

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА

**Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича
НАН України**

історія • імена • ідеї

Львів

2021

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: історія, імена, ідеї /
відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів,
2021. 564 с.

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – єдина в Україні академічна міждисциплінарна науково-дослідна установа, у якій працюють відділи історичного, мовознавчого та літературного напрямів. Діяльність інституту спрямована на дослідження і популяризацію історії, мови й культури України в загальноєвропейському та світовому контекстах. У 2021 р. установа відзначає 70-річчя від часу заснування.

Пропонована увазі читачів колективна монографія репрезентує історію інституту від 1951 р. та його наукових підрозділів (на сьогодні функціює сім відділів: археології, історії середніх віків, нової історії України, новітньої історії, української мови, української літератури та «Центру дослідження українсько-польських відносин»). Представлено біобібліографії науковців за 2011–2020 рр. Висвітлено роботу спеціалізованої ради, Ради молодих учених, видавничу діяльність і подано інформацію про бібліотеку й архів.

Різні аспекти історії інституту численно ілюструють унікальні фотографії, чимало з яких опубліковано вперше.

The I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS Ukraine: history, names, ideas /
ed. I. Soliar; NAS of Ukraine, I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies. Lviv, 2021. 564 p.

The I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine is the only one academic interdisciplinary research and development institution in Ukraine, with departments in history, linguistics, and literature. The Institute's activities are aimed at research and popularization of the history, language, and culture of Ukraine in European and world contexts. In 2021, the institution celebrates its 70th anniversary.

The proposed to readership collective monograph represents the history of the institution since 1951, as well as the history of the scientific departments (currently there are seven departments: of Archaeology, History of the Middle Ages, Modern history of Ukraine, Contemporary history, Ukrainian language, Ukrainian literature, and «Center for Ukrainian-Polish Relations Research»). Moreover, the monograph presents biobibliographies of the scientists of 2011–2020. It also covers the work of the Specialized Academic Council, the Council of Young Scientists, publishing activities, and provides information about the library and archive.

Various aspects of the Institute's history are illustrated by the unique photographs, many of which were published for the first time.

Редакційна колегія:

Ігор Соляр (відповідальний редактор), Тетяна Ястремська, Олег Муравський,
Оксана Рак, Наталія Галевич

Затвердила до друку вчена рада
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
(протокол № 1 від 4 лютого 2021 р.)

ЗМІСТ

Передмова	7
КОРОТКИЙ НАРИС ІСТОРІЇ	10
Витоки. (1940–1951) (Олександр Луцький)	10
Становлення. Часи відлиги. Іван Крип'якевич (1950–1960) (Олександр Луцький)	22
Часи «застою» (1970–1980) (Олександр Луцький)	38
Епоха змін (1980–1990) (Олександр Луцький)	52
Нове тисячоліття (2001–2018) (Микола Литвин)	65
Сьогодні (Ігор Соляр)	82

НАУКОВІ ПІДРОЗДІЛИ

Відділ археології

Історія відділу (Наталя Булик)	89
Біобібліографія працівників (2011–2020) (Наталя Булик, Олена Томенюк)	
Наталя Булик	120
Оксана Адамишин	123
Микола Бандрівський	124
Віктор Войнаровський	128
Марія Войтович (Данилів)	129
Андрій Гавінський	131
Віра Гупало	135
Віталій Конопля	139
Руслан Коропецький	142
Юрій Лукомський	144
Ірина Луцик	148
Василь Оприск	149
Дмитро Павлів	150
Павло Пеняк	155
Володимир Петегирич	159
Ігор Принада	165
Дарія Романова	166
Олександр Ситник	166
Олена Томенюк	171
Яна Яковишина	178

Відділ історії середніх віків

Історія відділу (Ілля Паршин)	181
Біобібліографія працівників (2011–2020) (Ілля Паршин)	
Володимир Александрович	189
Ростислав Вацеба	200
Леонтій Войтович	201

Ольга Гуль	211
Юрій Зазуляк	213
Ярослав Книш.....	214
Ольга Козачок.....	215
Віталій Ляска.....	216
Ілля Паршин	217
Іван Паславський.....	220
Наталія Самсін (Дубинка)	223
Мар'ян Хом'як	224

Відділ нової історії України

Історія відділу (<i>Феодосій Стеблій, Ірина Орлевич</i>).....	225
Бібліографія працівників (2011–2020) (<i>Ірина Орлевич, Наталія Колб</i>)	
Ірина Орлевич	239
Павло Артимишин	243
Роман Голик	245
Василь Горинь.....	249
Назар Кісь.....	250
Наталія Колб	252
Ярослав Кондрач	255
Наталія Мисак.....	256
Марта Ониськів.....	258
Володимир Пашук.....	259
Василь Расевич	260
Остап Середа	262
Феодосій Стеблій	265

Відділ новітньої історії

Історія відділу (<i>Іван Патер, Михайло Романюк</i>)	269
Бібліографія працівників (2011–2020) (<i>Оксана Пасіцька</i>)	
Михайло Романюк	288
Юлія Артимишин (Павлів).....	293
Людмила Батрак (Плодиста).....	295
Марта Гавришко.....	296
Роман Грицьків	297
Руслан Забілій.....	298
Юрій Зайцев	299
Олег Костюк	305
Олександр Луцький.....	306
Олег Муравський.....	309
Кім Науменко.....	312
Юрій Павлович	313
Оксана Пасіцька	314
Іван Патер	318
Микола Посівнич.....	322
Оксана Руда.....	326
Андрій Сова	330
Ігор Соляр.....	331
Олександра Стасюк.....	335
Іванна Черчович.....	338
Христина Чушак.....	340

Відділ «Центр дослідження українсько-польських відносин»

Історія відділу (<i>Микола Литвин, Тарас Горбачевський, Любомир Хахула</i>).....	343
Бібліографія працівників (2011–2020) (<i>Микола Литвин, Тарас Горбачевський</i>)	
Микола Литвин	356
Олена Аркуша.....	364

Андрій Боляновський	369
Анна Вараниця	371
Тарас Горбачевський	373
Богдан Гудь	375
Леонід Зашкільняк	376
Дарія Клим.....	379
Олена Лукачук	379
Олег Піх.....	382
Любомир Хахула	386
Марина Чебан.....	389
Ігор Чорновол.....	391
Юлія Шелеп	393

Відділ української мови

Історія відділу (<i>Наталія Багнюк</i>).....	397
Біобібліографія працівників (2011–2020) (<i>Наталія Багнюк</i>)	
Наталія Багнюк.....	417
Оксана Варфоломієва (Шпить).....	419
Ганна Войтів	420
Ганна Дидик-Меуш	421
Ольга Заневич (Рим'як).....	425
Ольга Кровицька	427
Юрій Осінчук.....	430
Віра Різник (Шелемех).....	433
Ірина Романина	434
Оксана Сімович.....	436
Ольга Тріль	438
Наталія Хібеба.....	439
Наталія Хобзей	440
Ірина Черевко	442
Марія Чікало	444
Тетяна Ястремська.....	444

Відділ української літератури

Історія відділу (<i>Микола Ільницький, Тарас Пастух</i>)	449
Біобібліографія працівників (2011–2020) (<i>Валентина Прокіп</i>)	
Тарас Пастух	463
Ольга Белявцева.....	464
Тимофій Гаврилів	464
Данило Ільницький.....	467
Микола Ільницький	468
Софія Когут.....	471
Віктор Мартинюк.....	472
Ярослава Мельник.....	473
Наталія Мочернюк	473
Наталія Ощипок.....	475
Валентина Прокіп.....	475
Петро Шкраб'юк	476

Співпраця молодих дослідників понад усе: Рада молодих вчених (2010–2020)

(<i>Павло Артимишин, Юлія Артимишин, Данило Ільницький</i>).....	479
Спеціалізована рада (1994–2020) (<i>Людмила Батрак</i>).....	484
Видавнича діяльність (<i>Наталія Галевич</i>).....	546
Бібліотека (<i>Людмила Горішня</i>)	558
Архів (<i>Марта Ониськів</i>).....	561

ПЕРЕДМОВА

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – єдина в Україні академічна міждисциплінарна науково-дослідна установа гуманітарного профілю, у якій працюють відділи історичного, мовознавчого та літературознавчого напрямів. Діяльність установи спрямована на дослідження та популяризацію історії, мови й культури України в загальноєвропейському і світовому контекстах. Також інститут є основним координаційним центром із вивчення проблем українознавства, зокрема в галузі історико-культурологічних, археологічних та філологічних досліджень з установами соціо-гуманітарного профілю Західного наукового центру Національної академії наук (НАН) та Міністерства освіти і науки (МОН) України, відповідними факультетами й кафедрами вищих навчальних закладів Заходу України й інших регіонів. Результатом співпраці стали спільні наукові проекти, наукові конференції та семінари, публікації результатів науково-дослідної роботи, підготовка кадрів та їх стажування.

У 2021 р. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України відзначає 70-річчя від часу заснування. У 1951 р.¹ на базі львівських відділів київських інститутів економіки, історії, археології, літератури й мовознавства Академії наук (АН) УРСР, сформованих 1940 р. на основі секцій та комісій Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ), було створено об'єднану наукову установу Інститут суспільних наук АН УРСР.

У 1993 р. за бажанням колективу і підтримки Відділення історії, філософії та права Президія НАН України назву установи змінила на «Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України».

Серед фундаторів інституту – дійсні члени НТШ Іван Крип'якевич (акад. АН УРСР, директор інституту в 1953–1962 рр.), Михайло Возняк (акад. АН УРСР, перший завідувач відділу української літератури), Іларіон Свенціцький (д-р філол. наук, перший завідувач відділу мовознавства) та ін.

Наукове ім'я інституту формували також видатні вчені-історики: Степан Білецький, Володимир Грабовецький, Микола Кравець, Остап Терлецький, Олександр Карпенко, Григорій Ковальчак, Мечислав Гембарович, Юрій Сливка, Ярослав Дашкевич, Ярослав Ісаєвич; археологи: Маркіян Смішко, Олексій Ратич, Олександр Черниш, Лариса Крушельницька, Юрій Захарук, Вітольд Ауліх, Володимир Баран, Ігор Свєшніков; економісти: Михайло Герасименко, Володимир Огоновський, Богдан Яремчишин, Любомир Олесневич; мовознавці: Лукія Гумецька, Дмитро Бандрівський, Іван Керницький, Антін Генсьорський, Ярослава Закревська, Уляна Єдлінська, Лідія Коць-Григорчук, Дмитро Гринчишин, Левко Полюга, Михайло Худаш, Наталя Хобзей; літературознавці: Степан Щурат, Григорій Нудьга, Степан Трофимук, Іван Цапенко, Роман Кирчів, Микола Ільницький; філософи: Марія Кашуба, Марат Верников, Мирон Олексюк, Ігор Захара, Едуард Семенюк та ін.

¹ Відповідно до Постанов Ради міністрів СРСР № 457 від 21.02.1951 р., Ради міністрів УРСР № 561 від 23.03.1951 р., Президії АН УРСР від 30.03.1951 р.

У різний час інститут очолювали директори, кожен із яких по-своєму вболівав за його долю, творячи свою епоху та доповнюючи сторінки його історії, зокрема:

- 1951–1953 – Олексій Нестеренко (д-р економ. наук, чл.-кор. АН УРСР)
- 1953–1962 – Іван Крип'якевич (д-р іст. наук, акад. АН УРСР);
- 1962–1963 – Маркіян Смішко (д-р іст. наук; в. о.);
- 1964–1973 – Мирослав Олексюк (д-р філос. наук);
- 1973–1981 – Володимир Чугайов (д-р іст. наук, проф.);
- 1981–1988 – Михайло Брик (д-р економ. наук, проф.);
- 1988–1989 – Феодосій Стеблій (канд. іст. наук; в. о.);
- 1989–2010 – Ярослав Ісаєвич (д-р іст. наук, акад. НАН України);
- 2010–2018 – Микола Литвин (д-р іст. наук, проф.; до 2013 р. – в. о.);
- 2018 – дотепер – Ігор Соляр (д-р іст. наук, проф.).

Із-поміж основних напрямів наукових досліджень працівників інституту:

- історія суспільно-політичних і національно-визвольних рухів на західних землях України;
- формування сучасної української нації та національної свідомості українського народу на різних етапах історичного розвитку;
- історико-культурна спадщина як чинник формування національної свідомості українського народу;
- проблеми теорії та історії української культури, її самобутності і зв'язків з іншими культурами;
- українсько-польські відносини в контексті європейської історії та культури;
- комплексне археологічне дослідження матеріальної і духовної культури давнього населення Заходу України;
- історична й діалектна лексикологія та лексикографія;
- укладання фундаментального «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.»;
- створення діалектних словників;
- літературне життя Західної України в XIX–XX ст.

Пропонована увазі читачів колективна монографія «Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: історія, імена, ідеї» відображає історію від 1951 р. до 2018 р. (автори – Олександр Луцький, «літописець» інституту, та Микола Литвин, директор інституту в 2010–2018 роках), а також його сьогодення та перспективи розвитку (Ігор Соляр, директор інституту).

Історії наукових підрозділів, яких зараз сім – відділи археології, історії середніх віків, нової історії України, новітньої історії, української мови, української літератури та «Центр дослідження українсько-польських відносин» – описали завідувачі (звичайно ж, не без допомоги та консультацій колег): Наталя Булик, Ілля Паршин, Феодосій Стеблій та Ірина Орлевич, Іван Патер і Михайло Романюк, Микола Литвин, Любомир Хахула й Тарас Горбачевський, Наталія Бagnюк, Микола Ільницький і Тарас Пастух.

Наукові ідеї та здобутки працівників інституту репрезентують біографії та бібліографії, що відображають діяльність установи за 2011–2020 рр.² Бібліографія містить описи опубліко-

² Див. також бібліографії науковців за попередні періоди: Праці наукових співробітників Інституту суспільних наук АН СРСР. Бібліографічний покажчик. 1951–1969 / відп. ред. М. К. Івасюта, уклад.: В. О. Гавриленко, О. Д. Кізлик, С. П. Мовчан. Львів, 1970. 493 с.; Матеріали звітної наукової сесії Інституту суспільних наук АН СРСР 1971 року. Київ: Наукова думка, 1971 (містить бібліографію за 1970 р., бібліографії за 1971–1989 рр. через політичні передумови, на жаль, не опубліковано; про це див.: Ісаєвич Я. Передмова. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 1990–2001* / відп. ред. Я. Ісаєвич, упоряд. О. Аркуша. Львів, 2001. С. 7–8); Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 1990–2001 / відп. ред. Я. Ісаєвич, упоряд. О. Аркуша. Львів, 2001. 444 с.; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 2001–2010 / відп. ред. М. Литвин, упоряд.: О. Рак, М. Чебан. Львів, 2011. 432 с.

ваних у цей час монографій, словників, брошур, авторефератів, статей, тез доповідей, рецензій, перекладів.

Від 1994 р. в інституті працює спеціалізована вчена рада Д 04.09.01 для захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата історичних наук, основні аспекти історії і діяльності якої описала Людмила Батрак. Представлено також основні віхи діяльності Ради молодих учених (Павло Артимишин, Юлія Артимишин, Данило Ільницький), покликаної координувати діяльність аспірантів і молодих науковців, сприяти їхній науково-дослідній діяльності та професійному росту, що особливо актуально в наш час. Історію видавничої діяльності висвітлила Наталія Галевич, а Людмила Горішня та Марта Ониськів підготували інформацію про бібліотеку й архів.

Сердечна подяка літературній редакторці Наталі Галевич, технічній редакторці та упорядниці Оксані Рак, коректорці Світлані Іваник та верстальнику Дмитрові Савінову, а також усім, хто допомагав на різних етапах підготовки книжки до друку (Іванові Патеру, Михайлові Романюку, Людмилі Батрак, Наталії Мисак, Олегові Костюку, Марті Ониськів).

Велика шана також тим працівникам, які залишаються за лаштунками наукового життя, але без яких діяльність інституту була б неможливою: бухгалтеркам Ользі Николишин, Надії Швець, Катерині Макаренко, економістці Любові Жарук, водієві Богданові Василькевичу.

Дякуємо всім і кожному, хто долучився до видання цієї книжки: науковцям, чії імена формують образ інституту, авторам за цікаві й інформативні тексти, які допоможуть читачеві збагнути важливість і цінність української гуманітарної науки.

Редколегія

КОРОТКИЙ НАРИС ІСТОРІЇ

Історія Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (до 1993 р. – Інститут суспільних наук АН України) – унікальної гуманітарної академічної багатопрофільної науково-дослідної установи загальноукраїнського значення, яка здійснює міждисциплінарні дослідження широкого спектра проблем українознавства – історичних, соціокультурних, мовознавчих, літературознавчих, – налічує десятки років творчих пошуків, наукових злетів, досягнень, втрат.

Шлях розвитку інституту – складний та суперечливий, позначений як очевидним поступом, так і елементами стагнації й занепаду. Він існував у непростих політичних та соціально-економічних умовах, був змушений переборювати різні заборони, штучні обмеження, моральні й фізичні репресії, фінансові труднощі тощо. Доводилося долати ідеологічний тиск, принизливу дріб'язкову опіку політичних органів, цензуру, недоступність багатьох джерел, що ускладнювало будь-які серйозні наукові дослідження, нав'язану орієнтацію на локальний розвиток наукових напрямів. Однак попри всі обставини, які зводили до мінімуму свободу творчої самореалізації, вчені робили все можливе для розвитку української науки.

ВИТОКИ (1940–1951)

Структура Інституту суспільних наук АН УРСР почала формуватися задовго до його створення як окремої науково-дослідної установи. Його безпосередньою організаційною предтечею стали львівські відділи київських соціогуманітарних інститутів Відділу суспільних наук АН УРСР, утворені в лютому 1940 р. Після приєднання Західної України до СРСР радянська влада, прикриваючись гучними деклараціями про турботу за розвиток науки і культури українського населення краю, фактично зруйнувала всю попередню систему науково-дослідної та культурно-освітньої роботи, що мала довголітні традиції, безперечні позитивні результати й відображала етнокультурну специфіку регіону. Не одержавши підтримки і дозволу на існування, вже восени 1939 р. фактично припинили діяльність українські, польські, єврейські літературно-мистецькі, просвітницькі та наукові громадські товариства й установи. Такі дії зумовлювала органічна сутність радянської тоталітарної системи, яка прагнула повністю контролювати життя суспільства загалом та кожної особи зокрема, підпорядковувати їх панівній комуністичній ідеології, а відтак не могла толерувати будь-яких незалежних від держави осередків.

Безуспішними виявилися й відчайдушні спроби керівництва Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) зберегти свою інституцію. Натомість, згідно з партійно-урядовими рішеннями від 1 і 2 січня 1940 р., у Львові були створені окремі наукові відділи київських академічних установ: Інституту економіки, Інституту археології, Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка, Інституту історії України, Інституту мовознавства, Інституту фольклору та етнографії, об'єднаних відповідно до статуту АН УРСР у Відділ суспільних наук АН УРСР як провідну «ланку наукового керівництва», контролю за виконанням планових завдань, використання бюджету тощо.

Створення у Львові академічних підрозділів київських інститутів мало не так наукову, як політичну мету. «Советизація» західних областей УРСР набула тоді особливої політичної актуальності, тому відповідне спрямування зусиль вчених-гуманітаріїв на вивчення суспільно-політичних, економічних, духовних процесів у житті приєднаного краю відповідало нагальним потребам тоталітарного режиму, що потребував наукового обґрунтування своєї політики. Щобільше, режим прагнув підпорядкувати науку своїм політичним інтересам, використати новостворені підрозділи для пропагандивного впливу на населення. Тож не випадково перед відділами було поставлено чітке завдання – навчити «робітників і селян розпізнавати ворога» й цим самим «допомогти радянській державі далі зміцнювати її як непереможну фортецю соціалізму»¹. Загалом академічні установи у Львові дали змогу, з одного боку, краще акумулювати потенціал, визначати бажану тематику і напрями майбутніх наукових пошуків учених, а з другого – полегшували ідеологічний контроль та всеохопний нагляд за ними.

Новостворені відділи об'єднали відомих західноукраїнських учених (Михайла Возняка, Кирила Студинського, Василя Щурата, Філарета Колесси, Івана Крип'якевича, Омеляна Терлецького, Василя Герасимчука, Федора Голійчука, Івана Карпинця, Степана Білецького, Омеляна Прицака, Василя Сімовича, Іларіона Свенціцького, Антона Генсьорського, Мирослава Семчишина, Костя Кисілевського, Івана Ковалика, Василя Лева, Марію Пшеп'юрську, Йосипа Шемлея, Марію Деркач, Михайла Тершаковця, Якими Яреми, Володимира Радзиковича, Михайла Солевицького, Григорія Лужницького, Маркіяна Смішка, Ярослава Пастернака, Івана Старчука, Володимира Огоновського, Романа Гарасимчука, Осипа Роздольського, Станіслава Людкевича, Михайла Скорика, Василя Витвицького та ін.), які працювали у НТШ, завдяки чому тут були збережені традиції наукових шкіл та наукової етики. В окремих випадках вакантні посади обіймали відомі вчені-поляки і євреї: Стефан Круковський (Stefan Krukowski), Казімеж Маєвський (Kazimierz Majewski), Вінцентій Стись (Wincenty Stys), Марія-Климентина Щепанська (Maria Shcheranska), Пилип Фрідман (Philip Friedman). Ці імена були знані й шановані в наукових та освітніх колах міжвоєнної Польщі. Загалом львівські вчені академічних установ були людьми різних поколінь, різного стилю роботи, вони по-різному бачили поточні завдання і стратегічні напрями розвитку науки, своє місце в науковій та посадовій ієрархії, але добре володіли джерельним матеріалом, мали ґрунтовну фахову підготовку та досвід наукових пошуків.

Співробітники відділів активно долучилися до розробки багатьох проблем соціогуманітарних наук. При цьому кожен із відділів працював за власним планом, що був частиною тематичного конкретного інституту, затвердженого вченою радою і Президією АН УРСР.

Літературознавці вивчали історію української літератури ХІХ – початку ХХ ст., зокрема творчість Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Василя Стефаника, Юрія Федьковича, Ольги Кобилянської та інших, готували 25-томне видання творів Івана Франка. Рішенням дирекції Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка підготовка до друку 20-ти з 25-ти томів була фактично персонально закріплена за львів'янами. Львівські літературознавці, керуючись методологічними принципами, які розробив Михайло Возняк, і опираючись на його текстологічні розвідки, виконували звірку джерел, відтворювали основний текст, готували примітки. До початку радянсько-німецької війни невеликий колектив упорядників і редакторів попри всі труднощі та перешкоди підготував до друку й передав у видавництво 20 томів, з яких вийшли лише 2-й і 12-й.

Мовознавці, згідно з інструкцією Інституту мовознавства, готували «Польсько-український словник». Картотеку склали дві групи. Польські лексеми різних сфер застосування підбирали авторитетні вчені філологи-поляки викладачі Львівського університету, натомість український переклад реєстрових слів здійснювала група співробітників відділу під керівництвом К. Кисілевського. Загальну роботу очолив акад. К. Студинський² (детальніше див.: Відділ української мови (ВУМ)).

¹ Див.: Рудницький В. На службу народу. *Вільна Україна*. 1940. 25 січня. На той час Василь Рудницький – директор Інституту економіки АН УРСР, перший заступник голови бюро Відділу суспільних наук АН УРСР.

² Słownik wyrazów obcych. *Głos Radziecki*. 1940. 13 listopada; Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. VI-д. Спр. Г-1. Арк. 82, 85.

Відділ історії досліджував історію західноукраїнських земель від початків формування української державності до Другої світової війни. О. Пріцак вивчав східні джерела до історії України та Східної Європи VII–VIII ст., Василь Гарасимчук – давнє (до X ст.) населення Волині й Галицького Підкарпаття, С. Білецький – історичну географію Галичини і Холмщини першої половини XIV ст., а Ф. Голійчук – колонізацію Підкарпаття в XV ст. І. Крип'якевич досліджував політичні, економічні й культурні зв'язки західноукраїнських земель із Наддніпрянською Україною і Росією в XVI–XVII ст. О. Терлецький – національно-політичні відносини в Галичині з часу її приєднання до Австрійської імперії до половини XIX ст., а І. Карпинець – становище українського народу під владою Польщі в 1918–1939 рр. У березні 1940 р. співробітники відділу були залучені до написання колективної загальноінститутської чотиритомної книги нарисів з історії України³.

Велику експедиційну, лабораторно-камеральну й науково-дослідну роботу проводив відділ археології. Влітку 1940 р. було організовано чотири археологічні експедиції, з них одну у Крилосі на місці одного з найбільших політичних, економічних і культурних центрів Київської Русі – літописного Галича. Її керівник Я. Пастернак із 1934 р. проводив тут розкопки, що увінчалися відкриттям у 1936 р. фундаментів Успенського собору XII ст., що, на думку багатьох істориків, дало змогу остаточно виявити локалізацію центру літописного Галича – столиці Галицького князівства. Галицька археологічна експедиція 1940 р. дослідила княжий двір на т. зв. «Золотому Току» і вивчила будову валу, що захищав княжий двір зі сходу. Привертав увагу вперше знайдений на території західноукраїнських земель унікальний артефакт – золотий колт-кульчик – давньоруська жіноча прикраса XII–XIII ст. у вигляді порожнистої металевої підвіски, яка прикріплювалася до головного убору. Я. Пастернак писав: «Цей прегарний виріб візантійської ювелірної штуки є сьогодні щодо матеріалу – емальоване золото – першим цього роду знаходом на західноукраїнських землях, коли не враховувати дрібних фрагментів, знайдених раніше, а щодо орнаментики – не має досі аналогії на всіх українських землях»⁴.

У 1940–1941 рр. відділ археології одночасно працював над підготовкою великого збірника праць про давню історію західноукраїнських земель. Автори (Я. Пастернак, М. Смішко, С. Круковський та ін.) поставили за мету переглянути наявний археологічний матеріал і на підставі цього синтезувати історію регіону від появи первісної людини до ранньофеодального періоду охопно⁵.

Дослідницька робота працівників відділу економіки спрямовувалася на вирішення конкретних господарських завдань – підготовку монографії з історії газо- і нафтовидобувної та переробної промисловості Західної України та вивчення сільського господарства регіону, організації праці. На початку 1941 р. П. Фрідман, зокрема, підготував монографію про нафтодобувну й нафтопереробну промисловість. Ця праця охоплювала історію розвитку нафтової промисловості, її стан і перспективи розвитку. Аналогічну роботу виконав Йосип Більд із газодобування на тему «Природні гази західних областей УРСР і перспективи їх використання». У галузі економіки сільського господарства Іван Грабар закінчив монографію про зернове господарство, а Ілярій Ольховий – про тваринництво. Було приділено увагу й питанню трудових ресурсів західних областей. Над цією темою активно працював Володимир Огоновський. Серед підготовлених у 1940 р. праць відділу особливе значення мала «Економічна географія західних областей УРСР» В. Огоновського як частина книги «Економічна географія УРСР», яку Інститут економіки АН УРСР готував до друку як підручник для вишів⁶.

Група співробітників відділу фольклору під керівництвом Романа Гарасимчука започаткувала укладання «Атласу матеріальної культури західних областей УРСР», натомість Василь Витвицький, Марія Щепанська, Станіслав Людкевич вивчали спільність пісенного матеріалу Закарпаття та інших українських народних мелодій і вплив народної пісні на творчість Івана Франка (Філарет Колесса, Дарія Залеська, Осип Роздольський). Фольклористи упорядкували

³ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. VI-д. Спр. Г-1. Арк. 82–85.

⁴ Пастернак Я. Старий Галич. Археологічно-історичні дослідження у 1850–1943 рр. *Ювілейне видання, присвячене 1100-річчю Галича*. Івано-Франківськ, 1998. С. 230.

⁵ Збірник «Археологія західних областей УРСР». *Вільна Україна*. 1941. 22 травня.

⁶ У наукових працівників інституту економіки. *Вільна Україна*. 1941. 2 квітня; Рудницький В. Переможений рік під прапором Рад. *Вісті АН УРСР*. 1940. № 7–8. С. 9.

збірники: «Українські народні пісні Галичини і Буковини», «Народні пісні українського Закарпаття», «Бойківські народні танці»⁷.

Координація науково-дослідної роботи з відповідними київськими інститутами сприяла налагодженню постійних наукових і особистих контактів між ученими провідних наукових центрів України, обміну досвідом, у якому було чимало повчального й цінного. Співпраця київських і львівських учених давала змогу об'єднати зусилля для вирішення серйозних наукових проблем. Уже перші результати свідчили про перспективність такої діяльності. У практику ввійшли виїзні наукові сесії, учасники яких знайомили колег із результатами наукових пошуків. Вони давали змогу фахівцям не лише апробувати результати власних досліджень, а й акумулювати напрацьований потенціал, визначати перспективну тематику і напрями майбутніх пошуків.

Зустрічі, обмін думками, службове та приватне листування тощо сприяли кращій поінформованості західноукраїнських учених про реальний стан наукового і суспільно-політичного життя в підрадянській Україні. Безперечно, це було одним із чинників адаптації галичан до радянської дійсності.

Для співробітників львівських відділів наукова діяльність відтепер стала основним заняттям, за яке вони отримували регулярну платню. Якщо раніше наукові пошуки дослідників із НТШ здебільша були викликані особистими спонуканнями і проводилися у вільний від основної роботи час, то відтепер їхня наукова діяльність повністю залежала від державного асигнування. Окрім безперечних переваг, це мало і зворотний бік – фінансове узалежнення вченого від держави, яка прагнула нав'язати відповідну тематику та зміст досліджень. Провідні наукові співробітники відділів, що одержали можливість поєднати наукову працю з педагогічною у вишах, стали однією з найбільш матеріально забезпечених груп західноукраїнської інтелігенції. Однак соціальна стратифікація оберталася в житті ерархією бідності. Хоч відмінності в матеріальному становищі радянських громадян були досить незначними, планка заможності опустилася так низько, що за рівнем матеріального добробуту науковці значно поступалися західним колегам.

Соціогуманітарні академічні інституції у Львові діяли за умов усе більших побутових труднощів, ізоляції, що збільшувалася, від зовнішнього світу, пильного контролю партійних й адміністративних органів, цензури, які ретельно відстежували відповідність одержаних наукових результатів ідеологічним догмам більшовицького режиму, невщухаючих репресій, в атмосфері непевності та страху. У вересні 1940 р. органи НКВС (Народного комісаріату внутрішніх справ) за підозрою в належності до ОУН (Організації українських націоналістів) запроторили до в'язниці м.н.с. Львівського відділу Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка Юрія Стефаніка. Науковця тягали на допити, але від більших неприємностей його врятував акад. К. Студинський – депутат Верховної Ради СРСР. Його стараннями Ю. Стефанік був звільнений і в листопаді 1940 р. поновлений на посаді⁸. Несприятливий морально-психологічний клімат у відділах створювали дисциплінарно-каральні заходи, спрямовані на виконання указу Президії Верховної Ради СРСР від 26 червня 1940 р. «Про перехід на восьмигодинний робочий день, на семиденний робочий тиждень і про заборону самовільного залишення робітниками і службовцями підприємств і установ», що посилював адміністративну та запроваджував кримінальну відповідальність за порушення трудової дисципліни (головно за прогули). З 1 липня 1940 р. по всіх львівських відділах було встановлено контроль явки на роботу у спеціальних журналах із підписом кожного працівника – щоденно відмічався час приходу й виходу з роботи.

Все це деморалізувало науковців, не даючи змоги зосередитися на роботі, позбавляло впевненості в наступному дні. Можливість наукової праці безпосередньо залежала від ступеня лояльності до радянської влади. Така ситуація була досить незвичною для творчої інтелігенції, яка раніше часто перебувала в інтелектуальній та політичній опозиції до владних структур, зберігаючи при цьому певний ступінь політичної й економічної свободи. Вплив колишнього способу життя, патріотичного виховання і комплексу життєвих настанов не дозволяли багатьом ученим стати на шлях прямої співпраці з режимом. Щоби зберегти можливість і далі

⁷ Науковий архів Президії НАН України. Ф. Р-251. Оп. 1. Спр. 158. Арк. 17.

⁸ Див.: Литвин М. Р., Луцький О. І., Науменко К. Є. 1939. Західні землі України. Львів, 1999. С. 140–141.

працювати за фахом та покликанням, науковці мусили засвідчувати своє прихильне ставлення до радянської влади. Пристосування до нових обставин відбувалося в атмосфері суперечливого роздвоєння у словах і вчинках, що призводило до помітних дисгармоній у морально-психологічній структурі особистості.

Формальна згода науковців з ідеологією та діями радянської влади здебільша лише маскувала їхні справжні погляди. Вони опановували тактику подвійного стандарту поведінки, «двоєдумання»: в офіційній атмосфері говорити те, що від них очікували, а інколи й вимагали, а у близькому колі – інше – те, що справді думали, що турбувало та боліло. Тому участь науковців у прорадянських заходах (мітингах, зборах тощо) не може слугувати беззаперечним доказом їхньої відданості тоталітарному режиму або повного «розумового поневолення». У багатьох випадках науковці, яких залучали як депутатів до представницьких органів влади – Рад депутатів трудящих різного рівня (К. Студинський, М. Возняк, І. Крип'якевич), прагнули передусім бути корисними співгромадянам, сподіваючись своїми діями якось пом'якшити політику режиму. Показово, що акад. К. Студинський – голова Народних зборів Західної України – псевдопредставницького форуму, рішення якого стали формальною підставою для прилучення західноукраїнських земель до складу СРСР, а від березня 1940 р. – депутат Верховної Ради СРСР – доклав чимало зусиль для позитивного поладження справ покритих новою владою земляків. Декому він допоміг зберегти будинки, квартири й майно від насильницької націоналізації, іншим посприяв в одержанні роботи чи пенсії. За першої нагоди, як міг, допомагав репресованим.

Руйнувалася система традиційних і перевірених досвідом наукових цінностей. Відбувалося збіднення та спрощення всього спектра наукових пошуків. Матеріалістичне розуміння історії оголошувалося єдиним універсальним методом історичного дослідження. Такий методологічний підхід априорі вимагав втискувати реальне життя у наперед підготовлені схеми. Відтак уся історія України, принаймні від XIX ст., мала слугувати немов «передмовою» до т. зв. «Великої Жовтневої соціалістичної революції», а все внутрішнє життя України зображувалося як перманентна класова боротьба. Згубно впливав тоталітарний режим і на всі напрями наукових досліджень у сфері соціогуманітаристики. Поступово вони набували притаманних радянській науці рис, передусім політизації та ідеологізації. Якщо раніше в з'ясуванні численних питань українознавчої тематики домінантою слугував європейський і загальнослов'янський контекст, то тепер переважно загальноросійський.

Початок радянсько-німецької війни, нацистська окупація призупинили діяльність усіх академічних відділів – вони були закриті, а їхні працівники опинилися в безтерміновій безоплатній відпустці. Члени НТШ виступили з ініціативою відновлення товариства, однак всі намагання їхніх відпоручників одержати офіційний дозвіл на його існування (для цього у грудні 1941 р. складено пристосований до нових потреб статут товариства) не дали позитивних результатів.

Марними виявилися і сподівання на створення державного Інституту ім. Шевченка, відкриття якого було задекларовано в періодиці на початку жовтня 1942 р. Декрет про утворення нового наукового інституту так і не реалізувала окупаційна влада⁹. За таких обставин українські вчені зробили все можливе, щоб розвивати науку в межах Об'єднання праці українських наукових робітників, яке діяло при Українському центральному комітеті (УЦК) – єдиній легальній загальнонаціональній громадській установі в Генеральній Губернії, що відстоювала перед німецькою владою інтереси українського населення і спрямовувала свої зусилля на нормалізацію його суспільного життя, головню у сфері соціальної опіки й культурно-просвітницької роботи. Вчені не припиняли індивідуальних досліджень, закінчуючи, наскільки це було можливо, раніше розпочаті праці або готували нові, абсолютна більшість із яких не була опублікована через цензурні заборони на випуск наукової літератури. Німецька цензура особливо ретельно

⁹ Згідно з декретом генерал-губернатора, інститут мав отримувати фінансування з бюджету губерніяльного уряду, підпорядковуватися головному відділу науки і навчання та «досліджувати українське життя і простір у сучасному і минулому, розвивати українську науку на всіх зв'язаних з тим ділянках, досліджувати взаємини між німецьким і українським народами, як також оголошувати і поширювати висліди наукової праці». Цит. за: Головата Л. Український легальний видавничий рух Центрально-Східної Європи, 1939–1945: наук. моногр. Київ; Львів, 2013. С. 399.

ставилася до наукових публікацій, тому навіть наявність краківсько-львівського «Українського видавництва» – єдиного дозволеного українського на всіх теренах Генеральної Губернії, яке підпорядковувалося УЦК, не давала жодних гарантій на публікацію наукових досліджень з української історії, літературознавства, етнографії, інших сфер гуманітарних знань. Багато наукових праць цензура відкинула з ідейно-політичних міркувань. Особливо прискіпливо ставилася до досліджень з історії України. Тому вихід у 1944 р. в «Українському видавництві» монографії Я. Пастернака «Старий Галич. Археологічно-історичні дослідження у 1940–1943 рр.» вважався на тоді справжнім дивом¹⁰. За таких умов науковці публікували свої праці в тогочасній періодичній пресі.

На початку 1944 р. із наближенням до Галичини радянсько-німецького фронту організоване наукове та культурне життя у Львові почало згасати. У березні 1944 р. велика група львівської творчої інтелігенції перебралася частково до Турки й Самбора, решта – до Криничі, що на Лемківщині, і Кракова, які для більшості виявилися пунктами тимчасового перебування для подальшого виїзду на Захід. Навчені гірким досвідом 1939–1941 рр., який досить швидко позбавив ілюзій щодо більшовицької системи, українські науковці, діячі літератури та мистецтва, не бажаючи наражати себе і дітей на можливі репресії, обрали шлях на еміграцію. За кордоном опинилися В. Витвицький, В. Лев, Я. Пастернак, К. Кисілевський, В. Радзикевиц, М. Тершаковець, Г. Лужницький, М. Соневицький, Ю. Стефанік, М. Семчишин, М. Пшеп'юрська та інші відомі вчені.

З поверненням у 1944 р. радянської влади робота всіх академічних відділів була оперативно відновлена. Причому перше організаційне засідання відділу історії України відбулося у присутності директора Інституту історії України АН УРСР Миколи Петровського вже 31 липня 1944 р., тобто за три дні після вступу радянських військ до галицької столиці¹¹.

Такій оперативності сприяла політична кон'юнктура. Відбудова й розширення всієї радянської довоєнної суспільно-політичної, культурно-освітньої і наукової інфраструктури, якій ззовні надавався український контекст, складала важливий елемент політики легітимації більшовицького тоталітарного режиму на західноукраїнських землях. Для заохочення українських діячів культури й науки до тісної співпраці радянсько-партійні органи ініціювали відновлення діяльності професійних установ та організацій творчої інтелігенції, зокрема і львівських відділів академічних інститутів¹². Порівняно з 1941 р. чисельність наукових співробітників суттєво зменшилася. Наприклад, 1944 р. відділ української літератури налічував сім наукових співробітників; мистецтвознавства, етнографії і фольклору¹³ – шість, мовознавства – сім, відділи історії, археології та економіки – по чотири. Очолювали їх відповідно: М. Возняк, Ф. Колесса, І. Свенціцький, І. Крип'якевич, Ю. Смішко, В. Огоновський¹⁴. Компенсувати кадрові втрати було покликане нове поповнення, серед якого виявилися такі талановиті вчені: Лукія Гумецька, Олена Степанів, Йосип Пеленський, Григорій Нудьга, Михайло Драган, Мирон Кордуба й ін.

Проте не завжди вдавалося підібрати належну заміну фахівцям, які працювали у львівських відділах до початку радянсько-німецької війни. 1945 р. у відділі археології після виїзду Ярослава Пастернака, Стефана Круковського, Казимира Маєвського, крім керівника Маркіяна Смішка, а також Івана Старчука, Йосифа Пеленського й Олександра Феніна, не було жодного професійного археолога. У різний час перших повоєнних років на наукових посадах у відділі працювали: Броніслав Білінський, Юрій (Єжи) Кульчицький, Ришард Ганшинец, Сергій Судаков,

¹⁰ Дорошенко В. Огнище української науки. Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Нью-Йорк; Філадельфія, 1951. С. 62.

¹¹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. VI-ф. Спр. Г-2. Арк. 149.

¹² Були й інші причини, які спонукали владу до швидкого відновлення діяльності львівських установ УРСР. Зокрема, величезні кадрові втрати серед українських вчених гуманітарного профілю. Частина з них поглинув вир репресій, інші – загинули на фронті, померли своєю смертю або виїхали за межі України. Відтак в усіх академічних інститутах бракувало наукових співробітників високої кваліфікації. Притягнення до роботи львівських інтелектуалів давало змогу дещо зменшити гостроту кадрової проблеми в системі АН УРСР.

¹³ Відділ мистецтвознавства, фольклору та етнографії продовжив роботу довоєнного відділу фольклору, як і утворений у другій половині 1944 р. Інститут мистецтвознавства, фольклору і етнографії АН УРСР (УМФЕ АН УРСР) – роботу Інституту фольклору АН УРСР, що існував у 1936–1941 рр. та припинив діяльність після початку війни й евакуації АН УРСР в Уфу.

¹⁴ Державний архів Львівської області (далі – Держархів Львівської обл.). Ф. П. 3. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 90.

Валентина Кравець, Олексій Ратич, Омелян Терлецький, Олександр Костюк, Петро Завада й ін. Лариса Крушельницька, згадуючи колеґ, серед яких вона в 1947 р. розпочинала археолоґічну кар'єру, пише: «Публіка страшено різна. Таке враження, що всі вони немов сховалися під це “археолоґічне крильце”, щоби якось перетривати небезпечні роки»¹⁵.

Виснажені фізично й морально співробітники львівських установ АН УРСР попри всілякі труднощі активно творчо працювали. Літературознавці вивчали літературно-критичну спадщину Івана Франка та Лесі Українки, археолоґи – пам'ятки ранньослов'янської і княжої доби, мовознавці – мову староруського письменства до XIII ст. (І. Свенціцький) та готували до видання польсько-український словник, економісти опрацьовували матеріали про збитки, заподіяні нацистською окупацією населенню й економіці західних областей.

Нові суспільно-політичні реалії скорегували плани наукових розробок учених, яких директивні органи відразу зорієнтовували на виконання тем, що своїм змістом повинні були слугувати цілям науково-теоретичного й ідеолоґічного обґрунтування поточної політики сталінського режиму і посилення його впливу в регіоні й історичної легітимації на це. Особливу уваґу археолоґів, зокрема, було звернено на дослідження питань слов'янського етногенезу та історії княжої доби, а істориків – на вивчення процесу формування західних кодонів Галицько-Волинського князівства, на пошуки історичних прикладів спротиву українського народу німецькій експансії, на аргументоване викриття теорій про непереможність німецьких завойовників. Мета цих студій – показати спільність походження східнослов'янських народів, вікову належність території Західної України до давньоруських державних утворень, тяґлисть боротьби населення регіону проти західних агресорів тощо, узгодивши висвітлення цих тем із потребами політичної кон'юнктури, зокрема утвердити історичне право СРСР на його нові західні державні кордони. Тому вже в 1944 р. співробітники львівського відділу Інституту історії України оперативно підготували низку праць, присвячених окремим аспектам цих питань (І. Крип'якевич «Західні кордони України», С. Білецький «Західний кордон Галицько-Волинської держави», М. Кордуба «Справа приєднання Сяніччини до Польщі перед 1349 р.»). Економісти повинні були обґрунтовувати шляхи швидкої відбудови різних галузей економіки регіону, зруйнованих окупацією. Фольклористи визначили як пріоритетний збір і наукове опрацювання народнопісенної творчості періоду радянсько-німецької війни. «В цілому робота наукових установ Академії наук УРСР, – зазначав 26 серпня 1944 р. уповноважений Президії АН УРСР, проф. П. Власюк, – спрямовується на допомоґу фронту і на поновлення народного господарства, науки, культури і мистецтва західних областей УРСР, а також на опрацювання теоретичних проблем республіканського і союзного значення»¹⁶.

Планування наукової тематики відбувалося в умовах суперечності між плануванням згори та знизу. Спершу (1944–1945), як і до війни, переважало планування знизу, що зводилося до підсумування, корегування та затвердження пропозицій окремих учених. За ними переважно залишали ті напрями досліджень, у яких вони показали себе фахівцями. Але згодом, з поступовою зміною ідеолоґічної ситуації у країні, домінантною тенденцією в організації та управлінні науковою діяльністю стало планування «згори». Відповідно до політичної кон'юнктури і вказівок вищих партійно-державних органів, учені ради профільних інститутів АН УРСР вносили в наукові плани львівських відділів суттєві зміни, нав'язували для дослідження без погодження з виконавцями нові теми, інколи кардинально відмінні від творчих зацікавлень і довголітніх напрацювань окремих працівників.

До наукових досліджень співробітники львівських академічних установ продовжували ставитися традиційно вимогливо та професійно. Відділ української мови планував опублікувати «Мову пам'яток староруського письменства X–XII століття» І. Свенціцького, «Мову найдавніших українських драматичних сцен» Л. Гумецької, «Лексичні діалектизми в ранніх творах Франка» Д. Бандрівського; відділ української літератури – «Драгоманов і Шевченко», «Драгоманов у літературних і особистих взаєминах з Федьковичем», «Франко і російська літера-

¹⁵ Крушельницька Л. Рубали ліс... (Спогади галичанки). Львів, 2001. С. 245.

¹⁶ Науковий архів Президії НАН України. Ф. Р.-251. Оп. 1. Спр. 138. Арк. 286.

тура», «Російсько-українські літературні взаємини», «Класична спадщина Заходу в українській літературі»; відділ історії – «Листування Богдана Хмельницького» (повне видання) та «Богдан Хмельницький і Західна Україна» – обидві І. Крип'якевича, «Становище Галицько-Волинської держави в Східній Європі в XIII столітті» М. Кордуби, «Захоплення Галичини Австрією 1772 р.» І. Карпинця; відділ археології – «Аналіз і докладний реєстр пластики трипільської культури в західних областях України» К. Маєвського, «Мистецькі пам'ятки феодального Галича» І. Старчука; відділ мистецтвознавства, фольклору та етнографії – «Народні мелодії українського Закарпаття», «Микола Лисенко і культ народної пісні в Галичині» тощо¹⁷. І хоча частину з названих робіт становили доопрацьовані старі чернетки, проте сам перелік тем, над якими працювали науковці, засвідчував їхню спрямованість на подальше наукове дослідження актуальних проблем української історії та культури.

Проте реалізувати ці плани не вдалося. Партиїні й адміністративні органи потребували не об'єктивних наукових досліджень, а ідеологічних праць, покликаних спотворити справжню суть історичного минулого українського народу, зокрема національно-визвольного руху, що цілком передбачувано спричинило невдоволення вчених. Згідно з донесеннями управління НКДБ (Народного комісаріату державної безпеки) Львівської обл. про настрої населення, які свідчили про реальний, а не уявний стан суспільства, с.н.с. Львівського відділу Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР М. Драган заявляв у приватних розмовах (а їх, як бачимо, ретельно контролювала агентура НКДБ), «що середній рівень культури в Радянському Союзі низький», і оскільки «централізм політичної системи призвів до централізації розумової», то за таких обставин «за середню масу думають верхи, а про нижчі уми й говорити нічого». Вчений доходив висновку, що більшовики – виняткові демагоги й доктринери, для яких принципи є аксіомою, політичною геометрією, яка сама собою містить доказ. Він вказував, що в СРСР панує доктринерство, учнівське слідування положенням, висловленим у короткому курсі «Історії ВКП(б)» або у книзі Сталіна «Питання ленінізму»... «І виходить, – констатував М. Драган, – що радянська людина в полоні абстрактної ідеї – переконати її немає ніякої змоги»¹⁸.

І. Крип'якевич, згідно з цими ж донесеннями, вбачав чимало спільного між гітлерівським і сталінським режимами, якщо йшлося про їхні ідейно-політичні засади та методи їх реалізації. Історик вказував: «Ідея Гітлера – націоналізм, панування німців, і інтернаціоналізм – панування Росії, в головному порочні, не життєздатні, тому що занадто абстрактні. Звідси горе народам, вожді яких втілюють у життя абстрактні ідеї. Вожді тоді, на думку І. Крип'якевича, не рахуються з життям, справжніми інтересами керованих ними людей. Гітлер знищив Німеччину, а один з керівників ВКП(б) [про кого конкретно йдеться в документі промовчано – О. Л.], вводячи у свій час колективізацію на Україні, замордував шість мільйонів українців...»¹⁹.

Глибокі знання, загострене почуття національної свідомості, сильний вплив релігії та європейської культури чинили інтелектуальний опір утвердженню сталінізму. Нескуті ідеологічними догмами, львівські вчені зуміли (хоча, зрозуміло, не всі й неоднаково глибоко) досить швидко наблизитися до розуміння природи сталінської моделі соціалізму, визначити суть більшовицької політичної системи, її типологію, ставши так у своєму середовищі руйнівниками міфів про її прогресивність.

Поінформоване органами НКДБ партійне керівництво розуміло, що формальна згода цих людей із радянською владою – це вимушений компроміс, засіб маскування своїх думок. Тому не збиралося це толерувати. У 1946 р., коли в Україні безпрецедентного розмаху набула боротьба проти «українського буржуазного націоналізму», головним ідеологом та натхненником якого оголосили М. Грушевського і відтак представників його наукової школи, тоталітарний режим розпочав серію кампаній проти «ідеологічних збочень» багатьох діячів науки та культури, прагнучи не допустити будь-якого інакодумства у країні й звести всю сукупність виявів духовного

¹⁷ Савін Г. М. Радянська наука на службі народного господарства. *Вільна Україна*. 1946. 11 лютого.

¹⁸ Держархів Львівської обл. Ф. П. 3. Оп. 1. Спр. 69. Арк. 94–95; Культурне життя в Україні. Західні землі. Київ: Наукова думка, 1995. Т. 1: (1939–1953) / відп. ред. Ю. Сливка; упоряд.: Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів та ін. С. 222–223.

¹⁹ Держархів Львівської обл. Ф. П. 3. Оп. 1. Спр. 69. Арк. 94–95.

життя до заздальгідь визначених ідеологічних параметрів. Свідченням цього стали відповідні постанови ЦК КП(б)У (Центрального комітету Комуністичної партії (більшовиків) України) 1946–1948 рр. Вістря усіх кампаній спрямовувалося, звичайно, проти носіїв т. зв. «українського буржуазного націоналізму» – насамперед київських і львівських інтелектуалів.

Своєрідним сигналом до фронтального ідеологічного наступу на галицьку інтелігенцію і передусім учнів М. Грушевського стала поява в газеті «Культура и жизнь» – органі управління пропаганди й агітації ЦК ВКП(б) – статті завідувача відділу вказаної партійної структури С. Ковальова «Виправити помилки у висвітленні деяких питань історії України». Її автор стверджував, що «окремі професори у Львівському університеті (Крип'якевич, Кордуба та інші) і зараз читають лекції з історії України в дусі Грушевського, дотримуються його концепції, відкрито виступають на захист його позицій», й закликав «піддати ґрунтовній критиці в газетах і журналах всі і всілякі спроби ревізувати марксистсько-ленінське вчення з національного питання, посилити ідейно-політичне виховання кадрів нашої інтелігенції»²⁰. Комісія дійшла висновку, що Львівський обком КП(б)У не виявляв належної наполегливості в розвінчуванні І. Крип'якевича, М. Кордуби, О. Терлецького й інших науковців, які в доповідній записці комісії названі «запеклими націоналістами» (в оригіналі – «отъявленные националисты») ²¹.

Тоталітарний режим фактично поставив інтелектуалів перед дилемою: або піти шляхом конформізму, відмовившись від своїх ідеалів, або продовжувати їх сповідувати і стати жертвою репресії. То ж кожен із вчених повинен був вибрати власний шлях та спосіб існування. Одні замикалися і поступово згасали, небажаючи бути пропагандивною маріонеткою в руках компартійних ідеологів.

Інші обрали другий шлях – відносно безконфліктну умовну угоду з владою та офіційною ідеологією, що ставала способом виживання, хоча лояльність до режиму ще не давала жодних гарантій цього. Зрештою, існують межі людських можливостей, а обставини, у які потрапили галицькі вчені в повоєнні роки, у багатьох аспектах були нелюдськими. Часто ламалася людська субстанція. За таких умов певна група науковців заради власної безпеки й безпеки родини, відносно поміркованих матеріальних умов їх існування та одержання можливостей для професійної кар'єри мімікрувала, за потреби позірно демонструвала прихильність до політики радянської влади, маніпулюючи офіційними гаслами. Для частини з них показна демонстрація політичної благонадійності та застережливості не лише від усякого роду «ідейних збочень» і «ворожих» тенденцій, а й будь-яких розмов, що могли б дати щонайменшу зачіпку репресивним органам для переслідування, перейшла у традицію, якої вони й надалі до кінця життя більш-менш послідовно дотримувалися, одержавши натомість дуже непевну гарантію тимчасової стабільності свого становища.

Був і ще один шлях – ти ніби з «ними» і ніби не з «ними», інколи щось «протягуєш», інколи чимось поступаєшся. Науковці, що обрали такий шлях, жили і творили за «подвійної бухгалтерії»: для держави та за покликом власної совісті, на потребу політичної кон'юнктури й ради «спасіння душі», реалізації своїх таємних переконань і таланту.

Список ненадійних постійно поповнювали нові імена науковців, адже співробітники держбезпеки ретельно вивчали документи колишніх політичних партій та громадських організацій. Арешти й звільнення з роботи інтелігенції, запідозреної в нелояльності, почалися у Львові практично відразу після відновлення радянської влади. Лише з вересня 1947 р. по квітень 1948 р. у Львівському державному університеті звільнено 37 професорів, доцентів, асистентів. Серед них відомі вчені: І. Крип'якевич, М. Смішко, М. Скорик, О. Терлецький²². 1949/1950 н. р. із вишів Львова за політичними мотивами усунуто ще 53 викладачі²³. Особливо великих втрат зазнали львівські академічні установи на злам 1949–1950 рр., коли після вбивства Ярослава Галана радянські спецслужби арештували Олену Степанів (Природничий музей АН УРСР), Ольгу Дучимінську

²⁰ Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. 1. С. 22.

²¹ Там само. С. 340.

²² Там само. С. 27.

²³ Держархів Львівської обл. Ф. П. 3. Оп. 3. Спр. 494. Арк. 87.

(Етнографічний музей АН УРСР), Ярослава Дашкевича (Львівська наукова бібліотека АН УРСР), Лідію Коць (відділ української мови Інституту мовознавства АН УРСР), Тетяну Плаксієву та Олену Бійовську (відділ археології Інституту археології АН УРСР) й ін.

На фоні безперервних репресій та ідеологічного тиску на вчених розгорнувся наступ і проти академічних установ, який прагнув знищити Львів як центр українських гуманітарних досліджень. 11 вересня 1946 р. Президія АН УРСР викликала зі Львова до Києва групу провідних співробітників відділів інститутів історії, економіки та літератури: І. Крип'якевича, М. Возняка, О. Терлецького, М. Кордубу й О. Степанів. На прийомі у віцепрезидента АН УРСР М. Лаврентьєва перед ними поставлено категоричну вимогу переїхати до Києва, нібито для концентрації найкращих наукових сил у столиці України. Перша реакція львів'ян була однозначно негативною – вони відмовилися переїжджати, мотивуючи це хворобами, поважним віком, родинними обставинами, науковою роботою, пов'язаною з необхідністю працювати в місцевих архівах і бібліотеках. Щоби примусити вчених зі Львова погодитися на переїзд до Києва, їх викликали до ЦК КП(б) У, де І. Крип'якевич від імені колег заявив, що

вони розцінюють переїзд до столиці як заслання та ізоляцію. 13 вересня 1946 р. Президія АН УРСР офіційно поставила питання про ліквідацію відділів гуманітарних інститутів у Львові. І хоча І. Крип'якевич, який представляв львівську групу вчених, на засіданні Президії АН УРСР намагався відстояти необхідність існування двох наукових центрів – Києва та Львова, проте його ніхто з членів Президії не підтримав. Усі виступали за ліквідацію львівських відділів²⁴. 21 вересня 1946 р. Президія АН УРСР звернулася до Ради Міністрів республіки з письмовим проханням санкціонувати це рішення, яка 28 жовтня ліквідувала львівські гуманітарні відділи й дозволила переводити їх провідних співробітників до Києва²⁵.

Переїзд провідних науковців до Києва не припинив критики за їх «націоналістичні погляди і зраду інтересів українського народу». Цькування І. Крип'якевича продовжувалося й там²⁶. Не одержав підтримки вчений і в дирекції Інституту історії України. Щобільше, у відповідь на постанову ЦК КП(б)У «Про роботу сесії Академії Наук УРСР» 12 квітня 1947 р., у якій І. Крип'якевич характеризувався не тільки послідовником Грушевського, а й «автором злобної

Вшанування пам'яті Олени Степанів у с. Вишнівчик Перемишлянського р-ну, Львівської обл. Зліва направо: ?, Ярослав Дашкевич, Василь Горинь, Іван Патер, Леонід Мацкевий, Дарія Романова, Іван Паславський, Лариса Гонтарук із мешканцями села.

²⁴ Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. 1. С. 345–347.

²⁵ Там само. С. 357.

²⁶ Ставлення до нього київського начальства яскраво ілюструє такий приклад. Якоюсь, перебуваючи в коридорі Інституту історії України, Іван Крип'якевич зустрівся з колишнім директором (1937–1941) цієї установи Сергієм Белоусовим, із яким познайомився і навіть вів регулярне особисте листування ще в 1939–1941 рр. При свідках по-приятельськи невимушено колеги обійнялися. Після цього Сергія Михайловича негайно звинуватили у спілкуванні зі «зрадником Батьківщини». На одній із республіканських нарад у зв'язку з цим його критикували за безпринципність. Присутній С. Белоусов не витримав: «Ну, яка, зрештою, різниця: обійняв – не обійняв?». На що секретар ЦК КП(б)У К. Литвин зауважив: «Це має значення: дивлячись кого обіймати – товариша чи Крип'якевича». (Див.: У лещатах тоталітаризму: Перше двадцятиріччя Інституту історії НАН України (1936–1956 рр.): зб. док. і мат.: у 2-х ч. / упоряд.: Р. Пиріг, Т. Гриценко, В. Мазур, О. Рубльов; відп. ред. В. Смолій. Київ, 1996. Ч. 1. С. 29).

антисоветской фашистской книги “История Украины”, изданной им при немецкой оккупации во Львове»²⁷, вчена рада Інституту історії України визнала «серйозною політичною помилкою включення в план роботи професора Крип’якевича, введення в склад вченої ради і його офіційні виступи на зборах»²⁸. У травні 1947 р. Президія АН УРСР, заслухавши лист директора Інституту історії проф. Миколи Петровського, погодилася вилучити Івана Петровича зі складу вченої ради інституту²⁹. За рік І. Крип’якевич повернувся до Львова. Загалом жодний зі скерованих на роботу до київських академічних установ науковців не залишився там надовго.

До кінця 40-х років у Львові продовжували працювати три гуманітарні академічні підрозділи, при цьому відділ Інституту мистецтвознавства, фольклору і етнографії АН УРСР в 1949 р. був введений до складу Етнографічного музею, відтак при музеї додатково створений ще й відділ фольклору. Їхня діяльність не задовольняла як партійне, так і академічне керівництво. Перші постійно критикували мовознавців, археологів, етнографів та фольклористів за «неактуальність» наукової проблематики, її відірваність від завдань соціалістичного будівництва, за пасивність у громадсько-політичному житті; других не влаштовувала незадовільна наукова координація львівських осередків із профільними інститутами в Києві, розпорошення наукових сил, надмірне затягування термінів виконання планових тем, недостатній науково-теоретичний рівень окремих виконаних робіт тощо. Здебільша всі ці звинувачення були тенденційними, надуманими, оскільки львівські вчені ставали жертвою некомпетентного директивного керівництва, яке примушувало, відповідно до вказівок зверху, постійно невмотивовано змінювати теми та виконувати завдання, які не мали з наукою нічого спільного.

На кінець 40-х років стало очевидно, що наукові підрозділи АН УРСР, які сформувалися в Західній Україні внаслідок різних реорганізацій і скорочень, не можуть забезпечити належного рівня наукових досліджень. Академічна наука в регіоні занепадала. Критичний стан її розвитку у Львові на межі 40–50-х років був очевидним. За таких обставин у січні 1949 р. львівські науковці через пресу винесли на обговорення обласної партійної організації питання про створення у Львові на базі наявних відділів окремих інститутів. Однак на той час ця пропозиція не знайшла відгуку й була фактично проігнорована організаторами партійного форуму. Проте вже влітку 1950 р. комісія Центрального комітету Всесоюзної комуністичної партії (більшовиків) (ЦК ВКП(б)), яка вивчала стан розвитку науки у Львові, відзначила необхідність організаційного та кадрового зміцнення академічних установ у місті та створення на їхній основі окремих інститутів. Відтак Президія АН СРСР і АН УРСР визнали за необхідне на базі наявних у Львові науково-дослідних установ АН УРСР організувати Львівський філіал та в його складі створити чотири інститути, серед яких й Інститут суспільних наук, що мав функціювати на базі львівського відділу мовознавства Інституту мови АН УРСР, етнографічного музею і групи археології Інституту археології АН УРСР. На нього поклали такі завдання: «... вивчення економіки УРСР і, в першу чергу, західних областей УРСР у взаємозв’язку з економікою народів СРСР, дослідження нових проблем в галузі мовознавства на основі геніальних праць Й. В. Сталіна, вивчення історії літератури українського народу і боротьби українського народу проти українського буржуазного націоналізму, дослідження нових процесів матеріальної і духовної культури в західних областях УРСР у зв’язку з ростом і розвитком культури всього радянського народу». Всіх директорів знову створених інститутів постановою зобов’язувало при розробці наукової тематики виходити передовсім «з потреб народного господарства і культури західних областей УРСР»³⁰. Відповідно до її формулювань, перед академічними установами Львова поставлено суто утилітарні практичні цілі без належної орієнтації на розвиток теорії, на вивчення закономірностей суспільного розвитку.

Рішення про створення академічних інститутів у Львові мало очевидний політичний підтекст і виглядало спробою вкотре створити респектабельну репутацію політиці сталінського режиму в регіоні, надати їй таких зовнішніх форм, які дозволяють умовно її схарактеризувати

²⁷ У лещатах тоталітаризму... Ч. 2. С. 30.

²⁸ Особова справа І. П. Крип’якевича (додаток). *Архів Львівського національного університету*.

²⁹ Львівський філіал Академії наук УРСР, протоколи засідань Президії Академії Наук УРСР (7 січня – 12 грудня 1947 р.). *Науковий архів Президії НАН України*. Арк. 183.

³⁰ У Президії Академії наук УРСР. *Вісник АН УРСР*. 1950. № 11. С. 75.

як «цивілізований колоніалізм». Не ставилося питання, щоб академічна наука у Львові наближалася за своїм рівнем до Москви, Ленінграда чи Києва. Водночас вживалися заходи, щоб наука в західному регіоні України відповідала насамперед утилітарним потребам тоталітарного режиму.

Організаційні заходи щодо створення Інституту суспільних наук АН УРСР поєднувалися з активними діями львівського обкому й міськкому партії щодо залучення старої галицької інтелігенції до суспільно-політичної і пропагандивної роботи, реалізуючи постанову Оргбюро ЦК ВКП(б)³¹ від 25 серпня 1950 р. «Про роботу Львівського обкому КП(б)У», у якій відзначені «серйозні недоліки в керівництві справою виховання інтелігенції» і ставилося завдання львівським комуністам негайно внести відповідні корективи в діяльність³². Ці корективи щодо старої інтелігенції зводилися головню до відмови від «надмірної упередженості і недовіри до неї... і створення їй умов, щоб вона відмовилася від старих помилок і... стала в ряди активної радянської інтелігенції»³³. Загалом у ставленні тоталітарного режиму до львівської інтелігенції простежується певна політична лінія, у якій періоди загострення репресій чергувалися із заграванням з діячами науки й культури. Попри недовіру до творчої інтелігенції, радянська влада ніколи не нехтувала нею повністю, не пропускала нагоди виявити окремим її представникам особливу увагу (до прикладу, нагородження влітку 1946 р. Президією Верховної Ради СРСР академіків Ф. Колесси і В. Щурата орденами Трудового червоного прапора або висунення в 1947 р. І. Свенціцького кандидатом у депутати Верховної Ради УРСР). Проте примхливу логіку відзначення чи опали передбачити було неможливо.

Наприкінці 40-х років після періоду інтенсивного та масштабного «полювання на відьом» на західноукраїнських землях наступив певний спад ідеологічних кампаній щодо вишукування «ізмів» у науковців, письменників, композиторів, художників. Більшовицька влада заради досягнення своїх далекосяжних інтересів пішла на певні тактичні поступки. Виявом цього й стала постанова Ради Міністрів СРСР, прийнята в лютому 1951 р., про створення Львівської філії АН УРСР, зокрема й Інституту суспільних наук³⁴. Очевидно, це не була гра випадку. На зламі 40–50-х років на західноукраїнських землях склалася зовсім інша, порівняно з першими повоєнними роками, ситуація. Основна мета сталінського режиму ніби була досягнута – в основному подолано опір українського збройного підпілля, сотні тисяч реальних і потенційних противників фізично знищено або депортовано вглиб СРСР, усі сфери суспільного життя уніфіковано відповідно до загальносоюзного зразка. Однак це не забезпечило політичної і соціально-економічної стабільності в регіоні. Господарський механізм нормально не функціювати, соціальна сфера занепадала, колективізація сільського господарства призвела до розорення села. Матеріальний добробут населення, особливо сільського, був украй низьким. У краю продовжувало панувати масове невдоволення і критичне ставлення до радянської влади. За таких обставин тоталітарний режим вирішив дещо послабити адміністративно-репресивний тиск на західноукраїнську інтелігенцію, зокрема на її найавторитетнішу частину, яку ще не встиг повністю розчавити прес терору, та перетягнути її на свій бік, щоби зміцнити позиції в регіоні³⁵. Саме в цьому контексті, очевидно, і треба розглядати заходи щодо створення у Львові академічних інститутів. Інститут суспільних наук трактувано насамперед як інструмент ідеологічного впливу на населення з метою руйнування усталених національно-політичних поглядів та формування нової радянської людини.

Олександр ЛУЦЬКИЙ

³¹ У партійній структурі Оргбюро готувало матеріали для рішень Політбюро, які вважалися рішеннями ЦК, а також відало кадровими питаннями. Рішення Оргбюро, яке не було опротестоване членами Політбюро, автоматично ставало рішенням ЦК. (Див.: Кульчицький С. В. Партійно-радянський апарат в системі влади. *Український історичний журнал*. 1994. № 6. С. 7).

³² Российский государственный архив социально-политической истории. Ф. 17. Оп. 116. Д. 526. Л. 95.

³³ Держархів Львівської обл. Ф. П. 3. Оп. 3. Спр. 433. Арх. 114.

³⁴ Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. 1. С. 655–656.

³⁵ Показово, що у грудні 1951 р. голова парткому АН УРСР Федір Овчаренко на VI партконференції АН УРСР наголошував, що створення за рішенням союзного уряду філіалу Академії наук у Львові «має, крім того, велике політичне значення для західних областей України. Воно сприяє залученню інтелігенції цих областей до активної наукової діяльності». Див.: ЦДАГО України. Ф. 290. Оп. 1. Спр. 260-а. Арк. 215.

СТАНОВЛЕННЯ. ЧАСИ ВІДЛИГИ. ІВАН КРИП'ЯКЕВИЧ (1950–1960)

Інститут суспільних наук у складі Львівського філіалу АН УРСР був створений в 1951 р. згідно з постановами Ради Міністрів СРСР № 457 від 21 лютого 1951 р. за підписом Й. Сталіна та Ради Міністрів УРСР № 561 від 23 березня 1951 р. Урядові рішення відразу спрямували всі

*Іван Крип'якевич – професор,
академік АН УРСР,
директор інституту
(1953–1962)*

попередні й наступні організаційні заходи в чітке практичне русло. Вже 31 березня 1951 р. наказом Президента АН УРСР акад. О. Палладіна призначено керівний склад ради Львівського філіалу, яка здійснювала безпосереднє керівництво цим процесом. Тим же наказом зроблено перші кадрові призначення і в інституті. На посаді заступника директора з наукової роботи затверджено М. Смішка, а І. Свенціцького, М. Возняка та І. Крип'якевича – завідувачами відповідно відділів мовознавства, української літератури та історії України. 2 квітня 1951 р. голова ради філіалу чл.-кор. АН УРСР Й. Штокало затвердив тимчасовий склад вченої ради з восьми осіб: М. Смішко, І. Свенціцький, І. Крип'якевич, М. Возняк, О. Дей, В. Огоновський, І. Симоненко і М. Нечиталюк (вчений секретар). Згодом вона поповнилася старшими науковими співробітниками в кількості 13 осіб. 29 червня 1951 р. її затвердила Президія АН УРСР. У червні склад дирекції поповнив Дмитро Хом'як – довголітній працівник НТШ, який обійняв посаду заступника директора з адміністративно-господарських питань.

Упродовж квітня–червня 1951 р. зусиллями дирекції і вченої ради вирішено основні штатні, адміністративно-господарські й бюджетні питання. Зокрема, обрано приміщення – триповерховий будинок у центральній частині міста, головний фасад якого виходив на вул. Радянську (тепер – Винниченка, 24). У цьому домі, спорудженому в 30-х роках ХІХ ст. у стилі пізнього класицизму, у 1912–1939 рр. розміщувалися унікальний за багатством археологічний музей і бібліотека НТШ, канцелярія товариства, а від 1940 р. – установи АН УРСР, зокрема Етнографічний музей. Поряд були приміщення архівів, бібліотек, музеїв.

Відтак 1 липня 1951 р. Інститут суспільних наук АН УРСР офіційно розпочав діяльність. Його відділами стали колишні підрозділи київських академічних установ гуманітарного профілю, які працювали у Львові безперервно з 1945 р. – група археології, відділ мовознавства, а також Львівський етнографічний музей і його структури – відділи фольклору й етнографії, які в інституті об'єднано в окремий відділ. Окрім цього, організовано та відновлено відділи, які існували у Львові до кінця 1946 р., – історії України, економіки, української літератури¹. Всього на цей час діяло сім наукових підрозділів, котрі очолювали, крім згаданих І. Свенціцького,

¹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 15, 16, 23.

І. Крип'якевича і М. Возняка, В. Огоновський (відділ економіки), О. Дей (етнографії і народної творчості) та М. Матвійчук (Етнографічний музей). Щодо відділу археології, то його завідувачем призначено співробітника Інституту археології АН УРСР канд. іст. наук Василя Довженока з Києва, але питання про його переведення до Львова не вдалося вирішити. У грудні 1951 р. за розпорядженням Львівського філіалу АН УРСР на цю посаду тимчасово призначений канд. іст. наук Петро Чуприна, який не був археологом за фахом. Фактично, відділом керував М. Смішко, який від 11 червня до 26 вересня 1951 р. одночасно виконував обов'язки директора інституту².

Першим директором Інституту суспільних наук став д-р економ. наук Олексій Нестеренко (вересень 1951 р. – лютий 1953 р.), якого відрадили з Києва³.

Первісний склад інституту був досить неоднорідним за фаховим рівнем. Підбирали кадри не лише завідувачі відділів – декого переводили з інших установ за вказівками зверху. На 1 липня 1951 р. в інституті налічувалося

Засідання відділу економіки. 1952 р.

70 працівників, із них 45 науковців, серед яких і колишні члени НТШ, що забезпечило колективу нерозривний зв'язок із традиціями товариства, допомогло закласти ті принципи наукової творчості й людських взаємин, завдяки яким, попри всі труднощі часу, установі вдалося посісти гідне місце у структурі гуманітарних інституцій. 16 науковців мали радянський науковий ступінь доктора чи кандидата наук, окрім завідувачів відділів: чл.-кор. Академії архітектури УРСР Олена Кульчицька, Маркіян Смішко, Йосип Пеленський, Омелян Терлецький, Іван Симоненко, Олександр Черниш, Євген Яцкевич, Антін Генсьорський, Лукія Гумецька, Іван Керницький.

Водночас досвідчених спеціалістів, безперечно, бракувало для виконання тих завдань, які стояли перед інститутом. Зокрема, у відділі економіки на кінець 1951 р. працювало лише два кандидати наук, а відділ української літератури навіть не був повністю укомплектованим. Із шести штатних одиниць наукових співробітників заміщені лише три посади – керівника відділу та двох молодших наукових співробітників⁴.

Із плином часу зазнавала змін організаційна структура установи. В одних випадках вони спричинені пошуками оптимального варіанта, який забезпечував би виконання поставлених завдань, в інших – продиктовані політичною кон'юнктурою. Відповідно відбувалися зміни і в кадровому складі. Наприкінці 1951 р. Музей етнографії було виведено зі складу установи й об'єднано з Музеєм художнього промислу в самостійну установу під назвою «Український державний музей етнографії та художнього промислу АН УРСР»⁵. У лютому 1952 р. розформований відділ етнографії і народної творчості. Згідно з постановою Президії АН УРСР від 15 лютого 1952 р., етнографів переведено в Український державний музей етнографії та художнього промислу, фольклористів – у відділ української літератури, а на базі розформованого створено відділ

Михайло Герасименко – доктор економічних наук, завідувач відділу економіки (1952–1961)

² Науковий архів Президії НАН України. Ф. Р-251. Оп. 8. Арк. 117–118.

³ У 1953 р. О. Нестеренка призначили директором Інституту економіки АН УРСР, який він очолював до 1965 р. Згодом понад 20 років працював професором кафедри політекономії Київського торгово-економічного інституту. У 1958 р. обраний членом-кореспондентом АН УРСР.

⁴ Звіт Інституту суспільних наук АН УРСР за 1951 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.*

⁵ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 100.

мистецтвознавства (завідувач – д-р іст. та мист. наук М. Кожин)⁶.

Наступна реорганізація структури відбулася в 1955 р. У зв'язку з вимогами центральних господарських органів СРСР про скорочення штатів міністерств і відомств⁷ Президія АН УРСР рішенням від 24 грудня 1954 р. і постановою від 10 січня 1955 р. ліквідувала відділ мистецтвознавства, а його штати (чотири одиниці) передала Музею етнографії та художнього промислу. Незважаючи на прохання митців і художників Львова зберегти цей відділ в Інституті суспільних наук, Президія новою постановою від 7 березня 1955 р. підтвердила попереднє рішення. 1 вересня 1955 р. відділ мистецтвознавства в інституті ліквідовано⁸.

На кінець 1955 р. в установі функціювали такі відділи: історії України, економіки, мовознавства, української літератури та археології. Така структура зберігалася до 1964 р.

Також не втрачало актуальності питання підготовки наукових кадрів для подальшої роботи, яке вирішували двома способами: аспірантура та підготовка дисертацій і захист молодших наукових співробітників та лаборантів. Президія АН УРСР щороку затверджувала план набору до аспірантури, однак при цьому не завжди брала до уваги пропозиції установи, й тому, як правило, набір був обмеженим.

Формуванню належного кадрового потенціалу певною мірою сприяла політична ситуація, що склалася в західному регіоні УРСР після смерті Сталіна і постанови Президії ЦК КПРС «Питання західних областей Української РСР» (26 травня 1953 р.), згідно з якою партійні органи України та західних областей УРСР повинні були бережливо ставитися до кадрів західноукраїнської інтелігенції, висувати її найкращих представників на керівні посади в навчальних закладах, наукових, культурних й інших установах⁹.

На виконання постанов Президії ЦК КПРС і червневого 1953 р. пленуму ЦК КП(б)У 23 червня 1953 р. Президія АН УРСР прийняла рішення, у якому передбачала покращити підготовку кадрів в інституті з уродженців західних областей України, розширити можливості для видавничої діяльності тощо. У 1954 р. планувалося прикріпити до докторантури Інституту мовознавства АН УРСР канд. філол. наук Лукію Гумецьку, створити всі необхідні умови для закінчення докторських дисертацій заступникові директора, канд. іст. наук Маркіянові Смішку, с.н.с., канд. економ. наук Володимирові Огоновському і канд. філол. наук Антонові Генсьорському¹⁰.

Відповідно до постанови Президії АН УРСР дирекція інституту змогла всі наукові вакантні посади заповнити здібними й достатньо підготовленими для наукової роботи кадрами – уродженцями західних областей України. На кінець 1953 р. із 47 наукових співробітників і 16 аспірантів було відповідно 27 і 13 вихідців із західних областей¹¹.

Важливий захід, який значно пришвидшив підготовку кадрів у 1954 р., – внесення теми докторської дисертації канд. філол. наук Івана Керницького і шести кандидатських дисертацій

У бібліотеці Інституту суспільних наук. Зліва направо: Дмитро Бандрівський, ?, Микола Матвійчук, Ярослав Ісаєвич (спиною). У глибині – завідувач бібліотеки Олена Пристай. 1956 р.

⁶ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Спр. 3. Арк. 15, 17.

⁷ Постанова Ради Міністрів СРСР від 14 жовтня 1954 р.

⁸ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 143. Арк. 40, 133.

⁹ Лаврентий Берия 1953. Стенограмма июльского пленума ЦК КПСС и другие документы / под ред. А. Н. Яковлева; сост.: В. Наумов, Ю. Сигалев. Москва: МФД, 1999. С. 49.

¹⁰ Культурне життя в Україні. Західні землі. Львів, 1996. Т. 2: 1953–1966 / відп. ред. Ю. Сливка; упоряд.: Т. Галайчак, О. Луцький, Ю. Сливка та ін. С. 47, 49–52.

¹¹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 74. Арк. 20; Спр. 78. Арк. 1.

до науково-тематичного плану установи. Вже 1955 р. аспіранти і співробітники установи захистили сім кандидатських дисертацій, п'ять – подали до захисту, закінчили докторську й чотири кандидатські роботи¹².

15 травня 1953 р. під час цієї короткотривалої кампанії із висунення на відповідальні посади місцевих кадрів директором інституту став Іван Петрович Крип'якевич. Очолити установу доручено людині безпартійній, яка незадовго до цього зазнала нищівної критики за т. зв. «український буржуазний націоналізм», і далеко не бездоганній для влади за анкетно-біографічними даними. Очевидно, компартійне керівництво України, яке санкціонувало таке рішення, було переконане, що тепер ним можна легко управляти і скеровувати діяльність у потрібному для себе руслі. Саме І. Крип'якевичу належало не лише керувати, а й виховувати наукові кадри в дусі комуністичної ідеології. Все це дуже ускладнювало становище

Іван Крип'якевич

нового директора, змушувало з боєм у серці йти на певні компроміси із владою, декларувати прийняття офіційної політики. Але, з другого боку, він, опинившись дещо несподівано для себе на цій посаді, прагнув сповна використати найменший шанс, наданий часом та обставинами, в ім'я порятунку української науки. Однак він ніколи не користувався повною підтримкою і довірою ні республіканського, ні місцевого партійного керівництва. Попри те, що в 1958 р. проф. Крип'якевич став академіком АН УРСР, над ним продовжувала висіти політична недовіра за «націоналістичні погляди». Все це, безумовно, позначилося на його душевному стані, проте за будь-яких обставин він залишався демократичною, доступною і доброзичливою людиною. І. Крип'якевич належав до того типу особистостей, що мають харизму. Він відзначався не тільки блискучим розумом, високою освіченістю, загальною культурою, а й винятковою відданістю науці, якій присвятив усе свідоме життя. В інституті його дуже поважали, до нього прислухалися, його слово мало велику цінність. Фактичне лідерство визначалося реальними науковими здобутками, професійною і людською репутацією вченого. Йому були притаманні інтелігентність, витримка, людська гідність, доброта, надзвичайна делікатність, що зазвичай шліфується поколіннями.

І. Крип'якевич очолював установу до виходу на пенсію 1 липня 1962 р. Як директор показав себе організатором наукової діяльності, вченим та людиною. «Майже десять років [його] директорування стало, незважаючи на всі перешкоди і труднощі на шляху академічної науки, таки світлою добою в історії Інституту»¹³. Тоді завдяки його зусиллям сформувався потужний інтелектуальний потенціал, здатний вирішити найскладніші проблеми з історії, економіки, літературознавства, мовознавства, археології західних областей. У колективі було досягнуто оптимального поєднання людей різних поколінь. Тон, заданий старшими колегами, їхня європейська освіченість, величезний науковий та моральний авторитет згуртували колектив, сформували дружню доброзичливу атмосферу. У процесі спілкування відбувалося взаємне сприйняття та взаєморозуміння. Налагоджувалися і міцніли міжособистісні контакти на основі довіри, поваги до людських та професійних якостей співробітників. У молоді дуже відчувалася не лише наукова, а й життєва позиція, яка зближувала учнів із вчителями. Завдяки цьому традиція справжньої інтелігентності, доброзичливості й порядності, створена фундаторами інституту (І. Крип'якевичем, І. Свенціцьким, М. Смішком, М. Возняком, Л. Гумецькою, В. Огоновським, О. Нестеренком, І. Керницьким, Д. Бандрівським, С. Щуратом, А. Генсьорським та ін.) не лише не порушилася, а продовжилася й розвивалася, незважаючи на досить складні часи.

Загалом на початок 1960-х років інститут перетворився на важливий науковий центр і зайняв помітне місце серед науково-дослідних установ України. За 11 років діяльності підготовано 9 докторів і 57 кандидатів наук, опубліковано 55 монографій, 30 наукових збірників, 37 науково-популярних брошур, понад 650 статей і рецензій у різних позаінститутських виданнях з історії, економіки й культури західного регіону України.

¹² Звіт Інституту суспільних наук АН УРСР за 1955 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. Арк. 5.

¹³ Дашкевич Я. Іван Крип'якевич – історик України. *Крип'якевич І. Історія України*. Львів: Світ, 1990. С. 14.

10-річчя інституту. Будинок вчених, вул. Коперника, 1961 р.

Зліва направо 1-й ряд: ?; Марія Вальо, філолог; Наталія Підляшецька, лаборант відділу економіки; Розалія Керста, мовознавець; Агафія Рибка, лаборант відділу мови; Антін Генсьорський, філолог; 2-й ряд: Галина Чабан, лаборант відділу економіки; Василь Подоляк, завідувач відділу науки обкому партії; Іван Крип'якевич, директор інституту, історик, академік; Михайло Івасюта, історик; Маркіян Смішко, археолог; Тетяна Козлова, секретарка; Михайло Лемеха, економіст; Володимир Грабовецький, історик; 3-й ряд: Микола Родько, філолог; Дмитро Низовий, економіст; Степан Трофимук, філолог; Григорій Суржок, економіст; Михайло Нечиталюк, філолог; Олексій Ратич, археолог; Феодосій Стеблій, історик; Любомир Олесевич, економіст; Олександр Черниш, археолог; 4-й ряд: Луцак, етнограф; Володимир Цигилик, археолог; Василь Кононенко, економіст; Богдан Яремчишин, економіст; Лідія Коць-Григорчук, філолог; Михайло Куц, історик; Ольга Березовська, бібліограф бібліотеки; Дмитро Бандрівський, філолог; 5-й ряд: Ігор Свешиников, археолог; Юрій Сливка, історик; Надія Кот, історик; Валентина Мельничук-Лучко, філолог; Павло Пристуна, філолог; Євген Іванців, директор бібліотеки Стефаника; Дмитро Гринчишин, філолог; 6-й ряд: Григорій Нудьга, філолог; Вацлав Ольшевич, економіст; Зінаїда Нестор, філолог; Олексій Дей, філолог; Микола Матвійчук, філолог; Володимир Огоновський, економіст; Іван Грицютенко, філолог; Степан Щурат, філолог

Кожен із наукових співробітників мав своє амплуа, коло наукових зацікавлень, хоча їхня діяльність відбувалася з різним ступенем інтенсивності. Практично всі науковці прямо чи опосередковано впливали на розвиток гуманітарних досліджень в інституті, колектив якого виявився здатним і під ідеологічним ковпаком творчо ставити й досліджувати актуальні наукові проблеми, виборювати менший чи більший простір для самостійної думки.

У цей період на діяльності інституту позитивно позначилися тодішні соціальні й культурні зрушення, викликані хрущовською відлигою – творче піднесення української інтелігенції, пришвидшивши процес її внутрішньої диференціації на основі світоглядних і моральних принципів, національно-культурних пріоритетів. Серед інтелігенції почали виникати публічні дискусії, у центрі яких перебували важливі проблеми національної історії, літератури, мистецтва. Діячі науки та культури почали втручатися в раніше закриті теми суспільного життя; намагалися відійти від спрощеного чорно-білого бачення світу, перебороти лакування і спрощеність у

зображенні радянської дійсності, вирватися з жорстких регламентованих меж, у які була поставлена вся духовна творчість.

Проголошений ХХ з'їздом КПРС курс на демократизацію суспільства, викриття культу особи Сталіна, певне ідеологічне «потепління» в інституті став поштовхом до критичнішого підходу в оцінці історичних подій і явищ реальної дійсності. З'явилася надія на об'єктивні наукові дослідження. У колективі вголос заговорили про потребу переоцінки неслухно опалюваних історичних подій та явищ. У 1957 р. с.н.с. відділу історії України Олександр Карпенко, досліджуючи визвольний рух у Галичині, спробував дати зважену оцінку, підтверджену конкретним фактичним матеріалом із документів, які доти були невідомі загалу, одній із найактуальніших проблем української історії ХХ ст. – утворенню і діяльності Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), участі української інтелігенції в жовтнево-листопадових подіях на західноукраїнських землях 1918 р., які автор уперше в українській радянській історіографії назвав «національно-демократичною революцією», типологічно близькою до революцій 1918 р. в інших національних провінціях Австро-Угорщини¹⁴.

Праця О. Карпенка, що одержала великий суспільний резонанс у наукових колах України, ставши предметом дискусій, спонукаючи багатьох істориків по-новому глянути на події 1918 р., не залишилася поза увагою й за кордоном. 1964 р. у рецензії на неї «Щорічник історії Східної Європи» (Мюнхен) відзначав, що львівський вчений «кинув відкритий виклик лінії партії»¹⁵.

Недивно, що за «ідеологічні помилки» О. Карпенкові довелося розплачуватися. Восени 1960 р. його не переобрано на посаду, яку він обіймав, і той змушений перейти на викладацьку роботу до Львівського державного університету.

Не наукові аргументи, а політичні звинувачення залишалися апробованою зброєю проти тих, хто прагнув у дослідженнях переглянути офіційні догми, не схибити проти наукової істини. Тоталітарна система сприймала лише ті дослідження і висновки, які йшли в руслі догматичних версій комуністичної ідеології, рішень партії й уряду. Інші думки, об'єктивна, навіть найлояльніша критика помилок, недоліків і прорахунків у державній політиці партії не допускалися та кваліфікувалися як перекручення дійсності, суб'єктивістське висвітлення проблем, упереджене вишукування тінювих сторін. Із наукових праць вилучали все, що могло б розвінчати постулат про правильність політики КПРС.

У 1958 р. м.н.с. інституту Любомир Олесевич подав у видавництво роботу «Питання економіки колгоспів Карпатської сільськогосподарської зони УРСР», у якій серед іншого вказав і на недоліки в сільському господарстві цього регіону та запропонував певні шляхи їх усунення. Верстку затримав Укрліт через «помилкові» формулювання. Як наголошено в доповідній записці відділу науки та культури ЦК Компартії України, автор, вступаючи у протиріччя зі сучасністю, неправильно змалював розвиток сільського господарства та колгоспного будівництва в Карпатській зоні, применшив досягнення країни, зокрема західних областей УРСР за роки радянської влади.

Політичні закиди були висунуті й до статті с.н.с. Степана Трофимука про творчість Василя Бобинського («Жовтень», 1958, № 3), збірки м.н.с. Григорія Нудьги «Пісні українських радянських поетів», бібліографічного покажчика «Франкознавство за 40 років», який підготував бібліограф інституту Мирослав Мороз у співавторстві із завідувачем відділу літератури Олексієм Морозом¹⁶.

Усе це наочно підтверджувало, що проголошений на ХХ з'їзді КПРС курс політичних реформ, критика «культу особи» Сталіна аж ніяк не змінили ставлення влади до гуманітарної науки, насамперед історичної. У ній, як і раніше, правильною вважалася тільки одна – офіційна, фактично сталінська (щоправда, трохи змодифікована) – версія історії СРСР та національних республік, «спущена згори», всі інші оголошувалися неправильними, свідомо хибними тощо. Незмінною «теоретично-методологічною базою» соціогуманітарних студій усіх періодів – від

¹⁴ Карпенко О. Ю. До питання про характер революційного руху в Східній Галичині в 1918 р. *З історії західноукраїнських земель* / відп. ред. І. П. Крип'якевич. Київ: Вид-во АН УРСР. 1957. Вип. 1. С. 59–90.

¹⁵ Держархів Львівської області. Ф. П–3. Оп. 16. Спр. 10. Арк. 24.

¹⁶ Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. 2. С. 368.

Ярослав Лялька – кандидат історичних наук, директор Науково-дослідного центру історії національно-визвольних змагань

найдавніших до сучасності – залишалися твори класиків марксизму-ленінізму, документи партійних з'їздів і постанов ЦК КПРС.

За дотриманням політичних канонів пильно стежила політична цензура. Свою частку у викривленні тексту автора вносили редактори наукових праць, які виконували двоякі функції: редактора й цензора. Навіть Федір Шевченко, людина авторитетна в науці, редагуючи монографію Івана Крип'якевича «Богдан Хмельницький» і намагаючись якнайповніше зберегти й захистити оригінальний авторський текст, усе ж змушений був зробити певні вилучення, змістити деякі акценти, щоб убезпечити автора від звинувачень ортодоксів в ідейно-політичних помилках та забезпечити публікацію роботи.

Давалася взнаки і «внутрішня цензура» самого науковця, яка доповнювала політичну. Умови змушували автора писати текст так, щоб можна було обійти численні цензурні «рогатки». Як згадував Я. Дашкевич, первісні варіанти розділів книжки Г. Ковальчак «Розвиток промисловості в західних областях України за 20 років Радянської влади (1938–1958). Історико-економічний нарис» містили об'єктивну інформацію (про невиконання виробничих планів, постійні зриви поставок, розкрадання і

розбазарювання державної власності, нищення машин та інші хронічні хвороби соціалістичної економіки), яку знайшов в обласних і республіканських архівах й опрацював автор. Опираючись на цю інформацію, Г. Ковальчак написав цілком правдиві сторінки, які, однак, ніколи не побачили світ. Прагнучи обійти цензурні обмеження, відповідні розділи він потім так «причесав» і скоротив, що остаточно редакція монографії, яка вийшла в 1965 р., мала зовсім інший вигляд¹⁷.

Втручання державних і партійних чинників у науковий процес, ідеологічний тиск, насадження догм силою негативно позначилися на науковій продукції усіх науково-дослідних

Григорій Ковальчак – кандидат економічних наук, завідувач відділу конкретно-соціологічних досліджень

установ СРСР гуманітарного профілю загалом та Інституту суспільних наук АН УРСР зокрема. І. Крип'якевич, І. Бутич та Ф. Шевченко в передмові до першого випуску «Історичних джерел та їх використання» писали, що обставини, які склалися на «ідеологічному фронті», «сприяли появі таких негативних явищ в історичних працях, як догматизм і антиісторизм, начотництво і цитатництво, кон'юнктурність, ювілейне славослов'я і “викривальна” крикливість. Складний історичний процес часто грубо спрощувався, мало місце нехтування фактами, використання вузького кола джерел, аналіз підмінявся схемою»¹⁸.

Часто праці науковців інституту не вносилися до плану видавництва АН УРСР або вилучалися з нього та поверталися назад із політичних мотивів. У зв'язку з русифікаторською політикою в Україні мовознавчі дослідження (зокрема порівняльно-історичні, історичні, історико-семасіологічні, діалектологічні) не тільки не мали підтримки, а всіляко гальмувалися. Так, понад 6 років пролежав у видавництві «Польсько-український словник». Усі монографії з української мови, введені до видавничого плану Інституту суспільних наук АН УРСР і які мали ввійти до видавничого плану Видавництва АН УРСР на 1961 р.,

редакційно-видавнича рада зняла з плану нібито через вузьку тематику. Щодо монографії М. Худаша «Лексика українських ділових документів кінця XVI – початку XVII ст.» висловлено зауваження: «Навіщо це витягувати? Кому це потрібно?»¹⁹. Очевидно, підставою для такої оцінки дослідження М. Худаша стала доповідь головного вченого секретаря Президії АН УРСР І. Федор-

¹⁷ Дашкевич Я. Григорій Ковальчак (1928–1984), історик економіки України. До 10-річчя з дня смерті. *Україна в минулому*. Київ; Львів, 1994. Вип. VI. С. 167.

¹⁸ Винар Л. Думки про «Українського історика» і сучасний стан української історичної науки. *Український історик*. 1978. № 1–3. С. 12.

¹⁹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 834. Арк. 21–22.

ченка «Про основні підсумки наукової діяльності установ АН УРСР за 1961 р.» на загальних зборах АН УРСР 24 лютого 1962 р., де він критикував «захоплення» написанням робіт «про далеке минуле» і як приклад називав такі теми в Інституті суспільних наук, як «Системи словозмін в українській мові за пам'ятками XVI століття» і «Лексика староукраїнських ділових документів»²⁰.

Видавництво після доопрацювання відповідно до зауважень т. зв. «внутрішніх рецензентів», перестраховуючись, знову передавало ці роботи на зовнішнє рецензування. З кожною новою рецензією висувалися нові

критичні зауваження і роботи знову треба було доопрацьовувати. Це відтягувало вихід наукових праць, втрачалася їхня актуальність, тому часто їх зовсім вилучали з видавничих планів.

Така доля ледь не спіткала збірник І. Крип'якевича «Документи Богдана Хмельницького», який кілька разів передавали на рецензію, затримуючи і його видання. Ф. Шевченко в листі І. Крип'якевичеві від 2 лютого 1961 р. висловлював тривогу з цього приводу: «Сьогодні стало мені відомо, що збірник матеріалів “Богдан Хмельницький” знову передано на рецензію і на цей раз К. І. Стеценко. Чого доброго, можуть зарецензувати цю справу. А чому би Вам не звернутися з листом до нашого президента О. В. [Палладіна] і вказати, що вже кілька років не видається збірник на цю таку важливу тему. Думаю, що це могло б прискорити видання»²¹. 1961 р. збірник надрукували, але, як зауважив Я. Дашкевич, «не обійшлося без того, щоб з примусу не покривити душею: листа гетьмана до турецького султана і кримського хана довелось включити до розділу “сумнівні документи”, бо не міг же Хмельницький підтримувати нормальні дипломатичні стосунки з такими ворогами Росії і України»²². Хоча, очевидно, академік добре знав, що ці листи цілком автентичні.

І все ж, незважаючи на постійний ідеологічний тиск, колектив інституту продовжував активно працювати: досліджував актуальні проблеми, готував наукові кадри, продукуючи непересічні праці. Серед вагомих досягнень істориків інституту в 50–60-х роках – монографії І. Крип'якевича «Богдан Хмельницький» (1954), Ф. Стебля «Боротьба селян Східної Галичини проти феодалного гніту в першій половині XIX ст.» (1961), Я. Дашкевича «Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV–XIX вв. (Историографический очерк)» (1962), В. Грабовецького «Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVII – першій половині XVIII ст.» (1962), М. Кравця «Селянство Східної Галичини і Північної Буковини у другій половині XIX ст.» (1964), Я. Ісаєвича «Братства та їх роль у розвитку української культури» (1966). Незважаючи на те, що методологія більшості наукових досліджень була жорстко препарована до панівних ідеологічних догм, постулатів марксизму-ленінізму, фактологічний матеріал багатьох опублікованих на тоді праць унікальний, не втратив вартості дотепер і дав поштовх для нових пошуків.

Відділ археології інституту був на той час єдиним науковим підрозділом у складі АН УРСР, що проводив систематично археологічні дослідження старожитностей Прикарпаття, Закарпаття і Волині від найдавнішого часу до періоду Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Багаторічні польові дослідження дали змогу працівникам відділу ґрунтовно досліджувати унікальні пам'ятки всіх періодів (як нових, так і відомих з австрійських, польських та румунських публікацій), нагромадити великий джерельний матеріал, який пролив світло на низку важливих наукових проблем, як-от первісне заселення України людиною, час і напрямки

*Дмитро Бандрівський –
кандидат філологічних наук*

²⁰ Науковий архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 1156. Арк. 46.

²¹ Особистий архів родини Крип'якевичів.

²² Дашкевич Я. Іван Крип'якевич – історик України. С. 14.

розселення стародавніх племен, їхня етнічна належність, суспільний та господарський розвиток, етногенез слов'ян, хронологію пам'яток і культур тощо. У цей час археологи провели значні дослідження палеолітичних (стоянки Бабин I, Вороновиця, Молодове I і Молодове V на середньому Придністер'ї) та ранньотрипільських (поселення в с. Ленківцях Чернівецької обл.) пам'яток, низки поселень епохи міді–бронзи (в селах Зимному і Ставку на Волині), черняхівської культури (в с. Черепин, що на Львівщині) тощо. Зокрема, широкий міжнародний резонанс у первісній археології мали дослідження Дністровської експедиції під керівництвом О. Черниша, яка від 1951 р. із року в рік систематично проводила польові дослідження багаточисельних пам'яток палеоліту й мезоліту в долині Дністра (див.: Відділ археології (ВА)).

У 1958–1960 рр. експедиція інституту під керівництвом М. Смішка розкопала біля с. Острівець (тепер – Івано-Франківської обл.) чи не найбільший на той час могильник культури пізнього періоду бронзи в Європі, у якому виявлено загалом 183 поховання. Дослідження пам'ятки стало справжнім науковим відкриттям культури Ноа кінця II тис. до н. е., що започаткувало цілий розділ первісної археології України.

У 1962 р. резонансною в науковому світі виявилася знахідка Лариси Крушельницької кельтського житла під час розкопок пам'ятки біля с. Бовшів Галицького р-ну, яка дала змогу розвіяти сумнів щодо перебування кельтів у Верхньому Подністров'ї (див.: ВА).

Дослідження поселень Ріпнів 2 і Черепин, які провів Володимир Баран, кардинально збагатили наукові уявлення про черняхівські племена західного регіону, повноправно «ввели» цю територію в ареал загальної території черняхівської культури (див.: ВА).

Нові важливі дані для характеристики продуктивних сил у Подністров'ї здобуто внаслідок розкопок, які проводив М. Смішко в 1956 р. і 1957 р. на поселенні III ст. н. е. біля с. Комарів Чернівецької обл., простеживши безсумнівні сліди виробництва скляного посуду – перше відкриття такого роду в лісостеповій зоні Східної Європи.

Матеріали з розкопок і розвідок були подані й проаналізовані в низці наукових праць. Серед публікацій відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР п'ять випусків збірника «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині» (1954–1964). О. Черниш результати польових спостережень й аналіз зібраних предметів матеріальної культури виклав у великій ґрунтовній праці «Пізній палеоліт Середнього Подністров'я» (1959) (див.: ВА).

Суттєвим внеском у скарбницю української науки та культури стали праці співробітників відділу мовознавства (Л. Гумецької, А. Генсьорського, І. Керницького, М. Худаша), які й сьогодні не втратили теоретичного і практичного значення. Знаменною подією як в українській, так і польській лексикографії став вихід у світ у 1958 р. і 1960 р. двотомника (у трьох книгах) «Польсько-українського словника» (гол. ред. Л. Гумецька). Видання охоплює близько 100 тис. слів, які відображають словниковий запас польської літературної мови в усіх його стилістичних аспектах та представляють термінологію різних галузей науки²³.

У 1957 р. розпочато роботу над «Словником староукраїнської мови XIV–XV ст.» (див.: ВУМ). Потрібно відзначити, що на той час в Україні вивчення історії української мови (до початку XIX ст.) перебувало на маргінесі уваги українських лінгвістів. Чи не єдиною академічною установою, здатною проводити такі дослідження як окремих напрям мовознавчих студій на системному науковому рівні, був насамперед відділ мовознавства Інституту суспільних наук. Цього ж року група вчених Академії наук СРСР під керівництвом акад. В. Виноградова, після ознайомлення з філологічними дослідженнями в Інституті мовознавства ім. О. Потебні в Києві й відділу мовознавства Інституту суспільних наук у Львові доповідала ЦК Компартії України: «У відділі мовознавства Львівського Інституту суспільних наук АН УРСР працює 9 наукових співробітників. Колектив – міцний і продуктивний... Необхідно поповнити склад львівської групи мовознавців для того, щоб вона могла розширити і поглибити свою роботу в галузі історії української мови до XIX ст. Ясна перспектива подальшої дослідницької роботи і зміцнення колективу, а також координація планів з Інститутом мовознавства будуть сприяти

²³ Черевко І. Лукія Гумецька. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 176.

успіхам львівської слов'язознавчої групи і, може бути, через декілька років визріє питання про необхідність створення у Львові самостійного інституту мови і літератури»²⁴.

Очолила роботу над історичним словником української мови д-р філол. наук Л. Гумецька, яка не лише зуміла згуртувати колектив виконавців для цієї роботи²⁵, а й розробила принципи укладання словника та обґрунтувала виділення для нього періоду XIV–XV ст. як окремого етапу розвитку української мови. Про вивчення більш ранніх періодів функціонування української мови українським радянським лексикографам годі було й думати, адже офіційна наукова думка в СРСР, яка ґрунтувалася на ідеологічних догмах, однозначно стверджувала, що, мовляв, власне Україна, її культура й літературна мова починаються з XIV ст. Мова населення Київської Русі та Галицько-Волинської держави трактувалася як «давньоруська» – «спільне джерело трьох східнослов'янських мов». З тих же ідеологічних міркувань під час підготовки словника автори змушені були обмежитися переважно актовими пам'ятками вказаного періоду, натомість релігійно-богословська література та пам'ятки, що представляли інші жанри, не були взяті до уваги. Зате упорядники опрацювали практично всі відомі юридичні пам'ятки писемності, які відрізнялися чисельними морфологічними варіантами, строкатістю граматичних форм, високою лексичною синонімічністю. Це дало змогу показати, як українська писемно-літературна мова розвивалася в добу пізнього середньовіччя (XIV–XV ст.). Цінне в лексикографічній праці й те, що тут вказане не лише джерело походження, а й запозичення, що дає змогу досліджувати, крім інших питань, також хронологію та шляхи запозичення значної кількості іншомовних слів в українській мові²⁶.

Ще з початку 50-х років важливим напрямом досліджень мовознавців відділу стала діалектологічна проблематика, зокрема їх участь в укладанні фундаментального «Атласу української мови» (АУМ) у трьох томах, видання якого завершено в 2001 р.²⁷. Атлас охоплює свідчення про локальні особливості української мови з 2 500 населених пунктів (понад 1 200 карт і матеріалів та коментарів до них загальним обсягом 740 д. а.). Основний пласт роботи з підготовки цієї роботи, яка містить унікальну лінгвогеографічну інформацію про українську мову, її просторову неоднорідність і змінність, виконували науковці Інституту мовознавства ім. О. Потебні АН УРСР. Учені Інституту суспільних наук готували другий том (див.: ВУМ).

Працювати довелося в надзвичайно складних умовах: численні експертизи, повторні контрольні обстеження, упорядкування та осмислення записаних матеріалів. Тільки Я. Закревська за час підготовки цієї праці побувала в 41 експедиції²⁸. Додаткові труднощі приносила неодноразова зміна як у Києві, так і у Львові принципів укладання карт. І все ж у 1968 р. роботу над другим томом АУМ було завершено, хоча через обставини, які не залежали від упорядників і членів редколегії, він з'явився друком тільки 1988 р. Атлас фіксує матеріали з 685 населених пунктів, із них 584 перебували в Україні та 101 – за її межами – на території Білоруської і Молдавської РСР, Польщі, Чехословаччини, Румунії і Югославії. Другий том містить 391 лінгвістичну карту мовних явищ усіх рівнів мови з відповідними коментарями до кожної з них, 10 додаткових історичних карт досліджуваної території, список населених пунктів, які ввійшли до мережі другого тому, та інші додаткові матеріали.

Другий том одержав високі оцінки та схвалення спеціалістів. Головний редактор видання д-р філ. наук, завідувач відділу діалектології Інституту мовознавства АН УРСР Федот Жилко відзначив оригінальну побудову легенд у синтаксисі та дійшов висновку, що другий том АУМ багатший матеріалом і цінніший для науки, ніж перший, який підготували діалектологи

²⁴ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 219. Арк. 5–6.

²⁵ Над укладанням і редагуванням «Словника староукраїнської мови» в інституті, крім Лукії Гумецької, яка дуже вимогливо контролювала роботу кожного виконавця, працювали Дмитро Гринчишин, Олександра Захарків, Уляна Єдлінська, Валентина Карпова, Іван Керницький, Розалія Керста, Лев Полюга, Михайло Худаш, Марта Сенів, Агафія Рибка.

²⁶ Черевко І. Лукія Гумецька. С. 176.

²⁷ Гриценко П. Ю. Діалектологія. *Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – 75. 1930–2005. Матеріали до історії*. Київ. Вид-во «Довіра», 2005. С. 216–217.

²⁸ Гриценко П. Ярослава Закревська: штрихи до наукового портрета. *Ярослава Закревська. Бібліографічний покажчик*. Львів, 1997. С. 8.

Інституту мовознавства АН УРСР²⁹. За словами д-ра філол. наук Й. Дзендзелівського: «Другий том “Атласу української мови” значною мірою є оригінальною працею і в порівнянні з першим томом повністю заслуговує справді високої оцінки»³⁰.

Дослідження західноукраїнської діалектології у відділі було здебільша комплексним. Опубліковано низку статей про діалектну фонетику, лексику, фразеологію західноукраїнських говірок. Значний інтерес становлять праці мовознавців з української історичної лексикології, зокрема монографія М. Худаша «Лексика українських ділових документів кінця XVI – початку XVII ст. На матеріалах львівського Ставропігійського братства» (Київ, 1961), цикл праць А. Генсьорського про редакції, лексичні та синтаксично-стилістичні особливості, можливе авторство та ідейний зміст Галицько-Волинського літопису, які містять чимало глибоких спостережень і обґрунтованих висновків щодо однієї з найвідоміших пам'яток давньоруського літописання XI–XIII ст.³¹, дослідження У. Єдлінської «Мова листів Богдана Хмельницького. Синтаксис» тощо.

Серед наукових зацікавлень працівників відділу мовознавства інституту була також ономастика, дослідження художніх творів українських письменників тощо. У 1969 р. відділ опублікував колективну монографію «Питання історії української мови», присвячену різним проблемам лексико-семантичної системи української мови XIV–XVII ст. порівняно зі староруською і сучасною. Дослідження проведене на великому, але малодоступному для загалу матеріалі староукраїнських пам'яток. У кінці книги схарактеризовані на той час маловідомі радянським дослідникам українські рукописи XIV–XIX ст., які зберігалися у бібліотеці греко-католицької капітули м. Перемишля.

Значний внесок зробив інститут в українське літературознавство, зокрема франкознавство – науку синтетичну, де на межі різних гуманітарних дисциплін зроблено спроби відшукати нові підходи до усвідомлення непересічної особистості видатного письменника та його багатогранної творчості. Важко переоцінити внесок М. Возняка у франкознавство, зокрема вивчення й дослідження його нових сторінок. Адже найбільша частина літературознавчої спадщини М. Возняка – саме франкознавчі праці, серед них монографія «Велетень думки і праці. Шлях життя і боротьби Івана Франка» (1958) та два збірники статей, виданих посмертно: «З життя і творчості Івана Франка» (1955) й «Нариси про світогляд Івана Франка» (1955). Незважаючи на ідеологічні вкраплення, деякі з яких додали редактори, чого в ті часи не можна було уникнути, вони відзначаються глибоким вивченням фактів, пов'язаних із життям і творчістю письменника, численними публікаціями зовсім нових у науці матеріалів. Окрім М. Возняка, активно досліджували багатогранну творчість І. Франка й інші співробітники відділу. У працях С. Щурата «Рання творчість Івана Франка (1871–1877)» (1956), «Повість Івана Франка “Борислав сміється”» (1966), Я. Білоштана «Драматургія Івана Франка» (1956), Р. Кирчіва «Комедії Івана Франка» (1961), О. Дея «Іван Франко – дослідник народно-поетичної творчості» (1953), «Іван Франко і народна творчість» (1955), «Українська революційно-демократична журналістика: Проблеми виникнення і становлення» (1959), написаних відповідно до тогочасних можливостей авторів та значною мірою в дусі радянських оціночних штампів щодо особи і творчості письменника як «революціонера-демократа», що мав спільні ідейні позиції з російськими «революційними демократами», викладено важливі основні або часткові біографічні відомості його життя; проаналізовано різні аспекти творчої спадщини й громадсько-політичної діяльності.

Деяке послаблення ідеологічного тиску на науку, частково реабілітація і повернення в літературу окремих раніше репресованих письменників у часи хрущовської відлиги спонукали до вивчення їхньої творчості, висвітлення літературного процесу в підрадянській Україні доби «розстріляного відродження». Степан Трофимук першим наважився досліджувати творчість Антона й Івана Крушельницьких, Василя Бобинського та інших репресованих літераторів

²⁹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 775. Арк. 38.

³⁰ Там само. Спр. 831. Арк. 41.

³¹ Генсьорський А. І. Значення форм минулого часу в Галицько-Волинському літописі. Київ: Вид-во Академії наук УРСР, 1957. 88 с.; Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (Процес складання редакцій, редактори). Київ: Вид-во Академії наук УРСР, 1958. 103 с.; Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (Лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості). Київ: Вид-во Академії наук УРСР, 1961. 284 с.

Західної України, сприяючи їхній громадській реабілітації. Він пробував не лише характеризувати українську літературу за її двома шаблонними для радянського літературознавства ознаками – пролетарська і буржуазна, а знаходити нюанси та відгалуження. Дослідник одним із перших у підрадянській Україні звернувся до творчості доти замовчуваного поета Богдана Ігоря Антонича. Широка публікація віршів поета в журналі «Жовтень» (1964, ч. 2), яку супроводжувала вступна стаття С. Трофимука, фактично зняла табу з імені поета.

У межах комплексної програми дослідження літературних жанрів у відділі вивчалися в історико-теоретичному плані питання розвитку роману, новели, нарису, драми, памфлету, пародії. Найяскравіше репрезентують досягнення колективу виконавців у цій галузі літературознавства праці Григорія Нудьги, які фактично охоплюють практично всю історію розвитку української літератури: від часів зародження писемності в Київській Русі до ХХ ст. (див.: ВУМ).

Учений своїми працями значно розширив пізнавальні горизонти українського літературознавства й фольклористики, сприяв поглибленню науково-методичних засад, збагаченню новими фактами, спостереженнями, ідеями³². Дослідженням ученого притаманні ґрунтовне опертя на факти, прагнення до повноти оцінок і всебічності, виваженість й оригінальність узагальнень та висновків.

Певним підсумком роботи інституту за майже 20-літній період існування стала колективна монографія, що вийшла 1968 р. у видавництві Львівського державного університету ім. І. Франка під назвою «Торжество історичної справедливості. Закономірність возз'єднання західноукраїнських земель в єдиній українській радянській державі». Попри певну методологічну недосконалість, політичну кон'юнктурність, відверту ідеологізованість окремих основних формулювань, охопно з назвою, лакування і спрощення у зображенні радянської дійсності, попри всі інші недоліки, які так чи так негативно позначалися на рівні видання, визначальне у праці те, що в ній на широкій джерельній базі науково підтверджено факт існування на західноукраїнських землях автохтонної повноцінної частки українського народу зі своєю історією, традиціями, культурою, показана її спільна історія з основною частиною українського народу, яка виявлялася в економічній, суспільно-політичній, духовній єдності, у спільній боротьбі проти іноземних загарбників і соціального гноблення, у прагненні до возз'єднання усіх українських земель в єдиній Українській державі.

Ці роки стали для працівників інституту періодом виходу на нову перспективну проблематику, освоєння нових документальних пластів. Інститут поступово зайняв важливу нішу не лише в науковому, а й культурному та громадсько-політичному житті міста, області, республіки. Значним був внесок співробітників, насамперед І. Крип'якевича, в організацію української науки. Академік не обмежувався формальною підтримкою нових перспективних наукових проєктів, а й сам часто ініціював конкретні заходи, спрямовані на розвиток і поглиблення гуманітарних, передовсім, історичних досліджень в Україні, зокрема гаряче підтримав ідею створення «Українського історичного журналу». «Ми, львів'яни, радіємо, що врешті здійснився проєкт історичного журналу. Я зараз же поробив заходи, щоб організувати підписку. Зробимо, що можливо, щоб не осоромити історичного Львова», – писав він Ф. Шевченкові³³. І. Крип'якевич одразу надіслав до редакції свої статті та рецензії. Рішенням секретаріату ЦК Компартії України від 12 липня 1957 р. учений затверджений членом редколегії. І. Крип'якевич у листах до відповідального редактора журналу висловлював пропозиції щодо видавничих планів, змісту і стилю публікацій, акцентуючи увагу на необхідності подання різноманітних вузлових питань із різних сфер історичної науки, наполягав на висвітленні вже в перших номерах питань джерелознавства, бібліографії, допоміжних історичних дисциплін.

У 1958 р. І. Крип'якевич увійшов до складу Всеукраїнського координаційного комітету зі суспільних наук та одночасно став членом координаційної комісії з історії, покликаній розробляти перспективні плани наукових досліджень у масштабах України, визначати їхню спрямованість

³² Детальніше див.: Марків Р. Велична спадщина унікального вченого. *Григорій Нудьга. Бібліографічний покажчик* / упоряд. В. Івашківа, Р. Марківа, А. Вовчака. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка. 2007. С. 5–30.

³³ Лист І. Крип'якевича Ф. Шевченкові від 30 травня 1957 р. *Архів родини Крип'якевичів*.

і послідовність, організовувати творчі дискусії, наради й обговорення важливих проблем, забезпечувати раціональне використання кадрового потенціалу. Щиро повіривши в реальність підготовки багатотомної «Історії України», вчений вважав, що цей та інші важливі дослідницькі проекти необхідно забезпечити належною науковою інфраструктурою через піднесення рівня допоміжних історичних дисциплін. Розроблену цілісну програму їх розвитку він оприлюднив у 1959 р. на спеціальній республіканській нараді. Критично оцінюючи стан дослідження проблем історіографії, архівознавства, джерелознавства, історичної географії, генеалогії, геральдики, сфрагістики, нумізматики тощо, І. Крип'якевич особливо наголосив на потребі наукової бібліографії з історії України. Одночасно висловився за необхідність складання історико-географічного словника Української РСР, який би охоплював усі населені пункти республіки і коротку історію кожного з них, загальні відомості про соціально-економічні й культурні процеси. Академік вважав за потрібне внести до плану історико-географічних робіт «Історичний атлас УРСР» та запропонував організувати спеціальну групу істориків і географів для виконання карт.

За підтримки І. Крип'якевича В. Грабовецький започаткував у молодіжній обласній газеті «Ленінська молодь» серію публікацій з історії містечок Львівщини під рубрикою «Вивчай рідний край»³⁴, присвячених літопису історичних подій, а в 1964 р. на основі ретельного опрацювання архівних даних опублікував у журналі «Жовтень» статтю «Перший пам'ятник Шевченкові в Західній Україні» про історію скульптурного пам'ятника поета у Винниках.

У 1964 р. ухвалою секції суспільних наук Президії АН УРСР створено наукову раду з проблеми «Історія історичної науки». У відповідь на звернення з проханням надіслати пропозиції та міркування щодо її роботи, І. Крип'якевич в листі від 2 листопада 1964 р. зазначив, що основне завдання – сприяти «укладанню» історії історичної науки в Україні, що передбачає укладання бібліографії історії України (Інститут історії, Історична бібліотека, Публічна бібліотека АН, Львівська наукова бібліотека, університети), «Словника українських істориків», картотеки біографічних даних та продукції всіх істориків країни за минулий та сучасний періоди. І. Крип'якевич вказував на необхідність скласти новий список прізвищ істориків минулого, пропонував свою картотеку-словник українських істориків від XV ст. до 1939 р., а також матеріали про істориків Холмщини.

У 1965 р., щоб актуалізувати наболілу проблему відсутності повноцінної ретроспективної бібліографії України, І. Крип'якевич, а також його учні та колеги зі Львова й Києва (М. Марченко, А. Введенський, Ф. Максименко, Р. Дашкевич, Я. Ісаєвич, Н. Шеліхова) звернулися з відповідним листом до редакції «Українського історичного журналу». Однак він залишився без відповіді.

Розуміючи, яке значення у вивченні минулого України має створення повноцінних наукових історичних карт, котрі є не лише засобом дослідження, а й зображення проблем, у лютому 1965 р. група українських істориків на чолі з І. Крип'якевичем звернулася до Президії АН УРСР із доповідною запискою про необхідність підготувати «Історичний атлас України». На сторінках «Українського історичного журналу» розгорілася дискусія щодо того, яким він має бути. Вже той факт, що впродовж 9 місяців у журналі надруковано рекордну кількість матеріалів на тему атласу (15 виступів і повідомлень, серед яких «Скласти проект історичного атласу України» І. Крип'якевича, УІЖ, 1965, № 9, с. 105), свідчив про актуальність та злободенність порушеної вченими проблеми.

У липні 1966 р. Президія АН УРСР, зважаючи на те, що саме в цей час Інститут історії СРСР АН СРСР у Москві почав роботу над двотомним «Историческим атласом СССР», прийняла постанову про підготовку тритомного «Національного академічного атласу УРСР», третім томом якого мав стати історичний атлас. Цього ж року опубліковано орієнтовний список карт «Історичного атласу України» (УІЖ, 1966, № 4, С. 86–90), який уклав акад. Крип'якевич у спів-авторстві з київськими вченими Ф. Шевченком й А. Перковським. Він нараховував 262 карти, з яких 143 – з дорадянського періоду.

³⁴ Грабовецький Володимир: «Частина свого серця залишив у Винниках». Розмовляла Лариса Кубська. *Винниківський вісник*. 2012. № 5–6. С. 8.

Академік Крип'якевич показав себе організатором наукових досліджень і в царині сфрагістики. У 1959 р. опублікував статтю «Стан і завдання української сфрагістики»³⁵, у якій вказав основні заходи щодо дальшого розвитку цих досліджень. Учений зазначав: «За останні два десятиліття сфрагістика мало цікавила істориків, і перед майбутніми дослідниками цієї галузі історичних допоміжних дисциплін стоїть ще багато невирішених завдань. Необхідно скласти повну бібліографію сфрагістики, тобто списки всіх публікацій, в яких були б вміщені або списані печатки. В архівах, рукописних відділах бібліотек та ін. потрібно провести систематичну інвентаризацію та фотографування печаток з найдавнішого часу до радянського періоду включно, а також підготувати сфрагістичні публікації з різних періодів та скласти план видання повного корпусу сфрагістичних пам'яток України, залучивши до цієї роботи не тільки істориків, але і діячів мистецтва»³⁶. Цього ж року за допомогою І. Крип'якевича у Львівському державному університеті ім. І. Франка відкрито кабінет допоміжних історичних дисциплін³⁷. У 1961 р. за його ініціативою засновано постійний семінар із допоміжних історичних дисциплін при Центральному державному архіві УРСР у Львові, який став потужним стимулом розвитку в регіоні архівознавства, джерелознавства, картографії, палеографії, сфрагістики, філігранології, інших спеціальних галузей історичної науки. Оргкомітет семінару від початку існування очолював І. Крип'якевич, який постійно допомагав цінними вказівками. Всього за перші 20 років, що виявилися найпродуктивнішими в історії семінару, відбулося 97 занять, на яких учасники – представники наукових, архівних, музейних установ, бібліотек, навчальних закладів – заслухали й обговорили 392 доповіді та повідомлення зі спеціальної історичної тематики³⁸. «Гартування семінаром» у різний період існування пройшли Володимир Грабовецький, Ярослав Дашкевич, Уляна Єдлінська, Ярослав Ісаєвич, Ярослав Кісь, Олег Купчинський, Орест Мацюк, Віталій Гавриленко, Володимир Зварич та багато інших учених, різноаспектні дослідження яких представлені для ознайомлення і обговорення слухачами, стали їхньою візитівкою у науковому середовищі³⁹.

Становищем української гуманітарної науки переймалися не тільки історики інституту, а й філологи. Зокрема, Л. Гумецька домагалася заснування наукового мовознавчого журналу в Україні, звертаючись до ЦК КП(б)У: «Чи можливе успішне здійснювання національного культурного будівництва без уваги до національної мови, без широкої підтримки наукової розробки питань, зв'язаних із сучасним станом і історичним розвитком національної мови? Усі слов'янські країни приділяють величезну увагу розвитку національної мови і насамперед дослідженням з рідної мови... Навіть Словачія з її 3-мільйонним населенням спроможна видавати два мовознавчі журнали... Одна УРСР з її 40-мільйонним населенням не має ні одного наукового мовознавчого журналу...»⁴⁰. З ініціативи Л. Гумецької впродовж 1958–1964 рр. у відділі мовознавства підготовлено й опубліковано шість випусків збірника «Дослідження і матеріали з української мови»⁴¹.

Вчені інституту працювали в багатьох союзних і республіканських науково-координаційних радах, комісіях, були членами редакційних колегій наукових видань, авторами методологічних розробок із наукових досліджень. Вони брали активну участь у публічному обговоренні актуальних проблем розвитку науки й культури, регулярно виступали у пресі, зокрема з оглядами

³⁵ Крип'якевич І. П. Стан і завдання української сфрагістики. *Український історичний журнал*. 1959. № 1. С. 115–119.

³⁶ Крип'якевич І. П. Стан і завдання української сфрагістики... С. 119.

³⁷ Винар Л. Іван Крип'якевич як дослідник української сфрагістики. *Український історик*. 1973. № 1–2. С. 144.

³⁸ Бездрабко В. Семінар з архівознавства та допоміжних історичних дисциплін ЦДІА України у Львові: науковий феномен. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника / редкол.: М. Романюк (гол. ред.) та ін.* Львів, 2008. Вип. 1 (16). С. 563–564.

³⁹ Там само. С. 546–579; Мороз І. Іван Крип'якевич як ініціатор і організатор створення семінару з архівознавства і спеціальних історичних дисциплін при ЦДІА УРСР у Львові. *Студії з архівної справи та документознавства / редкол. С. Г. Кулешов (голова редкол.) та ін.* Київ, 2017. Т. 24/25. С. 191–203.

⁴⁰ Із листа Лукії Гумецької ЦК Компартії України від 15 липня 1957 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. Арк. 2.

⁴¹ Черевко І. Лукія Гумецька. С. 176.

та рецензіями на наукові й літературно-художні твори, театральні вистави, допомагаючи літераторам і митцям «відшукати» себе, свій шлях, відкриваючи нові обрії національного життя. Літературні критики уважно вивчали й аналізували поточний літературний процес, перші книги та журнальні публікації, намагалися підтримувати (не знижуючи при цьому вимогливості) новаторські починання молодих, їхні пошуки нових тематичних пластів, засобів вираження, даючи чіткі орієнтири на майбутнє.

У 1960-ті роки проникливі й точні міркування про тогочасну українську прозу та поезію вміщено в рецензіях С. Трофимука, І. Моторнюка й Л. Сеника, які, оцінюючи творчий доробок авторів, аргументовано розставляли акценти в оцінках того чи того твору, прагнучи зрозуміти і прояснити його сильні й слабкі сторони. Вони намагалися уникати спрощених та тенденційних суджень, нав'язливого банального моралізування, враховуючи складне становище письменника в тогочасному радянському суспільстві.

Працівники інституту брали активну участь у збереженні й популяризації історико-культурної спадщини західного регіону України, у розгортанні пам'яткоохоронного руху, розвитку музейництва, створенні та діяльності обласного й місцевих осередків Українського товариства охорони пам'яток історії і культури (УТОПІК), залученні до цієї справи ширших верств населення. За її ініціативи вдалося налагодити інвентаризацію, паспортизацію та взяття на державний облік багатьох пам'яток, які мають архітектурно-мистецьку й історичну цінність, організувати значний обсяг реставраційно-ремонтних робіт задля їх збереження, доцільної функційної адаптації та раціонального використання. Завдяки публікаціям у періодичних виданнях, доповідним запискам, ініційованим й організованим зверненням до республіканських та обласних організацій і відомств вдалося привернути увагу до вивчення основних видів пам'яток історії, археології, архітектури і містобудування, проблем законодавчого забезпечення їх охорони та використання.

Від часів заснування УТОПІК членом правління і президії Львівської обласної організації, головою бюро секції археології став Ігор Свешніков, яку він очолював до останніх років життя та був незмінним членом його Президії. Діяльність археологічної секції спрямовувалася на виявлення нових пам'яток історії та археології, їхнє вивчення, облік, здійснення перевірки стану збереження, наукове дослідження і популяризацію. Члени секції планомірно проводили обстеження районів області, виїжджали на сигнали виявлення пам'яток місцевими активістами, фіксували факти пошкоджень об'єктів археологічної спадщини, допомагали державним органам у справі їх збереження. Якщо до початку діяльності секції у Львівській обл. було зареєстровано всього 37 археологічних пам'яток, то вже за 3 роки кількість виявлених археологічних об'єктів становила 134⁴².

Членом правління і головою фольклорно-етнографічної секції обласного відділення УТОПІК обрано Г. Нудьгу – палкого захисника збереження для нащадків культурно-історичного надбання українського народу.

За підтримки і сприяння знайомих та колег співробітники інституту опублікували низку статей у варшавських виданнях Українського суспільно-культурного товариства: щотижневику «Наше життя», щомісячнику «Наша культура» й «Українському календарі», які в УРСР уважно читали тисячі спраглих до об'єктивної українознавчої інформації. Пропагуючи героїчні сторінки минулого, повертаючи зі штучного забуття важливі історичні події та постаті, популяризуючи їх, науковці прагнули збагатити національну пам'ять українців, незалежно від місця проживання.

У 1963 р. інститут передано до системи Міністерства вищої освіти УРСР, де він, всупереч волі колективу, перебував до квітня 1969 р. Хронологічно ця подія майже збіглася із завершенням директорства І. Крип'якевича. Його наступникові (М. Олексюкові) як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин не вдалося втримати досягнутий рівень роботи в установі. Це супроводжувало суттєве скорочення фінансування науково-дослідної роботи, труднощі в

⁴² Детальніше див.: Юхимчук К. Діяльність Ігоря Свешнікова у галузі охорони та збереження пам'яток України. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 285–295.

координації наукової роботи та виконанні тематики, яку розробляли спільно з установами АН УРСР, зменшення видавничих можливостей, на які накладався ідеологічний тиск і цензурні обмеження.

Особливо негативно впливало на моральний стан колективу Інституту суспільних наук, послаблюючи його творчу активність і підриваючи віру в перспективність існування рідної установи, різке зменшення видавничих спроможностей, що унеможливило своєчасне видання багатьох запланованих монографій. Якщо у 1960 р. в інституті видано 8 монографій і 4 тематичні збірники загальним обсягом 145 д. а., у 1961 р. відповідно – 9, 4, 194, у 1962 р. – 10, 3, 114, то в 1964 р. – лише 2 монографії і 2 тематичні збірники.

Олександр ЛУЦЬКИЙ

ЧАСИ «ЗАСТОЮ» (1970–1980)

Певний спад ініціативної діяльності інституту щодо формування нових перспективних напрямів досліджень, організації наукової роботи і налагодження видавничої діяльності був притаманний періоду, який хронологічно збігся з новою добою радянської історії, яку традиційно називають «застоем». Режим уживав заходів, аби остаточно позбавити український народ історичної пам'яті, прищепити відчуття меншовартості, сприяти його духовному паралічу.

Форми й методи вичавлювання національної свідомості постійно удосконалювалися. Водночас ці роки несли усвідомлення необхідності змін у суспільстві, характеризувалися розвитком культури «андеграунду», «дозрівання» дисидентства, а відтак посилення репресивних дій тоталітарної системи. Головним об'єктом переслідування стала творча інтелігенція. Для нейтралізації неугодних режим використовував арешти, обшуки, ув'язнення, звільнення з роботи, морально-політичне цькування тощо. У 1972 р. в інституті жертвами «підвищення політичної пильності» стали мовознавці У. Єдлінська, Л. Коць-Григорчук, літературознавці Р. Кирчів, М. Вальо, яких нібито через скорочення штатів усунули з роботи з ідеологічних причин. С. Щурат і Г. Нудьга, зазнавши адміністративних переслідувань та утисків, змушені були передчасно вийти на пенсію. С. Щурата тимчасово повернули до інституту для підготовки зібрання документів «Історія Львова в документах і матеріалах». За незалежність наукових суджень свого часу були покарані співробітники відділу української літератури С. Трофимук, Л. Сенік.

Постраждали насамперед ті науковці, які в минулому були покарані за т. зв. «антирадянські і націоналістичні» вчинки. Підозрілість та недовіра до них, страх, що їхнє мислення не вкладається в офіційні стандарти, побоювання, що все, що вони думають і знають, раптом виллється на сторінки наукових праць, спонукали владу до ізоляцій цих людей, відриву їх від науки та колективу.

У цей період багатопрофільність установи, яка забезпечувала можливість проведення міждисциплінарних українознавчих досліджень, стала її вразливим місцем. Недоброзичливці почали використовувати цю організаційну особливість як доказ того, що вона породжує розпорошеність наукових сил і дрібнотемність, а це негативно позначається на підвищенні ефективності наукових пошуків¹. Суб'єктивізм і волюнтаризм щодо колективу найяскравіше виявилися 1975 р., коли за ухвалою Президії АН УРСР, прийнятою під тиском партійних органів, ліквідовано один із найвідоміших осередків літературознавчих досліджень в Україні – відділ літературознавства, а більшість його наукових співробітників, політичне обличчя і науковий доробок яких не завжди відповідали вимогам тодішньої системи, звільнено². Основна причина ліквідації відділу полягала в тому, що він був небезпечним для режиму своєю науковою діяльністю. Незважаючи на ідеологічний тиск, літературознавці досліджували проблеми української прози та поезії доби «Розстріляного відродження», сприяючи громадській реабілітації українських культурних діячів 20–30-х років ХХ ст., витягали їхні імена із забуття, пробуджуючи національну свідомість народу. Науковці відділу літератури (Г. Нудьга, М. Вальо, І. Моторнюк,

¹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 1021. Арк. 9.

² Див.: «Наказ № 129 по Інституту суспільних наук» від 15 вересня 1975 р. (див.: ВУЛ)

Р. Кирчів, С. Шурат та ін.) підготували два томи фундаментальної колективної праці «Історія українського літературознавства», яка так і залишилася неопублікованою.

Проте і за таких обставин учені інституту намагалися протистояти свавіллю в науці, хоча й не могли змінити напрями досліджень, які визначали партійні органи. Під забороною опинилися дослідження цілих історичних періодів, окремих явищ та подій, діяльності багатьох історичних осіб. Цензурні «чорні списки» українських авторів, яких було заборонено згадувати, цитувати, покликатися на них у наукових публікаціях, постійно розширювалися. Науковці були змушені за прямою вказівкою цензорів вилучати табуйовані імена, скорочувати небажані дані, й нерідко це робилося вже у верстках і гранках, під уважним оком працівників видавництва, чия ретельність інколи перевищувала вимоги навіть офіційних цензорів, а політична цензура ставала все жорсткішою.

Партійні органи намагалися навантажити науковців політичними й культурно-просвітницькими завданнями, щоб перетворити інститут на ідеологічну установу та знецінити його наукову діяльність. Працівники часто витрачали енергію і час на підготовку політично заангажованих публікацій, доповідних та інформативних записок, які зазвичай не мали нічого спільного з наукою, на участь у проведенні агітаційної роботи серед населення. Особливого значення у виконанні такої роботи надавали первинній організації КППС, яку влада розглядала як опорний пункт свого впливу на колектив.

Таку інформацію доповнювали і конкретизували спецдонесення інформаторів («стукачів») – таємних співробітників органів держбезпеки із працівників установи. Такі були практично в кожному відділі. Вони по крихтах збирали навіть необережно кинуті фрази, які могли б запламувати науковців в очах компартійного начальства. Доказ цього – донесення КДБ про реагування населення Львова і Львівської обл. на різні політичні події, у яких трапляються детально описані факти інакомислення працівників Інституту суспільних наук. Такий негласний контроль за політичними настроями існував ще зі сталінських часів. Щобільше, як переконував Я. Ісаєвич, у читальному залі філіалу академічної бібліотеки ім. В. Стефаніка на вул. Радянській, 24 (тепер – вул. В. Винниченка), де серед читачів переважали працівники інституту, були встановлені підслуховувальні пристрої для фіксування розмов відвідувачів³. Як інформаційний матеріал про діяльність співробітників, про їхні суспільно-політичні погляди використовувалися дані автобіографій, анкетних опитувань, інших службових документів. Вони накопичувалися в першому відділі інституту, у надрах партійних структур, де зберігалися матеріали про членів партії. Інформація з таких документів за потреби трансформувалася в «компрогат», а той ставав підставою для звільнення «неугодних».

Така ситуація неминуче породжувала роз'єднаність колективу, взаємну недовіру, надмірну підозрілість. Як згадував Ф. Стеблій, в інституті «не знали хто є хто, що від кожного можна чекати», «хто за ким стежить»⁴. Тому працівники намагалися бути максимально обережними у стосунках із колегами. Вони все більше звикали думати одне, говорити – друге, а робити – третє. За таких обставин мало хто спромігся залишитися повністю об'єктивним дослідником, не піддавшись конформістським чи кон'юнктурним настроям.

Співробітників інституту всіляко заохочували вступати до лав КППС. Львівський обком партії вважав: «Якщо є люди, які не хочуть слухати партію, то їм не місце працювати в цьому інституті. Не може бути таких людей, які критикують націоналізм, а самі стоять поза партією. Це не інститут, де виводять насіння для сільського господарства, хоча й там такого не може бути»⁵. Членство в партії посилювало відповідальність науковця за політичну спрямованість його праць, змушувало підкорятися партійній дисципліні та беззаперечно виконувати всі вимоги партійних органів. В іншому випадку йому загрожувало покарання по партійній лінії аж

³ Я. І. [Ярослав Ісаєвич], Б. М. [Богдан Микитів] Інститут суспільних наук – Інститут українознавства. Етапи історії. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність, структура, працівники* / відп. ред. Я. Ісаєвич. Львів, 2001. С. 30.

⁴ Інтерв'ю Феодосія Стеблія Вільяму Рішу, записане у Львові 13 квітня 2000 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. Касета 43. Сторона А. С. 11.

⁵ Держархів Львівської області. Ф. П-171. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 105.

Відділ конкретно-соціологічних досліджень. Зліва направо: Петро Максимук, Яромира Жовтанецька, Григорій Ковальчак, Аріна Буська, Богдан Микитів. 1967 р.

до відрахування з КПРС, що могло скалічити життя науковцю, його родині, дітям. Із другого боку, членство в партії не обов'язково віддзеркалювало справжні переконання, а радше було важливою умовою службової кар'єри: для істориків він відкривав доступ до партійних архівів, давав змогу одержувати ширшу інформацію і поглиблювати наукові дослідження⁶.

Структура Інституту суспільних наук АН УРСР перманентно змінювалася. У 1964 р. створено відділ філософії, який очолив новий директор – д-р філос. наук Мирослав Олексюк. У 1966 р. розформовано відділ економічних наук, який існував 15 років. 1952 р. він був повністю укомплектований за штатами. Наприкінці 1961 р. у ньому вже було 18 співробітників: завідувач відділу, 6 старших, 7 молодших і 4 науково-допоміжні працівники. На матеріалах досліджень у 1955–1965 рр. захищено докторську і 20 кандидатських дисертацій, кілька підготовлено до захисту⁷. Колектив відділу мав також значний доробок із публікацій результатів наукових досліджень, але у зв'язку з тим, що його основна наукова тематика – прикладні проблеми економіки – збігалася з тематикою створеного в 1964 р. Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР, існування відділу економіки в Інституті суспільних наук визнано нераціональним.

У березні 1967 р. створено відділ конкретно-соціологічних досліджень, покликаний на основі соціологічних методів дослідження вивчати конкретні процеси та явища соціального життя в регіоні й обґрунтовувати форми і методи переборення назрілих соціально-економічних та соціально-політичних проблем і суперечностей, соціологічних проблем формування атеїстичного світогляду.

На зламі 60–70-х років після повернення інституту до складу Академії наук УРСР на вимогу партійних органів республіки дирекція змушена терміново внести зміни в тематику досліджень установи через переорієнтацію на проблеми сучасності: розробка питань комуністичного світогляду, зокрема інтернаціонального й атеїстичного виховання, подолання «пережитків минулого», критики антикомунізму, передусім т. зв. «українського буржуазного націоналізму» та клерикалізму. Це зумовило зміни в організаційній структурі: у 1972 р. створено відділ кри-

⁶ Галайчак Т., Луцький О. Інститут суспільних наук: сторінки історії. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість державність*: зб. наук. праць. Львів, 2000. Вип. 7: Збірник на пошану професора Юрія Сливки. С. 53.

⁷ Історична довідка про Інститут суспільних наук АН УРСР. 1970 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. Арк. 2.

тики ідеології та політики антикомунізму, до якого наприкінці 1973 р. приєднано відділ філософії. Так організовано новий структурний підрозділ – відділ філософії та критики антикомунізму (від 1974 р. – філософії). Також було утворено ще один новий відділ – дослідження соціологічних проблем формування атеїстичного світогляду⁸, що постав на основі колишнього конкретно-соціологічних досліджень. Відділ змінив напрям наукових студій: його тематику максимально наближено до потреб ідеології. Відділ атеїзму, згідно з поставленими завданнями, мав досліджувати закономірності становлення й утвердження масового атеїзму в західному регіоні України, основні тенденції еволюції релігійної свідомості під впливом формування соціалістичного способу життя та науково-технічної революції, органічно поєднуючи це з «критикою клерикалізму, уніатства і реакційної ролі Ватикану в історії українського народу»⁹.

Загалом у 70–80-ті роки ХХ ст. церковно-релігійну проблематику у відділі досліджували з погляду потреб тогочасної атеїстичної пропаганди, спрямованої на обмеження впливу релігії на свідомість громадян і формування матеріалістичного світогляду, а також повний занепад Церкви, що знайшло відображення як у виборі й формулюванні планових тем, так і в системі оцінок. Тому висновки й узагальнення в їхніх публікаціях виявилися з методологічного та теоретичного погляду переважно тенденційними і помилковими.

26 вересня 1974 р. Президія АН УРСР прийняла постанову, якою затвердила нову організаційну структуру установи, відповідно до якої було створено новий відділ – історії країн соціалізму, потребу якого активно відстоював новий директор д-р іст. наук, проф. Володимир Чугайов (1973–1981), який його й очолив. У полі зору працівників перебували переважно окремі питання новітньої історії Польщі, причому головний акцент зроблено на вивченні періоду після Другої світової війни.

Згідно з цією ж постановою відділ мовознавства перейменовано на відділ історичних словників. Отже, на 1974 р. інститут формували такі відділи: філософії, історії і теорії атеїзму, історії України, історії країн соціалізму, археології, історичних словників.

Зліва направо: Яків Цегельник, Степан Качур, Михайло Гайковський, Петро Яроцький, Володимир Яковенко, Михайло Олексюк (директор). 60-ті – початок 70-х років ХХ ст.

Євген Гринів – завідувач відділу наукового атеїзму

Замок Паланок, м. Мукачєво. Зліва направо: Зеновій Любецький, Богдан Микитів, Надія Гураль (Камінська), Марія Хомішин, Іван Патер, Анна Патер, Василь Горинь. Жовтень 1978 р.

⁸ Відділ згодом неодноразово змінював назву: історії релігії та наукового атеїзму, проблем формування науково-атеїстичного світогляду. У 1990 р. він ліквідований у процесі реорганізації інституту.

⁹ Держархів Львівської обл. Ф. П.-3. Оп. 62. Спр. 595. С. 86.

20-річчя Інституту суспільних наук. 22 червня 1971 р.

Зліва направо 1-й ряд: Богдан Дудикевич, Маркіян Смішко, Лукія Гумецька, Доленко, Мирослав Олексюк (тоді директор), Михайло Івасюта, Феодосій Стеблій, Володимир Савич; 2-й ряд: Родько, Любомир Сенік, Григорій Ковальчак, Володимир Грабовецький, Марія Вальо, Розалія Керста, Ігор Моторнюк, Мирослав Трофимчук, Микола Драк, Михайло Кучинко; 3-й ряд: Валентина Карпова, Шурат, Роман Кирчів, Михайло Худащ, Яромира Жовтанецька, Дмитро Бучко, Юрій Думнич, Ярослав Лялька, Ярослава Закревська, Дмитро Гринчишин; 4-й ряд: Євген Гринів, Григорій Нудьга, Іван Керницький, Ярослав Ісаєвич, Степан Качур, Лариса Крушельницька, Ігор Захара, Захарко, Олександра Кирсанова, Сергій Кобильанський, Євген Яцкевич, Володимир Шевчук, Ярема Полотнюк, Юрій Сливка; 5-й ряд: Ігор Свєшніков, Володимир Цигилик, Павло Приступа, Петро Максимчук, Лев Полюга, Віталій Гавриленко, Василь Горинь, Степан Трусевич, Степан Мовчан, Віталій Масловський, Родюк, ?, Ярослав Лучко, Ступницький

Однак зміни у структурі відбувалися й надалі. У 1979 р. на виконання постанови Президії АН УРСР № 2 від 5 січня 1978 р. створено відділ історії соціалістичного будівництва.

Рішенням бюро Відділення історії, філософії і права АН УРСР від 17 квітня 1981 р. структуру інституту знову змінено й затверджено у складі семи відділів: марксистсько-ленінської філософії, історії релігії і наукового атеїзму, історії соціалістичного і комуністичного будівництва, історії України, археології Прикарпаття і Волині, історичних словників. Відділ історії країн соціалізму змінив назву на «відділ історії дружби народів і соціалістичного інтернаціоналізму»¹⁰. У 1982 р., виходячи головно з наукової ініціативи нового директора д-ра економ. наук, проф. Михайла Брика (1981–1988) створено відділ соціальних проблем соціалістичного суспільства й одночасно ліквідовано історії дружби народів і соціалістичного інтернаціоналізму. 30 березня 1983 р. Президія АН УРСР затвердила оновлену структуру інституту: створено відділ історико-культурних пам'яток, натомість інші перейменовано, зокрема історії України на відділ «історії суспільно-політичних рухів». 17 січня 1985 р. бюро Відділення історії, філософії та права постановило затвердити створення у складі Інституту суспільних наук секторів соціологічних досліджень і критики зарубіжного українознавства. Загалом у 1980-х роках

¹⁰ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 1146. Арк. 2.

У Свірзькому замку. Євген Гринів, Іван Патер, Іван Ладивір, Ярослав Ісаєвич. Квітень 1979 р.

Співробітники Інституту суспільних наук АН УРСР на вул. Винниченка. Зліва направо стоять: Володимир Циглик, Назар Горбач, Іван Патер, Олександр Луцький, Віталій Масловський, Юрій Зайцев, Марта Сенів, Володимир Яковенко, Ярослав Ісаєвич, Юрій Кур'янович, Ігор Захара, Марія Кашуба, Ярослав Лучко, Марат Верніков, Михайло Бутрин; присіли: Микола Литвин, Богдан Микитів, Михайло Дуфенюк, Кім Науменко. Початок 1980-х років

організаційні структурні зміни в установі відбувалися головно під впливом політичної та ідеологічної кон'юнктури.

На кінець 1980-х років інститут складався із восьми відділів: філософських проблем духовного життя суспільства, проблем формування науково-атеїстичного світогляду, соціальних проблем соціалістичного суспільства, історії соціалістичного будівництва, історії суспільно-політичних рухів, історико-культурних пам'яток, археології західного регіону УРСР (у його межах – Ужгородська група у складі 3-х осіб), історичної лексикографії.

На жаль, зміни структури нерідко проводилися без врахування можливостей кадрового та матеріального забезпечення відділів і відбувалися досить сумбурно. За браком кадрів перегрупували майже тих самих осіб. Зі зміною структури змінювалася й тематика наукових пошуків. Співробітникам доводилося, не закінчивши дослідження однієї теми, перескакувати на іншу, що негативно позначалося на якості їх опрацювання. До того ж ніхто не брав до уваги зацікавлення ученого тією чи тією проблемою.

У 70-х, а особливо у 80-х роках чисельність працівників установи суттєво зросла. Якщо в 1964–1972 рр. у середньому налічувалося 80–85 працівників (із яких 52–60 науковців), то в 1974–1982 рр. – 110–130 (75–82 науковців)¹¹. У відділі археології, у 60-х – на початку 70-х працювало в середньому 8–9 наукових співробітників і 3–4 допоміжні працівники, а на 1 серпня 1985 р. (разом з Ужгородською групою) – з 25 осіб (17 – науковців: 8 старших (2 – доктори наук), 9 молодших (1 – кандидат наук) і 8 науково-допоміжних працівників (художник, лаборанти, фотограф, інженер, архітектор)).

Значно повільніше покращувався якісний склад. На 1 січня 1974 р. тільки 46,8 % наукових співробітників мали вчений ступінь. Якщо на початок 1976 р. працювало 73 наукові співробітники, зокрема 6 докторів наук, 34 кандидати і 33 – без наукового ступеня, то на початку 1981 р. відповідно – 79; 7, 38, 34. Усього за 1976–1980 рр. докторські дисертації захистили 4 осіб, кандидатські – 16¹².

У підготовці наукових кадрів не вдалося подолати низки суттєвих недоліків, які стали серйозною перешкодою на шляху забезпечення ефективності діяльності інституту. Наукові співробітники, які захистили дисертації протягом 1974–1977 рр., працювали в інституті, а отже, фактично одночасно і над своїми дисертаціями – в середньому 11–12 років¹³. Навіть аспіранти стаціонарного навчання переважно не вкладалися у терміни підготовки кандидатської. З восьми аспірантів, які закінчили стаціонарну аспірантуру в 1974–1976 рр., до травня 1977 р. захистили дисертації четверо, і лише двоє з них вчасно¹⁴. Як наслідок, у 1981 р. значна кількість молодших наукових співробітників інституту (57 %) не мали наукового ступеня¹⁵.

Високою залишалася плінність кадрів, однією з причин якої була низька заробітна плата. За оплатою науково-дослідні установи ділилися на категорії. Постановою Ради Міністрів СРСР від 5 червня 1957 р. Інститут суспільних наук АН УРСР віднесено до II, у зв'язку з чим за ідентичну роботу його працівники одержували набагато нижчу заробітну плату, ніж наукових установ I категорії та викладачі вишів. І водночас через відсутність коштів учених протягом десятків років не переводили на вищі посади. Клопотання інституту перед Президією АН УРСР із цього приводу довгий час не давали жодних позитивних результатів.

Згідно з постановою Президії АН УРСР № 290 від 10 липня 1985 р. «Про вдосконалення оплати праці наукових працівників, конструкторів і технологів науково-дослідних установ, організацій і промислових підприємств Академії наук УРСР», у 1986 р. в інституті проведено атестацію наукових працівників, у результаті якої співробітники, які мали відповідний вчений

¹¹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 443. Арк. 1; Спр. 468. Арк. 1; Спр. 697. Арк. 1; Спр. 767. Арк. 1 зв.; Спр. 786. Арк. 47; Спр. 789. Арк. 9; Спр. 936. Арк. 24; Спр. 983-а. Арк. 1; Спр. 1117. Арк. 6; Спр. 1141. Арк. 3; Спр. 1215. Арк. 2; Спр. 1276. Арк. 2.

¹² Держархів Львівської обл. Ф. П-171. Оп. 1. Спр. 14. Арк. 17; Спр. 23. Арк. 37.

¹³ Там само. Ф. П-171. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 124.

¹⁴ Там само. Арк. 125.

¹⁵ Архів Інституту архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Ф. 251. Оп. 12. Спр. 15. Арк. 43.

Біля приміщення інституту на вул. Винниченка, 24.

Зліва направо: Всеволод Іськів, Володимир Парубій, Лев Полюга, Микола Драк, Сергій Іващук, Богдан Микитів, Галина Чабан, ?. 1980 р.

ступінь і науковий доробок, були переведені на посади головного, провідного та старшого наукового співробітника.

Наприкінці 1980-х років нарешті зрушене з місця питання про переведення інституту в І категорію наукових установ за оплатою праці, прийнято низку урядових постанов із цього приводу, які згодом реалізовано. Відповідно до постанов Держкомітету праці і соціальних питань СРСР № 1753 від 21 грудня 1987 р., спільної постанови Держкомітету праці СРСР, Секретаріату ВЦРПС від 31 грудня 1987 р. № 793/33–75 та Президії АН УРСР № 43-б від 9 лютого 1988 р. «Про віднесення Інституту суспільних наук АН УРСР до першої категорії щодо оплати праці співробітників», від 12 червня 1989 р. затверджено поіменний штатний розклад і нові посадові оклади¹⁶.

Щодо національного складу, то в інституті працювали переважно українці, більшість уродженці західних областей, які практично протягом усього періоду існування становили не менше 90 % наукового персоналу.

Наукове середовище, що вигідно відрізняло установу від багатьох інших, творили в 70–80-ті роки Маркіян Смішко, Олександр Черниш, Ігор Свешніков, Вітольд Ауліх, Лариса Крушельницька, Леонід Мацкевий, Володимир Савич, Віталій Конопля, Ярослав Ісаєвич, Феодосій Стеблій, Володимир Борис, Степан Трусевич, Михайло Швагуляк, Юрій Сливка, Григорій Ковальчак, Олег Купчинський, Лукія Гумецька, Ярослава Закревська, Дмитро Гринчишин, Уляна Єдлінська, Іван Керницький, Лідія Коць-Григорчук, Михайло Худаш, Левко Полюга, Розалія Керста, Мирон Онишкевич, Надія та Роман Осташі, Ольга Федик, Степан Щурат, Роман Кирчів, Григорій Нудьга, Степан Трофимук, Любомир Сенік, Марія Кашуба, Марат Верніков, Анатолій Євтушенко, Ігор Захара, Едуард Семенюк, Надія Попова та чимало інших співробітників, які берегли традиції наукової творчості. Більшість створювала таке інтелектуальне й моральне середовище, яке відрізняло інститут від інших установ, берегла традиції наукової творчості та міжлюдських

¹⁶ Інститут суспільних наук не дуже з цього скористався, бо незабаром поділ науково-дослідних установ на категорії в Академії наук України був ліквідований.

Збори колективу інституту. Зліва направо: Володимир Яковенко, Іван Патер, Феодосій Стеблій, Марія Чікало, Розалія Керста, Ярослава Закревська. Початок 1980-х років

взаємин, закладені ще на початках, власне коли її очолював І. Крип'якевич. Яскраве свідчення цього – спогади Лариси Крушельницької: «Сподіваюся, що колись хтось з наших літераторів візьметься написати про таке явище, яким був Інститут суспільних наук Академії наук УРСР у ті часи [наприкінці 60-х ... – *Ред.*], бо він справді цього вартий. Не знаю, чи в радянському Львові була ще така організація, де були зібрані до купи такі діаметрально протилежні і відмінні між собою люди (становищем, політичними поглядами, інтелігентністю, стосунками до влади і особистої кар'єри, порядністю і т. д.), як у нашому інституті. Мені здається, що протягом усіх років, які я там відпрацювала (ще від часу, коли Інститутом керував І. П. Крип'якевич), ми всі ходили “по лезу бритви”. Виключаю, очевидно, партійне керівництво і сексотів. Але стосовно тих, останніх – ми, принаймні, знали, хто є хто. Так чи інакше, але усі політичні події (добрі і злі) починалися у Львові від Інституту суспільних наук. У рух шістдесятників першими включилися працівники інституту; від чистки 70-х років першими потерпіло 13 осіб і два відділи інституту; і врешті – у процеси відродження 86–90 (Рух, Меморіал) також першими кинулися ми. Чи усі щиро – не знаю, але справді дуже активно. Я згадала наш інститут, бо тепер часто можна прочитати або почути про нього цілком абсурдну думку. Так, тут працювали віддані більшовикам люди, партійні “боси”, КДБ-исти, були поміж нами й пристосуванці і “лизуни” (а де їх не було?). Вони писали в обком партії “довідні записки” і, власне, вони створювали враження, що інститут – ідеологічний осередок цього закладу. А так, насправді, інститут – це була установа, де, незважаючи на все, зібралися цікаві і віддані українській справі люди, де працювали добрі колеги, з якими щиро можна було висміяти глупоти багатьох партійних і державних розпоряджень, де, крім накинутих зверху ідеологічних праць, правдами і неправдами пропихалося до друку потрібні роботи “без цитат”. І врешті, Інститут суспільних наук – смію запевнити – був єдиною у Львові, а може, і у всій Україні, науковою установою, де протягом усього радянського періоду розмовлялося виключно українською мовою»¹⁷.

Науковці намагалися розширити проблематику досліджень, створювали атмосферу взаємозбагачення і плідної наукової дискусії, виховували молоді наукові кадри. На основі поваги до людських та професійних якостей налагоджувалися постійні контакти між колегами, зберігалася толерантність у відносинах. Проте ідеологічний тиск тоталітарного режиму, несприятливі реалії організації наукового процесу в тогочасній академічній системі залишали науковим колекти-

¹⁷ Крушельницька Л. І. Рубали ліс... (Спогади галичанки). 2-ге, допов. і випр. Львів, 2001. С. 209–210.

вам мінімальні можливості відстоювати своє право на творчу свободу у виборі напрямів, тем наукових пошуків, їх матеріального й кадрового забезпечення.

Щодо проблематики наукових досліджень, то у другій половині 70-х – першій половині 80-х років ще більше посилилася тенденція до розширення розробки тематики радянського періоду, проблем т. зв. «розвиненого соціалізму», «неухильного зростання ролі партії і робітничого класу», на узагальнення та описування лише позитивного досвіду радянського будівництва. При цьому існувала інша проблема – велика розпорошеність індивідуальної тематики, над якою працювали історики.

Питання виробничої діяльності робітників та їхнього соціального й духовного розвитку в 60–80-х роках ХХ ст. розробляли Микола Драк, Олександр Росінський, Борис Крачковський, Тамара Галайчак, Всеволод Іськів, Юрій Зайцев, Володимир Баран, Олександр Луцький, Юхим Примеров; суспільно-політичні, соціально-економічні та духовні процеси на селі в повоєнний час досліджували Віталій Масловський, Адам Мартинюк, Віталій Нечитайло, Михайло Сеньків, Богдан Микитів; тогочасне громадсько-політичне життя – Олександра Кірсанова; історію радянської української преси – Степан Качур; діяльність театральних колективів – Наталія Антонюк; історію природокористування – Сергій Васюта; проблеми інтеграції науки й виробництва – Вікторія Головей. Перебіг військово-політичних та суспільних процесів у роки Другої світової війни вивчали Дмитро Бурлуцький і Юхим Примеров. Усі вони мали конкретні теми й кожен більш чи менш успішно справлялися зі своїми дослідницькими завданнями, розробка яких проводилася як на матеріалах усєї республіки, так і в масштабі її західного регіону.

У цей період з інститутських науково-дослідницьких планів практично повністю вилучено теми, пов'язані з вивченням суспільно-політичної історії Київської Русі, Галицько-Волинської держави, національно-визвольних змагань ХVІІ ст. тощо, які проводили за часів І. Крип'якевича¹⁸. Натомість передовими стали дослідження, присвячені історії української культури. У розробці цих проблем особливо вагомий внесок належав Ярославу Ісаєвичу, який ще з 60-х років зосередив головну увагу на вивченні різних аспектів духовного життя України доби середньовіччя і ранньомодерного часу. Про це свідчать назви його основних праць: «Джерела з історії української культури в період феодалізму ХVІ–ХVІІІ ст.» (1972), «Культура Галицько-Волинської Русі» (1973), «Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні» (1975, 1983), «Преемники первопечатника» (1981) тощо. Поступово розширюючи теми та проблеми наукових досліджень, синтезуючи надбання різних гуманітарних наук, примножуючи власний досвід, Я. Ісаєвич завжди перебував у пошуку, розглядаючи явища культури з широких історіософських позицій, прагнучи добратися до самої їх суті. Вводячи до наукового обігу величезний фактичний матеріал, дослідник послідовно повертав українському народові те, що в нього намагалися несправедливо забрати – усвідомлення своєї культурно-історичної значимості. Через це його праці мали не лише наукове, а й загальнокультурне, політичне значення.

Проблеми середньовіччя досліджував Олег Купчинський, який за даними топоніміки простежував розселення ранніх слов'ян на території України, фахово засвідчуючи великі можливості мовних пам'яток для дослідження територіальності походження українців, реконструкції генези українського етносу, його автохтонності на своїх землях. Досягненням історико-топонімічних досліджень і одночасно підсумком його багаторічних студій з історії українських власних географічних назв, де синтезовано методи та методики трьох гуманітарних наук (лінгвістики, географії та історії), стала монографія «Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень. Географічні назви на “-ичі”» (1981). У. Єдлінська, оцінюючи цю фундаментальну працю вченого, вважала найвищим її акордом підтвердження однієї з

¹⁸ Зрештою, це відображало загальну тенденцію в українській історичній науці до звуження дослідження цієї епохи. Тематикою середньовічного і ранньомодерного періодів історії України відверто нехтували (особливо з початку 70-х років), оскільки вважали, що справжня історія розпочинається від часів більшовицького перевороту 1917 р. у Росії (для західних областей України цей рубіж визначений 1939 р.). Ситуація для дослідників «феодалізму» покращилася наприкінці 70-х – на початку 80-х, коли влада зняла табу на дослідження фактично дискредитованої «дореволюційної» історії України. Див.: Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія». С. 468.

основних у сучасній науці концепцій, що визначає територію прабатьківщини слов'ян площу між середньою течією Дніпра на сході та басейнами рік Вісли і Варти на заході¹⁹. Показово, що висновки О. Купчинського про племенні межі древніх слов'ян, зроблені на основі лінгвістичного аналізу найдавніших слов'янських топонімів, пізніше підтвердила Л. Крушельницька, яка зіставила його дані з археологічними та історико-географічними²⁰.

Окремі питання української історії другої половини XVI – середини XVII ст. вивчали: Ігор Мицько – про 60-річну діяльність Острозького культурно-освітнього центру від його заснування (1576) і до припинення існування (1636) та Ярема Полотнюк – подорожні записи арабського мандрівника архидиякона Павла Халебського середини XVII ст. як джерело до історії України.

Очевидно, не всі праці дослідників середньовічної і ранньомодерної історії написані однаково аргументовано та з новизною. Вони, звичайно, підготовлені відповідно до радянської історіографічної доктрини, суть якої так чи так зводилася до розгляду історії України й Росії як монолітної нерозривної цілості.

Не були вільними від стандартних оцінок і тенденційного підбору матеріалу роботи, присвячені історії соціально-економічного становища та суспільно-політичного руху на західно-українських землях XIX – початку XX ст. Власну дослідницьку нішу в цій проблематиці займали Феодосій Стеблій, Володимир Борис, Степан Трусевич, Олег Полянський, Ярослав Грицак, які намагалися простежити розвиток і взаємозалежність різних сфер історичного буття галицького суспільства – політики, економіки, культури, але традиційно на перший план у їхніх працях виступав соціально-економічний чинник. Історики, згідно з офіційним канонам, змушені були вивчати ті соціальні верстви, які чітко вписувалися в концепцію класового суспільства, тоді як українська світська й духовна інтелігенція практично випала з їхнього поля зору.

Порівняно з початком 60-х років дослідники історії міжвоєнного періоду XX ст. (Юрій Сливка, Михайло Швагуляк та ін.) обмежилися пошуком нових архівних джерел, розширенням та поглибленням апробованої тематики досліджень на основі нової фактографії.

З перемінним успіхом намагалися відстоювати свої «символи віри» – наукові принципи й переконання – філософи інституту. Основною проблематикою відділу філософії з перших років існування залишалася історія філософської і суспільно-політичної думки українського народу. На цьому етапі в дослідженнях основна увага приділялася висвітленню значення та місця окремих діячів культури в осмисленні проблем суспільного розвитку, трактування ними естетичних цінностей та соціалістичних ідей в умовах Західної України²¹. У 1973 р. у відділі в тісній співпраці з Інститутом філософії АН УРСР почали системне дослідження латиномовної богословсько-філософської спадщини професорів Києво-Могилянської академії (1637–1817), яка на той час була майже невідомою. Нова спільна робота, як визнавали пізніше виконавці, мала благородну мету – заповнення «білих» плям в українській філософській думці, а згодом написання фундаментальної історії філософії в Україні. У відділі ще в 1968–1969 рр. сформувалася група дослідників, які добре володіли латинською мовою. Спершу Володимир Кондзьолка, Ігор Захара, а пізніше Ярослава Стратій, Іван Паславський приступили до перекладу нерозбірливо написаних латиномовних курсів із філософії та риторики Стефана Яворського, Інокентія Гізеля, Йоасафа Кроковського.

У 1972 р. після захисту кандидатської дисертації на тему «Філософський курс Георгія Кониського» до відділу прийшла фахівчиня з історії української філософії Марія Кашуба, яка розпочала дослідження ще навчаючись в аспірантурі Інституту філософії АН УРСР. Завдяки зусиллям цих науковців, які долали численні перешкоди й ідеологічний тиск²², підготовлено низку монографічних

¹⁹ Єдлінська У. Мовознавство у наукових надбаннях Олега Купчинського. *Купчинський О. Вибрані статті та матеріали*. Львів. 2011. Т. 1: Студії з історії української мови та ойконімії. С. 3–12 (Українознавча наукова бібліотека НТШ; ч. 28). Цит. за: Пілецький В. Історія власних географічних назв в інтерпретації Олега Купчинського. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. Вип. 71, ч. I. С. 103.

²⁰ Пілецький В. Історія власних географічних назв... С. 103.

²¹ Кашуба М. Сектор філософії культури. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність, структура, працівники* / відп. ред. Я. Ісаєвич. Львів, 2001. С. 111.

²² Виконавцям наукового проекту в Києві й Львові доводилося вислуховувати нарікання з боку ідеологічних наглядачів та їхніх adeptів: «Національних попів підіймають на щит». *Філософія українських «шістдесятників» («друге відродження»): реферат*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12898/>

Учасники урочистого засідання з нагоди 30-річчя інституту. Львів, 16 червня 1981 р.

праць, присвячених творчості відомих українських мислителів XVII–XVIII ст. серед яких треба відзначити монографії М. Кашуби, І. Паславського, І. Захари, Я. Стратій²³. У них рівень наукової інтерпретації творчої спадщини поодиноких представників української релігійної філософії, безперечно, був неоднаковим, інколи зводився до звичайного переказування і коментування окремих концептуальних положень, які надавалися до тлумачення, відтак не кожна наукова гіпотеза мала належну теоретичну аргументацію. Тим паче, що не завжди вдавалося виявляти вповні філософське підґрунтя глибинних світоглядних смислів, прихованих за шатами богослов'я. Завідувач відділу філософії Марат Верніков на основі всебічного вивчення великого за обсягом конкретно-історичного матеріалу ґрунтовно досліджував філософські течії, розвинуті представниками т. зв. Львівсько-Варшавської філософської школи, яка від 20-х років XX ст. оформилася як окремий напрям у польській філософії, зокрема її засновником Казімежем Твардовським (Kazimierz Twardowski) та його учнями і послідовниками: Тадеушем Котарбінським (Tadeusz Marian Kotarbiński), Казімежем Айдукевичем (Kazimierz Ajdukiewicz), Яном Лукасевичем (Jan Łukasiewicz), Стефаном Балеєм та ін.

На зламі 70–80-х років у відділі розпочалися дослідження гуманізації суспільної свідомості (Марат Верніков, Анатолій Євтушенко, Надія Попова, Олександр Веретюк та ін.). Водночас досліджено проблеми методології наукового пізнання, гносеології та інформатики (праці Едуарда Семенюка, Надії Попової).

Помітним залишався внесок археологів інституту. Щороку відділ проводив 10–20 археологічних експедицій, що давало можливість за кожні 10–15 років подвоювати джерельну базу²⁴.

²³ Див.: Кашуба М. В. Георгий Конисский. Москва: Мысль, 1979. 173 с.; Захара И. С. Борьба идей в философской мысли на Украине на рубеже XVII–XVIII вв. (Стефан Яворский). Киев: Наукова думка, 1982. 160 с.; Паславський І. В. З історії розвитку філософських ідей на Україні (кінця XVI – першої третини XVII ст.). Київ: Наукова думка, 1984. 128 с.; Стратій Я. М. Проблемы натурфилософии в философской мысли Украины в XVII в. Киев: Наукова думка, 1981. 206 с.

²⁴ Мацкевий. Л. Відділ археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. *Постаті української археології*. Львів, 1998. С. 116.

Олександр Черниш –
завідувач відділу
археології
(1962–1986)

Особливо значну увагу приділяли вдосконаленню методики розкопок, вивченню лакун на археологічній карті західного регіону. Маркіян Смішко, Олександр Черниш, Ігор Сवेशніков, Вітольд Ауліх, Володимир Савич, Лариса Крушельницька, Леонід Мацкевий, Володимир Цигилик, Роман Багрій, Володимир Шеломянцев-Терський, Віталій Конопля, Василь Оприск, Володимир Петегірич, Роман Грибович, Дмитро Павлів, Олена Джеджора, Ігор Принада, Михайло Рожко, Юрій Лукомський, Роман Сулик, Володимир Сусак, Михайло Филипчук, Володимир Чорновус, Віра Гупало, Олександр Овчінніков, Орест Корчинський, Дарія Куць, Дарія Романова, суттєво розширили масштаби і географію польових досліджень, удосконаливши методики розкопок, створили потужну джерельну базу для подальшого вивчення історії стародавніх суспільств, детальної реконструкції їхніх соціально-економічних інститутів у широкому хронологічно-просторовому вимірі. Як наслідок з'явилися і вагомі узагальнювальні роботи, серед яких, зокрема, перша в радянській архео-

логічній науці колективна монографія у 2-х томах з історії первісного, ранньо- та пізньосередньовічного населення на західноукраїнських землях – «Стародавнє населення Прикарпаття і Волині» (1974, 1976), яка на рівні тогочасних знань археологічних джерел і їх інтерпретації в радянській науці підсумовувала розвиток археологічної науки у Львові, починаючи з кінця XIX ст. Це було перше в Українській РСР науково-довідкове видання про стародавнє минуле окремого великого регіону, у якому хронологічно висвітлено найважливіші аспекти матеріальної та духовної культури носіїв різних археологічних епох і періодів, розкрито конкретний хід історичного процесу на цих землях від давньокам'яного віку до доби Київської Русі та часів феодальної роздробленості²⁵. Автори колективної монографії (Олександр Черниш, Маркіян Смішко, Вітольд Ауліх, Володимир Савич, Олексій Ратич, Ігор Сवेशніков, Микола Пелещишин, Лариса Крушельницька, Володимир Цигилик, Володимир Баран, Едуард Балагурі) на основі нових артефактів, здобутих у часі польових експедицій після Другої світової війни, та інших джерел подали відомості про фізично-географічні умови регіону, історію археологічних досліджень, розглянули проблеми давнього заселення цих територій, визначили тип зв'язків їх населення з населенням сусідніх земель, схарактеризували проблеми походження та історичної долі низки археологічних культур, визначили питання їх відносної і абсолютної хронології, з'ясували питання соціального устрою, господарства, побуту, релігійних уявлень тощо на різних етапах історичного розвитку, встановили певні загальні закономірності цього розвитку.

На початку 1980-х років з ініціативи О. Черниша і під його безпосереднім керівництвом колектив відділу археології підготував та опублікував тритомне видання «Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині» – фактично каталог пам'яток із вичерпною додатковою інформацією, особливо у джерелознавчому та бібліографічному аспектах. Перший том присвячений пам'яткам періодів палеоліту, мезоліту, неоліту й енеоліту, у другому схарактеризовано пам'ятки пізнього енеоліту, доби бронзи, племен раннього заліза, а останній, найбільший за обсягом, присвячено пам'яткам останньої чверті I тис. до н. е., матеріалам племен першої половини I тис. н. е., періоду ранніх слов'ян, доби Київської Русі, Галицько-Волинського князівства. Це – спільна праця співробітників відділу археології інституту та працівників різних вишів і музейних установ західних областей.

Визначною подією в науковому й культурному житті України в 1977–1978 рр. стала поява двох томів «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.» за редакцією Л. Гумецької (див.: ВУМ). Словник здобув високу оцінку і серед українських учених у діаспорі. Ярослав Рудницький наголошував: «Коли вряди-годи й появиться в науковій продукції України якась цінна праця, то цей словник власне належить до таких праць. Л. Л. Гумецька та її співробітники використали майже повністю доступний в Україні джерельний матеріал, подали його в автентичній формі, цитують

²⁵ Ситник О. «Епоха Черниша» у вивченні палеоліту Західної України (до 90-річчя з дня народження Олександра Панкратовича Черниша, 1918–1993). *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2008. Вип. 11. С. 261–262.

кожночасно контекст, дають статистичні дані про частоту вживальності, включають антропо-топонімічний матеріал і подають семантику гасел при апелятивах. Впорівень із словником попередників (І. Срезневського, Є. Тимченка та ін.) цей словник методологічно – великий крок вперед»²⁶.

Визнанням наукового значення «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.» є присудження у 1981 р. Академічної премії ім. І. Франка членам редколегії – старшому науковому співробітнику-консультанту, д-ру філол. наук Л. Гумецькій (голові редколегії), завідувачу відділу, канд. філол. наук Д. Гринчишину та д-ру філол. наук І. Керницькому (помертню)²⁷.

У 1975 р. по закінченню підготовки до друку «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.» інститутський колектив учених-лексикографів розпочав роботу (формування джерельної бази та картотеки) над «Словником староукраїнської мови XVI – першої половини XVII ст.», що хронологічно продовжує попередній (див.: ВУМ).

Важливим аспектом мовознавчих досліджень стала співпраця з Інститутом слов'янознавства та балканістики АН СРСР, академічними установами АН Молдавської РСР, Югославії, Чехословацької Соціалістичної Республіки, Польської Народної Республіки. Від 1976 р. мовознавців відділу залучено до дослідження спільних та специфічних рис мов і діалектів карпатського ареалу, результати якого репрезентовано в «Загальнокарпатському діалектологічному атласі». З 1976 р. по 1979 р. тривав перший етап роботи, який передбачав укладання програми-питальника, виготовлення картки бланківки з усталеною мережею населених пунктів, зібрання значної частини матеріалу, розробку основних засад і принципів картографування (див.: ВУМ).

* * *

У 70-ті – першій половині 80-х років, інститут очолювали Володимир Чугайов (1973–1981) і Михайло Брик (1982–1988), які свого часу обіймали високі партійні посади. Відповідно до власних переконань і вказівок зверху намагалися часто будь-якою ціною адаптувати тематику та штати установи до потреб нової політичної кон'юнктури й вимог партійного «соціального замовлення». За таких обставин інститут був приреченим на втрату свого наукового обличчя. Особливо важка морально-психологічна ситуація склалася в колективі за часів директорства М. Брика. Якщо його попередник – достатньо чутливий до вимог часу В. Чугайов, який володів прагматичним розумінням посадових завдань, – демонстрував уміння поєднувати турботу про особистий інтерес із турботою про інтереси очолюваного колективу, то М. Брик не вмів відрізнити принципово важливих пріоритетів від другорядних. Він так і не зміг усвідомити свого реального місця в науковому середовищі та значення інституту як академічної установи, механічно перенісши на нього методи партійного керівництва²⁸. Накинуті зверху зобов'язання постійно готувати у великій кількості доповідні записки перешкоджали виконанню основних планових тем.

Володимир Чугайов – директор інституту (1973–1981), ректор Львівського державного університету ім. Івана Франка (1981–1990)

Михайло Брик – директор інституту (1982–1988)

Олександр ЛУЦЬКИЙ

²⁶ Українська книга. 1978. № 4. С. 114.

²⁷ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 3 о/с. Спр. 232. Арк. 187–188.

²⁸ Зрештою, подібні методи управління науковими установами в системі Академії наук СРСР і союзних республік на тоді, очевидно, не були винятком. У постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 30 вересня 1987 р. № 110 «Про переведення наукових організацій на повний госпрозрахунок і самофінансування» серед низки інших серйозних недоліків в організації наукових досліджень зазначалося: «Методи управління науковими організаціями застаріли, опираються в основному на адміністрування і директивність».

ЕПОХА ЗМІН (1980–1990)

Наприкінці 80-х років ХХ ст. в інституті, як і загалом у країні, усталилася атмосфера свободи, намагання подолати наростання кризових явищ, назріла потреба реформ. Голос науковців ставав все рішучішим і впевненішим. В умовах, коли Президія АН УРСР розширила самостійність інститутів, надавши їм більше прав у визначенні внутрішньої організаційної структури, доборі й розстановці кадрів, розподілі фінансово-матеріальних ресурсів, коли поширювалася практика заміщення керівних посад на засадах виборності, з урахуванням думки наукових колективів, у середовищі опозиційно налаштованих до дій М. Брика співробітників визріла ідея скористатися рекомендаціями ХХVII з'їзду КПРС і січневого (1987) пленуму партії про необхідність запровадити виборність керівників різного рівня як інструментом для усунення з директорської посади людини, що своїми діями об'єктивно створювала нездорову психологічну атмосферу в колективі, наочно уособлюючи компартійний стиль керівництва з притаманними йому адмініструванням, бюрократизмом, формалізмом, розходженням між словом і ділом тощо.

11 березня 1988 р. після гарячих дебатів на загальних зборах колективу співробітники інституту майже одноставно проголосували за постанову, яка констатувала, що дирекція не виконала умов колективного договору за звітний період¹. Трохи згодом ці ж та інші серйозні недоліки виявила спеціальна комісія, створена відповідно до розпорядження № 1313 Президії АН УРСР від 13 червня 1988 р., із додаткової перевірки діяльності Інституту суспільних наук². На основі проведеної перевірки діяльності Інституту суспільних наук АН УРСР, аналізу роботи вченої ради, його відділів і підрозділів, ознайомлення з плановою та звітною документацією, бесід із науковими співробітниками комісія дійшла висновку, що в роботі установи «накопичився ряд недоліків, що набули застійного характеру і вимагають невідкладного усунення». У зв'язку з цим комісія внесла пропозицію: «Вважати за доцільне, щоб директивні органи та Академія наук УРСР, з урахуванням думки трудового колективу, партійної та профспілкової організації розглянули питання про перспективи зміцнення керівництва Інститутом суспільних наук АН УРСР»³. 27 червня 1988 р. на засіданні бюро Відділення історії, філософії та права АН УРСР вирішено погодитися з основними положеннями висновків комісії.

За таких обставин колектив через партійне бюро інституту звернувся до вищих адміністративних і партійних інстанцій із клопотанням про необхідність зміцнення керівництва установи й дозвіл провести вибори директора.

26 вересня 1989 р. відбулися вибори кандидатури нового директора на альтернативній основі. Претенденти на посаду – завідувачі відділів, д-ри іст. наук Ярослав Ісаєвич і Юрій Сливка, запропонували досить подібні програми, спрямовані на кардинальне підвищення

¹ Держархів Львівської обл. Ф. 171. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 114–115.

² Комісія у складі академіка-секретаря Відділення історії, філософії і права, члена-кореспондента АН УРСР І. Ф. Кураса (голова), канд. іст. наук О. П. Реєнта (секретар), канд. іст. наук І. І. Ладивіра, д-ра філос. наук В. Г. Табачковського, канд. іст. наук В. М. Ткаченка, канд. юр. наук З. К. Симорота, канд. іст. наук С. В. Смирнова, канд. філол. наук І. П. Чепіги, канд. іст. наук О. П. Моці працювала в інституті з 14 по 24 червня 1988 р.

³ Держархів Львівської обл. Ф. П. 3. Оп. 62. Спр. 395. Арк. 78.

науково-організаційної роботи установи. Вони суголосно заявили про намір докорінно змінити ситуацію, зокрема оптимізувати організаційну структуру, підвищити рівень самостійності відділів, посилити ефективність науково-дослідної роботи. Програма Я. Ісаєвича передбачала розвиток самоврядування на різних рівнях: повне викорінення адміністрування і бюрократичних методів керівництва, необхідність підвищення відповідальності дирекції, вченої ради, відділів за якість наукових праць тощо. Він обіцяв запровадити систематичну практику звітів «директора перед колективом про всі аспекти його роботи, зокрема про вирішення кадрових, фінансових та інших питань». «Якщо колектив довірить мені посаду директора, – запевнив присутніх Я. Ісаєвич, – намагатимусь керуватись не особистими симпатіями чи амбіціями, не спогадами про минулі події, а виключно інтересами колективу, інтересами української радянської науки»⁴. За підсумками таємного голосування переміг д-р іст. наук Я. Ісаєвич – 49 (проти – 37). 11 жовтня 1989 р. постановою № 330 Президії АН УРСР⁵ Я. Ісаєвича затверджено на посаді директора Інституту суспільних наук АН УРСР, а за місяць він був змушений повернутися до США⁶. Його обов'язки до моменту остаточного повернення до Львова в 1991 р. виконував Ф. Стеблій. У багатьох аспектах період 1989–1991 рр. сам Я. Ісаєвич згодом назве «переломним в історії установи»⁷.

Вибори кандидатури на посаду директора й обставини, які їм передували, одержали широкий розголос у наукових колах Львова та Києва. На той час це був, очевидно, перший, а можливо, й останній випадок у системі Академії наук УРСР, коли колектив академічного інституту ініціював і забезпечив своєю активною громадською позицією усунення з посади керівника⁸.

Висока громадська активність співробітників інституту не обмежилася його стінами. Науковці не могли залишитись осторонь суспільних процесів, які мали доленосне значення для українського народу. З послабленням ідеологічного тиску спостерігалось духовне піднесення в колективі, посилювалася політична діяльність його працівників. Вони брали найактивнішу участь у реформуванні національно-політичної і культурно-освітньої сфер життя, масово долучалися до роботи розмаїтих «неформальних» організацій, товариств, рухів, нерідко виступаючи ініціаторами їх створення⁹.

Здобуття Україною незалежності 1991 р. відкрило перед працівниками інституту нові перспективи наукового пошуку, вільного від ідеологічного контролю і цензурних обмежень. Відтак виникла необхідність уточнити науковий профіль. На прохання колективу (а радше дирекції – особисто Я. Ісаєвича) Постановою Президії АН України від 20 січня 1993 р. інститут реорганізовано й перейменовано в Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича АН України¹⁰. На виконання постанов Президії АН України від 20 січня 1993 р. і бюро Відділення історії,

⁴ Протокол загальних зборів наукових співробітників і працівників Інституту суспільних наук АН УРСР. Львів. 26 вересня 1989 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України* (в стадії опрацювання).

⁵ Підстава – постанова загальних зборів Відділення історії, філософії і права АН УРСР від 5 жовтня 1989 р.

⁶ У травні 1988 р. Я. Ісаєвич виїхав у тривале наукове відрядження у США на запрошення факультету слов'янських мов і літератур Гарвардського університету для читання лекційних курсів студентам і докторантам (він також як співупорядник одночасно брав участь у підготовці до друку томів «Гарвардської бібліотеки давнього українського письменства», що її розпочав у 1987 р. до 1000-річчя прийняття християнства в Україні-Русі директор Українського наукового інституту Гарвардського університету проф. Омелян Пріцак.

⁷ Ісаєвич Я. Феодосій Стеблій – історик українського відродження. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 9: Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стеблія. С. 16.

⁸ Детальніше див.: Луцький О. Інститут суспільних наук АН УРСР у другій половині 80-х – на початку 90-х років ХХ століття: пошуки нових орієнтирів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 20013. Вип. 23. С. 653–670.

⁹ Там само.

¹⁰ Ще в березні 1991 р. на засіданні Президії АН УРСР, присвяченому питанню про стан і завдання дослідження давньої української культури з подачі Я. Ісаєвича запропоновано перейменувати Інститут суспільних наук АН УРСР на Інститут культурології і українознавства, враховуючи визначальну роль українознавчих дисциплін у наукових напрямках установи. Своєчасною назвав у виступі таку пропозицію і Президент АН УРСР Борис Патон. Підтримав цю ідею також голова Західного наукового центру Ігор Юхновський. (Див.: *Архів Інституту архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Ф. 251. Оп. 12. Спр. 85. Арк. 3, 7).

філософії і права АН України від 29 січня 1993 р. (протокол № 2, § 3) введено нову структуру науково-дослідних підрозділів установи, оголошено конкурс на заміщення посад керівників відділів, секторів, усіх наукових співробітників. Із метою реорганізації інституту і проведення конкурсу створено спеціальну вчену раду.

Відбулася переорієнтація наукових досліджень відповідно до нового профілю інституту як комплексної науково-дослідної установи, що вивчає актуальні питання історії та культури українського народу. Колектив зосередив зусилля на вивченні проблем теорії та історії української культури, процесів формування національної самосвідомості, державотворчої діяльності українського народу, політичної історії України, зокрема суспільно-політичного й національно-визвольного рухів на західноукраїнських землях в ХІХ–ХХ ст. у контексті загальноукраїнського, західноєвропейського і світового історичного процесу. Продовжувалося вивчення розвитку філософської думки в Україні, тривали археологічні дослідження західноукраїнського регіону. Укладання різногалузевих словників, зокрема тривала праця над фундаментальним словником української мови ХVІ – першої половини ХVІІ ст. Сферою зацікавлень співробітників стали також історія та культура української діаспори.

Нові завдання потребували удосконалення структури установи. У 1990 р. в часі «першої хвилі» реорганізації та її переорієнтації на комплексне дослідження актуальних проблем історії і культури українського народу ліквідовано відділи проблем формування науково-атеїстичного світогляду та соціальних проблем соціалістичного суспільства, натомість поновлено в новому складі відділ української літератури. Водночас уточнено науковий профіль інших відділів, які

Юрій Сливка – завідувач відділу новітньої історії. 2001 р.

одержали нові назви. Відділ новітньої історії (керівник – д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка) займався дослідженням новітньої історії і передусім її західного регіону. До сфери наукових зацікавлень його співробітників входило вивчення проблем національно-визвольного руху ХХ ст., питань державності й соборності українських земель, їх суспільно-політичного та культурного розвитку в умовах тоталітаризму. Створений 1990 р. у межах відділу новітньої історії сектор історичної мемуаристики (від 1993 р. – джерелознавства) (завідувач – канд. іст. наук Ярослав Лялька) розгорнув пошукову і науково-дослідницьку роботу, спрямовану на виявлення в ар-

хівах, серед населення документальних свідчень репресивної практики радянської тоталітарної системи проти українського народу.

Науковий профіль відділу історії суспільних рухів (від 1993 р. – нової історії України; керівник – канд. іст. наук Ф. Стеблій) звужено до дослідження соціальних і суспільно-політичних рухів та громадсько-культурного життя на західноукраїнських землях від кінця ХVІІІ ст. до початку ХХ ст. Якщо початкові головні зусилля більшості співробітників були зосереджені на вивченні ролі спадщини «Руської трійці» та її речника Маркіяна Шашкевича в суспільно-політичному житті українського народу, що дало поштовх до відродження в Україні такої дискримінованої після 1939 р. дисципліни, як шашкевичезнавство, то згодом науковці відділу головним вектором досліджень обрали проблеми національного руху на західних землях України в кінці ХVІІІ – на початку ХХ ст., простежуючи його напрями, течії та інституції, основні етапи й форми в контексті європейського політичного і культурного процесів.

Відділ історії культури (від 20.04.1993 р. – середніх віків; керівник – д-р іст. наук Я. Ісаевич) зосередив увагу на проблемах історії української культури ХІІ–ХVІІІ ст., вивчаючи питання розвитку освіти, суспільно-політичної і наукової думки в Україні. З 1991 р. більшість у відділі працювала над підготовкою другого тому «Історії української культури» – фундаментального видання з проблем культурного життя України ХІІІ ст. – першої половини ХVІІ ст.

Відділ археології (керівники – канд. іст. наук В. Цигилик (1987–1996), д-р іст. наук Л. Мацкевий (1997–2003)) займався дослідженням найдавнішої історії Прикарпаття, Волині й Закарпаття від палеоліту до середньовіччя суто шляхом вивчення відомих археологічних пам'яток та виявлення нових і на цій основі здійснення наукової реконструкції історії заселення регіону, з'ясування етапів історичного буття його населення у зв'язку з питаннями праслов'янського та праукраїнського етногенезів, виникнення перших державних утворень на цих територіях тощо.

Відділ філософії (у 1993 р. – філософії культури, від 2001 р. – сектор відділу літератури, у 2002 р. – ліквідований; керівники – до 1993 р. д-р філос. наук М. Верніков, з 1993 р. – д-р філос. наук М. Кашуба) мав намір поглиблювати дослідження історії української філософської думки, зосередивши увагу на розвитку проблем гуманізму та раціоналізму, з'ясування традицій і тенденцій цього розвитку, висвітлення змісту філософських шкіл різної спрямованості. Наприкінці 1990 р. у відділі створено групу релігієзнавства, перед якою було поставлено завдання здійснювати філософський аналіз релігійної свідомості в Україні, зокрема її західному регіоні.

Відділ мовознавства (керівник – д-р філол. наук Я. Закревська; від 20.04.1993 р. – відділ української мови, у межах якого виокремлено два сектори: лексикографії та діалектології і сучасної української мови) фактично не змінив наукового профілю. Від часу заснування серед зацікавлень науковців – історія української мови, лексикографія та діалектологія.

Відновлений відділ української літератури (керівник – д-р філол. наук М. Ільницький) розпочав діяльність із пошукової роботи над темою «Дослідження проблем розвитку української літератури періоду українського гуманізму (XVI–XVIII ст.), ідейно-художніх пошуків у XIX – перші десятиліття XX ст.». Згодом уточнено тематику дослідження і розпочато розробку проблем: «Література як фактор національного відродження» (1991–1993), «Література і національна свідомість» (1994–1996), «Літературний Львів у системі української культури» (1997–1999), що охоплювали різні періоди розвитку української літератури, починаючи від найдавнішого (IX–XIII ст.) і до сучасного.

Відділ археографії (базовий підрозділ Львівського відділення Археографічної комісії АН УРСР; керівник – канд. іст. наук Я. Дашкевич) займався виявленням, опрацюванням і підготовкою до друку документальних джерел. У 1990–1992 рр., коли відділ залишався організаційною ланкою інституту, він, відповідно до тематичного плану, працював над упорядкуванням збірника документів «Україна середини XVII ст. у європейських хроніках», виготовленням науково-допоміжного апарату до праці М. Грушевського «Історія України-Руси» (т. 1–10), підготовкою до друку атласу «Україна середини XVII ст. на картах Г. Лавассера де Боплана».

На жаль, цей період духовного та наукового зростання і становлення збігся із часом фінансової кризи. Різке скорочення фінансування науки призвело до виникнення серйозної матеріальної скрути, що зумовило й кадрову оптимізацію. У 1992–1998 рр. із різних причин інститут залишили: Ярослав Лялька, Віталій Масловський, Микола Драк, Олег Купчинський, Володимир Голяк, Ігор Свешніков, Михайло Рожко, Ігор Мицько, Мирон Онишкевич та ін.

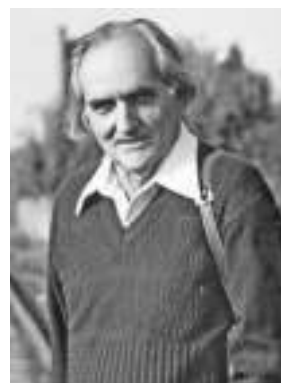
Різке погіршення економічного становища обернулося для академічної науки значним зменшенням бюджетного фінансування і майже повною втратою позабюджетних джерел. У зв'язку із значним скороченням фінансування науки в Україні (за два роки, з 1992 р. по 1994 р.,

*Марія Кашуба –
завідувач відділу
філософії*

*Ярослава Закревська –
завідувач відділу
української мови*

*Ярослав Дашкевич –
завідувач відділу
археографії*

державні вклади в її розвиток зменшилися у понад 2,5 рази) бракувало коштів на регулярну виплату зарплати, було припинено фінансування наукових відряджень, а також археологічних і діалектологічних експедицій, видавничої діяльності тощо. Через суттєве скорочення бюджетного асигнування Академії наук та занепад видавничої справи в Україні різко зменшилося й комплектування інститутської бібліотеки науковою і фахово-довідковою літературою, покликане задовольнити потреби вчених в оперативній науковій інформації. Зниження реальної заробітної платні науковців, труднощі з ресурсами й інформативним забезпеченням досліджень, падіння престижу наукової праці зумовили відплив зі сфери науки частини кваліфікованої молоді.

Через скорочення штатів і незадовільне фінансування чисельність працівників установи за 1988–1998 рр. зменшилася з 129 до 97 осіб. Якщо в 1990 р. тут працювало 85 наукових співробітників (11 докторів, 40 кандидатів наук), то у 2000 р. – відповідно 56, 10 і 34¹¹. Інститут «старів» через неможливість залучення до нього в достатніх обсягах обдарованої молоді. Порівняно з 1988 р. у 1998 р. середній вік науковців Інституту українознавства становив відповідно: докторів наук – 59,5 і 62,5 років, кандидатів наук – 50 і 46,7, старших наукових – 50,4 і 51,7, наукових – 45,3 і 48,3, молодших наукових співробітників – 38,2 і 38,7.

Восени 1996 р. Я. Ісаєвич висунув свою кандидатуру на переобрання на посаді директора. Це відразу втихомирило решту охочих поборотися за неї. Перевибори відбулися на безальтернативній основі. 22 листопада 1996 р. на зборах наукових працівників в обговоренні єдиної кандидатури взяли участь лише двоє співробітників – Ф. Стеблій і Б. Якимович, які у 90-ті роки завжди демонстрували особисту лояльність до Я. Ісаєвича. За результатами таємного голосування за висунення кандидатури Я. Ісаєвича на посаду директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України проголосувало 28 наукових співробітників, 15 – проти, ще 3 бюлетені визнали недійсними¹². Всього в голосуванні взяли участь 46 наукових співробітників із 48 присутніх на зборах, тобто ще 2 (один із них однозначно свідомо) просто проігнорували процедуру, на певний час непомітно залишивши приміщення, де відбувалося голосування. Загалом на зборах мало бути 58 наукових співробітників¹³. Відомо, що й серед 10 відсутніх (більшість із них у цей час перебували на конференції в Івано-Франківську) теж були науковці, які не підтримували кандидатури Я. Ісаєвича на директорську посаду.

Я. Ісаєвичу таки вдалося зберегти кредит довіри більшості, хоча, очевидно, мало хто вже сумнівався в тому, що організаторські й лідерські здібності директора не цілком відповідають його адміністративним амбіціям. Я. Ісаєвич – вчений і Я. Ісаєвич – адміністратор, управлінець – це дуже різні іпостасі однієї, справді творчої, особистості. І, безперечно, перевагу треба віддати Я. Ісаєвичу – видатному вченому, авторові численних ґрунтовних наукових праць. За таким критерієм, як результативність, академік як керівник науково-дослідної установи виглядав більше високопосадовцем без стратегії, без реального бачення майбутнього установи, який не прагнув і не наважувався на будь-які рішучі, але обґрунтовані зміни й нововведення в умовах підвищених ризиків.

Драматизм становища Я. Ісаєвича у 90-ті роки як директора та одночасно академіка-секретаря Відділення історії, філософії і права НАН України виявився не зразу. Поки в Україні залишалася низька затребуваність наукових розробок в економіці й суспільстві загалом, діяв залишковий принцип фінансування культури, який дозволяв лише якимось зберегти і за можливості частково використати наявний інтелектуальний потенціал, не могло бути й мови про кардинальне вирішення проблем трансформації академічної науки. А вирішення цього питання залежить не так від окремої особи, якою видатною вона би не була, як від усунення глибоких деформацій, що насамперед перебувають у зоні відповідальності державних органів влади, а не

¹¹ Звіт про діяльність Інституту суспільних наук АН УРСР за 1990 рік. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. С. 26; Звіт про діяльність Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України за 2000 р. *Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. С. 24–25.

¹² Архів Інституту архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Ф. 251. Оп. 12. Спр. 107. Арк. 35–36.

¹³ Там само.

Президії НАН України, керівників її окремих підрозділів, хоча й останні, очевидно, не завжди виявляли необхідну оперативність у вирішенні назрілих проблем удосконалення організації науки.

Проте, незважаючи на жорсткі економічні умови, інститут вистояв. Наявність в установі досвідченого згуртованого колективу, що мав давні й поважні наукові традиції, забезпечила його стійкість і виживання у кризовій ситуації. Навіть за відсутності достатнього фінансування для роботи на повну посадову наукову ставку діяльність установи практично не зупинялася ні на мить. Більшість учених наполегливо опрацьовували джерела з бібліотечних й архівних фондів (чому сприяла і зміна державної політики в архівній галузі, що виявилася з початку 90-х у більшій відкритості та розширенні доступу користувачів до інформації, яка раніше була закрита і не призначалася для широкого використання), аналізували й систематизували одержану інформацію, освоювали досягнення сучасних дослідників, готували нові праці, виконуючи індивідуальні тематичні планові навантаження відповідно до поставлених завдань у передбачуваному планом обсязі.

Поступово ситуація змінювалася. Вже до середини 90-х років абсолютна більшість дослідників середнього і старшого покоління набули досвіду застосування нових методологічних підходів у вивченні тих проблем, які опрацьовували раніше, або ж перейшли до дослідження актуальніших тем, породжених вимогами часу. Вчені стали вільнішими й розкутішими у формах текстового самовираження, старалися по-новому глянути на недоступні раніше джерела української історії і на основі нового дослідницького інструментарію вивчити нові, які поступово відкривалися перед ними.

Важливим етапом переосмислення історії України стала підготовка збірників документів та матеріалів, адже ґрунтуючись на відомих, давно введених до наукового обігу фактах, прориву на якісно новий концептуальний рівень досягти неможливо. У відділі новітньої історії започатковано серійне видання документів і матеріалів «Літопис нескореної України» (відп. ред. Я. Лялька) (перша книга вийшла 1993 р., друга – 1997 р.) про репресії радянської системи щодо населення Західної України, Буковини і Закарпаття, масові ув'язнення та знищення українських діячів науки й культури, духовенства, ліквідацію Греко-Католицької Церкви, боротьбу українського народу за незалежність¹⁴. Книги відразу зробили позитивний резонанс не лише серед науковців, а й широкої громадськості, допомагаючи виробити об'єктивну позицію у висвітленні й оцінці трагічних подій в українській історії ХХ ст.

Неабияке зацікавлення в українському суспільстві і за кордоном викликали й два томи, які вийшли з друку у 90-х роках, тритомного збірника документів і матеріалів «Депортації» про репресії та депортації українців, поляків і євреїв часів Другої світової війни та в період встановлення радянської влади в Західній Україні у 1940-х – на початку 1950-х років, зокрема про виселення українців із Закерзоння внаслідок операції «Вісла».

Відшукані й опубліковані упорядниками документи, доступ до яких у радянські часи був максимально обмеженим або взагалі забороненим, дали змогу кваліфікувати репресивно-депортаційні акції щодо українців, поляків, євреїв та інших народів західного регіону України не як специфічне українське, а як одне з основних європейських явищ, до проведення якого були причетні всі головні дійові особи Другої світової війни, передусім – партійно-державне керівництво Радянського Союзу¹⁵. Збірник супроводжує передмова Ю. Сливки, котра залишається однією з перших ґрунтовних оригінальних розвідок з історії депортації населення західноукраїнських земель.

Позитивну оцінку наукової громадськості одержав також збірник документів і матеріалів «Культурне життя в Україні (західні землі)», два томи якого побачили світ у 1995–1996 рр.¹⁶. Відносно невеликий наклад праці (відповідно 1 000 і 500 примірників) швидко розійшовся, і вона відразу стала бібліографічною рідкістю. Після опублікування першого тому в періодиці

¹⁴ Літопис нескореної України: документи, матеріали спогади / упоряд.: Я. Лялька, Р. Коритко, Р. Онишкевич та ін. Львів: Просвіта, 1993. Кн. I. 800 с.; Кн. II. 1997. 664 с.

¹⁵ Див.: Киричук Ю. Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. / упоряд.: Ю. Сливка, І. Білас, В. Голяк та ін. Львів. Т. 1. 1996; Т. 2. 1998.

¹⁶ Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. I. 750 с.; Т. II. 917 с.

з'явилося кілька позитивних відгуків¹⁷. Проф. Ярослав Дашкевич, зокрема, зазначив, що цей збірник – «значне досягнення археографії, незважаючи на недоліки в едиційному апараті»¹⁸.

Значне наукове зацікавлення являє збірник «Документи російських архівів з історії України. Т. I. Документи до історії запорізького козацтва 1613–1620 рр.», підготовлений спільно з Інститутом слов'янознавства Російської АН та Центром українських історичних досліджень ім. П. Яцика Канадського інституту українознавства (з передмовою та коментарями українською мовою, російською та англійською мовами). Увагу упорядників (Леонтія Войтовича, Лева Заборовського, Ярослава Ісаєвича, Френка Сисина, Анатолія Турилова, Бориса Флорі) найперше привернули колекції архівних матеріалів передусім із фондів Російського державного архіву давніх актів (Российский государственный архив древних актов), які сформувалися внаслідок діяльності російського дипломатичного відомства XVII ст. – Посольського приказу. Саме вони містили найбільше інформації з історії України першої половини XVII ст. Серед документів, які ввійшли до цього тому, переважають матеріали про різні форми зовнішньополітичної активності представників українського суспільства в особі запорізьких козаків, їхню участь у прикордонній війні між Росією і Річчю Посполитою в 1613–1617 рр., поході на Росію у другій половині 1618 р. великого запорозького війська на чолі з гетьманом Петром Сагайдачним, дії окремих козацьких загонів на російській території тощо. Інша тема, щодо якої у виданні вміщено багато матеріалів – це Україна і Крим. Для історії України найбільшу цікавість становлять повідомлення російських дипломатів про татарські напади на українські землі, а також реакцію запорожців на орду, про їхні сухопутні й морські наскоки на територію Кримського ханства та турецькі володіння.

Оприлюднені документальні матеріали мали велике значення для об'єктивного трактування важливих проблем української історії, які в науковій літературі тривалий час замовчувалися або ж тлумачилися дуже тенденційно.

Особливістю історичних студій співробітників інституту¹⁹ стало поступове подолання розриву між дослідженнями конкретно-емпіричними й концепційно-теоретичними, перехід від накопичення і реєстрації фактичного матеріалу до його все глибшого системного осмислення. Тлумачення окремих фактів і явищ все частіше підводило дослідників до загальних проблем історичного розвитку.

З'явилася низка публікацій, які започаткували нові підходи до критичного переосмислення новітньої історії України, зокрема періоду національно-визвольних змагань 1914–1923 рр. і міжвоєнного (Іван Патер, Кім Науменко, Микола Литвин, Ігор Соляр, Михайло Швагуляк), Другої світової війни і повоєнного часу (Кім Науменко, Юрій Сливка, Тамара Галайчак, Олександр Луцький, Володимир В'ятрович, Юрій Зайцев, Наталія Свідерська, Олександра Стасюк, Леся Онишко). Тематика та науковий діапазон праць не обмежувався регіональними, місцевими проблемами. Дослідники почали виходити на всеукраїнський тематичний простір, намагаючись підняти пласт загальних питань історії XX ст. Однак більше уваги традиційно приділяли своєрідності суспільно-політичного, національного й культурно-духовного життя на західноукраїнських землях. Вони намагалися вписати явища громадського життя регіону в загальноукраїнський контекст, визнаючи їхні спільні домінанти.

Нові підходи до низки важливих явищ українського громадсько-політичного життя західноукраїнських земель кінця XVIII – початку XX ст. продемонстрували Феодосій Стеблій, Олена Аркуша, Ірина Орлевич, Василь Расевич, Остап Середа, Володимир Пашук, Богдан Якимович, Петро Шкраб'юк, Ігор Чорновол. Запозичені й апробовані нові інтелектуальні підходи в руслі універсальних раціональних цінностей дали змогу їм поставити і вирішити низку актуальних дослідницьких проблем. Завдяки використанню нових методологій, залученню невідомих або

¹⁷ Боруцький С. Феномен національного відродження. *Неділя*. 1995. 1 вересня. С. 2–3.

¹⁸ Дашкевич Я. Боротьба з Грушевським та його львівською школою. *Український історик*. 1996. № 1–4 (128–131). С. 93.

¹⁹ Детальніше див.: Луцький О. Наукові дослідження істориків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (90-ті роки XX століття): основні публікації, тематика ідеї. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний на пошану Юрія Сливки. С. 400–421.

маловідомих архівних документів, раніше забороненого наукового й публіцистичного спадку попередників, недоступного доробку діаспори та досягнень світової науки дослідники нової історії зуміли розглянути окремі важливі проблеми суспільного розвитку Галичини кінця XVIII–XIX ст. під нешаблонним кутом огляду, з позицій сучасного наукового знання.

Уже в 90-ті роки в дослідженнях істориків відображено партійну тематику, актуалізовану стрімкою політичною структурізацією тогочасного українського суспільства. Нова хвиля національного відродження в Україні зумовила переосмислення політичної традиції нації. Загалом з-поміж найвагоміших наукових здобутків праць Феодосія Стебля, Остапа Середи, Петра Шкраб'юка, Ярослава Грицака, Василя Расевича, Ігоря Соляра відзначу такі: доведення факту, що політична й ідеологічна структурізація українського суспільства в XIX – на початку XX ст. мала винятково творчий вплив на формування національної ідентичності, становлення і консолідацію української нації, зміцнення позицій українців у різних сегментах громадського життя краю, а отже, на національно-визвольний рух загалом.

Значна кількість, різноманітність та інформативність віднайденого джерельного матеріалу дала змогу поглиблено вивчати чимало суперечливих, часто й дискусійних проблем українсько-польських відносин. Цей напрям історичного минулого радянська історіографія досліджувала тенденційно, а окремі його аспекти замовчувала. Цікаві міркування щодо різних аспектів цих проблем запропонували Я. Ісаєвич, Ю. Сливка, Ф. Стеблій, М. Швагуляк, М. Литвин, О. Аркуша, І. Чорновол та ін. Проте дослідження польсько-українських відносин у взаємодії і взаємозумовленості всіх компонентів як цілісного наукового напрямку досліджень в інституті у 90-х роках не існувало.

Також посилилася увага колективу до історико-культурологічних досліджень періоду Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, особливо з початком участі співробітників відділу середніх віків у виконанні проекту Державного фонду фундаментальних досліджень Міністерства освіти й науки «Галицько-Волинське князівство в історії української державності». Результати висвітлено в публікаціях Ярослава Ісаєвича, Володимира Александровича, Ярослава Книша, Ігоря Мицька, Леонтія Войтовича та другому томі колективної фундаментальної п'ятитомної праці «Історія української культури», присвяченої XIII – першій половині XVII ст. (2001)²⁰. Як слушно зазначав свого часу відповідальний редактор тому Я. Ісаєвич, якщо авторським колективам наступних томів доводилося запрошувати мистецтвознавців, музикознавців, літературознавців з інших установ, то в цьому випадку більшість фахівців із різних галузей культури працювали в одній установі²¹. Тенденції і специфіку культурного життя, освіти та видавничий рух висвітлив Ярослав Ісаєвич, типи поселень, їхні елементи і функції – Василь Опрыск, будівництво, архітектуру, образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво – Володимир Александрович, музику – Юрій Ясіновський, літературу – Богдана Криса, військову організацію та міське життя – Леонтій Войтович, науку і філософію – Іван Паславський, реформаційні течії – Вікторія Любащенко, дипломатію княжої доби – Ярослав Книш, ментальність – Роман Голик.

Я. Ісаєвич став не лише відповідальним редактором другого тому «Історії української культури», а й одночасно автором багатих на фактаж, точність оцінок і влучність спостережень основних розділів видання, яке готувалося на основі постанови Президії АН УРСР від 5 липня 1989 р. (№ 244). Учений простежував генезу, взаємозв'язок і взаємодію різних рівнів національної культури, діалектику традицій та новаторства в культурному процесі, з'ясував специфіку національних особливостей культури, різні форми її вияву, досліджував глибинні процеси духовного життя у першопричинному зв'язку з конкретними історичними подіями. Я. Ісаєвич, залучаючи широке коло збережених джерел, прагнув без вилучень і спрощень віднайти європейський та світовий контекст і зміст української культури як цілості. Над виданням, підготовка над яким тривала з перервами майже 10 років, академік працював із великим перенапруженням сил, доводячи його

²⁰ Історія української культури: у 5-ти т. / гол. ред. кол. Б. Патон. Київ. 2001. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століть / редкол. Я. Ісаєвич (гол.) та ін. 848 с.

²¹ Ісаєвич Я. Сторінки історії Інституту українознавства. *Український історичний журнал*. 2002. № 4. С. 3–26.

до закінчення. Він не лише ретельно редагував тексти інших авторів, а й «доточував» їх власними вставками²². Як свідчить Ю. Ясіновський, під час підготовки другого тому «Історії української культури» Я. Ісаєвич «виявляв дивовижні знання чи не в усіх ділянках української культури й мистецтва. З великою терплячістю редагував тексти різних авторів, часто доповнюючи їх своїми міркуваннями та упущеними фактами»²³. Вчений долучився своїми статтями і до третього тому, присвяченого розвитку української культури другої половини XVII–XVIII ст.

Важливою частиною планових тем відділу з дослідження проблем історії української культури стали численні статті й монографії В. Александровича, присвячені проблемам давнього українського мистецтва, що пропонують побудовану на матеріалах багаторічного систематичного вивчення писемних й іконографічних джерел широку панораму професійного середовища західноукраїнських малярів XIII–XVI ст. Уже перші його розвідки позначені ретельною увагою до найдрібніших деталей, пов'язаних з історією окремих мистецьких творів і творчим шляхом їхніх авторів. Водночас ці публікації засвідчили, що В. Александровичу затісно у встановлених дослідницьких межах, що він налаштований на ширші, власне теоретичні, узагальнення. На основі широкої джерельної бази й досконалої методики він вперше від початків вивчення української мистецької культури запропонував систематичний виклад шляхів її еволюції, привернув увагу до багатьох маловідомих і невідомих аспектів та явищ українського мистецького життя кількох століть, ґрунтовно показавши широке розмаїття його регіональних варіантів.

Широкий спектр дискусійних проблем історичної генеалогії дослідив у 90-х роках Л. Войтович, демонструючи вражаючу працездатність і результативність. Його праці стали першим у новітній українській історії багатоаспектним дослідженням функціонування правлячої політичної еліти Східної Європи княжої доби в контексті загальноєвропейської історії кінця IX – початку XVI ст. Використовуючи практично всі відомі літописи, хроніки, масиви актових матеріалів, церковні «пом'яники», родоводи, реєстри, нарративні джерела, життя святих, пам'ятки археології, нумізматики, сфрагістики, епіграфіки, іконографічний матеріал і, не обійшовши увагою майже все зроблене в історіографії, що так чи так стосується теми, автор проникливо розглянув родовід близько 4 000 осіб князівських династій, переважно Рюриковичів і Гедеміновичів, які перебували при владі в різних землях України та її сусідів упродовж семи століть.

У відділі середніх віків під безпосереднім керівництвом Я. Ісаєвича розвивалася і така порівняно молода дисципліна, як семіотика культури – концепція культури як знакової системи, що поєднує досягнення різних гуманітарних наук – філології, історії, етнології, філософії. Плідно працював у цій сфері науки Роман Голик, роботи якого розкривають, зокрема, специфіку систем середньовічної та ранньомодерної ментальності.

Вагомі дослідницькі здобутки української історичної науки у вивченні проблем історії України доби середньовіччя і новочасного періоду містять праці Я. Дашкевича. Практично всі опубліковані в цей час наукові статті, де він суттєво розширив й уточнив свої підходи на раніше малодосліджені сторінки давньої та сучасної історії України, традиційно побудовані на глибокому знанні широкого спектра автентичних джерел, одержали значний суспільний і науковий резонанс в Україні²⁴. Найпомітнішою тогочасною працею авторитетного вченого,

²² Про участь Ярослава Ісаєвича в підготовці другого тому видання згадує Наталія Самсін, яка першою спробувала описати й оцінити його особистий архів як джерело до історії наукової думки. На підставі вивчення змісту наявних текстів різних варіантів розділів другого тому «Історії української культури», дослідниця дійшла висновку, що «роль Ярослава Ісаєвича у цьому виданні вийшла далеко за межі звичної функції автора та редактора. Значну частину матеріалу до колективної монографії академік мусів, по суті, переписувати наново, оскільки частина текстів на той час методологічно застаріла, і їх треба було терміново замінити новими, якіснішими». Див.: Самсін Н. Архів Ярослава Ісаєвича в контексті історіографічної думки й культури Галичини. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2012–2013. Вип. 13–14: Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича / ред. кол.: С. А. Макарчук (гол. ред.) та ін. Львів, 2013. С. 544.

²³ Ясіновський Ю. Академік Ярослав Ісаєвич (7.03.1936–24.06.2010) Сторінка спогадів. *Наукові записки Українського католицького університету*. Львів, 2010. Ч. II: Історія. С. 355.

²⁴ Навіть одні лише назви його численних праць, опублікованих у 1990–1992 рр., здатні відповісти на це запитання. Див.: Ярослав Дашкевич. Біобібліографічний покажчик / уклад. М. Кривенко; авт. вступ. ст. А. Содомора; наук. ред. Л. Ільницька. Львів, 2006. С. 89–109.

у якій він яскраво вияв свою наукову всеобізнаність, стала його стаття «Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV–XVIII ст.)», опублікована в першому томі відновлених в Україні «Записок НТШ» (історико-філософська секція). У цій праці автор, творчо застосовуючи вже опрацьовану на Заході теорію ранньомодерного фронтиру (твори Фредерика Джексона Тернера (Frederick Jackson Turner), Овена Латтімора (Owen Lattimore), Вільяма Гарді МакНілла (William Hardy McNeill) та ін.) до потреб вивчення історії України, заторкнув таку малодискутовану проблему української культурологічної, історичної, історико-етнографічної літератури, як питання всебічного вивчення «Великого кордону», тобто межі між двома групами людської цивілізації: європейської і «неєвропейської», тобто насамперед питання різноманітних та неоднозначних за наслідками контактів України зі Сходом²⁵. Намагаючись актуалізувати проблему, яка на той час залишалася практично неораним науковим полем дослідження ранньомодерної України, він розглянув її в одразу кількох ракурсах (етнічному, конфесійному, лінгвістичному, етнографічному тощо), зазначивши: «Великий кордон, без сумніву, не був кордоном в етноконфесійному та етнолігистичному плані, але його контури постійно розмивалися як з одного, так із другого боку».

Серед провідних наукових осередків комплексного й міждисциплінарного вивчення історії давнього населення західних областей України, особливостей його матеріальної та духовної культури з найдавніших часів до пізнього середньовіччя і ранньомодерного часу залишався відділ археології.

Загалом у 90-ті роки попри суттєве скорочення масштабів великих тривалих експедиційних робіт, які виконувалися як фундаментальні наукові проекти, у результаті польових досліджень співробітники відділу археології нагромадили велику джерельну базу, яка репрезентує різні епохи української історії, що дало змогу пришвидшити вирішення такого важливого завдання, як формування єдиної бази даних археологічних пам'яток України, матеріалами яких оперує сучасна українська археологічна наука з метою дослідження давніх і середньовічних суспільств, реконструкції тогочасних соціальних процесів та господарської діяльності, необхідної для наповнення конкретним змістом культурно-хронологічної схеми, що формується нині, вивчення історії населення західного регіону й суміжних територій із давнини до сучасності.

Із нових позицій співробітники Інституту українознавства намагалися переглянути оцінки розвитку філософської думки в Україні, відкидаючи усталені стереотипи, ідеологічну заангажованість, догматизм. У полі зору дослідників історії філософії культури перебували питання філософської спадщини Київської Русі, гуманістичні та реформаційні ідеї в Україні, філософії Києво-Могилянської академії, а також окремі напрацювання діячів Львівсько-Варшавської філософської школи. Відділ ініціював розробку проблеми ренесансного гуманізму.

Відділ філософії культури розпочав вивчення культурологічних і методологічних проблем філософії культури в Україні, підготовку розділів до багатотомного видання «Історія української культури» та статей до «Енциклопедичного словника діячів Києво-Могилянської академії». У результаті виконання в 1991–1993 рр. теми «Проблема людини та її духовного світу в українській філософії епохи феодалізму» (основні виконавці – Марія Кашуба, Ігор Захара, Оксана Матковська, Галина Антонюк) досліджено філософську спадщину діячів Києво-Могилянської академії, по-новому прочитано твори Григорія Сковороди з метою збагнути, як тогочасні діячі української культури усвідомлювали проблеми відношення людини й Бога, людини та природи, їх пошуків шляхів визволення людини, інтерпретацію проблеми щастя.

У відділі окреслився також новий напрям досліджень – філософська спадщина католицьких та василіанських вищих навчальних закладів, продовжено вивчення значення братств і їхніх діячів: Лаврентія Зизанії, Ісаї Копинського, Мелетія Смотрицького, Кирила Транквіліон-Ставровцького, Памви Беринди, Захарія Копистенського, Касіяна Саковича у розвитку та поширенні наукових знань й освіти в Україні, зростанні національної самосвідомості народу. Філософи активізували, хоч і нерівномірно, дослідження творчої спадщини письменників-полемістів, а

²⁵ Дашкевич Я. Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV–XVIII). *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1991. Т. ССXXII: Праці історико-філософської секції. С. 28–44.

також здійснювали переклади нових джерел. 1994 р. вийшов перший в історії переклад сучасною українською мовою творів Григорія Сковороди, який виконала Марія Кашуба спільно з Валерієм Шевчуком, удоступнивши тексти для сучасного читача. Вони водночас стали основою для подальшого переосмислення історії української філософії.

Одним із провідних лінгвістичних центрів України залишився відділ української мови, дослідження науковців якого і надалі були зосереджені на історичній лексикографії та діалектології. Історики мови продовжували працю над укладанням «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», а діалектологи працювали над реалізацією фундаментальних лінгвогеографічних міжнародних наукових проєктів: «Загальнослов'янського лінгвістичного атласу» (ЗЛА) і «Загальнокарпатського діалектологічного атласу» (ЗКДА)²⁶. Я. Закревська у ЗКДА була не лише співавтором і членом редколегії, а й відповідальним редактором четвертого тому, який вийшов у Львові.

Намагався утвердити свою нішу в українському літературознавстві відділ української літератури під керівництвом проф. Миколи Ільницького. Літературознавці проводили дослідження, присвячені маловідомим сторінкам історії української літератури: вивчали явища українського Ренесансу, бароко, романтизму, «розстріляного відродження» 20-х років ХХ ст. тощо.

Протягом 90-х років окреслилося коло основних наукових проблем для кожного з них. Одних зацікавила література середньовіччя (Надія Пікулик), інших – пізнього середньовіччя і ранньомодерного часу (Богдана Криса, Мирослав Трофимук), ще інших – ХІХ – початку ХХ ст. (Богдан Завадка, Ярослава Мельник), ХХ ст. (Любомир Сенік, Микола Ільницький, Лілія Сирота), міжнародний контекст (Тарас Лучук). Літературознавці своїми дослідженнями намагалися охопити літературний процес переважно західного регіону України в контексті загальноукраїнського літературного процесу та західноєвропейських тенденцій від княжої доби до кінця ХХ ст.

У 1992 р. започатковано випуск інститутського збірника «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», розпочато або відновлено окремі серійні видання відділів української мови, археології, української літератури, нової історії України. Інститут спільно з комісією бібліографії та інформатики Міжнародної асоціації України (МАУ), Державною історичною бібліотекою України налагодив випуск щорічних бібліографічних покажчиків з історії України, реферативно-бібліографічного бюлетеня «Українознавство».

Зусиллями істориків установи (зокрема Богдана Якимовича) перевидано деякі праці акад. Івана Крип'якевича: «Історія України», «Богдан Хмельницький», «Історичні проходи по Львову», «Галицьке-Волинське князівство».

Інститут став в Україні центром фундаментальних і прикладних досліджень з україністики. Він неодноразово виступав організатором численних наукових конференцій, симпозіумів і семінарів загальноукраїнського й міжнародного рівня: «Галицько-Волинська держава: передумови виникнення, історія, культура, традиції» (1993), «Традиції античної культури у Центральній та Східній Європі» (1995), «Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин» (1996) «Депортації українців та поляків: кінець 1939 – початок 50-х років (до 50-річчя операції “Вісла”)» (1997), «Революції 1848–1849 рр. у Центральній-Східній Європі і Україні» (1998), «Західноукраїнська Народна Республіка: до 80-річчя утворення» (1998), «Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України. До 1100-річчя княжого Галича» (1998) та багато інших.

²⁶ «Загальнослов'янський лінгвістичний атлас» (ЗЛА) – міжнародний дослідницький проєкт із вивчення і лінгвістичного картографування фонетичних, лексичних, граматичних рис усіх слов'янських мов. Він покриває територію усіх слов'янських країн. Роботу над ЗЛА розпочато 1958 р. (рішення ІV Міжнародного з'їзду славістів, м. Москва). Атлас виходить у двох серіях: фонетико-граматична (вип. 1–6, 9; 1988–2019) та лексико-словотвірна (вип. 1–4, 6, 8–10, 12; 1988–2020). Картографічні дослідження українського матеріалу у ЗЛА сьогодні здійснюють діалектологи Інституту української мови НАН України (голова української комісії – проф. Павло Гриценко).

Об'єкт картографування «Загальнокарпатського діалектологічного атласу» (ЗКДА) – віддалено споріднені й неспоріднені мови регіону Карпат і суміжних територій. Роботу над атласом закінчено. За 1989–2003 рр. опубліковано сім томів (том 1 – Кишинев, 2 – Москва, 3 – Warszawa, 4 – Львів, 5 – Bratislava, 6 – Budapest, 7 – Нови Сад).

Учасники Шашкевичівських читань біля пам'ятного знака на місці садиби Якова Головацького в с. Чепелі Бродівського р-ну, 5 червня 1994 р. Зліва направо права сторона: ?, ?, Осип Петраш, ?, Євген Дацюк, Михайло Шалата, Михайло Гнатюк, Андрій Скоць, Микола Ільницький, Богдан Якимович, Роман Сов'як, Борис Возницький; ліва сторона: Феодосій Стеблій, Володимир Пашук, Роман Молодій, Петро Шкраб'юк, ?, Степан Костюк, Марія Вальо, ?, Луїза Ільницька, Марія Особа, ?.

У 1993 р. інститут був серед основних організаторів II Міжнародного конгресу українців – авторитетної інституції світових українознавчих сил, який проходив 22–28 серпня у Львові. Його учасниками стали понад 600 вчених-україністів, зокрема 263 учасники з інших країн (США, Польща, Канада, Росія, Німеччина, Австрія, Словаччина, Великобританія, Чехія, Угорщина, Литва, Білорусь, Австралія, Молдова, Болгарія, Італія, Франція, Японія, Китай, Бельгія, Швейцарія, Ізраїль)²⁷.

Колектив взяв участь також у підготовці III (Харків, 1996) і IV (Одеса, 1999) Міжнародних конгресів українців, виступив співорганізатором Міжнародної школи гуманітарних наук для молодих вчених.

Вивченню спадщини М. Шашкевича та його однодумців приурочено Шашкевичівські читання, ініціатор та організатор яких – Ф. Стеблій. Йому вдалося залучити до них чимало фахівців з усієї України, інших країн, при цьому приділяючи особливу вагу міждисциплінарному підходу до висвітлення вузлових проблем історії досліджуваного періоду. У 1991 р. під час II Шашкевичівських читань було створено Шашкевичівську комісію із представників різних наукових центрів, головне завдання якої – координація й організація науково-дослідної роботи у сфері шашкевичезнавства. Результати дослідження опубліковано у збірнику «Шашкевичіана»²⁸.

Велике значення для підготовки кваліфікованих кадрів Інституту українознавства та всього західноукраїнського регіону мало надання права приймати до захисту кандидатські, а

²⁷ Народна творчість та етнографія. 1999. № 2–3. С. 28.

²⁸ Маркіян Шашкевич і українське національне відродження. Львів, 1993; Шашкевичіана: Нова серія. Вип. 1–2; Маркіян Шашкевич і українське національне відродження; Вип. 2. «Руська трійця», її оточення, послідовники і дослідники. Львів; Броди; Вінніпег, 1996; Шашкевичіана: Нова серія. Вип. 3–4: Вип. 3. «Руська трійця» і Прикарпаття. Вип. 4. «Руська трійця» і культура слов'янського світу. Львів; Вінніпег, 2000.

згодом і докторські дисертації. Рішенням Вищої атестаційної комісії (ВАК) від 23 травня 1994 р. при інституті було створено спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських і докторських дисертацій за спеціальностями «Історія України» та «Всесвітня історія» (див.: спецрада).

З 1989 р. тривало науково-технічне співробітництво інституту з Українським науковим інститутом Гарвардського університету в галузі вивчення історії та культури України. Прагнучи пришвидшення українознавчих досліджень, у січні 1990 р. між установами укладено угоду, згідно з якою сторони співпрацювали у виконанні наукових програм, розробці спільних проєктів, публікації колективних робіт, обміні науково-технічною документацією, стажистами, організації наукових конференцій та симпозіумів. Першим виявом такої співпраці стала участь Інституту суспільних наук у виконанні фундаментальної теми «Бібліотека давнього українського письменства», до якої було залучено також Інститут української літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР та інші наукові установи. Інститут суспільних наук проводив пошук давніх рукописів, стародруків у бібліотеках та архівах України, готував передмови й коментарі до цієї серії.

Налагодження зв'язків із провідними українознавчими осередками світу, особливо гарвардським, сприяло комп'ютеризації, що набагато полегшило й удосконалило дослідницький процес. Допомогали пережити скрутні часи спонсори, зокрема Фонд кафедри українознавства Гарвардського університету (директор – д-р Роман Процик), що посприяв виданню низки праць, а також міжнародний фонд «Відродження», відомий в Україні меценат Володимир Кашицький, який спонсорував видання збірника документів і матеріалів «Депортації».

Співробітники інституту надавали допомогу в підготовці матеріалів і пропозицій органам державної влади, міністерствам та відомствам, місцевим органам влади.

Попри всі труднощі й перешкоди Інститут українознавства залишався авторитетним академічним гуманітарним центром в Україні та за її межами. Розгорнуто комплексне дослідження історії української культури, формування української нації та національної свідомості народу на різних етапах історичного розвитку, громадсько-політичного й національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у контексті загальноукраїнських і загальноєвропейських процесів. Значне місце займало системне вивчення української культури XIII–XVIII ст., її самобутності та зв'язків з іншими культурами, дослідження закономірностей функціонування та розвитку української мови, зокрема створення історичного «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», участь у міжнародних проєктах – «Загальнокарпатського діалектологічного» та «Загальнослов'янського лінгвістичного атласа» тощо. За кількістю й якістю наукових праць цей етап значно переважає усе зроблене за попередні роки.

*Ярослав Ісаєвич з Юрієм Шаповалом.
21 грудня 2000 р.*

Олександр ЛУЦЬКИЙ

НОВЕ ТИСЯЧОЛІТТЯ (2001–2018)

Міждисциплінарність як домінанта. Від часу створення особливістю інституту була його міждисциплінарна спрямованість, адже дослідження науковців перебувають на перехресті соціокультурних та гуманітарних знань, зокрема у сфері соціальної, регіональної/локальної історії, етнополітики, культурної антропології, національної пам'яті, мовних, гендерних і національних трансформацій. Глобалізаційні процеси також стимулюють посилену увагу вчених до наднаціональних явищ – світових та локальних воєн, міграцій, міжцивілізаційних культурних взаємин/протистоянь. Антропологічний поворот у науковому пізнанні розвернув дослідників до людини та її соціального оточення (повсякдення, ментальності, господарських практик), загалом до мікроісторії, просопографії, історії ідей. Показово, що на етносоціокультурні виклики часу, антропологізм гуманітарних наук адекватно реагують вчені інституту, що підтверджують міжвіддільські проекти, нові монографії, наукові збірники й колективні праці, започатковані з ініціативи та підтримки багатолітнього директора інституту, голови Національного комітету істориків України, акад. НАН України Ярослава Ісаєвича (1936–2010; від 1989 р. – директор інституту). Міждисциплінарні/субдисциплінарні напрями досліджень історії і культури України, насамперед її західного регіону, у контекстах східноєвропейської та світової історії,

Колектив інституту. Зліва направо сидять: Микола Масник, Надія Камінська, Ярослав Ісаєвич, Марія Дорош, Тамара Галайчак, Іван Патер; стоять: Василь Горинь, Оксана Рак, Феодосій Стеблій, Надія Швець, Катерина Макаренко, Олександр Луцький, Леонтій Войтович, Людмила Батрак, Дарія Клим, Богдана Пікулик, Дарія Романова, Людмила Горішня, Оксана Шпирка, Галина Леськів, Василь Расевич. Початок 2000-х

Діалектологічна експедиція в с. Росохи Старосамбірського р-ну. Зліва направо: Наталія Хобзей, Микола Терлецький (інформант), Галина Гримашевич (Житомирський державний університет ім. І. Франка), Тетяна Ястремська. 8 липня 2010 р.

персоніфікованому і локалізованому вимірах продовжують і його наступники – д-ри іст. наук Микола Литвин (від 2010 р.) й Ігор Соляр (від 2018 р.).

Парадигмальний «зсув», що відбувся на рубежі тисячоліть у системі історичного пізнання, спричинив появу нових історичних моделей, орієнтованих на людину, її відчуття і прагнення, а отже, перенесення акцентів від подієвої/політичної історії з її поглибленим інтересом до класів, державної влади, соціальних рухів та економічних процесів до дослідження мікросвітів, ментальностей, смислів, символів і ритуалів доби (а не абсолютної «правди» чи «уроків» історії).

Тематичний часопростір. Перші десятиліття доби української незалежності ще раз засвідчили: історична спадщина продовжує впливати на людей, а праці науковців, насамперед істориків і філологів, користуються незмінною популярністю у суспільстві. Підставовою тезою історієписання, як слушно зауважив наш колега, вихованець відділу нової історії інституту Ярослав Грицак, стало «ствердження принципової нормальності української історії»¹, об'єктивності цивілізаційного творення модерної української нації. Зазначене неможливо досягнути без аналізу національних критеріїв, зокрема мови, церковно-релігійної належності, культурної пам'яті, політичної культури громадян, території заселення тощо. Власне в цей час провідних учених інституту залучено до загальноакадемічних фундаментальних проєктів (багатотомників, комплексних тематичних праць), які розкривали багатотомкові традиції української культури (Ярослав Ісаєвич, Богдана Криса, Володимир Александрович, Леонтій Войтович, Юрій Ясіновський), надбання української літератури (Микола Ільницький, Богдана Криса) і філософської думки (Марія Кашуба), особливості функціонування політичної системи на українських землях (Олена Аркуша), еволюцію міжнаціональних відносин на західних землях України (Олена Аркуша, Іван Патер), соціально-економічні проблеми села та соціальні рухи селян (Юрій Сливка, Микола Литвин). Водночас науковці збирали й упорядковували

¹ Грицак Я. Нарис історії України: формування української модерної нації XIX–XX століття. 2-ге вид. Київ: «Генеза», 2000. С. 5.

документальні матеріали (Ярослав Ісаєвич, Олександр Луцький, Юрій Сливка, Кім Науменко, Олександра Стасюк, Михайло Романюк).

Апробовано нові методики і здобуто цінний досвід кількарічної командної праці в ході підготовки тритомної «Історії Львова» (відп. ред. Я. Ісаєвич, 2006–2007), до якої було залучено не лише істориків, а й філологів, культурологів, економістів, архітекторів, архівістів, бібліотекарів, музейників, картографів². Цей досвід дав змогу 2017 р. започаткувати багатотомне серійне видання «Галичина: історія, політика, культура», а також підготовку низки тематичних збірників, які виконували в межах цільових тем Президії НАН України, зокрема «Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини у сучасній Україні» (2009), «Український парламентаризм і політична культура» (2012).

Одна з пріоритетних форм дослідження для науковців інституту – експедиції. Зокрема, діалектологи відділу української мови, крім індивідуальних на Гуцульщину (Наталія Хобзей, Тетяна Ястремська, Оксана Сімович, Ганна Дидик-Меуш, Мирослава Олійник (Товкало)), Наддністрянщину (Ірина Романина), Надсяння (Віра Шелемех (Різник)), у липні 2010 р. провели колективну експедицію «Тексти: мовно-культурний аспект» у с. Росохи Старосамбірського р-ну Львівської обл., яку організував відділ української мови інституту спільно з мовознавчою комісією НТШ (керівник проєкту – Наталія Хобзей). В експедиції взяли участь Наталія Хобзей, Тетяна Ястремська, Віра Шелемех, Ірина Романина, науковці з університету ім. І. Франка (Зоряна Купчинська, Наталія Хібеба, Галина Тимошик), Житомирського університету (Галина Гримашевич) та американська дослідниця Єлена Будовска (Elena Budovska).

Активну експедиційно-аналітичну працю провели археологи інституту (Олександр Ситник, Віра Гупало, Віктор Войнаровський, Андрій Гавінський, Руслан Коропецький, Володимир Петегрич, Дмитро Павлів, Микола Бандрівський), досліджуючи ареал первісного розселення найдавніших людей на території країни, проблеми становлення суспільного виробництва, формування давніх етнічних спільнот, їхньої духовної спадщини; заселення території сучасної України в найдавніший період існування людства, шляхів міграцій і переселень у неолітичну й ранню добу бронзи, культурних зв'язків стародавнього населення Прикарпаття та Волині (у межах співпраці між НАН України та Польською академією мистецтв і науки); досліджено стратиграфію палеолітичних стоянок і палеогеографію середнього й верхнього плейстоцену Західної України та Південної Польщі (спільно з Інститутом геологічних наук Польської академії наук (ПАН); керівники – Тереза Мадейська (Teresa Madeyska), Олександр Ситник); дослідження палеоліту Західної України та Південної Польщі (співпраця з Інститутом археології та етнології університету ім. М. Коперніка в Торуні; керівники – Кшиштоф Цирек (Krzysztof Cyrek), Олександр Ситник), вивчення стратиграфії і палеоліту Верхнього Подністров'я (спільно з університетом ім. М. Кюрі-Склодовської у Любліні; керівники – Марія Ланчонт (Maria Lanchont), Олександр Ситник); обстежено територію західного регіону України та Південно-Східної Польщі (разом з Інститутом археології Жешувського університету).

Археологи інституту також взяли участь у польсько-українському дослідницькому проєкті Міністерства науки і вищої освіти в Польщі «Палеогеографічні підстави феномену постійного палеолітичного заселення в Прикарпатсько-Подільському регіоні», у міжнародному проєкті «Палеолітична ойкумена Прикарпатського регіону – дослідження природних змін Західної України і Південно-Східної Польщі в плейстоцені та їхній вплив на первісне заселення, а також шляхи міграцій (на основі дослідження лесових та печерних пам'яток)».

Археологи й медієвісти інституту (Юрій Лукомський, Леонтій Войтович, Віра Гупало), разом з істориками архітектури Національного університету «Львівська політехніка», спеціалістами Інституту археології та етнології ПАН під керівництвом проф. Анджея Буко (Andrzej Buko) від 2012 р. проводять археологічні розкопки княжого Холма – однієї зі столиць Галицько-Волинської держави.

² Детальну бібліографію праць науковців за 2001–2010 рр. див.: Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 2001–2010. Львів, 2011. 432 с.

У 2014–2015 рр. досліджено палеолітичну стоянку Куличівка у Кременці на Тернопільщині (спільно з Інститутом археології у Брно (Чехія)); у 2012–2013 рр. продовжено вивчення Середнього Подністрів'я пізньоримського часу (Віктор Войнаровський).

На замовлення Управління охорони культурної спадщини Львівської обласної державної адміністрації проведено археологічні обстеження у Городоцькому, Самбірському (2011), Мостиському, Яворівському (2012–2013) та інших районах Львівської обл.; окремі експедиції, насамперед в історичній частині Львова, – разом із Рятівною археологічною службою Інституту археології НАН України.

Медієвісти продовжили виявлення та аналіз археологічних, писемних джерел і пам'яток мистецтва від княжої доби до кінця XVIII ст., зокрема історію та культуру Галицько-Волинської держави (Ярослав Ісаєвич, Володимир Александрович, Леонтій Войтович, Святослав Терський), її зовнішню політику, дипломатичну службу (Ілля Паршин, Оксана Козачок), воєнне мистецтво (Леонтій Войтович); монетний обіг пізньої княжої доби (Ярослав Книш), реконструювали міждинастійні контакти в європейському і євразійському просторах, зокрема життєдіяльність князів із династії Романовичів – Романа Мстиславовича, Данила Романовича, Лева Даниловича (Леонтій Войтович), Андрія і Лева Юрійовичів (Ілля Паршин). Учені вивчали також формування Галицької митрополії східного обряду XIV ст., ідеологію панівних конфесій і релігійних меншин (Вікторія Любащенко), українську релігійно-філософську думку (Іван Паславський, Марія Кашуба, Галина Антонюк, Оксана Матковська, Андрій Ясіновський), духовну ментальність населення (Роман Голик), нотолинійні літургійні ірмологіони (Юрій Ясіновський) середньовічної і ранньомодерної доби.

На міждисциплінарному рівні проаналізовано функціонування руського права й соціальні зміни в Галичині пізнього середньовіччя, зокрема на прикладі формування шляхетських і магнатських родів. При цьому до наукового аналізу залучено маловідомі джерела, зокрема скандинавського, німецького, моравського, польського, грецького походження. За участю медієвістів етапними стали львівські конференції, присвячені королю Данилові (2001, 2003, 2014), київському князю Володимирові Великому (2015), матеріали яких опубліковано в тематичних випусках збірника «Княжа доба: історія і культура».

Особливості перебігу державно-соборницького процесу на українських землях у XIX–XX ст. реконструювали відділи нової, новітньої історії, «Центр дослідження українсько-польських відносин». Показано позитивний вплив конституційно-парламентських практик і політичної системи монархії Габсбургів на національні рухи й політичну модернізацію західно-українського суспільства. Реконструйовано суспільно-політичні процеси (Юрій Сливка, Ігор Соляр), культурно-освітнє (Оксана Руда) та фінансово-господарське (Оксана Пасіцька) життя Галичини й Волині між двома світовими війнами, у час українсько-польських етнополітичних протистоянь – від війни 1918–1919 рр., військово-політичного союзу 1920 р. (Юрій Сливка, Микола Литвин, Богдан Гудь) до Волинської трагедії 1943 р. (Андрій Боляновський, Богдан Гудь), спротиву ОУН і УПА (Володимир В'ятрович, Михайло Романюк, Микола Посівнич, Роман Грицьків, Руслан Забілий), повоєнних суспільно-політичних змін в умовах тоталітарного/авторитарного режиму (Олександр Луцький, Олександра Стасюк, Юрій Зайцев, Юлія Шелеп). Системно досліджено етнополітичні й соціокультурні трансформації у регіоні в новітню добу, вплив на них зовнішніх чинників: німецького, польського, угорського, російського/радянського та ін. (А. Боляновський, І. Патер, М. Посівнич, Ю. Сливка, І. Соляр, В. В'ятрович). Значну увагу приділено аналізу українсько-польських міждержавних і міжнаціональних відносин у новітню добу (Олена Аркуша, Андрій Боляновський, Леонід Зашкільняк, Богдан Гудь, Оксана Руда, Микола Литвин, Тарас Горбачевський), євроінтеграційному досвіду Варшави, зокрема у сфері територіально-адміністративної та освітньої реформ (Богдан Гудь, Олег Піх), впровадженню історичної політики (Любомир Хахула). Досліджуються також проблеми сучасного етнодержавотворення України (Олег Муравський, Юрій Зайцев, Ігор Соляр, Павло Артимишин).

Вибух російсько-української війни спричинив термінове звернення науковців до аналізу витоків і проблем гібридної експансії Кремля (Олег Костюк, Павло Артимишин), соціальної адаптації переселенців з окупованого Криму і Донбасу, актуалізації досвіду волонтерів на Євромайдані та в районі антитерористичної операції (Олена Аркуша, Анна Вараниця,

Лев Полюга. 12 травня 2009 р.

Юлія Шелеп, Олена Лукачук), діяльності центральної та місцевої влади щодо вирішення нагальних питань населення прифронтової зони та посилення ролі силових структур (Іван Патер, Олег Муравський).

Не лише всеукраїнське, а й міжнародне значення має лексикографічна методика та практика укладання словників різних типів. Передусім – це фундаментальний «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.» (Дмитро Гринчишин, Уляна Єдлінська, Лев Полюга, Марія Чікало, Ганна Войтів, Роман Осташ, Надія Осташ, Ольга Кровицька, Ганна Дидик-Меуш, Наталія Багнюк, Ольга Заневич, Юрій Осінчук, Ірина Черевко та ін., праця над якими триває (укладено 17 вип., літера М)). Важливе дидактичне значення мають словники: «Український орфографічний словник» (відп. Л. Полюга, 2002), «Короткий глумачний словник української мови» (за ред. Д. Гринчишина, 2004), «Словник-довідник з культури української мови» (співавт. Д. Гринчишин, 2004), словники синонімів, антонімів (авт. Л. Полюга, 2001, 2004, 2006), паронімів (співавт. Д. Гринчишин, 2008), «Словник українських морфем» (авт. Л. Полюга, 2009) та ін. Водночас діалектологи відділу (Наталія Хобзей, Тетяна Ястремська, Оксана Сімович, Ганна Дидик-Меуш) видали низку оригінальних діалектних словників: «Лексикон львівський: поважно і на жарт» (2009, 2012, 2015, 2019), «Гуцульські світи: лексикон» (2013), «Слова з Болехова» (2017) та ін. Лексикографи інституту (Наталія Хобзей, Уляна Єдлінська, Марія Чікало) та Інституту польської мови ПАН (Януш Рієр (Janusz Rieger)) розробляли концепцію нового фундаментального польсько-українського словника (останнє тритомне академічне видання вийшло у Львові 1953 р.), досліджували мову депортованих з українсько-польського прикордоння. Ці студії продовжили науковці молодшої генерації Леся Хомчак та Віра Різник.

Міжкультурну взаємодію в літературному процесі Галичини нової і новітньої доби із застосуванням різних методологічних аспектів та тематичних ракурсів досліджували літературознавці інституту. Крім авторських монографій Ярослави Мельник, Любомира Сеника, Богдани Криси, Тимофії Гаврилів, Петра Шкраб'юка, Наталії Ощипко, вони взяли участь у колективних міждисциплінарних проектах інституту, креативних мультимедійних львовознавчих проєктів (Данило Ільницький, Віктор Мартинюк), а Богдана Криси, Микола Ільницький – десяти томний «Історії української літератури».

Відродно, що творчий доробок літературознавців, зокрема Любомира Сеника, Тимофії Гаврилів, Тараса Лучука, Петра Шкраб'юка, Миколи Ільницького, поповнювали не лише наукові студії, а й художні твори – романи, есеї, поетичні збірки.

На базі відділів нової історії України й української літератури діяла позаструктурна Шашкевичівська комісія (співголови – Микола Ільницький, Василь Горинь, Феодосій Стеблій, Богдан Якимович), членами якої також були викладачі Львівського національного університету

Робоча зустріч дирекції інституту з членами бюро Відділення історії, філософії та права НАН України. Зліва направо: Микола Литвин, Олександр Реснт, Любомир Хахула, Валерій Смолій, Володимир Даниленко. Київ, 2017 р.

ім. І. Франка, Дрогобицького і Тернопільського педагогічних університетів. До 2004 р. діяльність комісії патрунував й фінансував друк збірника «Шашкевичіана» голова Інституту-заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі Михайло Марунчак (1914–2004). За участю цієї комісії регулярно організовувалися Шашкевичівські читання, зокрема, крім Львова, Золочева і Бродів, у Буську, Городенці (2003), Бережанах (2008), Острозі, Хмельницькому, Богуславі (2011) та інших містах і селах. Із нагоди 200-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича та 175-річчя виходу альманаху «Русалка Дністрова» в Київському міському будинку вчителів 2012 р. організовано Урочисту академію, у якій взяли участь відомі діячі науки й культури – герої України Іван Драч, Борис Возницький, письменник Валерій Шевчук, театрознавець Ростислав Пилипчук, книгознавець Галина Ковальчук, акад. НАН України Микола Жулинський, члени Шашкевичівської комісії Богдан Якимович, Василь Горинь, Михайло Шалата, Степан Гелей, Богдан Тихолоз, в. о. директора інституту Микола Литвин, актор Святослав Максимчук, львівська хорова капела «Мрія»³.

Наукові імпрези. Щороку в інституті проводиться низка наукових заходів, серед яких міжнародні та всеукраїнські наукові конференції, семінари, читання. Широкий науковий та суспільний резонанс мала міжнародна наукова конференція «Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи», проведена 2014 р. у будівлі фортеці-готелю «Цитадель» за підтримки Фонду Конрада Аденаура й участю науковців з України, Німеччини, Хорватії, Польщі, Угорщини. Вчені інституту розробляли концепцію й модерували секції Міжнародної наукової конференції «Михайло Грушевський: учений, політик, державний діяч (до 150-річчя від дня народження)», що пройшла у Львівському національному університеті ім. І. Франка. Конференцію до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр. організовано на базі Музею визвольної боротьби України (Львів) за участю науковців України і США.

Регулярно проводилися традиційні конференції: «Археологія заходу України», «Культурна спадщина західноукраїнських земель», «Історія релігій в Україні», «Проблеми дослідження українського визвольного руху середини ХХ ст.», «Українсько-польські відносини в контексті суспільно-політичних і етнокультурних процесів у Центрально-Східній Європі (ХХ – поч. ХХІ століття)», а також наукові семінари «Актуальні проблеми діалектології», які перетворилися на масштабні міжнародні наукові конференції, Тимченківські наукові читання тощо⁴.

³ Горинь В. Із Шашкевичем до Києва в 2012 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 83–86.

⁴ Багнюк Н. Із наукових заходів відділу української мови (семінар «Актуальні проблеми діалектології 15», Тимченківські читання 4: «Пам'ятки української мови: стилі та жанри». *Інститут українознавства*

Свято Маланки. Січень 2004 р.

15 січня 2008 р.

2011 р. започатковано Наукові читання ім. акад. Я. Ісаєвича, перше засідання яких проведено на базі Центру міської історії за участю вчених з України, Польщі, США. Особливо пам'ятними стали ці історико-культурні читання в Актівій залі львівської мерії (2016, 2017), до яких долучилися такі провідні вчені: Микола Жулинський, Павло Гриценко, Микола Ільницький, Леонтій Войтович, Володимир Александрович, представники громадськості, влади та медіа. Щорічні Крип'якевичівські наукові читання проходили, здебільша, у давній будівлі інституту (вул. В. Винниченка, 24), де в часи Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) та Інституту суспільних наук АН УРСР працював Іван Крип'якевич.

Знаковими для наукової громадськості держави і зарубіжжя стали заходи, співорганізатором яких виступив інститут: V Міжнародний конгрес українців (Чернівці, 2002); міжнародні конференції: «Перемішль і Перемиська земля протягом віків» (Перемішль, 2002),

ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень. Львів, 2016. С. 123–125.

Учасники пленарного засідання Ісаєвичівських наукових читань у приміщенні Львівської міської ради. Зліва направо: Андрій Ясіновський, Наталя Хобзей, Ігор Калинець, Павло Гриценко, Микола Литвин, Оксана Стельмах, Любомир Хахула, Роман Кушнір. Львів, 2017 р.

«Львів: місто – суспільство – культура» (Львів, 2002), «Українсько-німецькі культурні, релігійні та суспільно-політичні взаємини XVIII – початку XX ст.» (Вюрцбург, 2002); міжнародна конференція, присвячена 750-річчю коронації князя Данила Романовича і 700-річчю утворення Галицької митрополії (Львів, 2003), краєзнавча конференція «Історичні пам'ятки Галичини» (Львів, 2003), Міжнародна конференція «Українська Повстанська Армія. До 60-річчя утворення» (Львів, 2003), семінар «Переяславська угода у свідомості української, російської та польської політичних еліт у XVII – на початку XVIII ст.» (Львів, 2004), XIII Міжнародний славистичний колоквиум (Львів, 2004), III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу» (Луцьк, 2006), Міжнародні наукові конференції «Осмилення спадщини давньої Русі: Галицько-Волинське князівство в історіографії» (Львів, 2007), «Депортації 1944–1951 років (до 60-річчя акції “Вісла”)» (Львів, 2007), Всеукраїнська наукова конференція до 100-річчя від дня народження Р. Шухевича (Івано-Франківськ, 2007), VII Міжнародний конгрес українців (Київ, 2008), Міжнародний семінар «Україна–Польща: важкі питання», який, на жаль, став останнім у цій серії зустрічей тощо.

Збірники, часописи, серії видань. Наукові результати насамперед були апробовані в наукових збірниках інституту: «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині», «Україна–Польща: історична спадщина і свідомість», «Княжа доба: історія і культура», «Парадигма». За ініціативою І. Соляра 2013 р. засновано новий фаховий часопис «Новітня доба». За підтримки Ф. Стеблія та О. Середи 2014 р. відновлено вихід збірника «З історії західноукраїнських земель». Спільно з Центром досліджень визвольного руху видавався журнал «Український визвольний рух», а з Львівською музичною академією ім. М. Лисенка – серія «Історія української музики». 2018 р. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львівський національний університет ім. І. Франка, Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного заснували міждисциплінарний періодичний збірник «Проблеми історії війн і військового мистецтва». Продовжено вихід просопографічних брошур у серії «Історики України» (М. Кордуба, О. Бальцер, М. Андрусак, М. Горн, О. Терлецький, В. Пархоменко, І. Кревецький, С. Трусевич,

VI Міжнародний конгрес українців. Зліва направо: Ольга Ісаєвич, Олександр Луцький, ?, Ярослав Ісаєвич, ?. Донецьк. Червень 2005 р.

К. Науменко та ін.). Результати мовознавчих досліджень репрезентовано в серійних виданнях відділу української мови «Діалектологічна скриня» (започатковано 2003 р.) та «Історія мови» (від 2013 р.). Для публікації доповідей, виголошених на наукових зустрічах, 2003 р. створено науковий збірник «Діалектологічні студії» (відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хозей), який у мовознавчих колах здобув популярність, адже в публікаціях не тільки порушено актуальні проблеми діалектології, а й подано матеріали до діалектних словників, унікальні архівні записи, діалектні тексти, огляди та рецензії на мовознавчі праці. До 2018 р. побачило світ 11 тематичних випусків. Опубліковано низку біобібліографічних покажчиків (Микола Ільницький, Юрій Ясіновський, Богдан Завадка, Розалія Керста, Михайло Худаш, Володимир Александрович, Ярослав Ісаєвич, Микола Дубас, Василь Горинь та ін.)⁵. Упорядковано й видано (перевидано) окремі твори письменників Григорія Сковороди, Маркіяна Шашкевича, Лесі Українки, Андрія Чайковського, Богдана Ігоря Антонича, істориків Михайла Грушевського, Івана Крип'якевича, Івана Карпинця, Миколи Андрусика, археолога Олександра Черниша, філологів Василя Щурата, Кирила Студинського, Михайла Возняка, Григорія Нудьги, а також історико-краєзнавчі нариси про Жовківщину, Миколаївщину, Золочівщину, Ярославщину, Рогатинщину, Белз, Львів, Перемишль і Перемишльську землю. Наукову продукцію інституту презентовано на щорічних Форумах видавців у Львові.

Дирекція і вчена рада координували діяльність з Інститутом історії України НАН України, Інститутом енциклопедичних досліджень, Львівським національним університетом ім. І. Франка, Науковим товариством ім. Шевченка щодо підготовки спеціальних, енциклопедичних і довідкових видань загальноукраїнського рівня (енциклопедій історії України, сучасної України, Львова, Львівського університету, НТШ; довідник істориків України ХХ ст.); з Інститутом літератури ім. Т. Шевченка НАН України (участь у написанні «Історії української літератури», виданні Шевченківської енциклопедії, спільних наукових збірників); з Інститутом Івана

⁵ Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 2001–2010 / відп. ред. М. Литвин, упоряд.: О. Рак, М. Чебан. Львів, 2011. С. 18–21.

*На могилі Івана Крип'якевича (Личаківське кладовище, Львів). Права сторона зліва направо 1-й ряд: Лариса Крушельницька, Богдана Криса; 2-й ряд: Леся Крип'якевич, Ярослав Ісаєвич, Уляна Єдлінська, Михайло Драк. Ліва сторона 1-й ряд: Петро Шкраб'юк, Любомир Сенник, о. Михайло Димид, Богдан Якимович; 2-й ряд: Феодосій Стеблій, Юрій Сливка.
Початок 2000-х років*

Франка НАН України (участь у підготовці Франківської енциклопедії); з Інститутом філософії ім. Г. Сковороди НАН України (підготовка «Філософського енциклопедичного словника», книги «Києво-Могилянська академія в іменах»), Інститутом всесвітньої історії НАН України (видання наукових збірників, опонування дисертацій), Інститутом археології НАН України (дослідження античних міст Криму, княжих міст Києва, Холма, Львова тощо, співорганізація історико-археологічних конференцій). Разом із Прикарпатським, Львівським і Чернівецьким національними університетами готували узагальнювальні, документальні й енциклопедичні видання про ЗУНР, організували тематичні та просопографічні конференції.

Освіта і наука. Досвідчені й молоді науковці Леонід Зашкільняк, Олена Аркуша, Остап Середа, Христина Чушак брали участь у дискусіях щодо зміни освітньої концепції держави, пов'язаної з переходом людства від індустріальної/постіндустріальної цивілізації до інформаційного суспільства, зокрема з гуманізацією та індивідуалізацією шкільної й університетської освіти, потребою якнайшвидшої соціалізації і самореалізації школярів й студентів. З цією метою підготовано низку підручників, посібників і методичних матеріалів для закладів вищої освіти, загальної середньої освіти, серед яких «Історія України» (кер. авт. колективу – Ю. Зайцев. Львів: Світ, 2002, 2003); Ільницький М., Будний В. «Порівняльне літературознавство» (Львів, 2007); Ільницький М. «Українська літературна думка ХХ століття (Західна Україна, еміграція)» (Львів, 2015); «Генеологія» (співавт. – Л. Войтович, Львів, 2008); Ситник О. «Культурна антропология: походження людини і суспільства» (Львів, 2012); «Medium aevum: Середні віки» (співавт. – Л. Войтович, Львів, 2010); «Основи краєзнавства» (співавт. – М. Литвин, Харків, 2016); «Історія Українського війська» (співавт. – І. Соляр, Львів: НАСВ, 2016) та ін.

П. Шкраб'юк, М. Литвин, О. Кровицька, О. Сімович та інші неодноразово виступали на методичних семінарах і творчих заходах Львівського обласного Будинку вчителя (директор – вихованець інституту В. Парубій), школах міста й області, а Г. Войтів від 2010 р. – керівник лекторію «Мова і суспільство». Підготовлено низку методичних публікацій до педагогічної періодики: «Педагогіка і психологія професійної освіти», «Педагогічна думка», «Історія в шко-

*Ярослав Ісаєвич, Ігор Коцан.
Ярославу Ісаєвичу присвоєно звання
Почесного професора Волинського
університету ім. Лесі Українки. Луцьк.
29 березня 2007 р.*

*Вітання Ярослава Ісаєвича з нагоди присвоєння звання
Почесного професора. Зліва направо: Людмила Батрак,
Людмила Горішня, Ярослав Ісаєвич, Надія Камінська, Дарія
Клим, Микола Масник, Володимир Петегирич, Богдан
Василькевич, 30 березня 2007 р.*

лах України», «Історія в рідній школі», «Історія в школі», «Освіта й суспільство». Х. Чушак розробляла нові навчальні методика в межах освітніх програм Євросоюзу, які представила в доповіді на пленарному засіданні VIII Празького форуму «Освітні реформи в Європі» (2017).

Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, О. Серета, Л. Зашкільняк, М. Литвин неодноразово брали участь у засіданнях польсько-української підручничкової комісії, на яких критично аналізували освітні програми, навчальні книги з історії України й Польщі. З ініціативи Н. Хобзей та Львівського обласного інституту післядипломної освіти започатковано співпрацю науковців і освітян щодо формування усноджерельної бази для історичних, мовознавчих, етнографічних студій та відкриття сторінки wikidim.org.ua. Матеріали, зібрані на місцях, перевірені й оцінені науковцями, розміщували в інтернет-середовищі та репрезентували історію і культуру краю загалом.

Співробітники інституту читали нормативні й авторські спецкурси у Львівському національному університеті ім. І. Франка (Леонтій Войтович, Олена Аркуша, Микола Ільницький, Ганна Войтів, Ольга Кровицька, Наталія Хобзей, Микола Бандрівський, Петро Шкраб'юк, Ілля Паршин), Українському католицькому університеті (Марта Гавришко, Василь Расаевич, Наталія Багнюк, Юрій Осінчук), Львівському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Микола Литвин, Ігор Соляр), Національній академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного (Ігор Соляр), Національному університеті «Львівська політехніка» (Юрій Лукомський, Любомир Хахула), Львівському національному медичному університеті ім. Д. Галицького (Оксана Пасіцька), вели заняття для юних істориків і філологів Львівської обласної Малої академії наук (Олена Аркуша, Данило Ільницький, Микола Литвин та ін.).

Я. Ісаєвич удостоєний звання почесного професора Волинського університету ім. Лесі Українки (2007), Л. Зашкільняк – Жешувського університету (2008), М. Ільницький – Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка (2014), М. Литвин – Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (2017).

Міжнародні відносини. У межах міжнародної співпраці інституту відвідали вчені з П о л ь щ и : Ян Махнік (Jan Machnik), Анджей Пелісяк (Andrzej Pelisiak), Сильвестр Чопек (Sylwester Czopek), Войцех Пастеркевіч (Wojciech Pasterkiewicz), Кшиштоф Туня (Krzysztof Tunia), Мацей Дембец (Maciej Dębiec), Рената Зих (Renata Zych), Барбара Шибович (Barbara Szybowicz), Єжи Кусьнеж (Jerzy Kuśnierz), Пшемислав Макарович (Przemysław Makarowicz), Юрій Гаврилюк, Анджей Гіль (Andrzej Gil), Януш Рієр (Janusz Rieger), Януш Сятковський (Janusz Siatkowski), Дорота Кристина Рембішевська (Dorota Krystyna Rembiszewska), Ельжбета Рудольф-Зюлковська (Elżbieta Rudolf-Ziółkowska), Фелікс Чижевський (Feliks Czyżewski), Адам Фаловський (Adam Fałowski), Мацей Рак (Maciej Rak), Казімеж Сікора (Kazimierz Sikora), Єжи Сероцюк (Jerzy Sierociuk), Ірена

Ярос (Irena Jaros), Ришард Качмарик (Ryszard Kaczmarek), Єжи Сперка (Jerzy Sperka), Станіслав Стемпень (Stanislaw Stepień), Міхал Клімецький (Michał Klimecki), Мірослав Шуміло (Mirosław Szumiło), Пйотр Олеховський (Piotr Olechowski), Адам Останек (Adam Ostanek); А в с т р і і : Міхаель Мозер (Michael Moser), Гаральд Біднер (Harald Binder); У г о р щ и н и : Вікторія Штефуца (Viktória Stefuca), Андраш Золтан (András Zoltán); Б і л о р у с і : Вадим Кошман (Вадзім Кошман), Ніколай Плавінський (Мікалай Плавінскі), Вадим Лакіза (Вадзім Лакіза), Олександр Башков (Аляксандр Башкоў); С л о в а ч ч и н и : Юрій Бача (Jurij Bača), Петер Женюх (Peter Žeňuch); Л и т в и : Даріус Сталюнас (Darius Stulynas), Альдона Васіляускене (Aldona Vasiliauskienė); Х о р в а т і і : Євген Пашенко, Оксана Тимко-Дітко (Oksana Timko Ditko); Н і м е ч ч и н и : Кіра Задоя (Kira Sadoja), Ернест Шульце (Ernst Schultze), Крістіна Ганнік (Christina Hannik); Р о с і і : Людмила Астахіна (Людмила Астахина), Марія Авдеева (Марія Авдеева), Марфа Толстая (Марфа Толстая), Александра Тер-Аванесова (Александра Тер-Аванесова), Олександр Майоров (Александр Майоров), Мрія Клопова (Марія Клопова); С Ш А : Ларрі Вульф (Larry Wolff), Ірина Вушко, Єлена Будовская (Elena Budovskaja); К а н а д і : Василь Верига, Ірина Гузар та ін.

Водночас науковці Інституту побували в закордонних відрядженнях (конференції, стажування) у П о л ь щ і (О. Аркуша, А. Боляновський, Н. Булик, А. Вараниця, В. Войнаровський, А. Гавінський, В. Гупало, Г. Дидик-Меуш, О. Заневич, Л. Зашкільняк, М. Литвин, Р. Коропецький, Ю. Лукомський, В. Расевич, О. Піх, Д. Павлів, В. Петегірич, О. Руда, О. Ситник, І. Соляр, Л. Хахула, Н. Хобзей, Т. Ястремська та ін.), Ч е х і і (І. Чорновол, О. Стасюк, М. Посівнич, О. Сімович, Н. Хобзей), Л и т в і (А. Боляновський, О. Лукачук, М. Литвин, І. Соляр, Л. Хахула, О. Заневич), Р о с і і (К. Науменко, Л. Зашкільняк, Н. Хобзей, Г. Дидик-Меуш, Т. Ястремська, І. Паршин, Л. Войтович), Г р е ц і і (М. Гавришко, Ю. Лукомський), А в с т р і і (Т. Гаврилів, В. Расевич, О. Середа, І. Косик), І з р а ї л ь (В. Расевич), Ш в е ц і і (Х. Чушак, М. Гавришко), Ш в е й ц а р і і (М. Гавришко, А. Портнов), Н і м е ч ч и н і (Я. Мельник, М. Романюк, М. Гавришко, Ю. Зазуляк, О. Середа, Г. Дидик-Меуш, Н. Хобзей), С Ш А (Я. Мельник, А. Боляновський, М. Гавришко, М. Романюк), К а н а д і (М. Посівнич, М. Гавришко, Р. Забілій), І т а л і і (Н. Хобзей, Г. Дидик-Меуш, А. Портнов, О. Середа), Н і д е р л а н д а х (О. Середа), Ф р а н ц і і , В е л и к о б р и т а н і і (М. Гавришко), Н о в і й З е л а н д і і , А в с т р а л і і (Х. Чушак, О. Середа), Я п о н і і (Я. Ісаєвич).

Особливо цінним і дієвим був досвід співпраці з Українським інститутом Гарвардського університету, Фондом кафедр українознавства (США), досвід та матеріально-технічні ресурси яких сприяли активізації науково-видавничої діяльності, організації закордонних архівних студій. Науковці інституту презентували Україну на Міжнародних конгресах історичних наук в Осло (2000, Я. Ісаєвич), Сіднеї (2005, Я. Ісаєвич), Амстердамі (2010, О. Середа), конгресах польських істориків. Український національний комітет істориків, що входив до Міжнародного комітету історичних наук, очолював Я. Ісаєвич (2007–2010), Л. Зашкільняка, М. Литвина, О. Середу кооптовано його членами. Співголовою Українсько-польської історичної комісії при НАН України і ПАН тривалий час працював Я. Ісаєвич (1993–2010). Українсько-польську історичну комісію НАН України від 2014 р. очолює М. Литвин. Н. Хобзей обрано членом етнологічної і діалектологічної комісії Міжнародного комітету славистів, Л. Зашкільняка – членом Міжнародної асоціації гуманітаріїв, експертом Американської ради наукових товариств, О. Середу, І. Орлевич – членами загальноєвропейської дослідницької асоціації «Національні рухи та посередницькі структури в Європі» (Бельгія).

Інститут сприяв виданню в Україні праць (студій, спогадів, епістолярію) іноземних вчених: Олексі Горбача, Володимира Косика, Міхала Мозера, Януша Качмарчика, Василя Вериги, Юзефа Лободовського, Олександра Колянчука, Лева Біласа, Ірини Гузар. Відрадно й те, що книги наших провідних учених друкували за кордоном, зокрема Я. Ісаєвича – у США, Л. Войтовича, Л. Зашкільняка, Б. Гудя – у Польщі; більшість науковців інституту мають апробаційні статті в міжнародних часописах і збірниках, насамперед Польщі, Німеччини, США, Канади, Литви, Росії, Білорусі, Словаччини, Хорватії, Угорщини.

Public history. Науковці намагалися засвоїти засоби публічної історії, яка перебувала на перетині академічного світу та простору суспільного запиту, реагувала на виклики і кризи, що відчувалися на зламі епох. У 2004 р. Ю. Сливка брав участь у засіданні Міжвідомчої

комісії комітету у справах національних меншин при Кабінеті Міністрів України, на якому обговорено проблему депортацій українців і поляків у 40-х роках ХХ ст. У 2005 р. Я. Ісаєвич і М. Литвин виступили у Львові на виїзних парламентських слуханнях Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин (голова – Геннадій Удовенко), на яких висловили пропозиції щодо законодавчого врегулювання проблем депортованих українців із Польщі до УРСР (1944–1951). 2013 р. спільно з народними депутатами України ініційовано проведення парламентських слухань щодо політико-правової оцінки насильницької депортації українців із Надсяння, Лемківщини, Холмщини й Підляшшя; аналогічні звернення спільно зі суспільно-культурними товариствами депортованих розробляли та надсилали до Верховної Ради України і наступними роками. Членами різних експертно-аналітичних комісій Львівської обласної ради, Львівської обласної держадміністрації, Львівської міської ради неодноразово працювали Р. Забілий, М. Литвин, М. Посівнич, М. Романюк та ін.

На запит Верховної Ради України підготовлено історичну експертизу щодо заснування Національного університету «Львівська політехніка», відзначення його 200-ліття (2016). Археологи й історики інституту спільно з Чорним Хрестом Австрії упорядкували декілька поховань вояків австро-угорської та російської армій на території Львівщини; допомогли укладати мартиролог загиблих (Володимир Петегирич, Дмитро Павлів, Микола Литвин). Історики ініціювали відновлення і популяризацію меморіальних поховань Легіону УСС та Галицької армії на Янівському і Личаківському цвинтарях Львова (Ю. Сливка, М. Литвин, К. Науменко), меморіалу жертв тоталітарних режимів на Янівському цвинтарі (М. Литвин), меморіальних поховань українців у роки Другої світової війни (Ф. Стеблій, А. Боляновський, О. Стасюк). Для органів центральної влади України й Польщі підготовлено низку пропозицій щодо відновлення цвинтарів Армії Української Народної Республіки (УНР) і Галицької армії (ГА) на території Польщі (Микола Литвин). Надано науково-інформаційну допомогу місцевим органам влади щодо організації пам'ятко-охоронних заходів на честь 100-ліття битв Легіону УСС на г. Лисоня під Бережанами (2016) та с. Конюхи (2017) на Тернопільщині, боїв польських легіонів у складі австрійської армії під с. Костюхнівка на Волині (2016), 100-ліття проголошення ЗУНР (встановлення пам'ятників і пам'ятних знаків, інформаційних таблиць, підготовки наукової і науково-популярної літератури, проведення конференцій та круглих столів), упорядкування й відкриття меморіальної стежки митрополита Греко-Католицької Церкви (ГКЦ) Андрея Шептицького в підльвівських Винниках (г. Шипшина) (2018–2020), вшанування пам'яті одного з командирів Легіону Українських січових стрільців (УСС) Василя Вишиваного (2018–2020).

Надано науково-методичну допомогу щодо оновлення тематико-експозиційних планів Музею давньої книги у Львові, музею «Русалки Дністрової» (Ф. Стеблій, В. Горинь, П. Шкраб'юк), Меморіального музею М. Грушевського у Львові (В. Горинь, Л. Зашкільняк), Музею Волинської ікони (В. Александрович), Музею визвольних змагань Прикарпатського краю (Р. Забілий), Національного музею «Тюрма на Лонцького» (Р. Забілий, В. В'ятрович, М. Гавришко, Р. Грицьків), Музею визвольної боротьби України (К. Науменко, М. Литвин, М. Посівнич), Музеїв міст Львова (Л. Хахула), Болехова, Коломиї (Р. Забілий), Червоноградського музею історії релігії (В. Войнаровський), функціонування заповідників на території Стільського городища (Д. Павлів, В. Петегирич), княжого Галича (Ю. Лукомський, В. Петегирич), Володимира (С. Терський) і Звенигорода (В. Гупало), середньовічної фортеці «Тустань», Жовківського замку (В. Александрович, М. Литвин), культурно-археологічного центру «Пересопниця» (С. Терський). Обґрунтовано доцільність та створено концепцію відновлення садиби-музею Кирила Трильовського (засновника товариства «Січ» і січового руху в Галичині) в с. Богутин на Золочівщині, формування на його базі всеукраїнського молодіжно-патріотичного центру (М. Литвин, М. Посівнич). Підготовлено тематичні експертизи до Українського національного комітету ICOMOS і Міністерства культури України щодо заборони «відновлення» Успенського собору у княжому Галичі (Ю. Лукомський). Регулярно подавалася критична інформація до відділу (департаменту) охорони культурної спадщини Львівської облдержадміністрації щодо стану пам'яток історії та археології, зокрема у Львові, Червонограді й інших місцевостях.

Учасники наукової конференції, присвяченої Українському визвольному руху ХХ ст. Львів, 2018 р.

Наука та політика. Колектив інституту підтримав ідеї Помаранчевої революції 2004 р.; профком організував участь працівників у загальнонаціональному політичному страйку, збір коштів й одягу для учасників акцій громадської непокори на майдані Незалежності в Києві, виїзд групи науковців до столиці. Збори працівників 1 грудня 2004 р. закликали «всіх свідомих громадян зупинити державний переворот, затіяний Адміністрацією Президента та підконтрольним їй урядом, захистити демократію, захистити вибір народу, захистити Конституцію України». У ті драматичні дні американська газета «Вашингтон пост» опублікувала аналітичне інтерв'ю директора інституту Я. Ісаєвича. Колектив інституту отримав листи підтримки від директора Інституту Центрально-Східної Європи (Люблін) Єжи Ключовського (Jerzy Kłoczowski), ректора Варшавського університету Анджея Венгеського (Andrzej Wengerski) й ін.⁶ Активного учасника майдану, м.н.с. відділу новітньої історії В. В'ятровича, який того ж року захистив кандидатську дисертацію з історії УПА, невдовзі призначено директором Галузевого державного архіву СБУ (Служби безпеки України) в Києві (2008–2010), а згодом – очільником Інституту національної пам'яті (2014–2019), з яким Інститут українознавства організував декілька наукових конференцій і документальних виставок, присвячених Українському визвольному руху, депортаціям середини ХХ ст.

Микола Литвин і Наталя Хобзей спільно з Миколою Жулинським, Павлом Гриценком, Степаном Павлюком підготували звернення науковців до президента України Віктора Януковича накладати вето на ухвалений 3 липня 2012 р. Верховною Радою України Закон «Про засади державної мовної політики», у якому наголосили: «Український народ, що здобув волю і знає її ціну, ніколи не підставить свою шию в ярмо залежності – мовної чи економічної! Ми не сприймаємо і не підтримуємо цей закон через його неукраїнську зорієнтованість, закладено в ньому високу соціальну конфліктогеність... Утвердження у багатьох сферах функціонування російської мови замість української державної – це утвердження на теренах України присутності іншої держави – Росії». Згодом відділ української мови та вчена рада інституту дали позитивний експертний висновок Конституційному Суду України щодо нового Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р.

Проти антиєвропейського курсу В. Януковича виступила Революція Гідності 2013–2014 рр., учасниками якої були також працівники інституту. На сценах київського і львівського май-

⁶ Литвин М., Пікулик Б. На захист Помаранчевої революції. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2004 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2005. С. 144–148.

данів, у прифронтовій зоні Донбасу патріотичну поезію декламував П. Шкраб'юк. М. Литвин, О. Муравський збирали на майдані документи Революції Гідності (листівки, плакати, малюнки, поетичні твори). Для колег, які відстоювали незалежність у період російсько-української війни, науковці збирали кошти й обладунки, насамперед бронезилети.

Одним із символів Євромайдану став мілітарно-революційний образ Шевченка (біля барикад, на стіні Інституту історії України НАН України), 200-річчя якого відзначали 2014 р. Власне у цей переломний час в інституті завершено упорядкування тематичного 25-го випуску: «Тарас Шевченко і Соборна Україна» збірника «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», який увібрав кращі шевченкознавчі студії літературознавців Миколи Жулинського, Андрія Содомори, Михайла Шалати, Євгена Нахліка, Миколи Ільницького, Романа Кирчіва, Михайла Гнатюка, істориків Сергія Білоконя, Олександра Реєнта, Миколи Литвина, Романа Голика, Івана Патера, Степана Макарчука, Богдана Якимовича, Валентини Шандри, Феодосія Стебля, Степана Гелея, Віталія Масненка, Олександра Доніка, Альдони Васіляускене, філософа Василя Гориня, економіста Степана Заброварного, поета Ігоря Калинця та ін. На честь ювілею видано й археографічний збірник «Тарас Шевченко і Галичина» (упоряд. Ф. Стеблій, Львів, 2014), ілюстровану архівними та сучасними світлинами брошуру «Тарас Шевченко: галицький вимір» (авт.: М. Литвин, Д. Каднічанський, О. Середа, І. Орлевич, Ф. Стеблій, Л. Хахула, Львів, 2014), підготовлено розділ «Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини» колективної праці «Україна Тараса Шевченка: історико-краєзнавчі нариси» (Харків, 2014). Шевченкознавча тематика актуалізована на Міжнародній науковій конференції «Апостол правди і науки» (Львів, 2014).

Юність та зрілість. Одне із джерел поповнення наукових кадрів – аспірантура й докторантура. Успішно працює спеціалізована вчена рада (голова – Я. Ісаєвич, у 2012–2018 рр. – М. Литвин) (див.: спецрада).

Кілька співробітників є докторами філософії і магістрами зарубіжних вишів. А. Заярнюк здобув звання доктора філософії в Альбертському університеті (Канада, 2003), О. Середа – в Центрально-Європейському (Угорщина, 2003), О. Гуль – в Університеті Марії Кюрі-Склодовської (Польща, 2013).

Завдяки підтримці Західного наукового центру НАН України і МОН України вдалося 2016 р. відкрити нову спеціальність – археологія, а до спецради долучити археологів інституту, д-рів іст. наук Олександра Ситника, Віру Гупало, Миколу Бандрівського, Леоніда Мацкевого, Віктора Войнаровського. 2016 р. призупинено набір до аспірантури за спеціальностями 10.02.01 (українська мова) і 10.01.01 (українська література).

Традиційними стали наукові академії, круглі столи й пам'ятні вечори на честь фундаторів і ветеранів інституту, зокрема літературознавців Григорія Нудьги, Степана Трофимука, істориків Івана Крип'якевича, Івана Карпинця, Миколи Кордуби, археологів Ярослава Пастернака, Ігоря Свешнікова, філологів Лукії Гумецької, Ярослави Закревської, Дмитра Гринчишина, Уляни Єдлінської, Лева Полюги й ін. Із сумом зауважу й те, що за останнє десятиліття відійшли у вічність ветерани, які зробили чималий внесок у наукову та науково-організаційну діяльність інституту: Степан Трусевич, Ярослав Дашкевич, Ярослав Ісаєвич, Михайло Брик, Дмитро Гринчишин, Олена Сухович (2010), Михайло Драк, Марат Верніков, Роман Грибович, Михайло Худаш, Михайло Кравець, Ярослав Лучко (2011), Лев Полюга (2012), Михайло Швагуляк, Олександр Карпенко, Ярослав Лялька, Кім Науменко, Надія Камінська (2013), Володимир Грабовецький, Тамара Галайчак, Ігор Захара, Роман Осташ, Богдан Микитів (2015), Уляна Єдлінська, Михайло Филипчук (2016), Лариса Крушельницька (2017), Віктор Войнаровський, Юрій Сливка, Лідія Коць-Григорчук, Наталя Хобзей, Михайло Сеньків, Богдана Пікулик (2018), Володимир Баран, Леонід Мацкевий (2019), Юрій Зайцев (2020).

Водночас інститут поповнила плеяда молодих і амбітних науковців: канд. іст. наук О. Піх, М. Романюк, М. Посівнич, І. Паршин, М. Гавришко, Л. Хахула, П. Артимишин, Ю. Павлів, А. Вараниця, Ю. Шелеп, канд. філол. наук Ірина Романина, Віра Різник, Оксана Шпить (Варфоломієва) й ін.

Чимало науковців відзначено державними та відомчими нагородами, зокрема Державними преміями в галузі науки і техніки – Л. Войтович, В. Александрович, Л. Зашкільняк; орденами:

князя Ярослава Мудрого V ступеня – Я. Ісаєвич, княгині Ольги III ступеня – У. Єдлінська, «За заслуги» III ступеня – К. Науменко, В. Горинь, М. Посівнич, медалями НАН України «За виховання наукової зміни», «За професійні здобутки» – М. Литвин. Удостоєні звань: заслужений діяч науки і техніки України М. Литвин, І. Патер, заслужений працівник культури України – Ф. Стеблій, В. Горинь. Молоді науковці неодноразово отримували стипендії та премії Президента України, Президії НАН України, Верховної Ради України, Львівської обласної державної адміністрації, громадських організацій.

Наукове просвітництво. За сприяння Ю. Зайцева, Р. Забілого, М. Гавришко, М. Романюка, В. В'ятровича, О. Стасюк, Л. Онишко, М. Посівнича, М. Литвина, Д. Ільницького, Н. Багнюк та ін. (у приміщенні інституту на вул. В. Винниченка, 24) підготовлено серію телепередач із циклу «Історична правда» В. Кіпіані; декілька телевізійних і повнометражних документальних фільмів – про спадщину Галицько-Волинської держави (Л. Войтович), діячів ЗУНР і командирів ГА, «Золотий вересень» 1939 р. у Західній Україні (М. Литвин), подвиг захисників Карпатської України, ОУН і УПА (Ю. Сливка, М. Посівнич, М. Романюк, М. Гавришко), опозиційний антирадянський рух (Ю. Зайцев), а також багато передач для регіональних, загальноукраїнських і закордонних радіостанцій. Н. Кісь, О. Аркуша, В. Расевич, І. Соляр, Т. Гаврилів, М. Гавришко, та інші регулярно публікували аналітично-полемічні матеріали в інтернет-виданнях («Zaxid.net», «Збруч», «Релігійно-інформаційна служба України», «Історична правда» й ін.), у всеукраїнських («День», «Дзеркало тижня», «Країна», «Урядовий кур'єр», «Культура і життя», «Літературна газета», «Шлях перемоги») і регіональних часописах («Високий замок», «Експрес», «За вільну Україну», «Поступ», «Молода Галичина», «Ратуша», «Львівська газета», «Свобода», «Галицька брама»).

Археографічна спадщина. Чималий науковий потенціал і суспільно-просвітній інтерес мають археографічні надбання колективу інституту. Зокрема, в бібліотеці є добірки дорадянських видань НТШ, публікації української діаспори (надав Українсько-американський книжковий фонд «Сейбр-Світло» у Львові, який заснували Ольга та Ярослав Ісаєвичі), бібліотечні збірки Ярослава Ісаєвича, Богдана Гориня, Юрія Зайцева. Цінні знахідки археологічних експедицій, документи особистих архівів окремих археологів – Ярослава Пастернака, Леона Козловського, Маркіяна Смішка, Олександра Черниша, Ігоря Сवेशнікова, Олександра Ситника й ін., які зберігаються в Археологічному музеї та архіві відділу археології.

В архіві інституту зосереджено матеріали вченої ради, дирекції і відділів, документи та праці окремих учених, робочі матеріали соціологічних досліджень 1970-х років. Неабияку цінність мають прижиттєві історико-бібліографічні картотеки М. Кордуби, І. Крип'якевича (потребує доупорядкування), Я. Ісаєвича, картотеки словників української мови XIV–XV ст. і XVI–XVII ст., «Словника української мови» Є. Тимченка, картотека «Словника гуцульського говору», аудіоматеріали діалектологічних експедицій із Гуцульщини, Бойківщини, Наддністрянщини, Надсяння (частину з них оцифровано)⁷.

Голова Верховної Ради Андрій Парубій вручає науковому співробітникові відділу української мови Ользі Заневич Премію Верховної Ради найталановитішим молодим ученим. Київ, 7 грудня 2018 р.

⁷ Микитів Б. Архів Інституту. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 178–179; Лапан Т., Микитів Б. Соціологічні центри радянського періоду у Львові. *Там само*. С. 173–176.

Доба української незалежності відтворена у відеоколекції громадсько-політичного діяча Ярослава Лемика, яку він передав інституту. Потребують упорядкування аудіозаписи і колекція світлин діячів опозиційного руху 60–80-х років ХХ ст., яку впродовж трьох десятиліть зібрав Ю. Зайцев, а також фотоархів інституту.

Частину опублікованих колективних та індивідуальних праць, періодичних видань розміщено на сайті інституту, який 2007 р. створив і 2012 р. оновив Сергій Терещенко⁸, а нині ведуть Дмитро Савінов і Павло Артимишин.

Імпонує, що колектив інституту, продовжуючи традиції НТШ, акад. НАН України І. Крип'якевича, М. Возняка, Я. Ісаєвича, посилює науковий потенціал, поповнюючи молодими талантами академічну спільноту України.

Микола ЛИТВИН

⁸ Терещенко С. Веб-сайт Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 172–173.

СЬОГОДЕННЯ

Дивлячись із перспективи сьогодення на 70-річну історію Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (до 1993 р. – Інституту суспільних наук АН України), передусім мимоволі згадуєш історії (особисті, групові) науковців-дослідників – представників кількох поколінь різних спеціальностей, наукових зацікавлень, з унікальними особистими долями. Різні покоління науковців по-різному бачили своє місце в науці, роль науки, найперше гуманітарної, в суспільстві, статус і напрями розвитку, сповідували різні політичні переконання, належали до різних наукових шкіл, але їх об'єднував інститут. Більшість із них – це Вчені з великої літери. Саме вони створили ту неповторну ауру культу наукового дослідження, культури спілкування, взаємної підтримки і поваги один до одного, яка, на жаль, із плином часу дещо розмивається. Сучасне покоління працівників повинне пам'ятати та плекати ті успадковані цінності.

Кожне покоління стикалося зі своїми викликами, але щоразу знаходило вихід зі складних ситуацій. Чи був він завжди ефективним – залишимо з'ясовувати сучасним і прийдешнім дослідникам історії інституту. Проте важливе інше. Організаційна згуртованість, об'єднання зусиль дирекції та колективу щодо розв'язання актуальних наукових завдань, професійні кадри, співпраця з інститутами Відділення історії, філософії та права і Президією НАН України, підтримка наукових установ Західного наукового центру НАН і МОН України, зважена суспільна позиція самого колективу були і залишаються тими чинниками, які забезпечують розвиток установи.

Серйозні виклики наявні й зараз. Серед зовнішніх виділю головні. Перший – російсько-українська війна, що розпочалася в 2014 р., внесла значні корективи в наукову діяльність (тематику досліджень, проведення наукових заходів, фінансування тощо). Другий – незрозуміння значимості науки суспільством і владою, ігнорування останньою відповідних норм Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо фінансування наукових досліджень установ НАН України. Звідси падіння престижу науковця, проблеми з набором в аспірантуру й докторантуру тощо. Третій – пандемія COVID-19, яка радикально змінила десятиліттями усталену наукову діяльність, організацію та форми праці. Переконали, що з ними працівники інституту, як і всі установи НАН України, впораються.

Великі очікування щодо необхідних змін у системі НАН України колектив пов'язував і пов'язує з виборами нового Президента НАН України у 2020 р. Перші кроки нового очільника – акад. НАН України Анатолія Загороднього – обнадіюють.

Сьогодні Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – одна з провідних академічних інституцій гуманітарного профілю держави. Інститут, який заснований на засадах комплексності й міждисциплінарності в підході до вивчення соціогуманітарної проблематики, впродовж багатьох років виконує такі завдання: фундаментальні та прикладні наукові дослідження з історії, археології, мовознавства, літературознавства; проводить експертизи важливих наукових програм, законодавчих і нормативно-правових актів, інноваційних проєктів; організовує спільні науково-дослідні роботи й наукові заходи з ученими вищих навчальних закладів, науковцями академічних інститутів, краєзнавцями та місцевими органами влади; популяризує наукові історичні знання серед широкої аудиторії в Україні та світі.

*Ігор Соляр і Володимир Пришляк на відкритті
X Наукових читань ім. акад. Ярослава Ісаєвича*

Одне з основних завдань – проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень із метою одержання нових наукових знань у галузі історії, археології, мовознавства, літературознавства з таких основних напрямів діяльності, як історія суспільно-політичних та національно-визвольних рухів на західних землях України; вітчизняна історико-культурна спадщина як чинник формування національної свідомості українського народу; проблеми теорії та історії української культури, її самобутності і зв'язків з іншими культурами; українсько-польські відносини в контексті європейської історії та культури; функціонування і розвиток української мови, історичної та діалектної лексики на західних землях країни; дослідження матеріальної і духовної культури давнього населення заходу України.

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – важливий координаційний центр із дослідження проблем українознавства. Він структурно підпорядковується Відділенню історії, філософії та права НАН України, входить до Західного наукового центру НАН і МОН України.

На 2021 р. в інституті, як і попередні 10 років, існує 7 відділів: археології (завідувач – Наталя Булик); історії середніх віків (завідувач – Ілля Паршин); нової історії України (завідувач – Ірина Орлевич); новітньої історії (завідувач – Михайло Романюк); української літератури (завідувач – Тарас Пастух); української мови (завідувач – Наталія Багнюк); «Центр дослідження українсько-польських відносин» (завідувач – Микола Литвин) (детальніше про наукову роботу кожного з них див. відповідний розділ).

Також працює спеціалізована вчена рада Д 35.222.01 із захисту докторських дисертацій за спеціальностями: 07.00.01 – історія України; 07.00.02 – всесвітня історія; 07.00.04 – археологія; 07.00.05 – етнологія (голова – Ігор Соляр, заступник – Віра Гупало, вчений секретар – Володимир Конопка (Інститут народознавства НАН України)) (детальніше про її роботу див. відповідний розділ).

В інституті налічується 107 працівників (із них 96 – на основному місці праці, 11 – за сумісництвом). Наукових працівників – 82 особи (72 основних і 10 сумісників). Їх середній вік становить 48,6 років. Наукових працівників із науковим ступенем – 71 особа, без ступеня – 11. В інституті працює 21 доктор наук (25,5 %), із них 15 чоловіків (71 %), 6 жінок (29 %). Середній вік – 55,1 рік. На основному місці працює 16, за сумісництвом – 5.

Кандидатів наук/докторів філософії налічується 50 осіб (60 %), із них чоловіків 24 (48 %), жінок – 26 (52 %). Їх середній вік – 44,8 років. На основному місці працює 46, за сумісництвом – 4.

Молодих вчених – 15 осіб (5 чоловіків і 10 жінок). На основному місці роботи працюють 13, за сумісництвом – 2. Ступінь кандидата наук/доктора філософії мають 12 осіб.

У 2018 р. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України проходив оцінювання ефективності діяльності за 2013–2017 рр. Відповідно до висновку експертної комісії від 23 жовтня 2018 р., а також Постанови Президії НАН України «Про підсумки оцінювання діяльності наукових установ НАН України» від 14 листопада 2018 р., інститут віднесено до наукових установ категорії «А» – установа займає лідерські позиції за багатьма науковими напрямками (історична лексикологія та лексикографія, дослідження українсько-польських відносин новітньої доби, націєтворчі процеси в Україні, культурно-мистецька спадщина Галицько-Волинської держави, політична історія, військова історія, українське літературознавство, археологічне дослідження пам'яток, ареал поширення яких – західноукраїнські землі), має вагомі наукові та практичні результати діяльності, визнані на найвищому національному й міжнародному рівнях, високий науковий потенціал, який ефективно використовує, винятковий вплив на науковий та соціальний розвиток, інтегрований у світовий науковий простір. 100 % відділів, які підлягали оцінюванню, визнано сильними підрозділами, що працюють у відповідній галузі науки на високому світовому рівні та віднесено їх до категорії «А».

Відповідно до Порядку проведення державної атестації наукових установ, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у 2020 р. проходив державну атестацію, за підсумками якої наукову інституцію віднесено до II класифікаційної групи.

Дирекція. Зліва направо: Олег Костюк, Ігор Соляр, Тетяна Ястремська

Дирекція скеровує науковців усіх відділів на: а) проведення систематичного аналізу новітніх досягнень гуманітарної науки та тенденцій розвитку актуальних наукових напрямів, своєчасного корегування на основі цього аналізу тематики наукових досліджень і основних напрямів наукової діяльності підрозділів; б) спрямування тематики наукових досліджень щодо здобуття нових знань та вирішення стратегічних завдань розвитку держави; в) посилення вимог до якості формування відділами відомчого замовлення на проведення наукових досліджень й оцінювання одержаних результатів; г) започаткування нових цільових програм наукових досліджень і цільових наукових проєктів щодо вирішення комплексних та міждисциплінарних актуальних проблем.

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України відіграє надзвичайно важливу роль в національній/регіональній політиці в галузі науки, що яскраво виявляється у практичній діяльності співробітників підрозділів. Основне завдання на найближчі роки – максимальна інтеграція установи до національних та/або програм Львівської обласної ради, Львівської обласної державної адміністрації, Львівської міської ради та мерії. Для його реалізації інститут володіє необхідним науковим потенціалом і кваліфікованими кадрами.

За останні роки підвищено якість наукової й освітньої діяльності та приведено її до міжнародних стандартів; зосереджено увагу на пріоритетних напрямках розвитку гуманітарної науки, залучено до роботи кваліфікованих науковців, які надаватимуть науково обґрунтовані та практично орієнтовані освітні й науково-експертні послуги, видаватимуть статті та монографії,

що користуються попитом в Україні та за кордоном; налагоджено ефективну співпрацю з органами державної влади й місцевого самоврядування, громадськими організаціями; забезпечено максимальне сприяння ініціативам аспірантів, докторантів і співробітників, спрямованим на розробку міжнародних проектів та міжнародну співпрацю загалом, що допоможе їм переймати досвід передових зарубіжних наукових досліджень; поглиблено співпрацю в науковій сфері із закордонними науковими установами й університетами, освітніми фондами та організаціями.

Наукова тематика досліджень працівників Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України вирізняється актуальністю і значимістю. За останні три роки (2018–2020) опубліковано: 14 колективних монографій (450 д. а.), 25 індивідуальних монографій/брошур (669,6 д. а.), 19 збірників наукових праць (404,7 д. а.), 3 словники (76,1 д. а.), 6 збірників документів і матеріалів (185,5 д. а.), 3 довідкові (26,7 д. а.) і 3 енциклопедичні видання (163 д. а.), 10 аналітичних матеріалів (доповідей, записок тощо) (12,41 д. а.), 23 статті у виданнях Scopus, WOS (24,63 д. а.), 269 статей у фахових та зарубіжних (276,62 д. а.), а також 524 статті в нефахових виданнях (350,61 д. а.).

Працівники позитивно сприйняли суттєве збільшення програмно-цільової та конкурсної тематики в загальному обсязі наукових досліджень НАН України. У межах цільової програми наукових досліджень «Соціокультурний простір України у формуванні національної стратегії: територіальні ідентичності, ідентифікаційні символи, ментальні практики» колектив підготував цикл праць: «Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення» (2019), «Угорсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення» (2020). У 2021 р. науковці працюватимуть над наступною монографією: «Білорусько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення».

У межах цільової програми наукових досліджень НАН України «Суспільний ідеал і політичні інтереси в Україні» підготовлено монографію «Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України» (2019).

Колектив успішно бере участь у конкурсах за бюджетною програмою (код НДР 6541230). У 2018–2019 рр. виконував тему «Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)», за результатами виконання якої підготовлено монографію у двох книгах з однойменною назвою. З 2020 р. працюють над темою «Українська парламентська репрезентація у сеймі та сенаті Другої Речіпосполитої: засади функціонування, персоніфікація діяльності».

У межах названої бюджетної програми молоді науковці перемогли на відповідних конкурсах. Зокрема, Павло Артимишин й Олег Костюк у 2019–2020 рр. виконували тему «“Велика Польща” та “Русский мір”: Україна в суспільно-політичному дискурсі та зовнішньополітичних доктринах сусідніх держав». З 2020 р. Андрій Гавінський і Яна Яковишина працюють над виконанням проекту «Культури трипілля та лійчастого посуду як приклад контактів енеолітичних цивілізацій Сходу та Заходу» за програмою створення лабораторій молодих науковців.

Чотири наукові журнали інституту: «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині», «Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість», «Новітня доба» увійшли до категорії «Б» наукових фахових видань України, визначених МОН України. Попереду наступний крок – входження до категорії «А». Колектив підтримує ідею створення української міжнародної наукометричної бази з гуманітарних наук.

Новий рівень співпраці інститут демонструє із провідними науковими установами, закладами вищої освіти на основі відповідних угод. Найтісніші контакти склалися з Інститутом історії НАН України, Інститутом етнонаціональних і політичних досліджень ім. І. Кураса, Інститутом археології НАН України, Інститутом української мови НАН України, Інститутом народознавства НАН України та ін. Плідна співпраця і з закладами вищої освіти, передусім із Національною академією сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного, Київським національним університетом ім. Т. Шевченка, Львівським національним університетом ім. І. Франка, Прикарпатським національним університетом ім. В. Стефаника, Українським католицьким університетом, Українською академією друкарства й ін.

На жаль, треба зазначити, що матеріально-технічна база потребує кардинального оновлення. Окрім ремонту приміщень (уже понад 25 років – без ремонту в будинку на вул. Козельницька, 4; понад 50 (!) – на вул. Винниченка, 24), необхідна модернізація матеріальної та інформаційно-технологічної інфраструктури кабінетів, зокрема створення мультимедійних, та бібліотеки, забезпечення їх функційності.

Фахові видання інституту

Тішить те, що вже розпочато формування електронної бібліотеки інституту, системне формування і забезпечення функціонування її складових. На порядку денному в найближчі роки повинні стояти такі питання: оцифрування рідкісних видань, унікальних картотек, аудіо- й фонотеки тощо; забезпечення працівникам доступу до сучасної наукової інформації, міжнародних наукових баз даних, що допоможе їм швидше інтегруватися у світову наукову спільноту; запровадження сучасних телекомунікаційних технологій інтерактивної взаємодії між науковими працівниками, аспірантами та докторантами, а також – із представниками наукових інститутів Відділення історії, філософії та права, Західного наукового центру НАН і МОН України, закладів вищої освіти, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства.

Інститут повинен запровадити нові сучасні форми комунікації наукової спільноти зі суспільством, зокрема через соціальні мережі, оновлення й осучаснення наявних каналів донесення інформації до широкого загалу для висвітлення значимості науки в сучасному світі, популяризації діяльності інституту, формування його позитивного іміджу та престижності професії науковця. На часі створення широкої внутрішньої інформаційної мережі для підвищення рівня публічної активності установи в інформаційному просторі, створення сектору або залучення відповідальних осіб, які би професійно виконували роботу щодо налагодження системної співпраці із засобами масової інформації, висвітлення позитивної ролі вчених у вирішенні загальнодержавних і регіональних проблем із фокусуванням на конкретну людину, громадянина. Необхідно широко використовувати для популяризації здобутків інституту потенціал номінантів і лавреатів державних й академічних премій, переможців різних конкурсів.

Подальший поступ Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, на мою думку, неможливий без дотримання таких принципів:

- 1) належного (100 %) фінансового й іншого ресурсного забезпечення реалізації завдань і повноважень;

Засідання дирекції інституту. Зліва направо: Микола Литвин, Наталія Колб, Михайло Романюк, Ірина Орлевич, Тетяна Ястремська, Ігор Соляр, Наталя Булик, Олег Костюк, Наталія Багнюк, Олег Муравський, Ілля Паршин

- 2) персональної відповідальності, що передбачає свідоме та ефективне виконання професійних обов'язків працівниками;
- 3) самоврядності, що дає змогу самостійно визначати організаційну структуру, тематику наукових досліджень, сферу експертно-аналітичних послуг, а також здійснення виборними органами та загальними зборами інституту функцій управління;
- 4) відповідності організаційної структури, напрямів діяльності стратегічним цілям розвитку науки й освіти в Україні;
- 5) інноваційності – постійного оновлення усіх сфер для покращення його діяльності та досягнення стратегічних цілей;
- 6) субсидіарності, відповідно до якої рішення приймаються та реалізуються на такому рівні, на якому вони та відповідні дії будуть максимально ефективними;
- 7) конкурентоспроможності, зокрема спроможності пропонувати унікальні наукові продукти, які користуються попитом у державі та світі, здатності конкурувати з провідними академічними установами гуманітарного профілю НАН України;
- 8) прозорості й відкритості діяльності;
- 9) ефективності та якості надання наукових, освітніх, експертно-аналітичних послуг;
- 10) співпраці з органами державної влади, місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, науковими центрами, вищими навчальними закладами, іншими організаціями та громадянами в Україні і за її межами.

Ігор СОЛЯР

ВІДДІЛ АРХЕОЛОГІЇ

Відділ археології має давні наукові традиції. Він пройшов кілька трансформацій і реорганізацій, підпорядковуючись кільком академічним структурам, але завжди залишався провідним науковим осередком археологічних досліджень на заході України. Створений у 1940 р. як Львівський відділ Інституту археології Академії наук (АН) УРСР. З 1951 р. існував у складі Інституту суспільних наук АН УРСР, 1993 р. – одержав статус відділення, а у 1996 р. став відділом археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України і в такому форматі функціонує донині¹. У різний час його очолювали Маркіян Смішко (1940–1961 – з перервами), Юрій Захарук (1953–1955), Олександр Черниш (1962–1986), Володимир Цигилик (1987–1996), Леонід Мацкевий (1997–2003), Олександр Ситник (2004–2016), Микола Бандрівський (в. о. 2017–2018), Наталя Булик (з 2019 р.).

У відділі археології підготовлено 10 докторських (М. Смішко, О. Черниш, В. Баран, І. Свешніков, Л. Мацкевий, Л. Крушельницька, О. Ситник, В. Войнаровський, В. Гупало, М. Бандрівський) та понад два десятки кандидатських дисертацій.

Передісторія відділу археології. У січні 1940 р. вийшла постанова про створення філій інститутів АН УРСР у Львові, зокрема й Інституту археології. Так, 8 лютого 1940 р. створено Львівський відділ Інституту археології АН УРСР на базі науковців ліквідованого Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) та археологів реорганізованого Львівського університету. Відділ розміщувався спочатку за адресою вул. Радянська, 24 (тепер – Винниченка), а восени 1940 р. перенісся на пл. Ринок, 10/1, до будинку «Просвіти». Очолив його Маркіян Смішко. Про особовий склад відділу на 1940 р. інформацію залишив Ярослав Пастернак: «... старші наукові співробітники Ярослав Пастернак та Стефан Круковський (поляк з Варшави), молодші наукові співробітники доц. Іван Старчук та Казимир Маєвські (поляк зі Львова)»². Я. Пастернак згадує також трьох асистентів: «... канд. філь. Р. Тимчук, студ. філь. Р. Ришак та студ. Штенцель (жидівка)», і рисівника: «... спершу М. Левицький, опісля Є. Прокопович»³. Художником-креслярем зі середини 1940 р. працював Тадеуш Журовський.

У перші роки існування Львівський відділ археології вів доволі активну польову діяльність. Дозвіл на ведення розкопок «за

*Маркіян Смішко у відділі археології
на вул. Коперника, 15. 1947 р.*

¹ Авторка висловлює щирі вдячність колегам із відділу: В. Петегіричу, М. Бандрівському, В. Гупало, А. Гавінському, Р. Коропецькому, Я. Яковичиній, О. Томенюк, Д. Павліву, Ю. Лукомському, П. Пеняку за допомогу в підготовці матеріалу.

² Пастернак Я. Наукове товариство ім. Шевченка в час другої світової війни. *Сьогодні і минуле*. Мюнхен; Нью-Йорк, 1948. Вип. 1. С. 38.

³ Там само.

*Ярослав Пастернак.
1940-ві роки*

*Стефан Круковський.
1960-ті роки*

*Іван Старчук.
1940 р.*

*Казимир Маєвський.
1940-ві роки*

кожним разом окремо видавав матірний Інститут у Києві, у формі письмового договору з дотичним керівником»⁴. До червня 1941 р. провідну роль у львівській археології відіграв Я. Пастернак, який вів масштабні розкопки у Крилосі–Галичі, на городищі Пліснесько в Підгірцях.

Маркіян Смішко (другий ліворуч) і Казимир Маєвський (перший праворуч) під час розкопок у Вікнинах Великих на Тернопільщині. 1940 р.

М. Смішко й К. Маєвський проводили розкопки поселення культури полів поховань у Вікнинах Великих на Тернопільщині⁵. С. Круковський досліджував палеолітичну копальню в Лазарівці на Поділлі. Іван Старчук брав участь у розкопках Лазаря Славіна⁶ в Ольвії. З середини 1940 р. у відділі працював Олександр Фенін.

Наприкінці січня 1941 р. Львівський відділ Інституту археології був добре представлений на IV Науковій конференції Інституту археології. У її роботі взяли участь Я. Пастернак «Культура лінійно-стрічкової кераміки в західних областях України», М. Смішко «Неолітичне селище на городищі в Грибовичах», «Розкопки поселення в Городниці і новий варіант трипільської культури», К. Маєвський «Трипільська глиняна пластика», К. Журовський «Епоха бронзи в західних областях УРСР».

У липні 1941 р. Львів зайняли німці. Ситуація круто змінилася. У часи німецької окупації відновило діяльність НТШ. Польові роботи в цей час практично не велися.

У 1944 р. Львівський відділ Інституту археології АН УРСР відновлює роботу – у відділі археології на пл. Ринок, 10/1, працювали І. Старчук, М. Смішко, К. Маєвський і Б. Білінський. У 1945 р. прийнято Йосифа Пеленського та Юрія (Єжи) Кульчицького. К. Маєвський у 1945 р., а Ю. Кульчицький в 1946 р. виїхали до

У відділі археології на пл. Ринок, 10. Зліва направо стоять: Маркіян Смішко і Казимир Журовський, сидять: ?, Тадеуш Сулімірський, Северин Пастернак. 1945 р. Фото з родинного архіву Ореста Смішка

⁴ Пастернак Я. Наукове товариство ім. Шевченка в час другої світової війни... С. 39.

⁵ Смішко М. Ю. Селище доби «полів поховань» у Вікнинах Великих. *Археологія*. Київ, 1947. Т. I. С. 112–122.

⁶ Лазар Славін – визначний археологантикознавець, засновник школи українського антикознавства, дослідник античних старожитностей Північного Причорномор'я, насамперед Ольвії. У 1940–1945 рр. очолював Інститут археології.

Йосиф Пеленський. 1940-ві роки

*Маркіян Смішко та секретар відділу
Емілія Вінтоняк. 1940-ві роки*

Вроцлава. Змушений був емігрувати й Я. Пастернак. У 1946 р. відділ археології поповнився Олексієм Ратичем⁷. У 1945 р. додається ще одна адреса відділу – вул. Коперніка, 15.

Необхідно відзначити, що в цей час дуже добре фінансувалися експедиції. Доволі показовим фактом було те, що у звіті за 1946 р. зазначено, що відділ повернув до Інституту археології 50 тис. крб невикористаних коштів⁸.

Із «Книги обліку відвідувань» працівників відділу археології за 1945 р. довідуємося, що в середині 1940-х років працювали: М. Смішко, І. Старчук, М. Бардин, О. Бійовська, Е. Вінтоняк, Р. Ганшинец, Й. Дідик, Ю. Кульчицький, Я. Лабій, Й. Пеленський, Е. Прокопович. В іншому списку прізвище Ю. Кульчицького перекреслене, а на його місце вписано В. Манастирського. Крім того, до нього дописані О. Фенін, Ю. Мушак⁹.

У 1947 р. до відділу на посаду художника-реставратора прийшла працювати Лариса Крушельницька¹⁰. Трохи пізніше – Петро Завада, Валентина Кравець, Сергій Судаков. На кінець 1947 р. тут зібралася дуже різноманітна публіка: «Таке враження, що всі вони немов сховалися під це “археологічне крильце”, щоб якось перетривати небезпечні роки. Не перетривали. Одних виключили, інших довели до психіатричної лікарні [йдеться про О. Феніна – Н. Б.] і вони вже ніколи не повернулися до науки, ще інших поарештували і повивозили... Проте, це було згодом, а тоді, 1947–1949 рр., нас привчали до нових порядків»¹¹.

У 1947 р. науковці відділу працювали над кількома темами: «Культура полів поховань у західних областях України і ранньослов'янські культури», «Древні мистецькі пам'ятки феодального Галича», «Червенські городи», «Поселення Північного Причорномор'я від Дунаю

Плісеська експедиція 1947 р. На передньому плані зліва направо: п'ятий – Олександр Фенін, Іван Старчук, Емілія Вінтоняк, Олексій Ратич

*Лариса Крушельницька.
Художник Львівського
відділу Інституту
археології. 1947 р.*

⁷ Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Спр. 253. С. 57–58.

⁸ До прикладу, місячний оклад начальника експедиції в цей час був 980 крб, а день відрядження у полі – 32 крб; молодшого наукового співробітника – 495 крб і 16 крб відповідно.

⁹ Ситник О. Львівська археологічна школа у період потрясінь та випробувань (1939–1951). *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2006. Вип. 9. С. 120.

¹⁰ Крушельницька Л. І. Рубали ліс... Спогади галичанки. 4-те, опрац. вид. Львів, 2018. С. 400.

¹¹ Крушельницька Л. Замість заспіву. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Львів, 2014. Вип. 18. С. 13.

*Юрій Захарук із дружиною Тетяною Даниленко.
1950-ті роки*

В Інституті суспільних наук. Наступний важливий етап розвитку археології у Львові й загалом у західноукраїнському краї пов'язаний з утворенням Інституту суспільних наук АН УРСР, заснованим 21 лютого 1951 р.

Усі штатні працівники Львівського відділу Інституту археології АН УРСР автоматично перейшли до відділу археології Інституту суспільних наук. На 1951 р. відділ складався з таких осіб: Маркіян Смішко – завідувач, Олександр Черниш, Йосип Пеленський – старші наукові співробітники, Юрій Захарук, Олексій Ратич, Катерина Черниш, Валентина Кравець, Павло Керманський (філолог) – молодші наукові співробітники, Тетяна Данилович – лаборант, Лариса Крушельницька – художник, Мечислав Гембарович – бібліотекар. Майже про кожного з них наявні публікації в науковій літературі.

*Під час розвідок на Дністрі. Зліва направо
стоять: другий – Олександр Черниш,
третя – Лариса Крушельницька, сидить –
Катерина Черниш. 1950-ті роки*

до Дністра», а також діяли великі експедиції, які продовжили дослідження Галича та городища Пліснесько в с. Підгірці¹². Важливо, що всі ці теми були сформовані й затвердженні з урахуванням наукових інтересів кожного працівника.

У кінці 1949 р. – на початку 1950 р. вкотре пройшла сталінська чистка, внаслідок чого були звільнені окремі наукові й майже всі науково-допоміжні працівники, деякі заслані в Сибір (зокрема Олена Біювська). Передчасно помер у 1950 р. І. Старчук.

У 1950 р. відділ поповнився трьома новими, вже досвідченими, науковими працівниками з Києва, які на довгий час зайняли провідні позиції в археології заходу України. Це – Юрій Захарук, Олександр і Катерина Черниші. Ось як згадує ці події Л. Крушельницька: «У 1949 р. Відділ розмістили в колишньому будинку НТШ на вулиці Радянській (нині вона носить ім'я Винниченка) № 24, виділивши більшу частину третього поверху і майже усе підвальне приміщення. А в 1950 р. ми вже зустрічали нових працівників: сімейні пари Чернишів і Захаруків»...

Необхідно наголосити, що в новоствореному відділі археології Інституту суспільних наук АН УРСР на початок 1950-х років визначилися спеціалісти за головними археологічними періодами регіону. Палеолітом і мезолітом заходу України займався О. Черниш. Неоліт та енеоліт вивчали К. Черниш, Ю. Захарук і В. Кравець (у середині 1950-х років відійшла від археології), ранньозалізний вік та культури римського періоду тривалий час досліджував М. Смішко, давньоруським періодом займався О. Ратич, який першим у новоствореному відділі захистив кандидатську дисертацію на тему «Древньоруські археологічні пам'ятки Галицької і Волинської земель», а у 1957 р. опублікував першу монографію «Древньоруські

¹² Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф. 1. Оп. 70. Спр. 769. Арк. 13.

археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР».

Й. Пеленський числився у відділі лише рік (1951–1952). Не дивлячись на доволі поважний вік, дослідник в інституті написав кілька наукових праць, які так і не були опубліковані (зберігаються дотепер у Науковому архіві Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України), зокрема «Червенські городи» (1947), «Стародавній Львів» (1947), «Древнеруський княжий двір» (1950), «Галич і його будівництво у древній добі XII–XIII ст.» (1952)¹³.

У середині 1950-х років відділ поповнився новими науковими кадрами, які згодом стали провідними дослідниками в кількох напрямках: Вітольд Ауліх (фахівець зі слов'яно-руської археології, зокрема Галицько-Волинської держави), Володимир Баран (відомий учений римської доби та ранніх слов'ян), Ігор Свешніков (знаний фахівець енеоліту – доби бронзи), Роман Багрій (дослідник середньовічного Львова й інших міст заходу України). У 1960-х роках у відділі почали працювати палеолітознавець Володимир Савич, учень Смішка Володимир Цигилик (дослідник римської доби) й Микола Пелешишин (1959–1970). На посаду лаборанта прийняли Дарію Романову.

Не найкращими для наукової роботи археологів були роки підпорядкування відділу Львівському університету (1963–1968). Усі співробітники продовжили працювати над спільною з

*Олексій Ратич, Юрій Захарук, Маркіян Смішко.
Відділ археології, 1950-ті роки*

*Олексій Ратич (перший ліворуч)
та Вітольд Ауліх (другий ліворуч) під час
археологічних розвідок*

*Археологи інституту під час святкування 25-ліття відділу. Зліва направо сидять:
Софія Титар, Олександр Черниш, Маркіян Смішко, Лариса Крушельницька; стоять:
Володимир Цигилик, Вітольд Ауліх, Володимир Баран, Олексій Ратич, Микола Пелешишин,
Ігор Свешніков, Володимир Савич, Юліан Дорош. 1965 р.*

¹³ Ситник О. Львівська археологічна школа у період потрясінь та випробувань (1939–1951). *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2006. Вип. 9. С. 126.

Засідання відділу археології, зліва направо: Микола Пелещишин, Володимир Савич, Володимир Цигилик, Вітольд Ауліх, Олексій Ратич, Ігор Свешніков, Лариса Крушельницька, Олександр Черниш, Маркіян Смішко. 1960-ті роки

Інститутом археології АН УРСР темою «Археологія Української РСР». На її основі науковці відділу розробили власну тему «Основні етапи історичного розвитку стародавнього населення Прикарпаття і Волині». Для її виконання діяло кілька археологічних експедицій. Дністерська палеолітична на чолі з О. Чернишем проводила розкопки в Молодово. Дослідження різночасових пам'яток у межах будівництва Бурштинської теплоелектро станції (ТЕС) закінчила Бурштинська експедиція під керівництвом В. Барана. Волинська археологічна працювала під керівництвом В. Ауліха, який вивчав багатощарову пам'ятку в с. Зимне Волинської обл., ур. Городище, у її складі працював М. Пелещишин. Давньоруська експедиція,

Володимир Шоломенцев-Терський і Володимир Цигилик. 1983 р.

У фондах. Василь Оприск, Володимир Цигилик, Дмитро Павлів. 1974 р.

очолювана О. Ратичем, закінчила дослідження в с. Перемиль Волинської обл. Могильники енеолітичної епохи вивчав І. Свешніков (керівник Рівенської експедиції).

На зламі 1960–1970-х років спостерігаємо зміни у складі відділу і напрямках його роботи. До проблематики долучилася нова генерація дослідників – Роман Грибович, Володимир Петегирич, Володимир Шолом'янець-Терський, Віталій Конопля, Дмитро Павлів, Василь Оприск. Омолодження відділу припало на

Михайло Рожко під час досліджень на Урицьких скелях. 1980-ті роки

Леонід Мацкевий. 1994 р.

«епоху Черниша» у львівській археології, який надавав неабиякого значення польовим дослідженням.

У 1973 р. до Львова переїхав Леонід Мацкевий. Він одразу долучився до польових досліджень відділу, очолив Львівську та Прикарпатську експедиції, досліджував мезоліт на теренах Львівської й Івано-Франківської обл., згодом розпочав вивчення печерних пам'яток¹⁴.

40 років відділу археології. Зліва направо сидять: Олена Джеджора, Олександр Черниш, Маркіян Смішко, Ігор Свєшніков; стоять: Дмитро Павлів, Роман Чайка, Дарія Жук, Василь Оприск, Володимир Петегирич, Роман Багрій, Леонід Мацкевий, Вітольд Ауліх, Володимир Цигилик, Микола Пелещишин, Володимир Шоломенцев-Терський, Роман Грибович, Віталій Конопля, Михайло Рожко. 1980 р.

¹⁴ Панахид Г. Археологія як сенс життя (пам'яті Леоніда Мацкевого). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Львів, 2019. Вип. 23. С. 11–25.

У 1979 р. науковим співробітником відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР став Михайло Рожко. Цього ж польового сезону він самостійно очолив археологічну експедицію з вивчення Урицьких скель. Відтоді фактично розвинув цілком новий напрям фундаментальних академічних наукових досліджень – наскельна археологія. Специфіка його полягала в поєднанні архітектурно-археологічних методів розкриття об'єктів, їхньої геодезичної, фото- і графічної фіксації.

Віра Гупало. Замок у Дубно. 1996 р.

Степан Пеняк. 2007 р.

Михайло Потушняк за роботою

У 1980-х роках відділ продовжує поповнюватися новими перспективними кадрами. У 1981 р. на посаду художника прийнято Ігоря Принаду, який відтоді не лише забезпечує ілюстрування наукових звітів і публікацій, а й бере активну участь у польових археологічних дослідженнях. У 1983 р. розпочали роботу Юрій Лукомський й Олександр Овчінніков (1962–1999). З 1986 р. працює Віра Гупало. У 1984 р. керівництво Західного наукового центру АН УРСР звернулося із клопотанням до Президії АН УРСР із проханням передати до складу відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР Ужгородську групу, яка існувала від 1973 р. при Інституті археології АН УРСР. У зверненні це обґрунтовувалося, по-перше, необхідністю координації всіх археологічних досліджень, які відбувалися на теренах Західної України, по-друге, забезпеченням більш якісної діяльності відділу археології. У 1985 р. група ввійшла до складу відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР. До неї належали: Степан Пеняк (займався вивченням історії слов'ян), Іван Попович (досліджував проблеми ранньозалізного віку Верхнього Потисся), Михайло Потушняк (спеціалізувався на вивченні неоліту й енеоліту Закарпаття та суміжних територій). У 1993 р. склад ужгородської групи поповнив П. Пеняк, який згодом став її керівником. У перші роки XXI ст. група в основному працювала над підготовкою археологічної частини Зводу пам'яток історії і культури Закарпатської обл. У 2010 р. припинила діяльність, а П. Пеняк продовжив працювати у відділі археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук (НАН) України.

Віктор Войнаровський під час археологічних розвідок. Початок 1990-х років

Дмитро Павлів, Ігор Принада та Володимир Петегірич під час археологічних розвідок. 2015 р.

Розкопки на місці будівництва готелю «Золотий Лев». 1992 р.

На початку 1990-х років до відділу археології прийшли Олександр Ситник (учень Олександра Черниша, відомий палеолітознавець), Микола Бандрівський (фахівець з археології епохи бронзи – доби раннього заліза), Віктор Войнаровський (спеціалізувався на вивченні історії давніх промислів і ремесл, зокрема чинбарстві). Працювали у відділі, але з різних причин змінили місце роботи, археологи Орест Корчинський, Олена Джеджора, Василь Івановський, Михайло Филипчук.

На світанку незалежності України створено «Рятівну археологічну службу», яка перебувала в підпорядкуванні інституту до 1998 р. Керівником її став Василь Івановський. Найвагомим досягненням тоді було проведення у Львові в 1992 р. рятівних археологічних розкопок на місці будівництва готелю «Золотий Лев», які до сьогодні залишаються одними з наймасштабніших досліджень у місті.

Відділ археології Інституту українознавства. У 1993 р. Інститут суспільних наук реорганізовано і перейменовано на Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Майже в повному складі відділ археології перейшов до нової наукової установи. Розпочалася нова сторінка в його історії. Варто відзначити, що економічна криза середини 1990-х років особливо важко відобразилася на діяльності відділу. У цей час експедиції практично не проводили, через брак замовлень призупинялася й робота «Рятівної археологічної служби». Потроху налагоджувалася міжнародна співпраця. Період 1990-х років для відділу був дуже важким ще й тому, що відійшли в засвіти один за одним провідні археологи відділу: О. Черниш, В. Ауліх, Р. Багрій, В. Шелом'янець-Терський, В. Савич, І. Свешніков, О. Овчінніков.

У цей час з ініціативи О. Ситника розпочинається формування експозиції Археологічного музею інституту, який відкрився 29 жовтня 2001 р. Музей складається зі 6 кімнат, у ньому представлено близько 3 000 експонатів. Перший зал розповідає про розвиток археологічної науки в регіоні. Наступні присвячені великим історичним епохам: від палеоліту та мезоліту до пізнього середньовіччя. Експоновані матеріали репрезентують різновікові пам'ятки, переважно з території заходу України.

Фрагмент експозиції Археологічного музею

У відділі археології. Зліва направо сидять: Наталя Булик, Олександр Ситник, Ольга Муха, Дарія Романова; стоять: Віктор Войнаровський, Ігор Принада, Юрій Лукомський, Василь Оприск, Лариса Чернописька, Леонід Мацкевий, Микола Бандрівський, Володимир Цигилик, Володимир Петегирич, Андрій Гавінський. 2005 р.

Учасники виїзного засідання конференції «Археологія заходу України» на Пліснеському городищі. 2012 р.

Експозиція привертає увагу нестандартністю художнього вирішення та новизною наукового підходу. Вона створена за історико-хронологічним і художньо-реконструктивним методами. Поряд з оригінальними артефактами з каменю, кістки, рогу, глини, показані технічні реконструкції у натуральну величину способів житлобудівництва в палеоліті (понад 50 тис. р. тому), у період існування трипільської культури (IV–III тис. р. до н. е.), у ранньослов'янський час (VI–VIII ст. н. е.), відтворені стародавні методи обробки шкіри, свердління кам'яних сокир, виготовлення горщиків і мисок, плавки заліза тощо.

На початку 2000-х відділ археології поповнився молоддю. У цей час почали працювати Руслан Коропецький, Наталя Булик, Андрій Гавінський, Яна Яковишина, Олена Томенюк, Марія Войтович. Це в часі збіглося із призначенням на посаду завідувача відділу О. Ситника у 2004 р. Тоді ж відділ започаткував Міжнародну наукову конференцію «Археологія заходу України», яка відбувається щороку у третій тиждень травня і збирає фахівців з України, Польщі, Білорусі, Словаччини, Чехії, Німеччини, Австрії, Росії тощо. Важливо відзначити, що конференція міждисциплінарна і, крім археологів, до Львова приїздять антропологи, мистецтвознавці, музеологи, геологи, палеонтологи, палеоботаніки, малакологи тощо.

У 2004 р. відновлено науковий збірник відділу «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині» (МДАПВ), започаткований ще в 1954 р. Його видання з об'єктивних причин кілька разів призупинялося¹⁵. Однак відновлений часопис із 9-го випуску виходить щорічно. Він кілька разів змінював обличчя, змінювалися й вимоги до рукописів статей, розширювалася редколегія, незмінним залишався головний редактор видання (О. Ситник) і висока планка, закладена редколегією. Сьогодні МДАПВ відомий не лише в Україні – у ньому публікуються вчені з Польщі, Білорусі, Чехії, Словаччини; він входить до переліку фахових видань України; індексується у міжнародних наукометричних базах і має високі рейтинги.

На 2020 р. у складі відділу працює 14 наукових співробітників. З них – завідувач відділу канд. іст. наук Наталя Булик, три доктори наук – Микола Бандрівський, Віра Гупало, проф. Олександр Ситник, старші наукові співробітники – канд. арх. Юрій Лукомський, канд. іст. наук Павло Пеняк; наукові співробітники – канд. іст. наук Андрій Гавінський, канд. іст. наук Руслан Коропецький, канд. геогр. наук Олена Томенюк, Володимир Петегирич, молодші наукові співробітники – канд. іст. наук Яна Яковишина, Дмитро Павлів, Марія Войтович, Ірина Луцик.

За останнє десятиріччя науковці відділу археології під керівництвом О. Ситника виконали три планові теми: «Українське Прикарпаття – культурний міст між Причорноморським і Середньоевропейським регіонами в пра- та протоісторичних віках» (2009–2011), «Поселенські

¹⁵ Петегирич В. Двадцять випусків періодичного видання «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині». *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Львів, 2017. Вип. 21. С. 461–480.

Археологи інституту під час святкування 80-річчя відділу археології. Зліва направо сидять: Дарія Романова, Олена Томенюк, Яна Яковишина, Марія Войтович, Ірина Луцик, Віра Гупало; стоять: Руслан Коропецький, Дмитро Павлів, Андрій Гавінський, Наталя Булик, Василь Оприск, Ігор Принада, Юрій Лукомський, Микола Бандрівський. 2020 р.

структури населення Прикарпаття і Волині від найдавніших часів до середньовіччя: еволюція та динаміка культурних трансформацій» (2012–2014), «Етнокультурні контакти на пограниччі Східної і Центральної Європи від найдавніших часів до середньовіччя» (2015–2017).

У 2020 р. відділ закінчив планову тему «Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (за археологічними джерелами)» (2018–2020) (керівник – Н. Булик). У результаті комплексного міжгалузевого дослідження за участю представників гуманітарних і природничих наук на основі археологічних джерел всебічно досліджуються питання виникнення духовної культури та її еволюції у первісного й середньовічного населення Прикарпаття і Волині, їхніх світосприйняття, релігійних уявлень, обрядово-культової практики, динаміки культурних трансформацій, починаючи від найдавнішого етапу до пізнього середньовіччя.

Дослідницька інфраструктура відділу охоплює Археологічний музей, наукові фонди, бібліотеку, науковий архів.

Незважаючи на повну відсутність фінансування, археологи проводять польові дослідження на археологічних пам'ятках, зокрема Єзупіль, Галич, Великий Глибочок, Пронятин, Ігровиця, Ванжулів, Куличівка (О. Ситник, Р. Коропецький, О. Томенюк), Швайківці, Східниця (М. Бандрівський), Ставчани, Которини, Винники (А. Гавінський), Любеля (Д. Павлів, В. Петегирич), Звенигород (В. Гупало), Лаврів, Львів (Ю. Лукомський), Холм (В. Гупало, Ю. Лукомський) тощо.

Заслугує на увагу і публікаційна діяльність відділу. За останні роки побачили світ монографії з історії археології заходу України «Археологічна наука у Львові: перша половина ХХ ст.» (О. Ситник, 2012) та «Львівська археологія ХІХ – початку ХХ століття: дослідники, наукові установи, музеї» (Н. Булик, 2014). Багаторічні польові й камеральні дослідження лягли в основу узагальнювальних праць М. Бандрівського («Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза», 2014), В. Войнаровського («Добринівці I – чинбарський комплекс черняхівської культури на Буковині», 2013; «Промисли та допоміжні ремесла населення півдня Східної Європи у I–ХІІІ ст. (археологічне відображення та інтерпретація)», 2014), В. Гупало («Звенигород і Звенигородська

земля у XI–XIII століттях (соціоісторична реконструкція)», 2014), П. Пеняк («Верхнє Потисся як регіон контактів давніх європейських культур», 2019).

З початку 1990-х років відділ налагодив тісну міжнародну співпрацю. З 1992 р. археологічні пам'ятки пограниччя досліджує Українсько-польська археологічна експедиція, до складу якої увійшли Л. Мацкевий, В. Гупало, Р. Грибович, В. Петегрич, Д. Павлів, І. Свешніков, В. Цигилик. Ця експедиція у 1992–2013 рр. проводила розвідки й розкопки пам'яток археології в басейні Верхнього Дністра. Поблизу с. Сіде досліджено стоянку та поховання культури шнурової кераміки. Це перші, датовані радіовуглецевим методом (2900 р. ВС), пам'ятки ранньої хронологічної фази цієї культури. Досліджено кургани культури шнурової кераміки в с. Нижні Гаї, де виявлено поховання дорослих і дітей. Здійснено розкопки поблизу с. Биків, де вивчено багаточисельні пам'ятки. В ур. Бігіївка віднайдено підкурганні поховання цієї ж культури у ямах, вимощених колодами. Виявлено гробницю у вигляді «хатинки» з рештками кремації і посудом тщинецької культури. Зафіксовано периметр (143 м) сліду огорожі-частоколу з укріпленою брамою, який оточував майдан (1300 м²). У середині виявлено об'єкти культури Гава-Голігради, датовані серединою X ст. ВС. Аналогічну огорожу відкрито в північній частині пам'ятки навколо кургану культури шнурової кераміки. В Україні споруди такого типу віднайдено вперше. В ур. Коло фігури досліджено два насипи: поховальний комплекс кінця VII ст. зі зброєю ранньоскитського типу і прикрасами лужицької культури та поховання межановицької. На Сянсько-Дністерській, Самбірській, Дрогобицькій, Присвіцькій, Войнилівській височинах, Бібрсько-Стільському горбогір'ї, Рогатинському Опіллі відкрито понад 2 000 курганів. За аналогіями й результатами попередніх досліджень частина курганів може належати культурі шнурової кераміки, інші – тщинецькій та комарівській, великі могили, ймовірно, відносяться до пізньобронзової і ранньозалізної діб, малі насипи – до культури карпатських курганів, слов'яно-руської доби. Одержані результати показують, що Верхня Наддністрянщина займає одне з чільних місць у європейському масштабі щодо концентрації курганів.

У 1998–2000 рр. працівники відділу брали участь у виконанні Міжнародної програми INTAS із досліджень палеолітичних пам'яток Прикарпаття і Поділля (О. Ситник, Л. Мацкевий, Р. Грибович)¹⁶.

В останні роки успішно реалізовано низку міжнародних проєктів, які охоплюють усі археологічні періоди. Так, українсько-чеський з Інститутом археології Академії наук Чеської Республіки (Брно) «Paleolithic site Kulychivka in Kremenets' (Ukraine) in the context of Paleolithic of Central-Eastern Europe» був спрямований на дослідження пам'яток доби переходу між середнім і пізнім палеолітом, зокрема багаточислової стоянки Куличівка, її місця у комплексі синхронних індустрій Центральної та Східної Європи (О. Ситник і Р. Коропецький, 2015–2017). О. Ситник і О. Томенюк упродовж 2010–2015 рр. як співкерівник та виконавець відповідно брали участь у спільному українсько-польському проєкті «Palaeolithic Oecumene of the peri- and meta-Carpathian zone – a study of environment changes of Western Ukraine and South-Eastern Poland in Pleistocene and their influence on primeval settlement and migration pattern (based on loess and cave sites)», за результатами якого підготовлено колективну монографію, присвячену вивченню етапів заселення нашої території та природних умов палеоліту.

У межах угоди про співпрацю між Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Жешувським університетом проводяться спільні археологічні експедиції з дослідження поселень культури лійчастого посуду Которини, Отиневичі і Тростянець (керівник експедиції – А. Гавінський, 2013, 2014). Виконання теми «Між заходом та сходом. Динаміка суспільно-поселенських змін від Східних Карпат до Наддніпрянської височини у IV на початку III тис. до н. е.» у співпраці з професором Інституту археології Жешувського університету Малгожатою Рибіцькою (Małgorzata Rybicka) закінчилося розкопками поселення культури лійчастого посуду Винники–Лисівка (Андрій Гавінський, липень–серпень 2016 р.).

¹⁶ Мацкевий Л. Відділ археології. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність. Структура. Працівники.* Львів, 2001. С. 92.

В. Войнаровський виступав керівником від української сторони проекту «Виробничі комплекси Середнього Подністров'я в пізньоримський час (на матеріалах поселення Комарів)» відповідно до спільного конкурсу НАН України та Російського фонду фундаментальних досліджень (2012–2013).

Упродовж 2013–2017 рр. науковці відділу брали участь в українсько-польському проекті під назвою «Пошук, ідентифікація і наукове вивчення найстарішого храму Пресвятої Богородиці, побудованого в Холмі королем Данилом Галицьким» (В. Гупало, Ю. Лукомський).

У 2010 р. реалізовано міжнародний проект «Львівський період життя та діяльності археолога та політика Леона Козловського» («Lwowski okres życia i pracy archeologa i polityka Leona Kozłowskiego») спільно з Інститутом археології Варшавського університету (Польща), який завершився публікацією праці «Професор Леон Козловський», що вийшла двома мовами (редактор – О. Ситник, виконавець – Н. Булик).

Н. Булик реалізовувала два дослідницькі проекти в Музеї історії Польщі (Варшава): «Львівське археологічне середовище кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.» (2016) та «Український вимір археології у Другій Речі Посполитій (1918–1939): археологічні дослідження через призму охорони доісторичних пам'яток» (2017).

Міжнародна співпраця відділу суттєво доповнила бібліографію вагомими колективними працями. На особливу увагу заслуговують: «Стародавні кургани (ІІІ тис. до Р. Х.) у селі Гаї Нижні біля Дрогобича на правобережжі верхнього Дністра» (співавт. – Д. Павлів, В. Петегирич, 2011), «Natural environment and man on the upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period» (співавт. – Д. Павлів, В. Петегирич, 2013), «Stefan Krukowski s jego przygoda z РМА» (співавт. – О. Ситник, 2014), «Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpatskiej (Палеолітична екумена пери- і метакарпатської зони)» (співавт. – О. Ситник, 2015), «Kultura funeralna elit Rzeczypospolitej od ХVІ до ХVІІІ wieku na terenie Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego: próba analizy interdyscyplinarnej» (співавт. – В. Гупало, 2015), «Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Wykowie koło Drohobycza / Багатошарові пам'ятки археології у Бикові поблизу Дрогобича» (співавт. – Д. Павлів, В. Петегирич, 2016), «Historia odkryć i badań archeologicznych w dorzeczu Wiszni» (співавт. – Д. Павлів, В. Петегирич, 2018),

*Учасники наукового семінару, присвяченого 50-річчю Галицької археологічної експедиції.
Галич, 11 липня 2019 р.*

«Leżnica, stanowisko Czub – osiedle kultury pucharów lejkowatych na zachodnim Wołyniu z analizą zabytków krzemienistych autorstwa Witalija Konopli» (співавт. – А. Гавінський, 2019) та ін.

Окрім щорічної Міжнародної наукової конференції «Археологія заходу України», відділ з Інститутом археології НАН України виступає співорганізатором «Міжнародної наукової конференції з історії археології», проводить тематичні семінари, бере участь в організації виставок тощо.

Проблематика досліджень відділу археології. Всю історію відділу археології тут панувала особлива академічна атмосфера. Наукові інтереси науковців охоплювали всі археологічні періоди. Це – сильна сторона відділу, адже без залучення дослідників з інших наукових установ можна було писати узагальнювальні праці з археології заходу України. Важлива особливість науковців – комплексний міждисциплінарний підхід до вивчення закономірностей розвитку суспільства на заході України. Варто детальніше застановитися на основних здобутках відділу.

Початок вивчення стоянок первісної доби археологами відділу поклав О. Черниш (1918–1993). Учений відкрив та обстежив десятки різновікових пам'яток по всій території Західної України, однак основним регіоном, де проводив дослідження, був басейн р. Дністер.

Одним із найважливіших етапів наукової діяльності О. Черниша стало відкриття та ґрунтовне вивчення стоянки середнього й пізнього палеоліту і мезоліту європейського значення Молодове V. Місцерозташування виявлене в західних околицях с. Молодове Сокирянського (до 1970-х років – Кельменецького) р-ну Чернівецької обл. в ур. Голий Щоб.

Вивчення пам'ятки тривало від 1948 р. до 1964 р. У 1951 р. О. Черниш очолив новостворену Дністрянську палеолітичну експедицію Інституту суспільних наук АН УРСР. Її можна вважати одною з найрезультативніших, які працювали на території Європи в 50–70-х роках ХХ ст.

У 1955 р. вчений розпочав польові дослідження пам'ятки Молодове I. У 1959 р. вперше у світовій практиці на відкритому поселенні неандертальців виявлено й детально досліджено рештки тривалого житла овальної форми, зовнішні краї якого були обкладені черепами, бивнями та кістками мамонтів. Роботи на Молодовому I тривали з перервами до 1984 р. За цей період відкрито рештки кількох тривалих жител неандертальської людини, так само обкладених великими кістками мамонта, і понад 60 тис. крем'яних виробів.

Учасники українсько-польської експедиції під час розвідкових робіт 1994 р. Зліва направо: Володимир Петегирич, Войтек Порадило, Володимир Цигилик, Роман Грибович, Дмитро Павлів, Ева Сосновська, Ян Махнік, Віра Гупало

Володимир Петегирич та Ігор Принада під час розкопок у с. Биків на Дрогобиччині. 2015 р.

У 1969–1974 рр. О. Черниш досліджував стоянку Кормань IV (Сокирянський р-н Чернівецької обл.). Не менш важливі його розкопки інших палеолітичних і мезолітичних стоянок: Оселівки, Атак, Фрумушки, Бабина, Вороновиці й ін. Унаслідок розвідкових робіт учений відкрив 220 нових археологічних місцеперебувань. Застосовуючи методи картографування та каталогізації, дослідник опублікував кілька наукових каталогів пам'яток палеоліту та мезоліту.

На досліджених стоянках науковець виявив десятки тисяч артефактів із каменю і кістки викопних тварин, зафіксував рештки житлових та господарських споруд, унікальні твори первісного мистецтва, зокрема й колекцію рогових і кістяних «жезлів вождів», численні прикраси та вироби з кістки, декоровані гравіюваннями.

Окремим напрямом наукової діяльності О. Черниша було дослідження мезоліту Придністер'я.

Завдяки співпраці О. Черниша з ученими-природничками придністерські стоянки зайняли важливе місце в історії науки не лише як археологічні пам'ятки, а й як опорні розрізи четвертинної геології Східноєвропейської рівнини. Особливо тісною була його співпраця з московською геологинею Іриною Івановою (Ірина Іванова).

Важливе досягнення О. Черниша – створення палеолітознавчої наукової школи та підготовка молодих дослідників, які продовжили вивчення пам'яток первісної доби на території Західної України.

До його учнів, зокрема, належав дослідник пізнього палеоліту Волині В. Савич (1923–1995). У 1968 р. В. Савич розпочинає розкопки багатошарової пам'ятки доби верхнього палеоліту – періоду палеометалів на г. Куличівка у м. Кременці (Тернопільська обл.). Колекція тутешніх кам'яних артефактів налічує понад 250 тис. предметів, а загальна кількість знахідок, охоплюючи остеологічні рештки, фрагменти вохри, уламки кераміки, кам'яні плитки, становить понад півмільйона одиниць.

Ще один учень Олександра Черниша Роман Грибович основну увагу приділяв вивченню мезоліту Волині. Він дослідив пам'ятки Нобель, Красносілля тощо.

Дослідження епохи каменю проводив і Л. Мацкевий (1935–2019). Вчений відзначався надзвичайно широким колом наукових інтересів, провадив активну польову дослідницьку діяльність, організував й очолив роботу 96 археологічних експедицій, став відкривачем понад 450 різночасових пам'яток, понад 50 з яких вивчив шурфуванням або стаціонарними розкопками. У 1987 р. археолог зосередився на дослідженні печерних пам'яток, започатковуючи новий напрям у вивченні стоянок первісної людини в регіоні. Найвагоміші результати здобуто під час розкопок печерно-скельного ансамблю Прийма I, розташованого за 40 км на південь від м. Львів, які тривали від 1987 р. до 2006 р. На пам'ятці виявлено культурні шари періодів

Олександр Черниш (стоїть) під час розкопок на пам'ятці Молодове I. 1979 р.

середньовіччя, ранньозалізного часу, доби ранньої бронзи, енеоліту, мезоліту та палеоліту. Наявність на пам'ятці культурних решток мустьєрського часу засвідчує найдавніше освоєння людиною печер континентальної України.

Серед основних результатів наукової діяльності Л. Мацкевого – розробка періодизації мезоліту та неоліту Східного Криму, періодизації, хронології доби мезоліту на території

Палеолітична пам'ятка Кормань. 1974 р. Зліва направо: ?, Роман Грибович, Олександр Черниш, Ірина Іванова, ?, ?

Західної України та суміжних територій із вичлененням низки локальних культур (Кунин–Нобель, Незвисько–Оселівка, Вороців–Старуня, Кам'яниця–Баранне).

З 1970-х років вивчення стоянок кам'яної доби на території Поділля, Волині та Придністер'я починає палеолітознавець О. Ситник. Учений показав себе невтомним польовим дослідником (створена й очолювана ним Палеолітична експедиція безперервно працювала, починаючи з 70-х років минулого століття і до 2016 р.) та організатором науки. Масштабними розвідковими дослідженнями він охопив територію всього заходу України, однак найбільш плідними на перспективні нововідкриті пам'ятки стали три регіони, на яких О. Ситник із часом зосередив основну увагу.

У Пронятині поблизу Тернополя вчений дослідив середньопалеолітичну левалуазьку стоянку. Поряд із виробами з каменю на ній виявлено артефакти з кістки, серед яких один декорований гравійованим зображенням. Упродовж кількох польових сезонів на пам'ятці працювала міжнародна робоча група археологів і геологів. Здійснено відбір зразків для природничих аналізів та ТЛ-датування. Результати досліджень опубліковано у високореєтингових наукових журналах.

Неподалік досліджувалася ще одна пам'ятка – Великий Глибочок І. Її відкрив О. Ситник у 1979 р. та комплексно дослідив розкопками та шурфуваннями в 1982, 1987, 1991, 1997, 2002, 2007, 2009, 2012, 2015 рр. за участю колег-природничників із низки наукових й освітніх установ України та Польщі. Середньопалеолітичні комплекси Великого Глибочка І належать до найдавніших надійно стратиграфічно маркованих левалуазьких пам'яток Східної Європи та, ймовірно, є генетичним підґрунтям розвитку левалуазьких індустрій цілого «куща» пам'яток заходу України.

Починаючи з 1990-х років О. Ситник проводив дослідження на палеолітичних пам'ятках в Єзуполі та Галичі поблизу Івано-Франківська. У 2009 р. дослідник започаткував масштабні розвідкові роботи в околицях стоянки Єзупіль І, якими зафіксовано близько десятка палеолітичних пунктів, що хронологічно корелюються з поселенськими горизонтами Єзуполя І. На основній пам'ятці виявлено три культурні горизонти, які датовано періодами верхнього та середнього палеоліту. Масштабні дослідження на пам'ятці Галич І розпочато у 2000 р. Індустрію стоянки віднесено до кола ранньої граветської культури Придністер'я і водночас відзначено окремі специфічні риси,

Олександр Черниш і Володимир Савич на пам'ятці Куличівка. 1970-ті роки

які поєднують її з центральноєвропейськими культурами граветського технокомплексу.

Крім дослідження нововідкритих пам'яток, О. Ситник відновив вивчення низки вже відомих стоянок із залученням найновіших археологічних методик і методів природничих наук. Зокрема, повторно досліджено середньопалеолітичні культурні шари стоянок Молодово V, Липа I та Липа VI.

О. Ситник розвиває та поглиблює співпрацю із представниками інших галузей науки. Дослідження археологічних пам'яток є комплексним і міждисциплінарним. У їх вивченні беруть участь геологи, палеоботаніки, палеозоологи, геофізики й інші спеціалісти з України та Польщі. Проведені роботи дали змогу з'ясувати стратиграфічну та хронологічну позицію палеолітичних культурних шарів, відтворити природні умови, у яких жила первісна людина, з'ясувати шляхи й напрямки міграційних процесів.

Важливим аспектом діяльності вченого стало налагодження співпраці з науковцями з інших держав. Зокрема, він очолив низку міжнародних експедицій: українсько-польські, українсько-французько-молдавську тощо, з них і проведені за грантами INTAS та угодами із закордонними науковими й освітніми закладами.

О. Ситник продовжив традиції формування нових наукових кадрів у руслі львівської палеолітознавчої школи, підвалини якої заклав О. Черниш. Серед нового покоління палеолітознавців, зокрема, канд. іст. наук Р. Коропецький. У сфері наукових зацікавлень дослідника пізній палеоліт і період переходу від середнього до пізнього палеоліту. Він продовжує вивчення стоянки Куличівка. Метою наступного етапу досліджень стала реінтерпретація культурних горизонтів пам'ятки. Зокрема, у межах кількох міжнародних проектів за участі вчених з України, Польщі, Чехії та США отримано низку лабораторних дат для різних поселенських горизонтів стоянки, що дало змогу простежити їхню хронологічну позицію. Водночас перегляд техніко-типологічної класифікації збірок кам'яних артефактів, виявлених на пам'ятці як у попередні роки, так і під час останніх досліджень, дав можливість простежити генетичний зв'язок нижніх шарів Куличівки з індустріями Центральної та Східної Європи і Близького Сходу.

Так, за понад 70 років палеолітознавчих студій, проведених працівниками відділу археології інституту, досягнуто значних результатів. Виявлено та розкопано сотні стоянок, які фіксують найраніші етапи заселення краю. Багато з них (Молодово I та V, Кормань IV, Галич I, Єзупіль I, Великий Глибочок I, Буглів V, Куличівка, Прийма I та ін.) завдяки ґрунтовним комплексним дослідженням набули статусу опорних. Результати досліджень цих експедицій опубліковано в монографіях «Палеолітична стоянка Молодове V» (О. Черниш, 1961), «Пізній палеоліт Середнього Придністров'я» (О. Черниш, 1959), «Ранній і середній палеоліт Придністров'я» (О. Черниш, 1965), «Пізньопалеолітичне населення Південно-Західної Волині» (В. Савич, 1975), «Середній палеоліт Поділля» (О. Ситник, 2000), «Мезоліт заходу України» (Л. Мацкевий, 1991).

Закріпилися традиції міждисциплінарної співпраці з ученими-природничниками. Так, сфера наукових інтересів наукового співробітника відділу, канд. геогр. наук О. Томенюк – це реконструкція природного середовища проживання палеолітичної людини, а також палеогеографічні умови формування плейстоценових відкладів Волино-Поділля і Передкарпаття, зокрема розвиток у них палеокріогенних процесів. Дослідниця з 2006 р. бере участь у польових експедиційних

*Руслан Коропецький та Олександр Ситник.
Великий Глибочок. 2015 р.*

дослідженнях палеолітичних пам'яток заходу України (Єзупіль, Галич, Великий Глибочок, Пронятин, Ігровиця, Липа й ін.), вивчає стратиграфію відкладів, у яких знайдено артефакти, а також досліджує етапність розвитку природних умов у плейстоцені, що зумовила міграції палеолітичних поселенців тощо. Результати комплексних природничо-археологічних досліджень, зокрема в межах виконання міжнародних грантів, опубліковано у низці спільних наукових статей.

Завдяки численним міжнародним дослідницьким проектам за участю львівських палеолітознавців, а також регулярним публікаціям результатів досліджень, проведених науковцями відділу, у рейтингових закордонних виданнях палеолітичні стоянки заходу України ввійшли до контексту європейського палеоліту. Також важливо відзначити, що сформувалася Львівська палеолітична школа – своєрідна тяглість поколінь учених, що дозволяє сподіватися на продовження перспективних досліджень палеоліту нашого регіону в майбутньому.

Історія вивчення нео-енеолітичних культур у відділі бере відлік від 1951 р. і пов'язана із прізвищами Ю. Захарука та К. Черниш, скерованих у 1950 р. з Інституту археології АН УРСР¹⁷.

Дослідники відразу долучилися до польових досліджень. Так у 1950-х роках розкопано такі найвідоміші на сьогодні поселення культури лінійно-стрічкової кераміки, як Звинячин і Незвисько, на останньому виявлено одне з небагатьох поховань цієї культури. За участі Ю. Захарука, К. Черниш, І. Свешнікова та Л. Крушельницької зафіксовані й інші пункти: Сухостав, Попівці, Торське, Лука, Стрільче. Тут потрібно зауважити, що у зв'язку з переходом Ю. Захарука, К. Черниш і М. Пелещишина на інше місце праці з кінця 1960-х років у відділі археології інституту на багато десятиліть припиняється планомірне вивчення культур нео-енеолітичної доби.

Подібна картина, як і з культурою лінійно-стрічкової кераміки, спостерігається з вивченням й інших енеолітичних культур, зокрема маліцької та волино-люблінської, названих у ранішій історіографії лендельською. Хронологія досліджень виглядає так. У 1951 р. Ю. Захарук відкрив поселення волино-люблінської культури в Зимному, яке досліджували він і М. Пелещишин упродовж 1950–1960-х років; у 1953 р. І. Свешніков розкопував один із небагатьох могильників волино-люблінської культури у Звенигороді; сліди поселень зафіксували О. Ратич на Замковій горі у Львові та М. Пелещишин у Лежниці відповідно в 1955–1956 рр. і 1962 р. Під час рятівних досліджень рештки культурного шару з матеріалами волино-люблінської культури знайдені в Тяглові й окремі поховання – в Рованцях і Зубкові.

Скромними є результати досліджень маліцької культури, які були швидше випадковими. Зокрема, у 1991 р. М. Бандрівський розкопував поселення у Винниках–Лазках і Залісках, останнє з яких відзначається досить ранньою хронологією. Упродовж 2008–2018 рр. А. Гавінський досліджував басейн р. Ставчанки, де виявлено низку поселень маліцької культури, а на пам'ятці Ставчани Х на площі понад 500 м² – рештки наземних споруд і виробничих об'єктів для вибирання глини. У процесі досліджень багат шарової пам'ятки Которини, що на Дністрі, теж зафіксовано горизонт маліцької культури, що може бути одним із крайніх пунктів на південно-східному напрямі її поширення.

Микола Пелещишин із дружиною. Зимне. 1956 р.

¹⁷ Ситник О., Адамишин О. Археологічна діяльність Юрія Захарука на Заході України. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Львів, 2014. Вип. 18. С. 16.

Експедиція Лариси Крушельницької. Непоротів. На передньому плані зліва направо: Дмитро Павлів, Лариса Крушельницька, журналіст, Микола Бандрівський. 1980 р.

Порівняно з іншими нео-енеолітичними культурами найбільш вивчена – лійчастого посуду. У 1951 р. Ю. Захарук розпочинає польові дослідження на Волині, здійснює розкопки у Зимному в ур. Городище. Масштабне дослідження цієї багатощарової пам'ятки триватиме до 1964 р. Вивчатиме її Ю. Захарук у 1951–1952, 1956–1960 рр. і М. Пелецишин у 1961–1964 рр. Отримані результати й сьогодні базові для розгляду багатьох аспектів розвитку культури лійчастого посуду на її південно-східному пограниччі й увійшли в такі класичні видання, як «Археологія Української РСР», «Стародавнє населення Прикарпаття і Волині», «Археологія Украинской ССР», «Археологія Прикарпаття, Волини і Закарпаття (энеолит, бронза і раннє залізо)» й ін. Разом із тим багату колекція та архівні матеріали із Зимного дають чимало перспектив для сучасних кабінетних студій.

На початку 1960-х років М. Пелецишин здійснює активну польову діяльність, проводить розкопки в Лежниці на Волині та у Винниках на г. Лисівка біля Львова. Ця праця увінчалася успішним захистом кандидатської дисертації на тему «Древнее население Западной Волины в III тысячелетии до нашей эры (культура воронковидных сосудов)» (1967). Після цього М. Пелецишин переходить на викладацьку роботу до Львівського університету ім. І. Франка¹⁸. Так, із 1967 р. у відділі археології на довгі роки залишилася прогалина в дослідженнях низки археологічних культур доби енеоліту.

У 1950–1960-х роках окремі пункти культури лійчастого посуду фіксуються при дослідженні пам'яток інших періодів: Підгородище, Ромош, Винники, Свитязів, Львів–Високий замок, Лагодів. У наступні роки стан вивчення енеолітичних культур не змінився. Виявлено такі пункти, як Которини, Брюховичі, Прийма, Винники–Голянівка, Червоноград і, напевне, єдиними розкопками останньої чверті ХХ ст. були дослідження В. Конопля поселення культури лійчастого посуду в Рудниках¹⁹.

¹⁸ Берест Р., Чайка Р., Рудий В. Пам'яті Миколи Андрійовича Пелецишина. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2003. Вип. 6. С. 7.

¹⁹ Конопля В., Гавінський А. Поселення культури лійчастого посуду Рудники в північно-східному Передкарпатті. *Na pograniczu kultury pucharów lejkwatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów. 2013. С. 37–54.

Новий етап вивчення культури лійчастого посуду розпочинається на початку 2000-х років із появою у відділі А. Гавінського, якому затверджена тема кандидатської дисертації «Культура лійчастого посуду у межиріччі Верхнього Дністра та Західного Бугу» (захищена в 2014 р.). Джерельна база для вивчення цієї культури добре представлена в каталозі «Археологічні пам'ятки культури лійчастого посуду на території України» (А. Гавінський, В. Пастеркевіч, 2016).

Наприкінці 1940-х – на початку 1950-х років відбулося суттєве посилення відділу дослідниками трипільської культури. З 1947 р. посаду молодшого наукового співробітника обіймала Валентина Кравець (Кучеренко), яка займалася дослідженням пам'яток трипільської культури у Верхньому Придністр'ї та на Поділлі. Працювала над узагальнювальною монографією «Пізній етап трипільської культури у Верхньому Подністр'ї». Книга залишилася невиданою, але рукопис зберігся в архіві відділу.

З 1950 р. по 1958 р. у відділі працювала К. Черниш. Польові дослідження та наукову діяльність дослідниці починала під керівництвом Тетяни Пассек. Ю. Захарук зробив вагомий внесок у теоретичні розробки щодо проблем трипільської культури. Він запропонував принцип структурної схеми, основаної на понятті «тип пам'ятки».

У період 1948–1968 рр. на правобережжі Середнього Дністра діяла масштабна Трипільська (Дністровська) експедиція на чолі з Т. Пассек. До роботи в ній долучилися В. Кравець (1948–1951) та К. Черниш (1949–1950), які керували окремими ділянками й розкопками. Креслення виконувала Л. Крушельницька. За період роботи експедиції складена археологічна карта правобережжя Дністра, на якій зафіксовано понад 127 трипільських поселень і проведено розкопки кількох пам'яток.

З 1973 р. почав роботу у відділі В. Конопля. З 1970-х років досліджує пам'ятки неоліту, енеоліту та ранньої бронзи. Виокремив верхньодністровську групу пам'яток трипільської культури у Прикарпатті. У 1977–1979 рр. проводив розкопки на Рівненщині, серед досліджених пам'яток Малі Дорогостаї, Ярославичі.

У 1983 р. спільна експедиція Інституту суспільних наук АН УРСР і Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка під керівництвом Ю. Малеева та В. Коноплі досліджувала трипільську пам'ятку Лисичники. Івано-Франківська експедиція інституту спільно з Івано-Франківським державним педагогічним інститутом ім. В. С. Стефаника під керівництвом В. Коноплі працювала на поселенні Вікторів I, Хом'яківка I (1983).

З 2006 Дослідниця тісно співпрацює з київськими археологами. Брала участь у дослідженні трипільського поселення Небелівка в україно-британській археологічній експедиції Інституту археології НАНУ (2013–2014) під керівництвом Михайла Відейка та Джорджа Чапмана (George Chapman); під час дослідження пам'ятки Тальянки (2016–2017) долучилася до археологічної «Трипільської експедиції» Інституту археології НАН України під керівництвом Олексія Корвіна-Піотровського; у складі археологічної «Дністровської комплексної експедиції» Інституту археології НАН України під керівництвом Дмитра Черновола досліджувала пам'ятку Волошкове (2018).

Пам'ятки неоліту–енеоліту Закарпаття вивчав М. Потушняк, який провів розкопки на поселеннях старчево-крішської культури Запсонь–Мала Гора (1976–1977, 1982) та Серне Кіш Мезе (1977–1978, 1988), багатшарових поселеннях Дерцен–Мала Гора (1975, 1978, 1983) та Запсонь–Ководомб (1982–1992). Відкриттям ученого було виділення серед пам'яток алфелдської лінійної кераміки культури мальованої кераміки.

Початок досліджень пам'яток доби бронзи – раннього заліза у відділі пов'язаний із по-статтю Л. Крушельницької. У 1962 р. учена провела розкопки на одній із найбагатших багатшарових пам'яток Верхнього Придністр'я біля с. Бовшів Галицького р-ну. Особливо цінним було перше з досліджених на території України кельтське житло II–I ст. до н. е.

Зі середини 1960-х років Л. Крушельницька зосередила увагу на вивченні пам'яток початку «ранньоскіфського» періоду. Першою пам'яткою у цьому реєстрі стали масштабні розкопки поселення в с. Черепин на Львівщині. За два роки, у 1965–1967 рр., біля с. Лагодів Перемишлянського р-ну Л. Крушельницька дослідила ще одне велике поселення періоду раннього заліза та синхронний йому могильник, який охоплював 15 поховань у кам'яних скринях. На

Співробітники відділу археології та інші науковці Інституту суспільних наук АН УРСР на розкопках Романа Багрія. Львів. Високий замок. 1975 р.

підставі цих та інших розкопок (Звенигороді, Гологорах, Крушельниці тощо) дослідниця виокремила локально-хронологічну групу, яку назвала черепинсько-лагодівською. Низка нових пам'яток, відкритих на Західній Волині, у верхів'ях річок Західний Буг та Стир, дали підстави Л. Крушельницькій виділити тут лежницьку групу.

З початку 1970-х років започатковано розвідки й розкопки великими площами пам'яток ранньозалізного віку в Карпатах. Так у 1972 р. під керівництвом Л. Крушельницької досліджено єдиний із досі виявлених могильників голіградської культури біля с. Сопіт на Львівщині. У сусідньому с. Урич на початку 1970-х років першою з дослідників вона звернула увагу на наскельні рисунки – рельєфи та петрогліфи, які з 1984 р. почав вивчати М. Бандрівський.

З 1970 р. відновлюються дослідження висоцької культури. Першою пам'яткою цього періоду став могильник біля с. Конюшків Бродівського р-ну на Львівщині, на якому Л. Крушельницька виявила сім поховань і синхронне йому поселення. У тих же 1970-х роках дослідниця відкрила й дослідила низку висоцьких поселень (Гончарі, Бужок, Ясенів, Вербівчик, Попівці, Кам'янка Бузька, Терновиця, Шкло й ін.). Останньою пам'яткою цієї культури, яку обстежила Л. Крушельницька, став унікальний за науковою значимістю могильник біля с. Лукавець на Бродівщині, на якому майже всі захоронення були здійснені в кам'яних цистах (гробницях скринькового типу).

Найзначиміші з наукового погляду розкопки Л. Крушельницька здійснила впродовж 1974–1980 рр. біля с. Непоротове Сокирянського р-ну Чернівецької обл. у зоні затоплення Могилев-Подільської гідроелектростанції (ГЕС). На підставі археологічного матеріалу дослідниця виокремила локально-хронологічну групу чорноліської культури, яку назвала непоротівською. Непоротів до сьогодні залишається єдиною на заході України стратиграфічно повноцінною пам'яткою доби раннього заліза, яку досліджувано великими площами. Непоротівський комплекс споруд фахівці вважають еталонним для вивчення пам'яток пізньогальштатського часу Центрально-Східної Європи.

Цікавим напрямом археологічних досліджень виступають солеварні осередки. З 1981 р. Л. Крушельницька розпочинає вивчення Гуцульщини в районі Покутсько-Буковинських Горган. Тут, біля с. Текуча Косівського р-ну Івано-Франківської обл., археологиня дослідила п'ять солевирибничих (одношарових) осередків раннього етапу розвитку голіградської культури, а біля с. Лоева Надвірнянського р-ну – ще один солевирибничий центр цієї ж культури, але багатшаровий. Ще один такий осередок цього ж періоду біля с. Космач Косівського р-ну виявив і дослідив М. Бандрівський. На всіх цих осередках розчищено залишки спеціальних

Створення Архітектурного загону Галицької археологічної експедиції 1982 р. Юрій Лукомський і Вітольд Ауліх

печей для виварювання солі й рештки наземних споруд каркасного типу, у яких розфасувували цей продукт.

З початку 1980-х років Д. Павлів розпочав систематичне вивчення пам'яток пізньобронзової і ранньозалізної доби Південно-Західної Волині й Малого Полісся, зокрема однієї із найяскравіших археологічних культур Центральної Європи – лужицької, зосередивши увагу на часі її появи та поширенні на території України, взаємодії з іншими культурами. Дослідник провів широкі розвідкові роботи в Надбужжі, верифікаційні дослідження в Ульвівку, розкопав ряд великих біригуальних могильників у Тяглові (Львівська обл.), Рованцях і Городку (Волинська обл.), де виявлено численні тілопокладні та тілопальні поховання різних видів, окремі захоронення черепів, кенотафи, місця обрядових дійств, пов'язаних із культом предків, оригінальні керамічні та бронзові вироби. У результаті опрацювання великої кількості нових матеріалів та перегляду здобутих раніше, Д. Павлів виділив особливу синкретичну культурну групу (пам'ятки ульвівсько-рованцівського типу X–VIII ст. до н. е.) з рисами висоцької культури, східних лужицьких і традиціями дещо раніших куль-

турних виявів Центральної Європи (тцінецька та курганна) і Центрально-Східної Європи (білозерська). Вивчає питання генези пам'яток ульвівсько-рованцівського типу, хронології, особливості поховального обряду, походження особливих форм кераміки з поховань та її орнаментация. Розпочато ґрунтовне опрацювання значного антропологічного матеріалу, виявленого під час досліджень цих могильників, яке здійснює спільно з відділом біоархеології Інституту археології НАН України. Це дасть змогу в'яснити походження стародавнього населення цієї частини України наприкінці II – на початку I тис. до н. е.

У середині 1990-х років відновилися масштабні розкопки могильників висоцької культури. Так, поблизу с. Петриків на Тернопільщині впродовж 1995–1996, 1998, 2004 рр. археологічна експедиція інституту під керівництвом М. Бандрівського виявила 183 поховання, із яких 6 – парних. Серед останніх у Петрикові одне унікальне – у могилі, міцно обнявшись, лежали чоловік і жінка. Обоє були звернені лицями й торкалися чолами одне одного.

Паралельно з вивченням старожитностей голіградської і висоцької культур, працівники відділу досліджували також поселення та могильники ранньоскіфського часу. Так, упродовж майже двох десятиліть Західноподільська гальштатська експедиція інституту під керівництвом М. Бандрівського дослідила поселення, городища й нові кургани скіфської знаті. Найважливіші – розкопки курганів Західноподільської групи у 2002, 2007–2010 рр. поблизу сіл Сокилець на Хмельниччині та Швайківці на Тернопільщині. У 2007 р. під час розкопок у Швайківцях під потужним завалом кам'яного склепіння вдалося натрапити на три майже повні панцирні набори, два з яких були розстелені в розгорнутому вигляді, перегородивши вхід до центральної споруди кургану, а третій – підвішений на одному зі стовпів поблизу входу до неї. Поряд із панцирами виявлено 12 посудин: 2 бронзові та 10 керамічних. Неподалік розчищено кістяний гребінь, виготовлений у зооморфному стилі зі зображеннями головок двох коней, дві залізні бойові сокири й ажурне навершя піхов акінака. Всі ці речі, охопно зі згаданими панцирами

лускатого типу, перебували з боків чотирикутної виложеної кам'яними плитами площадки, у центрі якої були тілоспалення.

В останні півтора десятиліття на Західному Поділлі М. Бандрівський відкрив і дослідив низку добре датованих закритих комплексів початку ранньоскіфського часу (кургани Коцюбинчики 1 та 2 на Тернопільщині).

У 2007 р. розпочалося вивчення поховань у кам'яних гробницях поморської культури, виявлених на заході України. На території України донедавна вони взагалі не були відомі. Важливим стало відкриття експедицією інституту (Д. Павлів) та (НДЦ «РАС») Науково-дослідного центру «Рятивна археологічна служба» Інституту археології НАН України поблизу с. Заставне Золочівського р-ну Львівської обл. унікального поховання поморської культури в кам'яній гробниці з великою кількістю супровідної оригінальної кераміки, зокрема з класичною «лицевою» урною раннього етапу розвитку поморської культури. Це – перша й поки єдина досліджена в Україні пам'ятка такого типу. Її розташування, особливості будови гробниці, керамічний посуд, що перебував у поховальній камері, зокрема ваза-урна з рисами людського обличчя, дає можливість зарахувати об'єкт до «класичної» поморської культури, датуючи поховання серединою–кінцем періоду HaD (550–450 рр. до н. е.), що дає змогу вважати захоронення в Заставному найранішою пам'яткою поморської культури в Україні.

Складні етно-культурні процеси за доби пізньої бронзи та раннього заліза на крайньому заході України малодосліджені. Невирішені такі проблемні питання: час і межі поширення лужицьких культур на схід, утворення та поширення висоцької, походження і взаємовпливи культурних груп ранньоскіфського часу заходу України з лужицькими. Для їх вивчення Д. Павлів, В. Петегрич та Р. Коропецький разом із НДЦ «РАС» Інституту археології НАН України провели масштабні розвідкові дослідження «білої плями» західноукраїнської археології – теренів у басейнах рік Солокії, Рати, Вишні і Стрв'яжу, а також стаціонарні розкопки пам'яток Берегове, Заріччя й Оселя, під час яких здобуто надзвичайно цікаві матеріали доби бронзи – раннього заліза, які зможуть по-новому висвітлити цей складний і важливий період давньої історії пограниччя праєвропейських культур.

І. Попович одним із перших розпочав вивчення поселень куштановицької культури, відомої до того майже винятково за похованнями. Розкопки поселень у Малих Геївцях, Шомі, Кінчеші, Дийді, Тишові, Олешнику, Горянах, некрополів у Бобовому та Невицькому значно збагатили джерельну базу, що дозволило накреслити історію економічного й духовного життя краю і суміжних територій у добу раннього залізного віку.

Проблеми доби бронзи – раннього заліза висвітлені в низці монографій, зокрема «Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині в кінці III – на початку II тисячоліття до н. е.» (І. Свешніков, 1974), «Взаємозв'язки населення Прикарпаття і Волині з племенами Східної і Центральної Європи» (Л. Крушельницька, 1985), «Чорноліська культура Середнього Придністров'я» (Л. Крушельницька, 1998), «Могильник в Петрикові біля Тернополя в контексті поховального обряду висоцької культури» (М. Бандрівський, 2002).

Першу половину I тис. н. е. досліджували М. Смішко, В. Баран, В. Цигилик, В. Войнаровський. Вивчали пам'ятки пшеворської, липицької, черняхівської, празької культур, культури карпатських курганів. Цій проблематиці присвячені такі праці: «Карпатські кургани першої половини I тис. н. е.» (М. Смішко, 1960), «Поселення перших століть нашої ери біля села Черепин» (В. Баран, 1961), «Населення Верхнього Подністров'я перших століть нашої ери» (В. Цигилик, 1975).

Пам'ятки пшеворської, зарубинецької, черняхівської та липицької культур відомі поблизу Звенигорода, Незвиська, Вікнин Великих, Острівця, Неслухова, Сокільників, Ремезівців, Оселівки, Майдана Гологірського, Черепина, Бовшева, Болотні, Залісків, Чорнівки та інших пунктів у результаті досліджень, які провели М. Смішко, В. Баран, В. Цигилик, І. Свешніков, Л. Крушельницька, В. Войнаровський. Важливі археологічні джерела здобуті під час розкопок таких пам'яток, як Паладь на Закарпатті, Свірж у Верхній Наддністрянщині (гончарний комплекс). Унікальну майстерню з виготовлення скла II–IV ст. н. е. відкрив і дослідив М. Смішков у Комарові на Середньому Дністрі.

Польові дослідження пам'яток римського часу проводив із 1963 р. В. Цигилик (учень М. Смішка). Під його керівництвом здійснені розкопки могильника I ст. н. е. в м. Любомль Волинської обл. Того ж року і в наступному польовому сезоні дослідник провів стаціонарні дослідження поселення липицької культури біля с. Верхня Липиця на Івано-Франківщині. З 1965 р. по 1968 р. очолював Липицький загін Верхньодністрянської експедиції, що провела розкопки поселення I ст. поблизу с. Ремезівці Золочівського р-ну. У 1969 р. він керував Липицьким загonom Ранньослов'янської експедиції, що провів археологічні дослідження поселення у с. Майдан-Гологірський Львівської обл. Окрім тривалих стаціонарних експедицій, дослідник очолював низку розвідкових. У 1964 р. провів обстеження пам'яток у таких населених пунктах, як Лисичники, Касперівці та Мишковичі.

Одне з провідних місць у діяльності працівників від початку створення відділу займали проблеми вивчення слов'янської і княжої доби в західному регіоні України. Відчутний вплив на це мала традиція, збережена та продовжена ще від Я. Пастернака. Вже в 1946 р. І. Старчук започаткував самостійні дослідження Плісеська, які розпочинав у 1940 р. разом з Я. Пастернаком. Ці дослідження й роботи київських археологів В. Гончарова і М. Кучери 1953–1954 рр. дали змогу виділити в історії Плісеська чотири періоди: VII–VIII, IX–X, XI і XII–XIII ст. У 1947–1949 рр. разом з І. Старчуком на розкопках Плісеського городища працював О. Ратич. Після смерті І. Старчука саме він зайнявся вивченням археології ранньосередньовічної доби заходу України.

О. Ратич вивчив і систематизував значний джерелознавчий матеріал про археологічні пам'ятки княжої доби цієї території, у 1953 р. захистив кандидатську дисертацію і в 1957 р. опублікував невелику монографію «Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР» (1957). Важливим напрямом наукових пошуків ученого стали польові археологічні дослідження. У 1949 р. він очолював розвідкову експедицію у Верхній Наддністрянщині. Результативними виявилися дослідження одного з поселень біля с. Ріпнів на Львівщині (Ріпнів I), проведені в 1950 р. спільно з Ю. Захаруком, під час яких відкрито шість житлових будівель VII–XI ст. У 1951 р. О. Ратич разом із київськими археологами брав участь у розкопках давнього Галича.

У роботі відділу 50-ті роки ХХ ст. ознаменувалися також відкриттям і дослідженням ранньослов'янських пам'яток. Продовжив вивчення Ріпнівського поселення у 1954–1955 рр. В. Ауліх. Ці дослідження лягли в основу його кандидатської дисертації «Давньоруське селище VI–XI ст. у с. Ріпнів Львівської області» (1960). Пам'ятка і сьогодні залишається одним із найдетальніше вивчених сільських поселень Волині.

У 1951–1952 рр. Ю. Захарук, а в 1956–1964 рр. В. Ауліх дослідили великою площею (3 000 м²) одну з найвідоміших тепер пам'яток слов'янського світу – Зимнівське городище поблизу Володимир на Волині. Це – унікальне городище періоду раннього середньовіччя виділяється серед синхронних пам'яток своїми укріпленнями і надзвичайно багатим інвентарем. На думку В. Ауліха, воно було адміністративним, політичним й економічним центром одного зі східнослов'янських племен – дулібів. Підсумки досліджень Зимнівського городища опубліковані в серії статей та окремою монографією – «Зимнівське городище – слов'янська пам'ятка VI–VII ст. н. е. в Західній Волині» (В. Ауліх, 1972).

У 1954–1957 рр. спільна археологічна експедиція Інституту суспільних наук і Державного Ермітажу під керівництвом К. Черниш і Г. Смирнової відкрила 10 заглиблених жител із печами-кам'янками та кілька господарських ям на багатшаровому поселенні в с. Незвисько на Івано-Франківщині.

З 1957 р. по 1961 р. В. Баран проводив дослідження на поселенні VI–VII ст. Ріпнів II. Слов'янське житло цього ж часу В. Баран дослідив на поселенні Ріпнів III. Принагідно під час досліджень різночасових пам'яток археології інші працівники відділу відкривали ранньослов'янські об'єкти. І. Свешніков у 1960–1961 рр. виявив житлові споруди VI–VII ст. на поселенні в Городку, а в 1961–1963 рр. – на поселенні поблизу с. Зозів Рівненського р-ну. Л. Крушельницька відкрила житлові комплекси цього ж часу на поселенні Бовшів I. В. Баран у 1962–1964 рр. виявив житлові й господарські споруди третьої чверті I тис. на багатшарових пам'ятках Бовшів II і Дем'янів Галицького р-ну Івано-Франківщини, а в 1966–1967 рр. дослідив поселення V–VII ст. у с. Зелений Гай поблизу Заліщик на Тернопільщині. Результати вивчення слов'янських пам'яток третьої

чверті I тис., відомих також як празька культура, підсумував у монографічному дослідженні В. Баран «Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю» (1972).

У 80–90-ті роки ХХ ст. працівники відділу й інших установ досліджували житлові споруди та об'єкти празької культури в центральній частині Львова (В. Петегрич) і на його околицях, біля с. Непоротове над Дністром та в Ромоші і Неслухові над Західним Бугом (Л. Крушельницька, В. Цигилик), які доповнили джерельну базу вивчення цієї культури.

Особливе місце в історії східних слов'ян займає остання чверть I тис. н. е. Археологічні пам'ятки цього періоду відомі в історіографії під назвою «райковецька культура VIII–X ст.», яка виникла на основі празької і стала головним підґрунтям Старокиївської держави. Ця культура була предметом досліджень кількох поколінь працівників відділу. Вже в 40-х роках минулого століття відкрив об'єкти райковецької культури І. Старчук на місці поселення, де пізніше виник літописний Пліснеськ. Добре представлені житлові й господарські споруди райковецької культури на поселенні Ріпнів I, де В. Ауліх виділив комплекси VII–VIII ст. і IX ст. Житло й матеріал VIII – початку IX ст. він виявив на поселенні біля с. Ромош над Західним Бугом. Окремі об'єкти-печі та знахідки VIII–X ст. і господарські ями відкрито на поселенні в Неслухові (В. Цигилик) та пам'ятці поблизу с. Ракобовти Буського р-ну (В. Баран). Археологічні матеріали VIII–X ст. відомі також у Буську. Їх знайдено на поселенні в центральній частині сучасного міста, на лівому березі Бугу біля новозбудованої церкви Святих Петра і Павла (В. Петегрич).

Упродовж VIII–XI ст. функціонувало поселення поблизу с. Федорівці на Сокальщині, на якому Л. Крушельницька в 1978 р. дослідила дві житлові споруди з розвалами глиняних печей. Житло IX–X ст. із Зимнівського городища і три напівземлянки VIII–IX ст., розкопані в 1960 р. на поселенні в с. Городок на Рівненщині, опублікував Р. Багрій. Від кінця IX ст. до початку XI ст. існувало невелике поселення у Белзі. Воно розміщувалося на південний схід від городища Замокоч на правому березі р. Солокії. Окремі об'єкти райковецької культури зафіксовано у Львові неподалік дослідженого ранньослов'янського житла (В. Петегрич).

Слов'янські та середньовічні пам'ятки другої половини I тис. н. е. на теренах Закарпаття вивчав С. Пеняк. На поселеннях у Галочі, Берегові вперше відкрито підквадратні напівземлянкові житла з чистою ліпною керамікою празького типу, що дало змогу пов'язати їх із появою перших слов'янських племінних груп у Верхньому Потиссі. Крім цього, відкрито понад 40 поселень VIII–IX ст. як у рівнинній, так і передгірській зонах краю (Боржава, Мужієво, Яноші, Затисівка, Коритняни Пийтерфолво, Паладь Комарівці, Ратівці, Клячаново) й ін.

У Галичі експедиція під керівництвом В. Ауліха виявила поселення, яке існувало від VII–VIII ст. до кінця X ст. ще до виникнення міста. Тут відкрито житлові споруди з печамі-кам'янками та керамічним матеріалом, типовим для райковецької культури. Відомі такі споруди на території Стільського городища (О. Корчинський). Дослідження райковецької культури працівників відділу сприяло ідентифікації археологічних пам'яток із літописними племінними княжіннями та відіграло важливу роль у вивченні етнокультурних і державотворчих процесів на території сучасних українських земель.

Цікаві результати отримали працівники відділу під час дослідження городищ княжої доби. Впродовж 1957–1962 рр. О. Ратич здійснив розкопки в Судовій Вишні на Львівщині. Дослідник виділив два горизонти: відкрите селище X ст., на місці якого в кінці X – на початку XI ст. побудовано замок, що проіснував до початку XII ст. Після зруйнування замку збудовано ще одну фортецю, розташовану за 3 км на схід. Вона існувала у XII–XIII ст. і була садибою боярина Філіпа, якого згадує літопис під 1230 р. Комплекс пам'яток стародавньої Вишні доповнює багате поховання кінця X – початку XI ст.

Важливими для певних історичних висновків стали дослідження О. Ратича і В. Шеломенцева-Терського (1918–1993) у Перемилі на Волині, проведені в 1963–1964 рр. і 1985–1986 рр. Вони спростували твердження окремих польських дослідників щодо приєднання в 981 р. до Старокиївської держави волинського Перемиля, а не Перемишля над Сяном. Розкопки показали, що Перемиль не міг бути об'єктом походу 981 р., оскільки виник пізніше.

Під час польових обстежень городищ Волинської землі В. Ауліх здійснив розкопки на Білівському городищі, з яким окремі дослідники ототожнювали літописну Пересопницю.

Виявилося, що культурний шар на городищі дуже бідний, що не властиво для міст, городище має занадто малу площу (0,35 га), що не відповідає площі колись важливого центру. З Пересопницею, ствердив дослідник, треба пов'язувати комплекс пам'яток сучасного села на Рівненщині, що підтвердили розкопки наступних років. На Муравицькому городищі, що на Рівненщині, яке згадане в літописі під 1149 р., у 1965 р. виявлено житлові споруди, гончарну піч і матеріали X–XI ст., що засвідчили його давніше існування – ще до писемної згадки (І. Свешніков, В. Петегрич).

Від 1978 р. до середини 1990-х років під керівництвом М. Рожка проводилися дослідження унікальної наскельної фортеці Тустань у Карпатах, неподалік с. Урич Львівської обл. За археологічними матеріалами встановлено, що дерев'яна фортеця існувала з кінця IX ст. по XIII ст., а після неї побудували кам'яну твердиню. Ймовірно, наскельна фортеця Тустань була одним із головних форпостів Карпатської оборонної системи²⁰.

Крім городищ, працівники відділу досліджували також поселення княжої доби. У 1947 р. М. Смішко виявив на багатощаровому поселенні біля с. Волиця на Рівненщині напівземлянку й піч із банеподібним перекриттям, які датуються XII–XIII ст. Матеріали та споруди княжої доби віднайдено також на вже названих ранньослов'янських поселеннях у Ріпневі (X–XI ст.) і Ромоші (XI–XII ст.).

У 1962–1964 рр. під час розкопок багатощарових поселень поблизу сіл Бовшів і Дем'янів на Івано-Франківщині виявлено житлові й господарські споруди, печі, ями та значну кількість виробів із глини, металу, кістки і скла, зокрема частини плуга – наральник та чересло XII–XIII ст. (Л. Крушельницька, В. Баран). Серед знахідок виділяються бронзові хрест-енколпійон й іконка із зображенням Благовіщення. Ці знахідки, напевно, потрапили на поселення з неподалік розташованого давнього Галича.

Цікаве поселення досліджував у 1983–1984 рр. Р. Багрій поблизу с. Коропуж на Львівщині. У другій половині 80-х років XX ст. кілька поселень княжої доби досліджено на території Малого Полісся поблизу сіл Реклинець (Д. Павлів) та Сокальського, Боянець (В. Цигилик) і Любеля (Д. Павлів) Жовківського р-н Львівщини. До них потрібно долучити пам'ятку Любеля III, яку розкопували у 2010 р. (В. Петегрич). На більшості з них виявлено об'єкти й матеріали X–XII ст.

Археологи відділу вивчали спеціалізовані поселення. Прикладом може слугувати таке X–XI ст. у с. Рудники Миколаївського р-ну Львівщини. Тут В. Цигилик виявив 20 горнів для виплавки заліза. Це свідчить про існування спеціалізованого виробничого центру й доволі значні масштаби добування заліза, розраховані на ширше коло споживачів. На поселенні Черчик II, яке досліджували у 2003 р. (В. Петегрич), мешканці займалися добуванням заліза з болотної руди. На це вказують шматки криці – залізна жужелиця – які повсюдно залягають у культурному шарі та відкритих об'єктах. Очевидно, що на цьому поселенні й кількох інших Яворівщини та над Верхнім Дністром у X–XI ст. розвивалося залізодобувне ремесло і сформувалися спеціалізовані ремісничі райони, які разом із соледобувним промислом у Підкарпатті відігравали важливу роль в економічному розвитку Галицької та Перемишльської земель.

Поховальні пам'ятки Прикарпаття й Волині досліджували переважно під час розкопок великих міст княжої доби і менше – як поховання сільського населення. У 1953 р. О. Ратич розкопав один із могильників поза міськими територіями у с. Копачинці на Івано-Франківщині.

Систематично досліджено два курганні могильники на Волині. У 1975–1977 рр. проведено розкопки могильника поблизу с. Майдан Липненський Маневецького р-ну Волинської обл. (Р. Грибович, В. Петегрич). Поховальний інвентар – кераміка, срібні, скляні й бурштинові прикраси – датують могильник XI–XII ст.

Протягом десятиріччя 1983–1994 рр. (із невеликими перервами) в околицях с. Берестяне на Волині В. Гупало здійснила дослідження на чотирьох могильниках. Здобутий речовий матеріал

²⁰ Рожко М. Тустань. Давньоруська наскельна фортеця. Київ: Наукова думка, 1996.

дав можливість дослідниці віднести пам'ятку до княжої доби. Результати згодом побачили світ у вигляді монографії «Берестянські курганні могильники кінця X–XII ст.» (В. Гупало, 2006).

Крім курганних могильників, на Волині відомі ґрунтові та підплитові захоронення. Вони переважно траплялися археологам при розкопках пам'яток іншого часу. Зокрема, у 1963 р. експедиція Л. Крушельницької під час пошуків пам'яток ранньозалізного часу поблизу с. Крилів на Рівненщині виявила кілька ґрунтових поховань княжої доби. В одному захороненні молоді жінки з ненародженою дитиною, яке датується від другої половини XII до середини XIII ст., віднайдено 11 бронзових із позолотою прямокутних бляшок із тисненим рослинним орнаментом від начільного вінчика-діадеми (Л. Крушельницька, В. Петегрич).

Підплитові поховання, досліджені поблизу Тараканова (М. Смішко), Пересопниці (В. Терський-Шелом'янець) та в інших місцевостях, сигналізують процес інфільтрації окремих груп населення з Галицької землі, для якої вони найбільш притаманні, у сусідню Волинь. Очевидно, що процес інфільтрації відбувався і у зворотному напрямку – з Волині на Галичину, де, крім ґрунтових й особливо підплитових, відомі поховання в курганах. В одному з таких, розташованих у Карпатах неподалік м. Сколе, який досліджено в 1971 р., міг бути похованим у 1015 р. син великого київського князя Володимира Святослав (О. Ратич, В. Петегрич, Д. Павлів).

Надзвичайно важливі відкриття принесли дослідження літописних міст – Звенигорода, Галича, Львова, Белза й ін. До святкування 700-річчя Львова О. Ратич у 1955–1956 рр. провів розкопки на території Високого замку та біля його підніжжя і встановив, що поселення існувало тут у X–XI ст. Ще раз повернувся О. Ратич разом з І. Свешніковим і Р. Багрієм до вивчення Львова у 1975 р., коли був організований історико-архітектурний заповідник й археологічні розкопки міста відновилися. Дослідженнями на південно-західному краю Замкової гори виявлено залишки круглої кутової вежі XIII ст. із прилеглими до неї ділянками південної та західної стін фортеці. У 1979–1981 рр. розкопками біля міського арсеналу віднайдено дерев'яні конструкції, датовані дендрохронологічним методом другою половиною XIII ст., споруду для обробки шкіри XIV ст. і багато знахідок цього часу. Дослідженнями всередині храму Івана Хрестителя виявлено різночасові поховання, найдавніші з яких відносяться до XIII ст. (Р. Багрій). У 1992 р. проведено широкі розкопки на місці торгово-ремісничого району княжого Львова, що займав територію від підніжжя Замкової гори до берегів Полтви (В. Петегрич). Тут вперше при дослідженнях Львова виявлено дерев'яну забудову зі зрубними житловими будівлями, рештками вулиць та вимощених деревом дворів, виробничих і господарських споруд.

Інтенсивні дослідження Звенигорода здійснювалися (з незначними перервами) впродовж майже 60 років (І. Свешніков, В. Терський, В. Савич, Л. Крушельницька, О. Ратич, В. Чорновус, О. Овчінніков, В. Гупало). Проводилися вони розкопками, що охоплювали широкі площі (розкрито майже 11 тис. м²). У результаті здобуто об'ємну джерельну базу, яку репрезентують десятки об'єктів (ансамбль білокам'яних споруд, релікти дерев'яної садибної забудови, заглиблені землянкові та півземлянкові житла) й тисячі знахідок. Диференційованість виявлених об'єктів і речового матеріалу обумовила комплексний підхід до опрацювання здобутих артефактів, виділення його окремих напрямів. Звенигород став першою з-поміж західноукраїнських пам'яток, де планомірно впродовж багатьох років вивчали об'ємні остеологічні та палеоботанічні колекції.

Окремо І. Свешніков вивчав географію торговельних зв'язків, відзначаючи інтенсивність зовнішньоекономічних відносин із Києвом, Волинню, Прибалтикою і безпосередньо з Візантією. Вагомий внесок ученого у дослідження юридичного аспекту внутрішньо-торговельних операцій – аналіз звенигородських берестяних грамот. Одержані результати стали підґрунтям для перших узагальнень щодо планувальної структури міста, розвитку його інфраструктури, соціально-економічних взаємин, особливостей матеріальної та духовної культур. Дослідження про Звенигорода до 2010 р. узагальнено в доробку В. Гупало, де висвітлено питання соціально-економічного, політичного та культурного розвитку міста й однойменного князівства.

Постійна Галицька археологічна експедиція під керівництвом В. Ауліха, створена спільно з Івано-Франківським краєзнавчим музеєм, упродовж 1969–1993 рр. провела наймасштабніші дослідження за всю, майже півторастолітню, історію вивчення Галича. Тут вивчено понад 10 тис. м²

культурного шару на городищі, посадських районах і церквизах. У процесі розкопок відкрито 30 заглиблених житлових будівель, понад 60 печей від наземних споруд, сотні господарських ям, залізо-плавильні та ювелірні майстерні, поховальні пам'ятки, досліджено оборонні лінії в різних місцях Крилоського городища. Колекція знахідок налічує понад 3 000 унікальних виробів із заліза, кольорових і благородних металів, скла, кістки й каменю.

З 1981 р. у складі експедиції, завдяки зусиллям Вітольда Ауліха, почав працювати архітектурний загін під керівництвом Юрія Лукомського, що охопив дослідженнями 14 об'єктів монументальної архітектури давнього Галича, 5 з яких виявлено вперше. З'ясовано планувальні, будівельно-технічні особливості пам'яток, уточнене їхнє датування та здійснено гіпотетичні об'ємно-просторові наукові реконструкції.

У кінці 1980-х років через інтенсивну забудову галицького Підгороддя, інших ділянок міста та зменшення коштів на розкопки, основними стали рятівні дослідження. Загін під керівництвом Олени Джеджори виявив великий комплекс житлових і господарських об'єктів XII–XIII ст. з окремою системою укріплень, відкрив найстарші сліди заселення посаду, починаючи з X ст., довів існування однієї з найдавніших оборонних ліній Крилоського городища.

У 1974, 1978–1987 рр. експедиція під керівництвом В. Петегрича провела розкопки в Белзі. Дослідження показали, що місто виникло на зламі X–XI ст. і з часом охопило велику територію. Воно складалося з укріпленого княжого замку-дитинця та прилеглого до нього окольного міста на Замочку, посадських районів в ур. За рікою і на території сучасної центральної частини міста та навколишніх поселень, монастирів і могильників. На місці знищеного валу дитинця відкрито дерев'яні конструкції другої чверті XI ст. завдовжки 19 м у вигляді зрубів, засипаних землею. Вперше серед міст заходу України досліджено 35 м мощеної деревом вулиці із двома ярусами: нижній – друга половина XI ст., верхній – перша половина XII ст. Уздовж вулиці розміщувалися житлові й господарські будівлі переважно зрубної конструкції. Велика колекція артефактів свідчить про існування у Белзі різноманітних ремесел, високий рівень культури та побуту його мешканців, широкі економічні й культурні зв'язки міста.

Серед інших міст необхідно відзначити розкопки В. Шеломенцева-Терського в Пересопниці. З 1974 р. по 1985 р. на городищі досліджено рештки 14 напівземлянок та 11 наземних споруд, майже 30 поховань, зафіксовано об'єкти, пов'язані зі залізодобувним ремеслом й обробкою кістки, та зібрано велику колекцію різноманітних виробів. До заслуг В. Ауліха треба зарахувати перші, хоч і невеликі, але професійні розкопки літописного міста Дорогобужа, проведені в 1969 р. У 1989–1990 рр. такі ж проведено в давньому Бужеську (В. Петегрич), де виявлено об'єкти й культурний шар княжої доби на Великому городищі, городищі На Волянах та в центральній частині сучасного міста.

Зусилля працівників відділу із вивчення найважливіших пам'яток слов'янської і княжої діб знайшли практичне втілення у створенні Національного заповідника «Давній Галич» (1994), Державного історико-культурного заповідника «Тустань» (1994), Державного історико-культурного заповідника в м. Белзі (2001), Історико-культурних заповідників «Давній Пліснеськ», «Стільське городище» (2015), «Древній Звенигород» (2020). Результати дослідження таких пам'яток на території Прикарпаття і Волині висвітлено у численних статтях в Україні та за кордоном, індивідуальних монографіях і колективних інститутських працях та роботах співробітників відділу археології²¹. Вони стали вагомим внеском в українську археологічну науку.

В останні десятиліття різко зросла увага до питань, пов'язаних з історією археологічних досліджень. У відділі ця тематика започаткована ще в перші роки незалежності України й особ-

²¹ Нариси історії Львова / ред. І. Крип'якевич. Львів, 1956; Торжество історичної справедливості: закономірність возз'єднання західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській державі / відп. ред. М. Олексюк. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1968; Історія Львова / відп. ред. В. Секретарюк. Київ, 1984; Львів. Історичні нариси / упоряд.: Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, М. Литвин. Львів, 1996; Історія Львова: у 3-х т. / ред. Я. Ісаєвич. Львів: Центр Європи, 2006. Т. 1. 1256–1772; Населення Прикарпаття і Волині за доби розкладу первіснообщинного ладу та в давньоруський час / ред. кол.: І. Свешніков та ін. Київ: Наукова думка, 1976.

ливо активно розвинулася в останнє десятиліття, свідченням чого стали захищені кандидатські дисертації Н. Булик «Археологічна наука у Львові в ХІХ – на початку ХХ ст.» та О. Томенюк «Наукові ідеї Юрія Полянського та їхній вплив на розвиток геоморфології і палеогеографії в Україні», монографії О. Ситника (2012) та Н. Булик (2014), три міжнародні конференції: «Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації» (2015), «Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи» (2016), «Історія археології: механізми управління та форми організації науки (до 115-річчя проведення ХІІ Археологічного з'їзду в Харкові)» (2017), спеціальні випуски збірника МДАПВ (Львів, 2015, 2017), велика серія статей в українських і закордонних часописах, довідкових виданнях та енциклопедіях. Цю тематику активно у відділі, крім названих дослідників, розробляють М. Бандрівський, Р. Коропецький, Д. Павлів, В. Петегірич.

Археологічні дослідження різних епох підсумовані в багатьох монографічних роботах працівників, проте вийшло у світ дві колективні праці у двох і трьох частинах: «Стародавнє населення Прикарпаття і Волині: доба первіснообщинного ладу» (1974), «Населення Прикарпаття і Волині доби розкладу первіснообщинного ладу та в давньоруський час» (1976) та «Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині» у 3-х томах («Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку», 1981; «Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза», 1982; «Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині ранньослов'янського і давньоруського періодів», 1982) узагальненої археології західноукраїнських земель. Прийшов час готувати наступний випуск.

Неможливо перерахувати всі пам'ятки, які досліджували працівники відділу, як і всі монографії, збірники, наукові статті й інші публікації. Їх тепер сотні, а то й тисячі. Багато здобутків відділу вийшло на рівень європейських та світових стандартів. Відділ був і залишається провідною науковою археологічною установою на заході України.

Наталя БУЛИК

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Наталя БУЛИК
кандидат історичних наук
завідувач відділу

Народилася 2 березня 1979 р. у с. Давидів Пустомитівського (тепер – Львівського) району Львівської області.

1996–2001 рр. – навчалася на історичному факультеті, а у 2001–2005 рр. – в аспірантурі цього ж факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2007 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Археологічна наука у Львові у ХІХ – на початку ХХ століття» (керівник – проф. Роман Берест).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2004 р.: лаборант (2004–2008), молодший науковий, науковий, старший науковий співробітник відділу археології (2016–2018), в. о. завідувача Археологічного музею (2011–2016), докторант (2016–2018), завідувач відділу археології (від 2019 р.).

Від 2004 р. – секретар організаційного комітету щорічної Міжнародної наукової конференції «Археологія заходу України»; заступник голови організаційного комітету Міжнародної наукової конференції «Історія археології».

Заступник головного редактора фахового збірника «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині».

Авторка понад 70 наукових та науково-популярних публікацій.

У 2011 р. – учасниця міжнародного наукового проекту «Львівський період життя та діяльності археолога та політика Леона Козловського» («Lwowski okres życia i pracy archeologa i polityka Leona Kozłowskiego») спільно з Інститутом археології Варшавського університету (Польща).

Стипендіатка Касы ім. Józefa Mianowskiego (грудень 2008 р. – березень 2009 р.), Funduszu Królowej Jadwigi (лютий, 2010), Muzeum Historii Polski (квітень 2016 р. – березень 2017 р.).

Нагороджена грамотою відділення історії, філософії та права Президії НАН України (2018).

Наукові зацікавлення: історія археології, охорона пам'яток, історія музейної справи.

Монографії

Львівська археологія ХІХ – початку ХХ століття: дослідники, наукові установи, музеї / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Львівський інститут економіки і туризму. Львів, 2014. 304 с.

Розділи в колективних працях

Перший професор львівської археології Кароль Гадачек і його наукова пасія. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)*: колект. моногр. / ред.: Л. Зашкільняк, П. Серженг. Львів, 2015. С. 246–257.

Місце представників нацменшин в освітньому процесі міжвоєнного Львова (на прикладі археологічного співтовариства). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 258–277 (співавт. В. Гупало).

Поховальні пам'ятки заходу України у дослідженнях археологів (ХІХ – перша третина ХХ століття). *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до*

середньовіччя (вибрані проблеми): колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 534–579.

Статті в наукових виданнях

- Археологія у науковій спадщині Антона Петрушевича. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 415–428.
- Галицькі старожитності у наукових дослідженнях Антоні Шнайдера. *Вісник Львівського інституту економіки і туризму*. Львів, 2011. Вип. 6. С. 215–220 (співавт. Р. Берест).
- До питання про наукові контакти львівських археологів у ХІХ – на початку ХХ століття. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 478–503.
- Замки Галичини: дослідження ХІХ ст. і сучасний стан. *Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи*: зб. матер. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Львів, 25–26 квіт. 2012 р.). Львів, 2012. С. 23–31.
- Літописні міста Галичини у дослідженнях археологів ХІХ – поч. ХХ ст. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2012. Вип. 2. С. 484–498.
- Наукове Товариство імені Шевченка та археологічні студії на заході України до Першої світової війни. *Археологія і давня історія України. Історія археології: дослідники та наукові центри*. Київ, 2012. Вип. 9. С. 58–67.
- Антін Петрушевич і археологічне середовище Львова другої половини ХІХ ст. *Історичні та культурологічні студії* / ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 5. С. 19–41.
- Кароль Гадачек і його внесок у розвиток львівської археології. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 251–266.
- Керамічне виробництво липицьких племен Верхнього Подністер'я. *Transkarpackie kontakty kulturowe w okresie lateńskim, rzymskim i wczesnym średniowieczu*. Krosno, 2013. S. 47–60 (співавт. Р. Берест).
- Життя і діяльність Богдана Януша в контексті інтелектуального середовища Галичини. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 442–468.
- Замки Східної Галичини у дослідженнях археологів ХІХ – початку ХХ століття. *Zamki w Karpatach*. Krosno, 2014. С. 409–422.
- «Вмів він розбудити серед молоді запал до вивчення класичного мистецтва і доісторичної культури»: Кароль Гадачек в оцінці сучасників. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19. Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 58–68.
- Археологічний вимір пам'яткоохоронних практик у Галичині (1918–1928). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 394–413.
- Пам'яткоохоронні традиції кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. у археологічному середовищі Галичини. *Сіверщина в історії України*. Київ; Глухів, 2016. Вип. 9. С. 42–49.
- Сакральні пам'ятки Галича та його околиць до Першої світової війни. *Badania archeologiczne zespołów sakralnych w Karpatach*. Krosno, 2016. С. 11–35.
- Archaeologists from Lviv in the formation of European intellectual environment of the middle of XIX – first quarter of XX century (interaction direct and indirect). *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Archaeologica*. Łódź, 2016. N. 31. S. 195–218.
- Археологія і влада: діяльність археологів Наукового товариства імені Шевченка в контексті пам'яткоохоронної реформи 1928 року. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 258–284.

- The Life and Work of Bohdan Janusz (1887–1930) in the Context of the Intellectual Environment of the Galicia Region. *Between History and Archaeology: Papers in honour of Jacek Lech*. Oxford, 2017. S. 403–418.
- З'їзди студентів-археологів польських університетів у 1930-х рр.: львівський вимір. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія»*. Харків, 2018. Вип. 54. С. 82–95.
- Світло й тіні музейно-археологічного життя Львова першої половини ХХ ст. (на прикладі Музею Дідушицьких). *Сіверщина в історії України*. Київ; Глухів, 2018. Вип. 11. С. 380–386.
- У Львові та поміж львів'ян: просопографічний портрет Тадеуша Сулімірського (1898–1983). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 426–453.
- Греко-католицька богословська академія у Львові: археологічні студії (1929–1939). *Сіверщина в історії України*. Київ; Глухів, 2019. Вип. 12. С. 317–323.
- Університетська археологія міжвоєнного Львова через призму пам'яткоохоронного законодавства 1928 року. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 362–378.
- Influences of Sites of Trypillia BI – Cucuteni A4 Stages on the Establishing of Styles of Panting of Ceramic Ware of Zalischyky Group of Trypillia BI–BII Stages (Upper and Middle Dnister Region). *Hiperboreea*. Bucharest, 2019. Vol. VI. No. 2. S. 5–20 (співавт.: Y. Yakovyshyna, R. Koropetskyi, O. Sytnyk).
- Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Карпат у контексті пам'яткоохоронного законодавства міжвоєнної Польщі. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2020. Т. IV. С. 190–208.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. 2011. Вип. 15. С. 444–449 [на кн.]: Берест Р. Середньовічні монастирі Галичини: житло і побут. Львів, 2011. 332 с. (співавт. Р. Миська).
- [Рец.]: New view on the beginning of the history of the annalistic Plisnesk. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2020. Вип. 14. С. 225–228 [на кн.]: Radosław Liwoch. Zabytki z wykopalisk Teodora Nieczuja-Ziemieckiego w latopisowym Pleśniku (Podhorce na Ukrainie). Kraków: Ekodruk, 2018. 168 s. (співавт. V. Hupalo).

Статті в інших виданнях

- Ісидор Шараневич та археологія у Ставропігійському інституті. *Апологет*: матер. III Міжнар. наук. конф. «Львівське Ставропігійське успенське братство в духовній культурі України» до 425-ліття надання Львівському Ставропігійському братству Патріаршої Ставропігії (Львів, 26 трав. 2011 р.). Львів, 2011. С. 65–72.
- Історико-архітектурні пам'ятки княжого Галича та його околиць у дослідженнях львівських археологів ХІХ – початку ХХ ст. *Розвиток етнотуризму: проблеми та перспективи*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Львів, 2–3 берез. 2011 р.). Львів, 2011. С. 221–227.
- Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат у археологічних дослідженнях діячів «Руської трійці». *Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 21–22 берез. 2013 р.). Львів, 2013. С. 81–88.
- Родина Дідушицьких та її роль у збереженні історико-культурної спадщини Галичини. *Туристичними шляхами Прикарпаття*. Львів, 2013. Вип. 2. С. 36–44.
- Політико-правова база охорони історико-культурних пам'яток у ХІХ ст. та шляхи її реалізації у Східній Галичині. *Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму*. Львів, 2014. С. 75–93.
- III Міжнародна наукова конференція з історії археології: вияв співпраці і взаємодії. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 64–65 (співавт. А. Яненко).

Традиції наукової комунікації в українському археологічному співтоваристві. *I Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей* (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 47–48 (співавт.: Н. Абашина, В. Колеснікова, А. Яненко).

Інформативні можливості некрологів для вивчення львівської археології ХІХ – першої половини ХХ ст. *I Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей* (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 50.

Українські археологи у Львівському університеті (1918–1939). *Per aspera ad astra: до 100-літнього ювілею відомого археолога Бориса Тимощука: тези доп. Міжнар. наук. конф.* (Чернівці, 8 квіт. 2019 р.). Чернівці, 2019. С. 31–33.

Енциклопедичні статті

Історична наука у Національній академії наук України в особах. Енциклопедичний довідник. Київ, 2018 [стаття: Смішко Маркіян Юліанович. С. 602].

Наукове редагування, упорядкування

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2020. Вип. 20–24.

Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми): колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 580 с.

Оксана АДАМИШИН *лаборант*

Народилася 6 лютого 1988 р. у с. Задвір'я Буського (тепер – Золочівського) району Львівської області.

У 2011 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2011–2014 рр. – аспірант відділу археології (тема кандидатської дисертації «Археологічна наука в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в другій половині ХХ ст.»).

Працювала у відділі в 2012–2015 рр.

Наукові зацікавлення: історія археології заходу України, біографістика.

Статті в наукових виданнях

Дослідження давньоруського періоду працівниками відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 541–550.

Розвідки у Самбірському районі Львівської обл. *Археологічні дослідження в Україні 2011.* Луцьк, 2012. С. 304–306 (співавт.: О. Ситник, А. Гавінський, М. Войтович).

Польова діяльність працівників відділу археології Інституту суспільних наук у 1951–1970 роках. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 317–334.

Археологічна діяльність Юрія Захарука на заході України (до 100-річчя з дня народження). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 15–32 (співавт. О. Ситник).

Наукові контакти працівників відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР з науковцями країн Західної і Центральної Європи у 1950–1960-х роках. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 407–416.

Поховальні пам'ятки археології у дослідженнях Маркіяна Смішка. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2014. Вип. 1, ч. 2. С. 98–102.

Статті в інших виданнях

Давні поселенці Самбірщини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 78–81 (співавт.: А. Гавінський, Ю. Лукомський, В. Оприск).

Дослідження Давньоруського періоду працівниками відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР. *Археологія & Фортифікація Середнього Подністрів'я*: зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2012. С. 87–91.

Історичні пам'ятки Волині у дослідженнях Юрія Захарука. *Розвиток українського етнотуризму: проблеми і перспективи*: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., молодих вчених і студентів (Львів, 25–26 квіт. 2012 р.). Львів, 2012. С. 66–69.

Етнокультурний склад жителів населених пунктів Стрийського повіту Львівського воєводства у дорадянський період. *Туристичними шляхами Прикарпаття*: зб. наук. праць / ред. Р. Береста. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. С. 169–178 (співавт. Р. Берест).

Історико-культурні пам'ятки Миколаївського району Львівської області. *Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття і Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 21–22 берез. 2013 р.). Львів, 2013. С. 147–153 (співавт. І. Франків).

Наукова діяльність Романа Багрія в Інституті суспільних наук АН УРСР. *Археологія & Фортифікація Середнього Подністрів'я*: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2013. С. 240–244.

Микола БАНДРІВСЬКИЙ **доктор історичних наук** **старший науковий співробітник**

Народився 17 грудня 1964 р. у м. Стрий Львівської області.

У 1991 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 2001 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного відродження в Галичині (кінець XIX–XX ст.)» (керівник – акад. Ярослав Ісаєвич).

У 2015 р. – докторську дисертацію на тему «Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1993 р.: науковий (2003–2015), старший науковий співробітник (від 2015), в. о. завідувача відділу (2017–2018).

Голова Археологічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка.

Учень проф. Лариси Крушельницької.

Один із редакторів профільних томів «Записок Наукового товариства імені Шевченка», співзасновник пам'яткоохоронної громадської організації «Товариство шанувальників Львова».

Автор понад 600 наукових і науково-популярних публікацій.

Наукові зацікавлення: археологія епохи бронзи – доби раннього заліза та ранніх форм релігії.

Монографії

- Золоті Михалківські скарби та їх доля. Львів, 2012. 239 с. +35 іл. (співавт. Л. Крушельницька).
- Від Мегалі Екклісія руських князів до церкви Успіння Пресвятої Богородиці на вул. Руській (з історії православних храмів Львівського середмістя). Львів, 2014. 151 с.
- Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза. Львів: Простір-М, 2014. 573 с.

Розділи в колективних працях

- Духовна культура населення Верхнього Придністер'я і Західного Поділля в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми):* колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 172–235.

Статті в наукових виданнях

- Восточногальштатский импорт – новый источник для датировки курганов среднестресской (западноподольской) группы (по материалам усыпальницы в Швайковцах возле Чорткова на Тернопольщине). *Переход от эпохи бронзы к эпохе железа в Северной Евразии:* матер. кругл. стола. Санкт-Петербург, 2011. С. 59–63.
- Злитки металу з Другого михалківського «скарбу» в ролі універсального еквівалента вартості інших товарів і послуг. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології:* зб. наук. праць. Чернівці; Вижниця, 2011. Т. 2 (32). С. 9–16.
- Еще раз об овалных кольцах начала эпохи железа и об их функциональном назначении. *Историко-археологический альманах.* Армавир; Краснодар; Москва, 2011. Вып. 10. С. 4–14.
- Кернос з Непоротова і керносоподібні посудинки з Середнього і Верхнього Придністров'я: проблеми походження і датування. *Древности Восточной Европы:* зб. науч. трудов к 90-летию Б. А. Шрамко. Харків, 2011. С. 47–56 (співавт. Л. Крушельницька).
- Меч з Угрия біля Чорткова і проблема поширення пам'яток голіградської культури на півдні Тернопільщини. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології:* зб. наук. праць. Чернівці; Вижниця, 2011. Т. 2 (32). С. 16–22 (співавт. В. Добрянський).
- Многорукие сосуды типа керносов на памятниках раннежелезного века Правобережной Украины. *Боспорский феномен. Население, языки, контакты:* матер. Междунар. научн. конф. Санкт-Петербург, 2011. С. 533–543.
- До проблеми локалізації мегале екклесія руських князів у Львові. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вып. 16. С. 216–238.
- Кінська упряж зі скарбу з Бірок Великих – як індикатор поствисоцького горизонту на Тернопільському плато. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вып. 16. С. 463–474 (співавт.: М. Білик, Р. Зубик).
- Комментарии к статье М. Т. Кашубы. *Российский археологический ежегодник.* Санкт-Петербург, 2012. № 2. С. 473–478.
- Методика і перспективи досліджень наскельних рельєфів і петрогліфів Урича. *Фортеця: збірник заповідник «Тустань».* Львів: Колір ПРО, 2012. Кн. 2. С. 60–73.
- Набір деталей кінської упряжі із Сільця і проблема маркерів «вершницької» культури початку ранньозалізного віку на Південно-Західній Волині. *Донецький археологічний збірник.* Донецьк, 2012. Вып. 16. С. 177–193 (співавт. М. Білик).
- Конская упряжь из клада в Бирках Великих и псалий из Дертки – как индикатор всаднической культуры раннежелезного века на Тернопольском плато. *Историко-археологический альманах.* Армавир; Краснодар; Москва, 2013. Вып. 12. С. 28–39. (состав.: Л. Крушельницкая, М. Билык).

- Курганы в Швайковцах и Коцюбинчиках – новый источник для датировки Западно-подольской группы раннескифской культуры (по материалам раскопок 2007–2009 гг.). *Российский археологический ежегодник*. Санкт-Петербург, 2013. № 3. С. 341–361.
- Лариса Крушельницька: півстоліття в українській археології. *Вісник Наукового Товариства ім. Т. Шевченка*. Львів, 2013. Ч. 49. С. 77–78.
- Наскельні рельєфи і петрогліфи гальштатського періоду з Урича у Сколівських Besкидах (Північно-Східні Карпати). *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych*. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogusławowi Gedidze. Wrocław, 2013. S. 109–116.
- Поселенські структури Голіградської культури і основні критерії їхнього виділення в контексті проблеми протоурбанізаційних процесів у Верхньому Придністер'ї та Північно-Східних Карпатах в останній чверті II тис. до нар. Хр. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 73–110.
- Результати історико-археологічних досліджень північної ділянки партерних компартментів і підвалів колишнього домініканського монастиря у Львові (попереднє повідомлення). *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2013. С. 31–36.
- Пам'ятки Верхнього Придністров'я у постголіградський час: Михалківська група (періоди НаВ3-НаС1, 950/920–730/720 pp. до нар. Хр.). *Археологічні студії*. Київ; Чернівці, 2014. С. 104–121.
- Про посвяту відновленої у 1671 р. Олексієм Балабаном церкви при ставропігійному Свято-Успенському храмі на вул. Руській у Львові. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2014. Кн. I. С. 122–129.
- Свідчення про найдавніші астрономічні знання на заході Українського Лісостепу. *Українське небо. Студії над історією астрономії в Україні*. Львів, 2014. С. 51–69.
- З проблематики «до-Левового» періоду в історії Львова (релігієзнавчий екскурс). *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2015. Кн. I. С. 12–18.
- Митрополит Андрей Шептицький – меценат західноукраїнської археології (за матеріалами співпраці з директором музею НТШ Ярославом Пастернаком). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19: Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 93–99.
- Ранньосередньовічний Львів і астрологічні традиції Візантійського імператорського двору (до проблеми поширення чужорідних культових практик при дворі галицьких давньоруських владик). *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2015. Кн. I. С. 20–24.
- До питання про датування кістяних стрижнеподібних псаліїв і поширення одноосьових колісниць (за матеріалами розкопок кургану в Гусятині на Збручі). *Археологія та етнологія півдня Східної Європи*. Дніпро, 2016. С. 49–53.
- Збруцький ідол – пам'ятка садово-паркової скульптури поч. ХІХ ст.: до мотивів фальсифікації та її авторства. *Історія релігій в Україні*. Науковий збірник світлій пам'яті професора Ярослава Дашкевича (1926–2010). Львів, 2016. Ч. 3. С. 623–628.
- Новий поховальний комплекс початку ранньозалізного віку з околиці Крилоса поблизу Галича на Івано-Франківщині. *Вісник рятівної археології. Acta Archeologiae Conservativa*. Львів, 2016. Вип. 2. С. 91–100.
- О начальной дате использования литых котлов на территории Украинской Лесостепи. *Археологическая наука: практика, теория, история*. Сборник научных трудов памяти И. С. Каменецкого. Москва, 2016. С. 20–29.
- Про ймовірність антропогенного впливу на формування плейстоценового тафоценозу з околиць Хоросна–Виняви поблизу Львова (за матеріалами 2002 р.). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 251–256.

- Рятівні розкопки у Винниках біля Львова. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.* Київ, 2016. С. 92–93 (співавт. В. Опрыск).
- Снітинський і Лубенський «скарби» в контексті проблеми східних впливів голіградської металевої індустрії. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 325–348 (співавт. М. Білик).
- Кургани сокілецького типу в контексті поховального обряду носіїв Західноподільської групи ранньоскіфського часу. *Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник*. Хмельницький, 2018. Вип. 17. С. 97–104.
- Релігійний аспект присутності норманів на заході Українського Лісостепу (про час та умови появи маніхейської ересі). *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2018. Вип. 28, ч. 1. С. 42–53.
- Східниця – унікальна ранньопалеолітична пам'ятка у науковому доробку проф. Олександра Черниша і сучасний стан її дослідження (до 100-річчя з дня народження видатного палеолітознавця). *Вісник рятівної археології. Acta Archaeologiae Conservativae*. Львів, 2018. Вип. 4. С. 220–223 (співавт. Р. Гнатюк).
- Нове нижньопалеолітичне місцезнаходження Східниця II у північно-східній частині Бескидів (попередні результати дослідження). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 22. С. 223–236 (співавт.: Р. Гнатюк, В. Степанчук).
- Скарб римських денаріїв з с. Хідновичі Львівської області: перші результати досліджень. *OIUM*. Київ, 2019. № 6. Старожитності варварських племен у першій половині I тис. н. е.: до 90-річчя В. Д. Барана. С. 230–243 (співавт.: М. Білик, К. Мизгін).

Статті в інших виданнях

- Степ Панталіха на Тернопільському плато – незаселена територія («нічийна земля» – ?) між ареалами ранньої висоцької і голіградської культур. *Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення): матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (Тернопіль, 15–17 квіт. 2012 р.) / за заг. ред. І. С. Зуляка: у 2-х ч. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Ч. I. С. 17–19.
- Interferente culturale intre culturile Belozerka si Visotskaia: reactii de schimb sau stramutarea unor comunitati? *Conferinta stiintifica cu participare internationala «Probleme actuale ale archeologiei, etnologiei»* (Chisinau, 31 mai – 1 iunie 2012). Chisinau, 2012. S. 5.
- Церква св. Георгія на вул. Короленка у Львові: від початків була православною, але – не російською. *Успенська Вежа*. Львів, 2016. С. 7.
- Проблема ідентифікації старозавітного етнарха Ашкеназа у працях давньоєврейських таргумістів і ранніх раввинських коментаторів. *Історія релігій в Україні: актуальні питання*. Львів, 2019. С. 3–7.
- Про ймовірну присутність ранньохристиянських общин – переселенців з Нижнього Подунав'я у ранньослов'янській культурі Середнього і Верхнього Подністров'я. *Археологія Буковини: здобутки та перспективи: тези доп. III Міжнар. наук. семінар, присвячений 100-літтю від дня народження відомого науковця Бориса Тимощука (Чернівці, 13 груд. 2019 р.)*. Чернівці, 2019. С. 13–15.

Автореферати

- Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.04 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 36 с.

Віктор ВОЙНАРОВСЬКИЙ
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 8 листопада 1957 р. у с. Пильгани Горохівського (тепер – Луцького) району Волинської області.

У 1980 р. закінчив історичний факультет Чернівецького університету.

У 2002 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Давнє чинбарство на території України за археологічними даними».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1993 р.: молодший науковий, науковий, старший науковий співробітник.

У 2015 р. захистив докторську дисертацію на тему «Промисли та допоміжні ремесла в соціально-економічному розвитку населення півдня Східної Європи I–XIII ст.».

Провів близько 30 археологічних експедицій.

Автор понад 100 наукових праць.

Наукові зацікавлення: археологія римського часу та раннього середньовіччя, археологія виробництв.

Відійшов у вічність 26 листопада 2017 р.

Монографії

Грядя І. Виробничий осередок IV ст. н.е. поблизу Львова. Луцьк: «Волинські старожитності», 2011. 184 с.

Пам'ятки археології Комарева та Волиці (Сокальщина). Львів, 2012. Вип. 2. 76 с. (співавт.: П. Бугай, В. Конопля) (Серія «Археологічні джерела Львівщини»).

Добринівці I – чинбарський комплекс черняхівської культури на Буковині. Львів, 2013. 176 с.

Промисли та допоміжні ремесла населення півдня Східної Європи у I–XIII ст. (археологічне відображення та інтерпретація). Львів, 2014. 436 с.

Розділи в колективних працях

Комарів і Волиця від ранньозалізного віку до княжої доби. *Комарів і Волиця. Історико-краєзнавчий нарис*. Львів, 2015. С. 63–79 (співавт.: П. Бугай, Д. Дригант, В. Конопля, В. Кучерук).

Статті в наукових виданнях

Вапнярство на галицьких землях IX–XV ст. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2011. Вип. 15. С. 210–225.

Допоміжні ремесла та промисли черняхівської культури: проблема археологічної ідентифікації. *ОІУМ*. Київ, 2011. № 1: Черняхівська культура: матеріали досліджень. С. 121–136.

Г. Ф. Никитина и Буковинское Поднестровье: полевые штрихи к портрету ученого и человека. *Г. Ф. Никитина. База даних погребального обряду черняхівської культури*. Москва, 2012. С. 15–27.

Допоміжні ремесла й промисли населення Південно-Східної Європи I – початку II тисячоліття н. е., або Про «виробничий хіатус» в дослідженнях вітчизняних археологів. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 190–204.

Давні вуглярство та дігтярство: технології, археологічні ознаки, ступінь спеціалізації. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 116–134.

- Wapiennictwo europejskiego Barbaricum w okresie rzymskim: artefakty, technologie, drogi translacji. *Transkarpacke kontakty kulturowe w okresie lateńskim, rzymskim i wczesnym średniowieczu*. Krosno, 2013. S. 149–184.
- Нові знахідки ранньосередньовічної зброї у р. Західний Буг. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Держава та армія*. Львів, 2014. № 809. С. 7–12 (співавт.: С. В. Терський, О. В. Стрельченко).
- Про деякі «недіагностичні» об'єкти з черняхівського поселення Комарів. *OIUM*. Київ, 2014. № 4: Черняхівська культура: до 120-річчя з дня народження В. П. Петрова. С. 14–22.
- Поташництво як археологічний артефакт. *Археологічні студії*. Чернівці; Київ, 2014. Вип. 5. С. 133–136.
- Стеклянные жетоны из Комарова: предмет римского импорта или «импорт идеи»? *Краткие сообщения Института археологии РАН*. Москва, 2014. Вып. 233. С. 145–150 (співавт. О. С. Румянцева).
- Ткацтво у населення півдня Східної Європи в I тис. н. е.: артефакти та рівень спеціалізації. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 136–149.
- Пам'яті В. М. Циглика (спогади, аналіз наукової діяльності, бібліографія). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 11–14.
- Про загальну типологію виробничих занять давнього населення. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 131–139.
- Обробка кістки та кістяні вироби як індикатор рівня соціально-економічного розвитку населення України I тис. н. е. *Європейська археологія I тисячоліття н. е. Збірник наукових праць на честь Ліани Василівни Вакуленко*. Київ, 2017. С. 63–72.

Статті в інших виданнях

- Античний Комарів на Дністрі: продовження досліджень. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 55–58.

Автореферати

- Промисли та допоміжні ремесла в соціально-економічному розвитку населення півдня Східної Європи I–XIII ст.: автореф. дис. ... д-р іст. наук: 07.00.04 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 36 с.

Марія ВОЙТОВИЧ молодший науковий співробітник

Народилася 5 липня 1987 р. у с. Раделичі Миколаївського (тепер – Стрийського) району Львівської області.

Вищу освіту здобула у Львівському національному університеті ім. І. Франка (2004–2009) за спеціальністю «Магістр археології».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2009 р.: аспірант (2009–2012), старший інспектор відділу кадрів (2014–2018), молодший науковий співробітник (від листопада 2018 р.).

Від 2007 р. за сумісництвом працює в НДЦ РАС ІА НАН України.

2009–2014 рр. – член Львівської археологічної експедиції, брала участь у рятівних археологічних дослідженнях на території міста.

Наукові зацікавлення: археологія енеоліту–бронзи заходу України, рятівна археологія, міська археологія.

Розділи в колективних працях

Поховальний обряд населення культури шнурової кераміки Верхнього Придністер'я. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 100–171.

Статті в наукових виданнях

Археологічні знахідки доби бронзи із Белзького шкільного музею. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 371–375.

Дослідження у м. Львів на пл. кн. Осмомисла. *Археологічні дослідження в Україні у 2009–2010 рр.* Київ, 2011. С. 215–216 (співавт.: О. Лазарко, Є. Ткач, М. Шніцар).

Археологічні дослідження у середмісті Львова на вул. Краківській, 6–12 у 2010 році. *Археологічні дослідження Львівського університету.* Львів, 2012. Вип. 14–15. С. 255–273 (співавт.: Н. Войтович, І. Назар).

Дослідження у внутрішньому дворіку Львівської ратуші. *Археологічні дослідження в Україні 2011.* Київ; Полтава, 2012. С. 287–289 (співавт. Н. Войтович).

Дослідження у м. Львові по вул. Краківська, 6–12. *Археологічні дослідження в Україні 2011.* Київ; Полтава, 2012. С. 295–297 (співавт.: І. Назар, Н. Войтович).

Дослідження пам'яток культур шнурової кераміки в Прикарпатті у міжвоєнний період. *Археологічні дослідження Львівського університету.* Львів, 2012. Вип. 14–15. С. 274–284.

Культура шнурової кераміки на Українському Прикарпатті: пам'ятки типу Кавсько–Колпець. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 141–154.

Розвідки у Самбірському районі Львівської області. *Археологічні дослідження в Україні 2011.* Київ; Полтава, 2012. С. 304–305 (співавт.: О. Ситник, А. Гавінський, О. Адамишин).

Дослідження у м. Львові по вул. Підмурна, 5. *Археологічні дослідження в Україні 2012.* Київ; Луцьк, 2013. С. 228–229 (співавт.: Н. Войтович, Я. Ковальський-Білокрилий).

Пам'ятки «загальноєвропейського горизонту» культур шнурової кераміки на теренах українського Прикарпаття. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 111–128.

Пам'ятки середнього етапу культур шнурової кераміки на території Українського Прикарпаття. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 110–135.

Результати археологічних досліджень на вул. Б. Хмельницького у м. Львові. *Археологічні дослідження в Україні 2013.* Київ, 2014. С. 173–175 (співавт. Н. Войтович).

Ihor Svieschnikow – Researcher of Corded Ware Culture of Sub-Carpathian and Volhynian Region. *Spheres of Culture.* Lublin, 2015. Т. 10. S. 287–295.

Поховальні пам'ятки пізнього етапу культури шнурової кераміки на території Українського Прикарпаття. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 69–116.

Результати археологічних досліджень у внутрішньому дворіку Львівської ратуші. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 287–306 (співавт. Н. Войтович).

Вірі Деонізівні Гупало – 60! *Пліснеські старожитності.* Львів, 2018. Вип. 3. С. 63–67.

Рятівні археологічні дослідження у Жовківському передмісті Львова. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 356–401 (співавт.: Н. Войтович, Я. Ковальський-Білокрилий).

Просторова локалізація поховальних пам'яток культури шнурової кераміки на території українського Прикарпаття. *Сіверщина в історії України.* Глухів; Київ, 2019. Вип. 12. С. 84–91.

Ґрунтові поховання культури шнурової кераміки на території українського Прикарпаття. *Сіверщина в історії України.* Глухів; Київ, 2020. Вип. 13. С. 79–85.

Андрій ГАВІНСЬКИЙ
кандидат історичних наук
науковий співробітник

Народився 31 липня 1982 р. у с. Ставчани Пустомитівського (тепер – Львівського) району Львівської області.

У 2004 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2007 р.: аспірант (2007–2010), молодший науковий (2010–2015), науковий співробітник (від 2015 р.).

2014 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Культура лійчастого посуду у межиріччі Верхнього Дністра та Західного Бугу».

Від 2018 р. – докторант Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ.

Учасник міжнародних наукових проєктів та експедицій: «Межиріччя Вісли, Дністра і Тиси в енеолітичній і ранньобронзовій добі» (2009), «Природне середовище і людина на пограниччі географічних зон і рубежів центрально і південно-східно-європейських культур у межиріччі Дністра та Лімниці в добу неоліту і пізніших епохах» (2010), «Між заходом та сходом. Динаміка суспільно-поселенських змін від Східних Карпат до Наддніпрянської Височини у IV – на початку III тис. до н. е.» (2016–2018) та ін.

Наукові зацікавлення: доба енеоліту заходу України, культура лійчастого посуду, реконструкції.

Монографії

Археологічні пам'ятки культури лійчастого посуду на території України. Львів: ПП «Ліана-М», 2016. 196 с. (співавт. В. Пастеркевич).

Львівські Ставчани (природа та історія). Львів: ПП «Ліана-М», 2017. 128 с. (співавт.: Ю. Дячишин, А. Яцишин).

Leżnica, stanowisko Czub – osiedle kultury pucharów lejkowatych na zachodnim Wołyniu z analizą zabytków krzemiennych autorstwa Witalija Konopli. Rzeszów, 2019. 149 s. (співавт.: М. Rybicka, W. Pasterkiewicz).

Розділи в колективних працях

New excavations in Vynnyky and the issue of the Funnel Beaker culture – Tripolye frontier. *Between the East and the West. Dynamic of Social Changes from the Eastern Carpathians to the Dnieper in the 4th – beginning of 3rd Millennium BC (Preliminary study)*. Rzeszów, 2019. P. 17–30 (співавт.: А. Diachenko, М. Rybicka, D. Król, G. Sîrbu).

Духовний світ культури лійчастого посуду. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 69–99.

Статті в наукових виданнях

Багатошарове поселення Середне на Івано-Франківщині. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 71–72.

Которини III – поселення культури лійчастого посуду у верхів'ї Дністра. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 302–303 (співавт.: О. Ситник, Я. Махнік, В. Пастеркевич).

Нові дані до вивчення культури лійчастого посуду. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 363–370.

Знахідки кам'яних і кременевих виробів з околиць Бару на Вінничині. *Волино-Подільські археологічні студії*. Луцьк, 2012. Вип. III. С. 130–136 (співавт. В. Конопля).

- Микола Пелешишин – дослідник культури лійчастого посуду доби енеоліту. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 535–540.
- Пам'ятка культури лійчастого посуду Винники–Лисівка: дослідження 1963 року. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 431–447.
- Розвідки у Самбірському районі Львівської області. *Археологічні дослідження в Україні 2011*. Київ, 2012. С. 304–306 (співавт.: О. Ситник, М. Войтович, О. Адамишин).
- Багатошарове поселення Оброшино III на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2012*. Київ, 2013. С. 231.
- До археологічного кадастру Львівської області: Самбірщина. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 233–251 (співавт. Ю. Лукомський).
- Пам'ятка культури лійчастого посуду Потелич на Львівщині. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 264–267.
- Поселення культури лійчастого посуду Рудники в північно-східному Передкарпатті. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. С. 37–54 (співавт. В. Конопля).
- Поселення культури лійчастих кубків Винники–Лисівка. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. С. 55–74.
- Obiekt kultury pucharów lejkowatych na stanowisku «Grodzisko III» w Kotorinach, rejon Żydaczów, Ukraina. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. Rzeszów, 2013. S. 75–96 (співавт. W. Pasterkiewicz).
- Дослідження поселення культури лійчастого посуду Винники–Лисівка у 2013 р. *Археологічні дослідження в Україні 2013*. Київ, 2014. С. 178.
- Пам'ятка культури лійчастого посуду Ромош на Львівщині: дослідження 1957 року. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 286–290.
- Пошуки поселень культури лійчастого посуду у верхів'ях Дністра. *Археологічні дослідження в Україні 2013*. Київ, 2014. С. 179 (співавт.: В. Пастеркевич, Я. Рогожинський).
- Kotoryny, rej. Żydacziw, stan. Grodzisko III. Osadnictwo z okresu neolitu. *Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon Kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu*. Kraków, 2014. S. 167–283 (співавт.: W. Pasterkiewicz, M. Rybicka).
- Wyniki archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych na wielokulturowych stanowiskach w Protesach, rej. Żydacziw oraz w Dowźce i w Serednem, rej. Kałusz. *Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon Kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu*. Kraków, 2014. S. 313–346 (співавт. W. Pasterkiewicz).
- Віталію Коноплі 70. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19. Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 450–453.
- Віталію Михайловичу Коноплі 70. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2015. С. 241–247 (співавт. В. Оприск).
- Дослідження у Ставчанах та Лапаївці на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2014*. Київ, 2015. С. 123–125.
- Пошуки поселень культури лійчастого посуду в околицях села Которини на Дністрі. *Археологічні дослідження в Україні 2014*. Київ, 2015. С. 125–126 (співавт.: В. Пастеркевич, Я. Рогожинський).
- Поселення трипільської культури Костянець – «Горби». *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею*. Рівне, 2015. Вип. 13. С. 145–148 (співавт.: В. Конопля, Л. Крушельницька).
- Розкопки у Винниках на горі Шипшина. *Археологічні дослідження в Україні 2014*. Київ, 2015. С. 121–122 (співавт.: Н. Білас, Б. Гринчишин).
- Щире слово про товариша. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2015. Вип. 10. С. 200–208 (співавт. В. Оприск).

- Wyniki archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych na osadach kultury pucharów lejkowatych w Trościańcu koło Mikołajowa i Otynewyczach koło Żydaczowa, lewe dorzecze górnego Dniestru. *Materiały i sprawozdania rzeszowskiego ośrodka archeologicznego*. Rzeszów, 2015. T. XXXVI. S. 241–257 (співавт.: W. Pasterkiewicz, J. Rogoziński).
- До питання «баденізації» південно-східної периферії культури лійчастого посуду. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 45–56 (співавт. В. Пастеркевич).
- Розвідки у м. Винники та Пустомитівському районі. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.* Київ, 2016. С. 94–95 (співавт.: Н. Білас, В. Опрыск).
- Розкопки поселення маліцької культури доби енеоліту Ставчани Х. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.* Київ, 2016. С. 97–99.
- Рятівні розкопки у Винниках біля Львова. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.* Київ, 2016. С. 92–93 (співавт.: М. Бандрівський, В. Опрыск).
- Стежка митрополита Андрея Шептицького у Винниках. *Лемківський календар на 2017 рік: альманах*. Львів, 2016. Ч. 66. С. 154–159 (співавт.: Л. Білоус, В. Опрыск).
- Mons altus terrae Belszensis. Висока гора в Белзькій землі (до найдавнішої історії Потелича). *Od Bachorza do Światowita ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu archeologicznym, historycznym i językoznawczym. Studia Źródłoznawcze dedykowane Profesorowi Michałowi Parczewskiemu w 70-tą rocznicę urodzin* / red.: М. Wojenka, М. Wołoszyn. Kraków; Rzeszów, 2016. S. 697–711 (співавт. В. Петегирич).
- Потелицька збірка кераміки з Музею Наукового товариства ім. Шевченка. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 232–248 (співавт. В. Петегирич).
- Eastern impulses in the eastern group of the Funnel Beaker culture. *Papers and materials of the archaeological and ethnographic museum in Łódź. Archaeological Series*. Łódź, 2016–2017. № 47. P. 395–419 (співавт.: М. Rybicka, D. Król, A. Diachenko).
- Wstępne informacje o badaniach nad kulturą pucharów lejkowatych w Winnikach, stanowisko Lisiwka koło Lwowa przeprowadzonych w 2016 roku. *Наукові студії*. Винники; Жешів; Львів, 2017. S. 21–38 (співавт.: М. Rybicka, N. Biłas, D. Król, G. Širbu).
- Археологічні дослідження в басейні річки Ставчанки. *Львівський археологічний вісник*. Львів, 2018. Вип. 4. С. 19–26 (співавт. В. Опрыск).
- Взаємозв'язки культури лійчастого посуду на південно-східному пограниччі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 91–110 (співавт. В. Пастеркевич).
- Вивчення багатощарової пам'ятки Винники–Лазки. *Археологічні дослідження в Україні 2016 р.* Київ, 2018. С. 120–121 (співавт.: Н. Білас, Т. Милан).
- Поселення культури лійчастого посуду Яструбичі на Західному Бузі. *Львівський археологічний вісник*. Львів, 2018. Вип. 4. С. 119–122 (співавт. О. Гула).
- Розкопки поселення культури лійчастого посуду Винники на горі Лисівка. *Археологічні дослідження в Україні 2016 р.* Київ, 2018. С. 123–124 (співавт.: Н. Білас, М. Рибіцька, О. Дяченко).
- Культ барана у племен культури лійчастого посуду. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2019. Вип. 23. С. 86–105.
- Дослідження у Ставчанах на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2018*. Київ, 2020. С. 109–110.
- Розкопки поселення культури лійчастого посуду Винники–Лисівка у 2017–2018 рр. *Археологічні дослідження в Україні 2018*. Київ, 2020. С. 111–112 (співавт.: Н. Білас, М. Рибіцька).

Статті в інших виданнях

- Розкопки багатощарового поселення Середнє на Івано-Франківщині. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 58–60 (співавт.: В. Пастеркевич, І. Принада).

- Розкопки поселення ранніх землеробів. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 60–63 (співавт.: Я. Махнік, В. Пастеркевич).
- Давні поселенці Самбірщини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 78–81 (співавт.: В. Опрыск, О. Адамишин).
- Вивчення давніх поселень басейну Ставчанки у 2012 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 54–55.
- Археологічні дослідження у Винниках. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 51–53 (співавт. В. Опрыск).
- Пошуки поселень культури лійчастого посуду у верхів'ях Дністра. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 49–50 (співавт.: В. Пастеркевич, Я. Рогожинський).
- Археологічні дослідження на Пустомитівщині у 2014 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 60–61 (співавт. В. Опрыск).
- Вивчення археологічної пам'ятки Винники–Шипшина у 2014 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 61–62 (співавт. Н. Білас).
- Дослідження археологічних пам'яток в околицях с. Которини на Львівщині у 2014 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 63–64 (співавт.: В. Пастеркевич, Я. Рогожинський).
- Археологічні розвідки у Винниках та на Пустомитівщині. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 57–59 (співавт. Н. Білас).
- Розкопки енеолітичного поселення Ставчани Х. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 52–54 (співавт. В. Опрыск).
- Розкопки у Винниках на «Стежці митрополита Андрея Шептицького». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 54–57 (співавт.: М. Бандрівський, В. Опрыск).
- Ювілей Віталія Коноплі. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 202–204 (співавт. В. Опрыск).
- Знахідки культури лійчастого посуду із Зимного та Литовежа на Волині. *Хроніки Ладимерії: наук. зб. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2017. Вип. II: матер. II Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 1025-й річниці заснування єпископської кафедри у Володимирі: наук. зб. (Володимир-Волинський, 30 листоп. 2017 р.) / заг. ред. В. Пикалюк. С. 20–24 (співавт.: В. Бучак, Г. Охріменко, О. Матейчук).*
- Ручки із зображенням голівок баранів культури лійчастого посуду із поселення Зимне на Волині. *Хроніки Ладимерії: наук. зб. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. Вип. IV: матер. IV Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 820-ій річниці утворення Галицько-Волинської держави та 695-ій річниці надання Володимиру магдебурзького права (Володимир-Волинський, 13 листоп. 2019 р.) / заг. ред. В. Пикалюк. С. 20–24 (співавт. Г. Охріменко).*

Енциклопедичні статті

Енциклопедія сучасної України. Т. 17. Київ, 2016. [стаття: Лійчастого посуду культура. С. 369].

Автореферати

Культура лійчастого посуду у межиріччі Верхнього Дністра та Західного Бугу: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.04 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. 18 с.

Віра ГУПАЛО
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 31 жовтня 1958 р. у м. Львів.

У 1981 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1986 р.: аспірант відділу археології (1986–1989), молодший науковий (1989–1997), науковий (1997–2000), старший науковий співробітник відділу археології (від 2000 р.).

У 1993 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Середньовічна кераміка заходу України в кінці VIII–XV ст.» (у Московському державному університеті ім. М. Ломоносова), 1998 р. – перетестація дисертації в Інституті археології НАН України.

У 2015 р. – докторську дисертацію на тему «Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII ст. (соціоісторична реконструкція)» (в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).

Член редколегії наукових журналів «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині», «Записки Львівського медієвістичного клубу», «Археологічна керамологія».

Член Національної експертної керамологічної ради НАН України з проведення щорічного Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства в Україні «KeGoKe».

Член спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України з 2016 р.

Член наукової Ради Дослідницького центру «FIIIOQE» (Університет ім. М. Склодовської-Кюрі (Люблін); Жешувський університет; Інститут історії та культури Європи ім. Лейбніца (Ліпск)).

Стипендіатка Kasy im. Józefa Mianowskiego (1998).

Авторка 160 публікацій, виданих українською, російською, польською, англійською та румунською мовами.

Брала участь у міжнародних наукових проектах, зокрема «Kultura funeralna elit I Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku na terenie Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Próba analizy interdyscyplinarnej» (2012–2015), «Przemiany kulturowo-osadnicze w dorzeczu rzeki Wiszni w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza w kontekście zmian prahistorycznej i wczesnośredniowiecznej ekumeny» (2013–2017), «Poszukiwanie, iden-tyfikacja i rozpoznanie naukowe najstarszej świątyni Bogurodzicy wybudowanej w Chełmie przez króla Daniela Halickiego» (2013–2017), а також у всеукраїнських: Історико-культурний парк «Древній Звенигород»: державна Програма регіонального розвитку на 2018–2020 рр. з 2017 керівник); «Княжий Звенигород: від реального до віртуального». Програма Українського культурного фонду «Аудіовізуальне мистецтво. Мультимедійні технології» (2020) та ін.

Упродовж 1977–2020 рр. брала участь у 89 експедиціях, серед яких 30 – за кордоном (Польща, Словаччина, Казахстан, Росія). Очолювала 36.

Нагороджена грамотами митрополита Рівненського та Острозького Української Православної Церкви Київського патріархату (2007), ЗНЦ НАН України (2011), дипломом Львівської обласної державної адміністрації та Львівської обласної ради (2016), ювілейною Почесною грамотою Президії НАН України (2018).

Наукові зацікавлення: археологія Середньовіччя та нової доби: гончарне виробництво X–XVIII ст., матеріальна культура та поховальна обрядовість, урбанізаційні процеси княжої доби; фунеральна культура Західної, Центральної та Східної Європи в XVI–XVIII ст.

Монографії

Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII століттях (соціоісторична реконструкція): монографія / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. 532 с.

Розділи в колективних працях

- Wyposażenie grobowe pochówków z kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Dubnie na Wołyniu na Ukrainie. *Kultura funeralna elit Rzeczypospolitej od XVI do XVIII wieku na terenie Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego: próba analizy interdyscyplinarnej*: monografia / red. A. Drażkowska. Toruń: Wyd-wo naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2015. S. 104–116.
- Pochówki osób duchownych w kryptach. *Od cerkwi katedralnej króla Daniela Romanowicza do Bazyliki pw. Narodzenia NMP w Chełmie. Wyniki badań interdyscyplinarnych sezonu 2013–2014*: monografia / red.: A. Buko, S. Gołub. Chełm: Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie, 2016. Rozdział 5, podrozdział 2. S. 154–166.
- Місце представників нацменшин в освітньому процесі міжвоєнного Львова (на прикладі археологічного співтовариства). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 258–277 (співавт. Н. Булик).
- Поховання у криптах і склепах храмів доби пізнього середньовіччя та ранньомодерного часу. *Методичні рекомендації з польової антропології*. Львів: НДЦ «Рятівна археологічна служба ІА НАН України», 2019. Ч. 2. Р. 7. С. 60–68.
- Релігійне життя княжого Звенигорода: релікти храмів і монастирів, предмети християнського культу. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 429–493.

Статті в наукових виданнях

- Апотропеїчні предмети з літописного Звенигорода. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 4. С. 17–36.
- До питання про технологічні особливості однієї керамологічної колекції з Дубна. *Українська керамологія*: Національний науковий щорічник. За рік 2008. Експеримент у сучасній керамології. Опішне: Українське народознавство, 2011. Кн. IV. Т. 1. С. 448–462.
- Обереги та апотропеїчні знаки на побутових предметах зі Звенигорода. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 397–414.
- Історична топографія Звенигорода. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 239–253.
- Конференція: актуальні проблеми археології, етнології та мистецтвознавства. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 555–557.
- Один тип застібок до шкіряної сумки з літописного Звенигорода. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів: Колір ПРО, 2012. Кн. 2. С. 427–436.
- Один різновид застібок до шкіряної сумки з літописного Звенигорода. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. VI. С. 280–289.
- Язичницькі обереги з літописного Звенигорода. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2012. Вип. 14–15. С. 81–90.
- Christian devotional objects from early medieval Zvenigorod (now Zvenygorod, Ukraine). *Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe. Archaeological and historical evidence* / ed.: M. Salamon, M. Wołoszyn, A. Musin, P. Špehar. Kraków; Leipzig; Rzeszów; Warszawa, 2012. Т. 1, cz. 2. S. 591–610.
- З історії заселення Звенигорода та його околиць у доісторичну добу. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 153–168.

- Дослідження доісторичних об'єктів на городищі літописного Звенигорода у 2010 р. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2013. Вип. 16. С. 219–230 (співавт. Н. Войцещук).
- «Autorskie» dewocjonalia mieszkańców wczesnośredniowiecznego Dźwinogrodu (Ukraina). *Transkarpat-skie kontrakty kulturowe w okresie lateńskim, rzymskim i wczesnym średniowieczu* / red. J. Garncarski. Krosno: Muzeum Podkarpat-skie w Krośnie, 2013. S. 547–566.
- Історія дослідження городища літописного Звенигорода і його околиць у ХІХ ст. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 8. С. 350–359.
- Дерев'яне зодчество Звенигорода на Білці в кінці ХІ – першій половині ХІІІ ст. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2014. Вип. 10. С. 54–68.
- Дослідження городища літописного Звенигорода і його околиць у першій половині ХХ ст. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2014. Вип. 9. С. 55–64.
- Дослідження поселення пізньоримського часу на городищі літописного Звенигорода. *Від венеців до Русі: зб. наук. праць на пошану доктора історичних наук, професора Дениса Никодимовича Козака з нагоди його 70-ліття* / ред. Г. Ю. Івакін. Київ; Харків: Майдан, 2014. С. 113–124 (співавт. Н. Войцещук).
- Исследование южного посада Звенигорода Галицкого (за матеріалами раскопок 2010 года). *Есенни чтения Сборяново. От находката до витрината*. Велико Търново, 2014. Т. 10. С. 99–123 (співавт. Н. Войцещук).
- Проблема локалізації літописного Звенигорода у історіографії ХІХ–ХХ ст. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 322–329.
- Релігійні медальйони із поховань у колишньому бернардинському костелі в Дубні на Волині. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 291–321.
- Виставка до 100-річчя з дня народження І. Свешнікова. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19: Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 454–457 (співавт. Е. Зарубій).
- Звенигородський період у дослідженнях І. Свешнікова. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19: Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 13–22.
- Archeologiczne świadectwa pielgrzymowania mieszkańców Dźwinogrodu. *Od Bachorza do Światowita ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu archeologicznym, historycznym i językoznawczym: studia źródłoznawcze dedykowane Profesorowi Michałowi Parczewskiemu w 70-tą rocznicę urodzin* / red.: M. Wojenka, M. Wołoszyn. Kraków; Rzeszów, 2016. S. 625–632.
- Кам'яний хрест зі Звенигорода: історія, морфологія, реставрація. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 20. С. 362–374 (співавт. О. Мамчур).
- Медальйон із зображенням Чудотворного образу Розп'ятого Ісуса Милятинського. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 20. С. 382–386 (співавт. О. Лазурко).
- Поховальний обряд та ритуальна атрибутика у ХVІІ–ХVІІІ ст. (за матеріалами розкопок у бернардинському костелі в Дубно). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 20. С. 209–219.
- Христианские реликвии паломников из княжеского Звенигорода. *В бронзе и камне: сб. статей в честь Анны Песковой* / ред.: А. Мусин, О. Щеглова. Санкт-Петербург: ИИМК РАН, ООО «Невская книжная типография», 2017. Т. XLVIII. С. 117–123 (серия: Труды Института истории материальной культуры РАН).

- Археологія шкіри або археологія ремесла (штрихи до портрета Віктора Войнаровського). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 11–22.
- Відображення культури св. І. Непомуцького у релігійному медальєрстві (за матеріалами археологічних розкопок у Дубні). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 416–425.
- The Princely City of Zvenyhorod: The State of Conservation, the Concept of Protective Measures and the Prospect of Scientific Research. *Analecta Archaeologica Ressoviensia*. Rzeszów, 2018. Т. 13. S. 401–415.
- Ikonomia przedstawień na medalikach religijnych z grobów w kościele poberdyńskim w Dubnie na Wołyniu (Ukraina). *Notae Numismatica*. 2018. Т. XIII. S. 275–303.
- Cult St. Ioan Nepomutskij in Ukraine in early modern era (historical, archaeological aspects). *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2019. Вип. 11. С. 17–28.
- Кераміка Тустані: впровадження до проблеми датування. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2020. Кн. IV. С. 40–56.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: New view on the beginning of the history of the annalistic Plisnesk. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2020. Вип. 14. С. 225–228 [на кн.]: Radosław Liwoch. Zabytki z wykopalisk Teodora Nieczuja-Ziemieckiego w latopisowym Pleśniku (Podhorce na Ukrainie). Kraków: Ekodruk, 2018. 168 s. (співавт. N. Bulyk).

Статті в інших виданнях

- Археологічні дослідження басейну р. Вишні: досвід обстеження суцільними площами. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, Zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2011: streszczenie referatów XXVIII konferencji sprawozdawczej* (Lublin, 29–30 marca 2012 r.). Lublin, 2012. S. 34 (співавт.: Н. Войцещук, Ю. Плеханов, О. Сілаєв, Д. Павлів).
- Cercetarea orasului vechi Zvenigorod de pe Belka: saptaturile din anul 2010. *Probleme actuale ale arheologiei, etnologiei si studiului artelor: rezumatele Comunicarilor Conferinta stiintifica cu participare internationala* (Chisinau, 31 mai – 1 iunie 2012). Chisinau, 2012. S. 14 (співавт. N. Voitseshchuk).
- Исследование южного посада Звенигорода Галицкого. *Кавказ и Абхазия в древности и в средневековье: взаимодействие и преемственность культур: тезисы 4 Абхазской Междунар. археол. конф.* (Сухуми, 27–29 нояб. 2013 г.). Сухуми, 2013. С. 34–35 (співавт. Н. Войцещук).
- Результати рятувних архітектурно-археологічних досліджень у церкві св. Онуфрія монастиря ЧСВВ у Лаврові 2014–2015 рр. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі; проблеми їх збереження та використання: матер. III Міжнар. наук. конф.* (Львів; Урич, 7–8 квіт. 2016 р.). Львів, 2016. С. 23–24 (співавт. Ю. Лукомський).
- Хрест-енколпійон із розкопок наскельної фортеці Тустань. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі: проблеми їх збереження та використання: матер. III Міжнар. наук. конф.* (Львів; Урич, 7–8 квіт. 2016 р.). Львів, 2016. С. 13–16 (співавт.: А. Пескова, Р. Миська, О. Мусін).
- Деревянные нательные крестики XII в. из Звенигорода Галицкого. *Кавказ и Абхазия в древности и в средневековье: взаимодействие и преемственность культур: матер. IV Абхазской междунар. археол. конф., посвященной памяти видного археолога-кавказоведа Л. Н. Соловьева* (Сухуми, 26–30 нояб. 2013 г.). Сухуми, 2017. С. 211–218.
- Казка про зачароване місто Звенигород. Львів, 2019. 6 с.
- Zvenyhorod. Märchen. Lviv: Ukrainische Kulturstiftung, 2020. 6 s.

Енциклопедичні статті

- Історична наука у Національній академії наук України в особах. Енциклопедичний довідник* / ред. кол.: В. Смолій (гол. ред.) та ін. Київ, 2018 [стаття: Свешніков Ігор Кирилович. С. 574–575].

Автореферати

Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII століттях (соціоісторична реконструкція): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 02.07.2015 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 40 с.

Віталій КОНОПЛЯ молодший науковий співробітник

Народився 3 березня 1945 р. у с. Виповзів Козелецького (тепер – Чернігівського) району Чернігівської області.

У 1971 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1973 р.: аспірант, молодший науковий співробітник.

Учасник численних археологічних експедицій.

Наукові зацікавлення: первісна археологія (неоліт, енеоліт, доба бронзи).

Розділи в колективних працях

Пам'ятки археології Комарева та Волиці (Сокальщина): наукове видання (каталог). Львів: Астра, 2012. Вип. 2. 75 с. (співавт.: П. Бугай, В. Войнаровський).

Прадавня історія сіл. *Комарів і Волиця. Історико-краєзнавчий нарис*. Львів, 2015. С. 21–62 (співавт. П. Бугай).

Leżnica, stanowisko Czub – osiedle kultury pucharów lejkowatych na zachodnim Wołyniu z analizą zabytków krzemiennych autorstwa Witalija Konopli. Rzeszów, 2019. S. 67–88 (співавт.: М. Rybicka, А. Havinskyj, W. Pasterkiewicz).

Статті в наукових виданнях

Археологічні пам'ятки села Сулимів. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів; Винники, 2010. Вип. 3. С. 245–254 (співавт. Н. Білас).

Археологічні дослідження на Кам'янецьчині. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів, 2011. Вип. 4. С. 225–253 (співавт. Н. Білас).

Нові пам'ятки археології на Сокальщині. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів, 2011. Вип. 4. С. 215–224.

Нові пам'ятки археології на Правобережному Побужжі. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2011. Вип. 6. С. 201–216 (співавт.: О. Сілаєв, Ю. Плеханов).

Антропоморфна стела із Верхньої Наддністрянщини. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів, 2012. Вип. 5. С. 231–234.

Антропоморфний ідол із Кнісела. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів, 2012. Вип. 7. С. 252–254 (співавт. Н. Білас).

Волино-Подільські археологічні студії. Луцьк, 2012. Вип. 3 [статті: Розвідкові роботи в басейні Стиру. С. 10–21 (співавт. В. Оприск); Розвідкові роботи в басейні Західного Бугу на Волині. С. 22–36 (співавт. О. Златогорський); Старожитності Монастирищини. С. 37–60 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв); Знахідки кам'яних і кременевих виробів з околиць Бару на Вінничині. С. 130–136 (співавт. А. Гавінський); Матеріали доби каменю з літописної Муравиці на Волині. С. 137–143 (співавт.: Б. Прищеп, О. Сілаєв)].

Давньоруські поселення Добротвора та його округи. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2012. Вип. 7. С. 157–172 (співавт. П. Довгань).

- Дослідження багат шарової пам'ятки Підберізці – «Лазки». *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. 2012. Вип. 16. С. 264–282 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв, Ю. Плеханов).
- Львівський археологічний вісник. Львів, 2012. Вип. 2 [статті: Розвідкові роботи в басейні р. Білий Стік. С. 4–31 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв, П. Бугай); Пам'ятка Волиця – «За церквою» в світлі нових досліджень. С. 32–38 (співавт. П. Бугай); Поселення культури кулястих амфор Яструбичі – «За Чернявою». С. 39–50; Знахідки кременевих виробів з Белза і Низів. С. 51–61 (співавт. О. Лазурко); Дослідження в Буську. С. 62–66 (співавт.: П. Довгань, Н. Стеблій); Розвідкові роботи на південній околиці Буська. С. 67–73 (співавт.: О. Сілаєв, П. Довгань); Дослідження в басейні Західного Бугу. С. 74–79 (співавт. Ю. Плеханов); Розвідкові роботи біля с. Поториця. С. 80–82 (співавт.: Ю. Плеханов, П. Бугай); Кам'яні і кременеві вироби із Сокаля у фондах Львівського історичного музею. С. 86–88 (співавт. Е. Зарубій); Кременеві сокири з Бродів і Нового Яричева. С. 89–91 (співавт.: В. Манько, Р. Шумило); Мідна сокира з Поториці. С. 92–93 (співавт. П. Бугай)].
- Палеодемографічні процеси в басейні річки Білий Стік на Сокальщині. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2012*. Lublin, 2013. Т. 29. S. 20–21.
- Поселення культури лійчастого посуду Рудники в північно-східному Передкарпатті. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej. Collectio Archaeologica Ressoiviensis*. Rzeszów, 2013. Т. XXVI. С. 37–54 (співавт. А. Гавінський).
- Поселенська структура давнього населення басейну Ставчанки в Надбужанщині. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2013. Вип. 8. С. 203–226 (співавт.: П. Довгань, Н. Стеблій).
- Риси давньої поселенської структури в околицях міста Дубляни Львівської області. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2013. Вип. 8. С. 227–237 (співавт.: О. Сілаєв, В. Маслюк).
- Трипільська культура Західної Волині в дослідженнях Миколи Пелешишина. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів, 2013. Вип. 6. С. 90–97.
- Вироби з кременю пам'ятки Которини-III. *Природне середовище і людина в районі Галицько-Букачівської улоговини в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu*. Kraków, 2014. С. 285–301.
- Давня поселенська структура долини річки Стасівки в околицях села Торки на Радехівщині. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2014. Вип. 9. С. 213–224 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв).
- Пам'ятки трипільської культури в Чернятині на Івано-Франківщині в контексті зв'язків з енеолітичними культурами Центральної Європи. *Культурний комплекс Кукутень–Трипілля та його сусіди*. Львів, 2014. С. 379–405.
- Поселенська структура давнього населення басейну Слотвини в Надбужанщині. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2014. Вип. 9. С. 135–165 (співавт.: П. Довгань, Н. Стеблій).
- Кременеобробний осередок раннього періоду доби бронзи на Жорнівському городищі. *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею*. Рівне, 2015. Вип. 13. С. 160–163 (співавт.: О. Войтюк, Б. Прищеп).
- Поселення трипільської культури Костянець – «Горби». *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею*. Рівне, 2015. Вип. 13. С. 145–148 (співавт.: А. Гавінський, Л. Крушельницька).
- Сільська округа літописного Щекотина. *Археологічні зошити з Пересопниці*. Рівне; Пересопниця, 2016. Вип. IV. С. 63–73 (співавт. Н. Білас).
- Культурно-хронологічна інтерпретація скарбу бронзових виробів із Стечеви. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів; Винники; Жешів, 2017. Вип. 9. С. 201–212 (співавт.: Н. Білас, Я. Ковальський-Білокрилий).
- Рогові і кістяні вироби з енеолітичної пам'ятки Голишів–«Замчисько» поблизу Луцька. *Старий Луцьк*. Луцьк, 2017. Вип. 13. С. 59–78 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв).
- Слов'янська округа літописного Бужська. *Археологічні зошити з Пересопниці. Збірник статей учасників V наукового археологічного симпозиуму «Літописні міста давньоруської держави»*. Рівне; Пересопниця, 2017. Вип. V. С. 48–61.
- New Bronze Items from Western Bug Area: chronology and cultural interpretation. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2017. Вип. 12. С. 113–120 (співавт. О. Сілаєв).

- Львівський археологічний вісник. Львів, 2018. Вип. 4 [статті: Нові пам'ятки археології Банюнина. С. 3–18 (співавт.: Н. Білас, М. Костюк); Розвідкові роботи в басейні річки Полтви. С. 31–38 (співавт. П. Довгань); Дослідження в долині річки Кам'янки. С. 39–42 (співавт. О. Сілаєв); Нові матеріали з пам'яток в околицях сіл Малі Підліски та Ситихів на Жовківщині. С. 43–58 (співавт.: О. Сілаєв, В. Маслюк); Обстеження в басейні річки Білостік. С. 59–78 (співавт.: П. Бугай, В. Яріш); Нові пам'ятки у північно-східному Передкарпатті. С. 79–83 (співавт. Н. Кравець); Обстеження в басейні річки Думни. С. 84–93 (співавт.: М. Костюк, О. Сілаєв); Дослідження пам'ятки Волиця – «Перед шлюзом». С. 94–104 (співавт.: О. Сілаєв, О. Козак, П. Бугай); Нові знахідки бронзових виробів з Надбужанщини: датування і культурна приналежність. С. 125–130; Нові надходження КЗ ЛОР «Історико-краєзнавчий музей». С. 131–137 (співавт.: Н. Білас, І. Тимець); Кременеві наконечники списів з Надбужанщини. С. 139–141 (співавт. І. Назар)].
- Розвідки та дослідження на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні*. Київ, 2018. С. 139–141 (співавт.: О. Сілаєв, І. Назар).
- Свещеховський кремій в культурах доби каменю України. *Od kujawskiego maceznika do stepów nadczarnomorskich. Studia z dziejów międzymorza bałtycko-pontyjskiego ofiariowane Profesorowi Aleksandrowi Koško. Archaeologia Bimaris / red.: M. Szmyt, P. Chachlikowski, J. Czebreszuk, M. Ignaczak, P. Makarowicz. Poznań: UAM, 2019. Vol. 5. S. 695–712.*
- Стоянка свідерської культури Ярославичі-Берег. *Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник ЛДІКЗ / ред.: П. Рудецький, В. Баюк. Луцьк, 2019. Вип. 15. С. 264–278 (співавт. Н. Білас).*
- Cultural and chronological interpretation at stone axes with disk – shaped blade from Western Ukraine. *Od kujawskiego maceznika do stepów nadczarnomorskich. Studia z dziejów międzymorza bałtycko-pontyjskiego ofiariowane Profesorowi Aleksandrowi Koško. Archaeologia Bimaris / red.: M. Szmyt, P. Chachlikowski, J. Czebreszuk, M. Ignaczak, P. Makarowicz. Poznań: UAM, 2019. Vol. 5. S. 718–773 (співавт. О. Silayev).*
- Нові матеріали волинсько-люблінської і городоцько-здовбицької культур із пам'ятки Хрінники-1. *Старий Луцьк: науково-інформаційний зб. Луцьк, 2020. Вип. XVI. С. 329–348 (співавт.: В. Баюк, Я. Погоральський, Н. Білас).*
- Часопис «Львівський археологічний вісник» КЗ ЛОР «Історико-краєзнавчий музей»*. Львів: Вид-во «Растр-7», 2020. Вип. 5 [статті: Рятівні розкопки в урочищі Млинівці поблизу Винник. С. 3–28 (співавт.: Б. Гринчишин, В. Сидорович, Н. Стеблій, І. Тимець); Розкопки пам'ятки Броди-1 у верхів'ї р. Стир. С. 29–41 (співавт. Я. Онищук); Дослідження в басейні Білого Стоку. – С. 41–71 (співавт.: Н. Білас, П. Бугай); Нові пам'ятки археології села Хренів. С. 87–116 (співавт.: Б. Гринчишин, М. Костюк, В. Сидорович); Розвідкові роботи на Радехівщині. С. 117–140 (співавт. П. Бугай); Розвідкові роботи біля міста Угнева на Сокальщині. С. 141–143 (співавт.: О. Лазурко, Є. Ткач); Археологічні знахідки із середмістя Винник. С. 144–146 (співавт.: Н. Білас, І. Тимець); Нові знахідки бронзових прикрас ранньоскіфського часу з Надбужанщини. С. 154–160 (співавт.: П. Бугай, Я. Ковальський-Білокрилий)].

Статті в інших виданнях

- Пам'ятка трипільської культури Медина–Лазі у Верхньому Подністер'ї. *Археологія & Фортифікація України: зб. матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. / відп. ред. В. Травінський. Кам'янець-Подільський, 2014. С. 61–71.*
- Старожитності села Торки. *Археологія & Фортифікація України: зб. матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. / відп. ред. В. Травінський. Кам'янець-Подільський, 2014. С. 42–47 (співавт.: О. Сілаєв, Н. Білас).*
- Археологічні пам'ятки Винник. *Наша спадщина. Науково-популярний журнал*. Львів, 2015. № 3. С. 32–44 (співавт.: Н. Білас, І. Тимець).
- Нові матеріали висоцької культури у фондах Бродівського історико-краєзнавчого музею. *Бридицина – край на межі Галичини та Волині*. Броди, 2015. Вип. 8. Матер. дев'ятої наук.-краєзн. конф., присвяченої Міжнародному дню пам'яток історії та культури. С. 8–11 (співавт. Я. Онищук).
- Кременеві матеріали з поселення волинсько-люблінської культури в уроч. «Луг» у Луцьку. *Старий Луцьк*. Луцьк, 2016. Вип. 12. С. 321–329 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв).

Керамічний комплекс пам'ятки волинсько-люблінської культури з урочища «Луг» у Луцьку. *Старий Луцьк*. Луцьк, 2017. Вип. 13. С. 52–58 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв).

Археологічні дослідження в урочищі Млинівці поблизу Винник Львівської області у 2018 році. *І Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей* (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 155–156 (співавт.: Б. Гринчишин, В. Сидорович, Н. Стеблій).

Матеріали волинсько-люблінської і городоцько-здовбицької культур з розкопок у Пересопниці. *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею: зб. наук. праць*. Рівне, 2018. Вип. XVI. Матер. наук. конф. «Наша спадщина: де минуле зустрічається з майбутнім». С. 114–119 (співавт.: О. Войтюк, Б. Прищеп).

Рецензії та упорядкування

Волино-Подільські археологічні студії: зб. наук. статей / упоряд.: В. М. Конопля, О. Є. Златогорський. Луцьк, 2012. Вип. III. Пам'яті Ю. М. Малєєва. (1941–2006). 220 с.

Руслан КОРОПЕЦЬКИЙ *кандидат історичних наук* *науковий співробітник*

Народився 21 серпня 1979 р. у м. Золочів Львівської області.
1996–2001 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2002 р.: аспірант (2003–2006), старший лаборант (2002–2006), молодший науковий (2006–2019), науковий співробітник (від 2019 р.).

У 2016 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Пам'ятка Кременець I (Куличівка) та її місце у верхньому палеоліті Східної Європи».

Член редакційної колегії фахового збірника «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині».

Брав участь в українсько-чеському проєкті «Paleolithic site Kulychivka in Kremenets' (Ukraine) in the context of Paleolithic of Central-Eastern Europe» спільно з Інститутом археології Академії наук Чеської Республіки, Брно (2015–2017).

Учасник археологічних експедицій, зокрема міжнародних (українсько-чеська експедиція, розвідкові дослідження на стоянці пізнього палеоліту Куличівка в м. Кременець (Тернопільська обл.); розкопки пізньопалеолітичної стоянки Лишень–Подолі (Чеська Республіка) (2015).

Автор понад 20 наукових праць.

Наукові зацікавлення: верхній палеоліт Східної Європи.

Розділи в колективних працях

Вияви духовної культури в палеоліті на території заходу України. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми): колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 11–35 (співавт.: О. Ситник, О. Томенюк).*

Статті в наукових виданнях

Нові датування та геологічно-археологічні дослідження палеолітичної стоянки Пронятин. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 257–279 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, О. Томенюк, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська).*

- Пронятин II – пам'ятка початку верхнього палеоліту Волино-Подільської височини. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 280–290 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, О. Томенюк, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська).
- Багатошарова палеолітична стоянка Ігровиця I. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 22–72 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, О. Томенюк, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська, Магдалена Крайцаж, Мацей Крайцаж).
- Ванжулів I – опорна палеолітична пам'ятка Волино-Поділля. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 172–211 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, О. Томенюк, М. Ланчонт, Т. Мадейська).
- Пізньопалеолітична стоянка Куличівка: культурний шар II. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 33–77 (співавт. О. Ситник).
- New observations concerning layer 4 of Kulichivka. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 14–25 (співавт.: P. Škrdla, O. Sytnyk).
- Маріямпіль V – нова середньопалеолітична пам'ятка Галицького Придністер'я. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 221–236 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, О. Томенюк, К. Стандзіковський, П. Мрочек).
- Палеоліт і мезоліт Львівщини (з історії дослідження). *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 102–124 (співавт. О. Крашанович).
- Stages of life and scientific achievements of Lviv archaeologist Volodymyr Savych. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 109–119 (співавт. О. Sytnyk).
- Верхній палеоліт Мізоцької височини на матеріалах стоянок Липа I та Липа VI: природне середовище, вік, техніка обробки кременю, первісне мистецтво. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 23–41 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник, О. Томенюк).
- Культурно-типологічна та хронологічна інтерпретація нижніх культурних шарів стоянки Куличівка. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 43–72 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, О. Томенюк).
- Пам'ятки середнього палеоліту в околицях Маріямполья на Дністрі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 26–42 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник, О. Томенюк, М. Ланчонт).
- Influences of sites of Trypillia BI – Cucuteni A4 Stages on the establishing of styles of painting of ceramic ware of Zalischyky Group of Trypillia BI–BII Stages (Upper and Middle Dnister Region). *Hiperborea*. Bucharest, 2019. Vol. VI. № 2. P. 5–20 (співавт.: Y. Yakovyshyna, R. Koropetskyi, N. Bulyk, O. Sytnyk).
- Нововідкриті пам'ятки археології в Яворівському районі Львівської області. *Ab plantibus usque ad montes*. Studia archaeologica Andreae Pelisiak sexagesimum quintum annum vitae oblate / ed.: M. Dębiec, T. Saile. Collectio Archaeologica Ressoviensis. Rzeszów, 2020. S. 559–579 (співавт.: Д. Павлів, В. Петегрич).

Статті в інших виданнях

- Дослідження поселення княжої доби на Жовківщині. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 68–70 (співавт.: В. Петегрич, Д. Павлів).

- З глибини тисячоліть. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 70–74 (співавт. О. Ситник).
- Нові матеріали до археологічної та етноісторичної карти Городоччини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 75–78 (співавт.: В. Петегирич, Д. Павлів, І. Принада, Я. Яковишина).
- Найдавніша стоянка неандертальців на Поділлі. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 48–51 (співавт. О. Ситник).
- Нові пам'ятки неандертальської людини у Галицькому Придністер'ї. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 52–55 (співавт. О. Ситник).
- Стоянка Пронятин: нові відкриття 2015 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 49–52 (співавт. О. Ситник).
- Podsumowanie badań powierzchniowych w dorzeczu Wiszni. *Badania archeologiczne w Polsce środkowoschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2015: streszczenia referatów XXXII konferencji*. Lublin, 2016. S. 20 (співавт.: Н. Войцещук, О. Осаульчук, Д. Павлів, І. Горбань, С. Чопек, К. Трибала-Завісляк, Д. Бобак).
- Верхньопалеолітична стоянка Куличівка: підсумки досліджень. *І Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей з'їзд: програма роботи та анотації доповідей* (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 76 (співавт. О. Ситник).
- Main problems of the research on the Palaeolithic of Halych-Dnister region (Ukraine). *XXVI Konferencja «Stratygrafia Plejstocenu Polski»: Plejstocen i paleolit przedpola Sudetów* (Pokrzywna, 2–6 września 2019 r.). Wrocław, 2019. P. 7–9 (співавт.: А. Vogucki, О. Tomeniuk, О. Sytnyk).

Автореферати

- Пам'ятка Кременець I (Куличівка) та її місце у верхньому палеоліті Східної Європи: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.04 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. 19 с.

Юрій ЛУКОМСЬКИЙ кандидат архітектури старший науковий співробітник

Народився 28 березня 1961 р. у м. Івано-Франківськ.

У 1983 р. закінчив архітектурний факультет Львівського політехнічного інституту.

У 2005 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Архітектурно-планувальна структура хрестово-баневих церков XII–XIII ст. Давнього Галича» (спеціальність – «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури»).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1983 р.: лаборант, інженер-архітектор (1983–1989), молодший науковий (1989–2007), науковий (2007–2018), старший науковий співробітник (від 2018 р.).

Член Українського національного комітету ICOMOS.

Учасник польсько-українського науково-дослідного проекту «Пошук, ідентифікація і наукове вивчення найстарішого храму Пресвятої Богородиці, побудованого в Холмі королем Данилом Галицьким», у якому керував архітектурно-археологічними дослідженнями української групи фахівців (2013–2017).

Керівник та учасник 145 археологічних експедицій.

За сумісництвом доцент кафедри архітектури та реставрації Інституту архітектури в Національному університеті «Львівська політехніка».

Нагороди: Лауреат премії ім. академіка І. Крип'якевича (1996), нагороджений пам'ятною медаллю «Князь Данило Романович – бл. 1201–1264» від міського голови м. Холм (Польща) з приводу 750 років від часу смерті короля Данила за заслуги в дослідженні найстарішої святині м. Холма – церкви Богородиці XIII ст. (2014).

Наукові зацікавлення: пам'ятки архітектурної археології України від середньовіччя до Нового часу (X–XVIII ст.).

Розділи в колективних працях

Analiza architektoniczna cerkwi katedralnej. *Od cerkwi katedralnej króla Daniela Romanowicza do bazyliki PW. Narodzenia NMP w Chełmie. Wyniki badań interdyscyplinarnych sezonu 2013–2014.* Chełm, 2016. S. 69–120 (співавт.: М. Bewz, W. Bewz, W. Petryk).

Архітектурно-археологічні дослідження катедральної святині Богородиці XIII ст. у місті Холмі. *Міждисциплінарні методи в дослідженні та реставрації пам'яток архітектури і творів мистецтва:* колект. моногр. / ред. М. Бевз. Львів; Варшава; Целестинув, 2018. С. 52–59 (співавт. М. Бевз).

Пеленський Й. Галич в історії середньовічного мистецтва на основі археологічних досліджень і архівних джерел / пер. з пол.: Ю. Лукомський, Ю. Угорчак, Т. Романюк, Л. Мазурчак. *Галич:* зб. наук. праць. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2018. Серія 2. № 4. 320 с.

Opis relikwów architektury: część północna Wysokiej Górkі. *Architektura rezydencji na Wysokiej Górcie w Chełmie. Średniowieczny zespół rezydencjonalny na Górze Katedralnej w Chełmie* / red. A. Buko. Warszawa, 2019. S. 173–180.

Перші пам'ятки сакральної архітектури на Прикарпатті як квінтесенція духовної культури його мешканців та володарів (на основі археологічних джерел). *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми):* колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 382–428.

Статті в наукових виданнях

Цегляна піч XIV–XV ст. у Володимирі-Волинському. *Наукові студії /* Історико-краєзнавчий музей м. Винники. Львів, 2011. № 4. С. 268–279 (співавт. С. Панишко).

Нові археологічні дослідження Лаврівського монастиря у 2009 році. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань».* Львів: Колір ПРО, 2012. Кн. 2. С. 404–426.

До археологічного кадастру Львівської області. Самбірщина. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 233–251 (співавт. А. Гавінський).

Архітектурно-археологічні дослідження втрачених архітектурних об'єктів XII–XIII ст. на території Національного заповідника «Давній Галич». *Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень.* Київ: СПД Павленко, 2014. № 9. С. 109–131 (співавт. В. Петрик).

Віднайдення фундаментів та стін катедрального собору XIII ст. Пресвятої Богородиці у місті Холмі. *Жовква крізь століття:* наукове видання ДІАЗ у м. Жовкві. Львів: Растр-7, 2014. № 3. С. 184–191 (співавт. М. Бевз).

Заселення території Львова від V/VI до середини XIII ст. *Атлас українських історичних міст* / наук. ред. М. Капраль. Львів; Київ, 2014. Т. 1. С. 14–17. Мапа 3.2. (співавт. В. Петегрич).

Монастир св. Онуфрія XIII–XX ст. у Лаврові: генеза планувальної структури. *Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень.* Київ: СПД Павленко, 2014. № 9. С. 90–108 (співавт. А. Крупа).

Планувальний розвиток монастиря Св. Онуфрія у Лаврові. *Проблеми дослідження, збереження і реставрації об'єктів культурної спадщини:* зб. наук. праць кафедри реставрації і реконструкції архітектурних комплексів Інституту архітектури НУ «Львівська політехніка». Львів, 2014. С. 151–163 (співавт. А. Крупа).

- Археологічна карта Жовкви та околиць (до кінця XVI ст.). *Жовква: Атлас українських історичних міст*. Львів: «Колвес», 2016. Т. 3. С. 45–46; карта-реконстр. 3.1. (співавт. Т. Милян).
- Галич. *Енциклопедія Наукового товариства ім. Шевченка* / ред. О. А. Купчинський. Львів, 2016. Т. 3. С. 421–431.
- Археологічні дослідження вежі-дзвіниці костельного святого Бартоломея в Дрогобичі 2015 р. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. № 19. С. 9–55 (співавт.: Р. Миська, Л. Тимошенко).
- Успенський собор давнього Галича: історія вивчення, проблеми збереження та консервації. *Успенський собор Галича. Минуле, сучасне, майбутнє*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Галич, 14–15 груд. 2017 р.). Галич, 2017. С. 187–195 (співавт.: М. Бевз, В. Бевз, В. Петрик).
- Княжий Галич (археологія, дослідження, структура міста). *Галич: атлас українських історичних міст*. Львів: Колвес, 2018. Т. 2. С. 2–9. Мапа 3.3. (співавт. В. Петрик).
- Церква Благовіщення у давньому Галичі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 167–208.
- Катедра Пресвятої Богородиці XIII ст. в Холмі (архітектурно-археологічні та історико-архітектурні аспекти). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Архітектура». Львів, 2019. № 1 (спецвип.). С. 20–37 (співавт.: М. Бевз, В. Бевз).

Статті в інших виданнях

- Архітектурно-археологічні дослідження фундаментів Успенського собору давнього Галича–Крило-са. Проблеми консервації та музеєфікації. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2011: streszczenia referatów XXVIII konferencji sprawozdawczej*. Lublin, 2012. S. 26 (співавт. М. Бевз).
- Давні поселенці Самбірщини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 78–81 (співавт.: А. Гавінський, В. Опрыск, О. Адамишин).
- До питання методології відтворення втраченої історичної забудови та архітектурних пам'яток (на прикладі Львова). *Дослідження, збереження та реставрація об'єктів культурної спадщини*: тези доп. Міжнар. наук. конф., присвяченої 20-літтю заснування кафедри реставрації та реконструкції архітектурних комплексів. Львів, 2012. С. 47–48 (співавт. В. Петрик).
- Дослідження Десятинної церкви в Києві у 2007–2008 рр. *Матеріальна та духовна культура Південної Русі*: матер. Міжнар. польового археологічного семінару, присвяченого 100-літтю від дня народження В. Й. Довженка (Чернігів; Шестовиця, 16–19 лип. 2009 р.). Київ; Чернігів, 2012. С. 130–138 (співавт.: Г. Ю. Івакін, О. М. Іоаннісян, Д. Д. Йолшин).
- Піднесення Галича. *Львівська газета*. 2012. 13 груд. URL: <http://www.gazeta.lviv.ua/article/7020> (співавт. І. Чорновол).
- Археологічно-архітектурні дослідження залишків Катедрального храму Пресвятої Богородиці XIII ст. у місті Холмі. *Сучасна архітектурна освіта. Архітектура: образ, естетика, емоційний контекст*: тези VI Всеукр. наук. конф. Київ, 2013. С. 67–69 (співавт. М. Бевз).
- То де ж могила князя Лева. *Львівська газета*. 2013. 11 жовтня. URL: <http://www.gazeta.lviv.ua/article/18026> (співавт. І. Чорновол).
- Виявлення катедри Пресвятої Богородиці XIII ст. у Холмі. *Наша спадщина*. Львів: Растр-7, 2014. № 2. С. 15–19 (співавт. М. Бевз).
- Проблеми визначення архітектурних особливостей літописної церкви Богородиці, археологічно виявленої в Холмі дослідженнями 2013 р. *Фізичні методи в дослідженнях і реставрації пам'яток архітектури та мистецтва*: зб. тез доп. / ред.: С. Пороський, М. Бевз. Львів; Варшава; Целестинув, 2014. С. 15–16 (співавт.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб).
- Najstarsza chełmska cerkiew Bogurodzicy z czasów Daniela Romanowicza (XIII w.). Wstępne wyniki polsko-ukraińskiego projektu realizowanego w 2013 r. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2013: streszczenia referatów XXX konferencji* (pod red.: J. Libery, A. Zakościelnej). Lublin, 2014. S. 46 (співавт.: А. Буко, М. Bewz, S. Gołub).

- Cechy architektoniczne latopisowej cerkwi Bogurodzicy w Chełmie na podstawie polsko-ukraińskich badań archeologicznych w roku 2013. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2013: streszczenia referatów XXX konferencji* (pod red.: J. Libery, A. Za-kościelnej). Lublin, 2014. S. 46–47 (співавт.: А. Буко, М. Бевз, S. Gołub).
- Археологічно-архітектурні дослідження залишків катедрального храму Пресвятої Богородиці XIII ст. у місті Холмі. *Сучасна архітектурна освіта. Архітектура: образ, естетика, емоційний контекст*: матер. VI Всеукр. наук. конф. (Київ, 26–27 лист. 2015 р.). Київ, 2015. С. 31–33 (співавт. М. Бевз).
- Матеріали і технології в архітектурній біографії міста (на прикладі міста Холм у Польщі). *Збереження історичної забудови центра Одеси шляхом включення до основного Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Одеса–ЮНЕСКО)*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 24–26 черв. 2015 р.). Одеса: Астропринт, 2015. С. 136–145 (співавт.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб, Л. Газда).
- Nowe rezultaty badań latopisowej cerkwi Bogurodzicy z czasów Daniela Romanowicza (XIII w.) i inne odkrycia z roku 2014. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2014: streszczenia referatów XXXI konferencji*. Lublin, 2015. S. 51–52 (співавт.: А. Буко, М. Бевз, S. Gołub).
- Архітектурно-археологічні аспекти досліджень нововіднайдені Катедри Богородиці в Холмі. *Король Данило: культурна і державотворча спадщина його доби*: наук. зб. за матер. Міжнар. конф. (Львів, 8–9 груд. 2014 р.). Львів, 2016. С. 130–150 (співавт. М. Бевз).
- Результати рятівних архітектурно-археологічних досліджень у церкві св. Онуфрія монастиря ЧСВВ у Лаврові 2014–2015 рр. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччя; проблеми їх збереження та використання*: матер. III Міжнар. наук. конф. (Львів; Урич, 7–8 квіт. 2016 р.). Львів, 2016. С. 23–24 (співавт. В. Гупало).
- Вежа-дзвіниця Дрогобицького костелу св. Бартоломея у світлі найновіших досліджень. *Наша спадщина*. Львів: Растр-7, 2018. № 1. С. 49–53 (співавт.: Р. Миська, Л. Тимошенко).
- Історія та результати досліджень давнього Галича за участю Карпатської архітектурно-археологічної експедиції Михайла Рожка у 1980-х роках. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. до 80-річчя від дня народження М. Рожка (Львів; Урич, 6–7 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 13–14.
- Храм Святого Пантелеймона. *Давній Галич*: науково-популярний часопис. 2019. № 2–3. С. 3–5 (співавт.: І. Криховецький, О. Мельничук, А. Фіголь).

Переклади

- Пеленський Й. Галич в історії середньовічного мистецтва на основі археологічних досліджень і архівних джерел / пер. з пол.: Ю. Лукомський, Ю. Угорчак, Т. Романюк, Л. Мазурчак. *Галич*: зб. наук. праць. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2018. Серія 2. № 4. 320 с.

Ірина ЛУЦИК
молодший науковий співробітник

Народилася 22 січня 1993 р. у м. Ходорів Жидачівського (тепер – Стрийського) району Львівської області.

2010–2015 рр. – студентка історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка («Магістр археології. Археолог. Історик. Викладач історії»).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2015 р. Працює над темою дисертації «Християнські некрополі Галицько-Волинських земель XI–XIV століть (есхатологія та традиції)» (керівник – д-р іст. наук Віра Гупало).

Лавреатка обласної премії молодим ученим і дослідникам за наукові досягнення, які сприяють соціально-економічним перетворенням у регіоні й утверджують високий авторитет науковців Львівщини в Україні та світі (2019).

Стажування: «Dziedzictwo kulturowe w zbiorach muzealnych kolekcje archeologiczne ze średnio-wiecznych grodzisk i nekropoli Podkarpacia» 22–26 липця 2019 р. w Muzeum Historycznym w Sanoku; «Metódy pamiatkového výskumu stredovekej sakrálnej architektúry na severovýchodnom Slovensku» na Krajskom pamiatkovom úrade Prešov, pracovisko Levoča, 26–28 júla 2019 р.

Наукові зацікавлення: середньовічна археологія та історія, християнські поховальні пам'ятки, духовна культура, княжа доба.

Розділи в колективних працях

Підплитові поховання на території Галицько-Волинських земель: аналіз та узагальнення. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 494–533.

Статті в наукових виданнях

Черепи, пробіті цвяхами, з Володимира-Волинського та його околиць. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2017. Вип. 12. С. 44–69.

Давні кам'яні хрести на Волині в світлі фунеральної культури доби середньовіччя. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 402–415.

Християнські некрополі княжого Володимира: верифікація джерел. *Religions and beliefs of Rus' (9th–16th centuries)*. Publication from the 8th International Scientific Conference (Lviv, 15th–18th November, 2017) / ed. V. Nagirnyu. Krakov, 2018. S. 255–271 (Seria: Colloquia Russica. Series I, vol. 8).

Підплитові могильники на Волині та Галицько-Волинському пограниччі: верифікація і каталогізація. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / відп. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 279–300.

Рецензії та огляди

[Рец.]: *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 490–494 [на кн.]: M. Dzik Przemiany zwyczajów pogrzebowych w międzyrzeczu Bugu i Górnej Narwi (XI–XV w.). Rzeszów: «Zimowit», 2015. T. I. 321 s. T. II. 255 s.

Статті в інших виданнях

Пам'ятні хрести на Волині: до питання про локалізацію середньовічних могильників. *Феномен Європи: проблеми державотворення*: зб. матер. наук. конф. молодих вчених з міжнародною

участю. (Львів, 15–17 листоп. 2018 р.) / упоряд.: Р. Б. Тарнавський, В. М. Мельник. Львів: Видання наукового журналу «Аннали юридичної історії», 2018. С. 71–73.
Загадка смерті Володимира Васильковича. *Локальна історія*. 2020. № 3. С. 10–13.
Тисячолітня писанка. *Локальна історія*. 2020. № 4. 2020. С. 96.

Переклади

V. Hupalo. The Princely City of Zvenyhorod: The State of Conservation, the Concept of Protective Measures and the Prospect of Scientific Research / trans. from Ukrainian I. Lutsyk. *Analecta Archaeologica Ressoiviensia*. Rzeszów, 2018. T. 13. S. 401–415.

Василь ОПРИСК

молодший науковий співробітник

Народився 10 серпня 1950 р. у с. Гонятичі Миколаївського (тепер – Стрийського) району Львівської області.

У 1972 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1974 р.: аспірант (1974–1977), молодший науковий співробітник (від 1977 р.).

Від 1991 р. співпрацює з Інститутом археології НАН України та Волинським краєзнавчим музеєм для спільних досліджень багатшарових поселень, зокрема княжого періоду.

Учасник численних археологічних експедицій.

Наукові зацікавлення: археологічні дослідження княжого Галича, Львова, село Волинської землі княжої доби.

Розділи в колективних працях

Археологічні пам'ятки с. Голешева і його околиць. *Історія села Голешева*. Львів, 2012. С. 32–45.

Статті в наукових виданнях

Розвідкові роботи в басейні Стиру. *Волино-Подільські археологічні студії*. Луцьк, 2012. Вип. 3. С. 10–21 (співавт. В. Конопля).

Археологічні пам'ятки села Голешів і його околиць. *Голешів в історії, культурі та людських долях: Історико-краєзнавчі нариси, спогади*. Львів: Простір-М. 2014. С. 34–47.

Щире слово про товариша. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2015. Вип. 10. С. 200–208 (співавт. А. Гавінський).

Віталію Михайловичу Коноплю 70. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2015. С. 241–247 (співавт. А. Гавінський).

Наша Даруся. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 429–430.

Розвідки у м. Винники та Пустомитівському районі. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.* Київ, 2016. С. 94–95 (співавт.: А. Гавінський, Н. Білас).

Рятівні розкопки у Винниках біля Львова. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.* Київ, 2016. С. 92–93 (співавт.: А. Гавінський, М. Бандрівський).

Археологічні дослідження в басейні річки Ставчанки. *Львівський археологічний вісник*. Львів, 2018. Вип. 4. С. 19–26 (співавт. А. Гавінський).

Статті в інших виданнях

- Давні поселенці Самбірщини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 78–81 (співавт.: А. Гавінський, Ю. Лукомський, О. Адамишин).
- Археологічні дослідження у Винниках. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 51–53 (співавт. А. Гавінський).
- Археологічні дослідження на Пустомитівщині у 2014 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 60–61 (співавт. А. Гавінський).
- Розкопки енеолітичного поселення Ставчани Х. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 52–54 (співавт. А. Гавінський).
- Розкопки у Винниках на «Стежці митрополита Андрея Шептицького». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 54–57 (співавт.: А. Гавінський, М. Бандрівський).
- Стежка митрополита Андрея Шептицького у Винниках. *Лемківський календар на 2017 рік: альманах*. Львів, 2016. Ч. 66. С. 154–159 (співавт.: А. Гавінський, Л. Білоус).
- Церква Святого Духа у Львові: дві історії, дві долі. *Наша спадщина*. 2016. № 2 (8).
- Ювілей Віталія Коноплі. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 202–204 (співавт. А. Гавінський).

Дмитро ПАВЛІВ молодший науковий співробітник

Народився 17 листопада 1956 р. у м. Городище Черкаської області. У 1981 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1974 р.: старший лаборант (1974–1984), молодший науковий співробітник (від 1984 р.).

Член редколегії збірників «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині», «Стільський град».

Член Спільки археологів України та Наукового товариства ім. Шевченка.

Автор 190 праць, опублікованих українською, польською, російською, англійською та німецькою мовами.

Брав участь у понад 200 археологічних експедиціях (у 35 – керівник).

Учасник багатьох міжнародних наукових проєктів, зокрема «Environment and Man at the Carpathian Foreland in the Upper Dniester catchment from Neolithic to Early Mediaeval period» (2003–2006); «Środowisko przyrodnicze i człowiek na pograniczu stref geograficznych i rubieży kultur środkowo-i południowo-wschodnio-europejskich w widłach Dniestru i Łomnicy w dobie neolitu i epok późniejszych» (2010–2013); «Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Bykowie koło Drohobycza» (2014–2016); «Przemiany kulturowo-osadnicze w dorzeczu rzeki Wiszni w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza w kontekście zmian prahistorycznej i wczesnośredniowiecznej ekumeny» (2013–2018) та ін.

Стипендіат Міністерства науки Республіки Австрія (1991) та Фонду ім. Стефана Баторія Республіки Польща (1993).

Нагороджений «Золотим знаком» Австрійського Чорного Хреста (1996), Почесною грамотою ЗНЦ НАН України (2001), грамотою відділення історії, філософії та права Президії НАН України (2018).

Наукові зацікавлення: доба бронзи і раннього заліза Заходу України, історія археології, відкриття різночасових пам'яток археології Верхньої Наддністрянщини та Західної Волині.

Колективні монографії

Prahistoryczne kurhany (III tys. przed Chr.) we wsi Hajki Niżni koło Drohobycza w prawym dorzeczu górnego Dniestru / Стародавні кургани (III тис. до Р. Х.) у селі Гаї Нижні біля Дрогобича на правобережжі верхнього Дністра: моногр. / PAU, Komisja Prehistorii Karpat / ПАНМ, Комісія преісторії Карпат / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Kraków / Краків, 2011. 216 с. (співавт.: J. Machnik, W. Petehyrcz / Я. Махнік, В. Петегірич).

Багатошарові пам'ятки археології у Бикові поблизу Дрогобича / Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Bukowie koło Drohobycza: моногр. / PAU, Komisja Prehistorii Karpat / ПАНМ, Комісія Преісторії Карпат / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича / наук. ред.: Я. Махнік, Д. Павлів. З додатками І. Рогош та І. Тромбської. Kraków, 2016. 599 с. (співавт.: J. Machnik, W. Pasterkiewicz, W. Petehyrcz, S. Szopez / Я. Махнік, В. Пастеркевич, В. Петегірич, С. Чопек).

Розділи в колективних працях

Каталог археологічних пам'яток з околиць досліджених торфовищ поблизу сіл Лука і Цвітова Калуського району у Верхній Наддністрянщині. *Natural environment and man on the upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period*: моногр. / ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka; PAU, Prace Komisii prehistorii Karpat. Kraków, 2013. T. VI. S. 114–168 (співавт. В. Петегірич).

Rezultaty archeologicznej prospekcji terenowej przeprowadzonej w okolicy badanych palinologicznie torfowisk w Łuce i w Świtowej, rej. Kałusz, nad górnym Dniestrem / Результати поверхневих археологічних обстежень, проведених в околицях палінологічно досліджених торфовищ поблизу сіл Лука і Цвітова Калуського р-ну у Верхній Наддністрянщині / Results of archaeological survey in the area of palynologically examined peat bogs in Luka and Cvitova, Kaluś district, on the upper Dnister. *Natural environment and man on the upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period*: монографія / ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka; PAU, Prace Komisii prehistorii Karpat. Kraków, 2013. T. VI. S. 73–113 (співавт.: J. Machnik, W. Petehyrcz / Я. Махнік, В. Петегірич).

Археологія і давня історія Рогатинщини. *Старожитності Рогатинщини*: монографія. Львів: Тріада плюс, 2015. С. 16–96 (співавт. В. Петегірич).

Historia odkryć i badań archeologicznych w dorzeczu Wiszni / Історія відкриттів і археологічних досліджень в басейні ріки Вишні. *Przemiany kulturowo-osadnicze w dorzeczu rzeki: Wiszni w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza w kontekście zmian prahistorycznej i wczesnohistorycznej ekumeny / Культурно-поселенські зміни в басейні річки Вишні в епоху бронзи і за доби раннього заліза в контексті змін доісторичної і ранньосередньовічної ойкумени*: моногр. Rzeszów, 2018. С. 19–30 (співавт.: К. Трибала-Завісляк, Н. Войцещук, В. Петегірич).

Поховання поморської культури в кам'яних гробницях на заході України. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 236–275.

Статті в наукових виданнях

Горизонт ранньозалізного часу пам'ятки Грушів II на Львівщині. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 299–319 (співавт. Н. Войцещук).

Дослідження багатошарового поселення Любеля 3 у Львівській області. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава. 2011. С. 238 (співавт.: Т. Р. Мильян В. М. Петегірич).

- Дослідження курганного могильника Підліски I на Івано-Франківщині. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 257–258 (співавт. В. М. Петегирич).
- Нові знахідки зброї ранньогальштатського часу з Прикарпаття. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 385–391.
- Пошуки курганів у Прикарпатті. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 259–260 (співавт. В. М. Петегирич).
- Стародавні кургани у міжріччі Вишні і Стривігору Сянсько-Дністровської височини. *Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV–II tysiącleciu p.n.e.*: зб. статей. Kraków; Warszawa, 2011. S. 295–313 (співавт. В. Петегирич).
- Archeologiczno-paleobotaniczne poszukiwania na obszarze lewego dorzecza górnego Dniestru w 2010 r. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, rok 2010 / 2011*. Kraków, 2011. S. 311–315 (співавт.: J. Machnik, W. Petehyrcz, K. Szczepanek).
- Кургани на Войнилівській височині у міжріччі Сивки та Лімниці. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 283–306 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).
- Курганний могильник культури шнурової кераміки в Гаях Нижніх на Дрогобицькій височині. *Фортеця: збірник заповідника Тустань*. Львів, 2012. Кн. 2. С. 296–326 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).
- Роботи Городоцького загону Львівської археологічної розвідкової експедиції. *Археологічні дослідження в Україні 2011*. Луцьк, 2012. С. 306–307 (співавт.: О. Ситник, В. Петегирич, Р. Коропецький).
- Archeologiczno-geomorfologiczne badania na lewoberzeźnych terasach Dniestru w okolicy miejscowości Bukacziwci rej. Rohatyn. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, rok 2011 / 2012*. Kraków, 2012. S. 356–361 (співавт.: P. Gębica, J. Machnik, W. Petehyrcz).
- Дослідження пам'яток княжої доби на Малому Поліссі Львівщини і питання локалізації «Белзьких полів». *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 193–222 (співавт. В. Петегирич).
- Дослідження прадавніх курганів поблизу села Гаї Нижні на Дрогобищині. *Бойківщина. Науковий збірник*. Дрогобич, 2013. Т. 4. С. 636–660 (співавт. В. Петегирич).
- Archeologiczna prospekcja terenowa w rejonie tzw. Bramy Bukaczowskiej nad górnym Dniestrem. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, rok 2012 / 2013*. Kraków, 2013. S. 289–294 (співавт.: S. Czopek, J. Machnik, W. Petehyrcz).
- На пограниччі давніх європейських культур: дослідження українсько-польської експедиції у басейні Дністра між Галичем і Журавно. *Галич і Галицька земля: матер. Міжнар. наук. конф.* (Галич, 30–31 жовт. 2014 р.). Галич, 2014. С. 99–106 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).
- Попередні результати археологічних досліджень (розкопок) у басейні річки Вишня в 2014–2015 роках. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2015. Вип. 19. С. 118–141 (співавт.: Н. Войцещук, О. Осаульчук, С. Чопек, К. Трибала-Завісляк, Д. Бобак).
- Українсько-польська археологічна експедиція: наукові здобутки і перспективи. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19. Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 323–347 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).
- New discoveries of arrowheads of Scythian type from Polish-Ukrainian borderland (San, Bug and upper Dniester drainage basin). *Acta Archaeologica Carpathica*. 2015. Vol. 50. P. 191–216 (співавт.: S. Czopek, K. Trybała-Zawiślak, N. Wojcieszczuk).
- Багате поховання волинсько-люблінської культури з Городка на Львівщині. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Винники; Жешів; Львів, 2016. Вип. 9. С. 149–163 (співавт. В. Петегирич).
- Унікальне бронзове навершя булави з околиці літописного Звенигорода. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 357–361 (співавт.: В. Петегирич, О. Томенюк).

- Дослідження пам'яток в басейні р. Вишня 2014–2015 рр. *Археологія*. 2017. № 4. С. 87–104 (співавт.: Н. Войцещук, О. Осаульчук, С. Чопек, К. Трибала-Завісляк).
- Жаринки в серці (світлій пам'яті Лариси Іванівни Крушельницької). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 481–484.
- Загадки кургану «Могила Святослава» у Карпатах. *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 155–170 (співавт. В. Петегирич).
- Кургани Бібрсько-Стільського горбогір'я як об'єкти наукової, пам'яткоохоронної та туристичної зацікавленості. *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 102–124 (співавт. В. Петегирич).
- «Rysował na miejscu». Львівські матеріали перших досліджень пам'ятки Злота в Польщі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 159–166.
- Нововідкриті пам'ятки археології у басейні ріки Стривігор. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 341–355 (співавт.: Н. Войцещук, В. Петегирич).
- Особливі форми кераміки з могильників ульвівсько-рованцівського типу. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 111–122.
- Розкопки кургану «Могила Святослава» у Карпатах. *Фортеця: збірник заповідника Тустань*. Львів, 2018. Кн. 3. С. 94–116 (співавт. В. Петегирич).
- Розвідкові дослідження на території історико-культурного заповідника «Стільське городище». *Археологічні дослідження в Україні 2016*. Київ, 2018. С. 129–130 (співавт.: В. Петегирич, О. Корчинський).
- Забутий ранньосередньовічний скарб з України у Віденському Музеї історії мистецтв. *І Всеукраїнський археологічний з'їзд: матер. роботи*. Київ, 2019. С. 501–513 (співавт. В. Петегирич).
- Пам'ятки археології села Ульвівок та околиць у дослідженнях львівських вчених. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23: Пам'ятки археології села Ульвівок та околиць у дослідженнях львівських вчених. С. 337–361.
- «Et gaudium et solatium in litteris». До ювілею Володимира Петегирича. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23: Пам'ятки археології села Ульвівок та околиць у дослідженнях львівських вчених. С. 495–498.
- Нововідкриті пам'ятки археології в Яворівському районі Львівської області. *Ab plantibus usque ad montes*. Studia archaeologica Andreae Pelisiak sexagesimum quintum annum vitae oblate / eds.: M. Dębiec, T. Saile. Collectio Archaeologica Ressoviensis. Rzeszów, 2020. S. 559–579 (співавт.: В. Петегирич, Р. Коропецький).

Статті в інших виданнях

- Дослідження курганів на Прикарпатті. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 63–65 (співавт. В. Петегирич).
- Дослідження поселення княжої доби на Жовківщині. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 68–70 (співавт. В. Петегирич).
- Курганный могильник в Гаях Нижніх біля Дрогобича: підсумки досліджень. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Українських Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі*: матер. Міжнар. наук. конф. (Львів; Тустань, 6–7 жовт. 2011 р.). Львів, 2011. С. 15–17 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).

- Археологічні пам'ятки і топоніми Городоччини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 75–78 (співавт.: В. Петегирич, Р. Коропецький, І. Принада, Я. Яковишина).
- Археологічні дослідження басейну р. Вишні: досвід обстеження суцільними площами. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2011*. Lublin, 2012. S. 34 (співавт.: Н. Войцещук, В. Гупало, Ю. Плеханов, Я. Погоральський, О. Сілаєв).
- Беовульф. Археологічно-історичний коментар, підбір, упорядкування та опис ілюстрацій, карта. *Беовульф* / пер. із англосаксонської О. О'Лір; наук. ред. К. Шрей і О. Фешовець. Львів: Астролябія, 2012. С. 189–200.
- Українсько-польські археологічні дослідження в зоні «Журавнівсько-Букачівської брами». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 52–54 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).
- Історія досліджень та нововідкриті пам'ятки Львівщини (басейн річки Вишні). *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2012: streszczenia referatów XXIX konferencji sprawozdawczej*. Lublin, 2013. S. 20 (співавт.: Н. Войцещук, В. Гупало, В. Петегирич).
- Нові матеріали кінця доби бронзи – початку ранньозалізної доби з крайнього заходу України. *Супольнасці каменнага і бронзовага вякоў міжрэчча Віслы і Дняпра: міжнар. навук. конф., присвячана 75-годдзю Міхала Чарняўскага. Тэзісы дакладаў*. Мінск, 2013. С. 51–52 (співавт. В. Войцещук).
- Закінчення українсько-польського археологічного проекту. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 53–57 (співавт.: Я. Махнік, В. Петегирич).
- Меморіал поблизу Гійче та невідома сторінка діяльності львівських археологів. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 55–59 (співавт. В. Петегирич).
- Badania archeologiczne nad osadnictwem pradziejowym w dorzeczu Wiszni (Ukraina). *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2014: streszczenia referatów XXXI konferencji*. Lublin, 2015. S. 30–32 (співавт.: N. Wojcieszczuk, O. Osaulczuk, J. Myśko, O. Kononienko, R. Koropeckij, R. Nowicki, T. Tokarczyk, K. Szperkowska, J. Adamik, W. Rajpold, M. Burghard).
- Загадки кургану «Могила Святослава». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 59–64 (співавт. В. Петегирич).
- Розкопки 1971 р. кургану «Могила Святослава» у Карпатах та їх інтерпретація. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі; проблеми їх збереження та використання: матер. III Міжнар. навук. конф. (Львів; Урич, 7–8 квіт. 2016 р.)*. Львів, 2016. С. 17–20 (співавт. В. Петегирич).
- Bogaty grób kultury lubelsko-wołyńskiej z Gródka w obwodzie Lwowskim. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2015: streszczenia referatów XXXII konferencji*. Lublin, 2016. S. 8–9 (співавт.: W. Petehyrycz, N. Wojcieszczuk, W. Konoplya).
- Podsumowanie badań powierzchniowych w dorzeczu Wiszni. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2015: streszczenia referatów XXXII konferencji*. Lublin, 2016. S. 20 (співавт.: N. Wojcieszczuk, O. Osaulczuk, R. Koropecki, S. Czopek, K. Trybała-Zawiślak, D. Bobak).
- Wstępne wyniki badań wykopaliskowych w dorzeczu Wiszni w latach 2014–2015. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2015: streszczenia referatów XXXII konferencji*. Lublin, 2016. S. 19 (співавт.: N. Wojcieszczuk, O. Osaulczuk, S. Czopek, K. Trybała-Zawiślak).
- Розвідкові археологічні дослідження на території історико-культурного заповідника «Стільське городище». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 47–50 (співавт.: В. Петегирич, О. Корчинський).

- Унікальне поховання енеолітичної доби з Городка на Львівщині. *Наша спадщина*. 2017. Вип. 4. С. 48–53 (співавт. В. Петегирич).
- Badania na terenie rezerwatu historyczno-kulturowego «Stilskie grodzisko». *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2016: streszczenia referatów XXXIII konferencji* (Lublin, 20–21 kwietnia 2017 r.). Lublin, 2017. S. 44 (співавт.: W. Petehyrcz, O. Korczynski).
- Стародавні кургани Жидачівщини в системі курганных некрополів Верхньої Наддністрянщини. *Жидачівщина*: зб. матер. конф. «Жидачівські читання» (Жидачів, 8 груд. 2017 р.). Львів; Жидачів, 2018. Вип. 1. С. 6–16 (співавт. В. Петегирич).
- Молотівський скарб і галицька школа золотарського ремесла. *Жидачівщина*: зб. матер. конф. «Жидачівські читання» (Жидачів, 8 груд. 2017 р.). Львів; Жидачів, 2018. Вип. 1. С. 29–40 (співавт. В. Петегирич).
- Забутий ранньосередньовічний скарб з України у Віденському музеї історії мистецтв. *I Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей* (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 142–143 (співавт. В. Петегирич).
- Прадавні кургани Миколаївщини та їх наукове, пам'ятко-охоронне і туристичне значення. *Наша спадщина*. 2018. № 4. С. 45–52 (співавт. В. Петегирич).
- Прадавні кургани Миколаївщини та їх наукове, пам'ятко-охоронне і туристичне значення (закінчення; початок у № 4 за 2018 р.). *Наша спадщина*. 2019. № 2. С. 42–48 (співавт. В. Петегирич).
- Унікальний ранньосередньовічний скарб із Залісся на Тернопільщині. *Наша спадщина*. 2019. № 4 (20). С. 49–53 (співавт. В. Петегирич).
- Пам'ятки археології у басейні ріки Стривігор: дослідження 2018 р. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2018: streszczenia referatów XXXV konferencji*. Lublin 2019. S. 24–25 (співавт.: Н. Войцещук, В. Петегирич).
- «Великі кургани» Карпатського підгір'я на давніх картах та в археологічних дослідженнях. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання*: зб. тез IV Міжнар. наук.-практ. конф. до 80-річчя від дня народження Михайла Рожка (Львів; Урич, 5–7 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 8–10 (співавт. В. Петегирич).
- Бронзове навершя булави княжої доби з околиці літописного Звенигорода. *Наша спадщина*. 2019. № 4 (20). С. 40–42 (співавт.: В. Петегирич, О. Томенюк).
- Унікальний ранньосередньовічний скарб із Залісся на Тернопільщині (закінчення, початок у № 4 (20) за 2019 р.). *Наша спадщина*. 2020. № 2 (22). С. 53–55 (співавт. В. Петегирич).

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 9. Київ, 2012 [статті: Словацьких курганів культура. С. 633; Сопіт. С. 711].

Павло ПЕНЯК
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 30 травня 1958 р. у м. Ужгород.

У 1980 р. закінчив історичний факультет Ужгородського державного університету ім. І. Франка.

Упродовж 1981–1984 рр. навчався в аспірантурі Інституту археології АН УРСР (тепер – НАН України).

У 1985 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Соціальна організація давньоруського ремесла X–XIII ст.».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1993 р.: старший науковий співробітник, керівник Ужгородської групи (1993–2010), старший науковий співробітник (від 2010 р.).

Член редколегії наукового збірника Закарпатського краєзнавчого музею м. Ужгород, член редколегії тому «Зводу пам'яток історії та культури Закарпатської області».

За сумісництвом доцент кафедри туризму Ужгородського національного університету.

Наукові зацікавлення: слов'янська і середньовічна археологія; історія археології; медієвістика.

Монографії

Археологія Закарпаття: історія дослідження. Ужгород: Краєвиди Карпат, 2013. 256 с. (співавт. С. Пеняк).
Верхнє Потисся як регіон контактів давніх європейських культур. Ужгород: Lambert Academic Publishing, 2019. 80 с.

Розділи в колективних працях

Поховальні пам'ятки й обряд поховання давніх слов'ян Верхнього Потисся. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 319–352.

Статті в наукових виданнях

Археологічні дослідження в околицях Горянської ротонди. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович. 2011. Вип. 4. С. 43–64.

Знахідка давнього календаря. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 475–477.

Про видобуток залізної руди на Закарпатті. *Історичні студії. Збірник наукових праць з проблем давньої і середньовічної історії та етнології*. Ужгород, 2012. Вип. 4. С. 53–58.

Чи було Закарпаття складовою частиною Русі-України на початках княжої доби? *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2012. Вип. 6. С. 9–17.

Метод стандартних множин та метод ізохрон для визначення подій у зразках кераміки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Фізика*: зб. наук. праць. Ужгород, 2013. № 34. С. 101–108.

Ян Ейснер і вивчення старожитностей Закарпаття. *Ужгородські чеські наукові читання: історія, культура, політика, право*. Ужгород, 2013. С. 40–45.

Верхнє Потисся як регіон контактів давніх європейських культур і цивілізацій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*: зб. наук. праць. Ужгород, 2014. Вип. 1. С. 66–76.

Дослідник історії слов'янства. *Ужгородські польські наукові читання: історія, культура, політика, право*: наук. зб. Ужгород, 2014. С. 37–41.

Словак – дослідник Верхнього Потисся. *Ужгородські словацькі наукові читання: історія, культура, політика, право*. Ужгород, 2014. С. 24–29.

Ярослав Бем і вивчення давньої історії Закарпаття. *Історичний часопис з богемістики і словакістики*: наук. зб. Ужгород, 2014. Вип. 4: Словаки і чехи в історичних вітражах. С. 26–36.

Брати Затлукали про давню історію Закарпаття. *Історичний часопис з богемістики і словакістики*: наук. зб. Ужгород, 2015. Вип. 5: Особисте й національне в історичному калейдоскопі словаків і чехів. С. 9–18.

Давнє минуле Закарпаття на сторінках угорських і чехо-словацьких часописів наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Українці й народи Центрально-Східної Європи: культура та історична спадщина*: зб. наук. праць на пошану професора Михайла Тиводара. Ужгород, 2015. С. 143–155.

Старожитності Закарпаття на сторінках угорських і чесько-словацьких часописів наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19. Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 413–418.

Давні слов'яни Тисо-Дунайського басейну в угорській історіографії. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 414–422.

- Йозеф Скутіл та вивчення кам'яного віку Закарпаття. *Історичний часопис з богемістики і словакістики*. Ужгород, 2016. Вип. 6: Політичне закулісся війни та миру в історії словаків і чехів. С. 7–13.
- Леонід Мацкевий як дослідник мезоліту Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Ужгород, 2016. Вип. 1. С. 120–125.
- Нове дослідження про допоміжні ремесла та промисли. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Ужгород, 2016. Вип. 1. С. 131–133.
- Ядерна хронометрія стандартних множин нуклідів рядів ^{232}Th , ^{235}U , ^{238}U . *Ядерна фізика та енергетика*. Київ, 2016. Т. 17. № 3. С. 232–239 (співавт.: О. М. Поп, М. В. Стець, В. Т. Маслюк, Б. В. Мацків, Р. В. Хомутник).
- Бронзові скарби в колекції Закарпатського краєзнавчого музею. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 224–231.
- З історії вивчення етнокультурних контактів стародавніх спільнот на Закарпатті (XIX – перша половина ХХ ст.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Ужгород, 2017. Вип. 2 (37). С. 125–138.
- Подорожі Ужгородом в одній книжці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Ужгород, 2017. Вип. 2 (37). С. 155–156.
- Подорожі Ужгородом в одній книжці. *Науковий збірник Комунального закладу «Закарпатський обласний краєзнавчий музей імені Тиводара Легоцького» Закарпатської обласної ради*. Ужгород, 2018. Вип. XVI–XVII. С. 203–206.
- Поховальні пам'ятки та обряд поховання давніх слов'ян Тисо-Дунайського басейну. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 123–134.
- Виходець із Прикарпаття – учасник Празької школи української археології. *Історичний часопис з богемістики і словакістики*. Ужгород, 2018. Вип. 7: До 100-річчя утворення першої Чехословацької Республіки. С. 15–21.
- Археологічні старожитності Мукачівського району. *Науковий збірник Комунального закладу «Закарпатський обласний краєзнавчий музей імені Тиводара Легоцького» Закарпатської обласної ради*. Ужгород, 2019. Вип. XVIII–XIX. С. 74–95.
- Чехословацький період археології Закарпаття. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 402–408.

Статті в інших виданнях

- Авари в Тисо-Дунайському басейні. *Срібна Земля*. 2011. № 35. С. 7.
- Едуард Балагурі. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 177–180.
- Незабутній Еду-бачі. *Срібна Земля*. 2011. № 30. С. 7 (співавт. М. Олашин).
- Посуд слов'ян Закарпаття. *Срібна Земля*. 2011. № 11. С. 7.
- Словак, який писав про Україну і Закарпаття. *Срібна Земля*. 2011. № 25. С. 7.
- Чи існував на Закарпатті власний календар? *Срібна Земля*. 2011. № 17. С. 6.
- Карпатська Україна в монументальних пам'ятках. *Срібна Земля*. 2012. № 7. С. 6.
- Коли на Закарпатті з'явилася первісна людина? *Срібна Земля*. 2012. № 3. С. 7.
- Константин Грот – дослідник Тисо-Дунайського басейну. *Срібна Земля*. 2012. № 1. С. 7.
- Маловідомий дослідник Чехії і Моравії. *Naš kalendář 2012. Užhorod*, 2012. S. 59–66.
- Наше прадавнє минуле зафіксують у Зводі пам'яток історії та культури. *Новини Закарпаття*. 2012. № 61–62. С. 17.
- Супроводжуючі речі слов'янських поховань з території Закарпаття і Словаччини. *Naš kalendář 2012. Užhorod*, 2012. S. 75–83.
- Український гетьман з чеським корінням. *Срібна Земля*. 2012. № 34. С. 7.
- Ярослав Пастернак допоміг нам з'ясувати, якою була наша стародавня історія. *Новини Закарпаття*. 2012. № 127–128. С. 18.

- Зброя і військова справа давніх слов'ян Верхнього Потисся. *Срібна Земля*. 2013. № 25. С. 7.
- Землеробство у слов'ян Верхнього Потисся. *Срібна Земля*. 2013. № 8. С. 6.
- Олександр Духнович про давніх слов'ян Закарпаття. *Срібна Земля*. 2013. № 14. С. 7.
- Феномен Володимира Вернадського в зацікавленні минулим і духовністю угорського населення нашого краю. *Новини Закарпаття*. 2013. № 100–101. С. 14.
- Володимир Вернадський про Угорську Русь. *Срібна Земля*. 2014. № 10. С. 7 (співавт. М. Шевера).
- Давнє минуле України у творчості Тараса Шевченка. *Срібна Земля*. 2014. № 9. С. 6.
- Житлове будівництво давніх слов'ян Словаччини і Закарпаття. *Náš kultúrno-historický kalendár 2014*. Užhorod, 2014. S. 85–93.
- Михайло Максимович – учений-енциклопедист. *Срібна Земля*. 2014. № 25. С. 4.
- «Ломоносов» Червоної Русі. *Срібна Земля*. 2014. № 34. С. 4.
- Про давнє минуле Закарпаття нам багато цікавого розповів Петро Сова. *Новини Закарпаття*. 2014. № 86–87. С. 14.
- Пётр Сова о давнем прошлом Закарпатья. *Европа-Центр*. 2014. № 31. С. 13.
- Павел Йозеф Шафарик про слов'ян Європи. *Náš kultúrno-historický kalendár 2015*. Užhorod, 2015. S. 78–85.
- Чех – дослідник палеоліту Закарпаття. *Срібна Земля*. 2014. № 17. С. 7.
- Ювелірна справа давніх слов'ян Верхнього Потисся. *Срібна Земля*. 2014. № 2. С. 7.
- Археологи-аматори Закарпаття другої половини ХІХ – початку ХХ ст. *Внесок натуралістів-аматорів у вивчення біологічного різноманіття*: матер. Міжнар. наук. конф., присвяченої 200-річчю від дня народження Людвіга Вагнера (Берегово, 14–16 травня 2015 р.). Берегово, 2015. С. 482–488.
- Кельти на Закарпатті. *Карпатський об'єктив*. 2015. № 35. С. 12.
- Пам'ятки Першої світової війни на Закарпатті. *Карпатський об'єктив*. 2015. № 8. С. 12.
- Пшеворські пам'ятки Закарпаття. *Карпатський об'єктив*. 2015. № 23–24. С. 12.
- Чи було Закарпаття клондайком бронзових скарбів. *Карпатський об'єктив*. 2015. № 47. С. 12.
- Археологічні студії Ярослава Бема. *Карпатський об'єктив*. 2016. № 20–21. С. 12.
- Авари на Закарпатті: таємниці зниклого етносу. *Карпатський об'єктив*. 2016. № 32–33. С. 12.
- Едуард Балагурі – ревний служитель музи Клію. *Карпатський об'єктив*. 2016. № 37. С. 12.
- Дослідник первісної історії Закарпаття. *Карпатський об'єктив*. 2016. № 4. С. 12.
- Невтомний орач археологічної ниви (до 70-річчя від дня народження Михайла Потушняка). *Календар «Просвіти» на 2016 рік*. Ужгород, 2016. С. 25–26.
- Один із когорт закарпатських археологів (до 75-річчя від дня народження Івана Поповича). *Календар «Просвіти» на 2016 рік*. Ужгород, 2016. С. 62–64.
- Про празьку школу української археології. *Náš kultúrno-historický kalendár 2016*. Užhorod, 2016. Užhorod, 2016. S. 15–21.
- Словак, який став очевидцем Полтавської битви. *Náš kultúrno-historický kalendár 2016*. Užhorod, 2016. S. 36–42.
- Чи було Закарпаття складовою частиною Русі-України на початках княжої доби? *Срібна Земля*. 2016. № 1–2. С. 7.
- Чимало таємниць первісної історії Закарпаття нам привідкрив Михайло Потушняк. *Новини Закарпаття*. 2016. № 13–14. С. 8.
- Як ховали померлих у добу залізного віку. *Карпатський об'єктив*. 2016. № 15. С. 12.
- Археологічні пам'ятки Закарпаття як один із видів історико-культурних рекреаційних ресурсів. *Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації*. Ужгород, 2017. С. 94–97.
- Археологічні пам'ятки Виноградівського району. *Карпатський об'єктив*. 2017. № 20–21. С. 12.
- Археологічні пам'ятки Ужгородського району. *Карпатський об'єктив*. 2017. № 32. С. 12.
- Австрійське коріння енеолітичної культури Закарпаття. *Карпатський об'єктив*. 2017. № 45. С. 12.
- До виникнення і ранньої історії Ужгорода. *Карпатський об'єктив*. 2018. № 7–8. С. 12.
- Древній календар на Закарпатті – загадкова знахідка з глибини тисячоліть. *Карпатський об'єктив*. 2017. № 15–16. С. 12.
- Дослідник первісної історії Закарпаття. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 248–250.

- Іван Борковський як учасник празької школи української археології. *Náš kalendář 2018*. Užhorod, 2018. S. 61–65.
- Латенські пам'ятки Закарпаття і Словаччини. *Náš kultúrno-historický kalendár 2017*. Užhorod, 2017. S. 51–65.
- Один із когорти закарпатських археологів. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 253–256.
- Ревний служитель музи Клію. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 257–260.
- Чи відбулась на Закарпатті неолітична революція? *Карпатський об'єктив*. 2017. № 5–6. С. 12.
- Коли на території Закарпаття з'явилася первісна людина. *Карпатський об'єктив*. 2018. № 34–35. С. 12.
- Про обряд тілоспалення давніх слов'ян Тисо-Дунайського басейну. *Карпатський об'єктив*. 2018. № 30–31. С. 12.
- Про обряд тілопокладення давніх слов'ян Тисо-Дунайського басейну. *Карпатський об'єктив*. 2018. № 49–50. С. 12.
- Як планували свої поселення наші предки? *Карпатський об'єктив*. 2018. № 13–14. С. 12.
- To the history of the Club of Czechoslovak tourists in Transcarpathia. *XII International Conference «Synanthropization of flora and Vegetation»: Book of Abstracts*. Užhorod, 2018. S. 54.
- Археологічні старожитності Мукачівського району. *Карпатський об'єктив*. 2019. № 48–49. С. 12.
- Білківська знахідка братів Затлукалів. *Náš kultúrno-historický kalendár 2019*. Užhorod, 2019. S. 109–113.
- Жертовні та супроводжуючі речі слов'янських поховань Тисо-Дунайського басейну. *Карпатський об'єктив*. 2019. № 11–12. С. 12.
- Перший мер повоєнного Ужгорода Петро Сова про давнє минуле Закарпаття. *Карпатський об'єктив*. 2019. № 28–29. С. 12.
- Чи були наші предки войовничим етносом? *Карпатський об'єктив*. 2019. № 21–22. С. 12.
- Археологічні студії Федора Потушняка. *Карпатський об'єктив*. 2020. № 8–9. С. 12.
- Коли на Закарпатті з'являється металообробка? *Карпатський об'єктив*. 2020. № 21–22. С. 12.
- Поховальні пам'ятки та обряд поховання давніх слов'ян Закарпаття і Словаччини. *Náš kultúrno-historický kalendár*. Užhorod, 2020. S. 38–66.

Енциклопедичні статті

Звід пам'яток історії та культури України. Закарпатська область. Київ, 2017 [статті: Будинок Ужгородської учительської греко-католицької чоловічої семінарії. С. 81–83; Стоянка Королево I, палеоліт. С. 219–220; Місцезнаходження Черна IX, палеоліт. С. 224; с. Богаревиця. Місцезнаходження, палеоліт. С. 258; с. Дунковиця. Місцезнаходження, палеоліт. С. 267; Місцезнаходження Свалява, палеоліт. С. 369].

Володимир ПЕТЕГИРИЧ науковий співробітник

Народився 7 квітня 1948 р. у с. Винники Дрогобицького району Львівської області.

У 1971 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1972 р.: аспірант (1972–1975), молодший науковий (1975–1993), науковий співробітник, завідувач сектору середньовічної археології (1993–1996), вчений секретар інституту (1997–2012), науковий співробітник (від 2012 р.).

Відповідальний редактор збірника «Studia Archaeologica», член редколегії збірників «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині», «Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Інформаційний бюлетень», «Стільський град».

Упродовж 2002–2006 рр. читав курс лекцій з археології України на гуманітарному факультеті Українського католицького університету.

Автор понад 300 праць, опублікованих українською, польською, російською, англійською та німецькою мовами.

Брав участь у численних археологічних експедиціях.

Співкерівник і учасник українсько-польських наукових проєктів, серед яких «Українсько-польські археологічні обстеження території межиріччя Дністра і Сяну» (1992–1995); «Environment and Man at the Carpathian Foreland in the Upper Dnister catchment from Neolithic to Early Mediaeval period» (2003–2006); «Środowisko przyrodnicze i człowiek na pograniczu stref geograficznych i rubieży kultur środkowo-i południowo-wschodnio-europejskich w widłach Dniestru i Łomnicy w dobie neolitu i epok różniejszych» (2010–2013); «Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Bykowie koło Drohobycza» (2014–2016); «Przemiany kulturowo-osadnicze w dorzeczu rzeki Wiszni w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza w kontekście zmian prahistorycznej i wczesnośredniowiecznej ekumeny» (2013–2018) та ін.

Стипендіат Фонду ім. Стефана Баторія Республіки Польща (1993).

Відзначений нагородою Австрійського Чорного Хреста» (1996), медаллю «До 20-річчя незалежності України» (2011), Ювілейною почесною грамотою Президії НАН України (2018).

Наукові зацікавлення: вивчення слов'янської та княжої доби України, історії археологічної науки в західному регіоні України, пошукові роботи і дослідження різночасових пам'яток археології Прикарпаття і Волині.

Коллективні монографії

Prahistoryczne kurhany (III tys. przed Chr.) we wsi Haji Nyżni koło Drohobycza w prawym dorzeczu górnego Dniestru / Стародавні кургани (III тис. до Р. Х.) у селі Гаї Нижні біля Дрогобича на правобережжі верхнього Дністра: моногр. / PAU, Komisja Prehistorii Karpat / ПАНМ, Комісія преісторії Карпат / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Kraków / Краків, 2011. 216 с. (співавт.: J. Machnik, D. Pawliw / Я. Махнік, Д. Павлів).

Атлас українських історичних міст / Ukrainian historic Towns Atlas. Vol. 1: Lviv / наук. ред. М. Капраль. Львів: ДНВП «Картографія», 2016. Т. 1: Львів. 95 с. + 25 оригін. карт, 11 карт реконструкцій, 6 видів міста.

Багатошарові пам'ятки археології у Бикові поблизу Дрогобича / Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Bykowie koło Drohobycza: моногр. / PAU, Komisja Prehistorii Karpat / ПАНМ, Комісія Преісторії Карпат / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича / наук. ред.: Я. Махнік, Д. Павлів. З додатками І. Рогуш та І. Тромбської. Kraków, 2016. 599 с. (співавт.: J. Machnik, W. Pasterkiewicz, D. Pawliw, S. Czorek / Я. Махнік, В. Пастеркевич, Д. Павлів, С. Чопек).

Розділи в колективних працях

Археологічні пам'ятки. *Історія Львова*: у 3-х т. Харків: Вид-во «Фоліо», 2012. Т. 1. 1256–1772 / за ред. Я. Ісаєвича. С. 30–33.

Село над Полтвою – попередник Львова. *Історія Львова*: у 3-х т. Харків: Вид-во «Фоліо», 2012. Т. 1. 1256–1772 / за ред. Я. Ісаєвича. С. 34–37.

Каталог археологічних пам'яток з околиць досліджених торфовищ поблизу сіл Лука і Цвітова Калуського району у Верхній Наддністрянщині. *Natural environment and man on the upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period*: монографія / ed.: К. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka. Kraków, 2013. Т. VI. S. 114–168 (співавт. Д. Павлів).

Rezultaty archeologicznej prospekcji terenowej przeprowadzonej w okolicy badanych palinologicznie torfowisk w Łuce i w Świtowej, rej. Kałusz, nad górnym Dniestrem / Результати поверхневих археологічних обстежень, проведених в околицях палінологічно досліджених торфовищ поблизу сіл Лука і Цвітова Калуського р-ну у Верхній Наддністрянщині / Results of archaeological survey in the area of palynologically examined peat bogs in Luka and Cvitova, Kaluś district, on the upper Dnister. *Natural environment and man on the upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in*

- prehistory and early mediaeval period*: моногр. / ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka. Kraków, 2013. T. VI. S. 73–113 (співавт.: J. Machnik, D. Pawliw / Я. Махнік, Д. Павлів).
- Археологія і давня історія Рогатинщини. *Старожитності Рогатинщини*: моногр. Львів: Тріада плюс, 2015. С. 16–96 (співавт. Д. Павлів).
- Historia odkryć i badań archeologicznych w dorzeczu Wiszni / Історія відкриттів і археологічних досліджень в басейні ріки Вишні. *Przemiany kulturowo-osadnicze w dorzeczu rzeki: Wiszni w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza w kontekście zmian prahistorycznej i wczesnohistorycznej ekumeny / Культурно-поселенські зміни в басейні річки Вишні в епоху бронзи і за доби раннього заліза в контексті змін доісторичної і ранньосередньовічної ойкумени*: моногр. Rzeszów, 2018. С. 19–30 (співавт.: К. Трибала-Завісляк, Н. Войцещук, Д. Павлів).
- Від язичництва до християнства: трансформація поховального обряду і релігійних вірувань у населення Верхньої Надбужанщини в добу раннього середньовіччя. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 276–318.
- Початки християнства і проблема християнсько-язичницького синкретизму в Перемишльській землі X–XIII століть. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 353–381.

Статті в наукових виданнях

- Дослідження багаточасового поселення Любеля 3 у Львівській області. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 238 (співавт.: Т. Милян, Д. Павлів).
- Дослідження курганного могильника Підліски I на Івано-Франківщині. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 257–258.
- Пошуки курганів у Прикарпатті. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 259–260 (співавт. Д. Павлів).
- Про одне поховання княжої доби з Волині. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 162–172.
- Стародавні кургани у міжріччі Вишні і Стривігору Сянсько-Дністровської височини. *Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV–II tysiącleciu p.n.e.*: зб. статей. Kraków; Warszawa, 2011. S. 295–313 (співавт. Д. Павлів).
- Archeologiczno-paleobotaniczne poszukiwania na obszarze lewego dorzecza górnego Dniestru w 2010 r. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, rok 2010 / 2011*. Kraków, 2011. S. 311–315 (співавт.: J. Machnik, D. Pawliw, K. Szczepanek).
- Археологічні пам'ятки околиць Львова. Карта 42. *Львів. Комплексний атлас* / за ред. проф. О. Шаблія. Київ: ДНВП «Картографія», 2012.
- Кургани на Войнилівській височині у міжріччі Сивки та Лімниці. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 283–306 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).
- Курганний могильник культури шнурової кераміки в Гаях Нижніх на Дрогобицькій височині *Фортеця*: збірник заповідника *Тустань*. Львів, 2012. Кн. 2. С. 296–326 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).
- Роботи Городоцького загону Львівської археологічної розвідкової експедиції. *Археологічні дослідження в Україні 2011*. Луцьк, 2012. С. 306–307 (співавт.: О. Ситник, Д. Павлів, Р. Коропецький).
- Archeologiczno-geomorfologiczne badania na lewo-brzeżnych terasach Dniestru w okolicy miejscowości Bukacziwci rej. Rohatyn. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, rok 2011 / 2012*. Kraków, 2012. S. 356–361 (співавт.: P. Gębica, J. Machnik, D. Pawliw).
- Битва під Ярославом 1245 року: археологічний коментар до літописної розповіді. *Przemysł i ziemia przemyska w strefie wpływów ruskich (X–XIV w.)*. Kraków, 2013. S. 113–123.
- Дослідження пам'яток княжої доби на Малому Поліссі Львівщини і питання локалізації «Белзьких полів». *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник;

- НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 193–222 (співавт. Д. Павлів).
- Дослідження прадавніх курганів поблизу села Гаї Нижні на Дрогобиччині. *Бойківщина: наук. зб. Дрогобич, 2013. Т. 4. С. 636–660* (співавт. Д. Павлів).
- До епістолярної спадщини Ярослава Пастернака. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 339–342.
- Празько-львівська група українських археологів міжвоєнного періоду: Л. Чикаленко, І. Борковський. *Наукові студії* / Історико-краєзнавчий музей м. Винники. Львів, 2013. Вип. 6. С. 59–71.
- Archeologiczna prospekcja terenowa w rejonie tzw. Bramy Bukaczowskiej nad górnym Dniestrem. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, rok 2012 / 2013*. Kraków, 2013. S. 289–294 (співавт.: S. Czopek, J. Machnik, D. Pawliw).
- Вітольд Ауліх та його внесок у вивчення археології Волині слов'янської і княжої доби. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 400–406.
- На пограниччі давніх європейських культур: дослідження українсько-польської експедиції у басейні Дністра між Галичем і Журавно. *Галич і Галицька земля: матер. Міжнар. наук. конф. (Галич, 30–31 жовт. 2014 р.)*. Галич, 2014. С. 99–106 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).
- Українсько-польська археологічна експедиція: наукові здобутки і перспективи. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2015. Вип. 19. Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 323–347 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).
- Багате поховання волинсько-люблінської культури з Городка на Львівщині. *Наукові студії* / Історико-краєзнавчий музей м. Винники. Винники; Жешів; Львів, 2016. Вип. 9. С. 149–163 (співавт. Д. Павлів).
- «Не потоком шумних і галасливих фраз, а тихою й невтомною працею любіть Україну»... До ювілею Дмитра Павліва. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 426–428.
- Унікальне бронзове навершя булави з околиці літописного Звенигорода. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 357–361 (співавт.: Д. Павлів, О. Томенюк).
- Mons altus terrae Belszensis. Висока гора в Белзькій землі (до найдавнішої історії Потелича). Od Bachorza do Światowida ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu źródłoznawczym. Księga jubileuszowa Profesora Michała Parczewskiego / red.: B. Chudzińska, M. Wojenka, M. Wołoszyn. Kraków; Rzeszów, 2016. S. 697–711 (співавт. А. Гавінський).
- Потелицька збірка кераміки з Музею Наукового Товариства ім. Шевченка. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 232–248 (співавт.: А. Гавінський).
- 20 випусків збірника «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині». *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 461–480.
- Белз у подорожніх «Записках» Мартина Іруневеґа. *В камне и в бронзе. Сборник статей в честь Анны Песковой* / ред.: А. Мусин, О. Щеглова. Санкт-Петербург, 2017. Т. XLVIII. С. 425–432. (Серія: Труды Института истории материальной культуры Российской академии наук).
- Від редколегії. *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 8 (без підп.).
- Загадки кургану «Могила Святослава» у Карпатах. *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 155–170 (співавт. Д. Павлів).

- Кургани Бібрсько-Стільського горбогір'я як об'єкти наукової, пам'яткоохоронної та туристичної зацікавленості. *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 102–124 (співавт. Д. Павлів).
- Про часопис «Наша Батьківщина». *Стільський град*. Львів, 2017. Вип. 1. С. 182 (без підп.).
- Unique bronze mace head from the neighborhood of annalistic Zvenyhorod. *Acta Militaria Mediaevalia*. Kraków; Sanok; Wrocław, 2017. T. 13. S. 149–153.
- Михайло Грушевський і формування археологічної науки в Науковому Товаристві ім. Шевченка. *Вісник Харківського національного університету: Серія історія*. Харків, 2018. Вип. 54. С. 143–156.
- Нововідкриті пам'ятки археології у басейні ріки Стривігор. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 341–355 (співавт.: Н. Войцешук, Д. Павлів).
- Розвідкові дослідження на території історико-культурного заповідника «Стільське городище». *Археологічні дослідження в Україні 2016*. Київ, 2018. С. 129–130 (співавт.: Д. Павлів, О. Корчинський).
- Розкопки кургану «Могила Святослава» у Карпатах. *Фортеця: збірник заповідника Тустань*. Львів, 2018. Кн. 3. С. 94–116 (співавт. Д. Павлів).
- «Цей замок здавна був найсильнішим на Русі...», Белз у подорожніх записках Мартина Груневега. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 209–222.
- Городниця над Дністром – невідоме місто княжої доби в Галицькій землі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 126–153.
- Збутий ранньосередньовічний скарб з України у Віденському Музеї історії мистецтв. *І Всеукраїнський археологічний з'їзд: матер. роботи*. Київ, 2019. С. 501–513 (співавт. Д. Павлів).
- Нововідкриті пам'ятки археології в Яворівському районі Львівської області. *Ab plantibus usque ad montes. Studia archaeologica Andreae Pelisiak sexagesimum quintum annum vitae oblate* / ed.: M. Dębiec, T. Saile. *Collectio Archaeologica Ressoviensis*. Rzeszów, 2020. S. 559–579 (співавт.: Д. Павлів, О. Коропецький).
- Унікальний ранньосередньовічний скарб із Залісся на Тернопільщині (закінчення, поч. у № 4 (20) за 2019 р.). *Наша спадщина*. 2020. № 2 (22). С. 53–55 (співавт. Д. Павлів).

Рецензії та огляди

- [Рец.]: «Цінний Каталог знахідок з археологічних досліджень. Червена». *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 8. С. 377–382 [на кн.]: Czerwień – gród między Wschodem a Zachodem. Katalog wystawy / Červen' – eine Burg zwischen Ost und West. Ausstellungskatalog / Červen' – un castrum tra Oriente e Occidente. Catalogo della mostra / Червень – град між Сходом і Заходом. Каталог виставки. Tomaszów Lubelski; Leipzig; Lublin; Rzeszów, 2012, 449 s. + 43 tabl.

Статті в інших виданнях

- Інститут у 2010 році. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 3–20 (без підп.).
- Дослідження курганів на Прикарпатті. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 63–65 (співавт. Д. Павлів).
- Дослідження поселення княжої доби на Жовківщині. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 68–70 (співавт.: Д. Павлів, О. Коропецький).
- Курганний могильник в Гаях Нижніх біля Дрогобича: підсумки досліджень. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Українських Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі: матер. Міжнар. наук. конф. (Львів; Тустань, 6–7 жовт. 2011 р.)*. Львів, 2011. С. 15–17 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).

- Археологічні пам'ятки і топоніми Городоччини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 75–78 (співавт.: Д. Павлів, Р. Коропецький, І. Принада, Я. Яковишина).
- Інститут у 2011 році. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 3–9 (без підп.).
- Історія досліджень та нововідкриті пам'ятки Львівщини (басейн річки Вишні). *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2012: streszczenia referatów XXIX konferencji sprawozdawczej*. Lublin, 2013. S. 20 (співавт.: Н. Войцещук, В. Гупало, Д. Павлів).
- Інститут у 2012 році. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 3–10 (без підп.).
- Українсько-польські археологічні дослідження в зоні «Журавнівсько-Букачівської брами». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 52–54 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).
- Закінчення українсько-польського археологічного проекту. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 53–57 (співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів).
- Меморіал поблизу Гійче та невідома сторінка діяльності львівських археологів. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 55–59 (співавт. Д. Павлів).
- Загадки кургану «Могила Святослава». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 59–64 (співавт. Д. Павлів).
- Розкопки 1971 р. кургану «Могила Святослава» у Карпатах та їх інтерпретація. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі; проблеми їх збереження та використання: матер. III Міжнар. наук. конф. (Львів; Урич, 7–8 квіт. 2016 р.)*. Львів, 2016. С. 17–20 (співавт. Д. Павлів).
- Bogaty grób kultury lubelsko-wołyńskiej z Gródka w obwodzie Lwowskim. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2015: streszczenia referatów XXXII konferencji*. Lublin, 2016. S. 8–9 (співавт.: D. Pawliw, N. Wojcieszczuk, W. Konoplya).
- Розвідкові археологічні дослідження на території історико-культурного заповідника «Стільське городище». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 47–50 (співавт.: Д. Павлів, О. Корчинський).
- Унікальне поховання енеолітичної доби з Городка на Львівщині. *Наша спадщина*. 2017. Вип. 4. С. 48–53 (співавт. Д. Павлів).
- Ювілей Дмитра Павліва. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 177–180.
- Badania na terenie rezerwatu historyczno-kulturowego «Stilskie grodzisko». *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2016: streszczenia referatów XXXIII konferencji (Lublin, 20–21 kwietnia 2017 r.)*. Lublin, 2017. S. 44 (співавт.: D. Pawliw, O. Korczynski).
- Забутий ранньосередньовічний скарб з України у Віденському музеї історії мистецтв. *I Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.)*. Київ, 2018. С. 142–143 (співавт. Д. Павлів).
- Молотівський скарб і галицька школа золотарського ремесла. *Жидачівщина: зб. матер. конф. «Жидачівські читання» (Жидачів, 8 груд. 2017 р.)*. Львів; Жидачів, 2018. Вип. 1. С. 29–40 (співавт. Д. Павлів).
- Прадавні кургани Миколаївщини та їх наукове, пам'ятко-охоронне і туристичне значення. *Наша спадщина*. 2018. № 4. С. 45–52 (співавт. Д. Павлів).
- Стародавні кургани Жидачівщини в системі курганних некрополів Верхньої Наддністрянщини. *Жидачівщина: зб. матер. конф. «Жидачівські читання» (Жидачів, 8 груд. 2017 р.)*. Львів; Жидачів, 2018. Вип. 1. С. 6–16 (співавт. Д. Павлів).

«Великі кургани» Карпатського підгір'я на давніх картах та в археологічних дослідженнях. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання*: зб. тез IV Міжнар. наук.-практ. конф. до 80-річчя від дня народження Михайла Рожка. (Львів; Урич, 5–7 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 8–10 (співавт. Д. Павлів).

Пам'ятки археології у басейні ріки Стривігор: дослідження 2018 р. *Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2018: streszczenia referatów XXXV konferencji*. Lublin 2019. S. 24–25 (співавт.: Н. Войцешук, Д. Павлів).

Про одну форму гончарних мисок з княжого Галича. *Археологія Буковини: здобутки та перспективи*: тези доп. III Міжнар. наук. семінару, присвяченого 100-літтю від дня народження відомого науковця Бориса Тимощука (Чернівці, 13 груд. 2019 р.). Чернівці, 2019. С. 97–98.

Прадавні кургани Миколаївщини та їх наукове, пам'ятко-охоронне і туристичне значення (закінчення, поч. у № 4 за 2018 р.). *Наша спадщина*. 2019. № 2. С. 42–48 (співавт. Д. Павлів).

Охоронець і дослідник пам'яток історії та культури Галичини (до 160-річчя від дня народження Володимира Деметрикевича). *Наша спадщина*. 2019. № 3 (19). С. 44–46.

Бронзове навершя булави княжої доби з околиці літописного Звенигорода. *Наша спадщина*. 2019. № 4 (20). С. 40–42 (співавт.: Д. Павлів, О. Томенюк).

Іконка княжої доби із Звенигорода. *Наша спадщина*. 2019. № 4 (20). С. 8–12 (співавт.: В. Оприск, Б. Закалик).

Унікальний ранньосередньовічний скарб із Залісся на Тернопільщині. *Наша спадщина*. 2019. № 4 (20). С. 49–53 (співавт. Д. Павлів).

Енциклопедичні статті

Наукове Товариство імені Шевченка. Енциклопедія. Т. 1. Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [стаття: Археологічні дослідження Наукового товариства ім. Шевченка. С. 288–295].

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. **Т. 9**. Київ, 2012 [стаття: Сутіска. С. 911]; **Т. 10**. Київ, 2013 [статті: Угровськ. С. 207; Хоняківський скарб. С. 412; Чикаленко Лев Євгенович. С. 551; Червен. С. 490 (співавт. В. М. Петегирич, Д. Я. Вортман)].

Енциклопедія сучасної України. Т. 19. Київ, 2018 [статті: Малогрибовицьке поселення. С. 31; Махнік Ян. С. 554].

Історична наука у Національній академії наук України в особах. Енциклопедичний довідник. Київ, 2018 [статті: Ауліх Вітольд Вітольдович. С. 124; Ратич Олексій Онисимович. С. 553].

Ігор ПРИНАДА *художник*

Народився 9 листопада 1958 р. у м. Львів.

У 1979 р. закінчив Львівське училище прикладного та декоративного мистецтва ім. І. Труша.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича працює від 1981 р.: художник відділу археології. Забезпечує ілюстрування наукових звітів і публікацій. Бере участь у польових археологічних дослідженнях.

Дарія РОМАНОВА
інженер I категорії

Народилася 14 грудня 1946 р. у м. Львів.

У 1988 р. закінчила історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича працює від 1967 р.: секретар-друкар, старший лаборант, завідувач канцелярією, старший лаборант відділу археології.

З 1970 р. бере участь у польових і камеральних дослідженнях археологічних експедицій.

Статті

Археологічні дослідження Р. Багрії на теренах Львова і Львівщини. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Львів, 2002. Вип. 8. С. 44–47.

Роман Багрій. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2002 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2003. С. 169–170.

Історія життя, або життя для історії. *Просвіта*. 2003. Чис. 12 (263). Грудень.

Олександр СИТНИК
доктор історичних наук, професор
старший науковий співробітник

Народився 25 вересня 1952 р. у с. Будики Жмеринського району Вінницької області.

У 1975 р. закінчив історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка.

У 1985 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Ранній палеоліт Придністровського Поділля».

У 2003 р. – докторську дисертацію на тему «Середній палеоліт Поділля».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1992 р.: молодший науковий, старший науковий співробітник, директор Археологічного музею, завідувач відділу археології (2004–2017).

Учасник численних археологічних експедицій і низки міжнародних проектів, що стосувалися дослідження найдавнішого минулого України, етапів заселення та шляхів міграцій палеолітичних людей, зокрема «Paleogeograficzne podstawy fenomenu trwałego osadnictwa paleolitycznego w strefie podkarpacko-podolskiej» (2008–2011), «Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej – studium zmian środowiska zachodniej Ukrainy i południowo-wschodniej Polski w plejstocenie i ich wpływu na pierwotne osadnictwo oraz szlaki migracji (2010–2015), а також «Korelacja stratygraficzna stanowisk paleolitycznych i paleogeografia środkowego i górnego plejstocenu zachodniej Ukrainy i południowej Polski», «Paleolit zachodniej Ukrainy i południowej Polski», «Стратиграфія і палеоліт Верхнього Подністров'я».

Наукові зацікавлення: первісна археологія (палеоліт).

Монографії

Археологічна наука у Львові: перша половина ХХ ст.: моногр. Львів; Жешів, 2012. 365 с.

Культурна антропологія: походження людини і суспільства: моногр. Львів, 2012. 180 с.

Stefan Krukowski s jego przygoda z PMA / red. S. K. Kozłowski. Warszawa; Łódź, 2014. 230 s. (співавт.: S. Kozłowski, M. Karczewski, M. Przepałkowska).

Розділи в колективних працях

Zmienność paleokrajobrazów i paleośrodowiska oraz główne etapy rozwoju osadnictwa paleolitycznego w strefie pery- I metakarpaciej w okresie MIS 8–MIS 2 / Зміни палеоландшафтів і палеосередовища та головні етапи палеолітичного заселення пери- і метакарпатської зони в період MIS 8–MIS 2. *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpatskiej / Палеолітична екумена пери- і метакарпатської зони* / red.: M. Łanczont, T. Madeyska. Lublin, 2015. S. 911–961 (співавт.: M. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki, A. Nadachowski, P. Valde-Nowak, M. Komar).

Paleolit Przedkarpacia i Podola: kontekst archeologiczny, geochronologiczny, kulturowy / Палеоліт Передкарпаття і Поділля: археологічний, геохронологічний і культурний контекст. *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpatskiej / Палеолітична екумена пери- і метакарпатської зони* / red.: M. Łanczont, T. Madeyska. Lublin, 2015. S. 691–837.

Олександр Черниш і палеоліт Наддністрянщини. *Очерки по палеолиту Прикарпаття*. А. П. Черныш / наук. ред. О. Ситник. Львів, 2015. С. 152–170.

Вияви духовної культури в палеоліті на території заходу України. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми): колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 11–35 (співавт.: Р. Коропецький, О. Томенюк).*

Статті в наукових виданнях

Археологічно-геологічні дослідження палеолітичних стоянок Пронятин та Ігровиця. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 299–302.

Которини III – поселення культури лійчастого посуду у верхів'ї Дністра. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ; Полтава, 2011. С. 299–302 (співавт.: Я. Махнік, А. Гавінський, В. Пастеркевич).

Нові датування та геологічно-археологічні дослідження палеолітичної стоянки Пронятин. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 257–279 (співавт.: А. Богущький, Р. Коропецький, О. Томенюк, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська).

Палеолітична стоянка Галич I у світлі досліджень 2008 р. *Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Львів, 2011. Вип. 4. С. 149–196.

Проблеми археології західного регіону України. *Бюлетень Західного наукового центру*. Львів, 2011. С. 98–105 (співавт. М. Литвин).

Пронятин II – пам'ятка початку верхнього палеоліту Волино-Подільської височини. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 280–290 (співавт.: А. Богущький, Р. Коропецький, О. Томенюк, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська).

Среднепалеолитические комплексы стоянки Кормань IV на Днестре. *Stratum plus. На языке камня: от Днестра до Забайкалья*. 2011. N 1. С. 203–236.

Nory ssaków drapieżnych ze stanowiska Ihrowica I (Ukraina) jako przykład plejstocenijskich bioturbacji na archeologicznych stanowiskach paleolitycznych. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2011. Вип. 15. С. 28–34 (співавт.: А. Bogucki, M. T. Krajcarz, M. Krajcarz, A. Nadachowski).

Археологія антична в дослідженнях Наукового товариства ім. Шевченка. *Наукове товариство ім. Шевченка*. Київ; Львів; Тернопіль, 2012. Т. I. С. 298–302.

Делювіально-соліфлюкційні процеси й проблеми перевідкладення і датування палеолітичних культурних горизонтів. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 55–64 (співавт.: А. Богущький, М. Ланчонт, О. Томенюк).

Дослідження двошарової палеолітичної стоянки Ігровиця I. *Археологічні дослідження в Україні 2011*. Луцьк, 2012. С. 421–423.

- Куличівка: культурний шар III. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 361–430 (співавт. Р. Коропецький).
- Розвідки у Самбірському районі Львівської області. *Археологічні дослідження в Україні 2011*. Луцьк, 2012. С. 304–306 (співавт.: А. Гавінський, М. Войтович, О. Адамишин).
- Роботи Городоцького загону Львівської наукової археологічної експедиції. *Археологічні дослідження в Україні 2011*. Луцьк, 2012. С. 306–308 (співавт.: Д. Павлів, В. Петегирич, Р. Коропецький).
- Середній палеоліт Поділля: підсумки, перспективи, прорахунки. С. 38–54; Нові датування палеолітичних шарів Куличівки. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 76–103 (співавт.: А. Богуцький, Р. Коропецький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, Я. Кусяк).
- Охоронні розкопки трипільського та слов'янського поселень в Бучачі. *Земледельці и скотоводы древней Европы. Проблемы, новые открытия, гипотезы*. Киев; Санкт-Петербург, 2012. С. 187–201 (співавт. М. Ягодинська).
- Graweckie stanowisko w Haliczu (Halycu) na Ukrainie. Wyniki polsko-ukraińskich badań wykopaliskowych. *Archeologia. XXXII. Nauki Humanistyczno-Społeczne*. Toruń, 2012. Z. 408. S. 5–56 (співавт. К. Сурек).
- Багатошарова палеолітична стоянка Ігровиця І. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 22–72 (співавт.: Р. Коропецький, А. Богуцький, О. Томенюк, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська, Магдалена Крайцаж, Мацей Крайцаж).
- Дослідження палеолітичної стоянки Ванжулів І у 2013 р. *Археологічні дослідження в Україні в 2013 р.* Київ, 2013. С. 236–237.
- Львів–Вроцлав: археологія, люди, доли. *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. Księga Jubileuszowa dedykowana profesoriwi Bogusławowi Gedidze*. Wrocław, 2013. S. 807–822.
- Ярослав Пастернак – визначний український археолог ХХ ст. (до 120-річчя від дня народження). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 11–21.
- The results of thermoluminescence dating in the Halych IIC (Ukraine) profile as the expression of the conditions of mineral material deposition. *Geochronometria*. 2013. Vol. 40. Is. 1. P. 42–50 (співавт.: М. Łanczont, A. B. Bogucki, J. Kusiak).
- Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2014. Вип. 18 [статті: Опорний розріз Буглів V та його значення для вивчення однойменної палеолітичної пам'ятки. С. 78–86 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, С. Федорович, К. Стадзіковський, О. Томенюк); Археологічна діяльність Юрія Захарука на заході України (до 100-річчя з дня народження). С. 15–32 (співавт. О. Адамишин); Ванжулів І – опорна палеолітична пам'ятка Волино-Поділля. С. 172–211 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, М. Мадейська, Р. Коропецький, О. Томенюк); Пізньопалеолітична стоянка Куличівка: культурний шар II. С. 33–77 (співавт. Р. Коропецький); Нові епіграветські пам'ятки на лівобережжі Черемошу. С. 212–229 (співавт. Р. Чобан)].
- Stratigraphic position and natural environment of the oldest Middle Palaeolithic in central Podolia, Ukraine: New data from the Velykyi Glybochok site. *Quaternary International*. 2014. P. 191–212 (співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki, J. Kusiak, Z. Frankowski, M. Komar, J. Nawrocki, B. Żogała).
- Character and chronology of natural events modifying the Palaeolithic settlement records in the Ihrovytsia site (Podolia, Ukraine). *Quaternary International*. 2014. P. 213–234 (співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki, M. Krajcarz, M. T. Krajcarz, R. Koropeckij, B. Żogała, T. Tomek, J. Kusiak).
- Археологічно-геологічний тандем Олександра Черниша та Ірини Іванової. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2015. Вип. 19: Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 136–161.

- Леси і палеоліт Поділля: наукова екскурсія. *Леси і палеоліт Поділля: тези доп. XIX українсько-польського семінару* (Тернопіль, 23–27 серп. 2015 р.). Львів, 2015. С. 79–84 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, П. Волошин, О. Томенюк, П. Мрочек, Р. Дмитрук, А. Яцишин).
- Українсько-польські польові лесові семінари як форми наукової комунікації палеогеографів і археологів. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2015. Вип. 19: Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 348–354 (співавт.: А. Богуцький, О. Томенюк, М. Ланчонт, М. Мадейська).
- Natural environment of MIS 5 and soil catena sequence along a loess slope in the Seret River valley: Evidence from the Pronyatyn Palaeolithic site (Ukraine). *Quaternary International*. 2015. Vol. 365. P. 74–97 (співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki, M. Komar, J. Nawrocki, B. Hołub, P. Mroczek).
- Маріямпіль V – нова середньопалеолітична пам'ятка Галицького Придністер'я. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2016. Вип. 20. С. 221–236 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, О. Томенюк, Р. Коропецький, К. Стандзіковський, П. Мроче).
- Ямпіль – нова верхньопалеолітична пам'ятка Північного Поділля. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2016. Вип. 20. С. 237–250 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, О. Томенюк, К. Стандзіковський, П. Мрочек).
- New observations concerning layer 4 of Kulichivka. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2016. Вип. 20. С. 14–25 (співавт.: P. Škrdla, R. Koropetskyi).
- В опіці над українською старовиною: Юрій Полянський і Музей НТШ. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 11–40 (співавт.: О. Томенюк, А. Богуцький).
- Stages of life and scientific achievements of Lviv archaeologist Volodymyr Savych. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 109–119 (співавт. R. Koropetskyi).
- Верхній палеоліт Мізоцької височини на матеріалах стоянок Липа I та Липа VI: природне середовище, вік, техніка обробки кременю, первісне мистецтво. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 23–41 (співавт.: А. Богуцький, О. Томенюк, Р. Коропецький).
- Культурно-типологічна та хронологічна інтерпретація нижніх культурних шарів стоянки Куличівка. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 43–72 (співавт.: Р. Коропецький, А. Богуцький, О. Томенюк).
- Пам'ятки середнього палеоліту в околицях Маріямполя на Дністрі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 26–42 (співавт.: А. Богуцький, О. Томенюк, Р. Коропецький).
- Influences of sites of Trypillia BI – Cucuteni A4 Stages on the establishing of styles of painting of ceramic ware of Zalischyky Group of Trypillia BI–BII Stages (Upper and Middle Dnister Region). *Hiperborea*. Bucharest, 2019. Vol. VI. № 2. P. 5–20 (співавт.: Y. Yakovyshyna, R. Koropetskyi, N. Bulyk).

Статті в інших виданнях

- Стежками давнього кам'яного віку по Тернопілля понад 70 тисяч років тому. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 54–58.
- З глибини тисячоліть. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 70–74 (співавт. Р. Коропецький).

- Езупіль VII–IX – нові розрізи плейстоценових відкладів Галицького Придністер'я. *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій*: зб. наук. праць (Ворохта, 6–9 верес. 2012 р.). Львів, 2012. С. 104–114 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, О. Томенюк, Я. Кусяк, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Стан дослідження та актуальні проблеми середнього палеоліту Тернопільщини. *Тернопіль і Тернопіль в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 15–17 квіт. 2012 р.) / за заг. ред. І. С. Зуляка: у 2-х ч. Тернопіль, 2012. Ч. I. С. 4–16.
- Middle Palaeolithic of Dniester valley and Jura Ojcowska: comparative aspects. *Guidebook & Book of Abstracts*. International Conference European Middle Palaeolithic during MIS 8–MIS 3 cultures – environment – chronology (Wolbrom, Poland, September 25th–28th 2012). Wolbrom, 2012. S. 106–107.
- До проблеми «леси і палеоліт». *Лесовий покрив Північного Причорномор'я*: зб. наук. праць (до XVIII українсько-польського семінару. Роксолани, Україна, 8–13 верес. 2013 р.). Люблін, 2013. С. 221–224 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, О. Томенюк, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Найдавніша стоянка неандертальців на Поділлі. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 48–51 (співавт. Р. Коропецький).
- Loesses, palaeosols/pedosediments of MIS 5 in the Palaeolithic Proniatyn site on the Seret River (Podolia, Ukraine). *Paleosols, pedosediments and landscape morphology as environmental archives: Materials of the XIIth International Symposium and Field Workshop on Paleopedology (ISFWP)*. (Kursk, Russia, 12–15 August 2013). Kursk, 2013. S. 41 (співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki, J. Nawrocki, M. Komar, J. Kusiak).
- Środowisko przyrodnicze przedostatniego interglacjału (MIS 7) – czasu pojawienia się najstarszego osadnictwa paleolitycznego w strefie wyżyn na północ i wschód od Karpat. *Pierwszy Kongres Archeologii Polskiej* (Warszawa, 19–21 września 2013 r.). Warszawa, 2013. S. 137–139 (співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, K. Cyrek, A. Bogucki, M. Komar, M. Sudoł, M. T. Krajcarz, M. Krajcarz).
- Палеолітичні стоянки в Галичі – питання хронології та методики дослідження. *Галич і Галицька земля*: матер. Міжнар. наук. конф. (Галич, 30–31 жовт. 2014 р.). Галич, 2014. С. 29–36 (співавт.: А. Богуцький, К. Цирек, К. Ланчонт).
- Loess-Soil Sequences and Palaeolithic in the Carpathian Foreland. *Kukla LOESSFEST' 14 – 7th Loess Seminar in Wroclaw. International Conference on Loess Research in memoriam of George Kukla*. Wroclaw, 2014. P. 36 (співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki).
- Леси і палеоліт Поділля*: тези доп. XIX українсько-польського семінару (Тернопіль, 23–27 серп. 2015 р.). Львів, 2015 [статті: Передмова. С. 7 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, П. Гожик); З історії досліджень палеолітичних пам'яток Тернопільського осередку. С. 22–26; Нові пам'ятки неандертальської людини у Галицькому Придністер'ї. С. 52–55 (співавт. Р. Коропецький); Головні проблеми дослідження палеоліту. С. 76–78 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт)].
- Palaeolithic Proniatyn site on the Seret River (Podolia, Ukraine). *Леси і палеоліт Поділля*: тези доповідей XIX українсько-польського семінару (Тернопіль, 23–27 серп. 2015 р.). Львів, 2015. С. 27–28 (співавт.: М. Łanczont, A. Bogucki, M. Komar, Ju. Nawrocki, Ja. Kusiak).
- Пам'ятки палеоліту північної частини Поділля й проблеми їхньої охорони. *Подільські читання: унікальні об'єкти природи і суспільної сфери Поділля; регіональні особливості інтеграції економічних і соціальних напрямків їх розвитку як умова ефективного збереження*: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (Кам'янець-Подільський, 3–5 листоп. 2016 р.). Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 3. С. 9–14 (співавт.: А. Богуцький, О. Томенюк, М. Ланчонт).
- Стоянка Пронятин: нові відкриття 2015 р. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 49–52 (співавт. Р. Коропецький).
- Relief and other environmental determinants of the Palaeolithic site locations in the NE Carpathian foreland (Poland–Ukraine). *Book of Abstracts of 4th Central European Geomorphology Conference* (University of Bayreuth, Germany, 9–13 October 2017). Bayreuth, 2017. P. 134–136 (співавт.: М. Łanczont,

T. Madeyska, A. Bogucki, M. Komar, B. Hołub, P. Mroczek, O. Tomeniuk, S. Fedorowicz, K. Standzikowski, B. Żogała).

Верхньопалеолітична стоянка Куличівка: підсумки досліджень. *I Всеукраїнський археологічний з'їзд: програма роботи та анотації доповідей* (Ніжин, 23–25 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 76 (співавт. Р. Коропецький).

Main problems of the research on the Palaeolithic of Halych–Dnister region (Ukraine). *XXVI Konferencja «Stratygrafia Plejstocenu Polski»: Plejstocen i paleolit przedpola Sudetów* (Pokrzywna, 2–6 września 2019 r.). Wrocław, 2019. P. 7–9 (співавт.: А. Bogucki, О. Tomeniuk, R. Koropetskyi).

Наукове редагування, упорядкування

Черныш А. П. Очерки по палеолиту Прикарпатья / науч. ред. О. Ситник. Львів, 2015. 170 с.

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011–2020. Вип. 15–24.

Олена ТОМЕНЮК
кандидат географічних наук
науковий співробітник

Народилася 1 серпня 1987 р. у м. Жмеринка Вінницької області.

У 2009 р. закінчила географічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2009–2012 рр. – навчалася в аспірантурі цього ж університету.

У 2013 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Наукові ідеї Юрія Полянського та їхній вплив на розвиток геоморфології і палеогеографії в Україні» (у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2008 р.: лаборант (2008–2014), молодший науковий (2014–2018), науковий співробітник (від 2019 р.).

Авторка понад 100 наукових праць.

Відповідальний секретар збірників наукових праць «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині» та «Вісник Львівського університету. Серія географічна».

Член організаційного комітету щорічної Міжнародної наукової конференції «Археологія заходу України», а також співорганізаторка та відповідальний секретар низки міжнародних лесових й археологічних конференцій і польових наукових семінарів.

Чимало часу приділяє польовим експедиційним роботам, особливо на палеолітичних стоянках та опорних розрізах перигляціальної лесово-грунтової серії України та Польщі.

Брала участь у виконанні низки міжнародних проектів, зокрема «Wietrzenie skał anhydrytowych i gipsowych – geomorfologia, petrologia i geochemia» (2013–2017), «Czwartorzędowa paleocyrculacja atmosferyczna między Wisłą a Morzem Czarnym w świetle wyników pomiarów anizotropii podatności magnetycznej i badań proveniencji materiału detrytycznego pokryw lessowych» (2015–2017), «Adjustment of the Middle Pleistocene stratigraphy and the Scandinavian ice sheet limits in western Polesye (Polish–Belarusian–Ukrainian border area)» (2018–2021), «Sudden COLD events of the Last Glacial in the central part of the European LOESS Belt – in Poland and in the western part of Ukraine (COLD LOESS)» (2018–2021) та ін.

Наукові зацікавлення: реконструкція природного середовища проживання палеолітичної людини, палеогеографічні умови формування плейстоценових відкладів Волино-Поділля і Передкарпаття, зокрема розвиток у них палеокріогенних процесів. Також займається вивченням історії

археологічних та географічних досліджень в Україні, серед чого дослідженням постаті й наукового доробку відомого українського географа, геолога й археолога Ю. Полянського.

Розділи в колективних працях

Геологічна будова. *Львівська область: природні умови та ресурси*: монографія / за заг. ред. М. М. Назарука. Львів: Вид-во Старого Лева, 2018. С. 20–54 (співавт.: А. Богуцький, А. Побережський).
Вияви духовної культури в палеоліті на території заходу України. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 11–35 (співавт.: О. Ситник, Р. Коропецький).

Навчальні посібники

Геологія загальна та історична. Лабораторний практикум: навч. посіб. Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 138 с. (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Р. Дмитрук).

Статті в наукових виданнях

- Дослідження лесів Волино-Поділля – наріжний камінь наукових пошуків Юрія Полянського. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2011. Вип. 39. С. 342–363.
- Ілля Гофштейн. *Гляціал і перигляціал Українського Передкарпаття*: зб. наук. праць (до XVII українсько-польського семінару (Самбір, 15–18 верес. 2011 р.)). Львів, 2011. С. 9–11 (співавт. А. Богуцький).
- Етапи морфогенезу північно-західної частини долини Дністра. *Гляціал і перигляціал Українського Передкарпаття*: зб. наук. праць (до XVII українсько-польського семінару (Самбір, 15–18 верес. 2011 р.)). Львів, 2011. С. 26–61 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Б. Голуб, М. Ланчонт).
- Нові датування та геологічно-археологічні дослідження палеолітичної стоянки Пронятин. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 257–279. (співавт.: О. Ситник, А. Богуцький, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська).
- Пронятин II – пам'ятка початку верхнього палеоліту Волино-Подільської височини. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 15. С. 280–290 (співавт.: О. Ситник, А. Богуцький, Н. Коропецький, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська).
- Юрій Полянський про роль тектоніки у формуванні рельєфу Поділля. *Фізична географія і геоморфологія*. Київ, 2011. Вип. 3 (64). С. 113–121.
- Про покривні лесово-грунтові товщі на терасах Передкарпаття і Придністерського Поділля та алювіальне походження лесів. *Фізична географія і геоморфологія*. Київ, 2011. Вип. 3 (64). С. 144–153 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Б. Голуб, Р. Дмитрук, П. Волошин, М. Ланчонт).
- Високі тераси Дністра в околицях с. Довге на Івано-Франківщині. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2012. Вип. 40, ч. 1. С. 123–131 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Р. Дмитрук, П. Волошин, Д. Завалій, М. Ланчонт).
- Вплив наукових ідей Юрія Полянського на розвиток геоморфології і палеогеографії в Україні (до 120-річчя від дня народження Ю. Полянського). *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2012. Вип. 40, ч. 2. С. 178–196.
- Геоморфологічні дослідження професора Юрія Полянського (до 120-річчя від дня народження). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 504–518.
- Делювіально-соліфлюкційні процеси й проблеми перевідкладення і датування палеолітичних культурних горизонтів. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 55–64 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, О. Ситник).
- До проблеми «леси і тераси». *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій*: зб. наук. праць (Ворохта, 6–9 верес. 2012 р.). Львів, 2012. С. 115–124 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, А. Яцишин, Р. Дмитрук, Я. Кусяк, С. Федорович).

- Єзупіль VII–IX – нові розрізи плейстоценових відкладів Галицького Придністер'я. *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій*: зб. наук. праць (Ворохта, 6–9 верес. 2012 р.). Львів, 2012. С. 104–114 (співавт.: А. Богущкий, М. Ланчонт, Т. Мадейська, О. Ситник, Я. Кусяк, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Konsepcja i zasady tworzenia geoparków na zachodzie Ukrainy. *Annales UMCS. Sectio B. Geographia, geologia, mineralogia et petrographia*. Lublin, 2012. Vol. LXVIII, z. 2. S. 9–32 (співавт.: А. Bogucki, W. Brusak, J. Krawczuk, K. Moskaluk, I. Sirenko, O. Szewczuk, J. Zińko).
- Profesor Jurij Polański jako autor «Szkiców Podolskich». *Annales UMCS. Sectio B. Geographia, geologia, mineralogia et petrographia*. Lublin, 2012. Vol. LXVIII, z. 2. S. 139–146.
- Багатошарова палеолітична стоянка Ігровиця І. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 17. С. 22–72 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, Я. Кусяк, Т. Мадейська, Магдалена Крайцаж, Мацей Крайцаж). С. 22–72.
- XVIII українсько-польський семінар «Лесовий покрив Північного Причорномор'я». *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2013. Вип. 42. С. 379–381 (співавт. А. Богущкий).
- Головні генетичні типи плейстоценових відкладів рівнинної частини заходу України. *Географічна наука і практика: виклики епохи*: матер. Міжнар. наук. конф., присвяченої 130-річчю географії у Львівському університеті (Львів, 16–18 трав. 2013 р.): у 3-х т. Львів, 2013. Т. 2. С. 218–221 (співавт.: А. Богущкий, П. Волошин, М. Ланчонт, Р. Дмитрук, А. Яцишин).
- До проблеми «леси і палеоліт». *Лесовий покрив Північного Причорномор'я*: зб. наук. праць (до XVIII українсько-польського семінару. Роксолани, 8–13 верес. 2013 р.). Люблін: KARTPOL s.c. Lublin, 2013. С. 221–224 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник, М. Ланчонт, Т. Мадейська, А. Яцишин, Р. Дмитрук)].
- Наукові контакти професора Юрія Полянського (за матеріалами епістолярної спадщини). *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2013. Вип. 41. С. 336–357.
- Професор Володимир Крокос. *Лесовий покрив Північного Причорномор'я*: зб. наук. праць (до XVIII українсько-польського семінару. Роксолани, 8–13 верес. 2013 р.). Люблін: KARTPOL s.c. Lublin, 2013. С. 11–13 (співавт.: А. Богущкий, П. Гожик).
- Проблемні питання вивчення плейстоцену рівнинної частини заходу України і перспективи наукової співпраці між Львівським і Варшавським університетами. *Od Czarnohory po Góry Świętokrzyskie – geologiczne peregrynacje: Polsko-Ukraińska Sesja Naukowa* (Warszawa; Bocheniec, 15–19 października 2013 r.). Warszawa, 2013. S. 9–14 (співавт.: А. Богущкий, П. Волошин, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Роздуми про головні проблеми вивчення лесово-грунтової серії. *Лесовий покрив Північного Причорномор'я*: зб. наук. праць (до XVIII українсько-польського семінару. Роксолани, 8–13 верес. 2013 р.). Люблін: KARTPOL s.c. Lublin, 2013. С. 157–161 (співавт.: А. Богущкий, М. Ланчонт, П. Волошин, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Стан та проблеми дослідження плейстоценових відкладів заходу України. *Географічна наука і практика: виклики епохи*: матер. Міжнар. наук. конф., присвяченої 130-річчю географії у Львівському університеті (Львів, 16–18 трав. 2013 р.): у 3-х т. Львів, 2013. Т. 2. С. 162–165 (співавт.: А. Богущкий, М. Ланчонт, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Ювілей «Вісника». *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2013. Вип. 41. С. 399–400.
- Ванжулів І – опорна палеолітична пам'ятка Волино-Поділля. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 172–211 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, Т. Мадейська, Р. Коропецький).
- Відомий природодослідник Поділля (до 80-ліття професора Йосипа Свинка). *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2014. Вип. 47. С. 320–322 (співавт. А. Богущкий).
- Давня людина у міждисциплінарних дослідженнях. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2014. Вип. 47. С. 323–324 (співавт. А. Богущкий).
- Геотуристичний потенціал каньйонів Середнього Дністра і його лівих подільських приток. *Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я*. Львів, 2014.

- С. 22–26 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Р. Дмитрук, М. Ланчонт, М. Бомбель, Д. Ольшевська-Нейберт).
- Опорний розріз Буглів V та його значення для вивчення однойменної палеолітичної пам'ятки. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 87–96 (співавт.: А. Богуцький, О. Ситник, М. Ланчонт, С. Федорович, К. Стандзіковський).
- Палеогеографічні умови формування відкладів із плейстоценовою малакофауною розрізу Меджибіж (Хмельниччина). *Науковий вісник «Меджибіж»: Місцезнаходження «Меджибіж» і проблеми вивчення нижнього палеоліту Східноєвропейської рівнини*. Меджибіж; Тернопіль; Київ: Тернограф, 2014. Вип. 1, ч. 2. С. 79–83 (співавт.: П. Гожик, А. Богуцький, Р. Дмитрук).
- Терасовий комплекс Дністра в районі с. Довге на Івано-Франківщині як геотуристичний об'єкт. *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій*. Львів, 2014. С. 180–186 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Zapadowość plejstocénskich poziomów lessowo-glebowych i kriogenicznych Wołynia i Podola. *Przegląd Geologiczny*. 2014. Vol. 62. N 10/2. S. 553–559 (співавт.: А. Bogucki, P. Voloshyn).
- The gypsum tumuli in the abandoned quarry in the Dnister River Canyon near Zalishchyky. *Наукові застави природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я*. Львів, 2014. С. 169–174 (співавт.: М. Babel, A. Yatsyshyn, D. Ługowski, D. Olszewska-Nejbert, A. Bogucki).
- Леси і палеоліт Поділля: тези доп. XIX українсько-польського семінару* (Тернопіль, 23–27 серп. 2015 р.). Львів, 2015 [статті: Професор Володимир Ласкарев. С. 9–11 (співавт. А. Богуцький); Геологічна будова Тернопільського палеолітичного осередку. С. 14–15 (співавт. А. Богуцький); Рельєф Тернопільського палеолітичного осередку. С. 16–18 (співавт. А. Богуцький); Лесовий покрив Тернопільського палеолітичного осередку. С. 19–21 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, П. Волошин, Р. Дмитрук, Т. Мадейська, П. Мрочек); Малакологічні дослідження палеолітичних пам'яток Великий Глибочок, Ігровиця, Пронятин. С. 29–32 (співавт.: Р. Дмитрук, А. Богуцький); Малакофауна лесового розрізу Волочиськ (Хмельниччина). С. 36–38 (співавт.: Р. Дмитрук, А. Богуцький); Леси і палеоліт Поділля: наукова екскурсія. С. 79–84 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, О. Ситник, П. Волошин, Р. Дмитрук, П. Мрочек, Р. Дмитрук, А. Яцишин)].
- Українсько-польські польові лесові семінари як форми наукової комунікації палеогеографів і археологів. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 19: Історія археології: міжособистісні та інституціональні комунікації. С. 348–354 (співавт.: А. Богуцький, О. Ситник, М. Ланчонт, Т. Мадейська).
- Пам'яті Андрія Олексійовича Величка. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2015. Вип. 49. С. 370–373 (співавт. А. Богуцький).
- XIX українсько-польський семінар «Леси і палеоліт Поділля». *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2015. Вип. 49. С. 364–367 (співавт. А. Богуцький).
- Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2016. Вип. 50 [статті: Інженерно-геологічна характеристика порід лесово-грунтової серії опорного розрізу Підволочиськ (Подільська височина). С. 45–53 (співавт.: А. Богуцький, П. Волошин, Н. Кремінь); Розріз Солонське і перспективи пізнання поверхні Лоевої. С. 54–66 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Р. Дмитрук); Мікроморфологія і палеогеографічні умови формування горохівського викопного ґрунтового комплексу Подільської височини. С. 224–233 (співавт.: Н. Кремінь, А. Богуцький); Лесові покриви на терасах нижньої течії Свічі. С. 412–426 (співавт.: А. Яцишин, А. Богуцький, Р. Дмитрук, М. Ланчонт, Т. Мадейська); Польсько-український семінар «Звітрювання гіпсів і ангідритів». С. 427–429 (співавт. А. Богуцький)].
- Мар'ямпіль V – нова середньопалеолітична пам'ятка Галицького Придністер'я. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 221–236 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, О. Ситник, Р. Коропецький, П. Мрочек, К. Стандзіковський).
- Пам'ятки палеоліту північної частини Поділля й проблеми їхньої охорони. *Подільські читання: унікальні об'єкти природи і суспільної сфери Поділля; регіональні особливості інтеграції*

- економічних і соціальних напрямків їх розвитку як умова ефективного збереження: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (Кам'янець-Подільський, 3–5 листоп. 2016 р.). Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 3. С. 9–14 (співавт.: А. Богущкий, М. Ланчонт, О. Ситник).
- Унікальне бронзове навершя булави з околиці літописного Звенигорода. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 357–361 (співавт.: В. Петегирич, Д. Павлів).
- Ямпіль – нова верхньопалеолітична пам'ятка Північного Поділля. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 237–250 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник, М. Ланчонт, К. Стандзіковський, П. Мрочек).
- В опіці над українською старовиною: Юрій Полянський і Музей НТШ. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 11–40 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник).
- Палеогеографічні умови формування лесово-грунтової серії (MIS 4–2) опорного розрізу Волочиськ (Подільська височина). *40 років Палеонтологічному товариству України: матер. XXXVIII сесії Палеонтологічного товариства НАН України* (Канів, 23–26 трав., 2017 р.). Київ, 2017. С. 157–158 (співавт.: Р. Дмитрук, А. Богущкий).
- Рельєф, геологічна будова і гідрогеологічні особливості околиць гіпсового кар'єру в с. Піски поблизу Щирця. *Wietrzenie skał gipsowych i anhydrytowych: materiały Polsko-Ukraińskiego Seminarium Naukowego*. Warszawa, 2017. S. 38–46 (співавт.: А. Богущкий, П. Волошин, А. Яцишин, І. Книш).
- Stanowisko wietrzejących anhydrytów w Piskach. Część I. Ogólna charakterystyka. *Wietrzenie skał gipsowych i anhydrytowych: materiały Polsko-Ukraińskiego Seminarium Naukowego*. Warszawa, 2017. S. 18–22 (співавт.: М. Bąbel, А. Bogucki, А. Jacyszyn, D. Ługowski, D. Olszewska-Nejbert, К. Nejbert, А. Jarzyna, А. Bermes, G. Przybylik).
- Верхній палеоліт Мізоцької височини на матеріалах стоянок Липа I та Липа VI: природне середовище, вік, техніка обробки кременю, первісне мистецтво. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 23–41 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник, Р. Коропецький).
- Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2018. Вип. 52 [статті: Геотуристичний потенціал Кременецьких гір. С. 27–41 (співавт.: А. Бермес, А. Богущкий); Інженерно-геологічна характеристика порід лесово-грунтової серії опорних розрізів Тернопіль і Малий Ходачків (Подільська височина). С. 324–341 (співавт.: А. Богущкий, П. Волошин, Н. Кремінь); Вододільний плейстоценовий лесово-грунтовий покрив у розрізі Межигірці (Галицьке Придністер'я). С. 342–357 (співавт.: А. Богущкий, Р. Дмитрук, А. Яцишина); Нестримний дух ученого (до 80-річчя професора Андрія Богущкого). С. 324–331 (співавт.: А. Яцишина, Р. Дмитрук)].
- XX українсько-польський науковий семінар «Кліматичні цикли плейстоцену в записі осадової секвенції Підляської низовини». *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2019. Вип. 53. С. 340–343 (співавт. А. Богущкий).
- Інженерно-геологічна характеристика порід лесово-грунтової серії опорного розрізу Лисогора (Подільська височина). *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2019. Вип. 53. С. 47–58 (співавт.: А. Богущкий, П. Волошин).
- Культурно-типологічна та хронологічна інтерпретація нижніх культурних шарів стоянки Куличівка. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 43–72 (співавт.: Р. Коропецький, О. Ситник, А. Богущкий).
- Нові книги відомого природодослідника Поділля. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів, 2019. Вип. 53. С. 337–339 (співавт. А. Богущкий).
- Пам'ятки середнього палеоліту в околицях Маріямпольа на Дністрі. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства

ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 26–42 (співавт.: А. Богуцький, О. Ситник, Р. Коропецький, М. Ланчонт).

Fluctuations of the Fennoscandian Ice Sheet recorded in the anisotropy of magnetic susceptibility of periglacial loess from Ukraine. *Boreas*. 2019. Vol. 48. Is. 4. P. 940–952 (співавт.: J. Nawrocki, A. Bogucki, P. Gozhik, M. Łanczont, M. Pańczyk, K. Standzikowski, M. Komar, O. Rosowiecka).

Miocen i badeńskie gipsy okolic Szczyrca k. Lwowa. *LXXXVII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Sesja terenowa B. Geologia między Przemyślem a Lwowem*. 2019. Cz. 2. P. 81–100 (співавт.: М. Бабел, А. Jarzyna, К. Nejbert, D. Olszewska-Nejbert, D. Ługowski, А. Bogucki, P. Wołoszyn, А. Jacyszyn).

Stratigraphy and chronology of the periphery of the Scandinavian ice sheet at the foot of the Ukrainian Carpathians. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*. 2019. Vol. 530. P. 59–77 (співавт.: М. Łanczont, А. Bogucki, А. Yatsyshyn, S. Terpiłowski, P. Mroczek, А. Orłowska, В. Hołub, P. Zieliński, М. Komar, В. Woronko, P. Kulesza, R. Dmytruk).

Статті в інших виданнях

⁴⁰Ar/³⁹Ar dating of late Badenian pyroclastic deposits from Schyrets' (near Lviv, Ukraine) and its stratigraphic significance. *Environmental, Structural and Stratigraphical Evolution of the Western Carpathians: 8th Conference 2012, Abstract Book (Bratislava, 6th–7th December)* / eds.: Š. Józsa, D. Reháková, R. Vojtko. Bratislava, 2012. P. 33 (співавт.: К. Nejbert, М. G. Śliwiński, J. Benowitz, P. Layer, А. Yatsyshyn, D. Olszewska-Nejbert, М. Бабел).

Преісторіку Олександрові Ситнику – 60. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 143–146.

Плейстоценове перигляціальне лесонагромадження на рівнинах заходу України. *Рельєф і клімат: тези доп. Міжнар. симпозиуму (Чернівці, 23–25 жовт. 2014 р.)*. Чернівці, 2014. С. 12–13 (співавт. А. Богуцький).

Gypsum tumuli in the karst areas of Western Ukraine. *Abstract Book of 31st IAS Meeting of Sedimentology (Kraków, Poland, 22–25 June 2015 r.)*. Kraków: Polish Geological Society, 2015. P. 55 (співавт.: М. Бабел, D. Ługowski, А. Yatsyshyn, D. Olszewska-Nejbert, К. Nejbert, А. Bogucki, J. Kotowski).

Zaburzenia peryglacialne warstw kulturowych na stanowiskach paleolitycznych północnego Podola – problemy ich wydzielenia i datowania. *Granice Geografii. Kongres Geografów Polskich (Lublin, 17–21 czerwca 2015 r.)*. Lublin, 2015. S. 25–26 (співавт.: А. Bogucki, М. Łanczont, P. Mroczek, S. Fedorowicz, К. Standzikowski).

Відомий природодослідник Поділля (до 80-ліття професора Йосипа Свинка). *Йосип Свинко – відомий вчений, геолог, географ і педагог: біобібліогр. покажчик / укладач і бібліогр. ред. О. Я. Кульчицька*. Тернопіль, 2016. С. 31–33 (співавт. А. Богуцький).

Палеогеографічні пам'ятки природи і геотуризм на Волино-Поділлі. *Геотуризм: практика і досвід: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 5–7 трав. 2016 р.)*. Львів, 2016. С. 54–55 (співавт.: А. Богуцький, П. Волошин, Н. Кремінь, І. Харчук).

Plejstocénska seria lessowo-glebowa jako obiekt geoturystyczny. *Współpraca transgraniczna w gospodarce turystycznej Polski i Ukrainy: streszczenia referatów III Międzynarodowej Konferencji Naukowej (Lublin, Lwów, 20–22 października 2016 r.)*. 2016. S. 43–44 (співавт.: А. Bogucki, М. Łanczont).

Development of the unique landforms in the zone of weathering gypsum-anhydrite rocks at Pisky (Shchyrka river valley, Dnister basin). *Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я: матер. Другої міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 170-й річниці публікації праці Рудольфа Кнера, яка стала початком ґрунтовних палеонтологічних досліджень Дністровського каньйону (Заліщики, 14–15 верес. 2017 р.)*. Чернівці: «Друк Арт», 2017. С. 24–26 (співавт.: М. Бабел, А. Yatsyshyn, А. Bogucki, А. Jarzyna, D. Ługowski, D. Olszewska-Nejbert, К. Nejbert, J. Kotowski, G. Przybylik, А. Bermes, I. Mik, V. Mik).

Ewolucja wietrzeniowych form rzeźby w strefie wychodni skał gipsowo-anhydrytowych w kamieniołomie Pisky na podstawie dokumentacji fotograficznej (1996–2016). *Wietrzenie skał gipsowych i anhydrytowych: materiały Polsko-Ukraińskiego Seminarium Naukowego (Warszawa, 19–21 stycznia 2017 r.)*. Warszawa, 2017. S. 36–37 (співавт.: М. Бабел, D. Olszewska-Nejbert, К. Nejbert, А. Bogucki, А. Jacyszyn, D. Ługowski, А. Jarzyna, J. Kotowski, G. Przybylik, А. Bermes, К. Kacprzak, I. Mik, W. Mik).

- Relief and other environmental determinants of the Palaeolithic site locations in the NE Carpathian foreland (Poland–Ukraine). *Book of Abstracts of 4th Central European Geomorphology Conference* (University of Bayreuth, Germany, 9–13 October 2017). Bayreuth, 2017. P. 134–136 (співавт.: М. Łanczont, О. Sytнык, Т. Madeyska, А. Boguckij, М. Komar, В. Hołub, Р. Mroczek, S. Fedorowicz, К. Standzikowski, В. Żogała).
- Tumulusy gipsowe i wietrzeniowe skorupy gipsowe zachodniej Ukrainy i Polski. *Wietrzenie skał gipsowych i anhydrytowych: materiały Polsko-Ukraińskiego Seminarium Naukowego* (Warszawa, 19–21 stycznia 2017 r.). Warszawa, 2017. S. 31–33 (співавт.: М. Bąbel, А. Bogucki, А. Jacyszyn, D. Ługowski, J. Kotowski, D. Olszewska-Nejbert, К. Nejbert).
- Gypsum tumuli in the Dnister river valley. *Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я*: матер. Другої міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 170-й річниці публікації праці Рудольфа Кнера, яка стала початком ґрунтовних палеонтологічних досліджень Дністровського каньйону (Заліщики, 14–15 верес. 2017 р.). Чернівці: «Друк Арт», 2017. С. 21–24 (співавт.: D. Ługowski, M. Bąbel, A. Bogucki, A. Yatsyshyn, J. Kotowski).
- Шляхами геологічного минулого Каньйонного Придністер'я. *Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я*: матер. Другої міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 170-й річниці публікації праці Рудольфа Кнера, яка стала початком ґрунтовних палеонтологічних досліджень Дністровського каньйону (Заліщики, 14–15 верес. 2017 р.). Чернівці: «Друк Арт», 2017. С. 52–54 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Р. Дмитрук, М. Бомбель).
- Перигляціальний алювій у долині Дністра. *Рельєф і клімат*: матер. II Міжнар. конф. (Чернівці, 26–28 верес. 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 37–38 (співавт.: А. Богуцький, А. Яцишин, Р. Дмитрук).
- Роль польових українсько-польських семінарів у вивченні льодовикового комплексу України та Польщі. *Klimatyczne cykle plejstocenu w zapisie sekwencji osadowej Niziny Podlaskiej: XX Polsko-Ukraińskie Seminarium Terenowe: materiały konferencyjne* (Mielnik, Polska, 2–5 lipca 2018 r.). Mielnik, 2018. S. 11–12 (співавт.: А. Богуцький, П. Гожик, М. Ланчонт, А. Яцишин, Р. Дмитрук, І. Залеський).
- Ритмічно-шаруваті відклади схилів як палеогеографічний феномен. *Рельєф і клімат*: матер. II Міжнар. конф. (Чернівці, 26–28 верес. 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 38–39 (співавт. А. Богуцький).
- The hydration caves as a unique geological heritage. *Geoheritage and Conservation: Modern Approaches and Applications Towards the 2030 Agenda. 9th ProGEO Symposium* (Chęciny, Poland, 25–28th June 2018). Programme and Abstract Book / eds.: E. Głowniak, A. Wasiłowska, P. Leonowicz. Warsaw: GIMPO Agencja Wydawniczo-Poligraficzna, Warsaw, 2018. P. 65–66 (співавт.: М. Bąbel, А. Jarzyna, D. Ługowski, F. Vladi, А. Bogucki, А. Yatsyshyn, К. Nejbert, D. Olszewska-Nejbert, J. Kotowski, В. Kremer).
- The Zadariv site as a key loess section to solving the problem of Pleistocene relief evolution in the Opillia Upland (Ukraine). *Central European Conference on Geomorphology and Quaternary Sciences: Book of Abstracts. Joint Conference of AKG and DEUQUA* (University of Giessen, Germany, 23–27 September. 2018). Giessen, 2018. P. 139–140 (співавт.: М. Łanczont, А. Bogucki, Р. Mroczek, А. Yatsyshyn, В. Hołub, К. Standzikowski).
- Бронзове навершя булави княжої доби з околиці літописного Звенигорода. *Наша спадщина*. 2019. № 4 (20). С. 40–42 (співавт.: В. Петегрич, Д. Павлів).
- Геотуристична привабливість лесово-ґрунтових серій плейстоцену. *Екологічні проблеми надрокористування. Наука, практика, досвід*: матер. Всеукр. конф. до 20-річчя кафедри екологічної та інженерної геології і гідрогеології Львівського національного університету імені Івана Франка / відп. ред. М. Павлунь. Львів, 2019. С. 17–22 (співавт. А. Богуцький).
- Середньоплейстоценова фауна молюсків палеолітичної стоянки Великий Глибочок I (Подільська височина) та її палеогеографічне значення. *Палеонтологічні дослідження Доно-Дніпровського прогину*: матер. Міжнар. наук. конф. та XXXIX сесії Палеонтологічного товариства НАН України (Градицьк, 14–16 трав. 2019 р.). Київ, 2019. С. 96–97 (співавт.: Р. Дмитрук, А. Богуцький).
- Main problems of the research on the Palaeolithic of Halych-Dnister region (Ukraine). *XXVI Konferencja «Stratygrafia Plejstocenu Polski»: Plejstocen i paleolit przedpola Sudetów* (Pokrzywna, 2–6 września 2019 r.). Wrocław, 2019. P. 7–9 (співавт.: А. Bogucki, О. Sytнык, R. Koropetskyi).

Наукове редагування, упорядкування

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2020. Вип. 20–24.

Автореферати

Наукові ідеї Юрія Полянського та їхній вплив на розвиток геоморфології і палеогеографії в Україні: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.04 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Львів, 2013. 20 с.

Яна ЯКОВИШИНА **кандидат історичних наук** **молодший науковий співробітник**

Народилася 10 квітня 1986 р. у смт Роздольне Роздольненського району, АР Крим.

2003–2008 рр. – навчалася на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

Упродовж 2008–2011 рр. – аспірант при кафедрі археології та спеціальних галузей історичної науки цього ж університету.

У 2016 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Мальований орнамент на посуді заліщицької групи трипільської культури».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2006 р.: лаборант, молодший науковий співробітник (від 2015 р.).

Наукові зацікавлення: енеолітична орнаментика на кераміці культур Центрально-Східної та Південної Європи; типологія трипільських розписів на посуді часу VI, VI–VII Пруто-Дністрянського регіону.

Розділи в колективних працях

Антропоморфна теракота в сакральній культурі трипільського населення: видозміни поглядів та інтерпретацій. *Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми)*: колект. моногр. / відп. ред. Н. Булик; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 36–68.

Статті в наукових виданнях

Розписний орнамент керамічного посуду трипільського поселення Заліщики. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2011. Вип. 15. С. 353–362.

Розписний орнамент керамічного посуду заліщицької групи Трипілля як історичне джерело. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 16. С. 123–141.

Трипільський орнамент: окремі аспекти історіографії та методики досліджень. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 18. С. 97–110.

Елементи орнаменту на посуді заліщицької групи Трипілля. *Spheres of culture*. Lublin, 2015. Vol. XI. P. 461–470.

Керамічний комплекс трипільського поселення Незвисько з розкопок Л. Козловського: спроба систематизації. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 20. С. 57–68 (співавт. О. Куценяк).

- Формування трипільської колекції у фондах Львівського історичного музею. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред.: О. Ситник, М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. Історія археології: архівна і музейна спадщина Центральної та Східної Європи. С. 214–223 (співавт. О. Куценяк).
- Багатошарова пам'ятка трипільської культури Тимків на Середньому Придністер'ї. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 22. С. 236–255 (співавт.: Т. Ткачук, С. Лисюк).
- Елементи орнаменту на посуді заліщицької групи Трипілля. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* / гол. ред. О. Ситник; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 23. С. 73–85.
- Підоснова формування заліщицької групи пам'яток. *Археологія і фортифікація України*. Кам'янець-Подільський, 2019. С. 12–17.
- Influences of Sites of Trypillia BI – Cucuteni A4 Stages on the Establishing of Styles of Panting of Ceramic Ware of Zalischyky Group of Trypillia BI–BII Stages (Upper and Middle Dnister Region). *Hiperboreea*. Bucharest, 2019. Vol. VI. No. 2. P. 5–20 (співавт.: R. Koropetskyi, N. Bulyk, O. Sytnyk).

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Вісник НТШ*. Львів, 2013. № 50. С. 78–79 [на кн.]: Енциклопедія трипільської цивілізації: в 2-х т. / авт. кол. Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко та ін. Київ, 2004.

Статті в інших виданнях

- Археологічні пам'ятки і топоніми Городоччини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 75–78 (співавт.: В. Петегирич, Д. Павлів, Р. Коропецький, І. Принада).
- Елементи орнаменту на посуді заліщицької групи Трипілля. *Мотив – стиль, образ – знак у контексті давніх культур і традицій*: тези доп. учасн. Міжнар. наук. конф. (Винники, 6–9 листоп. 2019 р.). Винники, 2019. С. 6.
- Керамічний комплекс трипільського поселення Заліщики на Дністрі. *Гомін віків*. Заліщики, 2019. Вип. 4. С. 3–8.

Автореферати

- Мальований орнамент на посуді заліщицької групи трипільської культури: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.04 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2016. 19 с.

ВІДДІЛ ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Відділ історії середніх віків належить до порівняно молодих наукових структур. Його коріння сягає 1983 р., коли медієвістичні студії українського минулого виділили в окремий підрозділ. Перша назва – «відділ історико-культурних пам'яток», упродовж 1989–1993 рр. – «відділ історії культури». Коли ж Інститут суспільних наук у 1993 р. офіційно перейменували на Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, відділ одержав назву «історії середніх віків».

Така коротка довідка, щоправда, не відображає глибини студій, які проводилися у «довіддільські» часи. Розумом і гарячим серцем вивчення середньовічної епохи був д-р іст. наук, проф., акад. НАН України (від 1992 р.) Ярослав Ісаєвич. Людина енциклопедичних знань, із феноменальною ерудицією та неймовірною енергією. Його наукові зацікавлення спрямували вектор досліджень до комплексного перегляду розвитку української історії та культури XII–XVIII ст., джерелознавчого аналізу рукописних пам'яток і книгодрукування, переосмислення історіографії, нового прочитання джерел (звільненого від радянських догм), вивчення та датування археологічних артефактів, з'ясування політичного минулого, позбавленого класового підходу. З реального небуття виведена історія Русі, зокрема Галицько-Волинської держави. Ярослав Ісаєвич був редактором монографії акад. Івана Крип'якевича «Галицько-Волинське князівство», що побачила світло денне в 1984 р. За його спогадами, щоби книга пройшла цензуру, потрібно було внести до тексту суттєві виправлення, які інколи маскували під друкарські помилки. У 1999 р. вийшло друге видання цієї роботи – доповнене й виправлене. Трохи раніше Ярослав Ісаєвич підготував підсумкові статті («Україна», «Чернігів», «Галич», «Данило Галицький», «Волинь») до престижної «Енциклопедії середніх віків» (за ред. André Vauchez), що перевидавалася кількома європейськими мовами.

2001 р. став в історії відділу визначальним, оскільки його працівники під керівництвом Я. Ісаєвича долучилися до укладання п'ятитомної «Історії української культури», яка водночас стала підсумком багаторічної праці науковців.

Завдяки зусиллям завідувача відділу Я. Ісаєвича, який на той час уже був довголітнім директором інституту, вдалося згуртувати творчих та охочих до роботи науковців, вказати той напрям, у якому науковий підрозділ рухатиметься досі. Просування, однак, було далеко не безхмарним. Період незалежного становлення України ознаменувався економічним колапсом, господарським занепадом, напруженою морально-психологічною ситуацією. В умовах інфляції свіжонадрукованих грошей все одно бракувало. Я. Ісаєвич, якого радо вітали за кордоном, менше відчував тиск несприятливих обставин, однак інші співробітники сповна пізнали на собі наслідки фінансової кризи, хронічних невиконаних заробітної платні та пов'язаних із цим побутових негараздів. На цьому тлі виникали непорозуміння, які переростали в конфлікти,

Ярослав Ісаєвич (1936–2010)

Леонтий Войтович та Ярослав Ісаєвич

ський («Втрачені пергаментні грамоти міст і сіл Галичини XIV – першої пол. XIX ст.», «Дослідження і публікація грамот Галицько-Волинського князівства в XVIII – першій половині XIX ст.», «Оцінка Михайлом Грушевським актової спадщини Галицько-Волинського князівства (грамоти князя Лева Даниловича)», «Із спостережень над розвитком документа та діяльністю князівської канцелярії галицько-волинських земель XIII – першої половини XIV століть», «Розвиток галицько-волинського документа в контексті міжслов'янських зв'язків XIII–XIV ст.», «Перші датування документів за григоріанським календарем у державних установах України XVII ст.» та чимало інших публікацій від 1978 р., коли вчений приєднався до колективу інституту). У межах планової тематики відділу він детально вивчав грамоти галицько-волинських князів, функціонування руських канцелярій, збережені та втрачені актові пам'ятки. Високий авторитет ученого засвідчили його активна участь у відродженні Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) в Україні, перебування на посаді голови Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. У 2006 р., за вісім років після звільнення з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, О. Купчинський очолив НТШ, на той час уже опублікувавши надзвичайно ґрунтовну джерельну збірку «Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть: Дослідження. Тексти», рівних якій в українській медієвістиці досі не існує. На основі цієї праці вчений захистив докторську дисертацію.

Ігор Мицько увійшов до історичної науки як дослідник слов'яно-греко-латинської академії та літературного перекладацького гуртка в Острозі («Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576–1636)» (Львів, 1990)). Під час роботи у відділі історії середніх віків він опрацював церковні документи, що в підсумку трансформувалося у монографію «Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. – кінець XX ст.)», опубліковану 1998 р. Щоправда, цей успіх талановитого фахівця у стінах інституту став останнім – особистий конфлікт із Я. Ісаєвичем призвів до його звільнення. Наукове обличчя відділу історії середніх упродовж 1990-х років визначали також археолог Юрій Лукомський (зараз продовжує працювати у відділі археології), дослідник церковного будівництва Роман Сулик та історик Богдан Якимович (тепер – професор Львівського національного університету ім. І. Франка), який працював під керівництвом Ярослава Ісаєвича, хоча «числився» в іншому науковому підрозділі. Тісно співпрацювала з відділом Археологічна експедиція під керівництвом Михайла Рожка, яка займалася дослідженнями фортеці Тустань

Святослав Терський

(с. Урич Львівської обл.) та Карпатської лінії оборони Княжого часу. У 1989 р. до відділу приєднався Ярослав Книш, у 1992 р. – Володимир Александрович, у 1995 р. – за сумісництвом Леонтий Войтович.

Нове тисячоліття відділ історії середніх віків зустрів у дещо оновленому вигляді. На 2001 р. тут працювали: д-р іст. наук, акад. Ярослав Ісаєвич, д-р мист. наук Юрій Ясіновський, д-р філос. наук Вікторія Любащенко, канд. філос. наук Іван Паславський, канд. іст. наук, археолог Святослав Терський (працював до 2009 р., автор багатьох статей, краєзнавчих нарисів і ґрунтовних робіт, зокрема монографії «Лучеськ X–XV ст.»), дослідники Роман Голик та Андрій Ясіновський (один із засновників та редакторів наукового збірника з історії церковної монодії і гімнографії

а ті виходили за межі установи та голосно лунали в тогочасному львівському науковому світі.

Водночас успіхи були теж суттєвими. Наприклад, відома нині перекладачка Марта Боянівська 1994 р. захистила кандидатську дисертацію «Українська рукописна книга в XV – першій половині XVII ст.: виробництво і поширення». Її робота у відділі (працювала до 1997 р.) стала взірцем дослідження кириличного книгодрукування ранньомодерної України.

Тривалий час співробітником підрозділу був знаний історик та археограф Олег Купчинський («Втрачені пергаментні грамоти міст і сіл Галичини XIV – першої пол. XIX ст.»), «Дослідження і публікація грамот Галицько-Волинського князівства в XVIII – першій половині XIX ст.»), «Оцінка Михайлом Грушевським актової спадщини Галицько-Волинського князівства (грамоти князя Лева Даниловича)», «Із спостережень над розвитком документа та діяльністю князівської канцелярії галицько-волинських земель XIII – першої половини XIV століть», «Розвиток галицько-волинського документа в контексті міжслов'янських зв'язків XIII–XIV ст.»), «Перші датування документів за григоріанським календарем у державних установах України XVII ст.» та чимало інших публікацій від 1978 р., коли вчений приєднався до колективу інституту). У межах планової тематики відділу він детально вивчав грамоти галицько-волинських князів, функціонування руських канцелярій, збережені та втрачені актові пам'ятки. Високий авторитет ученого засвідчили його активна участь у відродженні Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) в Україні, перебування на посаді голови Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. У 2006 р., за вісім років після звільнення з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, О. Купчинський очолив НТШ, на той час уже опублікувавши надзвичайно ґрунтовну джерельну збірку «Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть: Дослідження. Тексти», рівних якій в українській медієвістиці досі не існує. На основі цієї праці вчений захистив докторську дисертацію.

Ігор Мицько увійшов до історичної науки як дослідник слов'яно-греко-латинської академії та літературного перекладацького гуртка в Острозі («Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576–1636)» (Львів, 1990)). Під час роботи у відділі історії середніх віків він опрацював церковні документи, що в підсумку трансформувалося у монографію «Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. – кінець XX ст.)», опубліковану 1998 р. Щоправда, цей успіх талановитого фахівця у стінах інституту став останнім – особистий конфлікт із Я. Ісаєвичем призвів до його звільнення. Наукове обличчя відділу історії середніх упродовж 1990-х років визначали також археолог Юрій Лукомський (зараз продовжує працювати у відділі археології), дослідник церковного будівництва Роман Сулик та історик Богдан Якимович (тепер – професор Львівського національного університету ім. І. Франка), який працював під керівництвом Ярослава Ісаєвича, хоча «числився» в іншому науковому підрозділі. Тісно співпрацювала з відділом Археологічна експедиція під керівництвом Михайла Рожка, яка займалася дослідженнями фортеці Тустань

(с. Урич Львівської обл.) та Карпатської лінії оборони Княжого часу. У 1989 р. до відділу приєднався Ярослав Книш, у 1992 р. – Володимир Александрович, у 1995 р. – за сумісництвом Леонтий Войтович.

Нове тисячоліття відділ історії середніх віків зустрів у дещо оновленому вигляді. На 2001 р. тут працювали: д-р іст. наук, акад. Ярослав Ісаєвич, д-р мист. наук Юрій Ясіновський, д-р філос. наук Вікторія Любащенко, канд. філос. наук Іван Паславський, канд. іст. наук, археолог Святослав Терський (працював до 2009 р., автор багатьох статей, краєзнавчих нарисів і ґрунтовних робіт, зокрема монографії «Лучеськ X–XV ст.»), дослідники Роман Голик та Андрій Ясіновський (один із засновників та редакторів наукового збірника з історії церковної монодії і гімнографії

«КАΛΟΦΩΝΙΑ»; в інституті – до 2007 р.). Трохи згодом до колективу доєднуються лаборант Наталія Самсін (Дубинка) і четверо кандидатів історичних наук: дослідниця кириличної книги Віра Фрис (до 2001 р. була позаштатною працівницею, до 2003 р. – с.н.с. відділу), Юрій Зазуляк (приєднався у 2003 р.), знавець бібліотечно-архівної справи та церковної історії Василь Кметь (працював упродовж 2004–2006 рр.) й Андрій Портнов (протягом 2004–2009 рр. аналізував історіографію польсько-українських відносин, зокрема і XIX–XX ст.).

Головним здобутком 2001–2010 рр. (окрім написання уже названих статей до «Енциклопедії історії України») можна вважати «Історію Львова» у 3-х томах, робота над якими об'єднала доробок багатьох співробітників. А також працівники відділу опублікували кілька значимих робіт за кордоном. Ідеться про англومовне дослідження історії церковних братств авторства Я. Ісаєвича «Voluntary Brotherhoods. Confraternities of Laymen in Early Modern Ukraine» (Едмонтон, Торонто, 2006) та студії відомого фахівця з української середньовічної музики Ю. Ясіновського «Das Lemberger Irmologion. Die älteste liturgische Musikhandschrift mit Fünfliniennotation aus dem Ende des 16. Jahrhunderts» (Кельн, Відень, 2008, у співавт.). Продовження одержали й інші середньовічні та культурознавчі дослідження. Зокрема, Р. Голик вивчав ментальність українського суспільства, сприйняття «чуда» в добу середньовіччя і раннього нового часу та етносоціальні стереотипи й уявлення в історії Галичини. Історію реформаційних рухів і протестантизму в Україні, міжконфесійних відносин та становлення церковних інституцій Галицько-Волинської держави проаналізувала В. Любащенко («Кирилл Лукарис и протестантизм. Опыт межцерковного диалога», «Історія релігій в Україні. Т. 5: Протестантизм» – у співавт. тощо).

Важким ударом для відділу історії середніх віків та загалом для Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України стала смерть Я. Ісаєвича у 2010 р. Утрата вченого-енциклопедиста, багаторічного завідувача й інтелектуального лідера негативно позначилася на підрозділі та збіглася з наступним витком економічних негараздів у державі. Внаслідок цього академічні шляхи кількох науковців змінилися: Ю. Ясіновський та В. Любащенко надали перевагу викладанню у навчальних закладах, Р. Голик перейшов до відділу нової історії України (нині він доктор історичних наук, автор численних публікацій з історії Львова та Галичини). Зусиллями окремих фахівців дослідження вдається підтримувати на належному науковому рівні і сьогодні. Необхідно наголосити, що працівники відділу не пасли задніх і гідно репрезентували інститут на українській та міжнародній аренах. У цей час тематика роботи зазнала деяких змін. Увага співробітників все більше зосереджена на проблематиці княжої доби, тоді як матеріалам

Засідання відділу. Зліва направо сидять: Наталія Самсін, Вікторія Любащенко, Ярослав Ісаєвич, Володимир Александрович, Іван Паславський; стоять: Марта Жук, Роман Голик, Юрій Зазуляк, Ярослав Книш, Святослав Терський. 2009 р.

Володимир Александрович

ранньомодерної історії присвячено менше «наукового» місця.

Тривалий період (від липня 2010 р.) після смерті Я. Ісаєвича відділ історії середніх віків очолював д-р іст. наук, с.н.с. В. Александрович. Упродовж тривалої роботи він написав та успішно захистив кандидатську («Малярі у суспільно-політичному та культурному житті України XVI–XVII століть (З досвіду вивчення письмових джерел до історії українського мистецтва)») та докторську («Західноукраїнські малярі XVI століття. Шляхи розвитку професійного середовища») дисертації.

В. Александрович опублікував сотні статей (уже на 2006 р. їх було понад 400), присвячених актуальним питанням минулого західноукраїнського регіону. Його науково-пошукова робота відзначається широтою професійних інтересів, які охоплюють різні аспекти історії мистецтва й культури від княжих часів до кінця XVIII ст., зарубіжних зв'язків українського мистецтва, культурної історії Галицько-Волинської держави, історії ікони, книги, архітектури і будівництва: «Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія» (Львів, 2010); «Дар Львова. Вип. 1: Мистецтво XIII–XVI століть» (Львів, 2014); «Холмська ікона Богородиці з Емануїлом» (Львів, 2018).

Чимало уваги В. Александрович приділяє вивченню писемних пам'яток, і не лише в Україні, а й у Польщі, Білорусі та Литві. Його дослідження відзначаються джерельною базою, впровадженням до наукового вжитку нових відомостей, осмислення яких суттєво розширює уявлення про важливі сторони історичного процесу в Україні та його місце в культурному житті Центрально-Східної Європи. Робота вченого відзначена суспільством і державою – 2014 р. він став лавреатом Державної премії України в галузі науки та техніки. В. Александрович – дійсний член НТШ, що підтверджує його високий авторитет у науковому світі України.

Д-р іст. наук, с.н.с. Леонтій Войтович у відділі історії середніх віків почав працювати, як уже зазначено, в далекому 1995 р. Професійно історією, за його власними словами, зацікавився раніше під впливом акад. Я. Ісаєвича, з яким познайомився 1985 р. Унаслідок такої тривалої співпраці Л. Войтович захистив кандидатську («Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів у XII–XVI ст.») і докторську («Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль») дисертації, став професором та завідувачем кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету ім. І. Франка.

Сьогодні Л. Войтович – провідний фахівець із генеалогії правлячих династій Центрально-Східної Європи («Формування кримськотатарського народу. Вступ до етногенезу» (Біла Церква, 2009); «Галицько-волинські етюди» (Біла Церква, 2011); «Князь Рюрик» (Біла Церква, 2014)), історії Галицько-Волинської держави («Галич у політичному житті Європи XI–XIV століть» (Львів, 2015); «Lew Daniłowicz Książę halicko-wołyński (ok. 1225 – ok. 1301)» (Kraków, 2020)) та середньовічної і ранньомодерної військової історії України (зокрема у співавторстві з іншими дослідниками став творцем першого в Україні ґрунтового огляду світової військової історії: «Історія війн і військового мистецтва. Т. 1. Від зачатків військової організації до професійних найманих армій (бл. 3060 р. до Христа – початок XVII ст.)» (Харків, 2017); «Історія війн і військового мистецтва. Т. 2. Від професійних найманих до масових (мобілізаційних) армій (початок XVI ст. – початок XX ст.)» (Харків, 2018)). Усього йому належать понад 700 друкованих праць, із них 27 монографій, 4 підручники, понад 90 статей у закордонних фахових виданнях англійською (утім у виданнях Гарвардського університету у США та університету Альберта в Канаді), польською, хорватською, угорською та російською мовами. Л. Войтович завжди гідно представляв інститут на загальнодержавних і закордонних наукових конференціях. До беззаперечних заслуг вченого належить також формування власної наукової школи. Зокрема, Л. Войтович підготував сім докторів та дев'ять кандидатів історичних наук.

Успіхи Л. Войтовича були відзначені як на державному, так і на місцевому рівнях. Він – лавреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2014), ще раніше отримав Премію ім. М. Грушевського НАН України (2003). Його нагородили почесними грамотами Президії НАН України (2008), відзнакою НАН України «За наукові досягнення» (2018), почесними грамотами Львівської ОДА, урядовими нагородами – медаллю «20 років незалежності України» (2012) та відзнакою «90-річчя від дня проголошення Західно-Української народної республіки» (2008). Від 2013 р. Леонтій Войтович – дійсний член НТШ (нагороджений також ювілейною медаллю «140 років Наукового товариства ім. Шевченка»), у лавах якого продовжує гідну справу Михайла Грушевського, Мирона Кордуби, Івана Крип'якевича із вивчення українського минулого княжої доби.

*Леонтій Войтович і Володимир Александрович.
Конференція із серії «Colloquia Russica».
Краків, 2015 р.*

З іменем М. Грушевського опосередковано пов'язані ще кілька важливих здобутків працівників відділу історії середніх віків. Двоє науковців (Л. Войтович та В. Александрович) у 2013 р. опублікували монографію «Король Данило Романович» (3-й том серії «Видатні постаті Середньовіччя»). Книгу присвячено 750-м роковинам володаря Галицько-Волинської держави, видатного дипломата й військового діяча свого часу – короля Данила Романовича (1201–1264). Спільний проект, що ввійшов до серії інституту «Славені постаті середньовіччя», став підсумком багаторічних студій. Завдяки кропіткій праці вдалося здолати чимало історичних міфів і стереотипів, що оточували короля Русі тривалий час. Результати цієї монографії та інших досліджень вплинули на ще одне монументальне видання – Л. Войтович і В. Александрович упорядкували передмову й коментарі до англomовного 3-го тому «Історії України-Руси» М. Грушевського, що вийшов у Торонто в 2016 р.

Канд. філос. наук Іван Паславський в інституті працює з 1971 р. Блискучі філологічні знання (німецька та латинська мови), напевно, зумовили його зацікавлення філософськими проблемами і стали підґрунтям для написання робіт «З історії розвитку філософських ідей на Україні в кінці XVI – першій третині XVIII ст.» (Київ, 1984) та «Між Сходом і Заходом. Нариси з культурно-політичної історії Української церкви» (Львів, 1994), низки фахових статей. Від 2000 р. І. Паславський обіймає посаду провідного наукового співробітника відділу історії середніх віків. Сьогодні серед його зацікавлень – релігійна політика Романовичів («Коронація Данила Галицького в контексті політичних і церковних відносин XIII ст.» (Львів, 2003)) та їхні дипломатичні відносини із Римським апостольським престолом («Український епізод Першого Ліонського собору (1245 р.)» (Львів, 2009)). У 2015 р. опубліковано його підсумкову роботу зі студій над українським релігійно-культурним життям – «Гисихія і Раціо. Філософський світ української культури середніх віків і ранньомодерного часу». До заслуг науковця, окрім чималої кількості опублікованих статей, належать також популяризаторські заходи, наприклад, переклад із німецької мови робіт відомого мислителя Теодора Герцля (Theodor Herzl) «Єврейська держава. Спроба сучасного розв'язання єврейського питання» (Львів, 2016).

*Леонтій Войтович та Іван Паславський.
2009 р.*

Канд. іст. наук, н.с. відділу Ілля Паршин розпочав роботу у 2013 р. після закінчення навчання в аспірантурі інституту. Наступного року захистив кандидатську дисертацію,

Данило Ільницький, Леонтій Войтович та Ілля Паршин. Зустріч «Інтелектуальна біографія» Леонтія Войтовича. 21 квітня 2018 р.

яка дещо пізніше лягла в основу монографії «Дипломатія Галицько-Волинської держави: європейські нарративні джерела XIII–XV століть» (Львів, 2018). Вивчення латиномовних пам'яток середньовіччя виявилось перспективним напрямом у сучасній історіографії, тому науковому перу дослідника належать понад 30 наукових публікацій, присвячених улюбленій темі, яку він, щоправда, обрав під впливом свого наукового керівника – проф. Л. Войтовича. Нині І. Паршин також має кілька лекційних курсів у Львівському національному університеті ім. І. Франка, працює над укладанням підручників і посібників для середніх загальноосвітніх шкіл (у 2020 р. вийшло три навчальні книги).

Від 2003 р. у відділі історії середніх віків канд. іст. наук Юрій Зазуляк досліджує непрості питання розвитку руського права та становища галицького селянства XV ст. Серед його зацікавлень – становище тогочасної шляхти. Глибоке знання англійської мови, навчання у Центрально-Європейському університеті в Будапешті, закордонні стажування дали змогу опублікувати чимало праць за кордоном, гідно представити українську науку на міжнародній арені (наприклад, «Violence, Courts and Noble Community in Late Medieval Kingdom of Poland. The Evidence of the Rus' Palatinate, 15th – early 16th cent.» – машинопис дисертації, поданий на здобуття ступеня PhD до Центрально-Європейського університету на кафедрі медієвістики (Department of Medieval Studies) (Угорщина, Будапешт. Робота захищена 17 червня 2008 р.).

Ранньомодерні студії у відділі також представлені в роботах Ольги Гуль (працює від 2015 р. на посаді м.н.с.). Дослідниця простежує розвиток соціально-економічного життя Львова впродовж XVI ст., цікавиться історією буденності та складає біограми львівських міщан пізнього середньовіччя. Її авторству належить ґрунтовне дослідження «Львів у XVI столітті: Місто конфліктів та порозумінь» (Львів, 2019), у якому О. Гуль аналізує шляхи вирішення суспільних суперечок між різними прошарками городян. Зазначена проблематика вкрай перспективна й потребуватиме подальшого опрацювання. Велика перевага дослідниці – участь у польських наукових програмах, вільне володіння польською мовою, що дозволяє опрацьовувати найновішу історіографію.

Ольга Гуль з Юлією та Павлом Артимишинами. Презентація монографії «Львів у XVI столітті: місто конфліктів та порозумінь»

Ярослав Книш, канд. іст. наук і м.н.с., працює у відділі з 1990-х років. Серед його здобутків – дослідження списку Іпатіївського літопису з бібліотеки Григорія Полетики, монетної справи Галицько-Волинської держави. Він – автор понад 90 публікацій, хоча в останні роки його наукова робота, зважаючи на чимале коло зацікавлень, могла би бути продуктивнішою.

Від 2020 р. у відділі працює Ростислав Вацеба – молодий дослідник держав дружинного типу у слов'янському Полаб'ї. Добра ерудиція та ретельність у роботі дали йому змогу простежувати паралелі з давньоукраїнським минулим, що вкрай важливо для специфіки роботи підрозділу й інституту загалом.

Свій слід в історії відділу залишили інші молоді науковці, які з різних причини, на жаль, полишили установу. Певний час в інституті працювали: талановита візантиністка Ольга Козачок (авторка багатьох статей з історії українсько-грецьких середньовічних політичних контактів; у 2017 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини – другої половини XII століття») та Мар'ян Хомяк (опублікував монографію «Маврицій Горн (1917–2000): життя і наукова спадщина» (Львів, 2015) й декілька інших наукових розвідок із церковної історії XV ст.). Поселенські структури та територіальну організацію середньовічних Галичини й Волині, тогочасне русько-польське пограниччя аналізував м.н.с., канд. іст. наук Віталій Ляска. Йому належать публікації зі складних питань географії західноукраїнського регіону X–XIV ст. і, що не менш важливо, популяризація науки про минуле. Зокрема, він очолює видавничий проєкт «Локальна історія» – відомий журнал, на сторінках якого фахівці та любителі ознайомлюють загал зі складними питаннями нашої минувшини. Нині він – координатор проєктів поза межами інституту.

Отож науковці відділу історії середніх віків працюють над різними темами, пов'язаними з минулим, насамперед Західної України, впродовж великої епохи *Medium aevum* (середньовіччя). Окрім цієї великої теми, що у варіаціях завжди значиться як планова, їх об'єднує ще кілька важливих деталей. Працівники регулярно публікують матеріали у збірнику праць «Княжа доба: історія і культура». Це періодичне видання заснував акад. Я. Ісаєвич, який став і його відповідальним редактором. Перший випуск вийшов 2007 р. і завдяки авторитету тодішнього директора інституту став важливим колективним здобутком. Після смерті видатного науковця його справу гідно продовжив В. Александрович. Під керівництвом останнього часопис пережив уже 13-й випуск і наразі немає підстав вважати, що ця цифра стане нещасливою.

Головна тематика збірника «Княжа доба: історія і культура» не виходить за межі історії Русі IX–XV ст. Внутрішня та зовнішня політика князів, суспільні процеси, розвиток культури й мистецтва, упровадження до наукового обігу археологічних матеріалів, студювання генеалогії, ментальності середньовічного соціуму, історія Галицько-Волинської держави і династії Романовичів – далеко не повний перегляд розглянутих проблем. Необхідно зазначити, що деякі випуски були «вузькоспеціалізованими». Наприклад, окремий присвячено 750-літтю від дня смерті короля Данила Романовича (1264–2014). Ще одна важлива особа, яка справедливо заслужила окремого видання, – святий рівноапостольний князь Володимир Святославович. Випуск «Княжої доби: історії і культури», який приурочено 1000-літтю роковин від дня його кончини в 1015 р., до речі, став доволі самотнім відгуком про визначну в історії нашої країни особу, чий доленосний вибір на користь християнства визначив розвиток українських земель на тисячоліття уперед. Тематичні збірники опубліковано також на честь історії княжих міст Львова та Перемишля – столиць Галицько-Волинської держави. Крім цього, збірник пропонує огляд актуальної історіографії – опубліковані рецензії за обсягами інколи перевищують статті та перетворюються на повноцінні наукові розвідки, побудовані на заочній дискусії з автором.

Співробітники відділу (насамперед В. Александрович) започаткували важливі щорічні проєкти. Наприклад, від 2009 р. проводяться конференції із серії «Культурна спадщина західноукраїнських земель», присвячені світлій пам'яті відомого львівського дослідника мистецтва Володимира Вуйцика (1934–2002). За результатами проведених зустрічей опубліковано два збірники «Культура і мистецтво західноукраїнських земель», де надруковані матеріали доповідей та окремі статті з-за меж конференційної програми. Від 2013 р. у січні або лютому відбуваються

*Зліва направо: Леонтій Войтович,
Ігор Скочиляс, Володимир Александрович.
Конференція із серії «Colloquia Russica».
Краків, 2015 р.*

Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, вищим навчальним закладом «Український католицький університет» та багатьма іншими знаними установами міста Лева. Міцні зв'язки укладено також із закордонними інституціями. Наприклад, Л. Войтович разом із працівниками відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та фахівцями Інституту археології та етнології Польської академії наук долучився до розкопок на місці храму Пресвятої Богородиці у м. Холм. Наслідком експедиції стали ґрунтовні зрушення у розумінні будівництва часів княжої доби, віднайдення княжого поховання (можливо, князя Романа Даниловича) та багатьох артефактів. Результати досліджень опубліковані польською мовою. Українським відголосом цієї події стала колективна монографія «Король Данило Романович: культурна і державотворча спадщина його доби» (Львів, 2016), до укладання якої (разом із працівниками Національного університету «Львівська політехніка» та польськими колегами) долучилися Л. Войтович, Я. Книш та І. Паславський.

Отже, відділ історії середніх віків пройшов нелегкий шлях, проте його науковий колектив готовий до нових звершень. Водночас останні зрушення у середньовічній історії України все більше зацікавлюють молодь, що дозволяє впевненіше дивитися у майбутнє – *per aspera ad astra!*

Ілля ПАРШИН

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Володимир АЛЕКСАНДРОВИЧ
доктор історичних наук
старший науковий співробітник
завідувач відділу

Народився 10 березня 1956 р. у с. Циків Буського району Львівської області.

У 1979 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1995 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Малярі у суспільно-політичному та культурному житті України XVI–XVII століть (з досвіду вивчення письмових джерел до історії українського мистецтва)».

У 2001 р. – докторську дисертацію «Західноукраїнські малярі XVI століття. Шляхи розвитку професійного середовища».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1992 р.: історик-архівист (1992), молодший науковий (1993), старший науковий співробітник (2003), в. о. завідувача відділу (2010), завідувач відділу (2010–2020).

Нагороджений Державною премією України у галузі науки і техніки (2014).

Наукові зацікавлення: історія українського мистецтва та культури кінця X–XVIII ст.

Монографії

Дар Львова. Львів, 2014. Вип. 1: Мистецтво XIII–XVI століть. 194 с.

Холмська ікона Богородиці з Емануїлом (Студії з історії українського мистецтва; т. 5). Львів, 2018. 144 с.

Розділи в колективних монографіях

Радзивіли в Україні. *Князі Радзивіли*. Київ, 2012. Кн. 1. С. 8–71.

Король Данило Романович. Біла Церква, 2013 (Славетні постаті середньовіччя; вип. 3) / співавт. Л. Войтович [статті: Вступ. С. 7–9; Князь володимирський. С. 61–74; Угровський епізод. С. 81–95; Холм князя і короля Данила Романовича. С. 163–202; «Цей король Данило був князем добрим». Замість післямови. С. 211–214].

Українська дерев'яна церковна архітектура: досвід інтерпретації Михайла Драгана. *Драган М. Українські дерев'яні церкви. Генеза і розвій форм: у 2-х ч.* Харків, 2014. С. 13–26.

The Unparalleled Significance of Volume 3 in Hrushevsky's History of Ukraine-Rus'. *Hrushevsky M. History of Ukraine-Rus'*. Edmonton; Toronto, 2016. Vol. 3: To the Year 1340. P. XLVIII–LXXIII.

Notes. *Hrushevsky M. History of Ukraine-Rus'*. Edmonton; Toronto, 2016. Vol. 3: To the Year 1340. P. 480–484, 487, 489–490, 492, 494, 498.

Галицький епізод 1589 року з історії українського шкільництва другої половини XVI століття. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)* / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 13–16.

Професійна освіта у середовищі львівських малярів XVI–XVII століть. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)* /

відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 3–15.

Статті в наукових виданнях

- Віленський слід малярських інтересів князя Костянтина Івановича Острозького. *Наукові записки Національного університету «Острозька Академія»*. Острог, 2011. Вип. 18: Історичні науки. С. 113–124.
- Ікони часів князя Лева Даниловича. *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)*. Київ, 2011. Вип. 11. С. 307–326.
- Мініатюри Євангелія 1556 року з церкви святого Миколи в Полянї з давньої збірки Перемишльської греко-католицької капітули. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. Львів, 2011. Вип. 6. С. 19–35.
- Переказ холмської та київської іконографії XIII століття у храмовій іконі Покрову Богородиці початку XVIII століття з церкви в Андронові поблизу Кобрини. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / від. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 20: Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. С. 55–71.
- Прижиттєва іконографія гетьмана Івана Мазепи. *Іван Мазепа і мазепинці: історія та культура України останньої третини XVII – початку XVIII століть*: наук. зб. Львів, 2011. С. 183–193.
- «Реалістичний» аспект ілюстрацій видань Львівського Успенського братства другої половини XVII століття. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник. Львів, 2011. Кн. 2. С. 437–444.
- Сліди Юрія Шимоновича-старшого поза Україною. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2011. № 1–2. С. 56–73.
- Фрески з портретом княжої родини у київській Софії. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2011. № 3–4. С. 50–55.
- Nuncjusza Germanikusa markiza Malaspiny potwierdzenie przywileju arcybiskupa Jana Dymitra Solikowskiego z dnia 10 lipca 1596 roku dla bractwa i cechu malarzy katolickich we Lwowie z roku 1597. *Nuncjatura Apostolska w Rzeczypospolitej* / red.: T. Chynczewska-Hennel, K. Wiszowata-Walczak. Białystok, 2011. S. 157–167.
- Волинський іконопис XVI–XVIII ст. *Музей волинської ікони*: книга-альбом. Київ, 2012. С. 43–51.
- Волинські ікони доби Великого Князівства Литовського. *Науковий збірник з історії церковної мистецтва та гимнографії*. Львів, 2012. Ч. 6. С. 21–36.
- «Z łaski Pana Boga miałem swey własny sposob do życia z kasztu mego snycerskiego...». Жовківський осередок майстрів українського різьблення другої половини XVII – середини XVIII століття. *Жовква крізь століття*. Жовква, 2012. Вип. 2. С. 286–310.
- Каспер Коллерд – скульптор львівський та станіславський. Нова постать із середовища німецьких митців на західноукраїнських землях 1720–1760-х років. *Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди його 80-річчя*. Львів, 2012. С. 562–574.
- Катафалк Марії Анни з Казановських Яблоновської, виставлений у львівському костьолі єзуїтів 1687 року, в описі Миколая Бернета. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць. Львів, 2012. Т. 8, ч. 2: Культура, освіта, наука, Церква [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск]. С. 174–194.
- Київська іконографія початку XVII століття у переказі книжкової гравюри. Особливості «празникового» циклу ілюстрацій Анфологіону 1619 року. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник. Львів, 2012. Кн. 2. С. 460–471.
- Львівське середовище скульпторів європейської традиції першої половини XVIII століття. *Львівська національна галерея мистецтв. Дослідження і матеріали*: наук. зб. Львів, 2012. Вип. 3: 2010–2011. С. 13–43.
- Малярство княжої Волині: джерельні перекази, пам'ятки, традиція. *Студії і матеріали з історії Волині*. 2012. Кременець, 2012. С. 48–72.
- «Музейне відкриття» іконопису Волині другої половини XIV століття. *Волинський музейний вісник*: наук. зб. Луцьк, 2012. Вип. 3. С. 7–16.

- Найдавніша ікона Покрову Богородиці: доповнення до джерел іконографії та хронології. *Theatrum Humanae Vitae. Студії на пошану Наталі Яковенко*. Київ, 2012. С. 126–134.
- Новий приклад малярства монументального ранньопалеолігівського зразка в іконі Богородиці з церкви архангела Михаїла в Ісаях. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 6. С. 219–259.
- Українські малярі польського короля Яна III Собеського. *Хроніка-2000*. Київ, 2012. Вип. 2 (92). С. 17–148.
- Унікальне джерельне свідчення середини XVIII століття про поширення гравійованих ікон. *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2012. Т. 16–17. С. 363–373.
- Trimorfon z Chrystusem w chwale na sklepieniu lubelskiej zamkowej kaplicy Trójcy Przenajświętszej. *Od Kijowa do Rzymu. Z dziejów stosunków Rzeczypospolitej ze Stolicą Apostolską i Ukrainą* / pod red.: M. R. Drozdowskiego, W. Walczaka, K. Wiszowatej-Walczak. Białystok, 2012. S. 1027–1041.
- Архиерейський Службник і Требник Івана Боярського. Походження та мистецьке оздоблення унікального львівського рукопису 1632 року. *Архиерейський Службник і Требник Івана Боярського*. Львів, 2013. С. 1–14 (без пагінації).
- Дубнівська храмова ікона пророка Іллі. *Острозька давнина: наук. зб.* Остріг, 2013. Вип. 2. С. 123–136. «...з нього розгортати перед світом хоч дрібну частину ціннощів української культури». *Пам'ятки України: історія та культура*. 2013. № 12. С. 2–13.
- Инвентарь вещей и товаров греческого купца Николая из Бухареста, привезенных во Львов «ex Moschoiia» в 1595 году. *Памятники культуры: Новые открытия. Письменность искусство археология. Ежегодник 2005*. Москва, 2013. С. 434–438.
- Кирилівська фреска «Богородиця у молінні перед Христом». *Пам'ятки України: історія та культура*. 2013. № 2. С. 46–53.
- Майстри «малих» осередків українського малярства історичного перемишльсько-львівського регіону першої половини XVII ст. *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2013. Вип. 10. С. 9–30.
- Найдавніші львівські ікони кінця XIV–XV століть. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2013. № 8. С. 2–9.
- Перша експозиція Національного музею у Львові. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2013. № 12. С. 24–39.
- Судовий процес в уряді міста Грубешева у 1642 році між яворівськими міщанами малярем Федором та Войцехом бляхівником за малярського учня Матіаса. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2013. Кн. 1. С. 148–158.
- Ухвала кам'янецького міського уряду від 21 травня 1734 року в процесі між братством церкви святого Миколая та малярем Іваном Камінським про малювання ікон. *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2013. Т. 18. С. 790–794.
- Spuścizna średniowiecznego malarstwa ukraińskiego szkoły przemyskiej jako niewykorzystane źródło dla współczesnego malarstwa ikonowego. *Sztuka sakralna pogranicza. Materiały z konferencji naukowej I Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Sakralnej Pogranicza* (Przemyśl, 26–28.08.2011) / red.: Z. Bator, M. Filewicz. Przemyśl, 2013. T. 1. S. 209–221.
- Оборонні вежі середини XVI ст. в структурі бастионних укріплень Олицького замку XVII ст. *Архітектурна спадщина Волині: зб. наук. праць*. Рівне, 2014. Вип. 4. С. 7–11.
- Під обкладинкою «провідного» та «чудового» видання міністерства, або ще раз про пам'ятки архітектури й образотворчого мистецтва, обов'язкові для розпізнавання за шкільною програмою. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2014. № 4 (35). С. 41–45.
- Українська релігійна культура Перемищини й Холмщини: домодерний період. *Василянські історичні дослідження*. Варшава, 2014. Т. 4: Польща і східні католики: історія та культура / ред.: І. Галагіда, Р. Крамар. С. 35–50.
- Malarstwo portretowe w kręgu Jana Zamoyskiego (Część 1). *Spheres of Culture*. Lublin, 2014. Vol. VII. S. 520–532.
- Malarstwo portretowe w kręgu Jana Zamoyskiego (Część 2). *Spheres of Culture*. Lublin, 2014. Vol. VIII. S. 358–378.

- Środowisko malarzy zamojskich czasów Jana Zamoyskiego (Część 1). *Spheres of Culture*. Lublin, 2014. Vol. IX. S. 314–335.
- Ікони Покрову Богородиці з доробку «п'ятницької майстерні». *Культура і мистецтво західноукраїнських земель*. 2009, 2010. Львів, 2015. С. 153–202.
- Львівське середовище українських малярів першої половини – середини XVII століття. *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2015. Вип. 10–11. С. 34–60.
- Львівський осередок українських малярів другої половини XVII століття. *З історії західноукраїнських земель / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2015. Вип. 10–11. С. 37–70.
- Мініатюри Євангелія Івана Кучірки 1602 року. *Культура і мистецтво західноукраїнських земель*. 2009, 2010. Львів, 2015. С. 123–152.
- Мистецьке оздоблення Холмського Євангелія XIII століття та додані мініатюри XVI століття. *Холмське Євангеліє XIII століття*. Видання факсимільного типу. Київ, 2015. С. 359–373.
- Найважливіші позиції львівського релігійного малярства першої половини XVII століття в експозиції і фондах Музею-заповідника «Одеський замок». *Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького. Дослідження і матеріали: наук. зб.* Львів, 2015. Вип. 4: 2012–2015. С. 26–37.
- Пошуки київського пізньосередньовічного малярства. *Україна у Центральній-Східній Європі*. Київ, 2015. Вип. 15. С. 403–417.
- Українське «повернення обличчям до Заходу»: досвід релігійної іконографії XIII–XVI століть. *Colloquia Russica*. Kraków, 2016. Series I. Vol. 6: Ruś a kraje kultury łacińskiej (X–XVI w.): materiały VI Międzynarodowej konferencji naukowej (Kraków, 26–28 listopada 2015 r.) / red. nauk. V. Nagirnyu. S. 155–166.
- Холмське будівництво короля Данила Романовича. *Княжа доба: історія і культура / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2015. Вип. 9: Король Данило Романович 1264–2014. С. 34–66.
- Środowisko malarzy zamojskich czasów Jana Zamoyskiego (Część 2). *Spheres of Culture*. Lublin, 2015. Vol. X. S. 318–334.
- Wotywny obraz dziekana infulata zamojskiego Mikołaja Kiślickiego z roku 1612 w katedrze zamojskiej (Część 1). *Spheres of Culture*. Lublin, 2015. Vol. XI. S. 426–437.
- Wotywny obraz dziekana infulata zamojskiego Mikołaja Kiślickiego z roku 1612 w katedrze zamojskiej (Część 2). *Spheres of Culture*. Lublin, 2015. Vol. XII. S. 296–309.
- В якому монастирі проживала мати короля Данила Романовича? Свідчення джерел проти пропозованих «широких» трактувань. *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2016. Т. 19–20. С. 169–194.
- Іконографічна традиція Холмської ікони Богородиці. *Przywrócona pamięć. Ikona Matki Boskiej Chełmskiej: ikonografia – kult – kontekst społeczny / red. A. Gil, ks. M. Kalinowski, I. Skoczylas*. Lublin; Lwów, 2016. S. 21–58.
- Львівська версія картини Якопо Бассано «Святий Іоан Предтеча в пустині». *Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького. Дослідження і матеріали: наук. зб.* Львів, 2016. Вип. 5. С. 5–13.
- Львівське середовище майстрів малярства західноєвропейського культурно-історичного родоводу в XVII столітті. *З історії західноукраїнських земель / наук. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 25–72.
- «Молдовські трофеї» у церквах Володимирської єпархії наприкінці XVII століття. *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2016. Т. 19–20. С. 573–575.
- «Образ Богородиці». Слідами виставки у залах Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького. *Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького. Дослідження і матеріали: наук. зб.* Львів, 2016. Вип. 5. С. 33–60 (співавт. М. Сойко).
- Острозькі ікони XVI століття. *Острозька давнина: наук. зб.* Остріг, 2016. Вип. 5. С. 85–105.
- Перебудова олицької резиденції у 30–40-х роках XVIII століття. *Архітектурна спадщина Волині: зб. наук. праць*. Рівне, 2016. Вип. 5 / за ред. П. А. Ричкова. С. 7–14.

- Спас на престолі з архангелами Михаїлом і Гавриїлом – «забута» ікона в експозиції Олеського замку. *Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького. Дослідження і матеріали: наук. зб.* Львів, 2016. Вип. 5. С. 14–24.
- Хрещення Київської держави й утвердження християнської мистецької традиції в Україні: досвід епохи святого Володимира Великого. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 10: Святий Володимир Великий 1015–2015. С. 199–228.
- Herman Han uczniem Marcina Mikołaja Kobera. *Spheres of Culture*. Lublin, 2016. Vol. XIII. S. 410–415.
- Najstarsze dzieje malarstwa przemyskiego. *Sztuka sakralna pogranicza*. Przemysł, 2016. T. 2: materiały z konferencji naukowej II Międzynarodowego festiwalu sztuki sakralnej pogranicza (Przemysł, 11–12 października 2013 r.) / pod red. Z. Bator i M. Trojanowskiej. S. 153–164.
- Львівські малярі в передміських церковних братствах XVI–XVII століть. *Львівська Ставропігія: історія, персоналії, взаємини* / наук. ред.: В. Александрович, І. Орлевич. Львів, 2017. С. 80–109.
- Початки біографії князя Лева Даниловича та початковий період історії Львова. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 11: Княжий Львів 1256–2016. С. 23–50.
- Сторінки історії українського малярського осередку Перемишля у XVIII столітті. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Вип. 19–20. С. 236–262.
- Який об'єкт відтворив Мартін Іруневеґ в рисунку «іконостасу Успенської церкви у Львові?». *Львівська Ставропігія: історія, персоналії, взаємини* / наук. ред.: В. Александрович, І. Орлевич. Львів, 2017. С. 137–178.
- Класичні акценти у львівському малярстві першої половини XVI століття. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2018. Вип. 28, ч. 2. С. 21–33.
- Князь Лев Данилович і перші десятиліття історії Львова. *Вісник НТШ*. Львів, 2018. Ч. 60. С. 31–34.
- Малярі і скульптори Кременця середини XVIII століття. *Студії і матеріали з історії Волині. 2018*. Кременець, 2018. С. 259–270.
- Холмський єпархіальний осередок часів короля Данила Романовича: міф як міфотворчість. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 12. С. 75–110.
- Шумськ. Матеріали до будівельної історії середини XVIII століття. *Архітектурна спадщина Волині: зб. наук. праць*. Рівне, 2018. Вип. 6. С. 9–20.
- Як галицький князь Володимирко Володаревич, повертаючись з-під Києва, срібло збирав. *Археологічні зошити з Пересопниці*. Пересопниця, 2018. Вип. 6. С. 91–97.
- Ікони львівської «п'ятницької майстерні» та її традиції. *Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2011, 2012*. Львів, 2019. С. 187–240.
- Контракт люблінського маляра Яна Кушталовіча з сохачевським хорунжим Каспером Зигмунтом Ліпскім на малювання вівтаря до костюлу апостола Якуба в Кжеменіці (1634). *Spheres of Culture*. Lublin, 2019. Vol. XIX / ed. I. Nabytovych. S. 152–158.
- Львівське портретне малярство першої третини XVII століття. *Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2011, 2012*. Львів, 2019. С. 119–186.
- Мініатюра євангеліста Марка та титули Дерманського Євангелія 1507 року. *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині*. Рівне, 2019. Вип. 1. С. 9–26.
- Ранній епізод портретної іконографії львівського єпископа Петра (Білянського). *Історія релігій в Україні. Актуальні проблеми*. Львів, 2019. С. 143–153.
- «Угорське підданство» короля Данила Романовича. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 13. С. 133–190.
- Княжий Перемишль на сторінках новішої польської історії міста. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 14: Княжий Перемишль. С. 239–265
- Коронація та королівський титул князя Данила Романовича. *Галицько-волинська доба*. Т. 1: Студії з історії Галицько-Волинської держави XI–XIV століть / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2020. С. 115–190.

- Нові факти історії середовища львівських скульпторів європейського родоводу першої третини XVIII століття. *Academia terra historiae. Студії на пошану Валерія Смолія*. Київ, 2020. Кн. 1: Простори історії. С. 341–351.
- Підтвердження короля Августа III з 1751 року надання короля Міхала I з 1672 року на лан поля для церкви святого Миколая у селі Нагуєвичі. *Садиба Франка. Науковий збірник заповідника «Нагуєвичі»*. Дрогобич; Нагуєвичі, 2020. Кн. 1. С. 384–392.
- Службник першого перемишльського єпископа Антонія. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 14: Княжий Перемишль. С. 165–218.

Статті в інших виданнях

- «Братський» аспект історії львівського малярства першої половини XVII століття. *Апологет. Богословський збірник Львівської духовної академії УПЦ КП*. Львів, 2011. № 1–2 (27–28). Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Львівське Ставропігійське Успенське братство в духовній культурі України»: до 425-ліття надання Львівському Ставропігійському братству Патріаршої Ставропігії (Львів, 26 трав. 2011 р.). С. 28–40.
- Графічні портрети юних нащадків козацьких еліт мазепинської доби – спудеїв Києво-Могилянської Академії. *Пилип Орлик: життя, політика, тексти: матер. Міжнар. наук. конф. «Ad fontes» до 300-річчя Бендерської конституції 1710 р.* (Київ, 14–16 жовт. 2010 р.). Київ, 2011. С. 10–31.
- Добрий дух із Сянока Ромуальд Біскупський. До 75-річчя від дня народження *Дзвін*. 2011. № 8 (208). С. 107–110.
- Не зафіксованого походження ікона Волинського краєзнавчого музею й початки української іконографії Спаса у славі. *Волинська ікона: дослідження та реставрація: наук. зб.* Луцьк, 2011. Вип. 18. Матеріали XVIII Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 27–28 жовт. 2011 р.). С. 36–48.
- Середньовічне мистецтво Перемишльської єпархії на сторінках нового видання «Історії українського мистецтва». *Церковний календар 2012. Видання Перемисько-Новосанчівської єпархії*. Сянок, 2011. С. 138–162.
- Українська пізньосередньовічна іконографія Розп'яття: типологія та функціонування. *Апологет. Богословський збірник Львівської духовної академії УПЦ КП*. Львів, 2011. № 29. Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво» (Львів, 24–25 листоп. 2011 р.). С. 57–70.
- Візантійські джерела та італійський слід іконографії намісної ікони Богородиці з церкви пророка Іллі в Камені-Каширському. *Волинська ікона: дослідження та реставрація: наук. зб.* Луцьк, 2012. Вип. 19. Матеріали XIX Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 24–25 жовт. 2012 р.). С. 14–25.
- Доповнення до словника малярів Волині XVI–XVII століть. *Волинська ікона: дослідження та реставрація: наук. зб.* Луцьк, 2012. Вип. 19. Матеріали XIX Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 24–25 жовт. 2012 р.). С. 49–59.
- Комплекс ікон передвітарної огорожі в українській церковній традиції княжої доби. *Апологет. Богословський збірник Львівської духовної академії УПЦ КП*. Львів, 2012. № 32–33. Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво» (Львів, 23–24 листоп. 2012 р.). С. 41–60.
- Найдавніші ікони Богородиці Перемишльської єпархії. *Церковний календар 2013. Видання Перемисько-Новосанчівської єпархії*. [Сянок, 2012]. С. 135–146.
- «Розп'яття» другої половини XVI століття Успенського собору у Володимирі. *Володимир-Волинська єпархія на рубежі тисячоліть: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Володимир-Волинський; Зимно, 5 трав. 2012 р.)*. Володимир-Волинський; Зимно, 2012. С. 147–160.
- «Arbor humana vitae» «інвенції» Миколая Криштофа Радзивіла – унікальний графічний аркуш Теодора Галле у збірці Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доп. Міжнар. наук. конф.* (Львів, 29 листоп. 2013 р.). Львів, 2013. С. 25–27.

- Відкриття середньовічних ікон Волині: підсумок насамперед останнього двадцятиліття. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2013. Вип. 20. Матеріали XX Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 27–28 серп. 2013 р.). С. 36–50.
- Відділ історії Середніх віків. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 59–60.
- Волинські ікони Спаса у славі. *Історія та сучасність Православ'я на Волині*: матер. 4 наук.-практ. конф. (Луцьк, 12–14 листоп. 2013 р.). Луцьк, 2013. С. 10–20.
- Наукова конференція «Червенські гради» і Перемишльська земля: початки історичної традиції. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 90–93.
- Українські ікони святих зі скороченим історичним циклом (недооцінений аспект традиції княжої доби у мистецтві пізнього Середньовіччя та Нового часу). *Християнська сакральна традиція: історія і сьогодення*: зб. матер. Міжнар. конф. (Львів, 6–7 грудня 2013 р.). Львів, 2013. С. 15–31.
- Українські пізньосередньовічні намісні ікони Спаса та Богородиці на престолі. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. VI Міжнар. конф. (Львів, 22 листоп. 2013 р.). Львів, 2013. С. 218–231.
- Четверта наукова конференція пам'яті Володимира Вуйцика «Культурна спадщина західноукраїнського регіону» 2012. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 168–169.
- Два волинських «Благовіщення» XVIII століття та їх аугсбурзький графічний контекст. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2014. Вип. 21. Матеріали XXI Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 16–17 жовт. 2014 р.). С. 81–88.
- Два причинки до найдавнішої історії львівського портретного малярства у збірці Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 28 листоп. 2014 р.). Львів, 2014. С. 3–5.
- Львівська пізньосередньовічна іконографія Нерукотворного образу. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. VII Міжнар. конф. (Львів, 24 листоп. 2014 р.). Львів, 2014. С. 208–215.
- Неопубліковані волинські ікони у фондах Музею-заповідника «Олеський замок». *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2014. Вип. 21. Матеріали XXI Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 16–17 жовт. 2014 р.). С. 33–43.
- Останнє замовлення вченого. Історик Володимиру Вуйцикові було б 80! *Дзвін*. 2014. Ч. 11–12. С. 131–133.
- Упис еромонаха Білостоцького монастиря, маляра Йова Кондзелевича у Пом'янику Скиту Манявського. *Історія та сучасність Православ'я на Волині*: матер. V наук.-практ. конф. (Луцьк, 11 листоп. 2014 р.). Луцьк, 2014. С. 6–9.
- Відділ історії Середніх віків. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 61–62.
- Володимирські матеріали до побутування на престольних вівтариків у релігійній культурі українських земель зламу XVII–XVIII століть. *Історія та сучасність Православ'я на Волині*: матер. VI наук.-практ. конф. (Луцьк, 12 листоп. 2015 р.). Луцьк, 2015. С. 108–111.
- Малярство середньовічного Луцька. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2015. Вип. 22. Матеріали XXII Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 21–22 жовт. 2015 р.). С. 3–23.
- Матеріали з творчої спадщини Юзефа Пічмана в колекції ЛННБ України імені В. Стефаника. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 27 листоп. 2015 р.). Львів, 2015. С. 3–4.
- Наукова конференція пам'яті Володимира Вуйцика «Культурна спадщина західноукраїнського регіону». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2015. С. 157–158.

- Холмське шанування святого Іоана Златоустого. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. VIII Міжнар. конф. (Львів, 23 листоп. 2015 р.). Львів, 2015. С. 247–252.
- Останній дар від Ромуальда Біскупського. *Дзвін*. 2015. № 7. С. 115–118.
- «Богородиця з Емануїлом» з церкви святого Миколая у Камені-Каширському. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2016. Вип. 23. Матеріали XXIII Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 19–20 жовт. 2016 р.). С. 3–19.
- Волинські ікони Богородиці Страсної XVI–XVIII століть. *Історія та сучасність Православ'я на Волині*: матер. VII наук.-практ. конф. (Луцьк, 8 листоп. 2016 р.). Луцьк, 2016. С. 125–130.
- Дві репліки гравюри Рафаеля Саделера 1591 року в мистецькій практиці львівського кола XVII століття. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 25 листоп. 2016 р.). Львів, 2016. С. 3–4.
- З нових матеріалів до історії середовища скульпторів європейської традиції на Волині у другій чверті XVIII століття. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2016. Вип. 23. Матеріали XXIII Міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 19–20 жовтня 2016 року. С. 181–186.
- Київське малярство періоду виникнення Києво-Могилянської академії. *Шлях у чотири століття*: матер. Міжнар. наук. конф. «Ad fontes – До джерел» до 400-ї річниці заснування Києво-Могилянської академії. (Київ, 12–14 жовт. 2015 р.) / наук. ред. Н. Яковенко; упоряд. Н. Шліхта. Київ, 2016. С. 220–232.
- Новоідентифіковані репліки ікон майстрів монументального малярства кінця XIV – першої третини XV століття. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. VII Міжнар. конф. (Львів, 24 листоп. 2016 р.). Львів, 2016. С. 194–209.
- Картини школи Пітера Пауля Рубенса в збірці ІДБМР ЛННБ України імені Василя Стефаника. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 23–24 листоп. 2017 р.). Львів, 2016. С. 3–5.
- Розп'яття з Черська – найдавніша ікона Берестейщини (Зі студій над забутим регіоном розвитку української мистецької культури). *Над Бугом і Нарвою*. Більськ Підляський, 2016. № 3 (145). С. 17–19.
- Львівське портретне малярство XVII століття: погляд з 1965 року та через пів століття. *Дзвін*. 2016. № 1. С. 172–178.
- Картини школи Пітера Пауля Рубенса в збірці ІДБМР ЛННБ України імені Василя Стефаника. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 23–24 листоп. 2017 р.). Львів, 2017. С. 3–5.
- Пізньюсередньовічні волинські ікони Богородиці з Емануїлом. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2017. Вип. 24. Матеріали XXIV Міжнар. наук. конф., присвяченої 350-річчю від дня народження Йова Кондзелевича (Луцьк, 19–20 жовт. 2017 р.). С. 61–72.
- Портрети Ганни Гойської. З приводу застарілої містифікації щодо іконографії благодійниці Почаївського монастиря. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2017. Вип. 24. Матеріали XXIV Міжнародної наукової конференції, присвяченої 350-річчю від дня народження Йова Кондзелевича (Луцьк, 19–20 жовт. 2017 р.). С. 215–219.
- Пізньюсередньовічні волинські ікони Богородиці з Емануїлом. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2017. Вип. 24: Матеріали XXIV Міжнародної наукової конференції, присвяченої 350-річчю від дня народження Йова Кондзелевича (Луцьк, 19–20 жовт. 2017 р.). С. 61–72.
- Портрети Ганни Гойської. З приводу застарілої містифікації щодо іконографії благодійниці Почаївського монастиря. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2017. Вип. 24. Матеріали XXIV Міжнародної наукової конференції, присвяченої 350-річчю від дня народження Йова Кондзелевича (Луцьк, 19–20 жовт. 2017 р.). С. 215–219.
- Українські пізньюсередньовічні епістилії з вибраними сюжетами. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. X Міжнар. конф. (Львів, 23 листоп. 2017 р.). Львів, 2017. С. 122–143.

- Два контракти західноукраїнських малярів на службу з 1735 та 1739 років. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2018. Вип. 25: Матеріали XXV Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 25–26 жовт. 2018 р.). С. 265–272.
- Львівські ансамблі ікон 1750-х років у двох сільських церквах. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. XI Міжнар. конф. (Львів, 22 листоп. 2018 р.). Львів, 2018. С. 150–174.
- Львівські ансамблі ікон середини XVIII століття у двох сільських церквах. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. XI Міжнар. конф. (Львів, 22 листоп. 2018 р.). Львів, 2018. С. 150–174.
- Митці Жидачева та Жидачівщини XVIII століття. *Жидачівщина*. Львів; Жидачів, 2018. Вип. 1: Збірник матеріалів конференції, яка відбулася 8 грудня 2017 року. С. 59–77.
- Контракт майстерні скульптора Томаса Гуттера на виконання двох вівтарів для костюлу в місцевості Лука поблизу Ряшева (1746). *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. Всеукр. наук. конф. (Львів, 30 листоп. 2018 р.). Львів, 2018. С. 3–5.
- Найдавніша західноукраїнська ікона. *Локальна історія*. 2018. № 2. С. 54–55.
- «Покров Богородиці» київської школи кінця XVII століття у парафіяльній церкві луцької околиці. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2018. Вип. 25. Матеріали XXV Міжнародної наукової конференції (Луцьк, 25–26 жовт. 2018 р.). С. 61–76.
- Волинські монументальні портрети київського унійного митрополита та львівського єпископа Афанасія (Шептицького). *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2019. Вип. 26. Матеріали XXVI Міжнародної наукової конференції, присвяченої 115-ій річниці від дня народження українського мистецтвознавця Павла Жолтовського (Луцьк, 24–25 жовт. 2019 р.). С. 168–176.
- Контракт архітектора Франческо Каппоні з 1745 року на перебудову костюлу бернардинів у селі Фрага. *Жидачівщина*. Львів; Жидачів, 2019. Вип. 2: Збірник матеріалів Других Жидачівських читань, які відбулися 30 листопада 2018 року. С. 58–68.
- Малярські оригінали львівської портретної гравюри XVIII століття. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доп. VII Міжнар. наук. конф. (Львів, 30 верес. 2019 р.). Львів, 2019. С. 3–4.
- Надання гетьмана Івана Виговського для священника церкви Собору архангела Михаїла в селі Волиця (Воля Гніздичівська) на Жидачівщині отця Андрія Забудзького зі звільненням від повинностей на користь власника маєтності та вільний помол у місцевому млині (1662). *Жидачівщина*. Львів; Жидачів, 2019. Вип. 2. Збірник матеріалів Других Жидачівських читань, які відбулися 30 листопада 2018 року. С. 23–25.
- Українські скульптори Львова XVIII століття. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. XII Міжнар. конф. (Львів, 19 листоп. 2019 р.) Львів, 2019. С. 176–191.
- Василівська ротонда і Володимирський літопис: дві невикористані можливості сучасного сприйняття історії княжого Володимира. *Хроніки Ладомерії*. Володимир-Волинський; Новоград-Волинський, 2020. Вип. 5. Матеріали V Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Хроніки Ладомерії», присвяченої 850 річниці з часу правління у Володимирі князя Романа Мстиславовича, засновника Галицько-Волинського князівства і патріарха монаршого правлячого роду Романовичів. С. 6–11.
- Волинський епізод видання «*Icones familiae ducalis Radzivillianaе*». *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2020. Вип. 27. Матеріали XXVII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 20-ій річниці від часу передачі Холмської ікони Богородиці Волинському краєзнавчому музею (Луцьк, 20 жовт. 2020 р.). С. 95–104.
- [Замість переднього слова]. *Галицько-волинська доба* / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2020. Т. 1: Студії з історії Галицько-Волинської держави XI–XIV століть. С. 7–12.
- [Замість передмови]. *Галицько-волинська доба* / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2020. Т. 1: Студії з історії Галицько-Волинської держави XI–XIV століть. С. 13–16.

- Майстри львівського мулярського цеху при спорудженні костюлу місіонерів у Городенці: про організацію будівельних артілей українського Правобережжя XVIII століття. *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2020. Вип. 23–24. С. 625–636.
- Монографічне дослідження Холмської ікони Богородиці з Емануїлом через два десятиліття після її відкриття: замість підсумування. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2020. Вип. 27. Матеріали XXVII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 20-й річниці від часу передачі Холмської ікони Богородиці Волинському краєзнавчому музею. С. 12–14.
- Модерна концепція львівського мистецтва? Замість дифірамбу. *Дзвін*. 2020. № 10. С. 131–137.
- Недооцінена волинська ікона середини XVI століття «Спас у славі» з церкви Покрову Богородиці в селі Матче. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*: наук. зб. Луцьк, 2020. Вип. 27. Матеріали XXVII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 20-й річниці від часу передачі Холмської ікони Богородиці Волинському краєзнавчому музею (Луцьк, 20 жовт. 2020 р.). С. 71–82.
- Підтвердження короля Августа III з 1751 року надання короля Міхала I з 1672 року на лан поля для церкви святого Миколая у селі Нагуєвичі. *Садиба Франка. Науковий збірник заповідника «Нагуєвичі»*. Дрогобич; Нагуєвичі, 2020. Кн. 1. С. 384–392.
- Середовище українських майстрів гравюри у Львові в середині – другій половині XVIII століття. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. XIII Міжнар. конф. (Львів, 24 листоп. 2020 р.). Львів, 2020. С. 70–92.
- Шанування Покрову Богородиці як одне з найцінніших історичних надбань Української Церкви. *Помісна Церква*. 2020. № 10 (14). С. 16–19.
- Uroczysty wjazd króla Daniela Romanowicza do stolicy po powrocie z wyprawy czeskiej w przekazie kronikarskim. 'The World of the Slavs: Forgotten Meeting Place of Different Cultures' in memory of Professor Andrzej Poppe (12 July 1928 – 31 January 2019). *Christian Russia in the Making Warsaw (30 January – 1 February 2020)*. Warszawa, 2020. P. 11–12.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія сучасної України*. Т. 11: Зор–Как. Київ, 2011 [стаття: Ікона. С. 277–281].
- Енциклопедія історії України*. Т. 8: Па–Прик. Київ, 2011 [стаття: Пінзель Йоган-Георг (Pinzel Johan Georg). С. 257–258]; Т. 9: Прил–С. Київ, 2012 [статті: Свенська ікона Богородиці. С. 469; Свенціцька Віра Іларіонівна. С. 470–471; Свенціцький Іларіон Семенович. С. 471]; Т. 10: Т–Я. Київ, 2013 [статті: Фреска. С. 333–334; Холм. С. 401–403; Холмська ікона Богородиці. С. 405; Шульц Бруно. С. 668].
- Polski Słownik Biograficzny*. Т. LI/1, zesz. 208: Śliwniak Józef – Śnigurski Jan. Warszawa; Kraków, 2016 [стаття: Śloska (Śłozka) Michał (zm. 1667) drukarz lwowski. S. 37–38].
- Острозька академія: історія та сучасність культурно-освітнього осередку*. Енциклопедичне видання. Острог, 2019 [стаття: Іконопис Острога XVI – першої половини XVII століття. С. 212–222].

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Здобутки і прорахунки найновіших студій над вежею у селі Стовп (Столл'є) поблизу Холма. *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2011. Вип. 4. С. 289–301 [на кн.]: *Zespół wieżowy w Stołpiu. Badania 2003–2005 / pod red. Andrzeja Buko*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii PAN; Instytut Archeologii UW, 2009. 375 s.
- [Рец.]: «Ikony w Polsce» і навколо них: зауваження з української сторони. *Україна – Польща: історична спадщина та суспільна свідомість*. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука. С. 221–234 [на кн.]: Michał Janocha. *Ikony w Polsce od średniowiecza do współczesności*. Warszawa: Arkady, 2008. 452 s. + il.
- [Рец.]: «Przemyśl wczesnośredniowieczny»: «труднощі» польської історії та археології на тлі «успіхів» у «zacieraniu ukraińskich śladów». *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2012. Вип. 6. С. 315–340 [на кн.]: *Przemyśl wczesnośredniowieczny / Redakcja naukowa Ewa Sosnowska (Origines Polonorum*. Т. 3). Warszawa, 2010. 482 s., il.

- [Рец.]: Не зовсім звичайна монографія «незвичайного князя». *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2013. Вип. 7. С. 295–313 [на кн.]: Майоров О. Галицько-волинський князь Роман Мстиславич, володар, воїн, дипломат: у 2-х т. Біла Церква, 2011. Т. 1–2.
- [Рец.]: Новосончівська колекція українського релігійного малярства: похвали і зауваження до наукового каталогу. *Україна–Польща: історична спадщина та суспільна свідомість*. Львів, 2013. Вип. 6. С. 221–231 [на кн.]: Maszszak M. T. Ikony w zbiorach Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu. Nowy Sącz, 2010. 304 s., il.
- [Рец.]: Каталог українських ікон XVI століття збірки Історичного музею у Сяноку. *Україна–Польща: історична спадщина та суспільна свідомість*. Львів, 2015. Вип. 8. С. 298–320 [на кн.]: Winnicka K. Ikony z XVI wieku w Muzeum Historycznym w Sanoku. Katalog zbiorów. Sanok, 2013. Т. 2. 139 s., il.
- [Рец.]: «Щастя» короля Данила Романовича. *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2015. Вип. 9: Король Данило Романович 1264–2014. С. 309–350 [на кн.]: Dąbrowski D. Daniel Romanowicz król Rusi (ok. 1201–1264). Biografia polityczna (Monografie Pracowni Badań nad Dziejami Rusi Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Т. 1). Kraków: Avalon, 2012. 538 s.
- [Рец.]: Волинськими слідами святого Володимира Великого: проблема та її історичне тло. *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2016. Вип. 10: Святий Володимир Великий 1015–2015. С. 258–272 [на кн.]: Диба Ю. Батьківщина святого Володимира. Волинська земля у подіях X століття (Міждисциплінарні нариси ранньої історії Русі-України). Львів, 2014 (Невідома давня Україна. Вип. 1). 484 с.: іл.
- [Рец.]: Історична пам'ять про святого Володимира Великого як об'єкт найперше російського імперського виміру? *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2016. Вип. 10: Святий Володимир Великий 1015–2015. С. 287–304 [на кн.]: Ричка В. Володимир Святий в історичній пам'яті. Київ, 2012. 202 с.
- [Рец.]: Науковий каталог найбільшої збірки українських ікон XV ст. в Польщі. *Ruthenica*. Київ, 2016. Т. 13. С. 198–210 [на кн.]: Biskupski R. Ikony z XV wieku w Muzeum Historycznym w Sanoku. Katalog zbiorów. Sanok, 2013. Т. 1. 192 s., il.
- [Рец.]: «Dlaczego nie spróbować szaleństwa»: король Данило Романович як опунктована «істота біологічна»? *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2017. Вип. 11: Княжий Львів 1256–2016. С. 157–195 [на кн.]: Dąbrowski D. Król Rusi Daniel Romanowicz. O ruskiej rodzinie książęcej, społeczeństwie i kulturze w XIII w. (Monografie Pracowni Badań nad Dziejami Rusi Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Т. 4). Kraków, 2016. 412 s., il.
- [Рец.]: Що з науки Гомера не засвоюється навіть через три тисячі років? *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2017. Вип. 11: Княжий Львів 1256–2016. С. 196–251 [на кн.]: Гелитович М. Українські ікони XIII – початку XVI століть зі збірки Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького: альбом-каталог. Київ, 2014. 348 с., іл.
- [Рец.]: «Старі» проблеми інтерпретації – нові відкриття: холмський собор короля Данила Романовича. *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2018. Вип. 12. С. 173–210 [на кн.]: Od cerkwi katedralnej króla Daniela Romanowicza do bazyliki pw. Narodzenia NMP w Chełmie. Wyniki badań interdyscyplinarnych sezonu 2013–2014. Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie. Chełm, 2016. 324 s., il.
- [Рец.]: Кроніка Романовичів – версія... «покращена»? *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2019. Вип. 13. С. 270–295 [на кн.]: Kronika halicko-wołyńska (Kronika Romanowiczów) / wydali, wstępem u przypisami opatrzyli D. Dąbrowski, A. Jusupović przy współpracy I. Jurijewej, A. Majorowa i T. Wiłkuł. *Pomniki Dziejowe Polski*. Seria II, t. XVI. Kraków; Warszawa, 2017.

Переклади

- [Пер. з пол.]: Біскупський Р. Українські ікони XVI століття з Нерукотворним образом та сценами історії його явлення. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2011. № 1–2. С. 30–45.
- [Пер. з пол.]: Сигівський П. Про походження кількох ікон колишнього Церковно-археологічного музею у Холмі. Зі збірки Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2011. № 1–2. С. 76–81.

[Пер. з білорус.]: Юрій Піскун. Маляр Степан Котляревський – забуте ім'я в історії українського та білоруського мистецтва останньої третини XVIII століття. *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2020. Вип. 23–24. С. 637–660.

Наукове редагування, упорядкування

Зубрицький Д. Хроніка Ставропігійського братства / пер. І. Сварник, комент. В. Александрович. Львів, 2011. 388 с.

Княжа доба: історія і культура / відп. ред. В. Александрович. Вип. 4. Львів, 2011. 308 с.; Вип. 5. Львів, 2011. 272 с.; Вип. 6. Львів, 2012. 354 с.; Вип. 7. Львів, 2013. 328 с.; Вип. 8. Львів, 2014. 420 с.; Вип. 9: Король Данило Романович 1264–2014. Львів, 2015. 360 с.; Вип. 10: Святий Володимир Великий 1015–2015. Львів, 2016. 360 с.; Вип. 11: Княжий Львів 1256–2016. Львів, 2017. 256 с.; Вип. 12. Львів, 2018. 222 с.; Вип. 13. Львів, 2019. 304 с. Вип. 14. Львів, 2020. 284 с.

Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2009, 2010 / за ред. В. Александровича. Львів, 2015. 334 с.

Образ Богородиці. Малярство та скульптура з фондів Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького / наук. ред., упоряд. та наук. бібліографія каталогу (у співавт.) В. Александровича. Львів; Торонто, 2015. 139 с.

Львівська Ставропігія: історія, персоналії, взаємини / наук. ред.: В. С. Александрович, І. В. Орлевич. Львів, 2017. 298 с.

Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2011, 2012 / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2019. 400 с.

Ростислав ВАЦЕБА

*кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник*

Народився 1 березня 1994 р. у м. Львів.

У 2015 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2015–2018 рр. – аспірант кафедри історії середніх віків та візантиністики цього ж університету.

У 2019 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Ранні держави дружинного типу у Слов'янському Полаб'ї (кінець VIII – перша третина X ст.): система влади і її трансформації».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича працює від 2020 р.

Наукові зацікавлення: політична історія середніх віків, етногенез та історія полабських слов'ян; міграційні процеси, державотворчі трансформації і політико-інституційний розвиток слов'янських держав у Центрально-Східній Європі раннього середньовіччя.

Статті в наукових виданнях

Етнокультурна структура слов'янського Полаб'я у VII–IX ст. і вплив порубіжжя на державотворчі процеси. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2018. Вип. 51. С. 383–395.

Розселення племен слов'янського Полаб'я у VIII–X століттях. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2018. Т. 271: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. С. 603–623.

Північні велети у IX–X ст. і формування політичних інституцій Лютицького союзу. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 137. С. 98–103.

Система влади у сербських князівствах Ельбо-Заальського межиріччя у IX – на початку X ст. *Проблеми слов'янознавства*. 2018. Вип. 67. С. 81–103.

Zagadnienie struktury etnicznej i politycznej południowego Połabia w końcu VI – pierwszej ćwierci X wieku. *Średniowiecze Polskie i Powszechnie*. Katowice, 2018. T. 14. S. 13–35.

Статті в інших виданнях

До питання про участь білих хорватів в етногенезі верхньолужичан. *Україна і Хорватія: історичні паралелі*: матер. Другої Міжнар. хорватсько-української наукової конференції. Дрогобич, 2019. С. 127–151.

Автореферат

Ранні держави дружинного типу у Слов'янському Полаб'ї (кінець VIII – перша третина X ст.): система влади і її трансформації. автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2019. 20 с.

Леонтій ВОЙТОВИЧ **доктор історичних наук, професор** **старший науковий співробітник**

Народився 16 травня 1951 р. у м. Єманжелінськ Челябінської обл. (Росія) в родині репресованих галицьких інтелігентів.

У 1956 р. родина повернулася до м. Миколаєва Львівської області.

У 1967 р. вступив на механіко-машинобудівний факультет Львівського політехнічного інституту, який закінчив у 1972 р. (спеціальність – «Динаміка і міцність машин»).

Працював у Берегівському філіалі Всесоюзного державного інституту ремонту й експлуатації машинно-тракторного парку, пройшовши шлях від конструктора III категорії до провідного конструктора і завідувача сектору, Берегівському меблевому комбінаті, Миколаївській райдержадміністрації Львівської обл., Миколаївській районній раді, Львівському національному університеті ім. І. Франка (з 2001 р. – професор кафедри давньої історії України та допоміжних історичних дисциплін, з 2006 р. – завідувач кафедри історії середніх віків і візантиністики).

У 1994 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Удільні князівства Рюриковичів і Геди́миновичів у XII–XVI ст.».

У 2001 р. – докторську дисертацію «Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1995 р.

Премії та нагороди: лавреат Державної премії з науки і техніки (2014), Премії ім. М. С. Грушевського НАН України (2003). Нагороджений Почесними грамотами Президії НАН України (2008), відзнакою НАН України «За наукові досягнення» (2018), почесними грамотами Львівської обласної державної адміністрації (2003, 2007, 2008), шкіряними грамотами переможця Форуму видавців у Львові (2001, 2006), урядовими нагородами: медаллю «20 років незалежності України» (2012) та відзнакою «90-річчя від дня проголошення Західно-Української Народної Республіки» (2008).

Дійсний член Науковго товариства ім. Шевченка (від 2013 р.) Нагороджений ювілейною медаллю «140 років Наукового товариства ім. Шевченка» (2013).

Монографії

Галицько-волинські етюди. Біла Церква, 2011. 480 с.

Князь Лев Данилович. Львів, 2012. 181 с. (Серія: «Славетні постаті середньовіччя»; вип. 1).

Лев Данилович, князь галицько-волинський (бл. 1225 – бл. 1301). Львів, 2014. 314 с.

Князь Рюрик. Біла Церква, 2014. 128 с.

Галич у політичному житті Європи XI–XIV століть. Львів, 2015. 478 с.

Lew Daniłowicz Książę halicko-wołyński (ok. 1225 – ok. 1301). Kraków, 2020. 316 s.

Колективні монографії

- Король Данило Романович*. Біла Церква, 2013 (Славетні постаті середньовіччя; вип. 3) / співавт. В. Александрович [статті: Король Данило Романович чи «Данило Галицький»? С. 10–13; Дата народження короля Данила. С. 13–16; Мати короля Данила. С. 16–28; Загадка галицького боярства. С. 28–37; Галицька спадщина: перший етап. С. 37–48; Володислав Кормильчич. С. 48–52; Угода в Спіші. С. 52–54; Мстислав Удатний. С. 54–61; Битва на Калці. С. 74–77; Збирання Волинської землі. С. 77–81; Продовження боротьби за Галицьку спадщину. С. 95–99; Болохівські князі. С. 99–101; Новий успіх Романовичів. С. 101–102; Терези Фортуни. С. 102–103; Угорський пасьянс. С. 103–107; Дорогочинська кампанія. С. 107–112; Завершення боротьби за Галич. С. 112–113; Монгольський розгром. С. 113–116; Військові реформи. С. 116–121; Нова боротьба за Галич. С. 121–124; Поїздка в Орду. С. 124–130; Союз з Угорщиною. С. 130–141; Боротьба за австрійську спадщину. С. 132–141; Королівство Русі: реальність і міфи. С. 141–151; Спроба церковної унії. С. 151–154; Війна з монголами. С. 154–163; Остання еміграція короля Данила. С. 202–206; Тернавський снем. С. 206–208; Завершення земного шляху. С. 208–210; Родина короля Данила. С. 210–211].
- Волинська земля. *Україна: литовська доба 1320–1569* / співавт.: С. Климовський, І. Сварник, Д. Ващук, А. Блануца, Б. Черкас. 2-ге вид. поновл. і доповн. Київ, 2016. С. 46–76.
- Історія війн і військового мистецтва: у 3-х т. / співавт. Ю. Овсінський. Харків, 2017. Т. 1. Від зачатків військової організації до професійних найманих армій (бл. 3060 р. до Христа – початок XVII ст.). С. 3–304, 366–493, 557–624, 682–891, 704–890.
- Історія війн і військового мистецтва: у 3-х т. / співавт. В. Голубко. Харків, 2018. Т. 2. Від професійних найманих до масових (мобілізаційних) армій (початок XVI ст. – початок XX ст.). С. 3–819.
- Миколаїв над Дністром: місто і люди / співавт. Н. Ощипок. Львів, 2020. С. 5–197, 203–207, 209–254, 304–333, 377–566.
- Державний суверенітет України / співавт.: В. Гринчак, Г. Федущак-Паславська. Харків, 2020. Кн. 1. Витоки. С. 65–266.

Підручники та посібники

- Генеалогія. Навчальний посібник для студентів історичних факультетів. Умань, 2011. 190 с. (співавт.: І. Кривошея, Ір. Кривошея, О. Целуйко).
- Історія Візантії. Вступ до візантиністики / за ред.: С. Б. Сорочана та Л. В. Войтовича. Львів, 2011. 880 с. (співавт.: А. Домановський, Н. Козак, І. Лильо, М. Мельник, С. Сорочан, О. Файда).

Статті в наукових виданнях

- Вікінги в Галицькому і Волинському регіонах. Проблеми археологічних досліджень. *Наукові студії*. Львів, 2011. Вип. 4. С. 80–117.
- Викинги в Центрально-Восточной Европе: загадки Ладоги и Плиснеска. *Вестник Удмуртского университета. Серия 5. История и филология*. Ижевск, 2011. Вып. 3. С. 2–15.
- Галицька земля і Візантія у XI–XIV століттях. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2011. Вип. 14–15. С. 37–60.
- Границы Галицко-Волынского государства. *Русин*. Кишинев, 2011. № 3 (25). С. 5–26.
- Дискусія про ранню державу. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 4. С. 7–16.
- Загадки вікінгів: Ладога і Пліснеск. Продовження дискусії на межі XX–XXI століть. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 20. Actis Testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. С. 142–188.
- Князь Костянтин Іванович Острозький як полководець. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2011. Вип. 18. С. 52–62.
- Князь Юрій-Болеслав Тройденевич: ескіз портрету. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 5. С. 209–221.
- К дискуссии о подлинности «Слова о полку Игореве» и его авторах. *Rossica Antiqua*. Санкт-Петербург, 2011. № 1 (3). С. 43–59.

- Лев Данилович и загадки «австрийского узла» (1272–1278). *Rossica Antiqua*. Санкт-Петербург, 2011. № 2 (4). С. 120–139.
- Між верхнім Дністром і Карпатами: домен галицьких князів у XII–XIII століттях. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Українських Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі*. Львів; Тустань, 2011. С. 38–39.
- Нова дискусія з приводу автентичності «Слова о полку Ігоревім». «Слово о полку Ігоревім» як пам'ятка української літератури (до 820-річчя написання твору). Львів; Дрогобич, 2011. С. 52–71.
- Олег Купчинський – історик-архівіст і його праці з архівознавства та спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. *Купчинський О. Прикладна архівістика та спеціальні історичні дисципліни*. Львів, 2011. Т. 2. С. 3–17.
- Останні роки короля Данила Романовича. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарних наук*. Львів, 2011. Вип. 10. Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. С. 100–106.
- О времени включения Закарпаття в состав Галицко-Волынского государства. *Русин*. Кишинев, 2011. № 4 (26). С. 5–25, 160–167.
- Патріарх українського слов'янознавства (до 80-річчя професора Володимира Чорнія). *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2011. Вип. 60. С. 317–321.
- Передмова. *Майоров О. Галицько-волинський князь Роман Мстиславич володар, воїн, дипломат*. Біла Церква, 2011. Т. 1. До вивчення джерел з історії внутрішньої та зовнішньої політики. С. 7–12.
- Польський король Казимир III і боротьба за спадщину Романовичів. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2011. Вип. 46. С. 2–26.
- Русь: поморські слов'яни чи варяги? *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2011. Вип. 60. С. 33–46.
- Чи був галицьким князем Шварн Данилович? *Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи: зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 2. С. 51–58.
- Galician Ruthenia and Byzantium in 11–13th century: selected issues. *Colloquia Rusica*. Kraków, 2011. Т. 1. Ruś średniowieczna a sąsiedzi (IX – połowa XIII wieku). S. 137–140.
- Ruś halicka a Bizancjum w XI–XIV w.: wybrane problemy. *Zeszyte Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*. Kraków, 2011. Т. 138. S. 41–64.
- Ruś a Bizancjum w XI–XIII wieku. *Colloquia Rusica*. Kraków, 2011. Т. 1. Ruś średniowieczna a sąsiedzi (IX – połowa XIII wieku). S. 131–136.
- Walka o spadek po Romanowiczach a król polski Kazimierz III Wielki. *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetną rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim / pod red. J. Maciejewskiego i T. Nowakowskiego*. Wydgoszcz, 2011. S. 47–66.
- Вітовт Кейстутович в науковій літературі. *Барбашев А. Витовт и его политика до Грюнвальденской битвы 1410 г.* Біла Церква, 2012. С. V–VIII.
- Входження Закарпаття до Галицько-Волинської держави за князя Лева Даниловича. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2012. Т. 16. С. 48–61.
- Галицько-волинські зв'язки з німецькими землями: попередні зауваження. *Княжа доба: історія і культура / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2012. Вип. 6. С. 71–88.
- Галицько-волинські зв'язки з німецькими землями: спроба реконструкції. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2012. Т. 264: Праці Історично-філософської секції. С. 95–128.
- Зародження професійного війська. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2012. Вип. 21. Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 164–175.
- Козацька піхота: озброєння, організація, бойові можливості на тлі європейської лінійної піхоти кінця XV – середини XVII ст. *Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи: зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 3. С. 64–79.
- Лев Данилович: Спроба відтворення справжнього портрету «безчесного князя». *Średniowiecze Polskie i Powszechnie*. Katowice, 2012. Т. 4 (8). С. 58–94.
- Між верхнім Дністром і Карпатами: домен галицьких князів у XII–XIII ст. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2012. Кн. 2. С. 148–157.

- Мстислав Данилович: загадковий волинський князь. *Студії і матеріали з історії Волині*. 2012. Кременець, 2012. С. 31–47.
- Олександр Головка: *Audentes fortuna iuvat*. Олександр Головка: *Біобібліографічний довідник*. Львів, 2012. С. 5–44.
- Проблеми галицько-болгарських стосунків у першій третині XIII ст. *Дриновський збірник*. Софія, 2012. Вип. 5. С. 258–265.
- Рання історія міста Миколаєва над Дністром (1570–1772). *Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя / Українська наукова бібліотека НТШ*. Львів, 2012. Ч. 33. С. 323–346.
- Угорська політика князя Лева Даниловича. *Українсько-угорські етюди*. Львів, 2012. Вип. 2. С. 46–75.
- Чи була Русь державою? *Theatrum Humanae Vitae. Студії на пошану Наталії Яковенко*. Київ, 2012. С. 95–107.
- Викинги в Центрально-Восточной Европе: загадки Ладоги и Плиснеска (II). *Вестник Удмуртского университета. Серия 5. История и филология*. Ижевск, 2012. № 1. С. 3–11.
- Заключительный этап борьбы за «королевство Руси». *Вестник Удмуртского университета. Серия 5. История и филология*. Ижевск, 2012. № 3. С. 10–15.
- Szyjatosláv Volodimirovycz fejdelem titokzatos halála és IX. Századbeli ugor vándorlások rejélyei. *Українсько-угорські етюди*. Львів, 2012. Вип. 2. С. 27–45.
- King Daniel Romanovych: Last years of life (1253–1264). *Colloquia Russica*. Kraków, 2012. Series 1. Vol. 2. P. 243–250.
- Foreign policy of Galician and Volynian lands principalities in the second half of the 11th – 12th C., the round table discussion with prof. Marta Font and prof. Leontiy Voitovych. *Colloquia Russica*. Kraków, 2012. Series 1. Vol. 2. P. 253–258.
- Відносини галицько-волинських князів з Литвою. *Княжа доба: історія і культура / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2013. Вип. 7. С. 147–166.
- Житичі і стадичі: загадкові племена Дністровського лівобережжя. *Наукові студії*. Львів; Винники, 2013. Вип. 6. С. 291–306.
- Загадкові контури королівського Холма. *Вісник НТШ*. Львів, 2013. Ч. 50. С. 56–59.
- Князі Роман Данилович і Василько Романович – протопласта князів Острозьких. *Острозька давнина: наук. зб. Остріг*, 2013. Вип. 2. С. 11–25.
- Латинські джерела XIII–XIV століть про Галицько-Волинське князівство. *Українське джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни на порозі XXI ст.* Львів, 2013. С. 176–181.
- Лев Данилович: «князь думен и хоробор на рати» чи «безчесний князь»? *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ, 2013. Вип. 12–13. С. 149–190.
- Нові (невикористані) джерела до історії Галицько-Волинського князівства та біографії князя Лева Даниловича. *Вісник НТШ*. Львів, 2013. Ч. 49. С. 24–27.
- Олег Віщій: історіографічні легенди та реалії. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Історичні науки*. Кам'янець-Подільський, 2013. Т. 23: На пошану проф. С. А. Копилова. С. 91–123.
- Перемиський князь Лев Данилович. *Przemysł i ziemia przemyska w strefie wpływów ruskich X – połowa XIV w. / pod red. W. Nagirnego i T. Pudłockiego*. Kraków, 2013. С. 151–162.
- Повертаючись до хорватів Костянтина Багрянородного. *Нартекс. Byzantina Ucrainensis*. Харків, 2013. Т. 2. С. 71–101.
- Походження династії Рюриковичів: нові штрихи до старих суперечок. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2013. Вип. 48. С. 13–44.
- Рюрик и происхождение династии Рюриковичей: новые дополнения к старым спорам. *Русин*. 2013. № 1 (31). С. 6–41, 168–193.
- Угорська політика галицьких князів Данила Романовича і Лева Даниловича (1205–1301). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2013. Вип. 23. С. 83–100.
- Угорська політика галицьких князів часів Данила Романовича (1205–1264 рр.). *Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України*. Галич, 2013. С. 3–18.

- Чи володіла Хозарія Середнім Подніпров'ям у 839–860 рр.? *Хазарський альманах*. Київ; Харків, 2012–2013. Т. 11. С. 70–95.
- Rus' in genealogical research, the round table discussion with prof. Jan Tęgowski, prof. Leontiy Voytovych, prof. Dariusz Dąbrowski. *Colloquia Russica*. Kraków, 2013. Series 1. Vol. 3: Rus' during the epoch of Mongol invasions (1223–1480): Publication after 3rd International Conference (Warsaw, 15–17th November 2012). S. 256–269.
- Забутий епізод Галиційської битви: бій між Демнею і Лінденфельдом. *Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події)*. Львів, 2014. С. 160–163.
- Князь Костянтин Іванович Острозький як полководець. *Нариси воєнно-політичної історії України*. Острог, 2014. С. 58–66.
- Останній злет Галицького князівства. *Галич і Галицька земля*. До 20-річчя створення Національного заповідника «Давній Галич». Галич, 2014. С. 3–12.
- О некоторых спорных проблемах изучения Галицко-Волынской Руси времен Романа Мстиславича и Даниила Романовича (заметки о новейшей историографии). *Русин*. 2014. № 1 (35). С. 52–63.
- Повертаючись до проблеми південних кордонів володінь галицьких і галицько-волинських князів. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2014. Вип. 17–18. С. 51–63.
- Спірні питання галицько-волинської історії: відкриття дискусії. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 8. С. 360–371.
- Таємниці столиці короля Данила Романовича. *Наукові студії*. Львів; Винники, 2014. Вип. 7: Культурні та поховальні пам'ятки у Вісло-Дніпровському регіоні: проблеми інтерпретації. С. 378–409.
- Chrouati et altera Chrowati. *Ukrajinski Karpati: etnogeneza–arheologija–etnologija* / priredio Jevgenij Raščenko. Zagreb, 2014. S. 207–254.
- Гольмгард: де правила руські князі Святослав Ігоревич, Володимир Святославич та Ярослав Володимирович. *Український історичний журнал*. 2015. № 3 (522). С. 37–55.
- Київська гілка Путивльської династії. *Путивльський краєзнавчий збірник*. Суми, 2015. Вип. 8. С. 29–46.
- Князь Володимир Святославич (святий рівноапостольний князь Володимир). *Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарних наук*. Львів, 2015. Вип. 13. С. 7–18.
- Князь Володимир Святославич (До 1000-ліття успіння). *Вісник НТШ*. Львів, 2015. Ч. 53–54. С. 30–34.
- Кордони Галицько-Волинської держави: продовження дискусії. *Археологічні дослідження Львівського університету*. Львів, 2015. Вип. 19. С. 43–104.
- Лендзяни: нові варіації на старі мотиви. *Вісник Інституту археології*. Львів, 2015. Вип. 10. С. 126–137.
- «Подвійна» коронація Данила Романовича: загадка легенди чи реальний факт? *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 9: Король Данило Романович 1264–2014. С. 133–142.
- Призрак Олега Вещего. *Tractus Aevorut*. Белгород, 2015. Т. 2 (1). С. 3–43.
- Ростиславичі – родичі Арпадів. *Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2015. Вип. 27. С. 52–60.
- Рюрик и происхождение династии Рюриковичей: новые дополнения к старым спорам. *Ладога и Ладожская земля*. Санкт-Петербург, 2015. Вып. 5. С. 148–183.
- Хольмгард-Новгород: загадки истории Руси X – первой половины XI века. *Вестник Удмуртского университета. Серия 5. История и философия*. Ижевск, 2015. Т. 25. № 1. С. 7–18.
- Ще раз про загадку загибелі князя Романа Мстиславича. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 9: Король Данило Романович 1264–2014. С. 9–22.
- Чорна металургія у Галицькій землі у IX–XIV століттях. *Наукові студії*. Винники; Жешів; Львів, 2015. Вип. 8: Давні майстерні та виробництво у Вісло-Дніпровському регіоні. С. 298–310.
- Kralj Danylo Romanovuč. *Ukrajinska Galicija* / Uridio J. Raščenko. Zagreb, 2015. С. 41–88.
- Король Данило Романович: давні і модерні напрями фальсифікації портрету. *Король Данило Романович: культурна і державотворча спадщина його доби*. Львів, 2016. С. 12–35.
- Король Данило Романович: спроби фальсифікації портрету. *Чорноморський літопис*. Миколаїв, 2016. Вип. 11. С. 13–32.

- Князь Ярополк-Гавриїл-Петро Ізяславич: загадковий король Русі. *Пліснеські бесіди*. Броди, 2016. Вип. 1. С. 28–34.
- Невикористані інформаційні можливості джерел для дослідження генеалогії Рюриковичів на прикладі біографії Лева Даниловича. *Генеалогія: зб. наук. праць*. Київ, 2016. Вип. 2. С. 7–18.
- Професійні наймані армії: результат «порохової революції» чи еволюції військової справи? *Военно-історичний вісник*. Київ, 2016. № 3 (21). С. 5–11.
- Путивльські Ольговичі на київському престолі. *Генеалогічні записки*. Львів, 2016. Вип. 14 (8). С. 6–15.
- Скандинавські горизонти Володимира Святославича. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 10. Святий Володимир Великий. С. 91–102.
- Чи був Рагнар Лодброк на руських землях? *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ, 2016. Вип. 16. С. 93–107.
- Угорські вектори перших князів Галицької землі. *Галич і Галицька земля: досвід і проблеми збереження історико-архітектурної спадщини середньовічних міст в Україні та Європі*. Галич, 2016. С. 3–17.
- Ярослав Осмомисл: спроба портрета. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 468–481.
- «Баварський Географ»: попитки етнолокалізації населення Центрально-Восточної Європи в IX веке. *Studia Historica Europae Orientalis. Исследования по истории Восточной Европы*. Минск, 2016. Вып. 9. С. 16–51.
- «Двойная» коронація Даниїла Романовича: истоки легенды. *Вспомогательные исторические дисциплины в современном научном знании*. Москва, 2016. С. 163–166.
- Analiza źródeł pisanych. Okres od XII do 2 połowy XIV wieku. *Od cerkwi katedralnej króla Daniela Romanowicza do bazyliki Pw. Narodzenia NMP w Chełmie. Wyniki badań interdyscyplinarnych sezonu 2013–2014*. Chełm, 2016. S. 33–54 (співавт.: D. Dąbrowskim).
- The Western influence in Rus' in the 10th – 13th centuries. *Colloquia Russica*. Kraków, 2016. Series I. Vol. 6: Rus' and countries of the Latin culture (10th – 16th c.). P. 259–271 (співавт.: I. Skochylas, A. Martyniuk).
- Lew Daniłowicz i walka o tron krakowski w ostatniej ćwierci XIII wieku. *Średniewieczne Polskie i Powszechnie*. Katowice, 2016. T. 8 (12). S. 117–131.
- Notes. *Mykhailo Hrushevsky. History of Ukraine-Rus'*. Edmonton; Toronto, 2016. Vol. 3: To the Year 1340. P. 384–471, 474–480, 498–501, 504–507.
- Відносини Галицько-Волинського князівства з монголами. Перший етап (1223–1245). *Colloquia Russica*. Івано-Франківськ; Краків, 2017. Series II. Vol. 3: Далило Романович і його часи. С. 79–102.
- Давнє Стільсько: помилка археологів чи нова загадка? *Пліснеські старожитності: зб. наук. праць*. Львів, 2017. Вип. 2. С. 18–26.
- Казимирівська легенда: подолання стереотипів. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Вип. 19–20. С. 95–117.
- Львів у XIII столітті: нова спроба подолання старих стереотипів. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 11: Княжий Львів. 1256–2016. С. 51–74.
- Світлої пам'яті Михайла Андрійовича Филипчука. *Пліснеські старожитності: зб. наук. праць*. Львів, 2017. Вип. 2. С. 259–261.
- Українсько-польське співжиття крізь віки: стереотипи і пошуки історичної правди. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 277–298.
- Феномен галицького боярства і його стосунки з князями. *Наукові праці Кам'янець-Подільського університету. Історичні науки*. Кам'янець-Подільський, 2017. Т. 70. До 70-річчя від дня народження професора Валерія Степанкова. С. 228–244.
- Штурм Ізмаїла: як це було насправді. *Вісник Львівського університету. Історичні науки*. Львів, 2017. Вип. 54. С. 123–140.

- Fachowe najemne wojsko: wynik «rewolucji prochowej» czy ewolucji wojskowości? *Wojna–Wojsko–Bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki*. Szczecin, 2017. T. 2. S. 319–334.
- «Podwójna» koronacja Daniela Romanowicza: wymysł Długosza czy fakt rzeczywisty? *Наукові зошити Історичного факультету Львівського університету*. Львів, 2017. Вип. 19. С. 221–233.
- Боротьба за спадщину Романовичів (1340–1434): між стереотипами та історичною правдою. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 12. С. 121–142.
- Галицьке лицарство другої половини XIV століття. *Галич і Галицька земля. До 1120-річчя першої писемної згадки про Галич*. Галич, 2018. С. 283–299.
- Жидачівське князівство: епізод з історії української державності. *Жидачівщина*. Львів; Жидачів, 2018. Вип. 1. С. 41–47.
- Загадки генеалогії перших князів Русі. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2018. Т. 271: Праці комісії спеціальних (допоміжних) дисциплін. С. 506–524.
- Загадка галицького боярства. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2018. Кн. 3. С. 182–197.
- Італійські війни кінця XV–XVI століття – важливий етап еволюції військової справи. *Проблеми історії війн і військового мистецтва*. Львів, 2018. Вип. 1. С. 151–180.
- Коли було зруйновано Успенський собор у Галичі. *Галич: зб. наук. праць*. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 3. С. 107–118.
- Львів – столиця королівства Русі. *З історії західноукраїнських земель* / відп. ред. І. Орлевич. Львів, 2018. Вип. 14. С. 3–43.
- Львів у XIII столітті: у полоні стереотипів. *Вісник НТШ*. Львів, 2018. Ч. 60. С. 28–30.
- Проблеми ранньофеодального розвитку Волині: етапи дружинної та ранньофеодальної держави. *Студії і матеріали з історії Волині*. 2018. Кременець, 2018. С. 9–24.
- Проблеми історичної термінології середньовічної Русі: дружинна держава, феодалізм, князівство, волость, лен, кормління, вотчина. *Colloquia Russica*. Івано-Франківськ; Краків, 2018. Series II. Vol. 4. С. 9–20.
- У пошуках нових міфів: «мусульманство» князя Володимира Святославича. *Colloquia Russica*. Kraków, 2018. Series I. Vol. 8. Religions and beliefs of Rus' (9th –16th C.). S. 73–84.
- Fenomen halickich bojarów i ich stosunki z książętami. *Średniowieczni władcy i ich otoczenie: materiały V Kongresu mediewistów Polskich*. Rzeszów, 2018. T. 5. S. 31–51.
- Битва на Калці: деякі підсумки досліджень. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2019. Вип. 21. С. 191–201.
- Боротьба за спадщину Романовичів (1340–1434 рр.): нумізматичний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Спеціальний випуск: на пошану професора Романа Шуста. Львів, 2019. С. 67–82.
- Велика Хорватія і Біла Хорватія: довгий шлях подолання помилкового стереотипу. *Україна і Хорватія: історичні паралелі / Ukrajina i Hrvatska: povijesne paralele*. Дрогобич, 2019. С. 152–169.
- Військова діяльність князя Костянтина Івановича Острозького. *Військово-науковий вісник*. Львів, 2019. Вип. 32. С. 17–32.
- Галицько-Волинське князівство і королівство Русі та монголи. *Проблеми історії війн і військового мистецтва*. Львів, 2019. Вип. 2. С. 45–146.
- Жидачівська земля на останніх етапах боротьби за спадщину Романовичів (1350–1442). *Жидачівщина*. Львів; Жидачів, 2019. Вип. 2. С. 8–17.
- Угорщина і Польща в боротьбі за спадщину Романовичів: витоки, події, наслідки. *Українсько-угорські етюди*. Львів, 2019. Вип. 3. С. 191–274.
- Ще раз про права князя Любарта-Дмитра Гедиміновича на спадщину Романовичів. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 13. С. 225–238.
- Podwójna koronacja Daniela Romanowicza: wymysł Długosza czy fakt rzeczywisty? *Recepcja twórczości Jana Długosza w historiografii krajów europejskich*. Częstochowa, 2019. S. 67–85.
- Європейський фронтір і проблеми початків козацтва. *Наукові зошити Історичного факультету Львівського університету*. Львів, 2020. Вип. 21. С. 213–234.

- Князь Костянтин Іванович Острозький як полководець. *Нариси воєнно-політичної історії України*. Острог, 2020. С. 82–91.
- Перші Ростиславовичі у Галицькій землі. *Галицько-волинська доба* / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2020. Т. 1: Студії з історії Галицько-Волинської держави XI–XIV століть. С. 17–76.
- Початки Перемишльського князівства. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович. Львів, 2020. Вип. 14: Княжий Перемишль. С. 9–29.
- Проблеми участі українського козацтва у Тридцятилітній війні. *Військово-науковий вісник*. Львів, 2020. Вип. 34. С. 129–148.
- Тустань у період боротьби за спадщину Романовичів (1340–1434). *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2020. Кн. 4. С. 210–254.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Rossica Antiqua*. Санкт-Петербург, 2011. № 1 (3). С. 122–126 [на кн.]: Майоров А. В. Великая Хорватия: этногенез и ранняя история славян Прикарпатского региона. Спб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета. 2006. 209 с.
- [Рец.]: *Rossica Antiqua*. Санкт-Петербург, 2012. № 2 (6). С. 189–200 [на кн.]: Филипчук М. Слов'янські поселення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті. Львів, 2012. 312 с. + 8 к.
- [Рец.]: Портрет князя Володислава Опольського на повний зріст. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 314–319 [на кн.]: Sperka J. Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330 – 6 lub 18 maja 1401). Kraków, 2013. 508 s.
- [Рец.]: *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 72 (№ 5). С. 934–939 [на кн.]: Горін С. Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст.: функціонування і місце у волинському соціумі. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 560 с.
- [Рец.]: *Український історичний журнал*. Київ, 2017. № 5. С. 214–217 (співавт. А. Стасюк) [на кн.]: Блануца А. Земельна політика Ягеллонів на українських теренах Великого князівства Литовського (1440–1572 рр.) / відп. ред. П. Сас. Київ: Інститут історії України НАН України, 2017. 432 с.
- [Рец.]: Загадковий князь Само. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 13. С. 257–259 [на кн.]: Максим Жих. Славянский правитель Само и «держава» (629–658). Источники, локализация, социально-политическая организация, историческое значение. Санкт-Петербург, 2019. 148 с.
- [Рец.]: Нова зустріч з князем Рюриком. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 13. С. 260–269 [на кн.]: Губарев О. Рюрик Скъельдунг. Санкт-Петербург, 2019. 320 с.
- [Рец.]: Суперник короля Данила. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 14: Княжий Перемишль. С. 265–271 [на кн.]: Тура Харди. Итинерарий Ростислава Михайловича. Сремска Митровица; Нови Сад, 2019. 159 с.

Статті в інших виданнях

- Етимологія назви *Русь*, Раффельштеттенський митний статут і гіпотеза про походження княгині Ольги з Пліснеська. *П'яті «Ольжині читання»*. Пліснеськ, 7 трав. 2010 р. Львів; Броди, 2011. С. 13–18.
- Миколаївські саги. *Гнатів-Николович Я. Біля паплі*. Львів, 2011. С. 381–385.
- Формування домену галицьких князів у верхньому Подністров'ї. *Іван Виговський*. Збірник статей наукової конференції «Від Гадяцької угоди до конституції Пилипа Орлика». Львів, 2011. С. 42–45.
- Історичний коридор Віа Регія (Via Regia) в Україні. *Туризм сільський зелений*. Київ, 2011. № 11. С. 4–9.
- Бій між Демнею та Лінденфельдом (Липівкою). *Громада*. 2011. 28 січ.; 1 лют.; 4 лют.; 8 лют.; 11 лют.
- Як ми голосували (з приводу нової книги Ігора Чорновола). *Громада*. 2011. 1 квіт.; 5 квіт.; 8 квіт.; 12 квіт.
- Підпільна УГКЦ. Деякі маловідомі сторінки. *Громада*. 2011. 7 черв.; 10 черв.; 15 черв.
- Над Верхнім Дністром і Стриєм: наші землі у XII–XIII ст. *Громада*. 2011. 13 верес.; 16 верес.; 20 верес.; 23 верес.; 27 верес.

- Нове в дослідженні Княжої Доби. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р.* Інформаційний бюлетень. Львів, 2012. С. 97–101.
- Послесловие историка. Эд Данилюк. *Трезуб-империял.* Москва, 2012. С. 409–415.
- Возвеличив Миколаїв. *Громада.* 2012. 30 жовт.
- Миколаїв над Дністром: місто і люди. *Громада.* 2012. 27 січ.; 31 січ.; 3 лют.; 7 лют.; 10 лют.; 14 лют.; 17 лют.; 21 лют.; 24 лют.; 28 лют.; 2 берез.; 6 берез.; 9 берез.; 13 берез.; 16 берез.; 20 берез.; 23 берез.; 27 берез.; 30 берез.; 3 квіт.; 6 квіт.
- Неиспользованные возможности западных источников по генеалогии Рюриковичей и биографии Льва Даниловича. *Вспомогательные исторические дисциплины в современном научном знании: матер. XXV Междунар. научн. конф. (Москва, 31 января – 2 февраля 2013 г.).* Москва, 2013. Ч. 2. С. 246–251.
- Чернелиця, князі Чорторийські та козаки... *Ярослав Николович [Я.Гнатів]. Закувала зозуленька ой під Черленицев.* Львів, 2013. С. 425–432.
- Як харчувалася галицька еліта у XI–XIV століттях. *Незалежний культурологічний часопис «І».* 2013. Ч. 73. С. 32–37.
- Образки ранньої історії Миколаєва. *Галицька брама.* 2013. № 10–12 (226–228). С. 2–6.
- Буське князівство. *Львівська газета.* 2013. 13 жовт.
- Фундатор Успенського собору у Володимирі князь Мстислав Ізяславич. *Історія та сучасність Православ'я на Волині: матер. V наук.-практ. конф. (Луцьк, 11 листоп. 2014 р.).* Луцьк, 2014. С. 85–97.
- Якби було більшим море. *Волощук Мирослав. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції / відп. ред. Л. В. Войтович. Івано-Франківськ, 2014. С. 9–11.*
- Жидачівське князівство. *Львівська газета.* 2014. 14 квіт.
- Данило в Галичі з 59 років правління не пробув і трьох. *Країна.* 2015. 15 січ. № 2 (255). С. 48–50.
- Як харчувалася галицька еліта в XI–XIV століттях. *Лильо І. Львівська кухня.* Харків, 2015. С. 204–214.
- Загадка галицького боярства. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі; проблеми їх збереження та використання: III Міжнар. наук. конф.: зб. тез.* Львів, 2016. С. 58–59.
- Чи було зруйновано Успенський собор у Галичі 1241 року. *Успенський собор Галича: минуле, сучасне, майбутнє: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Галич, 14–15 груд. 2017 р.).* Галич, 2017. С. 3–22.
- Галицько-Волинська держава: князівство чи королівство? *День.* 2017. 12–13 трав.; 19–20 трав.
- Загадка давнього Стільська чи помилка археологів? *Громада.* 2017. 28 берез.
- Живописець Кароль Млодніцький. *Громада.* 2017. 1 серп.
- Кому князь, а кому і гетьман. 2017. *Експрес.* 9–16 листоп.
- 50 років потому. Причинок до вивчення історії 10-Б випуску 1967 р. середньої школи № 1 м. Миколаєва над Дністром. *Громада.* 2017. 24 жовт.
- Пам'яті Ярослава Гнатіва. *Громада.* 2017. 27 жовт.
- «Третій стан» Королівства Руського: історична доля, повсякденне життя, вірування. *День.* 2017. 10–11 листоп.; 17–18 листоп.
- Треба добре подумати. *Громада.* 2017. 28 берез.
- Незвичайний граф Станіслав Скарбек. *Громада.* 2018. 7 серп.
- Чому залізнична станція не в Миколаєві? *Громада.* 2018. 31 лип.
- Загадки фортеці «Миколаїв». *Громада.* 2019. 26 лют.
- Друзі, вороги чи сусіди? Українсько-угорські відносини (історичний аспект). *День.* 2019. 20–21 груд.
- Молдовський епізод в історії Устя на Дністрі. *Громада.* 2019. 15 січ.
- Московська цариця – внучка засновника Миколаєва. *Громада.* 2019. 5 лют.
- «Руський мармур» і скульптурні майстерні в Миколаєві та Берездівцях. *Громада.* 2019. 15 січ.
- Форт «Тарандов» фортеці «Миколаїв». *Громада.* 2019. 10 берез.
- «Майже вся знать при московському дворі була з чернігівських князів». *Країна.* 2020. 10 верес. С. 46–50.

Пам'ятка з особливою історією. Про перипетії Першої світової війни довкола Миколаївської фортеці та сучасну загрозу її існування. *День*. 2020. 13 серп.

Україна у світовій історії воєн. *День*. 2020. 13 берез.; 20 берез.

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України. Т. 9. Київ, 2012 [статті: Рогатинець Іван Кузьмич. С. 249; Сапіги. С. 453–454; Священна Римська імперія германської нації. С. 489–491; Сенявські. С. 534–535; Середні віки. С. 542–544]; Т. 10. Київ, 2013 [стаття: Шептицькі. С. 633–634].

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія. Т. 1. Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [статті: Анна Ярославна. С. 180–181; Анти. С. 181–182; Аскольд. С. 343–344]; Т. 2. Київ; Львів; Тернопіль, 2014 [статті: Білгород-Дністровський. С. 126–127; Болохівська земля. С. 276–277; Борис Володимирович. С. 291–292; Бояри, боярин. С. 334–336; Варяги. С. 495–496; Василько Романович. С. 516–517; Василько Ростиславич. С. 517–518]; Т. 3. Львів, 2016 [статті: Войшелк Міндовгович. С. 211–212; Володар Ростиславич. С. 228–230; Володимир Василькович. С. 235; Володимир Всеволодович [Мономах]. С. 235–236; Володимир Святославич. С. 236–237; Володимир Ярославич. С. 237–238; Володимирко Володаревич. С. 238–239; Галицьке князівство. С. 377–382; Галицько-Волинське князівство [Галицько-Волинська держава]. С. 394–402]; Т. 4. Львів, 2019 [статті: Готи. С. 219–222; Давид Ігоревич. С. 549–551; Данило Заточник. С. 570–571; Данило Романович. С. 571–576].

Енциклопедія Львова. Т. 4. Львів, 2012 [статті: Лев Данилович. С. 37–40; Лев Юрійович. С. 40–41; Львівська земля. С. 275–276; Любарт-Дмитро Гедимінович. С. 417; Лянцкоронські. С. 443–444 (співавт. Н. Царьова); Монголи. С. 716–718].

Encyclopedia Львівського національного університету імені Івана Франка. Т. 2. Львів, 2014 [статті: Лянцкоронська Кароліна. С. 73; Прохаска Антоній. С. 334].

Наукове редагування, упорядкування

Олександр Головка: Біобібліографічний довідник / відп. ред. Л. Войтович. Львів, 2012. 152 с.
Українсько-угорські етюди / відп. ред. Л. Войтович. Львів, 2012. Вип. 2. 320 с.; Вип. 3. Львів, 2019. 306 с.
Археологічні дослідження львівського університету / гол. ред. Л. Войтович. Львів, 2012. Вип. 14–15. 312 с.; Вип. 19. Львів, 2015. 243 с.

Наукові студії / гол. ред. Л. Войтович. Винники; Жешів; Львів, 2015. Вип. 8: Давні майстерні та виробництво у Вісло-Дніпровському регіоні. 440 с.; Вип. 9: Датування–хронологія–періодизація. Різні аспекти часу в археології. Винники; Жешів; Львів, 2016. 384 с.; Вип. 10: Освоєння простору: житло, поселення, регіон. Винники; Жешів; Львів, 2017. 292 с.

Проблеми історії війн і військового мистецтва / за ред. Л. Войтовича. Львів, 2018. Вип. 1. 314 с.; Львів, 2019. Вип. 2. 252 с.

Атлас історії української державності. Українські землі від найдавніших часів до сьогодення / за ред. Л. Войтовича. Львів, 2013. 128 с.

Майоров О. Єфросинія Галицька дочка візантійського імператора в Галицько-Волинській Русі: княгиня і черниця / відп. ред. Л. Войтович. Біла Церква, 2013. 224 с. (Серія «Славетні постаті середньовіччя»; т. 3).

Волощук М. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції / відп. ред. Л. В. Войтович. Івано-Франківськ, 2014. 496 с.

Гупало В. Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII століттях (Соціоісторична реконструкція) / наук. ред. Л. Войтович. Львів, 2014. 532 с.

Івашків Я., Івашків К., Кушнір Є. *Миколаївське Придністров'я* / відп. ред. Л. Войтович. Львів, 2016. 291 с.

Онищук Я. Населення Західної Волині та Західного Поділля у першій половині I тис. н. е.: культурно-історичний аспект / за наук ред. Л. Войтовича. Львів, 2018. 568 с.

Стецик Ю. Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783): просопографічне дослідження: монографія / наук. ред. Л. Войтович. Дрогобич, 2018. 472 с.

- Голубко В., Грицюк В., Кривизюк Л., Лисенко О. Історія війн і військового мистецтва / відп. ред. Л. Войтович. Харків, 2019. Т. 3: Від масових армій до відродження професійних армій (XX – початок XXI ст.). 783 с.
- Кашук О. Монотелітство у Візантії VII століття: доктрина, політика та ідеологія влади / наук. ред. Л. Войтович. Львів, 2019. 344 с.
- Лильо І. Греки на території Руського воєводства у XIV–XVIII ст.: монографія / наук. ред. Л. Войтович. Львів, 2019. 384 с.

Ольга ГУЛЬ
кандидат історичних наук
доктор філософії (PhD) з історії
молодший науковий співробітник

Народилася 25 лютого 1984 р. у с. Вороців Яворівського району Львівської області.

У 2006 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Архівознавство»).

2007–2012 рр. – навчалася у докторантурі на гуманітарному факультеті Університету Марії К'юрі-Склодовської (м. Люблін, Польща).

У 2013 р. захистила докторську дисертацію на тему «Суспільні конфлікти у місті Львові в XVI столітті» та отримала ступінь доктора філософії (PhD) з історії.

У 2020 р. пройшла переатестацію дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича працює від 2015 р.

Участь у міжнародних наукових проектах:

2012–2013 рр. – стажування у Вроцлавському університеті (м. Вроцлав, Польща) у межах Програми Уряду Польщі для молодих науковців;

2014–2015 рр. – участь у проекті Центру досліджень міської історії у Львові «Інтерактивна база даних: міські голови Львова»;

2018 р. – участь у науковому проекті Польської академії наук «Galicja na Józefińskiej mapie topograficznej 1779–1783».

Стипендії та нагороди:

2006 р. – стипендія канадського фонду ім. Олени Фединич.

2014 р. – стипендія Фонду Королеви Ядвіги.

2018 р. – лавреатка обласної премії молодим ученим і дослідникам за наукові досягнення.

Наукові зацікавлення: історія міст і міщанства в період пізнього середньовіччя та ранньомодерного часу, міське самоврядування, міська влада Львова в XVI ст., історія буденності, біографії львівських міщан, історіографія міжвоєнного періоду, локальна історія.

Монографії

Львів у XVI столітті: місто конфліктів та порозумінь / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. 304 с.

Колективні монографії

У ратуші міста Львова. Від бурмистрів до міських голів: Довідник / упоряд. І. Мацевко, М. Мудрий. Львів, 2016. 84 с. (співавт.: О. Аркуша, Ю. Гудима).

Представники національних меншин у Львівському університеті в міжвоєнний період: конфлікти у студентському соціумі. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові*

засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 260–269.

Статті в наукових виданнях

- Виступи львівського міщанства проти зловживань влади у XVI ст. *Людина і держава – плебсологічний вимір*: V (ювілейна) Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 26 жовт. 2012 р.). Київ, 2012. С. 42–45.
- Суспільний конфлікт у Львові 1576–1578 рр.: скарги міщан і рішення короля Стефана Баторія. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. Львів, 2012. Вип. 7. С. 261–268.
- Виступ львівського міщанства проти зловживань міської ради у першій чверті XVI ст. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 5–17.
- Характеристика еліти влади Львова у кінці XV – на початку XVI ст. *Україна: культурна спадщина, суспільна свідомість* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 129–149.
- Elita władzy miasta Lwowa w XVI wieku. *Res Historica*. Lublin, 2013. T. 35. S. 49–68.
- Колегія «сорока мужів» у Львові в XVI ст.: передумови утворення і засади діяльності. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2014. Вип. 17–18. С. 90–101.
- Ян Зайдліч і його участь у виступі львівського поспільства проти міської ради в 1576–1577 рр. *Генеалогічні записки*. Львів, 2014. С. 1–10.
- Zmiany w organizacji i funkcjonowaniu gminy miejskiej Lwowa po konfliktach z lat 1576–1577. *Scientia nihil est quam veritatis imago. Studia ofiarowane Profesorowi Ryszardowi Szczygłowi w siedemdziesięciolecie urodzin*. Lublin, 2014. S. 365–376.
- Konflikt między pospólstwem a władzami miasta Lwowa w latach 1576–1577. Przebieg wydarzeń i zasięg społeczny. *Emocje w życiu mieszkańców miast na przestrzeni dziejów. Zbiór studiów* / pod red.: A. Buczyły, J. Możdżeń, A. Mutrynowskiej. Toruń, 2015. S. 191–203.
- Луція Харевічова і Ян Птасьнік: взаємини учня і вчителя. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)* / ред.: Л. Зашкільняк, П. Серженга. Львів, 2015. С. 265–274.
- Нове дослідження з історії міських еліт. Rec.: G. Jakimińska. Elita władzy lubelskiej gminy miejskiej w latach 1555–1651, Lublin, 2012. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 8. С. 282–288.
- Szymon z Brzezina. *Polski Słownik Biograficzny*. Kraków, 2015. T. L/2, zesz. 205. S. 273–274.
- Przywódca pospólstwa miasta Lwowa w czasie wystąpienia przeciwko radzie miejskiej w latach 1576–1577. *Annales UMCS. Sectio F*. Lublin, 2015. Vol. LXX. S. 75–97.
- Нерухома власність представників міської ради Львова XVI століття. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / за ред. О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Ч. 2 [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск]. С. 238–254.
- Łucja Charewiczowa i jej wniosek w naukę historyczną międzywojennego Lwowa. *Znani i nieznani międzywojennego Lwowa*. Kielce, 2016. S. 25–35.
- Луція Харевічова: штрихи до біографії. *Україна: культурна спадщина, суспільна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер; упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agree. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 487–495.
- «...Nie dla tego siedzicie na urzędzie, abyście nam mieli łąjać albo szamocić ale dla sprawiedliwości i porządku dobrego...»: реляція львівського возного у справі скарги міщан Львова на райців від 28 серпня 1576 року. *З історії західноукраїнських земель* / відп. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 14. С. 186–196.

Rusini i Ormianie oraz ich dążenia do zrównania z ludnością katolicką we Lwowie w XVI wieku. *Przestrzeń – Prawo – Pismo. Studia nad elementami kultury miejskiej*. Toruń, 2019. S. 122–139.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Історія Любліна як приклад нового підходу до написання монографії міста. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука. С. 236–240 [на кн.]: Szczygieł R, Gmiterek H, Dymmel P. Lublin. Dzieje miasta. Lublin: Towarzystwo miłośników Lublina, 2008. T. 1. Od końca VI do końca XVIII wieku.
- [Рец.]: Маловідоме масове джерело до історії Львова другої половини століття. *Науково-практичний журнал «Архіви України»*. Київ, 2017. Вип. 5–6 (310–311). С. 341–342 [на кн.]: Книга шлюбів Латинської Катедри Львова 1554–1591 / упоряд. Б. Петришак; Львів, 2017. 308 с. (Львівські історичні праці. Джерела; вип. 8).
- [Рец.]: Najdawniejsza zachowana księga metrykalna Kościoła Katedralnego miasta Lwowa. *Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego*. Lublin, 2017. S. 216–220 [на кн.]: Книга шлюбів латинської катедри Львова 1554–1591 рр. / упоряд. Б. Петришак. Львів, 2017. 308 с. (Львівські історичні праці. Джерела; вип. 8).

Юрій ЗАЗУЛЯК
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народився 13 квітня 1972 р. у м. Львів.
У 1996 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2003 р.

У 2004 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Шляхта Руського воєводства у XV ст.».

Участь у міжнародних наукових проєктах: учасник міжнародної дослідницької групи «Ländliche Gesellschaften in Ostmitteleuropa in der Neuzeit. Arbeit–Liebe–Gewalt», член міжнародної дослідницької мережі MECERN (Medieval Central Europe Research Network), учасник дослідницького проєкту Польського національного центру наукових досліджень «W stronę polskiej historii pojęć. Problemy badania polskiego języka społeczno-politycznego w XIX i XX wieku».

Наукові зацікавлення: історія пізньосередньовічної та ранньомодерної Галичини.

Статті в наукових виданнях

The Frontier Society, Violence and the Crisis of Public Order in the Fifteenth–Century Kingdom of Poland (The Case of Red Ruthenia). *Questiones Medii Aevi Novi*. 2011. Vol. P. 179–202.

Кара, милість і колективна відповідальність у старостинському правосудді Руського воєводства 15 ст. *Theatrum Humanae Vitae. Студії на пошану Наталії Яковенко*. Київ, 2012. С. 178–188.

«Руське право» в Галичині XV століття: критичний огляд джерел та історіографії. *Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди його 80-річчя*. Львів, 2012. С. 63–78.

До питання про зв'язок київоруських правових традицій та соціально-правової організації галицького селянства XV–XVIII ст. *Ruthenica*. Київ, 2013. Т. 12. С. 92–107.

Кримінальне судочинство і міжстанові відносини у Руському воєводстві XV ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Т. 23. С. 114–128.

Честь та злочин у кримінальному правосудді Руського воєводства XV ст. *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2013. Вип. 10. С. 193–215.

- Судочинство волоського права на перемиському замку у середині XVI ст. *Scientia nihil est quam veritatis imago. Studia ofiarowane prof. Ryszardowi Szczygłowi w siedemdziesięciolecie urodzin*. Lublin, 2014. S. 964–977.
- Усна культура та писемна ментальність у Галицькій Русі XV століття. *Київська Академія*. Київ, 2014–2015. Вип. 12. С. 92–109.
- Погрози та листи-погрози посполитих з Руського воєводства XVI ст. *Patrimonium. Студії з ранньо-модерної історії Центрально-Східної Європи*. Київ; Краків, 2015. С. 31–44.
- Старці та їхні свідчення у межовому судочинстві Руського воєводства першої половини XVI ст. *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2015. Вип. 11–12. С. 11–33.
- Заповіт львівського вірменина Вартіка з 1461 року. *Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць*. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / за ред. О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Ч. 2 [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2017]. С. 227–237.
- Ius Ruthenicale in Late Medieval Galicia. Critical Reconsiderations. *Imaginations and Configurations of Polish Society: From the Middle Ages through the Twentieth Century* / hrsg. Yvonne Kleinmann. Wallstein, 2017. S. 66–84.
- Landscape, Law and Memory: Forging the Local Tradition and the Perambulation of Boundaries in the Kingdom of Poland during the 15th and 16th Centuries. Sofia, 2017. 58 p. (CAS Working Paper Series; Issue 9).
- Насильство, неволя та підданство на Галичині пізнього середньовіччя. *Ruthenica*. Київ, 2019. Вип. 15. С. 168–205.

Рецензії та огляди

- [Рец.:] URL: www.historians.in.ua 2014. 23 March [на кн.]: Tomasz Wiślicz. Upodobanie. Małżeństwo i związku nieformalne na wsi polskiej XVII–XVIII wieku. Wrocław: Chronikon, 2012.
- [Рец.:] URL: www.historians.in.ua 2014. 9 October [на кн.]: Наталя Старченко. Честь, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині. Друга половина XVI – початок XVII ст. Київ, 2014.

Ярослав КНИШ

*кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник*

Народився 5 грудня 1963 р. у с. Забужжя Сокальського району Львівської області.

1986 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

1986–1989 рр. – працював учителем історії та суспільствознавства у Буській СШ № 2.

У 1996 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Суспільно-політичний, економічний і культурний розвиток Белзького воєводства у першій половині XVII ст.».

Наукові зацікавлення: історія Галичини, історія Галицько-Волинської держави, дослідження літописання та ранньої історії Львова.

Статті в наукових виданнях

- Невідомий київський князь першої чверті XIV ст. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 6. С. 258–268.
- Монети Галицько-Волинської держави. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 101–113.

Тисячолітня історія Белза. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*. Львів, 2014. Вип. 4. С. 71–89.

Невідомі монети Юрія-Болеслава Тройденовича. *Львівські нумізматичні записки*. Львів, 2014. Ч. 11. С. 2–6.

Сілезькі П'ясти – претенденти на спадщину Романовичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: *Primum agere*. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 316–324.

Статті в інших виданнях

Невідомий київський князь. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 102.

Ольга КОЗАЧОК
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 17 серпня 1991 р. у с. Вибранівка Жидачівського району Львівської області.

У 2013 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка

У 2017 р. захистила кандидатську дисертацію на тему: «Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини – другої половини XII ст.».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала в 2016–2018 рр. молодшим науковим співробітником.

Статті в наукових виданнях:

До питання про християнізацію сенаторської аристократії Візантії у IV ст. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2013. С. 45–53.

Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини – другої половини XII ст. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2014. С. 7–14.

Економічні відносини Візантії та Галицького князівства у другій половині XII ст. *Історія торгівлі, податків та мита*: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2015. № 1 (11). С. 66–75.

Нижне Подунав'я в політиці Візантії та Галицького князівства у XII столітті. *З історії західно-українських земель* / наук. ред і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 10–11. С. 3–12.

Половецький фактор у відносинах Візантії та Галицького князівства середини – другої половини XII ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2015. Вип. 24. С. 11–18.

Factor of Galician Principality in the Relations of Hungary and Byzantium in the Second Half of the 12th Century. *Spheres of Cultures*. Lublin, 2016. Vol. XIII. P. 318–324.

Дипломатические контакты Византии и Галицкого княжества во второй половине XII в. *Вестник БГУ. Серия 3. История. Экономика. Право*. Минск, 2016. С. 67–70.

Проблема сусідства Галицького князівства та Візантії у середині – другій половині XII ст. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Вип. 19–20. С. 64–79.

Титули руських князів удільного періоду у візантійських наративах: архонт, філарх, діепон, гегемон. *Середньовічна Русь: проблеми термінології* / за ред. М. Волощука і В. Нагірного. Івано-Франківськ; Краків, 2018. С. 221–228.

Автореферат:

Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини – другої половини XII століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 / НАН, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 19 с.

Віталій ЛЯСКА
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народився 8 вересня 1987 р. у Львові.

У 2015 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Територіальний та адміністративний розвиток Верхнього Побужжя у IX–XIV ст.».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2018 р.

Головний редактор науково-популярного журналу «Локальна історія», відповідальний секретар наукового періодичного видання «Пліснеські старожитності».

Наукові зацікавлення: поселенські структури та територіальна організація Галичини і Волині, політичний розвиток й «етнічне обличчя» русько-польського пограниччя у середньовіччі та історична географія цих земель.

Статті в наукових виданнях

(Без)людні поля між Львовом та Белзом у XIII столітті. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 11. С. 75–93.

Ландшафт кордону: літописна дихотомія «гора – поле» на галицько-волинському пограниччі. *Пліснеські старожитності*. Львів, 2018. Вип. 3. С. 60–85.

Короткі підсумки обстежень та розвідкових робіт Пліснеської археологічної експедиції у Золочівському районі Львівської області у 2017 р. *Археологічні дослідження в Україні 2017*. Львів, 2019. С. 114–145.

Проект «3-дмодель давнього Пліснеська» (частина I). *Пліснеські старожитності*. Львів, 2019. Вип. 4. С. 178–187 (співавт.: А. Филипчук, В. Шелеп).

Оборонний вал № 5 Пліснеського городища (дослідження та реконструкція). *Княжа доба: історія та культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 13. С. 25–38 (співавт.: А. Филипчук, В. Шелеп).

Статті в інших виданнях

Два «А» та три «І»: чи має історичний журнал перспективу в Україні. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне*. 2018. № 1. С. 1.

Прокляття пам'яті. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне*. 2018. № 2. С. 1.

Волинські Ворота – «м'єсто твердо» на русько-польському пограниччі. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. до 80-річчя від дня народження Михайла Рожка (Львів; Урич, 6–7 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 33–34.

Історико-культурний заповідник «Давній Пліснеськ». *Per aspera ad astra: до 100-літнього ювілею відомого археолога Бориса Тимошука: тези доп. Міжнар. наук. конф.* (Чернівці, 8 квіт. 2019 р.). Чернівці, 2019. С. 117–118.

Проект «Локальна історія»: від польових досліджень до публічної історії. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. до 80-річчя від дня народження Михайла Рожка* (Львів; Урич, 6–7 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 41.

Neřvidsebe? Або ж про актуальність неактуального. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 1 (3). С. 1.

Волинь: Катинь чи Тріанон. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 7 (9). С. 1.

Суцільщина: уявлена і переуявлена. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 8 (10). С. 1.

Де межа України? *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 3 (5). С. 1.

Золотий вересень діда Василя. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 9 (11). С. 1.

Отруйна цибулина комунізму. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 2 (4). С. 1.

Палімпсест Дикого поля. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 6 (8). С. 1.

Синдром Мюнхаузена? *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 4 (6). С. 1.

Стигма рустикальності. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 10 (12). С. 1.

Спростовуючи неспростовне. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 11 (13). С. 1.

Чекаючи свого Різдва. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 12 (14). С. 1.

Чужі, але наші. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2019. № 5 (7). С. 1.

Донбас у ярмі. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2020. № 1 (15). С. 1.

Доки Пiлсудський купуватиме Петлюру. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2020. № 5 (19). С. 1.

Дещо більше ніж біологія. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2020. № 6 (20). С. 1.

Україно, які твої Фенії. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2020. № 2 (16). С. 1.

У лецатах Танатоса. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2020. № 3 (17). С. 1.

Чорнобиль форева. *Локальна історія. Журнал про минуле і сучасне.* Львів, 2020. № 4 (18). С. 1.

Автореферат

Територіальний та адміністративний розвиток Верхнього Побужжя у IX–XIV ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 / ЛНУ ім. І. Франка. Львів, 2015. 19 с.

Ілля ПАРШИН
кандидат історичних наук
науковий співробітник

Народився 8 липня 1986 р. у м. Київ.

У 2009 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Магістр історії. Історик. Викладач історії»).

У 2014 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Вектори політики володарі Галицько-Волинської Русі (За матеріалами наративних латиномовних джерел XIII–XV століть».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2013 р.: молодший науковий (2013–2017), науковий співробітник (з 2018 р.).

Нагороди та премії: Обласна премія для працівників наукових установ і вищих навчальних закладів (2014).

Наукові зацікавлення: європейська медієвістика XII–XIV ст.; історія Галицько-Волинської держави та династії Романовичів; джерелознавство.

Монографія

Дипломатія Галицько-Волинської держави: європейські нарративні джерела XIII–XV століть / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2018. 348 с.

Розділ у колективній монографії

Вірменська громада пізньосередньовічного Львова: досвід критичного прочитання нарративних джерел. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: монографія / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 16–21.

Підручники та посібники

Всесвітня історія: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль, 2020. 176 с. (співавт.: І. Васильків, В. Островський, І. Букавин).

Перший український король: посібник серії «Шкільна бібліотека» для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль, 2020. 160 с. (співавт.: І. Васильків, В. Островський).

Правління князів: походи й реформи: посібник серії «Шкільна бібліотека» для 7 класів закладів загальної середньої освіти. Тернопіль, 2020. 160 с. (співавт.: І. Васильків, О. Басюк, М. Костікова, В. Островський).

Статті в наукових виданнях

Галицько-чеський союз у битві при Дюрнкрюті 1278 року (на основі «Hermannii Altahensis annales»). *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. 21. С. 156–160.

Князь Роман Данилович на сторінках західноєвропейських хронік XIII–XV ст. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2012. Т. 264: Праці Історично-філософської секції. С. 357–367.

Участь Данила Романовича у боротьбі за Австрійську спадщину Бабенбергів. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2012. Вип. 16. С. 40–48.

Участь Лева Даниловича у битві при Дюрнкрюті 1278 року (на підставі латиномовних джерел XV століття). *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 6. С. 187–193.

Битва при Дюрнкроте 26 августа 1278 г.: альянс Льва Даниловича и Пшемисла II Оттокара. *Rossica Antiqua*. 2012. № 1 (5). С. 95–106.

Король Юрій Львович на страницах западноевропейских хроник. *Русин*. 2012. № 4 (30). С. 73–85. Галицькі війська у битві при Дюрнкрюті 1278 року: факти і здогади. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2013. Вип. 48. С. 45–60.

Leon rex ruthenorum на сторінках Anonymi Leobensis Chronicon. *Średniowiecze Polskie i Powszechnie* / pod red.: J. Sperki i B. Czwojdrak. Katowice, 2013. Т. 5 (9). S. 86–94.

Хроніка Іоанна з Вінтертура (Іоанна Вітодуранського) як джерело до історії Галицько-Волинської Русі першої половини XIV ст. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2014. Вип. 17–18. С. 71–78.

Чи було папське посольство до Галицько-Волинської держави на початку XIV століття? *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 8. С. 318–325.

Вектори політики князя Юрія-Болеслава Тройденевича до року 1333: між набутиим та «успадкованим». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2015. № 5 (306). С. 4–10.

- Русь та Рашка у західноєвропейських джерелах XIV–XV ст.: труднощі ідентифікації. *Проблеми слов'язознавства* / відп. ред. І. Шпик. Львів, 2015. Вип. 64. С. 20–28.
- Участь князя Данила Романовича в інтронізації угорського короля Бели IV. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 9: Король Данило Романович 1264–2014. С. 23–34.
- Австрійська політика Романовичів і маловідома середньовічна байка XIII ст.: несподівані паралелі. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. Львів, 2016. Вип. 17. С. 25–34.
- Голод та епідемії у Галицько-Волинській державі: нотатки на полях політичної історії Русі. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2016. Вип. 51. С. 53–71.
- Кордони Галицько-Волинської держави на початку XIV ст. (за «Книгою знань про всі королівства»). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2016. № 13 (338). С. 3–10.
- «Острозький епізод» Констанцького собору (1414–1418). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія* / заг. ред. проф. І. С. Зуляка. Тернопіль, 2016. Вип. 1, ч. 1. С. 9–13.
- Дві «Галатії» у творах Бартоломео Фіадони: труднощі ідентифікації. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2017. Спеціальний випуск: На пошану проф. О. М. Сухого. С. 254–264.
- «Rex Russiae» у битві на річці Лейті. *Colloquia Russica*. Краків; Івано-Франківськ, 2017. Series II. Vol. 3: Данило Романович і його часи. С. 123–132.
- Клімат і погода Галицько-Волинської держави у писемній традиції XIII–XV століть. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 12. С. 111–120.
- Останні з Романовичів: Андрій та Лев у західних джерелах. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2018. Кн. 3. С. 208–219.
- «Сум» і «сльози» на сторінках Галицько-Волинського літопису, або чому середньовічні воїни теж плачуть? *Проблеми історії війн і військового мистецтва* / відп. ред. Л. Войтович. Львів, 2018. Вип. 1. С. 79–88.
- Johann de Ladimiria: до проблеми етнічного походження капелана сілезького князя Генріха VI Доброго. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 31. С. 50–63 (співавт. М. Волощук).
- Княжий Львів в угорській історіографії XV–XVII століть. *З історії західноукраїнських земель* / відп. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 14. С. 44–56.
- Вплив мору та голоду на перебіг русько-польських конфліктів XII–XIV століть. *Colloquia Russica*. Kraków; Przemyśl, 2019. Series I. Vol. 9. S. 271–278.
- Галицько-Волинські сюжети в «Regum Hungaricarum Decades» Антонія Бонфіні. *Українсько-угорський збірник* / відп. ред. Л. Войтович, Львів, 2019. Вип. 3. С. 127–140.
- Термін «Мала Русь» у документах XIV ст. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 13. С. 215–224.
- Поєдинок князя Ростислава Михайловича та лицаря Ворша – прелюдія до Ярославської битви 1245 року. *Проблеми історії війн і військового мистецтва* / за ред. Л. В. Войтовича. Львів, 2019. Вип. 2. С. 147–156.
- Князь Шварн Данилович: нариси політичної діяльності. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів, 2020. Кн. 4. С. 264–274.

Статті в інших виданнях

- Об источниках одного сообщения о Галицко-Волынской Руси в «Польской истории» Яна Длугоша. *Вспомогательные исторические дисциплины и источниковедение: современные исследования и перспективы развития: тезисы XXVII Междунар. научн. конф. (Москва, 9–11 апреля 2015 г.)*. Москва, 2015. С. 348–350.

Наукова конференція «Король Данило Романович 1264–2014: постать – епоха – традиція. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень. Львів, 2015. С. 76–77.

Останні з Романовичів: Андрій та Лев у західних джерелах. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі: проблеми їх збереження та використання*: матер. III Міжнар. наук. конф. (Львів; Урич, 7–8 квіт. 2016 р.) / відп. за вип. Р. Г. Миська. Львів, 2016. С. 62–63.

Княжий Львів в угорській історіографії XV–XVII століть. *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат. Проблеми їх збереження та використання*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. до 80-річчя від дня народження Михайла Рожка (Львів; Урич, 6–7 черв. 2019 р.) / відп. за вип. Р. Г. Миська. Львів, 2019. С. 34.

Княгиня Агафія Святославівна і поява Тевтонського ордену у Прибалтиці. *Феномен Європи: жінка в історії*: зб. матер. Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. Львів, 2020. С. 21–24.

Рецензії та огляди

[Огляд] VI Міжнародна наукова конференція *Colloquia Russica Rus' a kraje kultury łacińskiej: społeczeństwo, kultura, religia (X–XVI w.)*. *Проблеми слов'янознавства* / відп. ред. І. Шпик. Львів, 2015. Вип. 64. С. 211–212.

[Огляд] Наукова конференція «Король Данило Романович 1264–1214». *Український історичний журнал* / ред. кол. В. А. Смолій (гол. наук. ред.), Л. Винар та ін. Київ, 2015. № 2 (521). С. 230–233.

[Огляд] VIII Міжнародна конференція *Colloquia Russica: Religii та вірування Русі (X–XVI ст.)*. *Проблеми слов'янознавства* / відп. ред. І. Шпик. Львів, 2017. Вип. 66. С. 270–272.

[Огляд] X Міжнародна конференція *Colloquia Russica: Dyplomacja Rusi średniowiecznej (X–XVI w.)*. *Проблеми слов'янознавства* / відп. ред. І. Шпик. Львів, 2019. Вип. 68. С. 211–212.

Наукове редагування, упорядкування

Леонтій Войтович. Публікації 1975–2016 років / автор і упоряд. І. Паршин. Львів, 2016. 105 с.

Автореферати

Вектори політики володарів Галицько-Волинської Русі (за матеріалами наративних латиномовних джерел XIII–XV століть): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. 20 с.

Іван ПАСЛАВСЬКИЙ
кандидат філософських наук
провідний науковий співробітник

Народився 8 грудня 1945 р. у с. Волосянка Велика Старосамбірського району Львівської області.

У 1969 р. закінчив філологічний факультет Львівського університету ім. Івана Франка (спеціальність – «Класична філологія»).

У 1979 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Філософські аспекти міжконфесійної боротьби на Україні в XVII ст.».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1971 р.: молодший науковий (1971–1981), старший науковий співробітник відділу філософії (1981–2000), провідний науковий співробітник (від 2000 р.).

Наукові зацікавлення: історія української філософії та релігійно-церковне життя України середніх віків і ранньомодерного часу.

Монографії

Гисихія і раціо. Філософський світ української культури середніх віків і ранньомодерного часу. Львів, 2015. 616 с.

Колективна монографія

Участь євреїв у поширенні наукових та філософських знань на Україні в пізню княжу добу (XV ст.). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 7–12.

Статті в наукових виданнях

Заснування Угрівської, Холмської і Луцької єпархій. Причинки до церковної політики Романовичів. *Вісник Львівської комерційної академії*. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. С. 94–99.

Заходи о. Івана Гудза щодо збереження у Львові Ставропігійської друкарні в 1776–1779 роках. *Апологет. Богословський збірник Львівської духовної академії УПЦ КП*. Львів, 2011. № 1–2 (27–28). Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Львівське Ставропігійське Успенське братство в духовній культурі України»: до 425-ліття надання Львівському Ставропігійському братству Патріаршої Ставропігії (Львів, 26 трав. 2011 р.). С. 61–64.

Інформація про татар руського архієпископа Петра, учасника I Ліонського собору (1245 р.). *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 4. С. 208–231.

Новознайдена дата заснування Львова. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / від. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 20: Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. С. 535–549.

До питання про початки єпископства в Перемишлі. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2012. Т. 264: Праці Історично-філософської секції. С. 129–137.

Етнімічне розмежування між українцями й білорусами в українській суспільній думці кінця XVI–XVII століть. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21: Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 602–606.

Йосиф Сліпий – дослідник філософського вчення св. Томи Аквінського та його місця в історії української духовності. *Лицар нескореної Церкви. (До 120-ліття від дня народження патріарха Йосифа Сліпого)*. Статті і матеріали. Львів, 2012. С. 57–60.

Хто був ініціатором русько-римського зближення в 40-их роках XIII століття: Данило Романович чи Інокентій IV? *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 6. С. 153–172.

Яким «русським королям» папа Гонорій III адресував свого листа від 17 січня 1227 року? *Вісник НТШ*. Львів, 2012. Ч. 48. С. 25–27.

Галицький єпископ Петро – ставленик і дипломат Данила Романовича. *Український історичний журнал*. 2013. № 5. С. 76–88.

Невідомий документ про становище Львівського Успенського братства в 70-х роках XVIII століття. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 164–170.

Римська політика князя Данила Романовича в 30-х роках XIII століття. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 167–173.

Іпатій Потій – церковний діяч, письменник, богослов. *Іпатій Потій*. Львів, 2014. С. 12–43.

- Українсько-єврейська культурна співпраця в Києві за Олельковичів (40–70-і рр. XV ст.). *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*. Львів, 2014. Вип. 4. С. 48–70.
- Антоній Ангелович і Старосамбірщина. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 10–15.
- Андрей Шептицький і євреї. *Український Мойсей. До 150-ліття від дня народження митрополита Андрея Шептицького: статті та матеріали*. Львів: «Логос», 2015. С. 113–118.
- Афон та його ідеологія в українській релігійно-філософській думці середніх віків і ранньомодерного часу. *Афонська спадщина: Науковий альманах / The Athonite Heritage: Scholar's Anthology*. Київ; Чернігів, 2015. Вип. 1–2. С. 317–323.
- Астрономічні вчення в контексті української культури середніх віків і ранньомодерного часу. *Українське небо 2. Студії над історією астрономії в Україні*. Львів, 2016. С. 276–296.
- Галицько-Волинська держава у східній політиці папи Інокентія III (1198–1216). *З історії західно-українських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 3–9.
- Греко-католицизм як історичний тип українського християнства. *Історія релігій в Україні: наук. збірник*. Львів, 2016. Ч. 1. С. 56–67.
- Коронація Данила Романовича в контексті формування політичної ідеології Галицько-Волинської держави. *Король Данило Романович: культурна і державотворча спадщина його доби*. Львів, 2016. С. 36–47.
- Проект греко-католицького патріархату в Австрійській імперії в 40-х рр. XIX століття. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*. Львів, 2016. Вип. 5. С. 50–63.
- Участь адептів старого галицького москвофільства у підготовці та проведенні львівського псевдособору 1946 року. *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету*. Івано-Франківськ, 2016. С. 179–186.
- Християнський світ Ірини Калинець. *Українознавство: зб. наук. праць*. Львів, 2016. Вип. 81. С. 241–244.
- Львівський «Адельфотес» 1591 р. в контексті гуманістичних студій на Україні в кінці XVI – першій половині XVII ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 432–440.
- Реформація і перше українське національно-культурне відродження. *Реформація – 500: загальноєвропейський та український контекст*. Львів, 2017. С. 32–37.
- Маловідомі джерела до історії Греко-Католицької Церкви останньої чверті XVIII ст. (Рукописна спадщина о. Івана Гудза). *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Львів, 2018. Вип. 21, ч. 1. С. 116–121.
- Галицько-Волинська держава і папський Рим в епоху Романовичів. *Галицько-волинська доба / відп. ред. В. Александрович*. Львів, 2020. Т. 1: Студії з історії Галицько-Волинської держави XI–XIV століть. С. 75–114.

Статті в інших виданнях

- Передмова. *Собор св. Юра: 22 січня 1989 року. Документи і спогади* / упоряд. І. Калинець. Львів, 2011. С. 4–9.
- Атлант нескореної Церкви: Йосиф Сліпий (1892–1984). До 120-річчя від дня народження. *Львівщина в 2012 році. Знаменні і пам'ятні дати краю*. Львів, 2012. С. 18–24.
- Визначний дрогобичанин: причинки до портрета о. Онуфрія Волянського. *Жива Вода. Газета Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ*. 2012. Чис. 12. Грудень. С. 7.

Отець Іван Шевців. Посмертна згадка. *За вільну Україну*. 2012. 29 берез. С. 3 (співавт. І. Гречко). Київський православний митрополит Йоасаф Кроковський: церковний діяч, патріот, філософ. *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво*: зб. матер. VI Міжнар. конф. (Львів, 22 листоп. 2013 р.). Львів, 2013. С. 168–172.

Енциклопедичні статті

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія. Т. 1. Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [статті: Ангелович Антін. С. 144–146; Афон. С. 353–355; Балабан Гедеон. С. 385–386; Бачинський-Лешкович Олександр. С. 489–491]; Т. 2. Київ; Львів; Тернопіль, 2014 [статті: Білянський Петро. С. 175–176; Блажейовський Дмитро. С. 195–197; Богословсько-Наукове Товариство. С. 228–229; Богословсько-Педагогічна Академія. С. 229–230; «Бойківщина» [Т-во]. С. 261–262; Борецький Ісидор. С. 289–290; Боцян Йосип. С. 322–324; Бучко Іван. С. 454–456; Ваврик Михайло. С. 463–464; Великий Атанасій. С. 554–557]; Т. 3. Львів, 2016 [статті: Войнар Мелетій. С. 204–205; Войнаровський-Столобут Тит-Євген. С. 206–208; Галущинський Теодосій-Тит. С. 460–461; Ганкевич Климентій (Клим). С. 476–479; Германюк Максим. С. 572–574].

Переклад

[Пер. з нім.]: Герцль Теодор. Єврейська держава. Спроба сучасного розв'язання єврейського питання. Франко І. *Мойсей, Герцль Т. Єврейська держава*. Львів, 2016. С. 171–245.

Наукове редагування, упорядкування

Будитель Галицької України-Руси (До 200-ліття від дня народження Маркіяна Шашкевича). Статті і матеріали / ред. та з передм. І. Паславського. Львів, 2011. 112 с.
Іпатій Потій / ред. І. Паславського. Львів, 2013. 110 с.

Наталія САМСІН (ДУБИНКА) лаборант I категорії секретар відділу

Народилася 31 липня 1984 р. у м. Львів.

У 2007 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2008 р.: лаборант I категорії, секретар відділу. З 2010 року брала участь у впорядкуванні архіву Ярослава Ісаєвича.

Наукові зацікавлення: середньовічне малярство; життя і творча діяльність академіка Ярослава Ісаєвича; наукова та суспільна діяльність Я. Ісаєвича; історія Галицько-Волинської держави в дослідженні Я. Ісаєвича.

Статті в наукових виданнях

Архів Ярослава Ісаєвича в контексті історіографічної думки й культури Галичини. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. Львів, 2012–2013. Вип. 13–14. С. 538–548.

Статті в інших виданнях

Святкування Маланки. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 186.

Архів академіка Ярослава Ісаєвича. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 197–201.

Мар'ян ХОМЯК
молодший науковий співробітник

Народився 25 жовтня 1989 р. у м. Судова Вишня Яворівського району Львівської області.

У 2012 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2015–2019 рр. – працював на посаді молодшого наукового співробітника.

Наукові зацікавлення: церковні унії XV ст., історичне краєзнавство, локальна історія.

Монографії

Маврицій Горн (1917–2000): Життя і наукова спадщина / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015 (Серія: «Історики України»; № 13). 136 с.

Королівське вільне місто Вишня (1368–1772) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Простір-М, 2018. 59 с.

Статті в наукових виданнях

Галицька митрополія в політичних комбінаціях кінця XIV – початку XV в. *Вестник Гродненского государственного университета им. Янки Купалы. Серия 1. История и археология. Философия. Политология.* Гродно, 2015. № 2 (197). С. 124–133.

Маврицій Горн: штрихи до наукової біографії. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність.* 1661–2015 / за ред. Л. Зашкільняка та П. Серженги. Львів, 2015. С. 285–294.

Міська цивілізація у дослідженнях М. Горна (малі міста Руського і Белзького воєводств з кінця XV – до середини XVII ст.). *Київські полоністичні студії.* Київ, 2016. Т. 28. С. 278–286.

Польсько-литовський унійний проект на Констанцькому соборі. *Історія релігій в Україні: науковий збірник світлій пам'яті професора Ярослава Дашкевича (1926–2010).* Львів, 2016. Вип. 26. Ч. 1: Церковна історія. С. 46–55.

Київський митрополит Ісидор і проголошення Флорентійської церковної унії в Київській митрополії. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник.* Львів, 2017. Вип. 27. С. 22–36.

Статті в інших виданнях

Краєзнавчі розвідки: Привілей на магдебурзьке право Судовій Вишні. *Збруч.* 2012. 27 берез. URL: <https://zbruc.eu/node/78105>

Творець історичного вишенського краєзнавства. *Дмитрасевич Т. Благословляю вишенські стежини... Твори.* Судова Вишня; Львів, 2016. С. 6–12.

«Його праці завдячує Вишенщина свою честь» (Спогади Василя Дзіковського про о. Миколу Кишакевича та своє перебування у Бортятині). *Збруч.* 2016. 10 листоп. URL: <http://zbruc.eu/node/58557>

«Криваві забави» галицької молоді. *Збруч.* 2017. 13 черв. URL: <https://zbruc.eu/node/67218>

Мостиський феномен. *Збруч.* 2018. 2 лип. URL: <https://zbruc.eu/node/81143>

Рейдерство і фарсові вибори: староста Ян Коритко та вишенські міщани у світлі люстрації 1629 року. *Збруч.* 2017. 7 лют. URL: <http://zbruc.eu/node/62019>

Що читали у читальнях «Просвіти». *Збруч.* 2018. 16 берез. URL: <https://zbruc.eu/node/77746>

ВІДДІЛ НОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Відділ нової історії України – це провідний осередок студій над суспільно-політичним життям і національно-культурним відродженням українців у складі Австро-Угорської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Попередником був відділ історії України, який діяв у складі Інституту суспільних наук із 1951 р. по 1983 р. Його створення, по суті, було відновленням Львівського відділу Інституту історії Академії наук (АН) УРСР, створеного на базі історичних підрозділів Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) у 1940 р., що діяв до літа 1941 р., а також у 1944–1946 рр. Відділ розпочав діяльність 1 лютого 1940 р. Очолив його відомий історик, учень Михайла Грушевського, колишній голова історично-філософської секції (з 1934 р.) та керівник Комісії старої історії України НТШ, д-р філос. Іван Крип'якевич. До складу науковців відділу зараховано дійсних членів НТШ Омеляна Терлецького і Василя Гарасимчука, звичайних членів Степана Білецького та Федора Голійчука, наукових співробітників Івана Карпинця й Омеляна Пріцака. О. Терлецький, В. Гарасимчук і Ф. Голійчук обійняли посади старших наукових, а С. Білецький, І. Карпинець та О. Пріцак – молодших наукових співробітників. Керівником у 1951 р. призначено І. Крип'якевича, проте незабаром, у другій половині 1952 р., його усунуто від обов'язків і цю посаду обійняв Володимир Горбатюк. Після смерті останнього в червні 1953 р. І. Крип'якевич, уже як директор інституту, очолив відділ і керував ним до 1958 р. Згодом відділом завідував Михайло Івасюта (1958–1973).

Тематика досліджень у 50–60-х роках XX ст. охоплювала різні періоди історії України. Однак під тиском партійних органів все частіше ставала заполітизованою, посилювалася тенденція до розширення тематики радянського періоду за рахунок згортання досліджень минулих епох і обмеження локальної західноукраїнської. Попри це відділ тривалий час залишався одним із найповажніших осередків із питань історичного українознавства в системі АН України, а його наукова продукція здебільша не втратила вартості й дотепер.

У розробці проблем середньовіччя вагомий внесок належить акад. Іванові Крип'якевичу (праці з історії Галицько-Волинської держави і Визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького), Степан Білецький вивчав соціально-економічні відносини у Львові в XVII ст., Володимир Грабовецький досліджував народні рухи на Прикарпатті в XVI–XVIII ст., Ярослав Ісаєвич – братства, розвиток культури і друкарства в Україні. Період нової доби охоплювали питання з історії аграрних відносин і селянського руху в Галичині у XIX ст. (Михайло Герасименко й Микола Кравець, Феодосій Стеблій, Олег Полянський), історії промисловості та становища робітників (Григорій Ковальчак, Євген Яцкевич), історії суспільно-політичного руху й українсько-польських відносин (Володимир Борис, Феодосій Стеблій, Степан Трусович), а проблеми новітньої історії, зокрема українське питання як геополітичний чинник, національно-визвольний рух на західноукраїнських землях досліджували Олександр Карпенко, Микола Кравець, Юрій Сливка, Михайло Швагуляк, Михайло Герасименко, Богдан Дудикевич, Ярослав Лялька.

Розроблялися питання історії західних областей України радянського часу: демографічні процеси (Володимир Огоновський), розвиток промисловості (Григорій Ковальчак, Дмитро

Феодосій Стеблій

Низовий), виробнича діяльність і технічна творчість робітників (Микола Драк, Всеволод Іськів), соціальні процеси на селі (Михайло Івасюта, Віталій Масловський, Адам Мартинюк), громадсько-політичне життя (Олександра Кірсанова), розвиток народної і вищої освіти (І. Павлюк, Феодосій Стеблій), історія періодичної преси (Степан Качур).

Феодосій Стеблій доклав чимало зусиль для забезпечення високого рівня видання «Історії міст і сіл УРСР. Львівська область». У 1960-х роках він керував групою авторів, які писали нариси про міста та села Радехівського р-ну, сам був автором низки статей. На початку 1970-х інститут мав завдання стати головним центром у перевиданні «Історії міст і сіл УРСР. Львівська область» російською мовою, і на плечі Ф. Стеблія, по суті, лягла вся відповідальність за реалізацію цієї роботи.

Важливим здобутком не лише відділу, а й усього колективу Інституту суспільних наук стала опублікована в 1968 р. монографія «Торжество історичної справедливості. Закономірність возз'єднання західноукраїнських земель в радянській державі». Серед її авторів були: Микола Кравець, Олександр Карпенко, Григорій Ковальчак, Феодосій Стеблій, Юрій Сливка. Як зазначав Я. Ісаєвич, це був перший великий за обсягом і насичений фактами нарис історії усіх західноукраїнських земель у загальноукраїнському контексті. Незважаючи на обережність висловлювань, монографія стала об'єктом критичних випадів проти авторського колективу з боку надто ревливих поборників радянського режиму.

За результатами досліджень опубліковано монографії та (за участю працівників інших відділів) узагальнювальні праці: «Нариси історії Львова» (1956), «Історія Львова» (1984). Відділ видавав серійні збірники «З історії західноукраїнських земель» (1957–1960, вип. 1–5), «З історії Української РСР» (1962–1963, вип. 6–8). У них друкували матеріали, що підсумовували наукові дослідження з економічної й політичної історії західноукраїнських земель. Опубліковано статті про розвиток ремесла, промислів і торгівлі, соціальну структуру населення та суспільно-політичну боротьбу в містах Львів і Дрогобич у XVI–XVIII ст., про селянський рух на західноукраїнських землях XVII – першої половини XIX ст., розвиток капіталізму у промисловості й сільському господарстві, становище народних мас, про суспільно-політичний рух у другій половині XIX – на початку XX ст., соціально-економічні та політичні процеси в західних областях УРСР (1939–1941).

Феодосій Стеблій, ?

Поряд із дослідженням проблем історії відділ приділяв чимало уваги студіям зі спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. З питань джерелознавства й історіографії опубліковано праці І. Крип'якевича «Джерела до історії Галичини періоду феодалізму» (1962), Я. Ісаєвича «Джерела з історії української культури доби феодалізму. XVI–XVIII ст.» (1972). М. Кравця «Іван Франко – історик України», В. Гавриленка «Українська сфрагістика. Питання предмета та історіографії» (1977), Я. Дашкевича «Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV–XIX веков (Историкографический очерк)» (1962). Нарис методики історичних досліджень надрукував І. Крип'якевич («Український історичний журнал», 1967). Праці з історичної бібліографії та книгознавства опублікували І. Крип'якевич, Я. Дашкевич, М. Івасюта, Я. Ісаєвич і Ф. Стеблій.

У 1974 р. завідувачем відділу став Феодосій Стеблій і очолював його до 2012 р. У 1979 р. із групи співробітників відділу сформовано відділ історії соціалістичного будівництва (тепер – новітньої історії), а в 1983 р. із частини працівників – відділ історико-культурних пам'яток (тепер – історії середніх віків). Через реорганізацію та зміну структури інституту профіль відділу звужено й під тиском партійних керівників традиційну назву «відділ історії України» замінено на «відділ суспільно-політичних рухів».

У 80-х роках ХХ ст. тут працювали: Феодосій Стеблій, Володимир Борис, Микола Драк, Степан Трусевич, Ярослав Грицак, Володимир Парубій, Олег Полянський, Петро Шкраб'юк, Ігор Марков, Ігор Яцкевич. Головним напрямом досліджень у той час була історія соціальних і суспільно-політичних рухів та громадсько-культурного життя на західних землях України з кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. На базі відділу сформувався творчий колектив (керівник – Ф. Стеблій, співорг. – О. Полянський, С. Трусевич та ін.), який зробив спробу комплексного міждисциплінарного аналізу спадщини західноукраїнських романтиків у колективній монографії «“Руська Трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України» (1987). Багатим джерельним доповненням цього видання став підготований спільно з працівниками архівів і опублікований збірник документів та матеріалів «Русалка Дністрова» (відповід. ред. Ф. Стеблій, співупоряд. О. Купчинський, Я. Грицак, В. Парубій, О. Полянський, Є. Гуменюк).

З'ясовувалися роль і місце в суспільно-політичному й культурному житті Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Павлика, Володимира Гнатюка, Михайла Грушевського, Андрея Шептицького, а в розвитку українознавства – Наукового товариства ім. Шевченка, питання відносин українців з іншими народами (Феодосій Стеблій, Степан Трусевич, Микола Драк, Ярослав Грицак, Надія Гранчак, Петро Шкраб'юк, Богдан Якимович). Серед досягнень відділу монографії, зокрема розділи в колективних працях «Історія Львова» (1984, Ф. Стеблій – співавтор. авт. кол., співавтор. М. Драк, С. Трусевич), «Украинские Карпаты» (1989, співавтор. Ф. Стеблій, С. Трусевич), «Історія України. Курс лекцій: у 2 т.» (1991, співавтор. Ф. Стеблій, С. Трусевич), низка статей у наукових збірниках, серед яких у першому позацензурному виданні інституту «Т. Шевченко і українська національна культура» (1990, Ф. Стеблій, Я. Грицак, М. Драк, С. Трусевич, П. Шкраб'юк, Б. Якимович, І. Яцкевич).

Науковий доробок відділу ліг в основу дослідження проблеми соборності українських земель в умовах підневільного становища у складі Російської та Австрійської імперій. За його наслідками спільно з відділом історії культури інституту й історичним факультетом Львівського державного університету ім. І. Франка та працівниками Інституту історії АН України опубліковано колективну монографію під дещо заідеологізованою назвою «Історичні передумови возз'єднання українських земель» (1989, відповід. ред. Ф. Стеблій, співавтор. Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, С. Трусевич, С. Макарчук, В. Смолій, В. Сарбей). У ній попри певну данину нав'язуваним зверху ідеологічним схемам на основі критичного аналізу доробку історіографії та поглибленого вивчення великого джерельного матеріалу, відповідно до зростання в той час громадського зацікавлення історичним минулим і породженими атмосферою лібералізації кращими можливостями його задоволення, була зроблена спроба простежити багатівіковий процес формування етнічної території українців від розселення раннього східного слов'янства і формування держави Київської Русі до початку ХХ ст., зародження та розвитку національного руху в бездержавний період існування нації аж до сформування ним постулату спочатку національно-територіальної, а згодом і повної державної незалежності України з об'єднанням у її складі всіх етнічних українських земель, передумови для реалізації якого виникли внаслідок розпаду Російської та Австро-Угорської імперій у вирі Першої світової війни.

Науковці відділу брали участь в упорядкуванні 46-го тому «Зібрання творів І. Франка» (1985–1986, Я. Грицак, Ф. Стеблій, С. Трусевич), матеріалів наукових симпозіумів «Іван Франко і світова культура» (1990, Б. Якимович) та «Т. Шевченко і українська національна культура» (1990, Я. Грицак, Ф. Стеблій), книги «Розвиток науки в західних областях УРСР. 1939–1989» (1990, П. Шкраб'юк), збірників документів «Історія Львова в документах і матеріалах» (1989, Ф. Стеблій, С. Трусевич), «Селянський рух на Україні, 1826–1849 рр.» (1985, Ф. Стеблій), «Робітничий рух на Україні, 1885–1894» (1990, Я. Грицак).

У 80-ті роки ХХ ст. у відділі підготовлено й захищено кандидатські дисертації: «Селянське повстання в Галичині 1846 р.» (О. Полянський), «Робітники Бориславсько-Дрогобицького нафтового басейну другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: формування, становище, класова боротьба» (Я. Грицак), «Культурні зв'язки українського, чеського та словацького народів в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст.» (Н. Гранчак).

На базі відділу проводилися всеукраїнські й міжнародні наукові конференції: «Революційно-демократичний рух в країнах Східної Європи в другій половині ХІХ ст.» (1985), «“Руська Трійця” і слов'янські культури епохи романтизму» (1987), «Т. Шевченко і українська національна культура» (1989), «З історії українсько-чесько-словацьких культурних зв'язків» (1990). «Суспільно-політична і філософська думка на західноукраїнських землях у контексті національно-культурного розвитку народів Австро-Угорщини» (1991).

Працівники брали активну участь у поживленні громадсько-політичного життя напередодні розпаду Радянського Союзу. М. Драк став одним з ініціаторів створення осередку Народного руху України в інституті. І. Марков – співзасновником Товариства Лева та головою його історичної секції (1987–1988), співзасновником і редактором часопису «Поступ» (1989–1990).

Здобуття Україною незалежності на початку 90-х років ХХ ст. відкрило перед працівниками інституту нові перспективи наукового пошуку, вільного від ідеологічного контролю і цензурних обмежень. Нові завдання вимагали нової структури установи. Відтак відбулася структурна та кадрова реорганізація і відповідно уточнено науковий профіль відділів. Завдання відділу було звужено до дослідження соціальних і суспільно-політичних рухів та громадсько-культурного життя на західноукраїнських землях від кінця ХVІІІ до початку ХХ ст. Якщо на початку головні зусилля більшості працівників були зосереджені на вивченні місця «Руської Трійці» в суспільно-політичному житті українського народу, що дало поштовх до відродження в Україні такої дискримінованої після 1939 р. дисципліни як шашкевичезнавство, то згодом головним напрямом обрали проблеми національного руху на західних землях України вкінці ХVІІІ – на початку ХХ ст., простежуючи його напрями, течії та інституції, основні етапи й форми.

У зв'язку з реорганізацією Інституту суспільних наук в Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 1993 р. відділ суспільно-політичних рухів перейменовано на відділ нової історії України. У 90-х роках ХХ ст. його співробітниками були: Ярослав Грицак, Володимир Пашук, Остап Середа, Ігор Чорновол, Петро Шкраб'юк, Богдан Якимович.

Серед досягнень – індивідуальні монографії, зокрема Ярослава Грицака про Івана Франка («Дух, що тіло рве до бою. Спроба політичного портрета Івана Франка», 1990), Василя Гориня «Іван Франко і Леся Українка» (1998). Дослідження соціально-економічних питань з історії України – Я. Грицак уклав збірник документів «Робітничий рух на Україні (1885–1894)» (1990), В. Пашук підготував працю «Сезонні робітники Правобережної України в післяреформовий період» (1995).

Одним із напрямів наукової роботи працівників як інституту, так і відділу було перевидання книг, що не втратили актуальності. Особлива увага привернута до наукових праць патрона інституту І. Крип'якевича: «Історія України» (1990), передмову до якої написали Я. Дашкевич і Б. Якимович, «Мала історія України» (1990) з передмовою Я. Грицака, «Історичні проходи по Львову» (1991) зі вступною статтею Я. Ісаєвича та Б. Якимовича; «Історія України» (1992), яку впорядкував Б. Якимович, а унікальну брошуру В. Подолинського «Слово перестороги» (1995) підготував до видання Ф. Стеблій, О. Лотоцький – «Княжа слава» (1991), Я. Грицак – «Нариси з історії нової України» (1991) й «Історичні есе» у 2-х т. І. Лисяка-Рудницького (1994).

Відділ був одним з організаторів на базі інституту наукового семінару «Проблеми політичної історії України» (керівники – Я. Ісаєвич, Ю. Сливка, Ф. Стеблій).

Національне відродження кінця 80-х – початку 90-х викликало запит в українському суспільстві на знання власної символіки. З відділу вийшли ініціативи щодо відродження традиційної української національної. Вагомий у цьому напрямі внесок належить Б. Якимовичеві. У вересні 1988 р. за дорученням тодішнього директора Інституту суспільних наук Михайла Брика

він підготував наукову довідку на цю тему. Дослідження призначалося для партійно-державних органів – саме в той час активно відроджувалися національні символи в республіках Балтії. І хоч документ був таємним, довідку підпільно поширювали. Восени 1989 р. розширений варіант дослідження (під назвою «До питання про українську національну символіку») опублікував часопис «Пам'ятки України». Б. Якимович – автор проектів документів, на основі яких Верховна Рада незалежної України взимку 1992 р. затвердила українські національні символи як державні. Сферою наукових зацікавлень дослідника була військова історія України, зокрема Українських січових стрільців. Його авторству належить монографія «Збройні сили України: Нарис історії» (Львів, 1996).

Працівники відділу стали співорганізаторами відродження Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. З ініціативи Я. Грицака та Ф. Стеблій на базі інституту в 1989 р. проведено Молодіжний науковий семінар та представницький науковий симпозиум «Т. Шевченко і українська національна культура» (серед доповідачів були Ф. Стеблій, Я. Грицак, М. Драк, Б. Якимович), які стали першою відкритою спробою реабілітації НТШ. Я. Грицак і Ф. Стеблій увійшли до ініціативної групи відродження товариства та брали участь у заходах щодо підготовки його установчих зборів, а згодом працювали в історичній комісії. Я. Грицак став співорганізатором першого круглого столу істориків, організованого НТШ у Славську 1990 р., на якому обговорювали актуальні проблеми дослідження історії України.

Пожвавилися різні форми міжнародної співпраці науковців відділу. Феодосій Стеблій організував в інституті прийом десятків учених із діаспори, а одного з найбільших авторів закордонного українознавства – Омеляна Пріцака – представив численному зібранню інтелігенції Львова. Почастішали відрядження співробітників до закордонних наукових центрів. Для участі в міжнародних наукових конференціях виїздили: Ф. Стеблій (Пряшів, Відень, Траттен/Пошіце), Я. Грицак (Краків, Відень, Мюнхен, Перемишль), Б. Якимович (Ряшів, Жешув, Гданськ, Торонто), на стажування – Я. Грицак (Гарвард, Едмонтон), І. Марков (Відень, Мюнхен). І. Марков, перебуваючи на стажуванні в Українському вільному університеті, почав співпрацювати з українською редакцією радіо «Свобода» / «Вільна Європа» та її Дослідним інститутом, спеціалізуючись у

Зліва направо: Богдан Якимович, Остап Середа, Феодосій Стеблій, Ірина Орлевич, Володимир Пащук, Петро Шкраб'юк

сфері політології. Згодом став співзасновником Політологічного центру у Львові, керівником його дослідного відділу та редактором журналу «Генеза» (1992).

У 1990-х роках у відділі нової історії України працювали кандидати історичних наук Ф. Стеблій (завідувач), В. Пашук, П. Шкраб'юк, Б. Якимович, І. Чорновол (до 1998 р.), магістр О. Середа, історик-архівіст С. Пахолків, у 1995 р. аспіранткою стала І. Орлевич, старший лаборант І. Штангрет.

Одержавши змогу в незалежній Україні вільно визначати наукову проблематику, відділ, опираючись на попередній творчий доробок, обрав головним напрямом наукових досліджень історію національного руху на західних землях України в добу національного відродження (кінець XVIII – початок XX ст.). Розроблялися питання джерелознавства й історіографії національного руху, простежувалися його напрями, течії та інституції, основні етапи й форми.

Феодосій Стеблій зосередив увагу на дослідженні українського національного руху першої половини XIX ст. Він – автор досліджень про Перемишльський культурно-освітній осередок першої половини XIX ст.; національно-політичний сенс і державницькі акценти діяльності «Руської Трійці»; багатогранну діяльність першої легальної української політичної організації – Головної Руської Ради, яка очолила український національний рух у Галичині під час революції 1848–1849 рр.; визначну пам'ятку української політичної думки середини XIX ст. – брошуру Василя Подолинського «Слово перестороги» (1848). У циклі історіографічних нарисів автора простежено внесок у дослідження національно-визвольного руху на західних землях України визначних істориків і політиків М. Драгоманова, І. Франка, М. Грушевського, В. Гнатюка, І. Кревецького, І. Карпинця, літературознавця М. Тершаківця та ін. Доробок дослідника з історії західноукраїнського національного відродження узагальнено в численних статтях та колективній праці «Історія України: нове бачення», яка витримала три перевидання (1996, 1997, 2000).

Праці з цієї тематики суттєво доповнили дослідження працівників відділу. Монографія І. Орлевич «Ставропігійський інститут у Львові кінець XVIII – 60-і рр. XIX ст.» (2000) присвячена єдиній у той час світській інституції українців Галичини. У ній простежено еволюцію правового статусу Ставропігії, її структуру, фінансово-економічну, релігійну, видавничу, освітню діяльність і загалом місце у процесі українського національного відродження.

Місце ранніх народовців у громадсько-політичному житті українців Галичини дослідив О. Середа і дійшов висновку, що ця течія вже від початку 1860-х років XIX ст. як репрезентант української національної ідеї в Галичині ставила завданням входження українських земель як

Зліва направо: Ірина Орлевич, Феодосій Стеблій, Богдан Якимович, Остап Середа, Володимир Пашук, Петро Шкраб'юк. Засідання відділу. 2001 р.

одного цілого до складу Центрально-Європейської федерації народів, що мала утвердитися на місці Австрійської імперії.

С. Пахолків узявся за дослідження процесу формування й суспільної ролі української інтелігенції в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

В. Пашук зайнявся студіюванням місця в національному житті галичан товариства «Просвіта», підсумком якого стала публікація всіх чинних у 1868–1939 рр. статутів товариства (1999) та нарисів «Товариство “Просвіта” крізь призму “Слова” (До історії стосунків українських громадсько-політичних угруповань (народовці і москвофіли) в другій половині ХІХ ст.)» та «“Просвіта” на Кам’янецьчині» (1999).

Роль родини Павликів і репрезентованої ними Українсько-руської радикальної партії – першої не тільки в Україні, а й у Європі партії соціальної орієнтації та першої проповідниці постулату (гасла) державної незалежності України – у політичному житті краю простежив П. Шкраб’юк.

Динаміка польсько-українських відносин наприкінці ХІХ ст., генеза, перебіг подій і наслідки польсько-української угоди 1890–1894 рр. стали об’єктом наукових пошуків І. Чорновола, узагальнених монографією «Польсько-українська угода 1890–1894 рр.» (2000).

Б. Якимович вперше в українській історіографії написав монографію про видавничу діяльність І. Франка в 1870–1880-х роках («Книга. Просвіта. Нація», 1996). Іншим аспектом наукових пошуків цього дослідника стало формування військово-політичного потенціалу національно-визвольного руху. Як підсумок – видання книги «Збройні Сили України нарис історії» (1996).

Працівники відділу були співавторами навчального посібника «Історія України» (1996 і 1998, співред. Ф. Стеблій, співавт. Б. Якимович), колективних праць «Львів: історичні нариси» (1996, співупоряд. Ф. Стеблій, співавт. Ф. Стеблій, В. Пашук, Б. Якимович), «Львівщина: історико-культурні та краєзнавчі нариси» (1998, співавт. Ф. Стеблій), наукових збірників «Шашкевичіана» (1993, 1996, 2000, Ф. Стеблій, І. Орлевич, В. Пашук, О. Серета, П. Шкраб’юк, Б. Якимович), «Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин» (1998, співред. Б. Якимович), «Перемишль і Перемиська земля протягом віків» (1996, 2001, співупоряд. Ф. Стеблій, співавт. Ф. Стеблій, В. Пашук, О. Серета, І. Чорновол, П. Шкраб’юк, Б. Якимович), «Просвіта: історія та сучасність» (1998, В. Пашук), «Некрополі України» (1999, Ф. Стеблій, П. Шкраб’юк), «Довідника з історії України» (1995, 1999, 2001, І. Орлевич, В. Пашук, О. Серета, Ф. Стеблій, Б. Якимович), бібліографічного покажчика «Історія України. 1993» (1997), реферативно-бібліографічного бюлетеня «Українознавство. 1993» (1997, О. Серета). Окремими виданнями вийшли праці П. Шкраб’юка «Виноградник Господній» (1995) і «Попід Золоті Ворота» (1997), монографія В. Пашука «Заробітчани Правобережної України (друга половина ХІХ ст.)» (2000), Ф. Стеблія «Іван Карпинець. 1898–1954» (1999).

На базі відділу організовано наукові конференції: Шашкевичівські читання (1991, 1994, 1996, 2000), «Український, польський і європейський національні рухи в Галичині у ХІХ ст.: порівняльний аналіз» (1994), «Генеза ідеї української політичної самостійності: від “Слова перестороги” до “України irredenty”» (1995).

З 2012 р. по 2015 р. відділ очолював Остап Серета, а з 2016 р. – Ірина Орлевич.

На початку ХХІ ст. головним предметом досліджень відділу стали процеси модернізації громадсько-політичного й культурного життя в західних землях України у всеукраїнському та загальноєвропейському контекстах кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. Спільно із відділом новітньої історії реалізовано низку планових тем, до прикладу: «Суспільно-політичні процеси в Україні у контексті національно-державного розвитку країн Центрально-Східної Європи (ХІХ–ХХ ст.)», «Західноукраїнські землі в

Зліва направо: Марта Сікіринська, Наталія Колб, Ірина Орлевич, Роман Голик, Остап Серета

контексті націєтворчих процесів у Центрально-Східній Європі (XIX – початку XXI ст.), «Взаємодія інституцій держави і громадянського суспільства в Україні у другій половині XIX–XX ст. Західні землі».

Працівники відділу досліджували взаємодію громадських інституцій і державних органів як чинника модернізаційних змін на західноукраїнських землях, розкрили чимало важливих питань історії формування національно-політичних орієнтацій галицьких українців у другій половині XIX – на початку XX ст., питання генези ідеї громадянського суспільства на західноукраїнських землях у XIX – на початку XX ст. та схарактеризували початкову інституціоналізацію народо-вещького руху (60–70-ті роки XIX ст.) (Ф. Стеблій, О. Середа), зародження і трансформацію русофільського руху у другій половині XIX – першій половині XX ст. від культурно-просвітницької течії до політичної (І. Орлевич), формування ідеї української національної демократії, становлення партійної структури, форми й методи національної мобілізації, а також вступ українського національно-демократичного руху в масову фазу (В. Расевич), суспільні уявлення і стереотипи в щоденному житті галичан періоду Першої світової війни, розвиток писемної культури та її вплив на формування суспільних уявлень Східної Європи і Галичини (Р. Голик), роль духовенства й церковних інституцій в націєтворчих процесах у другій половині XIX – на початку XX ст. (Н. Колб), еволюцію католицької церковної доктрини (на прикладі Римо-Католицької та Греко-Католицької Церков у Галичині) в нових суспільно-політичних умовах переходу політичних процесів у масову фазу (Н. Кісь), проблему компаративних фронтирів і перспективи їхнього застосування в історії України, виняткову роль фронтирів у формуванні ранньомодерних інститутів самоврядування (І. Чорновол). На початку XXI ст. інтелектуальні здобутки відділу збагатилися працями Романа Голика, Андрія Заярнюка, Наталії Колб, Назара Кіся, Ірини Орлевич, Василя Расевича, Марти Сікіринської.

Науковий доробок відділу поповнився індивідуальними монографіями. Теоретичне підґрунтя, витоки й розвиток писемної культури як форми культурної пам'яті і її вплив на формування суспільних уявлень Східної Європи й Галичини дослідив Р. Голик у монографії «Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині» (2016). В. Пашук у дослідженні «Товариство “Просвіта”: формування організаційних норм і засад (1868–1939)» (2015) проаналізував організаційні положення статутів, розкрив норми та засади, за допомогою яких формувалася масова просвітницька організація. У монографії Н. Колб «“З Богом за Церкву і вітчизну”: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття» (2015) досліджено діяльність зазначеної соціальної верстви як окремої соціальної групи, що відзначалася високою громадською активністю. До книги І. Чорновола «100 видатних львів'ян» (2009) увійшло 100 науково-популярних есеїв про відомих львів'ян XIX–XX ст. – австрійців, вірмен, євреїв, поляків, українців, мусульман, чії імена записані на скрижалях світової історії та культури.

Зліва направо: Василь Расевич, Наталія Колб, Роман Голик, Остап Середа

Н. Кісь у дослідженні «Пам'ять та ідентичність українських греко-католиків. Про джерела історичної політики УГКЦ» (2018) показав, що УГКЦ (Українська Греко-Католицька Церква) виконувала не лише безпосередню релігійну місію, а й часто виступала промотором ідеологічно-історіософських, політичних і соціальних гасел. Роль Ставропігійського інституту в суспільно-політичному, культурному та релігійному житті українців Галичини у 1788–1914 рр. проаналізувала в монографії, виданій у співавторстві з О. Киричук, І. Орлевич у 2018 р.

Завдяки невтомній діяльності свого фундатора Феодосія Стеблія відділ залишається основним координаційним осередком міжнародних досліджень з історичного шашкевиче-

знавства. Це дозволило розкрити роль історико-культурної спадщини як чинника формування української національної ідентичності в епоху романтизму, значення творчості Маркіяна Шашкевича та його послідовників для формування ідеалу української незалежності й соборності. В інституті діє позаструктурна Шашкевичівська комісія. Її члени – Феодосій Стеблій, Микола Ільницький, Василь Горинь, Петро Шкраб'юк, Богдан Якимович – упорядкували п'ять тематичних збірників «Шашкевичіана», видають «Бібліотеку Шашкевичіани». На базі відділу щорічно традиційно проходять наукові та громадські форуми, присвячені діяльності діячів «Руської Трійці» (зокрема у 2008 р. проведено Шашкевичівські читання «Шашкевич в контексті українського національного відродження», у листопаді 2014 р. із нагоди 200-ліття Якова Головацького проведено наукову конференцію). Цій же тематиці присвячено низку видань. Так, у 2011 р. до 200-ліття від дня народження Маркіяна Шашкевича видано збірник статей і матеріалів «Будитель галицької України-Руси», книгу авторства Василя Гориня «Перепоховання Маркіяна Шашкевича» та праці Феодосія Стеблія «Маркіян Шашкевич – проповідник незалежності соборної України» та «Маркіян Шашкевич і Золочівщина. Історико-культурні нариси».

У ювілейному шевченківському році (2014) в центрі наукових пошуків працівників відділу перебували питання впливу творчої спадщини й культу Тараса Шевченка на інтеграцію Галичини в загальноукраїнський національно-культурний простір. Цим питанням була присвячена окрема секція в межах IV Наукових читань ім. акад. Я. Ісаєвича. За їхніми матеріалами у відділі підготовано наступний випуск інститутського збірника «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність». Окрім цього, з нагоди 200-річчя Кобзаря Ф. Стеблій уклав збірник «Тарас Шевченко і Галичина. Статті та матеріали», до якого ввійшли маловідомі шевченкознавчі напрацювання (статті, доповіді, інформації) галицьких громадсько-культурних діячів, письменників і вчених, зокрема І. Франка, М. Грушевського, К. Студинського, В. Щурата, І. Крип'якевича, М. Возняка, Б. Лепкого, Я. Ісаєвича й ін. Результати шевченківських досліджень працівники відділу публікували в 2014 р. у таких чільних наукових часописах, як «Український історичний журнал» (Р. Голик), «Записки НТШ» (Ф. Стеблій), «Краєзнавство» (О. Серєда, Ф. Стеблій), «Kyiv-Mohyla Humanities Journal»

Зліва направо: Павло Артимішин, Назар Кісь, Ірина Орлевич, Наталія Колб, Валентина Прокіп. Міжнародна наукова конференція «Історія релігій в Україні». 2019 р.

(О. Середа). В. Пашук видав монографічне дослідження «Внесок “Просвіти” у формування культури Т. Шевченка в Галичині. Перші кроки. 1868–1876 рр.», а І. Орлевич, О. Середа та Ф. Стеблій стали співавторами колективного дослідження «Тарас Шевченко: галицький вимір». Окремим збірником вийшли шевченкознавчі студії цього й попередніх років авторства Ф. Стеблія «Маркіян. Русини. Голос галичан».

Працівники відділу стали дописувачами в колективних монографіях, виданих в інституті та за кордоном. Зокрема, В. Расевич підготував два розділи: «Західно-Українська Народна Республіка у 1918–1919 рр.» і «Життя за окупації: погляд зсередини» до колективної монографії «Україна між самовизначенням і окупацією 1917–1922», яку видав Інститут Больцмана (Грац, Австрія). Англійською мовою вона вийшла в Канадському інституті українських студій. Р. Голик та І. Орлевич взяли участь у підготовці колективної монографії «Галичина: історія, політика, культура. Перша світова війна» (відп. ред. І. Патер). Співробітники відділу (Р. Голик, О. Середа, Н. Колб, В. Пашук, І. Орлевич) увійшли до складу авторського колективу монографії за редакцією М. Литвина «Австрійська Галичина».

Працівники відділу реалізували низку позапланових видавничих проєктів. У 2009 р. спільно з Львівським музеєм історії релігії видано тематичний збірник «Галицька митрополія. 1303–1807–2007: Статті і матеріали» (наук. ред. Ф. Стеблій, упоряд. І. Орлевич).

Вагомий здобуток відділу – видання колективних позапланових монографій, які стали спільним проєктом з Інститутом релігієзнавства – філією Львівського музею історії релігії. У 2016 р. вийшла монографія «Національна ідентифікація українців Галичини у ХІХ – на початку ХХ століття (еволюція етноніма)» за редакцією І. Орлевич, де розглянуто особливості національної ідентифікації галицьких українців у вказаний період крізь призму етнонімічних характеристик. Монографія «Львівська Ставропігія: історія, персоналії, взаємини» підготовлена до друку завідувачем відділу Іриною Орлевич спільно із завідувачем відділу історії середніх віків Володимиром Александровичем у 2017 р. У збірнику висвітлено окремі питання історії братського руху, його роль у структурі й розвитку Київської митрополії та вплив на

*Відділівський семінар за участі Томаша Пудлоцькі.
Зліва направо: Роман Голик і Наталія Колб*

релігійне життя, проаналізовано діяльність Ставропігії, взаємини з іншими конфрастерніями, соціальними й мистецькими середовищами, а також засади діяльності, членство, внутрішньоінституційні конфлікти тощо. Монографія, присвячена ювілею товариства «Просвіта», вийшла у 2019 р.

У 2013 р. відділ відновив видання періодичного видання «З історії західноукраїнських земель». На 2018 р. вийшло шість випусків (за ред. І. Орлевич). Наукові статті збірника охоплюють широкий спектр питань із політичної історії, проблеми релігійного життя, господарсько-економічні та культурницько-просвітні аспекти розвитку західноукраїнських земель, містять спогади сучасників тощо.

Значним був внесок працівників відділу у підготовку енциклопедичних і довідкових видань загальноукраїнського й регіонального значення («Енциклопедія історії України», «Енциклопедія сучасної України», «Енциклопедія Львова», «Енциклопедія Львівського університету», «Енциклопедія НТШ»).

Відділ виступив співорганізатором XXV–XXIX (2015–2019) Міжнародних наукових конференцій «Історія релігій в Україні», яку щорічно проводить Львівський музей історії релігії. На них розглядається широке коло питань: християнство в домодерну епоху, держава, релігія та суспільство кінця XVIII – початку XIX ст., конфесії, національні рухи й тоталітарні режими у XX ст., філософія, політологія, соціологія, сакральне мистецтво, розкрито становище християнських Церков (православних, римо- і греко-католицьких) на українських землях, що в різні часи входили до складу Першої та Другої Речі Посполитої, Габсбурзької та Російської монархій, Радянського Союзу.

Завідувач відділу Остап Середа у 2013-му відновив традицію проведення відділівських семінарів. Відтоді щорічно в цьому заході беруть участь українські та зарубіжні вчені. Зокрема, у 2013 р. виступила викладачка Університету міста Нью-Йорк Ірина Вушко, співробітник Інституту історії Ягеллонського університету (Краків, Польща) Томаш Пудлоцкі (Tomasz Pudłocki) (2015, 2016, 2017), канд. іст. наук, доцент кафедри джерелознавства і допоміжних історичних дисциплін

Міжнародна конференція «Релігійно-культурні процеси в країнах Центрально-Східної Європи: випробовування війною». Зліва направо: Томаш Пудлоцкі, Володимир Пашук, Олена Луців, Ліліана Гентош, Ганна Дидик-Меуш, Ірина Орлевич, Олег Павлишин, Адам Щупак, Олександр Седляр, Павло Артимишин, Наталія Мисак, Артур Іжевський, Олександра Киричук, Феодосій Стеблій, Наталія Колб. 2019 р.

Російського державного гуманітарного університету (Москва) Юлія Шустова (Юлія Шустова, 2015), докторантка історичного факультету Ягеллонського університету (Краків, Польща) Магдалена Арсеніч (Magdalena Arsenich, 2016), доктор історії, співробітниця Інституту історії Жешувського університету (Польща) Агнешка Кавалець (Agnieszka Kawalec, 2016), докторант Інституту історії Ягеллонського університету (Краків, Польща) Каміль Рушала (Kamil Ruszała, 2017), канд. іст. наук, доцент кафедри теорії та історії держави та права Національного транспортного університету (Київ) Вікторія Волошенко (2017), канд. іст. наук, доцент Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка Лідія Лазурко, канд. філол. наук, співробітниця Інституту народознавства НАН України Оксана Кузьменко (2015), канд. мист., співробітниця Інституту народознавства НАН України Мар'яна Левицька (2016) та ін.

Відділ співпрацює з різними науковими й культурними установами в організації конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Спільно з Історичним музеєм проведено Міжнародний науковий семінар «1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі» (23 січня 2014 р.).

Спільно з Інститутом релігієзнавства та відділом історії середніх віків за ініціативи В. Александровича започатковано в 2016 р. конференцію «Львівська Ставропігія та український Львів», яка стала щорічною. Спільно з Інститутом релігієзнавства відділ організував і провів у 2019 р. Міжнародну конференцію «Релігія та культура в країнах Центрально-Східної Європи: випробування війною».

Відділ виступає співорганізатором Ісаєвичівських читань, які щорічно відбуваються в інституті. 2020 р. у межах цієї події організував секцію «Назви та самоназви українців у XIX–XX ст.».

Ісаєвичівські читання. У межах цієї події відділ організував секцію: «Назви та самоназви українців у XIX–XX ст.». Зліва направо: Роман Голик, Наталія Мисак, Наталія Колб, Ірина Орлевич. 2020 р.

Працівники відділу нової історії України брали участь у роботі міжнародних дослідницьких груп і наукових проєктів. У межах програми ReSET Інституту відкритого суспільства (Будапешт, Угорщина) О. Серєда у 2009 р. був керівником міжнародного проєкту «Переосмислюючи соціальний час та простір: національна, регіональна та локальна парадигми у викладанні про Центральну та Східну Європу». Він також брав участь у проєкті «Простори європейської культури», організованому Європейським університетом Флоренції (Італія). Учасником міжнародного наукового проєкту дослідження наслідків війни Інституту Людвіга Больцмана (Австрія) «1918 рік: окупація України Центральними державами» був В. Рєсєвич. Разом із Посольством Рєспубліки Австрія в Україні та Бюро австрійської кооперації він підготував книжкову виставку «Austriaca leopoliensia» до офіційного візиту президента Рєспубліки Австрія Гайнца Фішєра в Україну (Львів, 8 липня 2009 р.). На стажуванні у Відєнському університеті перебував І. Косик (2010). О. Серєда у 2010 р. брав участь у колективному міжнародному науковому проєкті «Простори європейської культури», профінансованому грантом Європейського університету (Італія, Флоренція), працюючи над темою «Музичний театр у Києві на мапі східноєвропейської оперної індустрії у другій половині XIX ст.: культурний та політичний виміри».

У 2011 р. О. Серєда став співдиректором міжнародного проєкту «Нова культурна історія Центральної та Східної Європи. Критичні питання та переоцінки» (в межах програми ReSET

Інституту відкритого суспільства, м. Будапешт); а також брав участь у міжнародному науковому проєкті «Історія модерної політичної думки у Східно-Центральній Європі» як експерт з українських питань (Центральноєвропейський університет, Будапешт; Центр наукових студій, Софія). У межах проєкту при співучасті Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України проведено Міжнародну наукову сесію (Львів, 5–11 березня 2013 р.). О. Середа брав участь у роботі дослідницького проєкту Європейської наукової ради «Узгоджуючи модерність. Історія новочасної політичної думки в Центрально-Східній Європі». Науковець є членом Міжнародної комісії історичних слов'янознавчих студій; Міжнародної дослідницької асоціації студій над національними рухами та громадськими організаціями в Європі (NISE); секретарем Українського національного комітету істориків. І. Орлевич брала участь у роботі Міжнародної дослідницької асоціації студій над національними рухами та громадськими організаціями в Європі (NISE), зокрема представляла інститут на щорічних зборах NISE в Інституті Гердера (м. Марбург, ФРН) 14–16 травня 2013 р. О. Середа був гостьовим професором історичного факультету Центрально-Європейського університету (2013, 2016); гостьовим дослідником Українського наукового інституту Гарвардського університету (2015); учасником наукового семінару «Європейсько-української співпраці» й Інституту вивчення Придунав'я та Центральної Європи (Відень, 16 січня 2013 р.) (доповідь «Європейський вимір київських театрів у XIX ст.»); учасником наукового семінару «Нова історія української літератури» (Відень, 17 січня 2013 р.) (доповідь «Історія театру в Києві»).

З 2015 І. Орлевич і Н. Колб є учасницями спільного проєкту з Інститутом історії Жешувського університету з укладання польсько-української бібліографії історії Галичини австро-угорського періоду (1772–1918), яка друкується у збірнику «Галичина. Дослідження й матеріали» («Galicja. Studia i materiały»). Збірник міждисциплінарний і міжнародний виходить у паперовій та інтернет версіях (<http://www.galicja.ur.edu.pl/>). Формування української бібліографії з історії Галичини сприяє ознайомленню широкої наукової спільноти з досягненнями українських науковців, вводить досягнення української історичної науки до європейського наукового дискурсу.

А. Заярнюк у 2008 р. викладав спецкурс з українознавства в Університеті Монаша (Австралія).

Працівники відділу виступали у масмедіа. І. Орлевич та О. Середа обговорили особливості русофільського руху в Галичині на радіо «Незалежність» (21 травня 2014 р.).

Стеблій Ф. став лавреатом Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. М. Шашкевича (2017).

В останні роки науковці відділу зосередилися на таких питаннях, як роль суспільно-культурних, просвітницьких і церковних інституцій у кристалізації національно-політичних орієнтацій українців Галичини, особливості індивідуальної національної самоідентифікації у другій половині XIX – на початку XX ст., вплив українського питання на зовнішню політику Російської та Австро-Угорської імперій напередодні Першої світової війни, різні аспекти міжнаціональних відносин на західному етнічному порубіжжі України, своєрідного історичного та культурного досвіду українських земель у складі імперії Габсбургів у довгому XIX ст., дослідження політичної історії як історії політичної думки, свідомості, культури політичної влади в конкретному історичному середовищі, механізми її співдії зі суспільством, ритуали, символіка, способи її ідентифікації, а також уявлення мікро- та макроколективів про владу й політичний устрій.

У 2008–2018 рр. працівники спільно з відділом новітньої історії розробляли низку бюджетних наукових тем: «Суспільно-політичні та національно-конфесійні трансформації в Західній Україні XIX–XX ст.», «Ідея соборності України як чинник консолідації українського суспільства в світовий інтеграційний процес: минуле й сучасне (2009–2011)», «Західноукраїнські землі в контексті націєтворчих процесів у Центрально-Східній Європі (XIX – початку XXI ст.)» (2012–2014).

Починаючи з 2017 р. відділ поповнився молодими талановитими кадрами: Павло Армишин (2017), Наталія Мисак (2018), Марта Ониськів (2020).

Співробітники відділу. Зліва направо: Павло Артимішин, Марта Ониськів, Роман Голик, Ірина Орлевич, Феодосій Стеблій, Наталія Колб, Назар Кісь, Наталія Мисак, Володимир Пашук

2018 р. відділу вперше затверджено самостійне планове дослідження окремо від відділу новітньої історії – «Національні ідентичності Галичини ХІХ – початку ХХ ст. (еволюція етноніма)», яке вдалося успішно реалізувати. Результатом виконання теми стало видання колективної монографії «Русь, Малоросія, Україна: галицькі українці у пошуках власного імені (ХІХ – перша половина ХХ століть)» (2020).

*Феодосій СТЕБЛІЙ
Ірина ОРЛЕВИЧ*

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Ірина ОРЛЕВИЧ
кандидат історичних наук
завідувач відділу

Народилася 28 червня 1971 р. у с. Підгородище Перемишлянського району (тепер – Львівського) Львівської області.

1900–1995 рр. – навчалася на історичному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1995 р.: аспірант (1995–1998), стажист-дослідник (1998–2000), молодший науковий (2000–2003), науковий (2003–2005), старший науковий співробітник відділу нової історії України (2005–2016), завідувач відділу (з 2016 р.).

Від 1998 р. – старший науковий співробітник Львівського музею історії релігії.

У 2000 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Діяльність Львівського Ставропігійського інституту (кінець XVIII – 60-і рр. XIX ст.)» (керівник – канд. іст. наук Феодосій Стеблій).

2012–2013 рр. – доцент кафедри новітньої історії України ім. М. Грушевського Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2014 р. отримала звання старшого наукового співробітника в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Відповідальна редакторка збірника «З історії західноукраїнських земель», членкиня редколегії та співупорядниці фахового збірника «Історія релігій в Україні», членкиня редколегії та упорядниці окремих випусків збірників «Духовні діячі» й «Альманах», які видає Львівський музей історії релігії. Членкиня організаційного комітету щорічної Міжнародної наукової конференції «Історія релігій в Україні».

Стипендіатка Президента України та Президії НАН України для молодих учених.

У травні–липні 2001 р. перебувала на стипендії Kasy im. Józefa Mianowskiego.

У 2019 р. проходила стажування в Інституті історії Польської академії наук (Варшава).

Наукові зацікавлення: історія західноукраїнських земель XIX–XX ст., формування національних ідентичностей у Галичині (XIX – початок XX ст.), історія культурно-просвітніх інституцій Східної Галичини XIX–XX ст., інституційний розвиток українського національного руху в Галичині наприкінці XVIII – у першій половині XX ст., ідеологія русофільства й ін.

Монографії

Львівський Ставропігійський інститут (1788–1914). Роль у суспільно-політичному, культурному та релігійному житті українців Галичини / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії. Львів: Логос, 2018. 288 с. (співавт. О. Киричук).

Розділи в колективних працях

Культурно-освітні інституції. *Історія Львова*: монографія. Харків, 2012. Т. 2. С. 371–384 (співавт. В. Пашук).

Тарас Шевченко: галицький вимір. Львів, 2014. 36 с. (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Серета, Ф. Стеблій, Л. Хахула).

- Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини. *Україна Тараса Шевченка*. Харків: Фоліо, 2014. С. 433–462 (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Серета, Ф. Стеблій).
- Діяльність русофілів. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. / гол. ред. ради М. Литвин, відп. ред. І. Патер. Львів; Тернопіль, 2015. Т. 6: Перша світова війна. С. 269–290.
- Освіта, театр, стрілецька творчість. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. / гол. ред. ради М. Литвин, відп. ред. І. Патер. Львів; Тернопіль, 2015. Т. 6: Перша світова війна. С. 579–602.
- Русофільська течія в Східній Галичині: інституалізація, пошук компромісів та протистояння з українофілами. *Проект «Україна». Австрійська Галичина* / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. С. 125–145.
- Термінологія русофілів як індикатор самоідентифікації. *Національна ідентифікація українців Галичини у ХІХ – на початку ХХ століття (еволюція етноніма)* / наук. ред. І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2016. С. 188–222.
- Русофільські товариства в політико-правовому полі Австро-Угорщини (1772–1914). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 110–150 (співавт. О. Киричук).
- Ставропігія міжвоєнного періоду: реорганізація, особовий склад, сфери діяльності. *Львівська Ставропігія: історія, персоналії, взаємини* / наук. ред.: В. Александрович, І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2017. С. 253–295.
- Недержавні освітні заклади українців Галичини у ХVІІІ – на початку ХХ століття. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 117–153.
- Політика російської окупаційної влади у сфері культури, науки та освіти. Співпраця з русофілами. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 73–90.
- Василь Ільницький – священик, науковець, громадський діяч і педагог. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 138–151.
- У взаєминах із польською владою: реорганізація русофільства у 20-х роках ХХ століття. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 221–230.

Статті в наукових виданнях

- Галицьке русофільство під час Першої світової війни. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки* / відп. ред. І. Копич. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. С. 235–249.
- Духовні фундації Львівського Ставропігійського інституту. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2011. Кн. 1. С. 153–164.
- Do historiografii historii Instytutu Stauropigialnego. *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne stan i potrzeby badań* / pod red.: A. Kawalec, W. Wierzbienca, L. Zaskilniaka. Rzeszów, 2011. Т. 2. S. 133–146.
- Будівництво Преображенської церкви у Львові та заснування її парафії. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць / за ред.: О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 2: Культура, освіта, наука, церква. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2012]. С. 56–69.

- Завещання Львовському ставропігійському інституту як джерела по історії Галичини. *Проблеми дипломатики, кодикології та актової археографії*: матер. XXIV Межд. научн. конф. (Москва, 2–3 лютого 2012 р.). Москва, 2012. С. 421–424.
- Львівська Ставропігія міжвоєнного періоду: відстоювання права патронату та участь у релігійних процесах. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2012. Кн. 1. С. 567–585.
- «Народний дім» у Львові: заснування, етапи діяльності, роль у національній ідентифікації галицьких українців. *Київська старовина*. 2012. № 1. С. 35–54.
- Галицькі священики у науковому і громадському житті Галичини ХІХ ст. (на прикладі отця Василя Льницького). *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2013. Кн. І: Історія. С. 739–759.
- Повернення Ставропігійського музею до Львова в контексті протистояння русофілів та українофілів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 389–401.
- Символіка русофільських обществ Галичини ХІХ–ХХ вв. *Вспомогательные исторические дисциплины в современном научном знании: в 2-х ч.* / отв. ред. Ю. Шустова; Рос. гос. гуманитар. ун-т., Высшая школа источниковедения, спец. и вспомогат. ист. дисциплин. Москва, 2013. Ч. II. С. 456–459.
- Powstanie styczniowe w ujęciu galicyjskich historyków rusofilów. *Galicja a powstanie styczniowe* / pod red.: M. Hozzowskiej, A. Kawalec, L. Zaszkiłniaka. Warszawa; Rzeszów, 2013. S. 457–467.
- Книга «Рука Дамаскіна» (1830, 1856): історія видання і використання у навчальному процесі бурсою Львівського Ставропігійського інституту. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2014. Кн. 1: Історія. С. 197–208 (співавт. Ю. Шустова).
- Робота Филиппа Свистуна «Чем есть для нас Шевченко?» як джерело по вивченню русофільського руху. *Вспомогательные и специальные науки истории в XX – начале XXI в.: призвание, творчество, общественное служение историка*: матер. XXVI Межд. науч. конф. (Москва, 14–15 лютого 2014 р.) / отв. ред. Ю. Шустова. Москва, 2014. С. 269–272.
- Wasył Płuskiy (1823–1895). *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku*. Rzeszów, 2014. T. 2. S. 59–71.
- Документи к вивченню питання о «Талергофской трагедии». *Вспомогательные исторические дисциплины и источниковедение: современные исследования и перспективы развития*: матер. XXVII Межд. науч. конф. (Москва, 9–11 лютого 2015 р.) / отв. ред. Ю. Шустова. Москва, 2015. С. 343–346.
- Львівський Ставропігійський інститут міжвоєнного періоду: реорганізація, членство, діяльність. *Znani i nieznanі międzywojennego Lwowa*. Studia i materiały. Kielce, 2015. T. 4. S. 129–148.
- «Отцы и дѣти»: ідеологічні розбіжності чи боротьба за домінування в Русській народній партії? (До питання розколу в русофільській течії на початку ХХ століття). *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 10–11. С. 166–183.
- Реставраційні роботи Львівського Ставропігійського інституту (кінець ХVІІІ – 70-ті рр. ХІХ ст.). *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2015. Кн. 2. С. 244–259.
- Система української громадської освіти у Східній Галичині (на прикладі Ставропігійської школи у Львові). *Galicja. Studia i materiały* / red. J. Kamińska-Kwak, S. Kozak, D. Opaliński, Rzeszów, 2015. T. 1. S. 176–198 (співавт. О. Киричук).
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2010. *Galicja. Studia i materiały* / red.: J. Kamińska-Kwak, S. Kozak, D. Opaliński. Rzeszów, 2015. T. 1. S. 495–528 (співавт.: Н. Колб, Н. Бенькалович).
- Взаємини митрополита Андрея Шептицького з русофілами наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2016. Т. 1, ч. 1. С. 338–353.

- Жіноче питання у трактуванні русофілів (за сторінками періодичного видання «Временникъ Ставропигійскаго Института»). *Galicja i jej dziedzictwo*. Rzeszów, 2016. Т. 24: Kobieta w Galicji. Nowoczesność i tradycja / pod red.: J. Kamińskiej Kwak, S. Kozaka i D. Opalińskiego. S. 6–76.
- «Інтелектуали і Перша світова війна: Центрально-Європейська перспектива» – зустріч у Кракові. *Україна модерна. Міжнародний інтелектуальний часопис*. 2016. 16 листоп. URL: <http://uamoderna.com/event/orlevych-intelligentsia-and-wwi>
- Названия «русский», «малорусский», «российский» у галицийских русофилов (вторая половина XIX – начало XX в.). *Имя народа: Украина и ее население в официальных и научных терминах, публицистике и литературе* / отв. ред. Е. Борисенок; Институт славяноведения Российской академии наук. Москва; Санкт-Петербург, 2016. С. 63–77.
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2011. *Galicja. Studia i materiały* / red.: S. Kozak, A. Kawalec, P. Sierżęga, J. Kuzicki. Rzeszów, 2016. Т. 2. S. 379–411 (співавт.: Н. Колб, Н. Бенькалович).
- «Руська Трійця» і Денис Зубрицький. «Русалка Дністровая» – перша книга українською мовою в Галичині: загальнонаціональний та європейський контекст. (З нагоди 180-річчя виходу у світ): матер. Всеукр. наук.-практ конф. (Івано-Франківськ, 27 верес. 2017 р.) / наук. ред. В. Качкан. Івано-Франківськ, 2017. С. 206–216.
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2012. *Galicja. Studia i materiały* / red.: S. Kozak, A. Kawalec, P. Sierżęga, J. Kuzicki, E. Kawa. Rzeszów, 2017. Т. 3. S. 485–517 (співавт.: Н. Колб, Н. Курнявка).
- «... и онъ будетъ имъ тѣмъ, чѣмъ долженъ быть, – отцемъ, врачомъ душъ и тѣлесъ!...»: о. Іван Наумович про священників і гомеопатію. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник* / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2018. Вип. 28. Ч. I. С. 150–164.
- Intellectual thought of the Galician Russophiles of the interwar period about the Thalerhof tragedy. *Intellectuals and the First World War* / ed. by T. Pudłocki, K. Ruszała. Kraków, 2018. P. 185–200.
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2013. *Galicja. Studia i materiały* / red.: S. Kozak, A. Kawalec, P. Sierżęga, J. Kuzicki, E. Kawa. Rzeszów, 2018. Т. 4. S. 405–429 (співавт.: Н. Колб, Н. Курнявка).
- Priest and political activist: Ivan Kostetskyi in Russofail movement of the late 19th and early 20th centuries. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник* / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2019. Вип. 1. С. 139–149.
- Українські греко-католицькі капелани в часі першої світової війни: портрети на тлі доби. *Wielka Wojna wyzwań duchowych. Kapelani wojskowi na froncie wschodnim. 1914–1920* / pod red. T. Pudłockiego i Kamila Ruszały. Kraków 2020. S. 77–93 (співавт. Н. Колб).
- The Galician-Ruthenian Matica. *The Matica and Beyond. Cultural Associations and Nationalism in Europe* / ed. K. Lajosi and A. Stynen. Leiden; Boston; Brill, 2020. Vol. 21. S. 292–324 (series: National Cultivation of Cultu).

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 10. Київ, 2013 [стаття: Шараневич Ісидор. С. 595].

Наукове редагування, упорядкування

Історія релігій в Україні: наук. щорічник. Львів: Логос, 2011–2020.

З історії західноукраїнських земель / відп. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 10–11. Львів, 2015. 318 с.; Вип. 12–13. Львів, 2016–1017. 290 с.; Вип. 14. Львів, 2018. 218 с.

Український Мойсей (до 150-ліття від дня народження митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького): статті та матеріали / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2015.

Національна ідентифікація українців Галичини у XIX – на початку XX століття (еволюція етноніма): монографія / наук. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії. Львів: Логос, 2016. 320 с.

Львівська Ставропігія: історія, персоналії, взаємини / наук. ред.: В. Александрович, І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів: Логос, 2017. 298 с.

- Реформація – 500: загальноєвропейський та український контекст / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2017. 112 с.
- Хрещення Русі-України: 988–2018: Альманах / упоряд.: О. Киричук, О. Омельчук, І. Орлевич. Львів: Логос, 2018. 112 с.
- Товариство «Просвіта»: в обороні української ідентичності, духовності та культури (до 150-літнього ювілею) / наук. ред. І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів: Логос, 2019. 288 с.

Павло АРТИМИШИН
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

- Народився 6 липня 1992 р. у м. Львів.
- 2009–2014 рр. – студент історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка (диплом магістра історії, викладача історії з відзнакою).
- Упродовж 2014–2017 рр. – аспірант відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
- У березні 2018 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Суспільно-політичні процеси у Російській Федерації та російсько-українські відносини в українській громадській думці (2000–2012)» (керівник – д-р іст. наук Ігор Соляр).
- Від 2017 р. – молодший науковий співробітник відділу нової історії України.
- З 2018 р. – молодший науковий співробітник Львівського музею історії релігії.
- 29 травня 2018 р. обраний головою Ради молодих вчених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
- Випускник ХХVIII Східної літньої школи Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету (липень, 2018).
- Наукові зацікавлення: русистика, історія України та Росії зламу ХХ–ХХІ ст., розвиток українсько-російських відносин у ХХІ ст., проблематика національної ідентичності й історичної пам'яті, історія СРСР, історія Львова.

Монографії, брошури

- «Ідеологема “Русского міра”»: виникнення, генеза, сприйняття в Україні»: аналіт. доп. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 84 с. (співавт. О. Костюк).

Розділи в колективних монографіях

- Від Тузли до Харківських угод: російсько-українські конфлікти 2000-х років у візіях експертних середовищ та суспільних уявленнях в Україні. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 83–93.
- Ідея «окремішності» Донбасу та Криму у проросійській публіцистиці сучасної України. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 194–226.
- Від освіти формальної до неформальної: випадок російської громади Львова. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 420–432.

Моделі цивільно-військового співробітництва між суспільством і Збройними силами України після початку Операції об'єднаних сил. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 298–320.

Російський погляд на волонтерство в Україні: пропаганда і контрпропаганда. *Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років* / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 536–545.

Статті в наукових виданнях

Відставка Бориса Єльцина та початок президентства Володимира Путіна: відгуки в Україні. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. Warszawa, 2016. № 10, cz. 3. S. 33–39.

Політика «рівновіддалення» олігархів у Росії: реакція української публіцистики. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ, 2016. Вип. 112 (№ 9). С. 87–92.

Початок Другої військової кампанії у Чечні: бачення політичного та медійного середовищ в Україні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія* / гол. ред. І. Зуляк. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. Вип. 2, ч. 1. С. 141–147.

Трагедії «Норд-Осту» та Беслану в Росії: реакція українських політиків і журналістів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки*. Луцьк, 2016. № 13 (338). С. 116–121.

Помаранчева революція в Україні та Росія (до питання наявності російського чинника під час українських президентських виборів 2004 року). *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 179–200.

«Мы все русские, а не россияне»: основні світоглядні візії російської громади західноукраїнського регіону (за матеріалами газети «Русский вестник»). *Український історичний збірник*. Київ, 2017. Вип. 19. С. 300–312.

Образ Росії періоду 1940–2010-х років на сторінках сучасних шкільних підручників з історії (2000–2012). *Міждисциплінарні гуманітарні студії. Серія: історичні науки*. Київ, 2017. Вип. 3. С. 217–226.

Формування режиму Володимира Путіна у Російській Федерації у 2000–2008 роках: українське бачення. *Вісник НТШ*. Львів, 2017. Ч. 58. С. 3–9.

Російсько-грузинський конфлікт 2008 р. у медійному дискурсі України. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*: зб. статей. Київ, 2018. Вип. 23. С. 262–280.

«Газові війни» Російської Федерації та України 2006 та 2009 років: візії української суспільно-політичної думки. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 149–174.

Від «Малоросії» до «Новоросії». *Критика*. 2019. Ч. 1–2 (255–256). С. 10–21.

Українці за океаном: від іммігрантів до діаспори. *Локальна історія*. 2019. № 11. С. 4–13.

Що таке Малоросія та Новоросія? *Локальна історія*. 2019. № 6. С. 24–27.

Статус ОРДЛО в суспільно-політичній думці України (2014–2020). *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. Warszawa, 2020. № 57, cz. 5. S. 12–21 (співавт. С. Підшибякін).

Харківські угоди 2010 року: візії політичних, медійних та експертних середовищ в Україні. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 194–213.

Енциклопедичні статті

Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018. Т. 1: А–Ж [статті: Бачинський Василь Левович. С. 103 (співавт. І. Соляр); Бачинський Євген Васильович. С. 104 (співавт. І. Соляр); Гладкий Григорій (Гриць). С. 367 (співавт. І. Соляр); Думін (Думин) Осип Олексійович. С. 604 (співавт. І. Соляр)].

Автореферати

Суспільно-політичні процеси у Російській Федерації та російсько-українські відносини в українській громадській думці (2000–2012): автореф. дис. ... канд. іст. наук / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут народознавства, 2018. 20 с.

Роман ГОЛИК доктор історичних наук старший науковий співробітник

Народився 6 квітня 1970 р. у м. Самбір Львівської області.

1987–1993 рр. – студент українського відділення філологічного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка.

1993–1996 рр. – аспірант Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Відтак працював у відділі середніх віків на посадах: стажист-дослідник, молодший науковий, науковий співробітник.

У 2005 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Уявлення про надприродне в українській культурі X–XVIII ст.» (керівник – акад. НАН України Ярослав Ісаєвич).

2012–2015 рр. – докторант Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2016 р. захистив докторську дисертацію на тему «Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині».

З 2013 р. – старший науковий співробітник відділу нової історії України.

Член спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України.

Наукові зацікавлення: світська й релігійна ментальність українського суспільства, історія та культура Львова й Галичини, історія української літератури, історія писемної культури, історія ідей, теоретичні питання семіотики культури, літературознавства, методології та історії гуманітарних наук.

Монографії

Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 424 с.

Розділи в колективних монографіях

Лабіринтами назв: етноніми, уявлення та стереотипи галицьких українців у культурній пам'яті й громадському житті Східної Європи. *Національна ідентифікація українців Галичини у XIX – на початку XX століття (еволюція етноніма)* / наук. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2016. С. 30–74.

Ворожнеча і / як / чи толерантність?: дилеми культурної пам'яті галицьких українців та поляків у міжвоєнний час. *Українсько-польські відносини: новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 384–405.

Між Пилсудським, Коновальцем і Сталіним: читання, інтелектуальні та ідеологічні течії в Галичині 20–30-х років XX ст. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2017. С. 409–433.

Між державою і народом: писемна культура, суспільство та громадські організації в уявленнях галицької інтелігенції кінця XIX – першої половини XX століття / *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 46–68.

- «Центр українського Сходу» й «Національний П'ємонт»: «донбаські» сюжети галицької культурної пам'яті. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 89–144.
- Військові й цивільні в час війни та миру: моделі взаємовідносин у культурній та історичній пам'яті. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 8–36.
- Рідна мова й рідна школа: соціолінгвістичний статус, книжна культура й уявлення про роль національних мов у Галичині XIX – початку XXI ст. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 52–75.
- Галичина та інші пограниччя: географічні візії, політичні ідеологеми, культурні образи та національні ідентичності українсько-польського прикордоння. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 11–33.
- Книжний світ «Просвіти»: культурна пам'ять і національна ідентичність української Галичини XIX – першої половини XX століття. *Товариство «Просвіта»: в обороні української ідентичності, духовності та культури (до 150-літнього ювілею)*: колект. моногр. / наук. ред. І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2019. С. 23–63.
- У калейдоскопі світів: Європа, європейці та неєвропейські континенти в культурній пам'яті галицьких українців. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 11–39.
- Педагогічна епопея: уявлення про вчителів, учнів, навчання та шкільну літературу в національних дискурсах Галичини. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 173–213.

Статті в наукових виданнях

- Війна і Русь: Еволюція уявлень про збройні конфлікти у середньовічній та ранньомодерній культурі та їх рецепція у модерній Галичині. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 20: Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. С. 212–236.
- Від купця до бізнесмена: уявлення про «підприємливу людину» в Галичині нового й новітнього часу. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки* / гол. ред. С. Гелей. Львів, 2011. Вип. 10. С. 196–204.
- Геніальний дух: образ Івана Франка в літературі та культурі Галичини XIX – поч. XX століття. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* / гол. ред. Т. Салига. Львів, 2011. Вип. 55. С. 195–208.
- Георгіус з Русі в Країні Див: Юрій Дрогобич і стереотипи європейської ментальності (XV–XVI ст.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник* / гол. ред. Л. Тимошенко. Дрогобич: Коло, 2011. Вип. 14–15. С. 61–72.
- Книжна культура, читання й етносоціальні уявлення галичан кінця XIX – поч. XX ст. *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»* / гол. ред. В. Голубко. Львів, 2011. Вип. 6. С. 98–108.
- Місто і війна: реалії та стереотипи періоду нацистської окупації в ментальності львів'ян. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Держава та армія* / відп. ред. Л. Дещинський. Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка». Львів, 2011. № 693. С. 216–222.

- «Тоземльцы и иноплеменники»: «руський патріотизм», «образ світу» та етнічні стереотипи середньовічної Галичини й Волині. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 4. С. 100–118.
- (Уявне) минуле: стереотипи історії в ментальності галичан XIX – першої половини XX ст. *Історія – ментальність – ідентичність*: кол. моногр. / за ред. Л. Зашкільняка, Й. Пісулінської, П. Серженги. Львів, 2011. Вип. 4: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX ст. С. 376–384.
- Формування галицької славістики в контексті наукових теорій та етнокультурних стереотипів (XIX – 30-ті роки XX ст.). *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2011. Вип. 60. С. 21–32.
- Іван Франко, читання й культурні стереотипи в Галичині XIX – початку XXI століття. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21: Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 209–224.
- Lviv: the myth of time and space. *The Monuments of Ukraine: history and culture*. 2012. N 5. P. 26–34.
- Lwów проти Львова: боротьба за місто 1918–1919 років в уявленнях українців та поляків Галичини міжвоєнного періоду. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць. / за ред.: О. Аркуші, М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 1: Влада і суспільство. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2012]. С. 421–453.
- Краєзнавство та етнокультурне життя Самбірщини першої третини XX ст. *Краєзнавство* / гол. ред. О. Реєнт. Київ, 2012. № 4. С. 5–15.
- Між Дмовським і Донцовим: читання, інтелектуальні та ідеологічні течії в Галичині 1920–30-х рр. *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»* / гол. ред. В. Голубко. Львів, 2012. Вип. 7. С. 65–83.
- Радянська влада та український визвольний рух у Галичині в контексті ідеологічних стереотипів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22. С. 191–208.
- Alma Mater Leopoldiana: Львівський університет в уявленнях галицької інтелігенції XIX–XX ст. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2013. Вип. 49. С. 78–92.
- Голос душі: українські молитовники й стереотипи релігійної культури в Галичині. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 34–43.
- Львів: міфи часу і простору. *Хроніка-2000. Український культурологічний альманах* / гол. ред. Ю. Буряк. Київ: Український письменник, 2013. Вип. 3 (93): Polska Україна: діалог упродовж тисячоліть. С. 340–410.
- Між ідеологією й естетикою: слов'янські літератури у сприйнятті галицької інтелігенції XIX–XX ст. *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2013. Вип. 62. С. 69–77.
- Образ слов'янського й неслов'янського світу в ментальності галичан XIX–XX ст. *Slavica Slovaca*. 2013. № 2. S. 161–172.
- Чудотворці, літературознавці й зачаровані душі: стереотип дивовижного у релігійній, науковій та художній уяві. *Парадигма* / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 181–196.
- Anima galiciana і/чи fata morgana: реальна й віртуальна Галичина в літературі та ментальності. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* / гол. ред. Т. Салига. Львів, 2014. Вип. 60 (1). С. 53–61.
- Між емансипацією й народною традицією: жінка, стереотипи та повсякденне життя на сторінках львівської періодики 20–30 рр. XX ст. *Народознавчі зошити* / гол. ред. С. Павлюк; НАН України, Інститут народознавства. Львів, 2014. Вип. 1. С. 29–37.
- Реальна й віддзеркалена Галичина: календарі, час, ментальність й повсякденне життя галичан в краю й на еміграції (кінець XIX – перша половина XX ст.). *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»* / ред.: Н. Цар, М. Олійник, О. Седляр. Львів, 2014. Вип. 9. С. 23–42.

- Стиль як сталь: легальна й нелегальна література та формування ідеологічних концептів українського визвольного руху в Галичині (20–30-ті роки ХХ століття). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / наук. ред. і упоряд.: М. Романюк, О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 53–68.
- Серед карт й путівників: краєзнавство, відпочинок і туризм в рецепції галичан ХІХ – поч. ХХ ст. *Краєзнавство* / гол. ред. О. Реєнт. Київ, 2014. № 1. С. 77–85.
- Шевченкова творчість: читання та суспільно-ідеологічні уявлення в Галичині ХІХ–ХХ ст. *Український історичний журнал*. 2014. № 3. С. 90–105.
- Генеза слов'янської душі: рецепція кирило-мефодіївської спадщини ХІХ–ХХ ст. *Slavica Slovaca*. 2015. № 1. С. 14–27.
- Між розвагою, наукою та ідеологією: мандрівництво й історичне краєзнавство в радянській та пострадянській Галичині. *Народознавчі зошити* / гол. ред. О. Кісь; НАН України, Інститут народознавства. Львів, 2015. № 2 (122). С. 296–305.
- Між різними етнічними світами?: міський фольклор Львова, аргю та міф батяра у 20–30-х рр. ХХ ст. *Народознавчі зошити* / гол. ред. О. Кісь; НАН України, Інститут народознавства. Львів, 2015. № 4 (124) С. 767–776.
- Через соцреалізм до постмодерну: радянський і пострадянський етапи історії читання в Галичині. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: зб. статей* / відп. ред. В. Даниленко; НАН України, Інститут історії України. Київ, 2015. Вип. 20. С. 118–129.
- Пісні з Талергофа: образ Першої світової війни у співанику галицького селянина. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 26. С. 234–245.
- Anima galiciana i / ili fatamorgana: realna i imaginarna Galicija w književnosti i svijesti. *Ukrajinska Galicija* / uredio J. Paščenko. Zagreb, 2015. S. 193–203.
- Delicate Souls between the Veil and the Habit: Images of Galician Ukrainian Women from 1890 to 1950. *East/West: Journal of Ukrainian Studies*. 2015. Vol. 2. No 2. P. 29–52. URL: <http://ewjus.com/ojs/index.php/ewjus/article/view/142/47>
- Від романтизму до постмодернізму: лектура й література галицьких українців ХІХ – поч. ХХІ ст. *Дивослово: українська мова й література в навчальних закладах: науково-методичний журнал*. Київ, 2017. С. 51–58.
- Не)знане місто?: княжий Львів у середньовічній, ранньомодерній та модерній культурній пам'яті. *Княжа доба: історія і культура* / відп. ред. В. Александрович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 11. С. 129–156.
- Пам'ять культури на роздоріжжях науки: проблеми теорії. *Україна Модерна*. 2017. 14 серп. URL: <http://uamoderna.com/demontazh-pamyati/holyk-collective-memory>
- Проходи історією й мандрівки пам'яттю: образ Львова у нарисах Івана Крип'якевича й Олександра Надраги. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 472–487 (співавт. М. Надрага).
- «Русалка Дністровая» та «Руська Трійця»: альманах і його творці в культурній пам'яті й літературній традиції Галичини ХІХ–ХХ ст. «Русалка Дністровая – перша книга українською мовою в Галичині загальнонаціональний та європейський контекст» (З нагоди 180-річчя виходу у світ): матер. Всеук. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 27 верес. 2017 р.) / наук. ред. В. Качкан. Івано-Франківськ, 2017. С. 121–141.
- Люди у війні: міжетнічні взаємини і стереотипи 1939–1944. *Українсько-єврейське співжиття під час Голокосту: на матеріалі Західної України: зб. наук. праць* / наук. ред. А. Боляновський; Український інститут вивчення Голокосту «Ткума». Дніпро; Львів, 2019. С. 52–84.
- Місто радостей і страждань: Львів у художньому, науковому, (авто)біографічному та публіцистичному дискурсах Івана Франка. *Українське літературознавство*. Львів, 2019. Вип. 84. С. 12–31.

Літературно-писемна спадщина Галичини й етнокультурні ідентичності Карпатського регіону. *Slavica Slovaca*. 2020. Číslo 1. S. 97–109.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Львівська Ставропігія XVIII – початку XX століття: консервативна організація перед викликами модерності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 499–502 [на кн.]: Киричук О., Орлевич І. Львівський Ставропігійський інститут (1788–1914). Роль у суспільно-політичному, культурному та релігійному житті українців Галичини / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича; Львівський музей історії релігії. Львів: Логос, 2018. 288 с.

[Рец.]: Освіта для нації: нова праця про міжвоєнну Галичину. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 526–529 [на кн.]: Руда О. Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках XX століття: реалізація та рецепції: монографія / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 802 с.

Василь ГОРИНЬ
кандидат філософських наук
провідний науковий співробітник

Народився 1 листопада 1936 р. у с. Яглуш Рогатинського району Івано-Франківської області.

У 1964 р. закінчив Львівський державний університет ім. І. Франка.

У 1982 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1970 р.: вчений секретар (1971–1975), завідувач сектору політології та права (1993–1995), заступник директора з наукової роботи (1989–1997), провідний науковий співробітник відділу нової історії України (2001–2016).

Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2017).

Наукові зацікавлення: шашкевичіана, історія філософії, літературознавство.

Монографії

Перепоховання Маркіяна Шашкевича. 2-ге вид. Львів, 2011. 172 с. (Серія «Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія»).

Статті в наукових виданнях

Витоки культу Маркіяна Шашкевича. *Іван Вагилевич: життя і творчість*: зб. наук.-теор. статей. Рожнятів, 2011. С. 40–49.

«З синів на сини – віки перебуде...». *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки* / відп. ред. І. Копич. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. С. 127–132.

Маркіян Шашкевич: довга дорога до слави. *Будитель галицької України-Руси*: статті і матеріали. Львів, 2011. С. 20–25.

Маркіян Шашкевич: довга дорога до слави. *Світоч «Русалки Дністрової»*: зб. наук. праць. Львів, 2011. С. 89–100 (Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія. 10 (15)).

Руська Трійця. Дороги і роздоріжжя. *Шашкевичіана Богдана Лепкого*. Івано-Франківськ, 2011. С. 200–210.

Статті в інших виданнях

- «Віра серця мого, як Бескид...». *Загрова: Імена на літературній карті Львівщини. Календар-альманах на 2011 рік*. Львів, 2011. С. 9–13.
- Відродження культу Маркіяна Шашкевича. *Маркіян Шашкевич і Золочівщина. Історико-культурні нариси*. Львів, 2011. С. 116–134.
- Виноградник Романа Кудлика. *Загрова: Імена на літературній карті Львівщини. Календар-альманах на 2011 рік*. Львів, 2011. С. 38–44.
- Дубас Микола. День 1 листопада 1893 року – предтеча 1 листопада 1918. *Гомін України*. 2011. 25 листоп.
- Неси мене, коню, по чистому полю! (Післямова). Дубас М. *На стриноженому коні. Окрайці споминів*. Львів, 2011. Кн. 3. С. 407–416.
- «Підлисецька гора біла!». *Маркіян Шашкевич і Золочівщина. Історико-культурні нариси*. Львів, 2011. С. 235–238.
- Побіч Ярослава Дашкевича: на відстані думок і переконань. *Лицар духу. Меморіальний збірник, присвячений професору Ярославові Дашкевичу*. Львів, 2011. С. 232–237.
- Більше, ніж заслужений чоловік: На сороковини Івана Геля. *За вільну Україну плюс*. 2011. 28 квіт.
- Витоки культу Маркіяна Шашкевича. *Дзвін*. 2011. Ч. 11–12.
- Виноградник Романа Кудлика. *Аудиторія*. 2011. 5–18 трав. С. 14–15.
- Виноградник Романа Кудлика. *Загрова: Імена на літературній карті Львівщини. Календар альманах на 2011 рік*. Львів, 2011. С. 38–44.
- Горинь В. Виноградник Романа Кудлика. *Слово Просвіти*. 2011. 12–18 трав. С. 13.
- Дубас Микола. День 1 листопада 1893 року – предтеча 1 листопада 1918. *Гомін України*. 2011. 25 листоп.
- Довга дорога до слави. *Аудиторія*. 2011. 10–16 листоп. С. 12–13.
- Петраш Осип. Дорога до слави. *Дзвін*. 2011. Ч. 11–12. С. 157–159.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Автор – редактор – читач. *Гуманістичний вісник*. 2011. С. 618–628 [на кн.]: Лисий Іван. Редагуючи видане, або Чи потрібен академікові науковий редактор. Київ: Наука, 2009.
- [Рец.]: Лисий Іван. На честь будителя Галицької Русі. *Слово Просвіти*. 2011. № 35. 1–7 вересня. С. 13 [на кн.]: Лисий Іван. Редагуючи видане, або Чи потрібен академікові науковий редактор. Київ: Наука, 2009.

Наукове редагування, упорядкування

- Володимир Шашкевич. Автобіографія. Вибір поезій. Львів, 2011. 56 с. (Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія. 9 (14)).

Назар КІСЬ

**кандидат історичних наук
науковий співробітник**

Народився 15 липня 1983 р. у м. Львів.

2000–2005 рр. – студент історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

2005–2008 рр. – аспірант відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

З 2008 р. – молодший науковий, а з 2019 р. – науковий співробітник відділу нової історії України.

У 2011 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Греко-католицька церква в суспільно-політичних дискусіях у Галичині на початку ХХ століття» (керівник – канд. іст. наук Василь Расевич).

З 2019 р. – докторант Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
Наукові зацікавлення: історія Галичини початку ХХ ст., публічна історія, політика пам'яті.

Монографії

Пам'ять та ідентичність українських греко-католиків. Про джерела історичної політики УГКЦ / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2018. 184 с.

Розділи в колективних працях

Народна інституція українців чи найбільший землевласник краю? Греко-католицька церква і громадянське суспільство (1900–1914 рр.). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 513–522.

Цінність освіти для національних проектів «пригноблених націй». На прикладі українців Галичини початку ХХ ст. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 71–75.

Питання українського університету у Львові в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Від захисту права на навчання рідною мовою до політичної мобілізації суспільства в боротьбі за власний університет. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 152–159.

«Ідея Європи» та національний вибір українських греко-католиків. «Форпост західного світу» чи «дві легені: православна і католицька». *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 275–284.

Статті в наукових виданнях

Поширення на початку ХХ ст. антиклерикальних ідей в Галичині та Греко-католицька церква. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів, 2012. С. 548–559.

Західництво в Галичині початку ХХ століття: клерикальна група – політична доктрина – цивілізаційний вибір. *З історії західноукраїнських земель* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 25–38.

Ставлення католицьких церков до поширення соціалістичних ідей в Галичині на початку ХХ ст.: еволюція церковної соціальної доктрини. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 301–309.

«Поети-пророки» і Католицька Церква: формування «національних пантеонів» у Галичині на початку ХХ ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин, упоряд.: Б. Якимович, Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 414–421.

Ідея патріархату Греко-католицької церкви початку ХХ ст. в контексті сучасної політики пам'яті. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів, 2017. Вип. 28, ч. 1. С. 197–211.

Статті в інших виданнях

Українська Церква. *Zaxid.net*. 2012. 20 груд. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayinska_tserkva&objectId=1273785

З історії «галицького сепаратизму». *Zaxid.net*. 2014. 11 листоп. URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?z_istoriyi_galitskogo_separatizmu&objectId=1329717

В тіні героїчної історії. *Zaxid.net*. 2018. 6 листоп. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/

- «Друга Велика війна», або «Друга» Перша світова війна. *Zaxid.net*. 2018. 7 верес. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/
- Історія мала місце. *Zaxid.net*. 2018. 19 груд. URL: https://zaxid.net/istoriya_mala_mistse_n1472237
- Львів і євреї у 1918-му. *Zaxid.net*. 2018. 11 груд. URL: https://zaxid.net/lviv_i_yevreyi_u_1918_mu_n1471701
- Між лініями фронту. *Zaxid.net*. 2018. 3 жовт. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/
- Українські та польські міфи про листопад 1918 року – 1. *Zaxid.net*. 2018. 29 листоп. URL: https://zaxid.net/ukrayinski_ta_polski_mifi_pro_listopad_1918_roku__1_n1470886
- Українські та польські міфи про листопад 1918 року – 2. *Zaxid.net*. 2018. 6 груд. URL: https://zaxid.net/ukrayinski_ta_polski_mifi_pro_listopad_1918_roku__2_n1471367
- Чи можна критикувати Порошенка, Бандеру і сучасну історичну політику. *Zaxid.net*. 2019. 22 січ. URL: https://zaxid.net/chi_mozhna_kritikuvati_poroshenka_banderu_i_suchasnu_istorichnu_politiku_n1474135
- Чому потрібно говорити про Першу світову війну. *Zaxid.net*. 2018. 1 серп. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/

Автореферати

Греко-католицька церква в суспільно-політичних дискусіях у Галичині на початку ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. 20 с.

Наталія КОЛЬ
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 7 жовтня 1977 р. у м. Львів.
1996–2001 рр. – навчалася на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2001 р.: аспірантка (2001–2004), молодший науковий (2004–2016), науковий (2017–2019), старший науковий співробітник відділу нової історії України (з 2020 р.).

У 2012 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Греко-католицьке духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття» (керівник – канд. іст. наук Олена Аркуша).

З 2018 р. – молодший науковий співробітник Львівського музею історії релігії.

У 2019 р. проходила стажування в Інституті історії Польської академії наук (Варшава).

Наукові зацікавлення: історія Греко-Католицької Церкви в Галичині другої половини ХІХ – початку ХХ ст., діяльність греко-католицького духовенства, релігійні практики населення, біографії представників Церкви, громадсько-політичні аспекти церковного життя, проблема релігійної ідентичності українців Галичини.

Монографії

«З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття. Жовква: Місіонер, 2015. 324 с. + іл.

Розділи в колективних працях

Церковно-релігійне життя. *Історія Львова*: моногр. Харків, 2012. Т. 2. С. 289–300 (співавт: П. Шкраб'юк). Від Шашкевича до Шептицького. *Проект «Україна». Австрійська Галичина* / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. С. 298–317.

- «Які ми Греки?»: дискусія щодо назви Церкви й обряду галицьких українців (друга половина XIX ст. – 1914 р.). *Національна ідентифікація українців Галичини у XIX – на початку XX століття (еволюція етноніма)* / наук. ред. І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2016. С. 250–275.
- «...вітцеві нічо не є чуже, що синів, дітей его обходить»: внесок греко-католицького духовенства у формування засад громадянського суспільства в Галичині (кінець XIX ст.). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 493–512.
- Література. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 324–486.
- Релігійна освіта українців Східної Галичини в системі початкової школи Австро-Угорської імперії (кінець XIX – початок XX століття): законодавство, вплив Церкви, навчальні програми. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 154–169.
- «Не може бути в селі читальні, до провадження котрої священик не приложив свого труду...»: читальняна діяльність греко-католицького духовенства в Галичині (кін. XIX – поч. XX ст.). *Товариство «Просвіта»: в обороні української ідентичності, духовності та культури (до 150-літнього ювілею)*: колект. моногр. / наук. ред. І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2019. С. 110–135.
- Релігійна освіта українців Галичини в системі середньої школи Австро-Угорської імперії (друга половина XIX – початок XX століття): законодавство, навчальні плани, реалії. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 67–80.
- Польсько-українське національне протистояння у Східній Галичині у другій половині XIX – на початку XX ст.: релігійно-обрядовий вимір (на прикладі Перемишльської греко-католицької єпархії). *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 193–208.
- Передмова. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 5–8 (співавт. І. Соляр).

Статті в наукових виданнях

- Місце галицького греко-католицького парафіяльного духовенства в українському національно-політичному русі кінця XIX ст.: очікування громадськості й позиція кліру. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів, 2011. Кн. 1. С. 170–181.
- Зміна релігійного обряду в Галичині кінця XIX ст.: на прикладі «тучапської справи». *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів, 2012. Кн. 1. С. 467–479.
- Греко-католицьке парафіяльне духовенство у Львові наприкінці XIX ст. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць / за ред.: О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 2: Культура, освіта, наука, церква. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2012]. С. 85–135.
- Чи повинне греко-католицьке духовенство бути учасником суспільно-політичного руху: бачення українських світських і духовних кіл Галичини кінця XIX ст. *Сторінки історії*: зб. наук. праць. Київ, 2012. Вип. 33. С. 68–79.

- Парламентська діяльність греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини в 90-х роках XIX ст. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич.* Львів, 2013. Кн. I. С. 290–304.
- Суспільно-політична діяльність греко-католицького парафіяльного духовенства в Галичині у 90-х роках XIX століття. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича.* Львів, 2013. Вип. 23. С. 283–300.
- Основні статті витрат та організація побуту греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини наприкінці XIX ст. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич.* Львів, 2014. Кн. I. С. 236–254.
- Греко-католицьке парафіяльне духовенство Східної Галичини початку XX ст. *Український Мойсей (до 150-ліття від дня народження митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького): статті та матеріали / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич.* Львів, 2015. С. 16–32.
- Дяківська верства в Галичині наприкінці XIX століття: станові єпархіальні товариства. *З історії західноукраїнських земель / наук. ред і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича.* Львів, 2015. Вип. 10–11. С. 155–165.
- «Хочемо Мужів для Церкви, а не для продовження політичних експериментів з Церквою»: призначення Галицького греко-католицького митрополита і Станіславівського єпископа (1898–1899 рр.). *Історичні та культурологічні студії / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича.* Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 198–216.
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2010. *Galicja. Studia i materiały / red.: J. Kamińska-Kwak, S. Kozak, D. Opaliński.* Rzeszów, 2015. T. 1. S. 495–528 (співавт.: І. Орлевич, Н. Бенькалович).
- Роль жінки (матері/дружини) в житті греко-католицького парафіяльного духовенства в Галичині наприкінці XIX – на початку XX століття (на прикладі о. Ісидора Глинського). *Galicja i jej dziedzictwo.* Rzeszów 2016. T. 24: Kobieta w Galicji. Nowoczesność i tradycja / pod red.: J. Kamińskiej Kwak, S. Kozaka i D. Opalińskiego. S. 199–213.
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2011. *Galicja. Studia i materiały / red.: S. Kozak, A. Kawalec, P. Sierżęga, J. Kuzicki.* Rzeszów, 2016. T. 2. S. 379–411 (співавт.: І. Орлевич, Н. Бенькалович).
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2012. *Galicja. Studia i materiały / red.: S. Kozak, A. Kawalec, P. Sierżęga, J. Kuzicki, E. Kawa.* Rzeszów, 2017. T. 3. S. 485–517 (співавт.: І. Орлевич, Н. Курнявка).
- «...втікаємо під Твій покров, Дівице Ченстоховська, прохаючи Тебе про зламання кайданів і розірвання пут...»: відзначення обітниць Яна Казимира у Львові (кінець XIX – початок XX ст.). *Історія релігій в Україні: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич.* Львів, 2018. Вип. 28, ч. I. С. 181–196.
- The Great War in the Light of Documents and Correspondence of the Galician Greek Catholic Parish Priest Isydor Hlynskyi. *Intellectuals and the First World War / ed. by T. Pudłocki, K. Ruszała.* Kraków, 2018. P. 185–200.
- Materiały do bibliografii Galicji za rok 2013. *Galicja. Studia i materiały / red.: S. Kozak, A. Kawalec, P. Sierżęga, J. Kuzicki, E. Kawa.* Rzeszów, 2018. T. 4. S. 405–429 (співавт.: І. Орлевич, Н. Курнявка).
- «Думка все о тобі, бо і о кім си маю гадати...»: роль матері й дружини в житті о. Ісидора Глинського. *Ізидор Глинський – парох, громадський діяч, етнограф (до 160 ліття з дня народження о. Ізидора Глинського): матер. наук.-практ. конф. (Буцнів, 14 лют. 2020 р.) / за заг. ред.: Е. Бистирцької (гол. ред.), Л. Костюк, Є. Кобильника.* Тернопіль, 2020. С. 66–87.
- Перша світова війна у світлі документів і кореспонденції о. Ісидора Глинського. *Ізидор Глинський – парох, громадський діяч, етнограф (до 160 ліття з дня народження о. Ізидора Глинського): матер. наук.-практ. Конф. (Буцнів, 14 лют. 2020 р.) / за заг. ред.: Е. Бистирцької (гол. ред.), Л. Костюк, Є. Кобильника.* Тернопіль, 2020. С. 48–65.
- Українські греко-католицькі капелани в часі першої світової війни: портрети на тлі доби. *Wielka Wojna wyzwania duchowych. Kapelani wojskowi na froncie wschodnim. 1914–1920 / pod red.: T. Pudłockiego i K. Ruszały.* Kraków 2020. S. 77–93 (співавт. І. Орлевич).

Рецензії та огляди

[Рец.]: Ідеологічні фронти Першої світової війни: дилеми релігійної й національної ідентичності галицьких українців. *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів 2016–2017. Вип. 12–13. С. 245–250 [на кн.]: Adam Szczupak. Greckokatolicka diecezja przemyska w latach I wojny światowej. Kraków: Towarzystwo wydawnicze «Historia Iagellonica», 2015. 284 s.: il.

Наукове редагування, упорядкування

Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. 400 с.

Автореферати

Греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. 16 с.

Ярослав КОНДРАЧ
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народився 30 грудня 1981 р. у с. Сокільники Пустомитівського (тепер – Львівського) району Львівської області.

1999–2004 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

З 2004 р. – здобувач Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

З 2007 р. – молодший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».

У 2007 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Військово-історичні дослідження Івана Крип'якевича».

Наукові зацікавлення: українсько-польські відносини.

Статті в наукових виданнях

Етнодемографічні процеси на Холмщині в 1944–1947 роках. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 186–194.

Холм: етнокультурна специфіка міста новітньої доби, вплив на неї депортацій 40-х років XX століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5. С. 111–128.

Євроінтеграційний шлях України у 90-х роках XX століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 143–159.

Українські громадські організації в незалежній Польщі. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 153–163.

Українсько-польський батальйон: миротворча місія в Косово. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2016; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 9. С. 210–216.

Литовсько-польсько-українська бригада: історія створення. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2017; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 10. С. 90–98.

Рецензії та огляди

[Рец.]: *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 231–233 [на кн.]: Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947). Дослідження. Спогади. Документи: у 3-х т. / упоряд.: Ю. Макар, М. Горний, В. Макар, А. Салюк. Чернівці, 2011. Т. 1. 880 с.; Т. 2. Чернівці, 2014. 900 с.

Наталія МИСАК
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 9 серпня 1979 р. у м. Львів.

1996–2001 рр. – навчалася на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2006 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Українська інтелігенція Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст.: соціально-професійний аспект».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2018 р.: старший науковий співробітник відділу нової історії України.

У 2019 р. проходила стажування в Інституті історії Польської академії наук (Варшава).

Наукові зацікавлення: соціальна історія, історія освіти, історія української інтелігенції кінця XIX – початку XX ст.

Розділи в колективних працях

Професійна діяльність, національне питання й міжнаціональні відносини у середовищі галицької інтелігенції наприкінці XIX – на початку XX ст. *Українсько-польсько-єврейські взаємини у Східній Галичині (перша половина XX ст.): вибрані питання*. Дрогобич: Посвіт, 2018. С. 61–78.

Реалізація освітніх потреб національних меншин та народів Австро-Угорської імперії у вищій школі (на прикладі Галичини): юридична та практична складові. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 76–95.

Українські народні вчителі та вчительки в Галичині наприкінці XIX – на початку XX століття: професіонали, громадяни, особистості. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 170–196.

«Поширене образования й громадянської та народної свідомости...»: просвітницька діяльність українських молодіжних організацій у Галичині у другій половині XIX – на початку XX ст. *Товариство «Просвіта»: в обороні української ідентичності, духовності та культури (до 150-літнього ювілею)*: колект. моногр. / наук. ред. І. Орлевич; Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Логос, 2019. С. 160–197.

Середня школа і (не) рівноправність освітніх можливостей народів та етнічних груп у Галичині наприкінці XIX – на початку XX століття: правові засади, освітня політика й навчально-

виховний процес, міжнаціональні відносини. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 81–120.

Статті в наукових виданнях

«А все таки Криворівня надить»: Карпати і Прикарпаття в житті Михайла Коцюбинського. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. Вип. 26. С. 40–48.

Дозвілля й відпочинок української інтелігенції Львова наприкінці XIX – на початку XX століття: на прикладі родини І. Франка. *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 14–15. С. 83–111.

Жіноча освіта і гендерні стереотипи в українському середовищі Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст. *Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX–XXI ст.)*: зб. наук. праць / за ред.: Д. Герцюка, І. Мицишин. Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2018. Т. 8. Жіноча освіта і просвітництво в Україні та Польщі (кінець XIX – початок XXI ст.). С. 28–45.

Ідеї соборності та самостійності в українському молодіжному середовищі Галичини наприкінці XIX – початку XX ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 3–15.

Міжнаціональні відносини і професійна діяльність у середовищі галицької інтелігенції на рубежі XIX–XX ст.: співпраця чи конфронтація. *Східноєвропейський історичний вісник* / гол. ред. В. Ільницький. Дрогобич: Посвіт, 2018. Спец. вип. 3. С. 163–175.

Особливості практичної підготовки студентів в Академії рільничій у Дублянах на початку XX ст. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*: матер. XIX Міжнар. наук.-практ. форуму (Львів, 19–21 верес. 2018 р.). Львів: Ліга-Прес, 2018. С. 206–209.

Соціально-професійний портрет українського народного учителя у Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць / гол. ред. В. Вашкевич. Київ: Гілея, 2018. Вип. 132. С. 10–15.

«Молодіж не повинна укладатися в готові вже, вироблені шаблони...»: Михайло Грушевський і українське студентство. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 3–21.

«Як не хотілося покидати це життя на горах...»: Гуцульщина як туристично-відпочинковий центр української інтелігенції наприкінці XIX – на початку XX ст. *Гуцульщина – слов'янська Атлантида: історія, культура, туризм, персоналістика*: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. на пошану професора Петра Сіреджука з нагоди 70-ліття (с. Космач, 22 листоп. 2019 р.). Краків; Івано-Франківськ; Космач: «Wierchy», 2019. С. 591–606.

Бродівська гімназія в системі освіти Галичини наприкінці XIX – початку XX ст.: загальні тенденції та особливості. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2020. Зб. 11. Матеріали дванадцятої краєзнавчої конференції. С. 44–48.

Мандрівки галицької молоді наприкінці XIX – початку XX ст.: організація, характер, маршрути, вплив на формування особистості гімназистів і студентів. *Galicja. Studia i materiały*. 2020. Nr. 6. S. 238–273.

Освіта і виховання як соціокультурні маркери національної ідентичності галицької молоді наприкінці XIX – на початку XX століття. *Ukraińcy i ich sąsiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne*. Słupsk; Warszawa 2020. S. 77–93.

Статті в інших виданнях

Довгополе, Микуличин, Дора, Буркут, Косів, Москалівка, або як відпочивали українські інтелектуали в Карпатах наприкінці XIX – початку XX ст. *Фотографії старого Львова*. 2020.

13 жовт. URL: <https://photo-lviv.in.ua/dovhopole-mykulychyn-dora-burkut-kosiv-moskalivka-abo-iaak-vidpochyvaly-ukrainski-intelektualy-v-karpatakh-naprykintsi-khikh-pochatku-khkh-st/>
Криворівня, Жаб'є, урочище Підлюте, або як відпочивали українські інтелектуали в Карпатах наприкінці XIX – початку XX ст. *Фотографії старого Львова*. 2020. 21 жовт. URL: <https://photo-lviv.in.ua/kryvorivnia-zhab-ie-urochyshe-pidliute-abo-iaak-vidpochyvaly-ukrainski-intelektualy-v-karpatakh-naprykintsi-khikh-pochatku-khkh-st/>

Марта ОНИСЬКІВ
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 13 березня 1990 р. у м. Калуш Івано-Франківської області.

2007–2012 рр. – студентка історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

2012–2019 рр. – аспірантка історичного факультету Львівського університету ім. І. Франка.

У 2019 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Королівські універсали як джерело для дослідження історії Руського воєводства останньої третини XVII століття» (керівник – канд. іст. наук Олексій Вінниченко).

З 2020 р. – молодший науковий співробітник відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Наукові зацікавлення: документація XVII ст., ранньомодерне та модерне суспільство, архівна справа.

Статті в наукових виданнях

Пропаганда в універсалах королів Міхала I та Яна III, її типи та адресати (за матеріалами реляційних книг гродських урядів Руського воєводства). *Studia i materiały z historii nowożytnej i najnowszej w Europie Środkowo-Wschodniej*. Kraków, 2020. Т. 1: Na styku epok. Ziemia południowo-wschodniej Rzeczypospolitej od XVII do początku XIX wieku. S. 69–84.

125 років тому було засновано першу читальню «Просвіти» в Петранці. *Краєзнавець Прикарпаття*: регіон. наук.-метод. альманах. Івано-Франківськ, 2020. № 35. С. 9–14 (співавт. Д. Ониськів).

Статті в інших виданнях

Архів на відстані кліка. 30 сайтів із матеріалами про минуле. *MediaLab*. 2019. 24 квіт. URL: <https://medialab.online/news/onlinearkhivy/>

Сліди на мапах. Де шукати пам'ять про німецьких колоністів Прикарпаття. *Куфер*. 2019. 17 груд. URL: <https://bit.ly/3fnTjTj>

Торгувати яблуками заборонено. *MediaLab*. 2019. 5 берез. URL: <https://medialab.online/news/pospolyta/>

Автореферати

Королівські універсали як джерело для дослідження історії Руського воєводства останньої третини XVII століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук / НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2019. 19 с.

Володимир ПАШУК
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 1961 р. у с. Скорики Підволочиського району Тернопільської області.

1978–1983 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка.

З 1997 р. – здобувач кафедри історії України історичного факультету Львівського університету ім. І. Франка.

У 1995 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Сезонні робітники Правобережної України (60-ті рр. XIX ст. – на початок XX ст.)».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1991 р.: молодший науковий (1991–1996), науковий (1996–2000), старший науковий співробітник (із 2000 р.).

У 2001 р. отримав звання старшого наукового співробітника.

Стипендіат Kasy ім. Józefa Mianowskiego (1999, 2001).

Наукові зацікавлення: український громадсько-освітній рух у контексті націотворчого процесу в Галичині у другій половині XIX–XX ст.

Монографії

Внесок «Просвіти» у формування культури Т. Шевченка в Галичині. Перші кроки. 1868–1876 рр. Львів, 2014. 100 с.

Товариство «Просвіта»: формування організаційних норм та засад (1868–1939). Львів, 2015. 152 с.

Розділи в колективних працях

Культурно-освітні інституції. *Історія Львова*. Харків, 2012. Т. 2. С. 371–384 (співавт. І. Орлевич).

Через просвіту до модерної нації: Товариство «Просвіта» та польські просвітні організації Галичини.

Проект «Україна». Австрійська Галичина / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. С. 146–161.

Товариство «Просвіта» і формування громадянського суспільства в Галичині. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 298–325.

Товариство «Просвіта»: сприяння формуванню народного шкільництва та гімназійної освіти в Галичині: ідеологічні засади й діяльність (1868–70-ті роки XIX століття). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століття)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 96–116.

Статті в наукових виданнях

Товариство «Просвіта». Започаткування видавничої діяльності. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гедея. С. 170–182.

Ідеї Степана Качали і народовців: порівняльний аналіз. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис* / гол. ред. М. Кугутяк. Івано-Франківськ, 2012. Чис. 20–21. С. 361–373.

Товариство «Просвіта»: перші видання на соціально-економічну тематику. 1869–1874 рр. *Народознавчі зошити* / гол. ред. С. Павлюк. Львів, 2012. № 6. С. 1171–1186.

Філія Товариства «Просвіта» в Тернополі. Заснування, перші кроки діяльності. *Тернопіль і Тернопільля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)*: матер. Міжнар.

наук.-практ. конф. / ред. І. Зуляк: у 2-х ч. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Ч. II. С. 163–167.

Історичні відомості в перших виданнях «Просвіти». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 202–215.

Релігійно-церковна тематика у перших виданнях Товариства «Просвіта» 1868–1871 рр. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник* / за заг. ред.: О. Киричук, І. Орлевич, М. Омельчук. Львів, 2014. Кн. 1. С. 217–235.

«Просвіта» – Т. Шевченкові. Формування культури (1868–1876 рр.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин, упоряд.: Б. Якимович, Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 240–271.

Історія церкви у перших виданнях Товариства «Просвіта» (1868–1876). *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету імені Св. Івана Золотоустого «Добрий пастир»: Богослов'я*. Івано-Франківськ, 2016. Вип. 9. С. 112–122.

Товариство «Просвіта» у Львові – формування периферійних структур (1868–1939 рр.). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Історичні науки»*. Луцьк, 2016. С. 10–15.

Церковно-релігійна тематика у виданнях «Просвіти», 1872–1876 рр. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник* / за заг. ред.: О. Киричук, І. Орлевич, М. Омельчук. Львів, 2016. Кн. 1. С. 323–338.

Афористично-інтелектуально-естетичний «Альпінарій» Богдана Смоляка в літературно-сприйняттєвій локації. *Слово і час*. 2017. № 12. С. 78–84.

Греко-католицьке духовенство – важливий соціальний чинник формування товариства «Просвіта». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 38–49.

Статті в інших виданнях

Культ Шевченка: початок творення. *Дзвін*. 2015. № 6. С. 121–124.

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України. Т. 10. Київ, 2013 [стаття: Товариство приятелів Русі. С. 111].

Василь РАСЕВИЧ
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 1966 р. у с. Задовже Зарічненського району Рівненської області.

У 1991 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1996 р. – захистив кандидатську дисертацію на тему «Українська національно-демократична партія, 1899–1918».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працював у 1991–1995, 2002–2015 рр.

Наукові зацікавлення: український національний рух у Галичині на зламі XIX–XX ст.

Монографії

Україна у Великій Війні 1939–1945. Київ, 2014. 264 с. (співавт. Л. Герасименко).

Розділи в колективних працях

- Греко-католицьке духовенство: політичні, культурні й соціальні виміри. *Велика війна 1914–1918 рр. і Україна: у 2-х кн. /* упоряд. О. Реєнт; гол. ред. В. Смолій; НАН України, Інститут історії України. Київ: Кліо, 2013. Кн. 1: Історичні нариси. С. 604–621 (співавт. А. Заярнюк).
- Rückkehr nach Europa. *Österreichisch-ukrainische Begegnungen*. Львів: ВНТЛ-Класика, 2013. С. 147–157.
- The Western Ukrainian People's Republic of 1918–1919. *The emergence of Ukraine: self-determination, occupation, and war in Ukraine, 1917–1922*. Toronto, 2015. P. 132–155.
- The View from Within: Everyday Life during the Occupation. *The emergence of Ukraine: self-determination, occupation, and war in Ukraine, 1917–1922*. Toronto, 2015. P. 280–298.
- Національна й політична мобілізація австрійських українців. Роль УНДП в інституціалізації громадського життя. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 326–346.

Статті в наукових виданнях

- Die Westukrainische Volksrepublik von 1918/19. *Die Ukraine zwischen Selbstbestimmung und Fremdherrschaft 1917–1922*. Graz, 2011. S. 181–203.
- Die Sicht von innen – Besatzungsalltag. *Die Ukraine zwischen Selbstbestimmung und Fremdherrschaft 1917–1922*. Graz, 2011. S. 325–345.
- Ukrainische Identität in der veränderten politischen Situation. *DaFIU*. 2011. Heft 23. S. 113–117.
- Rückkehr nach Europa. *Österreichisch-ukrainische Begegnungen*. 2011. S. 99–109.
- Галицьке греко-католицьке духовенство у Першій світовій війні: політичні, культурні і соціальні аспекти. *Ковчег*. Львів: Вид-во УКУ, 2012. Т. VI. Насилля влади проти свободи сумління. С. 160–192 (співавт. А. Заярнюк).
- «Вітальня: чия кімната?». *Дім: століття змін* / ред. С. Дяк. Львів, 2012. С. 90–108.
- Політика ідентичності і пам'яті в Україні (Дискусія). *Пам'ять і питання ідентичності* / ред.: Т. Горбовський, П. Косевський. Варшава, 2013. С. 35–38, 105.
- Нові герої – нова спільна історія. *Рідний край*: альманах Полтавського державного педагогічного університету. 2014. № 2 (31). С. 67–70.
- Політична доцільність і ностальгія: про «переписування» минулого сучасниками. *Рідний край*: альманах Полтавського державного педагогічного університету. 2014. № 1 (30). С. 55–58.
- Kieľbasa to kieľbasa. *Nowa Europa Wschodnia*. 2014. № 5: Ukraina. Wojna i narodziny narodu. S. 25–32.
- Україна: національне кіно, національний наратив, спроби «виправлення» історії. *Наукові записки Українського католицького університету. Серія: Журналістика. Медіакомунікації*. Львів, 2015. Ч. VII. С. 86–101.
- Національна й політична мобілізація австрійських українців. Роль УНДП в інституціалізації громадського життя. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 326–346.

Статті в інших виданнях

- Державна незалежність України: вибір між боротьбою та еволюцією. *RIA Львів*. № 18. Серп. 2011. С. 8–12.
- Злука. *Zaxid.net*. 2011. 21 трав. URL: <http://zaxid.net/article/84479>
- Злука – «прочитання» друге. *Zaxid.net*. 2011. 14 берез. URL: <http://zaxid.net/article/88068>
- Галичани. Частина перша. *Zaxid.net*. 2011. 28 берез. URL: <http://zaxid.net/article/89146>
- Галичани перед вибором. *Zaxid.net*. 2011. 19 трав. URL: <http://zaxid.net/article/92920>
- Повернення до Європи. *Українсько-австрійські зустрічі*. 2011. С. 110–119.
- «Не дадим переписати історію!». *Zaxid.net*. 2012. 12 лип. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ne_dadim_perepisat_istoriyu&objectId=1259862
- Україна: потреба федералізації. *Zaxid.net*. 2012. 17 трав. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayina_potreba_federalizatsiyi&objectId=1255278

- Федералізація: виклики і ризики. *Zaxid.net*. 2012. 1 черв. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?federalizatsiya_vikliki_i_riziki&objectId=1256477
- Злочинці, стукачі, сексоти і громадянське суспільство. *Zaxid.net*. 2012. 22 берез. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?zlochintsi_stukachi_seksoti_i_gromadyanske_suspilstvo&objectId=1250853
- Не «благочестиви» українців Джонатана Літтела. *Zaxid.net*. 2012. 10 лют. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ne_blagochestivi_ukrayintsi_dzhonatana_littela&objectId=1247463
- Bezgraniczny cynizm władzy. *Kurier galicyjski*. 2012. 22 sierpnia. URL: <http://www.kuriergalicyjski.com/index.php/polemikii/1037-bezgraniczny-cynizm-wadzy>
- Zakłamana historia w wydaniu lwowskich przewodników. *Kurier galicyjski*. 2012. 4 października. URL: <http://www.kuriergalicyjski.com/index.php/polemikii/1175-zakamana-historia-w-wydaniu-lwowskich-przewodnikw>
- Про «донецьку» і «галицьку» традиції. *Zaxid.net*. 2012. 22 листоп. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?pro_donetsku_i_galitsku_traditsiyi&objectId=1271371
- Галичина – найбільш українська Україна. *Zaxid.net*. 2013. 11 берез. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?galichina_naybilsh_ukrayinska_ukrayina_chastina_tretya&objectId=1279952
- Історичні підвалини державності Галичини. *Zaxid.net*. 2013. 21 лют. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?istorichni_pidvalini_derzhavnosti_galichini_chastina_druga&objectId=1278527
- Імперська кіноманія. *Zaxid.net*. 2014. 8 трав. URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?imperska_kinomaniya&objectId=1308252
- «Не дадим переписать историю!». *Українофобія як явище та політтехнологія*. Львів, 2014. Вип. 1. С. 121–128.
- Fighting with ghosts. *The Economist*. 2015. May 16th. URL: <http://www.economist.com/news/europe/21651265-well-shells-and-rockets-ukraine-afflicted-struggle-over-its-past-fighting>
- Ukraine to rewrite Soviet history with controversial 'decommunisation' laws. *The Guardian Lily Hyde in Kiev*. 2015. 20 April. URL: <http://www.theguardian.com/world/2015/apr/20/ukraine-decommunisation-law-soviet>
- Liebe und Grausamkeit. *Die Weltwoche, Ausgabe* 2015. URL: <http://www.weltwoche.ch/ausgaben/2015-29/artikel/liebe-und-grausamkeit-die-weltwoche-ausgabe-292015.html>
- Historyczne analogie wystawy «Ukraińska II wojna światowa». *Kurier galicyjski*. 2015. 19 listop. Część 2. URL: <http://kuriergalicyjski.com/spolechenstwo/analizy/4646-historyczne-analogie-wystawy-ukrainska-ii-wojna-swiatowa-czesc-2>. (Tekst ukazał się w nr 21 (241). 2015. 18–30 listopada).

Остап СЕРЕДА
кандидат історичних наук
доктор філософії (PhD) з історії
старший науковий співробітник

Народився 1970 р. у м. Львів.

У 1993 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка, а 1995 р. – магістерську програму з порівняльної історії Центральноєвропейського університету (м. Будапешт).

1997–2003 рр. – навчався у докторантурі Центральноєвропейського університету.

Працював в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у 1994–2015 рр.: молодший науковий (1994–2004), науковий (2004–2010), старший науковий співробітник (2010–2013), в. о. завідувача (2013–2015) відділу нової історії України.

2007–2012 рр. – вчений секретар спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституті народознавства НАН України.

1996–2002 рр. – асистент кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. І. Франка.

2012–2013, 2016, 2017–2018, 2020 рр. – гостьовий професор історичного факультету Центрально-Європейського університету.

Від 2015 р. і дотепер – доцент кафедри історії Українського католицького університету.

У 2003 р. захистив дисертацію доктора філософії з історії на тему «Формування національної ідентичності: ранні народовці у південно-східній Східній Галичині (1860–1873)» (керівник – д-р іст. наук Ярослав Грицак).

У 2006 р. пройшов переатестацію на науковий ступінь кандидата історичних наук.

Стажувався при Школі слов'янських і східноєвропейських студій Лондонського університету (1995), Центрі російських і східноєвропейських студій Торонтонського університету (2001), Європейському університетському інституті у Флоренції (2010), Українському науковому інституті Гарвардського університету (2012, 2019–2020).

Учасник XXI Міжнародного конгресу істориків (Амстердам, 2010).

2012–2019 рр. – секретар Українського національного комітету істориків.

Наукові зацікавлення: український народовецький рух, українсько-польські відносини, міське громадське життя та формування національних ідентичностей у південно-східній Східній Галичині; культурна політика та музичний театр у Києві в другій половині XIX ст., українознавчі студії у США у 60–80-х роках XX ст.

Монографії, брошури

Між польським слов'янофільством та російським панславізмом. Сприйняття та розвиток слов'янських ідей серед українських (руських) громадських діячів південно-східної Галичини у 60-х роках XIX століття. *Between Polish Slavophilism and Russian Pan-Slavism. Reception and Development of the Slavic Ideas by Ukrainian (Ruthenian) Public Activists of Austrian Galicia in the 1860s /* НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 40 с.

Розділи в колективних працях

Тарас Шевченко: галицький вимір. Львів, 2014. 36 с. (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, Ф. Стеблій, Л. Хахула).

Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини. *Україна Тараса Шевченка*. Харків: Фоліо, 2014. С. 433–462 (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, Ф. Стеблій).

«Козацького роду»: поява культу Тараса Шевченка та українського козакофільства в Галичині. *Проект «Україна». Австрійська Галичина /* упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. С. 112–124.

Статті в наукових виданнях

Володимир Шашкевич – продовжувач справи «Руської Трійці». *Світоч «Русалки Дністрової». До 200-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича:* зб. наук. праць. Львів, 2011. С. 192–198 (Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія. 10 (15)).

Формування національної традиції. Українське козакофільство у Галичині в 60-х роках XIX століття. *Історія – ментальність – ідентичність /* за ред.: Л. Зашкільняка, Й. Пісулінської, П. Серженги. Львів, 2011. Вип. 4: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття. С. 395–403.

Imperial Cultural Policy and Provincial Politics in the Russian «South-Western Province»: The Kyiv City Theater, 1856–1866. *Kulturpolitik und Theater. Die kontinentalen Imperien in Europa im Vergleich /* Hg. Philipp Ther. Wien: Boehlau, 2012. S. 233–245.

Перші публічні декламації поезій Тараса Шевченка та шевченківські «вечерниці» у Галичині. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність /* гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 18–33.

Руські бали в австрійському Львові. *Нова подорож до Європи [Тексти лекцій, прочитаних упродовж 2010–2012 рр. у Львові в циклі «Австрійські вечори»]* / упоряд.: О. Гаврилів і Т. Гаврилів. Львів: ВНТЛ «Класика», 2012. С. 41–51.

Українські народовці та польські повстанці в Східній Галичині (1863–1864): таємні контакти та публічні дискусії. *Galicja a powstanie styczniowe* / pod red.: M. Hoszowskiej, A. Kawalec, L. Zaskilniaka. Warszawa; Rzeszów, 2013. S. 125–134.

Between Polish Slavophilism and Russian Pan-Slavism: Reception and Development of the Slavic Ideas by Ukrainian (Ruthenian) Public Activists of Austrian Galicia in the 1860s. *Approaches to Slavic Unity. Austro-Slavism, Pan-Slavism, Neo-Slavism, and Solidarity among the Slavs Today* / ed. by K. A. Makowski and F. Hadler. Poznań, 2013. P. 59–78.

Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині. *Краєзнавство*. 2014. № 1. С. 10–19 (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, Ф. Стеблій, Л. Хахула).

«As a Father among Little Children»: The Emerging Cult of Taras Shevchenko as a Factor of the Ukrainian Nation-building in Austrian Eastern Galicia in the 1860s [«Як батько поміж дрібними діточками»: поява культу Тараса Шевченка як фактор українського націєтворення у підавстрійській Східній Галичині в 1860-х рр.]. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*. 2014. No. 1. P. 159–188.

Іван Франко про український народовецький рух у Галичині 60-х років XIX століття. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2016. Т. CCLXIX: Праці Філологічної секції. С. 44–54.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Polycentric Piedmont of the East. *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*. 2012. № 4. S. 623–625 [на кн.]: Wolff L. The Idea of Galicia. History and Fantasy in Habsburg Political Culture. Stanford, 2010.

[Рец.]: Винайдення Галичини *Zbruch*. 2013. 29 берез. URL: <http://www.zbruch.eu/node/4600> [на кн.]: Wolff L. The Idea of Galicia. History and Fantasy in Habsburg Political Culture. Stanford, 2010. 486 p.

Статті в інших виданнях

Народні Доми в Галичині. *Наше слово*. Варшава, 2011. 20 берез. № 12: Спецвипуск про Народний Дім. С. 10–11 (співавт. І. Орлевич).

Наші славні НТШівські ювіляри (Феодосій Стеблій). *Вісник НТШ*. Львів. 2011. Ч. 46. С. 70–71.

Остав до смерті вірним ідеї свого батька. *Шашкевичіана Богдана Лепкого*. Івано-Франківськ, 2011. С. 276–277.

Наукові читання імені академіка Ярослава Ісаєвича. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 192–197 (співавт. М. Литвин).

Феодосій Стеблій – визначний дослідник історії Галичини. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 163–166.

I my v Evropi! / We Are also in Europe! (... for real?) [I ми в Європі! (...насправді?). *East Central Europe*. 2014. Vol. 41. P. 112–118.

Енциклопедичні статті

Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: у 2-х т. Т. 1: А–К. Львів, 2011 [стаття: Академічна гімназія у Львові. С. 124 (співавт. В. Качмар)].

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 10. Київ, 2013 [статті: Тисовський Олександр. С. 86; Товариство історичне у Львові. С. 109].

Феодосій СТЕБЛІЙ
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 21 жовтня 1931 р. у с. Суходоли Бродівського району Львівської області.

1949–1954 рр. – навчався на історичному факультеті, а 1954–1957 рр. – в аспірантурі на кафедрі історії СРСР за спеціальністю – «Історія України» Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1957 р.: молодший науковий (1957–1963), старший науковий співробітник (1963–1974), завідувач відділу історії України, заступник директора, в. о. директора Інституту суспільних наук АН УРСР (1974–1990).

У 1961 р. захистив кандидатську дисертацію «Боротьба селян Східної Галичини проти феодалного гніту в першій половині XIX ст.».

1993–2014 рр. – завідувач відділу нової історії України.

1994–2001 рр. – вчений секретар спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

9 грудня 2006 р. обраний дійсним членом Наукового товариства ім. Шевченка.

Нагороди:

2001 – орден «За заслуги» III ступеня згідно з указом президента.

2003 – нагрудна відзнака «За вірність» від Української історико-просвітницької правозахисної організації «Меморіал» ім. В. Стуса.

2007 – почесне звання заслужений працівник культури України. Наукові зацікавлення: історія західних земель України у складі Австрійської монархії в XIX ст., соціальні відносини, суспільно-політичний і національні рухи, культура, міжетнічні взаємини, історіографія та джерелознавство проблеми.

Монографії

Галичина на перехрестях історії. Постаті / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. 302 с.

Маркіян Шашкевич – провідник незалежності соборної України. Львів, 2011. 200 с.

Шевченкознавчі студії. Львів, 2014. 120 с.

Розділи в колективних працях

Історія Львова. Харків, 2012. Т. 2 [статті: Часи австрійського абсолютизму. Столиця Галичини.

Система управління. С. 9–15; Соціально-демографічний портрет. С. 28–29; Церковно-релігійне життя. С. 37–46; Культура і мистецтво. Освіта. С. 47–53; Наука. 2012. С. 54–60 (співавт. Р. Кирчів); Літературне життя. С. 61–73; Театр. С. 88–92. Суспільно-політичне життя. С. 129–147; «Весна народів». С. 148–167].

Володимир Огоновський – подвижник на ниві української географії. *Доктор географії Володимир Огоновський* / за ред. О. Шаблія. Львів, 2014. С. 347–350.

Тарас Шевченко: галицький вимір. Львів, 2014. 36 с. (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, О. Середа, Л. Хахула).

Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини. *Україна Тараса Шевченка*. Харків: Фоліо, 2014. С. 433–462. (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, О. Середа).

Королівство Галичини і Володимирії: статус і система управління. *Проект «Україна». Австрійська Галичина* / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. С. 25–31.

1848 рік. «Ми, Русини галицькі, належимо до великого руського народу». *Проект «Україна»*. Австрійська Галичина / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. С. 32–57.

Статті в наукових виданнях

Маркіян Шашкевич – провісник незалежності соборної України (До 200-річчя народження). *Вісник НТШ*. Львів, 2011. Ч. 45. Весна–літо. С. 9–13.

Маркіян Шашкевич – провісник незалежності соборної України. *Світоч «Русалки Дністрової»*. До 200-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича: зб. наук. праць. Львів, 2011. С. 44–63. (Бібліотека Шашкевичіани. Нова серія, 10(15)).

Маркіян Шашкевич – провісник незалежності соборної України. *Будитель Галицької України-Руси*. До 200-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича: статті і матеріали. Львів, 2011. С. 12–20.

Маркіян Шашкевич – провісник незалежності соборної України. *Іван Вагилевич: життя і творчість*. Рожнятів, 2011. С. 25–36.

«Слово о полку Ігоревім» у культурному житті на західних землях України. *Богдан Лепкий*. «Слово о полку Ігоревім» у віршованих і прозових перекладах українською та польською мовами / упоряд.: У. Скальська, Є. Баран. Івано-Франківськ, 2011. С. 285–306.

2011 рік: Шашкевичезнавчі форуми; Інші ювілейні заходи; 2012 рік: Шашкевичезнавчі форуми; Інші ювілейні заходи. *Вісник НТШ*. Львів, 2012. Ч. 48. Осінь–Зима. С. 77–78.

Богдан Якимович: бути собою, бути істориком. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21: Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 5–15 (співавт. Т. Лучук).

Маркіян Шашкевич – провісник незалежної соборної України. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2012. Т. ССLXIII. Праці філологічної секції. С. 9–22.

Внесок Василя Щурата в ідентифікацію «Інструкції для вчителів руського народу» Каспера Ценглевича. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 381–382.

Григорій Нудьга – жертва слуг комуністичного режиму. *Спомин*. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 47–52.

Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині. *Краєзнавство*. 2014. № 1. С. 10–19 (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Серета, Л. Хахула).

Тарас Шевченко і Галичина (з Шевченкознавчих досліджень Василя Щурата і Кирила Студинського). *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2014. Т. ССLXVI. Праці філологічної секції. С. 440–448.

Iwan Krewecki (1183–1940). *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku*. Rzeszów, 2014. Т. 2. S. 377–388.

«Руська Трійця»: творці і сподвижники. *Якимович Богдан*. *Україна та українці: події далекі і близькі*. *Вибрані праці*. Львів, 2014. С. 980–981.

Галицька Шевченкіана Михайла Грушевського. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; упоряд.: Б. Якимович, Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 324–329.

Галицько-волинський чародій-піснетворець: штрихи до мистецького портрета Ярослава Батенчука. *Студія-спомин*. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; упоряд. і наук. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 422–431.

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / відп. ред. М. Литвин, упоряд. Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві [статті: Листи Михайла Марченка до Івана Крип'якевича. С. 236–277; З листування Омеляна Пріцака з Іваном Крип'якевичем. С. 496–502; Шашкевичіана Івана Крип'якевича. С. 503–509; Курс лекцій Івана Крип'якевича у Львівському таємному університеті (1920–1923). С. 510–516; Хроніка. С. 688–694].

- Козацтво в оцінці діячів «Руської Трійці». *Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України*: матер. Всеукр. наук. конф. (Львів, 29 черв. 2017 р.). Львів, 2017. С. 87–91.
- Шашкевичіана Івана Крип'якевича. «*Русалка Дністровая*» – перша книга українською мовою в Галичині: загальнонаціональний та європейський контекст. (З нагоди 180-річчя виходу у світ): матер. Всеукр. наук.-практ конф. (Івано-Франківськ, 27 верес. 2017 р.) / наук. ред. В. Качкан. Івано-Франківськ, 2017. С. 108–120.
- Професор Григорій Гербільський у моїй пам'яті. *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 256–257.

Статті в інших виданнях

- Державницькі акценти в діяльності «Руської Трійці». *З іменем твоїм. Ювілейний збірник на пошану Маркіяна Шашкевича з нагоди 200-річчя з дня народження*. Броди, 2011. С. 201–222.
- Дні «Руської Трійці» на Тернопільщині. *Бережанці у вінок Маркіяну*. Тернопіль, 2011. С. 33–34.
- Маркіян Шашкевич – речник українського національного відродження. *З іменем твоїм. Ювілейний збірник на пошану Маркіяна Шашкевича з нагоди 200-річчя з дня народження*. Броди, 2011. С. 43–45.
- Маркіян Шашкевич і Золочівщина. Історико-культурні нариси*. Львів, 2011 (Бібліотека Шашкевичіани. Нова серія. № 7 (12) [статті: Гордість Золочівської землі. Маркіян Шашкевич – символ українського відродження. С. 11–18; Шашкевичівське свято на Білій Горі 1941 року. С. 65–69; «Шашкевичівські наукові форуми на Золочівщині». С. 154–165; Перше львівське перевидання «Русалки Дністрової». С. 240–242; Презентація видання «Шашкевичів край – Золочівщина». С. 243–244; День пам'яті Маркіяна Шашкевича. С. 245–247].
- Шашкевичівські читання на Радехівщині. *Маркіян Шашкевич і Радехівщина. До 200-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича*. Львів, 2011. С. 94–96.
- Шашкевичівське свято на Білій Горі 1941 року. *Маркіян Шашкевич і Радехівщина. До 200-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича*. Львів, 2011. С. 96–100.
- Яків Головацький – чільний репрезентант «Руської Трійці». *Бережанці у вінок Маркіяну*. Тернопіль, 2011. С. 64–74.
- 200-ті роковини Маркіяна Шашкевича. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 190–192.
- Дні Маркіяна Шашкевича на Львівщині. *Краєзнавство*. 2012. № 4 (18). С. 184.
- Будитель Галичини закликає не спати. *Нова неділя*. 2013. Ч. 11. Грудень.
- Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013 [статті: Шашкевичівська академія в столиці України. С. 149–150; Шашкевичівська академія в столиці України. С. 149–150; Презентація Шашкевичіани Романа Лубківського. С. 151–152; Дні Маркіяна Шашкевича на Львівщині. С. 166–167].
- Шашкевичівські урочистості в Новосілках. *Літературна Україна*. 2013. 15 листоп.
- Ярослав Ісаєвич – дослідник історії українського книговидання. *Українська енциклопедистка*: матер. III Міжн. наук. конф. (Київ, 22–23 жовт. 2013 р.). Київ, 2014. С. 261–267.
- Василь Подолинський – речник української незалежності доби «Весни народів» (1848). *Львівщина в 2015 році. Знаменні пам'ятні дати. Календар*. Львів, 2015. С. 3–5.
- Галицько-волинський чародій-піснетворець: штрихи до мистецького портрета Ярослава Батенчука. *Ярослав Батенчук. «Я додому іду...»*. З творчої спадщини композитора-піснетворця. *Студія-спомин* / упоряд. Ф. Стеблій. Львів, 2015. С. 5–13.
- Слід Кобзаря на моїй життєвій ниві. *Спомин. Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*. Львів, 2016. Вип. 5. С. 254–261.
- Участь у науково-громадських заходах. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 84.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія історії України*: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 9. Київ, 2012 [статті: Прокопчиць (Прокопчич) Євстафій. С. 28; Пуласький Казімеж-Фердинанд. С. 60;

Пшимленцький Станіслав. С. 71; Раєвський Михайло Федорович. С. 123–124; Ржегорж Франтішек. С. 191–192; Роздольський Роман. С. 261; Русалка Дністровая. С. 370–371; Рустикальні землі. С. 387–388; Руська Бесіда. С. 388–389; Руська Трійця. С. 395–396; Руський Собор. С. 401; Руські Ради в Галичині. С. 401; Свідзінський Михайло. С. 474; Селянська реформа 1848 в Галичині, на Буковині та Закарпатті. С. 518; «Син Русі». С. 560–561; Слов'янський з'їзд 1848 у Празі. С. 657; Собор руських учених 1848. С. 687; «Союз вільних галичан». С. 735; «Союз друзів народу». С. 736; Стадіон-Вартгаузен Франц-Серафін. С. 781]; **Т. 10.** Київ, 2013 [статті: Терлецький Іполит. С. 62–63; Терлецький Маркіян Антонович. С. 63–64; Терлецький Омелян Антонович. С. 64; Товариство прихильників Слов'янщини. С. 111; Устиянович Микола Леонтійович. С. 255–256; Францисканська метрика, Францисканський кадастр. С. 327; Центральна Рада Народова. С. 458; Чарторийський Адам-Єжи. С. 486–487; Шафарик Павел-Йозеф. С. 598; Шашкевич Маркіян. С. 602; Шашкевича Маркіяна Інститут–заповідник у Вінніпезі. С. 602–603; «Шашкевичіана». С. 603; Язичіє. С. 725].

Енциклопедія Львова. **Т. 4.** Львів, 2012 [статті: Лаврівський Іван. С. 11–12; Левицький Венедикт. С. 59–60; Левицький Михайло. С. 69–70; Леонтович Теодор. С. 90–91; Литвинович Спиридон. С. 135; Лозинський Йосиф. С. 190; Львівське повстання 1848 р. С. 314–315; Львівський ліцей. С. 360–361; Могильницький Антін. С. 672].

Енциклопедія сучасної України: **Т. 11.** Київ, 2011 [стаття: Івасюта Михайло Кирилович. С. 160]; **Т. 12.** Київ, 2012. С. 388 [стаття: Карпинець Іван Іванович. С. 388].

Львів. Комплексний атлас. Київ, 2012 / Львівський національний університет імені Івана Франка, Державне науково-виробниче підприємство «Картографія» [статті: Маркіян Шашкевич у Львові. С. 57; Революційні події 1848 р. С. 59].

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія / ред.: О. Купчинський, О. Савула, Н. Федорчак. **Т. 1.** Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [статті: Азбучна війна в Галичині. С. 86–89; Барбареум. С. 421–422]; **Т. 3.** Київ; Львів; Тернопіль, 2016 [статті: Весна народів. С. 25–29; «Вінок русинам на обжинки». С. 139–141; «Вісник для русинів австрійської держави». С. 168–170; «Волинська тривога» 1789. С. 216–217; Галицьке селянське повстання 1846 р. С. 382–383; Галицький становий сейм. С. 391–392; Галицько-руська матиця. С. 409–411; «Галичо-руський вісник». С. 451–452; Гинилевич Григорій. С. 590–592].

Наукове редагування, упорядкування

Маркіян Шашкевич. Русини. Голос галичан. Львів, 2011. 28 с. (Бібліотека Шашкевичіани. Нова серія. № 6 (11)).

Маркіян Шашкевич і Золочівщина. Історико-культурні нариси. Львів, 2011. 264 с.

Русалка Дністровая: альманах. 2-ге вид., випр. та доп. Львів: СПОЛОМ, 2012. 316 с.: іл.

Тарас Шевченко і Галичина: статті і матеріали. Львів, 2014. 424 с.

Ярослав Батенчук. «Я додому іду...». З творчої спадщини композитора-піснетворця. Львів, 2015.

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. ред. М. Литвин, упоряд.: Б. Якимович, Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. 608 с.

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / відп. ред. М. Литвин, упоряд. Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Львів, 2016. 716 с.

ВІДДІЛ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Відділ створено у структурі Інституту суспільних наук у грудні 1978 р. Відповідно до Постанови Президії АН УРСР від 5 січня 1978 р. «Про діяльність Інституту суспільних наук АН (Академії наук) УРСР за 1973–1977 рр.» та рішення бюро відділення історії, філософії та права АН УРСР від 22 листопада 1978 р., він одержав назву «відділ історії соціалістичного будівництва». Згодом, згідно з тодішніми партійними стандартами рішенням бюро відділення № 5 від 17 квітня 1981 р., уточнено «відділ історії соціалістичного і комуністичного будівництва». Зрештою, у період перебудови слово «комуністичного» перестали використовувати. Відтак структурний підрозділ у 1990 р. остаточно став відділом новітньої історії. Після реорганізації інституту в 1993 р. він зберіг свою назву.

Першим завідувачем із 1978 р. по грудень 2004 р. був д-р іст. наук, проф. Юрій Сливка. З січня по червень 2005 р. обов'язки завідувача виконував д-р іст. наук, проф. Іван Патер, який був обраний по конкурсу і працював на цій посаді до грудня 2015 р. Від січня 2016 р. до вересня 2017 р. відділ очолював заступник директора інституту з наукової роботи, д-р іст. наук, проф. Ігор Соляр. У зв'язку з його переходом на викладацьку роботу до Національної академії сухопутних військ ім. П. Сагайдачного, виконував обов'язків завідувача відділу знову призначено І. Патера. У грудні 2018 р. на посаду завідувача по конкурсу обрано канд. іст. наук, с.н.с. цього ж відділу Михайла Романюка.

У складі відділу в різні періоди діяли сектори: 1986–1987 рр. – критики зарубіжного українознавства (керівник – д-р іст. наук, проф. Михайло Швагуляк); 1991–1993 рр. – історичної мемуаристики та джерелознавства (керівник – канд. іст. наук, с.н.с. Ярослав Лялька); 1993–1995 рр. – українсько-польських відносин (керівник – д-р іст. наук, проф. Михайло Швагуляк). У 2005 р. створено сектор досліджень українського визвольного руху, який очолив канд. іст. наук Володимир В'ятрович, а у 2009–2013 рр. – канд. іст. наук, с.н.с. Олександра Стасюк.

На початку створення у відділі працювало 23 співробітники, з них 15 наукових (зокрема 2 доктори і 5 кандидатів історичних наук), 7 старших та 8 молодших наукових співробітників, 3 стажисти-дослідники, 3 аспіранти і 2 старших лаборанти.

У 1979–1990 рр. наукові розробки вчених відділу проводилися винятково в жорстких межах тодішньої української радянської історичної науки, у дусі комуністичної ідеології. У цей період відділ досліджував дві проблеми: Велика жовтнева соціалістична революція і революційний процес на західноукраїнських землях та соціалістичне і комуністичне будівництво в Українській РСР. У контексті першої проблеми вивчали робітничий, селянський та суспільно-політичний рух у Західній Україні, її місце в політиці країн Заходу й української діаспори, роль СРСР щодо возз'єднання українських земель у радянській державі. По другій – процес становлення і зміцнення радянської влади в західному регіоні республіки, здійснення індустріалізації, колективізації й культурної революції, різні форми соціальної активності трудящих, допомога народів СРСР населенню західних областей України в соціалістичному будівництві. Зрозуміло, у цей час у роботі відділу не можливо було обійтися без такої сторони дослідження, здебільша не з наукового, а з пропагандивного боку, як критика політики й ідеології «буржуазного націоналізму і клерикалізму, викриття буржуазно-націоналістичної історіографії».

За вказаними проблемами опубліковано праці: «Подія великого історичного значення» (1979), «Під зорею радянською» (1979), «За щастя оновленої землі. Нариси історії колгоспного селянства західних областей УРСР. 1939–1979» (1979), «Розвиток суспільно-політичної активності трудящих західних областей України і процес будівництва основ соціалізму» (1981), нарис «Від тихого Дону до високих Карпат» (1979). Видано також колективну роботу «Боротьба трудящих західних областей УРСР проти німецько-фашистських загарбників у роки Великої вітчизняної війни» (кер. авт. кол. Ю. Примеров, 1984), «Західна Україна в реакційній антирадянській політиці української буржуазії» (Ю. Сливка, 1985), збірник документів «Проти фашизму і війни» (упоряд. Я. Лялька, 1984). З історії Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС) видана монографія Юхима Примерова «Борьба партии за ленинское единство своих рядов (1921–1924)» (1974).

До 40-річчя приєднання Західної України до УРСР працівники відділу опублікували збірники документів: «Боротьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР 1917–1939 рр.» (відп. ред. Д. Яремчук, 1979) і «Соціалістичні перетворення в західних областях УРСР. 1939–1979» (відп. ред. Д. Яремчук, 1980).

Співробітники відділу брали участь у написанні розділів до «Історії Української РСР» (т. 5, 6, Ю. Сливка, 1977), «Дружба и братство русского и украинского народа» (т. 2, Я. Лялька, Ю. Сливка, 1982), «Нерушимая дружба украинского и белорусского народа в период социализма» (1978), «Історія Львова» (Ю. Сливка, І. Патер, Я. Лялька, Ю. Зайцев, В. Баран, 1984), а також відповідних розділів до 7-го і 8-го томів «Історії Української РСР» (Ю. Сливка, 1977, 1979). Опублікована монографія М. Швагуляка «Украина в экспансионистских планах германского фашизма (1933–1939 гг.)» (1983).

Важливою ланкою наукової діяльності відділу в той час стала розробка відповідно до Постанови Президії АН СРСР, Президії Всесоюзної центральної ради професійних спілок, Держкомітету Ради Міністрів СРСР з праці та соціальних питань, Колегії Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР № 9 від 30 січня 1981 р. всесоюзної комплексної програми «Соціалістичне змагання як важливий засіб органічного поєднання досягнень науково-технічної революції з перевагами соціалізму». Інститут як головний виконавець, переважно співробітники відділу, разом із Саратовським економічним інститутом дослідив й узагальнив досвід використання соціалістичного змагання як чинник розвитку технічної творчості трудівників. За результатами досліджень опубліковано колективні монографії: «Робітничий клас Української РСР і науково-технічний прогрес» (1980) і «Социалистическое соревнование и развитие технического творчества» (1983), у яких узагальнено досвід партійних, господарських і громадських організацій щодо соціалістичного змагання.

У 1989 р. відділ закінчив опрацювання теми про возз'єднання українських земель. Це був час перебудови, але тоді ще переважали всі традиційні для української радянської історіографії формулювання. Однак уже відчувався новий підхід для істориків у висвітленні, трактуванні й узагальненні подій та фактів, що були догмою для минулого в дослідженні історії західно-українських земель. Опубліковано колективні монографії: «Історичні передумови возз'єднання українських земель» (1989), «Возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною» (1989), біографічний довідник «Борці за возз'єднання» (1989), збірник статей «Знаменна подія в історії українського народу» (1989), нарис «Сторінки історії КПЗУ» (1989).

Лейтмотив цих праць – закономірність завершення багатовікової боротьби українського народу за соціальне й національне визволення. Адже це був акт історичної справедливості, який мав також міжнародне значення для стабілізації геополітичних відносин у Центрально-Східній та Західній Європі, стверджувалася незаперечність прагнення більшості населення Західної України, Північної Буковини та Закарпаття у 1917–1945 рр. об'єднатися з Наддніпрянською Україною; розкрито історичне значення процесу возз'єднання для консолідації українського народу у здійсненні соціально-економічних, політичних і культурних перетворень у західному регіоні України. У роботах наголошено, що таке волевиявлення не може нівелювати того факту, що до здійснення актів об'єднання були причетні радянські органи, які опісля в Західній Україні, Північній Буковині та Закарпатті встановили жорсткий тоталітарний режим, за якого десятки тисяч людей репресовано, депортовано або фізично знищено. Це ще більше

засвідчувало трагічну велич українського народу, який задля забезпечення соборності своїх земель йшов на такі жертви. Адже об'єднання українських земель сприяло консолідації українського народу, що в час розвалу Радянського Союзу створило передумови для відновлення державної незалежності й соборності України.

У цей період співробітники відділу, крім виконання планових тем, позапланових завдань і державних замовлень, опублікували значну кількість брошур, наукових та науково-популярних статей, брали участь у наукових конференціях різного рівня, проводили велику лекційну роботу.

У той час відбувалося переосмислення співробітниками відділу радянських схем дослідження, політичної історії західноукраїнських земель у ХХ ст., що позначилося на кардинальній зміні тематики науково-дослідної діяльності відділу. Робота над темою «Проблеми державності та суверенітету України ХХ ст. (На матеріалах західного регіону України)» (термін виконання – 1991–1993 рр.) була, по суті, перехідною. У ході її виконання вивчено складні політичні процеси в Західній Україні, раніше замовчувані чи трактовані згідно з радянськими історичними схемами або взагалі зведені до перекручень подій і фактів.

У процесі реалізації теми досліджено еволюцію поглядів різних політичних партій західного регіону про державність та незалежність України в ХХ ст., національно-політичний рух на західноукраїнських землях у 1900–1939 рр., зокрема боротьбу населення західноукраїнських земель за національне самовизначення, утворення та діяльність ЗУНР. З'ясовано позицію країн Заходу щодо українського національного питання напередодні Другої світової війни, розкрито проблему української державності в русі Опору тоталітарному режиму в 40–80-х роках ХХ ст., висвітлено національно-культурне життя в західних областях України (1940–1980-х роках). А також політичні репресії та депортації населення у західних землях України в 1918–1950-х роках.

Важливим результатом роботи над темою стало видання двох книг «Літопис нескореної України» (кер. кол. упоряд. канд. іст. наук Я. Лялька), (т. 1, 1993, т. 2, 1997). У книгах опубліковані документи, матеріали, спогади про більшовицькі репресії та депортації населення Західної України, Буковини і Закарпаття, розкрито трагічну долю українського народу після вересня 1939 р., у воєнні й повоєнні роки, зокрема про масові ув'язнення та знищення тоталітарним режимом населення, передовсім діячів науки і культури, духовенства, про ліквідацію Греко-Католицької Церкви, зросійщення українців. Висвітлено визвольні змагання українського народу, боротьбу Організації українських націоналістів (ОУН) і Української повстанської армії (УПА) з німецько-нацистським і московсько-більшовицьким окупаційними режимами за відновлення Української держави. Також опубліковано колективну монографію «Українська еміграція: історія і сучасність» (за ред. Ю. Сливки, 1992), брошуру М. Швагуляка «Пацифікація: Польська репресивна акція в Галичині 1930 р. і українська суспільність» (1990), науково-популярний нарис «Історія галицького стрілецтва» (М. Литвин, К. Науменко, 1990), 29 статей у журналах і періодиці. Загалом обсяг публікацій з теми становив 137 д. а.

Вирішальний злам у сторону формування сучасної концепції політичної історії західних земель України у ХХ ст. відбувся з відкриттям у 1994 р. теми «Громадсько-політичне життя в Україні (західні землі) ХХ ст.» (термін виконання – 1994–1996 рр.). Головними напрямками роботи над темою були: археографічне опрацювання документів, матеріалів і періодики,

Співробітники відділу під час роботи в київських архівах: Петро Максимук (зліва), Іван Патер (справа). 1991 р.

які за радянського режиму перебували у спецфондах для підготовки збірників документів та матеріалів, написання монографій, окремих розділів до колективних праць, наукових статей тощо.

У центрі уваги дослідження перебував аналіз трактування основними політичними партіями та рухами Західної України питання про національну незалежність і соборність України, її взаємовідносини зі сусідніми державами й народами, висвітлення трагічних наслідків репресій окупаційних та тоталітарних режимів проти національно-визвольних змагань українського народу. Вивчено культурні процеси в західних областях України від 1953 р. до 1960-х років.

Наступним етапом у розробці проблематики відділу стала спільна з відділом нової історії України науково-дослідна тема «Суспільно-політичний та національно-визвольний рух в Україні (західні землі) кінець XVIII–XX ст.» (термін виконання – 1997–1999 рр.), відтак досліджено формування та основні етапи суспільно-політичного й національно-визвольного рухів у західних областях України в загальноукраїнському та європейському контекстах, становлення політичної структури, українське питання у політиці країн Центральної Європи в період Першої світової війни та міжвоєнний час, діяльність культурно-освітніх інституцій у час формування української національної ідеї та змагання за її реалізацію у XX ст., функціонування тоталітарного режиму, рух Опору тоталітаризму.

У розробці теми акцентовано увагу на виявленні нових, ще не введених до наукового обігу, архівних документів і фактичних матеріалів про специфіку суспільно-політичного руху в західноукраїнських землях; на подоланні деформованих радянською історіографією питань щодо національно-визвольної боротьби в Західній Україні, зокрема про репресії та депортації у 40–50-х роках XX ст.; на концептуальному висвітленні українського опозиційного руху в 50–80-х роках; а також об'єктивному розкритті культурного життя в західних областях України в повоєнні та подальші роки.

Крім того, співробітники сектору українсько-польських відносин розробляли тему «Проблема історії українсько-польських відносин XVI–XX ст.» (термін виконання – 1994 р. – другий квартал 1995 р.). Вивчали основні тенденції українсько-польських відносин та місце в них українства Галичини на різних історичних етапах. У ході виконання теми надруковано низку статей із проблем суспільно-політичного життя Галичини на початку XX ст., участі українських партій у політичному житті Австро-Угорщини й Польської держави. Реалізація дослідження із вказаних тем проводилася у напрямі підготовки не тільки археографічних видань, а й написання монографій, брошур, статей до різних наукових часописів. Окремі результати досліджень відображено у виступах на численних наукових конференціях.

У 1994–1999 рр. найвагомішими результатами з розроблюваної тематики відділу були, по-перше, збірники документів і матеріалів «Культурне життя в Україні (західні землі)» т. 1: 1939–1953 (упоряд. Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів, Л. Батрак-Плодиста, Ю. Сливка, Л. Федоришин, 1995); т. 2: 1953–1966 (упоряд. Т. Галайчак, О. Луцький, Ю. Сливка, Л. Батрак-Плодиста, Б. Микитів, 1996); т. 3: 1966–1971 (упоряд. Т. Галайчак, О. Луцький, 2006).

Вміщені у збірниках документи висвітлюють основні напрями культурного життя у західних областях України від часу їх входження до складу СРСР, розкривають функціонування культури в умовах тоталітарного режиму, зокрема діяльність творчих спілок, культурно-освітніх і мистецьких закладів, тенденції у розвитку освіти й науки, становище релігії та Церкви, русифікаторську політику режиму, репресії проти інакодумців, трагедію творців духовних цінностей українського народу – науковців, літераторів, мистців. Показують вплив світової громадськості та подій у світі на українське суспільство. Дають можливість відтворити об'єктивну картину становища культурної сфери, боротьби за національно-духовне відродження краю.

По-друге, серія збірників документів, матеріалів і спогадів «Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х років» у 3-х томах: т. 1: 1939–1945 (відп. ред. Ю. Сливка, упоряд. Ю. Сливка, В. Голяк, М. Ковальчук, М. Литвин, Я. Лялька, О. Луцький, П. Максимук, К. Науменко, І. Патер, О. Стасюк, 1996); т. 2: 1946–1947 (відп. ред. Ю. Сливка, упоряд. Ю. Сливка, І. Білас, В. Голяк, М. Ковальчук, М. Литвин, Я. Лялька, О. Луцький, П. Максимук, К. Науменко, І. Патер, О. Стасюк, 1998); т. 3: спогади (відп. ред. Ю. Сливка, упоряд. Ю. Сливка, М. Литвин, О. Луцький, П. Максимук, К. Науменко, І. Патер, О. Стасюк, 2002).

У збірниках розкрито перебіг репресивно-депортаційних акцій щодо українців, поляків та євреїв, здійснених тоталітарними режимами Радянського Союзу і Польщі, наголошено, що ця трагічна сторінка історії українського й польського народів протягом багатьох років залишалася кривавою раною. Адже за умов існування комуністичних систем в обох країнах годі було сподіватися на об'єктивну оцінку цих подій, а тим більше на демократичне гуманне полегдження справи. Тільки в роки державної незалежності України та звільнення Польщі від залізних обіймів Радянського Союзу з'явилася можливість вирішити цю проблему, виходячи із принципів загальнолюдських цінностей й інтересів обох народів. Успішне її полегдження зумовлене передусім тією обставиною, що ні незалежна Україна, ні демократична Польща не повинні нести відповідальності за злочини тогочасних тоталітарних режимів, а усунення наслідків тих акцій сприятиме подальшому утвердженню довіри, поваги й дружби між обома сусідніми народами.

Іван Патер

Опубліковано: колективну роботу «Жовківщина. Історичний нарис» (відп. ред. М. Литвин), (т. 1, 1994; т. 2, 1995); книги: «Історія ЗУНР» (М. Литвин, К. Науменко, 1995), «Генералітет українських визвольних змагань» (М. Литвин, К. Науменко, 1995), «Інтерновані вояки армії УНР у Калішу 1920–1939» (М. Литвин, 1995); брошуру І. Соляра «Українські національно-демократичні об'єднання» (1995).

У 1996 р. співробітники відділу (О. Луцький, К. Науменко, І. Патер) взяли участь у виданні колективної монографії «Нариси історії Львова». У цей період видано також книжку «Радянізація західних земель України» (О. Луцький, К. Науменко, 1999), брошуру Ю. Зайцева «Ігор Калинець – поет і громадянин» (1999). Працівники відділу опублікували також статті в матеріалах II, III і IV Міжнародних конгресів українців – серія «Історія».

Отже, за 1991–1999 рр. відділ новітньої історії розробляв тематику концептуально відмінну від старих ідеологічно заангажованих історичних схем, по-новому підійшов до вивчення проблем українського державотворення, зокрема Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), Акту соборності, суспільно-політичних процесів, національно-визвольного руху, культурного життя на західноукраїнських землях у ХХ ст.

У 2000–2002 рр. працівники відділу разом із науковцями відділу нової історії України працювали над темою «Суспільно-політичні процеси в Україні у контексті національно-державного розвитку країн Центрально-Східної Європи (XIX–XX ст.)». Дослідження було спрямоване на

Зліва направо сидять: Микола Литвин, Олександра Стасюк, Олена Аркуша, Марія Ковальчук, Наталія Свідерська, Євгенія Лучинець (Підгородецька), Тамара Галайчак; стоять: Кім Науменко, Богдан Микитів, Василь Благий, Олександр Луцький, Юрій Сливка, Людмила Батрак, Юрій Зайцев. Грудень 1998 р.

Зліва направо сидять: Тамара Галайчак, Людмила Батрак, Олена Аркуша, Олександра Стасюк, Леся Онишко; стоять: Іван Патер, Олександр Луцький, Юрій Зайцев, Юрій Сливка, Богдан Микитів, Кім Науменко, Ігор Соляр. 1 лютого 2000 р.

всебічне висвітлення боротьби українського народу за державну незалежність і соборність своїх земель у контексті європейського та світового історичного процесу на тлі становлення незалежних держав, утвердження громадянського суспільства й модернізації суспільно-політичного життя у Центрально-Східній Європі та політики європейських держав щодо України, з'ясуванні місця і ролі в цих процесах західного регіону України, його значення для всеукраїнської справи та долучення України до загальноєвропейського політичного розвитку.

Продовженням реалізації названих проблем стала праця співробітників відділу над темою «Суспільно-політичне і духовне життя в Україні у контексті взаємин з народами Центрально-Східної Європи (XIX–XX ст.)» (термін виконання – 2003–2005 рр.). Досліджувалися питан-

Ювілей Кіма Науменка. Зліва направо сидять: Олена Аркуша, Людмила Батрак, Леся Онишко, Олександра Стасюк, Тамара Галайчак, Надія Камінська; стоять: Іван Патер, Кім Науменко, Юрій Сливка, Катерина Макаренко, Богдан Микитів, Микола Литвин, Олександр Луцький. 23 серпня 2000 р.

ня політичної структуризації українського суспільства ХХ ст., зародження та розвиток українського парламентаризму, місце й роль українського питання у періоди Першої та Другої світових воєн, українсько-польські відносини на західноукраїнських землях у час німецької окупації, зв'язок українського визвольного руху з національними рухами народів Центрально-Східної Європи в боротьбі проти нацистського й радянського тоталітарних режимів, рух Опору комуністичній владі у європейському контексті боротьби за демократію. Важливим аспектом виконання цих тем було залучення значного архівного матеріалу, впровадження його до наукового обігу та критичний підхід до вивчення історичної літератури.

У 2005 р., відповідно до угоди між Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Центром досліджень визвольного руху, у складі відділу створено сектор досліджень українського визвольного руху, який очолив канд. іст. наук Володимир В'ятрович, а в колектив підрозділу влилися такі науковці, як Михайло Романюк, Руслан Забілий, Роман Грицьків. Сектор працював за такими напрямками: організація наукових досліджень, проведення наукових конференцій та круглих столів, видавнича діяльність, налагодження міжнародної співпраці із зарубіжними науковими установами. Того ж року домовлено з Центром досліджень геноциду і резистансу Литви про організацію в обох країнах українсько-литовських читань, спільне видання документів і матеріалів.

Результатом виконання тем стали такі видання: збірників наукових праць «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» (вип. 7, відп. ред. Я. Ісаєвич, упоряд. М. Литвин, О. Аркуша, 2000), «Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів. До 60-річчя створення» (відп. ред. Ю. Сливка, 2004) та «Український національний фронт: дослідження, документи, матеріали» (упоряд. Ю. Зайцев, М. Дубас, 2000), монографій: І. Патера «Союз визволення України: проблеми державності і соборності» (2000), В. В'ятровича «Рейди УПА теренами Чехословаччини» (2001), «Військова еліта Галичини» (К. Науменко, 2004), «Українська поезія під судом КГБ: кримінальні справи Ірини та Ігоря Калинців» (упоряд. Ю. Зайцев, 2004), «Історія України» (вид. 3-тє, відп. ред. Ю. Сливка, кер. авт. кол. Ю. Зайцев, 2002), вид. 4-тє (2003), збірник праць «Україна у Другій світовій війні: українсько-польські стосунки» (2005), брошури Ю. Сливки «Українсько-польське протистояння періоду Другої світової війни: витоки та наслідки» (2003) і «Лаврентій Берія та Україна» (2005), збірник «Українська загальнонародна організація (УНФ–2). Дослідження, документи, матеріали» у 2-х томах: т. 1 (упоряд. і відп. ред. Ю. Зайцев, 2005).

Водночас у співпраці з Центром досліджень визвольного руху (ЦДВР) у секторі продовжується видання періодики «Український визвольний рух», де публікуються документи, дослідження, спогади й інші матеріали,

Зліва направо сидять: Людмила Батрак, Тамара Галайчак, Леся Онишко, Олена Аркуша; стоять: Юрій Зайцев, Ігор Соляр, Юрій Сливка, Кім Науменко. 7 березня 2001 р.

Презентація Центру досліджень визвольного руху та сектору досліджень визвольного руху при відділі новітньої історії. Зліва направо: Ярослав Ісаєвич, Володимир В'ятрович, Руслан Забілий. 31 травня 2005 р.

Зліва направо сидять: Ярослав Ісаєвич, Людмила Батрак, Тамара Галайчак, Олександра Стасюк; стоять: Михайло Романюк, Володимир В'ятрович, Іван Патер, Олександр Луцький, Руслан Забілий, Роман Грицьків. 2005 р.

які розкривають різні аспекти діяльності українського національно-визвольного руху ХХ ст., його структур та окремих особистостей.

У 2006–2008 рр. відділ виконував тему «Суспільно-політичні та національно-конфесійні трансформації у Західній Україні ХІХ–ХХ ст.». У вивченні теми заповнено прогалини, наявні в українській історіографії. З метою розкриття «білих плям» співробітники відділу працювали над виявленням, нагромадженням і впровадженням до наукового обігу раніше недоступних історичних джерел, призабутих або замовчуваних і захованих у спецфондах пам'яток історіографії, проаналізували суспільно-політичні та національно-конфесійні процеси в західному регіоні на тлі світових подій і воєнних катаклізмів. Опрацьовано значний документальний матеріал та наукову літературу з цієї проблематики, на основі чого підготовлено низку текстів, які висвітлюють її вузлові питання.

Так розкрито важливі аспекти міжнаціональних відносин на польсько-українському пограниччі у період модернізаційних змін політичної системи в південно-західній Галичині, досліджено діяльність львівської інтелігенції у період радянізації Західної України в 1939–1941 рр., висвітлено повсякденне життя в окупованому Львові у роки Другої світової війни. Розкрито відносини політичних партій Західної України й Наддніпрянщини, визначено межі співпраці та їхнє протистояння після Акту Злуки УНР і ЗУНР, проаналізовано пошук консолідаційної платформи національних сил після Варшавської угоди 1920 р. в умовах еміграції. Реалізовувався проект «Усна історія України ХХ ст.» через аудіозаписи спогадів учасників національно-визвольного руху 1950–1980-х років.

Сектор дослідження українського визвольного руху зосередив зусилля над розглядом ідейно-політичного, пропагандивного та збройного аспектів боротьби ОУН і УПА, висвітленням зв'язків українського визвольного руху з революційно-визвольними організаціями інших народів під час Другої світової війни та в повоєнний період, а також проблемами української та польської історіографії, пов'язаними з вивчення українського визвольного руху.

За період розробки цієї тематики науковці відділу опублікували монографії: О. Стасюк «Видавничо-пропагандистська діяльність ОУН 1941–1953 рр.» (2006), В. В'ятрович «Ставлення ОУН до євреїв. Формування позиції на тлі катастрофи» (2006), К. Науменко «Партизани Барвінківщини: воєнно-історичний нарис» (2007), історичного довідника М. Литвин, К. Науменко «Збройні сили України першої половини ХХ ст. Генерали і адмірали» (2007).

Крім того, співробітники (Іван Патер, Олена Аркуша, Мирослава Дядюк, Юрій Зайцев, Олександр Луцький, Кім Науменко, Ігор Соляр, Тамара Галайчак) опублікували розділи у 2-му та 3-му томах колективної монографії «Історія Львова (2007)». Також видали збірники документів і матеріалів: «Варшавський акт обвинувачення Степана Бандери та його товаришів» (упоряд. М. Посівнич, 2006), «Степан Бандера. Документи і матеріали» (упоряд. М. Посівнич, 2006), «Життя і діяльність Степана Бандери: документи і матеріали» (ред. і упоряд. М. Посівнич, 2007), «Федун Петро – “Полтава”. Концепція Самостійної України». (т. 1: Твори, упоряд. і відп. ред М. Романюк, 2008), «Діагноз КГБ: шизофренія. Інтерв'ю Ю. Зайцева з Ганною Михайленко» (вступ. ст., упоряд. і ред. Ю. Зайцев, 2008), «“Грім”. Полковник УПА Микола Твердохліб: спогади і матеріали» (упоряд. Р. Грицьків, 2008), збірники наукових статей: «Український визвольний рух», зб. 7 (2006), зб. 8, зб. 9, зб. 10 (2007), зб. 11, зб. 12 (2008). Також видано дві брошури серії «Події і люди»: «Нескорений командир» (М. Посівнич, 2008) і «Степан Бандера – життя, присвячене свободі» (М. Посівнич, 2008) та 70 статей загальним обсягом 75 д. а.

У 2007 р. наукового співробітника відділу К. Науменка нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня за вагомий особистий внесок у дослідження голодоморів в Україні. У 2008 р. І. Патеру за багаторічну науково-організаційну діяльність присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України.

У 2009–2011 рр. співробітники відділу працювали над темою «Ідея соборності України як чинник консолідації українського суспільства у світовий інтеграційний процес: минуле і сучасне». Досліджуючи її, розкрито процес становлення та розвитку державної служби в Австро-Угорській монархії, висвітлено статус українських земель Габсбурзької імперії в роки Першої світової війни, ставлення польських консерваторів до українського питання у Східній Галичині та русофільську діяльність у краю. У межах вивчення історії ЗУНР науковці відділу взяли участь у виданні книги «Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Постаті» (упоряд. І. Патер, І. Соляр, 2009). Вперше в українській історіографії вивчено політичні портрети секретарів уряду ЗУНР, показано їхній внесок у реалізацію національної ідеї, розбудову інституцій влади,

Конференція «Український визвольний рух 1920–1950-х років: проблеми теорії та методології дослідження». Зліва направо 1-й ряд: Руслан Забілий, Володимир В'ятрович, Леся Онишко, Олександра Стасюк, Анатолій Русначенко, Володимир Ковальчук; 2-й ряд: Андрій Сова, Михайло Романюк, Роман Грицьків, Олександр Дарованець. 19 листопада 2005 р.

Співробітники сектору досліджень українського визвольного руху та делегація Центру досліджень геноциду і резистансу Литви під час відкриття виставки «Війна після війни». Зліва направо: Руслан Забілий, ?, ?, ?, Володимир В'ятрович, Далія Куодіте, ?, Михайло Романюк, Роман Грицьків. 11 березня 2006 р.

Зліва направо 1-й ряд: Юрій Зайцев, Володимир В'ятрович, Ярослав Ісаєвич, Леся Онишко, Олександра Стасюк, Тамара Галайчак, Людмила Батрак, Олександр Луцький; 2-й ряд: Роман Грицьків, Микола Посівнич, Іван Патер. Жовтень 2006 р.

Виставка «Українська повстанська армія: історія нескорених». Зліва направо: Руслан Забілий, Роман Грицьків, Оля Сало, Андрій Сова, Володимир В'ятрович, Михайло Романюк, Ігор Дерев'яний. 1 травня 2007 р.

Західної України міжнародних відносин у Європі, з'ясування варіантів вирішення українського питання в 1920–1930-х роках, висвітлення зовнішньополітичних орієнтацій українського політикуму та становища українських культурно-освітніх установ Галичини в 1939–1941 рр.

Проблеми громадсько-політичного й культурного життя України у другій половині ХХ ст. висвітлено у студіях про становлення і розвиток академічної науки в західних областях у 40–50-х роках та ідеологічний тиск партійно-радянських органів на західноукраїнську інтелігенцію. Підтверджено положення, що опозиційний рух в Україні другої половини ХХ ст. був мирним етапом національно-визвольної боротьби, переконливим чинником інтеграції українського суспільства у світовий цивілізаційний процес звільнення націй від політичної й економічної залежності від імперських держав, утвердження власної державності.

На основі вивчення найновіших архівних матеріалів уперше узагальнено і схарактеризовано особливості суспільно-політичного розвитку західноукраїнського регіону наприкінці існування комуністичної влади, зокрема національно-культурного та церковно-релігійного життя в контексті змагання національно-демократичних сил за відродження Української держави.

У секторі дослідження українського визвольного руху закінчено виконання теми «Національно-визвольний рух 30–50-х років ХХ ст. і проблема самоідентифікації української нації». Науковці опрацювали низку питань, пов'язаних зі становищем українців у перехідні та конфліктні історичні періоди загострення колективної і персональної ідентичності. Розглянуто чинники формування національної свідомості українського суспільства впродовж минулого століття та їхній вплив на сучасну історичну пам'ять українців.

Внаслідок виконання названих тем опубліковано монографії: М. Романюк «Петро Федун – «Полтава» – провідний ідеолог збройного підпілля ОУН» (2009); І. Соляр «Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928)» (2010) і «Зовнішні орієнтації національно-державницьких партій Західної України (1923–1939)» (2011), М. Посівнич «Воєнно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 роках» (2010), О. Стасюк «Підпільні друкарні ОУН (1941–1953 рр.)» (2011), О. Муравський «Західні землі України: шлях до незалежності» (2011). Збірники документів і матеріалів: «Радянські виборчі кампанії в

розкрито участь у здійсненні соціально-економічних і культурно-освітніх процесів у районі, висвітлено активну діяльність на міжнародному рівні щодо вирішення долі українського народу. Дослідження має важливе значення для об'єктивного висвітлення історії ЗУНР, подолання певних стереотипів в українському суспільстві й українській історіографії щодо її ролі в утвердженні державності та соборності, формуванні громадянського суспільства на сучасному етапі, що стане значною підмогою у подальшому вивченні діяльності Західноукраїнської держави в загальноукраїнському історичному контексті й народів Центрально-Східної Європи першої чверті ХХ ст.

Важливі проблеми міжвоєнного періоду та Другої світової війни досліджені через оцінку національно-державницькими партіями

Президент України Віктор Ющенко нагороджує Кіма Науменка орденом «За заслуги» III ступеня. Листопад 2007 р.

Західній Україні (1946–1951)» (упоряд. О. Стасюк, 2011), «Українська Головна Визвольна Рада» (упоряд. М. Посівнич, 2009), «Я на сповіді сказав би... Інтерв'ю Юрія Зайцева з Ярославом Ісаєвичем. Документи» (упоряд. Ю. Зайцев, 2011). Збірники статей: «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» (вип. 18: «Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення», упоряд. І. Патер, І. Соляр, 2010), «Український визвольний рух» зб. 13, 2009, зб. 14, 2010, зб. 15, 2011. Брошура «Сталін і Західна Україна» (К. Науменко, 2010). Крім того, працівники відділу опублікували окремі розділи в колективних монографіях інших наукових установ, численні статті до «Енциклопедії Львова», «Енциклопедії історії України» та в періодичних виданнях.

Науково-дослідну тему «Західноукраїнські землі в контексті націєтворчих процесів у Центрально-Східній Європі (XIX – початку XXI ст.)» відділ виконував у 2012–2014 рр. разом із відділом нової історії України. Як наслідок, досліджено проблеми системи управління, конституційно-парламентських практик, міжнаціональних відносин, національної ідентичності та конституційного розвитку українського руху в Галичині на зламі XIX–XX ст. Проаналізовано важливі проблеми партійно-політичного життя Галичини в 1923–1939 рр., висвітлено правове поле функціонування політичних партій і громадських організацій, схарактеризовано організаційні засади та програмні принципи діяльності українських, польських і єврейських політичних партій, визначено вплив виборчих кампаній на формування партійно-політичної системи краю, розроблено питання про діяльність українських робітничих товариств міжвоєнного часу.

На основі документів, виявлених в українських і зарубіжних архівах, комплексно розглянуто радянізацію Галичини (вересень 1939 р. – червень 1941 р.), кардинальні політичні та соціально-економічні перетворення у районі, спричинені новою геополітичною ситуацією в Центрально-Східній Європі, яка виникла в ході реалізації радянсько-німецького пакту Молотова–Ріббентропа та з початком Другої світової війни. Наголошено, що змова Сталіна і Гітлера проти народів Європи, скріплена спільними військовими діями проти Польщі, призвела до входження 1939 р. більшої частини західноукраїнських земель до УСРР у складі СРСР. При цьому національні інтереси народу та його багатівікове прагнення до воз'єднання служили лише ширмою для геополітичних планів СРСР і Німеччини.

Проблема національно-визвольного руху висвітлена в дослідженнях про Український національний комітет (1957–1961), Українську робітничо-селянську спілку (1959–1961), Українську загальнонародну організацію (1960–1991), Український національний фронт (1964–1967).

Зліва направо сидять: Олександра Стасюк, Олена Аркуша, Людмила Батрак, Іван Патер, Оксана Пасіцька; стоять: Ігор Соляр, Юрій Зайцев, Михайло Романюк, Микола Посівнич, Олександр Луцький, Роман Грицьків, Кім Науменко. 11 січня 2009 р.

Запропоновано ретроспективний огляд зародження, розвитку і спроб реалізації національної ідеї, зокрема її стрижневої складової – духовної основи визвольної боротьби та самостійного державного будівництва.

За результатами розробки теми опубліковано монографії: М. Посівнич «Життя на тлі історії ОУН: Білас і Данилишин» (2012), «Нарис життя Дарії Ребет-“Орлян”» (2013, у співавт.), «Національні сили у розбудові державності Карпатської України в 1938–1939 роках» (2014, у співавт.), О. Пасіцька «Львів і львів'яни: український соціум та промисел» (2014). Брошури: О. Пасіцька «Львівська “Зоря” – товариство українських ремісників, промисловців і торговців (1884–1939): історичний нарис» (2013), К. Науменко «Слідами Стефана Сося» (2013). Збірники документів і матеріалів: «Літопис УПА. Нова серія», т. 23 (упоряд. М. Романюк, 2013), «Літопис УПА. Нова серія», т. 24 (упоряд. М. Романюк, 2014), «Федун Петро – “Полтава”. Концепція самостійної України» (т. 2: Документи і матеріали, упоряд., відп. ред. М. Романюк, 2013), «Життя і діяльність Степана Бандери: документи і матеріали», 4-те вид., доп. (ред., упоряд. М. Посівнич, 2014). Збірники статей: «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» (вип. 22: «Українська повстанська армія в контексті національної боротьби народів Центрально-Східної Європи», упоряд., наук. ред. О. Стасюк, М. Романюк, 2012), «Український визвольний рух», зб. 16, 17 (2011), зб. 18, 19 (2013). Крім того, опубліковано 112 статей у наукових журналах, періодичних та енциклопедичних виданнях обсягом 82 д. а.

У 2013 р., за ініціативи І. Соляра, у відділі започатковано видання часопису «Новітня доба», який складається з таких рубрик: наукові публікації, постаті, особлива думка, науковий дебют, публікація документів, спогади, рецензії. Того ж року вийшов перший випуск збірника.

У 2015–2017 рр. працівники відділу разом із відділом нової історії України виконували науково-дослідну тему «Взаємодія інституцій держави і громадянського суспільства в Україні у другій половині XIX–XX ст. Західні землі». Внаслідок розробки теми досліджено такі питання: форми взаємодії держави й суспільства в Габсбурзькій монархії XIX – початку XX ст.; емансипація жінок у галицькому суспільстві на зламі XIX–XX ст.; модернізація та політизації українського національного руху в Галичині та Наддніпрянщині; українсько-польські відносини в Галичині на початку XX ст. та в роки Першої світової війни.

Розкрито важливі проблеми партійно-політичного життя західноукраїнського суспільства в міжвоєнний час, соціально-економічну діяльність українців Галичини у 1921–1939 рр., репресії угорської та польської влад щодо галичан-січовиків у Карпатській Україні 1939 р., особливості суспільних процесів у західноукраїнських землях на початку Другої світової війни.

Міжнародна наукова конференція «Проблеми дослідження українського визвольного руху середини XX століття». Сесійна зала Львівської обласної ради, 14 листопада 2014 р.

Вивчено структуру збройного підпілля ОУН і функціонування підпільної адміністрації на теренах Золочівської округи ОУН, розкрито заходи органів радянської влади з ліквідації збройного підпілля ОУН та УПА на Львівщині у 1946–1955 рр. Висвітлено найдраматичніші сторінки українського жіноцтва середини ХХ ст., зокрема втрати в націоналістичному підпіллі. Досліджено питання удосконалення політичної системи Української держави, концепцію формування громадянського суспільства в політичній думці української опозиції 1960–1980-х років.

Крім того, розроблено питання про ставлення жителів прикордонних регіонів до вступу України у Європейський Союз, громадянські ініціативи щодо реалізації євроінтеграційних стратегій окремих регіонів України, особливості конструювання образу європейського політика в сучасному інформаційному просторі, дано оцінку перебігу воєнних подій на Сході України й участі в них військових, капеланів, лікарів і волонтерів.

Серед найважливіших публікацій із цієї теми такі: колективні монографії: «Галичина: історія, політика, культура. Перша світова війна» (відп. ред. І. Патер, 2016), «Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)» (відп. ред. І. Соляр, 2017), «Історія українського війська. Курс лекцій» (І. Соляр, у співавт., 2016); індивідуальні монографії: «Степан Бандера» (М. Посівнич, 2015), «Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953)» (М. Романюк, 2016); збірники документів: «Благословенні душі, що вмють випромінювати... (Зеновій Красівський і Олена Антонів)» (упоряд. Л. Маринович, Ю. Зайцев, 2015), «Українська дивізія “Галичина” (Львівщина): історія, спогади, світлина» (співупоряд. і наук. ред. М. Романюк, 2016), «Літопис УПА. Нова серія» (т. 27, упоряд. М. Романюк, 2017); збірники статей: «Україна: культурна спадщина, національно свідомість, державність» (вип. 30: «Український визвольний рух ХХ століття», упоряд. і наук. ред. М. Романюк, 2017), «Новітня доба» (вип. 2, відп. ред. І. Соляр, 2015; вип. 3–4, відп. ред. І. Соляр, 2016; вип. 5, відп. ред. І. Соляр, упоряд. М. Романюк, О. Стасюк, 2017).

Окрім держбюджетних тем, співробітники відділу новітньої історії були залучені до виконання цільової комплексної програми наукових досліджень «Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики,

Наукова конференція «Західно-Українська Народна Республіка: революція, державність, соборність. До 100-річчя утворення ЗУНР». Зліва направо: Євген Луцько, ?, Андрій Сова, Володимир В'ятрович, Михайло Романюк, Надія Халак, Святослав Шеремета. 30 жовтня 2018 р.

перспективи», у межах якої виконували такі теми: «Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор» (2016) та «Діяльність волонтерських організацій як чинник зміцнення обороноздатності України та реінтеграції тимчасово окупованих територій» (2017).

У 2018–2020 рр. співробітники відділу розробляли тему «Міжнаціональні відносини в Україні». Основне завдання роботи полягало в аналітичному узагальненні стану міжнаціональних відносин в умовах сучасного українського соціуму із врахуванням чинників інтеграції і диференціації, що впливають на їхнє формування. Адже міжнаціональні відносини завжди мали й мають власну специфіку та особливості залежно від певної сфери суспільного життя, виявляються в економічних, політичних, культурних, мовних, екологічних й інших відносинах між націями.

В опублікованих працях із цієї проблематики показані найважливіші аспекти економічних міжнаціональних відносин, спрямованих на задоволення господарських потреб націй (народів, етносів); політичних, що стосуються участі всіх націй багатонаціональної держави у здійсненні політичної влади, вирішенні на державному рівні важливих життєвих проблем, здійсненні цивільних прав і свобод представників різних націй, розвитку їх духовного життя, спрямованого на взаємне збагачення культур різних народів і водночас на збереження та розквіт їхньої національної самобутності.

За час виконання теми науковці відділу опублікували: колективну монографію «Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі: монографія» (відп. ред. І. Патер, упоряд. М. Романюк, 2020, 36 д. а.), індивідуальну монографію «Українсько-польські відносини у Галичині в роки Першої світової війни (нариси історії)» (І. Патер, 2019, 15,88 д. а.) та чимало окремих статей.

Водночас упродовж останніх років відділ успішно працює над пошуком додаткового фінансування за рахунок виконання позабюджетних тем і проєктів, що значно розширює тематику дослідження та зміцнює матеріальне становище наукових співробітників не лише власного підрозділу, а й цілого інституту.

У межах цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики, перспективи» (розпорядження Президії НАН України № 242 від 02.05.2018) співробітники відділу у 2018 р. розробляли тему «Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018)». Результатом дослідження стала опублікована однойменна колективна монографія (відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський, 2018), у якій проаналізовано особливості цивільно-військового співробітництва на українських землях у роки Першої та Другої світових воєн, розглянуто міжнародний досвід упровадження системи цивільно-військової співпраці наприкінці XX – на початку XXI ст., визначено політико-правові передумови його введення в районах антитерористичної операції (АТО), операції об'єднаних сил (ООС). Схарактеризовано заходи Об'єднаних центрів цивільно-військового співробітництва Збройних сил України, спрямовані на відновлення інфраструктури населених пунктів Донецької і Луганської обл., наголошено на важливості уніфікації системи цивільно-військової співпраці відповідно до стандартів НАТО.

Науковці відділу в 2018–2019 рр. виконували також цільову програму «Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI ст.)» за сприяння бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямків наукових досліджень». Із цієї теми опубліковано колективну монографію у двох книгах з ідентичною назвою (кн. 1, відп. ред. І. Соляр, упоряд. М. Романюк, 2018; кн. 2, відп. ред. І. Соляр, упоряд. Н. Колб, 2019), де проаналізовано особливості забезпечення освітніх потреб національних меншин в Австро-Угорській монархії, Західноукраїнській Народній Республіці, Російській імперії, Другій Речі Посполитій. Досліджено специфіку державної освітньої політики у СРСР та її практичне втілення в Українській РСР. Продемонстровано моделі реалізації права національних меншин на освіту в незалежній Україні. Схарактеризовано вплив громадських інституцій на освітній

процес національних менших в Україні, розглянуто міжнародні стандарти захисту прав національних меншин та народів на освіту.

У 2019 р. науковці відділу в межах цільової програми наукових досліджень НАН України «Соціокультурний простір України і формування національної стратегії: територіальні ідентичності, ідентифікаційні символи, ментальні практики» виконували науково-дослідну тему «Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення». Внаслідок виконання зазначеної теми в однойменній колективній монографії (відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський, М. Романюк) проаналізовано особливості польсько-українського сусідства в середньовічні часи, після підписання Люблінської угоди, у період польської бездержавності (1772–1918). Акцентовано увагу на «лінії Керзона» (1920), яка з певними геополітичними змінами стала основою німецько-радянського (1939), польсько-радянського (1945) і сучасного польсько-українського (1991) кордонів. Розглянуто проблему формування та функціонування етнічної ідентичності населення на сучасному українсько-польському пограниччі, висвітлено вплив сучасних політичних і соціально-економічних процесів на трансформацію ідентичності мешканців прилеглих до кордону територій і роль етнокультурного чинника в цьому процесі.

У 2019 р. науковці відділу брали участь у розробці в межах цільової програми наукових досліджень НАН України «Суспільний ідеал і політичні інтереси в Україні» науково-дослідної роботи «Ідея Європи» в суспільному дискурсі сучасної України». За результатами виконання теми в однойменній колективній монографії (відп. ред. І. Соляр, упоряд. О. Муравський, М. Романюк) здійснена концептуалізація ідеї Європи як конститутивного чинника самоорганізації модерних і постмодерних суспільств, розкрито її роль в євроінтеграційних процесах. Обґрунтовано конвергенцію суспільств, орієнтованих на європейські цінності, яка здійснюється завдяки розширенню варіативних можливостей їхнього розвитку через відповідні трансформації суспільного життя, визначені смислами ідеї Європи. Наголошено, що ідея Європи – це складноструктурована система смислів, здатних задавати гуманістичну й демократичну спрямованість модернізаційним перетворенням громадського життя у соціумах із різним суспільно-історичним досвідом та готовністю до самооновлення.

Від створення і до сьогодні відділ формували якнайкраще дібрані кадри, які забезпечували фахове дослідження всіх періодів новітньої історії, а також працювали на стику з новою історією (кінця XIX – початку XX ст.). За весь період існування відділу його співробітники захистили 10 докторських: М. Швагуляк (1983), В. Масловський (1984), В. Баран (1997), Н. Антонюк (1999), М. Литвин (1999), І. Патер (2000), І. Соляр (2012), І. Чорновол (2016), О. Пасіцька (2019), А. Сова (2020) і 35 кандидатських дисертацій.

Вихованцями відділу є такі знані історики та громадсько-політичні діячі, як Адам Мартинюк (заступник Голови Верховної ради України), Михайло Сеньків (завідувач кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка), Володимир Баран (завідувач кафедри історії України Волинського національного університету ім. Лесі Українки), Микола Кугутяк (декан факультету історії, політології і міжнародних наук Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника), Михайло Швагуляк (завідувач кафедри нової та новітньої історії Львівського національного університету ім. І. Франка), Володимир В'ятрович (народний депутат України), Руслан Забілий (директор Національного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького» у Львові), Леся Онишко (вчений секретар Національного музею Революції Гідності), Роман Грицьків (директор Громадської організації «Мистецький фонд імені Короля Данила») та ін.

Нині у відділі працює 13 наукових співробітників: завідувач відділу, канд. іст. наук Михайло Романюк, г.н.с., д-р іст. наук Іван Патер; с.н.с., д-р іст. наук: Оксана Пасіцька, Оксана Руда, Андрій Сова; с.н.с., канд. іст. наук: Олександр Луцький, Микола Посівнич, Олександра Стасюк; н.с., канд. іст. наук Марта Гавришко; м.н.с., канд. іст. наук Юлія Артимишин та Юрій Павлович; м.н.с. Людмила Батрак і Поліна Костюк.

На сьогодні відділ новітньої історії в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – провідний науковий підрозділ, який розробляє малодосліджені проблеми історії

Зліва направо сидять: Оксана Пасіцька, Юлія Артимишин, Михайло Романюк, Олександра Стасюк; стоять: Іван Патер, Андрій Сова, Людмила Батрак, Оксана Руда, Олександр Луцький, Микола Посівнич

України, політичні й національно-культурні процеси на західноукраїнських землях у контексті державо- та націєтворчих процесів у Центрально-Східній Європі ХХ – початку ХХІ ст. Це – період модернізації та політизації українського національного руху, зародження на наших землях перших політичних партій європейського зразка, піднесення національної свідомості українців і, зрештою, державного будівництва. Визначальними етапами для історії України стали Перша та Друга світові війни, котрі докорінно змінили гео- й національно-політичну ситуації для українців, які опинилися між двома ворожими сторонами. Постійні змагання за українську державність – стала ознака досліджуваного періоду.

Досліджуючи історію України загалом, відділ акцентує увагу на історії західноукраїнських земель, розгляді суспільно-політичних, соціально-економічних, військових, культурно-освітніх процесів у регіоні. Із-поміж основних напрямів діяльності: 1) проведення наукових студій малодосліджених проблем історії України, політичних та національно-культурних процесів на західноукраїнських землях у контексті державо- та націєтворчих процесів у Центрально-Східній Європі кінця ХІХ – початку ХХІ ст.; 2) археографічна робота із джерелами досліджуваного періоду – пошук, опрацювання та видання збірників документів і матеріалів; 3) науково-освітня діяльність, яка передбачає співпрацю співробітників відділу із закладами вищої освіти, організація та проведення викладацьких курсів, укладання підручників і посібників, підготовка фахових наукових кадрів у магістратурі, аспірантурі та докторантурі; 4) культурно-просвітницька робота в середовищі громадянського суспільства: популяризація власних наукових досліджень – проведення конференцій, круглих столів, організація виступів на радіо та телебаченні, поширення інформації через інтернет-ресурси тощо.

Наукові дослідження відділу репрезентують такі основні періоди: 1) кінець ХІХ – початок ХХ ст.; 2) Перша світова війна; 3) міжвоєнний період; 4) Друга світова війна та збройна боротьба ОУН і УПА; 5) ненасильницький спротив 1960–1980 рр.; 6) період т. зв. «перебудови» та становлення незалежної Української держави; 7) сучасна історія України.

Результатом виконання планових бюджетних і цільових науково-дослідних тем упродовж лише останніх трьох років (2018–2020) стало видання понад 330 друкованих праць загальним обсягом майже 800 д. а., серед яких 7 колективних (214 д. а.) та 6 індивідуальних (186 д. а.) монографій. Зокрема, йдеться про монографії М. Посівнича «Степан Бандера» (2018), І. Патера «Українсько-польські відносини у Галичині в роки Першої світової війни (нариси історії)» (2019), О. Рудої «Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини

в 20–30-х роках ХХ століття: реалізація та рецепції» (2019), О. Пасіцької «Львівський Манчестер» і «Талицька Каліфорнія»: соціально-економічна діяльність українців Галичини (20–30-ті роки ХХ ст.)» (2019), А. Сиви «Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність (1873–1947)» (2019) та ін.

Закцентуємо, що, зважаючи на роль джерел у дослідженні будь-якого історичного явища, працівники відділу проводили значну роботу з пошуку, археографічного опрацювання та публікації документів і матеріалів на виконання індивідуальних тем у межах загально-відділівської. У доробку працівників відділу за останні три роки сім збірників документів (понад 200 д. а.). Найбільше в цьому плані зроблено з історії українського визвольного руху 1940–1950-х років. Ідеться про видання «Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали» (упоряд. М. Посівнич, 2018), «Слово політв'язня: періодичні видання Ліги українських політичних в'язнів 1946–1947 рр.» (упоряд. і відп. ред. М. Романюк, 2019), «Стецько Я. 30 червня 1941. Проголошення відновлення державності України» (співупоряд. М. Посівнич, 2019), «Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму: збройне протистояння, спротив у німецьких тюрмах і концтаборах, діяльність на еміграції. Документи та матеріали» (упоряд. і відп. ред. М. Романюк, 2020) тощо.

Завдяки праці співробітників відділу, які є упорядниками, головними та науковими редакторами періодичних видань відділу й інституту, впродовж останніх трьох років підготовлено сім випусків (три – журналу «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», три – «Новітньої доби», і випуск «Українського визвольного руху»).

Працівники відділу активно співпрацюють з науковими установами за кордоном, де беруть участь у роботі міжнародних конференцій, проходять фахове стажування, долучаються до виконання грантових проектів, як коротко, так і довготермінових. Зокрема, на міжнародних конференціях за кордоном постійно виступають: М. Гавришко (США, Німеччина, Австрія, Австралія, Ізраїль), М. Посівнич (США, Німеччина), М. Романюк (США), О. Стасюк (Білорусь). Стажування за межами України проходили: О. Пасіцька (Центр східноєвропейських студій у Варшавському університеті), М. Гавришко (Гамбурзький інститут соціальних досліджень). Над реалізацією спільних проектів із науковими установами Німеччини, США та Канади працюють М. Романюк, О. Стасюк, М. Гавришко, М. Посівнич та ін.

Окрім суто наукової праці, співробітники відділу багато уваги приділяли і приділяють науково-організаційній роботі. У 1979–2020 рр. вони були організаторами, співорганізаторами

Наукова конференція «Проблеми дослідження українського визвольного руху ХХ століття (до 90-річчя створення Організації українських націоналістів)». Сесійна зала Львівської обласної ради. Ігор Соляр та Михайло Романюк. 11 жовтня 2019 р.

й учасниками численних міжнародних, республіканських, обласних наукових і науково-практичних конференцій, конгресів, симпозіумів, наукових семінарів та нарад. Серед проведених заходів – наукові форуми, присвячені ролі конкретних особистостей в історії України (Михайла Возняка (1981), Івана Франка (1986), Володимира Липинського (1992, 2007), Євгена Коновальця (2006), Романа Шухевича (2007), Івана Крип'якевича (2011)), значенню окремих подій та явищ у долі українського народу (еміграції, початку Першої та Другої світових війн, тоталітаризму, депортації, міждержавних і міжнаціональних відносин тощо), ролі громадських, військових й державних формації у формуванні традицій державотворення в Україні (УНР, ЗУНР, УПА, УГВР, ОУН) тощо. З-поміж найцікавіших потрібно згадати Міжнародну наукову конференцію «Проблеми дослідження українського визвольного руху ХХ століття», котру відділ організував у співпраці з науковими й освітніми установами НАН України та МОН (Міністерством освіти та науки) України, у якій беруть участь фахівці з України та з-за кордону – Словаччини, Чехії, Литви, Польщі, Білорусі тощо.

Відділ новітньої історії проводить активну науково-консультаційну роботу, орієнтуючись як на конкретних замовників, так і на цільові аудиторії, а саме: вищі органи виконавчої та законодавчої влади, їхніх представників й окремі підрозділи, органи місцевої виконавчої влади і місцевого самоврядування, правоохоронні органи, заклади вищої освіти, спеціалізовані вчені ради академічних установ історичного профілю та вищих навчальних закладів, вчителів історії під час проходження курсів перекваліфікації і вдосконалення в Інституті післядипломної педагогічної освіти, академічні та наукові установи іншого профілю, аспірантів, докторантів і здобувачів, режисерів-документалістів та редакторів історичних інтернет-майданчиків, працівників музейних установ, видавництва та грантові середовища, громадські установи й організації.

Особистий вклад наукових співробітників відділу в розвиток історичної науки високо оцінено державними та громадськими установами й організаціями. Указами президентів України в. о. завідувача відділу Ю. Сливка (2001), н.с. відділу К. Науменко (2007) та канд. іст. наук М. Посівнич (2018) за значний особистий внесок у національне відродження і побудову Української держави відзначені орденами «За заслуги» III ступеня; д-ру іст. наук, проф. І. Патеру присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України (2008). Науковці відділу новітньої історії були відзначені Премією НАН України за кращу опубліковану книгу, присвячену 10-річчю незалежності України (І. Патер, 2001), Обласною премією ім. С. Бандери Львівської обласної ради (М. Посівнич, 2013; М. Романюк, 2017), Премією НАН України для молодих вчених (О. Пасіцька, 2016), Премією Літературно-наукового фонду Воляників-Швабінських Фундації Українського вільного університету в Нью-Йорку (М. Романюк, 2017), Премією ім. Ірини Калинець Міжнародного освітнього фонду ім. Ярослава Мудрого (Ю. Зайцев, 2017), Стипендією Президента України для молодих учених О. Муравського (2012–2013, 2014–2015, 2016–2017).

Відділ новітньої історії – провідний і єдиний в Україні науковий підрозділ, який комплексно досліджує увесь період новітньої історії України, має вагомий науковий та практичний результати діяльності, визнані на найвищому національному й міжнародному рівнях, володіє високим науковим потенціалом та ефективно його використовує. Науковці відділу активно продовжують роботу, скерувавши творчий потенціал у русло дослідження вкрай актуальних проблем історії України новітньої доби.

*Іван ПАТЕР
Михайло РОМАНЮК*

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Михайло РОМАНЮК
кандидат історичних наук
завідувач відділу

Народився 18 листопада 1976 р. у м. Броди Львівської області.
1994–1999 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2005 р.: молодший науковий (2005–2015), науковий (2016), старший науковий співробітник (2017–2018), в. о. завідувача відділу (2018–2019), завідувач відділу (від 2019 р.).

У 2015 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі» (1937–1953)».

Член редколегії журналу «Український визвольний рух», вип. 1–10 (2003–2007). Упорядник і науковий редактор видання «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», вип. 22, 24, 30 (2012, 2014, 2016) та заступник гол. ред. цього журналу (від 2018 р.). Головний редактор журналу відділу новітньої історії «Новітня доба» (від 2010 р.).

Керівник проекту дослідження історії Світової ліги українських політичних в'язнів (СЛУПВ) (спільно з СЛУПВ м. Нью-Йорк, США). Промоутер та координатор проекту «Лицарі ОУН та УПА». Співзасновник і науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху (2002–2007), директор Центру незалежних історичних студій (від 2018 р.).

Лавреат Обласної премії ім. Героя України Степана Бандери в номінації «Науково-навчальна національна державотворча діяльність» (2017) та премії Літературно-наукового фонду Воляників-Швабінських Фундації Українського вільного університету в Нью-Йорку (2017).

Наукові зацікавлення: історія українського визвольного руху середини ХХ ст., структура УПА та збройного підпілля ОУН, зокрема Львівського краю ОУН, діяльність репресивно-каральних органів радянської влади та форми і методи поборювання націоналістичного підпілля, історична біографістика й нагородна система УПА.

Монографії

Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Центр незалежних історичних студій. Львів, 2016. 608 с.

Розділи в колективних працях

Боротьба націоналістичного підпілля в Галичині проти радянського та німецького тоталітарних режимів в роки Другої світової війни (1939–1945). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.):* колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 719–746.

Система цивільно-військової адміністрації в Райхскомісаріаті «Україна». *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.):* колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 138–147.

Місцевий прикордонний рух між Україною та Республікою Польща: правові засади регулювання, соціально-економічний ефект (2008–2018). *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні*

та релігійні критерії самоідентифікації населення: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 303–309 (співавт. О. Муравський).

Ставлення ОУН до Польщі та поляків у міжвоєнний період. *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 152–171 (співавт. М. Посівнич).

Збірники документів

Золочівська округа ОУН: Документи і матеріали референтури СБ. 1944–1951 / упоряд. М. Романюк. Київ; Торонто, 2013. 1320 с. (Серія «Літопис УПА. Нова серія»; т. 23).

Федун Петро-«Полтава». Концепція Самостійної України / упоряд. і відп. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Центр незалежних історичних студій. Львів, 2013. Т. 2. Документи і матеріали. 896 с.

Золочівська округа ОУН: Організаційні документи. 1941–1952 / упоряд. М. Романюк. Київ; Торонто, 2014. 1400 с. (Серія «Літопис УПА. Нова серія»; т. 24).

Реабілітовані історією: у 27-ми т. Львівська область. Кн. 2: м. Борислав, Бродівський район / упоряд. В. Савчак, Г. Бегляров, О. Герасимчук, К. Іванова, В. Ільницький, І. Микита, М. Романюк. Львів: Астролябія, 2014. 768 с.

Українська дивізія «Галичина» (Львівщина): історія, спогади, світлини / упоряд.: І. Іваньков, М. Романюк. Львів: Духовна вісь, 2016. 840 с., іл.

Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1949–1956: Київ; Торонто, 2017. Кн. 3 / упоряд. М. Романюк. 736 с. (Серія «Літопис УПА. Нова серія»; т. 27).

Слово політ'язня: періодичні видання Ліги українських політичних в'язнів 1946–1947 рр. / упоряд. і відп. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 584 с.

Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму: збройне протистояння, спротив у німецьких тюрмах і концтаборах, діяльність на еміграції. Документи та матеріали / упоряд. і відп. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 904 с.

Ярослав Кіцюк – «Щербатий». «Ми просто йшли...» / упоряд. І. Гомзяк, М. Романюк. Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2020. 152 с., іл. (Літопис УПА. Серія «Події і люди»; кн. 37).

Статті в наукових виданнях

Втрати збройного підпілля ОУН Золочівської округи у 1951 році. *Брідщина – край на межі Галичини і Волині*. Броди, 2011. Вип. 4. С. 113–118.

Боротьба органів радянської влади проти підпілля ОУН та відділів УПА Золочівської округи (1944–1946). *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 268–285.

Діяльність збройного підпілля ОУН Брідщини на завершальному етапі (1950–1954 рр.). *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. 2012. Вип. 5. С. 134–141.

Створення та діяльність Золочівської округи ОУН (1937–1941). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 347–363.

Використання органами МГБ спеціальних засобів у боротьбі із збройним підпіллям ОУН (на матеріалах Золочівської округи ОУН). *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2013. Вип. 11. С. 291–296.

Районний провідник ОУН Північної Брідщини Михайло Шеремета – «Циган». *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2013. Вип. 6. С. 124–126.

Лицар Бронзового хреста бойової заслуги УПА Василь Дубина – «Вогник». *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2013. Вип. 6. С. 135–137.

- Золочівська округа ОУН у 1952 році: хроніка спротиву. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 91–104.
- Структура й особовий склад референтури СБ Золочівського окружного проводу ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 331–353.
- Збройна боротьба ОУН та УПА на Бродівщині. *Реабілітовані історією: у 27-ми т. Львівська область. Кн. 2: м. Борислав, Бродівський район*. Львів: Астролябія, 2014. С. 142–153.
- Петро Федун – «Полтава» та збройне підпілля ОУН (1944–1951 роки). *Реабілітовані історією: у 27-ми т. Львівська область. Кн. 2: м. Борислав, Бродівський район*. Львів: Астролябія, 2014. С. 154–163.
- Життя у боротьбі (до біографії провідного ідеолога збройного підпілля ОУН та УПА Петра Федунна – «Полтави»). *«І слова стали чином живим»*. *Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських долі та стосунків*: зб. біограф. нарисів / відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2014. С. 47–78.
- Українська народна самооборона та формування відділів Української повстанської армії на теренах Золочівської округи ОУН (літо 1943 р. – перша половина 1944 р.). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 37–48.
- Special means used by the USSR agencies of state security in their struggle with nationalist underground in Western Ukraine in the 1940s and 1950s (the case of the OUN Zolochiv county). *Spheres of Culture: journal of Philology, History, Social and Media Communication, Political Science, and Cultural Studies*. Lublin, 2014. Vol. IX. S. 281–287.
- Військово-пропагандивна та організаційна діяльність націоналістичного підпілля Золочівської округи у період масової повстанської боротьби (літо 1944 – літо 1946 рр.). *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2015. Вип. 8. С. 36–43.
- Розбудова оунівського підпілля Золочівської округи в період німецької окупації. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 253–265.
- Націоналісти Бродівської гімназії. *Гімназія в Бродах: від минувшини до відродження*. Броди, 2015. Вип. III: Матер. третьої наук.-теор. конф., присвяченої 150-річчю створення гімназії (Броди, 19 черв. 2015 р.) / упоряд.: Н. Присяжнюк, А. Корчак. С. 98–109.
- Структура збройного підпілля ОУН Золочівської округи в 1946–1953 рр.: організаційна перебудова та принципи функціонування. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015–2016. Вип. 3–4. С. 59–72.
- Діяльність Служби безпеки ОУН на Брідщині. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2016. Вип. 9. С. 91–101.
- Заходи органів радянської влади щодо ліквідації збройного підпілля ОУН та УПА Золочівської округи ОУН у 1946–1955 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 244–256.
- Підгорецький куц ОУН у 1946–1949 рр.: хроніка спротиву. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2017. Вип. 10. С. 96–106.
- Форми і методи протистояння збройного підпілля ОУН Золочівської округи радянській системі у другій половині 1940-х – початку 1950-х рр. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 5. С. 96–107.
- Функціонування підпільної адміністрації на теренах Золочівської округи ОУН у період масової повстанської боротьби (середина 1944 – початок 1946). *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. Львів, 2017. Вип. 18. С. 46–69.
- Становлення особистості Головного Командира УПА Василя Кука (1913–1941 рр.). *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. С. 189–197.

- Використання репресивно-каральними органами агентурно-бойових груп у боротьбі з націоналістичним підпіллям на Львівщині (1944–1955). *Великий терор і масові репресії в Україні (1920–1950 рр.)*: матер. Всеукр. наук. конф. (Львів, 8 черв. 2018 р.). Львів, 2018. С. 48–50.
- Василь Кук: до біографії Головного командира УПА (1941–1954). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 284–292.
- На чолі пропагандистського фронту збройного підпілля ОУН та УПА (до 100-річчя від дня народження Петра Федуна – «Полтави»). *Наука і суспільство*. 2019. № 3–4. С. 8–14.
- Українсько-російські взаємини у працях Юліяна Бачинського. *Сторінки історії*: зб. наук. праць. 2019. № 49. С. 92–104 (співавт.: І. Бегей, А. Харук).
- Ivan Boberskyi's pedagogical activity at Bazilian Sisters Servants Gymnasium in Lviv (1906–1914). *Skhidoevropskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]* / відп. ред. В. Льницький. Дрогобич: «Гельветика», 2019. № 4. Р. 71–80 (співавт. А. Sova).
- Життєвий шлях Лицаря Срібного хреста заслуги УПА Івана Червака – «Дністрового». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 352–363.
- Лицарі ОУН та УПА Брідщини. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2020. Вип. 11. С. 87–94.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 295–299 [на кн.]: Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції / за наук. ред. Є. Приступи. Львів: ЛДУФК, Апріорі, 2017. 232 с.
- [Рец.]: Історія УПА на Тернопільщині. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 262–268 [на кн.]: Воляннюк С. Історія воєнної округи УПА «Лисоня». Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 328 с.
- [Рец.]: Збірник джерел до біографії Романа Шухевича у міжвоєнний період. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 239–245 [на кн.]: Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920–1939 рр.: спогади, документи, світлини / упоряд. і відп. ред. А. Сова; Центр незалежних історичних студій. Львів: Априорі, 2019. 816 с.

Статті в інших виданнях

- Гримайлівський бій куща «Гонти». *Національна трибуна*. 2011. 13 лют. Ч. 6 (1398). С. 3.
- Доля рою «Кобзаря» сотні УПА «Оверка». *Шлях перемоги*. 2011. 9 берез. С. 7.
- Доля одного рою з сотні УПА «Витязі». *Голос відродження*. 2011. 29 квіт. С. 3.
- Надрайонний провідник ОУН Степан Бутинський – «Оріх». *Воля народу*. 2011. 7 квіт. С. 3.
- Провідник ОУН Брідщини Степан Бутинський – «Оріх». *Голос відродження*. 2011. 20 травн. С. 3.
- Березнева трагедія в Ясенові. *Шлях перемоги*. 2012. 29 лют. С. 7.
- Вони загинули за волю України. *Голос відродження*. 2012. 19 жовт. С. 2.
- Джерела до історії Золочівської округи ОУН. *Книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база: тези доп. і повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 17–19 трав. 2012 р.)* / упоряд. і наук. ред. Л. Головатой; Центр незалежних історичних студій; Інститут історії України НАН України; Канадський інститут українських студій; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2012. С. 40–43.
- Загибель Василя Кота – «Василька». *Шлях перемоги*. 2012. 22 лют. С. 6.
- Керівник боївки охорони Великого Збору УГВР. *Шлях перемоги*. 2012. 28 берез. С. 6.
- Останній повстанець Брідщини Василь Дубина – «Вогник». *Шлях перемоги*. 2012. 12 груд. С. 6.
- Петро Федун-«Полтава» – пропагандист збройного підпілля ОУН-УПА. *Регіон бандерівський*. 2012. № 1 (9). С. 11–13.
- Провідник ОУН Брідщини Михайло Шеремета – «Циган». *Шлях перемоги*. 2012. 14 берез. С. 6.

- Районний провідник ОУН Золочівщини Володимир Тицьків – «Верховий». *Шлях перемоги*. 2012. 4 лип. С. 7.
- Районний провідник Підкамінеччини Микола Рудий – «Джміль». *Шлях перемоги*. 2012. 19 груд. С. 6.
- Загибель керівника збройного підпілля ОУН Брідщини. *Голос відродження*. 2013. 22 лют.
- Знищення кривки біля Підгірців на Брідщині. *Шлях перемоги*. 2013. 18 груд.
- Кущовий провідник ОУН Петро Сало–«Загірський». *Шлях перемоги*. 2013. 13 лист.
- Кущовий провідник ОУН Петро Сало–«Загірський». URL: <http://www.ukrnationalism.org.ua/publications/?n=2854>
- Петро Федун – «Полтава»: до обставин загибелі. *Шлях перемоги*. 2013. 20 берез.
- Хорунжий СБ Михайло Проць –«Макар». *Шлях перемоги*. 2013. 6 лист.
- До обставин загибелі боївки Лешнівського куща ОУН. *Шлях перемоги*. 2014. 10 груд.
- До обставин загибелі боївки Лешнівського куща ОУН. URL: <http://ukrnationalism.com/history/921-do-obstavyn-zahybeli-boivky-leshnivskoho-kushcha-oun.html>
- Життя, віддане рідній землі. *Голос відродження*. 2014. 21 листоп.
- Загибель підпільників на другий Святвечір 1946 р. на хуторі Дерев'янки на Золочівщині. *Шлях перемоги*. 2014. 3 груд.
- Петро Сало – «Загірський». *Воля народу*. 2014. 16 жовт.
- Сотня УПА «Свободи». Андрусак С. *Книга пам'яті с. Переволочна*. Львів: НВФ «Українські технології», 2014. С. 256–276.
- Усе для України (Богдану Качору 90!). *Шлях перемоги*. 2014. 19 лист.
- Втрати села Почапи на Золочівщині під час «Великої блокади» початку 1946 року. *Шлях перемоги*. 2015. 14 січ.
- Втрати куща «Стефанівського» під час «Великої блокади» січня 1946 року. *Шлях перемоги*. 2015. 21 січ.
- Окружний провідник ОУН Золочівщини Кирило Якимець – «Бескид». *Шлях перемоги*. 2015. 10 черв. С. 6.
- Окружний провідник ОУН Золочівщини Кирило Якимець – «Бескид». URL: <http://ukrnationalism.com/history/1339-okruchnij-providnik-oun-zolochivshchini-kirilo-yakimets-beskid.html>
- Окружний провідник ОУН Золочівщини Кирило Якимець. *Воля народу*. 2015. 4 черв.
- Петро Федун – «Полтава»: До обставин загибелі. URL: <http://ptaha.info/posts/our-herious/petro-fedun-poltava-do-obstavyn-zagybeli/>
- Біля джерел студій з новітньої історії України. URL: <http://ukrnationalism.com/news/culture/3514-bilia-dzherel-studii-iz-novitnoi-istorii-ukrainy.html>
- Біля джерел студій із новітньої історії України. URL: <http://ukrpohliad.org/national-memory/bilya-dzherel-studij-iz-novitnoyi-istoriyi-ukrayiny.html>
- Акула пера у підпіллі. 100 років Петру Федуну – «Полтаві». URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/02/23/153728/>
- Лицар ОУН та УПА Петро Федун – «Полтава». URL: <http://ukrpohliad.org/national-memory/lytsar-oun-ta-upa-petro-fedun-poltava.html>
- Лицар ОУН та УПА Петро Федун – «Полтава». *Шлях перемоги*. 2019. 20 лют. С. 6.
- Діяльність Петра Федуну – «Полтави» в підпіллі ОУН та УПА. *Голос відродження*. 2020. 21 лют. С. 3.

Наукове редагування, упорядкування

- Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи / гол. редкол. М. Литвин; упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк. 588 с.; Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин / гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк. Львів, 2014. 462 с.; Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття / гол. редкол. М. Литвин; упоряд. і наук. ред. М. Романюк. Львів, 2017. 374 с.; Вип. 31 / гол. ред. І. Соляр. Львів, 2018. 308 с.; Вип. 32 / гол. ред. І. Соляр. Львів, 2019. 372 с.; Вип. 33 / гол. ред. І. Соляр. Львів, 2020. 540 с.
- Новітня доба / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018–2020. Вип. 6, 7, 8.

- Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 748 с.
- Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. 436 с.
- Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 312 с.
- Клекіт бузька. Буський історико краєзнавчий альманах / редкол.: М. Романюк та ін. Львів: Растр-7, 2019. Вип. 4: Національно-визвольний рух на теренах Бузеччини в 1938–1952 роках. 528 с.
- Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 392 с.
- Лев Футала – «Лагідний». Денники: 7 липня 1946 р. – 28 жовтня 1947 р. / гол. ред. М. Романюк, упоряд.: І. Гомзяк, Т. Кузь, В. Бойко. Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2020. 136 с., іл. (Літопис УПА. Серія «Події і люди»; кн. 36).
- Михайло Ковальчин – «Бурій». До останнього подиху в боротьбі за волю України / гол. ред. М. Романюк; упоряд.: З. Брожина, І. Гомзяк. Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2020. 152 с., іл. (Літопис УПА. Серія «Події і люди»; кн. 38).
- Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 698 с.
- Ярослав Кіцюк – «Щербатий». «Ми просто йшли...» / гол. ред. М. Романюк; упоряд.: І. Гомзяк, М. Романюк. Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2020. 152 с., іл. (Літопис УПА. Серія «Події і люди»; кн. 37).

Автореферати

- Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 20 с.

Юлія АРТИМИШИН (ПАВЛІВ)
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 10 листопада 1993 р. у м. Львів.
 У 2015 р. з відзнакою закінчила магістратуру історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2015 р.

У 2018 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Депортації українців з польсько-українського прикордоння 1944–1951 рр. у регіональній пам'яті України» (керівник – д-р іст. наук, проф. Микола Литвин).

Учасниця літньої школи Transregional Academy «After Violence: The (Im-)Possibility of Understanding and Remembering» (Prisma Ukraina – Research Network Eastern Europe, Forum Transregionale Studien, Інститут «Ткума» Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні, Дніпро, 10–17 червня 2019 р.).

Стипендіатка програми «Артес Лібералес» («Artes Liberales») при Варшавському університеті (Варшава, липень 2017 р.).

Наукові зацікавлення: соціальна й усна історія, студії з пам'яті, прикордоння, польсько-українські відносини у ХХ–ХХІ ст., Друга світова війна, дослідження травматичного досвіду, гендерні студії.

Розділи в колективних працях

Юридичний статус та сучасні проблеми депортованих українців з прикордоння у 1944–1951 рр. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 656–667.

«Ми теж українці, і не можемо себе позиціонувати як якісь напівукраїнці, але треба пам'ятати про свою землю». Множинна/регіональна ідентичність українців, депортованих з Польщі у 1944–1951 рр. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 101–122.

Освіта польської національної меншини в сучасній Україні. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 1. С. 409–419.

Освіта української меншини в Польщі за матеріалами часопису «Наше слово» у 1991–1993 рр. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 331–337.

Підписання та ратифікація угоди про асоціацію України з Європейським Союзом: дискурс українського політикуму. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; , упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 114–138 (співавт. П. Артимишин).

«Від виживання до пристосування»: особливості адаптації українців, депортованих із Польщі до Західної України. *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 478–515.

Статті в наукових виданнях

Образи українсько-польського пограниччя періоду Другої світової війни (за матеріалами спогадів жінок, депортованих з Холмщини). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 181–200.

Образ «малої вітчизни» в історичній пам'яті переселенців із Холмщини та Лемківщини. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 8. С. 163–179.

Видавнича діяльність суспільно-культурних товариств депортованих українців міста Львова. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 280–290.

Місця пам'яті депортованих з Польщі у 1944–1946 рр. в Україні. *Evropský filozofický a historický diskurz. European philosophical and historical discourse*. Praha, 2016. Vol. 3. С. 29–37.

Політико-правові підстави депортаційних акцій з українсько-польського прикордоння у 1944–1951 рр. *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 156–172.

Депортація українців з українсько-польського прикордоння 1944–1951 рр.: особистісний та медійний дискурси. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 572–583.

«Нас били, різали», «такий був час»: до питання колективної травми та нарративу страждання в депортованих українців з Польщі у 1944–1951 рр. *Український історичний збірник* / гол. ред. Я. Верменич; НАН України, Інститут історії України. Київ, 2018. Вип. 20. С. 189–201.

Українська кінодокументалістика про депортованих українців з Польщі 1944–1951 рр. як «нове джерело» до вивчення історичної пам'яті. *Український історичний збірник* / гол. ред. Я. Верменич; НАН України, Інститут історії України. Київ, 2019. Т. 21. С. 223–237

Всеукраїнські наукові читання у Львові. *Освіта і суспільство*. Київ, 2019. Черв. № 6. С. 2 (співавт. П. Артимишин).

Закерзоння як концепт: лінія–кордон–терен–втрачений регіон? *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 137–156.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Нові підходи до вивчення «не-свого минулого» або як соціальна антропологія досліджує колективну пам'ять. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 10. С. 165–169 [на кн.]: Trzszczyńska P. Pamięć o nie-swojej przeszłości. Przypadek Bieszczadów. Kraków: Wyd-wo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2016. 234 s.

[Рец.]: *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк. Львів, 2019. Вип. 7. С. 258–261 [на кн.]: Roman Kabachyi. Exiled to the Steppes. The Deportation of Ukrainians from Poland to South of Ukraine in 1944–1946. Kyiv: Luta Sprava, 2019. 624 p.

[Рец.]: «(Не)чорно-біла історія українсько-польського діалогу пам'яті?» *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 246–253 [на кн.]: Стрільчук Л., Нінічук А. Війна пам'яті та війни пам'ятників у сучасних українсько-польських відносин. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 368 с.

Людмила БАТРАК (ПЛОДИСТА) *молодший науковий співробітник* *помічник директора*

Народилася 27 листопада 1961 р. у м. Львів.

Закінчила історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1979 р.: лаборант, 1994–2000 рр. – історик-архівіст, від 2000 р. – молодший науковий співробітник.

1994–2001 рр. – технічний секретар спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій.

2006–2007 рр. – секретар редакційної ради збірника «Львів 1256–2006: історія, політика, культура».

Статті в інших виданнях

Відділ новітньої історії. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України у 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 91–109.

Спеціалізована вчена рада. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України у 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 226–236.

Наукове редагування, упорядкування

Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму: збройне протистояння, спротив в німецьких тюрмах і концтаборах, діяльність на еміграції. Документи та матеріали / упоряд. і відп. ред. М. Романюк; відп. секретар Л. Батрак; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 904 с.

Марта ГАВРИШКО
кандидат історичних наук
науковий співробітник

Народилася 20 вересня 1984 р. у м. Миколаїв Львівської області.
У 2006 р. закінчила магістратуру історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Все-світня історія»).

У 2010 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Націонал-соціалістичний режим у Німеччині у відображенні суспільно-політичної думки Галичини (1933–1939)».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2009 р.: молодший науковий, від 2019 р. – науковий співробітник.

Стажувалася в Університеті Ряшева (Жешува), Польща (2008), Німецькому історичному інституті у Варшаві (2009), Гамбурзькому інституті соціальних досліджень (2015), Гамбурзькій фундації для розвитку науки і культури (2018), Університеті Монаша (2018), Центрі перспективних досліджень Голокосту ім. Джека, Джозефа і Мортон Манделя Меморіального музею Голокосту США (2019–2020), Яхад-Ін Унум (2019).

Учасниця міжнародних наукових конференцій, семінарів, воркшопів і літніх шкіл в Україні, Австралії, Великій Британії, Греції, Канаді, Литві, Німеччині, Польщі, Словаччині, США, Франції, Чехії, Швейцарії та Швеції.

Наукові зацікавлення: гендерна/жіноча історія, Друга світова війна, Голокост, сексуальне насильство під час збройних конфліктів, фемінізм і націоналізм, усна історія, студії пам'яті.

Науково-популярні книги

Долаючи тишу. Жіночі історії війни. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 238 с.

Розділи в колективних працях

Юлія Ганущак: «Помилування не просила, бо не так була вихована». *«І слова стали чином живим...»*, *Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків* / за ред. О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. С. 189–200.

Заборонене кохання: фактичні дружини учасників підпілля ОУН та УПА у 1940–1950-х років. *Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства* / за наук. ред. Г. Грінченко, К. Кобченко, О. Кісь. Київ: ТОВ «Арт книга», 2015. С. 123–141.

Поняття «громадського» і «приватного» в середовищі підпілля ОУН та УПА у 1940–1950-х роках. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 478–492.

Жінки у національному підпіллі: внески і втрати. *Жінки у горнилі модернізації* / за заг. ред. О. Кісь. Харків: КСД, 2017. С. 204–231.

Жінки в антиєврейських погромах літа 1941-го в Галичині: жертви, призвідниці та рятівниці. *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 345–403.

Статті в наукових виданнях

Вплив «гендерної політики» в Третньому Райху на український феміністичний дискурс у Галичині 1930-х рр. *Українознавчий альманах* / відп. ред. М. Обушний. Київ, 2011. Вип. 6. С. 86–90.

Німеччина і «українська проблема» у поглядах Євгена Коновальця (1930-і рр.). *Український визвольний рух* / відп. ред. Р. Забілий; Центр досліджень визвольного руху; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Зб. 16. С. 220–240.

- Місце Великої Британії у політичних планах Організації українських націоналістів у 1930-і роки. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 97–111.
- Ставлення представників ліберального фемінізму в Галичині до ОУН у 1929–1939 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 85–97.
- Листи з підпільної пошти повстанського поета Михайла Дяченка (Марка Боєслава). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 201–211 (співавт. О. Стасюк).
- Заходи ОУН на міжнародній арені у справі «пацифікації» в Галичині у 1930 р. *Український визвольний рух* / відп. ред. Р. Забілій; Центр досліджень визвольного руху; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. 36. 19. С. 174–201.
- Гендерні аспекти сексуальної моралі в ОУН і УПА у 1940–1950 рр. *Український визвольний рух* / відп. ред. Р. Забілій; Центр досліджень визвольного руху; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 36. 20. С. 199–213.
- Illegitimate sexual practices in the OUN underground and UPA in Western Ukraine in the 1940s and 1950s. *Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies*. 2016. Issue 17: Women in arms: from the Russian Empire to Post-Soviet States. URL: <https://journals.ojopenedition.org/pipss/4214>
- Чоловіки, жінки і насильство в ОУН і УПА у 1940–1950-х роках. *Український історичний журнал*. 2016. Вип. 4. С. 89–107.
- Love and Sex in Wartime: Controlling Women's Sexuality in the Ukrainian Nationalist Underground. *Aspasia*. 2018. Vol. 12. P. 35–67.
- Women's Bodies as Battlefields: Sexual Violence during the Soviet Counterinsurgency in Western Ukraine (1944–1953). *Euxeinus. Governance and Culture in the Black Sea Region*, 2019. Vol. 9. P. 85–114.

Статті в інших виданнях

- Ставлення УНДО до польсько-німецьких відносин в переддень війни (березень–серпень 1939 р.). *Волинь і волиняни у Другій світовій війні: зб. матер. І Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. подіям Другої світової війни на території Волин. обл.* / упоряд. М. Кучерепа. Луцьк, 2012. С. 68–75.
- Міжнародні аспекти діяльності ОУН у 1929–1939 рр.: західноєвропейський вектор. *Державотворча діяльність Організації Українських Націоналістів: історія, боротьба, ідеологія: матер. наук.-практ. конф.* Івано-Франківськ, 2014. С. 44–54.

Роман ГРИЦЬКІВ молодший науковий співробітник

Народився 19 грудня 1982 р. у м. Львів.
1999–2004 рр. – студент історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Отримав диплом магістра з відзнакою.

Працював в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у 2005–2014 рр. Здобувач, тема кандидатської дисертації «Польська історіографія українського визвольного руху 1940–1950-х років».

Відзначений грамотою Львівської обласної ради за особливі досягнення у дослідженні національно-визвольного руху (2011).

Наукові зацікавлення: Український визвольний рух та українсько-польські відносини у ХХ ст., діяльність ОУН і УПА, сучасна історія України, польська історіографія українсько-польських відносин 1939–1947 рр.

Статті в наукових виданнях

Українська повстанська армія: польська історіографія проблеми. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 514–522.

Статті в інших виданнях

Українські гуманітарні проекти. *Реформи очима українців*. Львів, 2012. С. 35–45.

70 років УПА: польська візія. *Актуально*. Гент, 2012. № 5. С. 8–25.

Польська комуністична історіографія Української Повстанської Армії. *Nowa Ukraina. Zeszyty historyczno-politologiczne*. Krakow; Przemyśl, 2014. N 14. S. 63–76.

Гибель полковника «Грома» / *WarSpot – Портал военной истории*. 2014. 13 июля. URL: <http://warspot.ru/838-gibel-polkovnika-groma>

Desperta ferro! Альмогавары / *WarSpot – Портал военной истории*. 2014. 17 августа. URL: <http://warspot.ru/1225-desperta-ferro>

Королівства Русі / *WarSpot – Портал военной истории*. 2014. 21 октября. URL: <http://warspot.ru/1910-voysko-korolevstva-rusi>

Ликвидация украинского подполья в Польше. Борьба польских властей против украинского националистического подполья в 1944–1947 годах. *WarSpot – Портал военной истории*. 2014. 9 апреля. URL: <http://warspot.ru/154-likvidatsiya-ukrainskogo-podpolya-v-polshe>

Наукове редагування, упорядкування

Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Зб. 16: До 120-ліття з дня народження Євгена Коновальця. 322 с.

Українська повстанська армія 70 років боротьби. Календар на 2012 рік. Львів, 2011.

УПА 1942–2012. Магніт. Львів, 2011 (фотоілюстративний матеріал).

Руслан ЗАБІЛИЙ

**кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник**

Народився 1 лютого 1975 р. с. Вишків Долинського району Івано-Франківської області.

У 2006 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2005–2016 рр. – молодший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2015 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Особливості збройної боротьби Української повстанської армії в 1942–1949 рр.».

Наукові зацікавлення: військова історія УПА.

Розділи в колективних працях

Українська повстанська армія. Історія нескорених / відп. ред. та упоряд. В. В'ятрович; Центр досліджень визвольного руху. 3-тє вид. Львів, 2011 [статті: Запілля. С. 91–105; Щоденне життя

повстанця. С. 137–145; Повстанські свята. С. 145–161; Однострій. С. 161–171; Нагороди. С. 171–183; Озброєння. С. 183–205; Окупант змінився – боротьба триває. С. 255–279; Протиповстанська боротьба. С. 279–313].

Статті в наукових виданнях

Створення УПА в 1942 р.: від теорії до практики. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 269–279.

Zygelis. Partizaninis pasipriesinimas Ukrainoje. *Karys*. Vilnius, 2013. № 9. S. 34–39.

Протистояння УПА і польського підпілля на Волині в 1943 році в контексті повстанської війни. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 211–218.

До проблеми термінології категорійно-понятійного апарату історії українського визвольного руху. *Spheres of Culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*. Lublin, 2015. Vol. XI. P. 382–387.

Статті в інших виданнях

Повстанська війна: армія і народ. *День*. 2012. 27 січ. С. 8.

Юрій ЗАЙЦЕВ

кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 4 грудня 1941 р. у м. Вельськ Архангельської області (Росія).

У 1962 р. – закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працює від 1981 р.: молодший науковий (1982), науковий (1986), старший науковий співробітник (1992).

У 1989 р. – захистив кандидатську дисертацію на тему «Трудова діяльність робітничого класу Української РСР (1970–1980-і роки)» у форматі наукової доповіді.

Автор понад 300 наукових, енциклопедичних і науково-популярних статей, 30 публікацій на електронних ресурсах.

Нагороджений Почесною грамотою Президії НАН України (2001), вищою нагрудною відзнакою Народного руху України «За заслуги перед українським народом» І ступеня (2011), «Почесною медаллю Української Гельсінкської спілки» (2018). Лавреат премії ім. Ірини Калинець Міжнародного освітнього фонду ім. Ярослава Мудрого за перемогу в номінації «Виявлення та популяризація героїчних сторінок в історії України» (2017).

Автор нарисів про відомих діячів опозиції, боротьбу кримських татар за повернення на Батьківщину, співпрацю учасників антирежимного руху України та Польщі. Керівник авторського колективу і співавтор чотирьох видань підручника для вишів «Історія України», співавтор дев'яти монографій, упорядник чотирьох і співупорядник трьох збірників документів, співавтор шести книг інтерв'ю.

Наукові зацікавлення: історія України другої половини ХХ ст., зокрема опозиційний антирежимний рух 1953–1991 рр., витоки, етапи, течії, наслідки руху Опору тоталітаризму, зокрема його міжнародний контекст, розвиток опозиційної суспільно-політичної думки.

Відійшов у вічність 8 грудня 2020 р.

Розділи в колективних працях

- Депортація кримських татар 1944 р. – злочин без строку давності. *Український парламентаризм і політична культура суспільства* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. С. 136–168.
- Взаємини між людиною і представницькими інституціями в УРСР. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XX ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 246–259.
- Дотримання прав і свобод людини – важливий атрибут громадянського суспільства. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XX ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 405–423.
- Комітет державної безпеки – репресивний орган КПРС. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XX ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 260–272.
- Наступ на конституційні права і свободи громадян. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XX ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 273–286.
- Народний рух України (1989–1991) – предтеча структурних складових громадянського суспільства. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XX ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 433–444.
- Право на Крим. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 12–73.
- Російська меншина в українському шкільництві (друга половина XX ст.). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 339–345.
- Володимир Мокрий – українська постать польського руху опору в контексті польсько-українських відносин (1970–1980-ті роки). *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 577–602.

Збірники документів

- Я на сповіді сказав би. Інтерв'ю Юрія Зайцева з Ярославом Ісаєвичем. *Документи* / передм. і упоряд. Ю. Зайцева, ред.: Ю. Зайцева, Я. Ісаєвича; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. 175 с. (Серія «Усна історія України XX ст.»; № 5).
- «Я винен тим, що українець»: Інтерв'ю Юрія Зайцева з Олексою Різниківим. *Документи* / упоряд.: Ю. Зайцев, О. Різників, П. Отченашенко. 2-ге вид., випр. і доп. Одеса: Сімекс-принт, 2012. 432 с. (Серія «Усна історія України XX ст.»; № 6).
- Кримінальна справа № 204 [Ірини Калинець, 1972 р.]. *Калинець І. О. Зібрання творів*: у 8-ми т. / упоряд. І. Калинець. Львів: СПОЛОМ, 2013. Т. 8, кн. 1: Попід Золоті Ворота: докум. та біограф. матеріали. С. 181.
- Обвинувачується Михайло Сорока: слідчі справи 1940–1950-х років / вст. стаття, упоряд. і ред. Ю. Зайцева. Київ: Смолоскип, 2014. 271 с.
- Благословенні душі, що вміють випромінювати... (Зеновій Красівський і Олена Антонів) / упоряд.: Л. Маринович, Ю. Зайцев. Львів: Свічадо, 2015. 960 с.

Статті в наукових виданнях

- Український національно-визвольний фронт Зоряна Попадюка (1968–1973) – репрезентант молодіжного антикомуністичного руху. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. С. 549–567.

- «Зрадники мені не подобаються»: Аудіоінтерв'ю Юрія Зайцева з Оленою Апанович 28 серпня 1996 р. *Історіографічні дослідження в Україні* / НАН України, Інститут історії України. Київ, 2011. Вип. 21. С. 336–368.
- «Чорна ніч брежнєвської реакції» (1965–1973). *Український визвольний рух*. Львів, 2011. Зб. 15. С. 263–293.
- Еволюція української національної ідеї (XIX–XX ст.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 7–35.
- Семен Стефаник: «Якась собака написала цю статтю». *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 225–231.
- «Хочу взяти участь у похованні останньої в світі імперії»: інтерв'ю Юрія Зайцева з Мирославом Мариновичем. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 121–130.
- Рух Опору на Півдні України (кінець 1950-х–1980-ті роки): Одеська парадигма. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 413–434.
- Володимир Щербицький – антипод адептів громадянського суспільства. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів, 2015. Вип. 13. С. 119–135.
- Сливка Юрій. Неакадемічні розмови на Академічній: спогади. Аудіозапис Юрія Зайцева. *Сливка Юрій. Політична історія України XIX – поч. ХХ ст.* / наук. ред. С. Д. Гелей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 584–595.
- Тарас Шевченко – духовне знамено українського опозиційного руху 1960–1980-х років. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 565–576.
- Учні про вчителя. Жити Україною. *Сливка Юрій. Політична історія України XIX – поч. ХХ ст.* / наук. ред. С. Д. Гелей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 621–625.
- Друга хвиля погрому антирежимної опозиції (1972–1973). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015–2016. Вип. 3–4. С. 112–121.
- Документи архіву Управління Служби безпеки України у Львівській області. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015–2016. Вип. 3–4. С. 122–129.
- Каральна психіатрія – брутальний інструмент розправи з опонентами комуністичного режиму (1970–1980): На прикладі Ганни Михайленко. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 316–334.
- «Ненавиджу грати на вікнах» [Про Ніну Строкату]. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. С. 249–257.
- Михайло Сорока – моральний символ борців за волю України 1940–1980-х років. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 234–243.
- «Зі Стусом ми дружили»: інтерв'ю Юрія Зайцева з Юлієм Танчуком. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 212–238.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Вісник НТШ*. Львів, 2013. Чис. 50. С. 90–91 [на кн.]: Рух опору в Україні: 1960–1990. Енциклопедичний довідник. 2-ге вид. / передм. О. Зінкевича, О. Обертаса. Київ: Смолоскип, 2012. 896 с. + 64 іл.

Статті в інших виданнях

- З інтерв'ю Юрія Зайцева з Ігорем Калинцем 19 квітня 1995 р. *Собор Св. Юра 22 січня 1989 року: Документи і спогади* / упоряд. І. Калинець. Львів: Вид-во «Друкарські куншти», 2011. С. 96–98.
- Листок лавра у вінок пам'яті Ярослава Ісаєвича. *Я на сповіді сказав би. Інтерв'ю Юрія Зайцева з Ярославом Ісаєвичем. Документи* / передм. і упоряд. Ю. Зайцева, ред.: Ю. Зайцев, Я. Ісаєвич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 3–10.
- Нарада авторського колективу п'ятого видання підручника «Історія України» 11 березня 2010 року. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2010 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2011. С. 207–209.
- «Одні ми не вистоїмо проти цього монстра». З інтерв'ю Юрія Зайцева з Іваном Дзюбою. *Чорноморські новини*. 2011. 30 лип. С. 7.
- Строката-Караванська Ніна Антонівна. *Донька Одеси: Ніна Строката в документах і спогадах* / упоряд. О. Різників; 2011. 29 серп. URL: <http://museum.khpg.org/index.php?id=1314643030>
- Український національно-визвольний фронт Зоряна Попадюка (1968–1973) – репрезентант молодіжного антикомуністичного руху. *Вісник Львівської комерційної академії. Гуманітарні науки*. 2011. Вип. 10. С. 549–567.
- «Висока вистражданість слова». «Я винен тим, що українець»: Інтерв'ю Юрія Зайцева з Олексою Різниківим. *Документи* / упоряд.: Ю. Зайцев, О. Різників, П. Отченашенко. 2-ге вид., випр. і доп. Одеса: Сімекс-принт, 2012. С. 5–14.
- Ніна Строката-Караванська: у боротьбі за волю. *Українки в історії. XX–XXI століття* / відп. ред. В. Борисенко. Київ: Либідь, 2012. С. 146–151.
- Про Ярослава Малицького розповіла «Енциклопедія Львова». *Нескорені. Часопис Львівської обласної Спілки політичних в'язнів України*. 2012. № 12 (232). Листоп. С. 4.
- Роздуми довкола матеріалів рубрики «Україна інкогніта». *Газета «День»*. Рубрика «Зворотній зв'язок». 2012. 15 берез. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/yurij-zajcev.html>
- Таких у парламенті тепер нема. (Пам'яті Ірини Калинець). Інтерв'ю Х. Бондаревій. *День*. 2012. 1 серп. С. 11.
- Інтерв'ю Юрія Зайцева з Віктором Сороковським 9 серпня 1997 р. *Одеська хвиля–7. Документи, твори, спогади в'язнів сумління* / упоряд.: П. Отченашенко, В. Барсуківський, О. Різників. Одеса: Друкарський дім «Фаворит», 2013. С. 52–56.
- Одещина опозиційна (кінець 1950-х – 1980-ті роки). *Одеська хвиля–7. Документи, твори, спогади в'язнів сумління* / упоряд.: П. Отченашенко, В. Барсуківський, О. Різників. Одеса: Друкарський дім «Фаворит», 2013. С. 13–35.
- Наші шістдесяті. Інтерв'ю Юрія Зайцева з Михайлом Перегінчуком 9 серпня 1997 р. *Одеська хвиля–7. Документи, твори, спогади в'язнів сумління* / упоряд.: П. Отченашенко, В. Барсуківський, О. Різників. Одеса: Друкарський дім «Фаворит», 2013. С. 40–52.
- Розмова Юрія Зайцева з Іриною Калинець 17 січня 1997 р. та 23 червня 1988 р. *Калинець І. Зібрання творів: у 8-ми т.* / упоряд. І. Калинець. Львів: СПОЛОМ, 2013. Т. 8, кн. 1: Попід Золоті Ворота: документи та біографічні матеріали. С. 152–186.
- «Я з дитинства розумів, хто є ворог України» [розмова Юрія Зайцева з Михайлом Горинем]. *Високий замок*. 2013. 21 лют. С. 11.
- Автономія як пропагандистський акт. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 4 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/avtonomiya-yak-propagandistskij-akt.html>
- Виніс собі вирок сам: 28 вересня 1989 року припинилася ера Щербицького. *Високий замок*. 2014. 26–28 верес. С. 9.
- Від Кримської Демократичної Республіки до Кримської СРР через червоний терор. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 2 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/vid-krimskoyi-demokratichnoyi-respubliki-do-krimskoyi-srr-cherez-chervonij-teror.html>
- Від петиції до радикалізації протесту. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 14 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/vid-peticziyi-do-radikalizacziyi-protestu.html>

- Друга світова і «остаточне вирішення кримськотатарського питання». *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 7 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/druga-svitova-i-ostatochne-virishennya-krimskotatarskogo-pitannya.html>
- Для кого автономія? *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 18 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/dlya-kogo-avtonomiya.html>
- «Заньківчанські вечори» В'ячеслава Чорновола – політичний заповіт духовного лідера нації. *Другі Чорноволівські читання: матер. наук. конф., присвяченої 75-й річниці з дня народження В'ячеслава Чорновола (Київ, 30 берез. 2013 р.)* / упоряд. В. Деревінський. Тернопіль, 2014. С. 60–72.
- З історії «зачищення» Криму від корінного етносу. *Історія і правознавство*. Харків, 2014. № 15 (367). С. 12/9–12/10.
- Понад півжиття в неволі – за нашу волю [Про Михайла Сороку]. *Високий замок*. 2014. 4 груд. С. 4. Повернення. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 16 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/povernennya.html>
- Російська держава починає «зачищати» Крим від корінного етносу. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 31 берез. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/rosijska-derzhava-pochinaye-zachishhati-krim-vid-korinnogo-etnosu.html>
- Трагічна доля кримськотатарського народу ХХ ст. *Історія і правознавство*. Харків, 2014. № 15 (367). С. 12/7–12/8.
- 1968-й став знаковим роком для кримськотатарського духу. Генерал Григоренко. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 11 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/1968-j-stav-znakovim-rokom-dlya-krimskotatarskogo-duxu-general-grigorenko.html>
- У нас забрали волю, але гідність ми зберегли. *Обвинувачується Михайло Сорока: слідчі справи 1940–1950-х років*. Київ: Смолоскип, 2014. С. 3–12.
- У депортації. Боротьба за відновлення прав. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 9 квіт. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/u-deportaciyi-borotba-za-vidnovlennya-prav.html>
- Формування кримськотатарського народу. *Газета «День»*. Рубрика «Право на Крим». 2014. 28 берез. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/krym/formuvannia-krymsko-tatarsko-ho-narodu.html>
- Хто вбив Аллу Горську? *Телеканал ZIK. Програма «Історична правда» з Вахтангом Кініані*. Львів, 20 листоп. 2014 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qC9SVP9KIn0>
- Богдан Горинь: віхи життя і творчості. *Богдан Горинь: Біобібліографічний покажчик 1960–2015* / уклад. О. Горинь та ін.; наук. ред. І. Негрейчук; передм. Ю. Зайцев. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2015. С. 5–16.
- Благословенні душі, що вмюють випромінювати... (Зеновій Красівський і Олена Антонів)* / упоряд.: Л. Маринович, Ю. Зайцев. Львів: Свічадо, 2015 [статті: «Нехай ім'я твоє святиться!» [Про Олену Антонів]. С. 832–837; «Нас ніхто не продав, нас ніхто не зрадив» [інтерв'ю Юрія Зайцева з Дмитром Квецком 3 квітня 1997 р.]. С. 630–636; Виступи Ігоря Калинця, Степана Хмари, Євгена Пронюка, Мирослава Красівського, Ольги Витвицької, Дарії Гусяк у с. Витвиця Долинського району Івано-Франківської області 11 листопада 1995 р. на відкритті пам'ятника Зеновію Красівському. Аудіозапис Юрія Зайцева. С. 756–765].
- Володимир Щербицький – антипод адептів громадянського суспільства. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Гуманітарні науки*. 2015. Вип. 13. С. 119–135.
- Наша велика втрата [Пам'яті Ірини Калинець]. *Калинець І. Зібрання творів: у 8-ми т.* Львів: СПОЛОМ, 2015. Том додатковий: Метелики над могилою: листи, спогади, неопубліковані твори у попередніх томах. С. 379.
- Принагідні роздуми професора Юрія Сливки. Аудіозапис Юрія Зайцева. *Сливка Юрій. Політична історія України ХІХ – поч. ХХ ст.*; наук. ред. С. Д. Гелей / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 596–621.
- Двобій: Ганна Михайленко проти КДБ. *Лемківський календар на 2017 рік: альманах* / наук. ред. М. Литвин; ВТ «Лемківщина», Фондація дослідження Лемківщини у Львові. Львів, 2016. Ч. 66. С. 86–90.

- Одержимість. Інтерв'ю Юрія Зайцева з Ігорем Калинцем. *Калинець І. Колесо фортуни: інтерв'ю*. Львів: СПОЛОМ, 2016. С. 134–160.
- Строката Ніна: «Я прийшла до вас з неволі». *Донька Одеси: Ніна Строката в документах і спогадах* / упоряд. О. Різників. Одеса, 2016. С. 4–10.
- Академік державотворення. *Академік Михайло Голубець. 1930–2016: Спогад і присвята* / упоряд.: В. Голубець, О. Голубець, Р. Голубець-Грималюк; ред. У. Крук. Львів: Колір ПРО, 2017. С. 66–73.
- Україна понад усе: Іван Гель. До 80-річчя від дня народження. *Львівщина в 2017 році. Знаменні і пам'ятні дати краю: календар* / упоряд. І. Зінченко, М. Гема; ред. Д. Дигас; наук. ред. І. Лешнівська. Львів: ЛОУНБ, 2017. С. 62–68.
- Ціна духовної свободи: 30 років тому Микола Горбаль вирвався із зашморгу КГБ. *Лемківський календар на 2018 рік: альманах* / наук. ред. М. Литвин; ВТ «Лемківщина», Фондація дослідження Лемківщини у Львові. Львів, 2017. Ч. 67. С. 76–82.
- Опозиційний рух 1960–1980-х років. *Вісник НТШ*. Львів, 2018. Ч. 59. С. 63–69.
- Винним себе не визнає. Василь Кобрин. До 80-річчя від дня народження. *Львівщина в 2018 році: Знаменні і пам'ятні дати краю: календар* / упоряд.: І. Зінченко, М. Гема; ред. Д. Дигас; наук. ред. І. Лешнівська; Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. Львів, 2018. С. 27–30.
- «Ніколи не осоромлю імені свого батька». Юрій-Богдан Шухевич (1933). До 85-річчя від дня народження. *Львівщина в 2018 році. Знаменні і пам'ятні дати краю: календар* / упоряд.: І. Зінченко, М. Гема; ред. Д. Дигас; наук. ред. І. Лешнівська; Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. Львів, 2018. С. 63–67.
- Вільнодумство у Збройних Силах СРСР (1960–1980-ті рр.): приклад генерала Петра Григоренка. *Великий терор і масові репресії в Україні (1920–1950 рр.): тези доп. Всеукр. наук. конф. (Львів, 8 черв. 2018 р.)*. Львів, 2018. С. 97–99.
- ЗУНР заявила про себе як вільна республіка серед вільних держав Європи. *Маловідома історія: далеко і близько*. 2018. № 10 (30). Жовт. С. 22–25.
- Ніна Строката-Караванська. Донька української Одеси. *Донька Одеси: Ніна Строката в документах і спогадах* / упоряд. О. Різників. 2018. 8 груд. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/12/8/153386>
- «Передусім забезпечуймо здоров'я народу, щоб він був дужий і плідний як рідна земля!»: Слово про співзасновника і директора «Народної лікарни імені митрополита Андрія Шептицького» Тита-Євгена Бурачинського. *Високий замок*. 2018. 27 верес. – 3 жовт. С. 17.
- Декларація принципів Української Гельсінкської спілки – квінтесенція політичної думки української опозиції XIX–XX століття. *Український інститут національної пам'яті*. 2019. 19 груд. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyi-materialy/dopovidi/konferenciya-ugs/deklaraciya-pryncypiv-ukrayinskoyi-gelsinskoyi-spilky-kvintesenciya-politychnoyi-dumky-ukrayinskoyi-opozyciyi-xix-xx-stolittya>
- Легендарна зв'язкова Дарія Гусяк (1924). До 95-річчя від дня народження. *Львівщина в 2019 році. Знаменні і пам'ятні дати краю: календар* / упоряд.: І. Зінченко, М. Гема; ред. Д. Дигас; наук. ред. І. Сварник; Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. Львів, 2019. С. 26–27.
- Самвидав як форма існування опозиційного середовища в Україні у 1960–1990-х роках. *Видавничий рух в Україні: середовища, артефакти*; доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 24–25 жовт. 2019 р.). Львів, 2019. С. 95–97.
- Ольга Ільків: Ми – незвичайний народ. *Львівщина в 2020 році. Знаменні і пам'ятні дати краю: календар* / упоряд.: І. Зінченко, М. Гема; ред. Д. Дигас; наук. ред. І. Сварник. Львів, 2020. С. 70–72.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія історії України. Україна – Українці. Кн. 2*. Київ: Наукова думка, 2019 [статті: Українська хартія вільної людини. С. 686–687; «Український вісник» таємної організації УНФ-2. С. 722–723; «Український вісник» – машинописний журнал Є. Пронюка та В. Лісового. С. 723; «Український вісник» С. Хмари. С. 723–724].

Енциклопедія Львова. Т. 4. Львів: Літопис, 2012 [статті: Лук'яненко Левко. С. 231–233; Малицький Ярослав. С. 493–494; Масютко Михайло. С. 548–550; Менкуш-Заневчик Ярослава. С. 595–597; Мороз Валентин. С. 733–734].

Енциклопедія сучасної України. Т. 10. Київ, 2010 [статті: Завадка Богдан Васильович. С. 35; Зваричевська Мирослава Василівна. С. 441; Зелінська Євгенія Данилівна. С. 516]; Т. 11. Київ, 2010 [статті: Ільків Ольга Фаустинівна. С. 318–319]; Т. 12. Київ, 2012 [статті: Калапач Роман Степанович. С. 11; Кампов Павло Федорович. С. 130–131; Кандиба Іван Олексійович. С. 209; «Кафедра». С. 482; Квецко Дмитро Миколайович. С. 563; Кендзьор Ярослав-Петро Михайлович. С. 593]; Т. 13. Київ, 2013 [статті: Климчак Богдан Степанович. С. 323; Кобрин Василь Антонович. С. 421; Когут Богдан Йосипович. С. 588]; Т. 14. Київ, 2014 [статті: Корольчук Семен Ізидорович. С. 571; Косів Михайло Васильович. С. 659]; Т. 15. Київ, 2014 [статті: Крайник Микола Михайлович. С. 171–172; Крамар Євген Степанович. С. 180–181; Красівський Зіновій Михайлович. С. 202; Кубів Василь Григорович. С. 615]; Т. 16. Київ, 2016 [статті: Лаврів Петро Іванович. С. 386; Лаврів-Скрентович Марія Антонівна. С. 386]; Т. 17. Київ, 2016 [статті: Лемик (Возняк) Любова Євгенівна. С. 52; Лемик Микола Семенович. С. 52; Лемик Ярослав Андрійович. С. 52–53]; Т. 18. Київ, 2017 [статті: Малицький Ярослав Іванович. С. 705]; Т. 19. Київ, 2018 [статті: Мандрик Іван Миколайович. С. 107; Мануляк Михайло Григорович. С. 142; Маркова-Іваник Валентина Миколаївна. С. 244–245; Масютко Михайло Савич. С. 440]; Т. 21. Київ, 2019 [статті: «Молодий націоналіст». С. 424; Мороз Валентин Якович. С. 555–556].

Рух опору в Україні: 1960–1990. Енциклопедичний довідник. 2-ге вид. Київ: Смолоскип, 2012 [статті: Громадський комітет захисту Ніни Строкатої. С. 195–196; Дидик Галина Томівна. С. 230–231; Дяк Михайло Дмитрович. С. 249–250; Мамайсур Борис Сергійович. С. 452–454; «Об'єднання» (підпільна організація). С. 529–530; Українська Гельсінкська спілка (УГС). С. 749–750; Шереметьєва-Дашкевич Людмила Дмитрівна. С. 816–817].

Олег КОСТЮК
кандидат історичних наук
заступник директора з наукової роботи

Народився 4 червня 1990 р. у смт Підволочиськ Тернопільського району Тернопільської області.

2007–2012 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2012 р.: аспірант (2012–2015), молодший науковий співробітник (2015–2018), заступник директора з наукової роботи (від 2018 р.).

У 2017 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Зовнішньополітичні орієнтири України у російській суспільно-політичній думці 1990–2000 рр.» (керівник – д-р іст. наук, проф. Ігор Соляр).

Наукові зацікавлення: суспільно-політичний розвиток України та Росії кінця ХХ – початку ХХІ ст., зовнішня політика незалежної України, російсько-українські відносини у пострадянській період, геополітичні трансформації та мілітарні виклики в Центрально-Східній Європі у ХХІ ст.

Розділи в колективних працях

Взаємодія державної влади та ЗМІ в умовах російської інформаційної агресії проти України. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 287–297.

Висвітлення проблеми внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій Донбасу та АР Криму і Інтернет-ЗМІ західних областей України. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція*

та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. *Західноукраїнський вектор*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 253–271.

- Політико-правові передумови введення системи цивільно-військового співробітництва на території проведення Антитерористичної операції. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 233–244.
- Політика України у сфері освіти національних меншин у висвітленні російських засобів масової інформації. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 370–379.
- Галичина у дзеркалі російської пропаганди в умовах військової агресії на Донбасі. *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк. Львів, 2020. С. 666–693 (співавт. Ю. Матіїв).

Статті в наукових виданнях

- Візія російського політикуму на статус Криму в першій половині 1990-х рр. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2015. Вип. 2, ч. 2. С. 158–163.
- Відносини Україна–НАТО у російській суспільно-політичній думці у 1990-х рр. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2016. № 10 (138). С. 172–180.
- Візія російського політикуму на розвиток українсько-російських відносин у 1990-х рр.: військово-політичний аспект. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2016. № 14. Р. 1. Р. 48–53.
- Незалежна Україна в російських геополітичних концепціях у 1990-х рр. *Аналітично-інформаційний журнал «Схід»*. 2016. № 5 (145). С. 45–49.
- Участь України в інтеграційних процесах СНД у баченні російського політикуму у 1990-х рр. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2016. Вип. 114 (11). С. 93–97.
- «Ідеологема “Русского міра”»: виникнення, генеза, сприйняття в Україні»: аналіт. доп. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 84 с. (співавт. П. Артимішин).

Олександр ЛУЦЬКИЙ
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 27 травня 1955 р. у м. Вінниця.

У 1976 р. закінчив історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1977 р.: старший лаборант відділу історії України (1977–1978), аспірант (1977–1981), молодший науковий (1978–1986), науковий (1986–1991), старший науковий співробітник (від 1991 р.).

У 1984 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Підвищення культурно-технічного рівня робітників машинобудування в роки дев'ятої п'ятирічки (1971–1975)» (керівник – д-р іст. наук Юрій Курносів).

Автор понад 100 наукових публікацій.

Наукові зацікавлення: соціально-культурні та національні процеси в західному регіоні України кінця першої і другої половини XX ст., політика тоталітарних режимів щодо західноукраїнської інтелігенції, історія Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Розділи в колективних монографіях

- Історичні дослідження Інституту суспільних наук Львівського державного університету ім. І. Франка (1963–1969). *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)*: колект. моногр. / за ред.: Л. Зашкільняка, П. Серженги. Львів: Вид-во «ПАІС», 2015. С. 193–203.
- «Просвіта» і українські освітні товариства в Галичині під час Другої світової війни. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 700–706.
- Радянська Західної України (1939–1941). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 200–227.
- Спроби реалізації громадських ініціатив в Галичині в роки радянсько-німецької війни (Участь української війни в допомогівій акції населенню Прикарпаття восени 1941 – влітку 1942 рр.). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 707–718.
- Нацистський режим в Галичині (1941–1944): особливості функціонування. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 148–165 (співавтор. П. Росіцький).
- Організація освіти українців і поляків у Галичині в роки німецької окупації: паралелі та розбіжності. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 315–330.
- Національно-культурні трансформації в західних областях України наприкінці 60-х – на початку 70-х років XX століття. *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 516–576.

Статті в наукових виданнях

- Допомогова акція української інтелігенції на Прикарпатті (осінь 1941 – літо 1942 рр.). *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2011. Чис. 18–19. С. 250–257.
- Суспільна допомога жителям Прикарпаття (восени 1941 – влітку 1942 рр.). *Україна XX століття: культура, ідеологія, політика*. Київ, 2011. Вип. 16. С. 294–304.
- Інститут суспільних наук АН УРСР: початковий період інституційної історії (1940–1951). *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2012. Чис. 20–21: До 60-річчя професора Миколи Кугутяка. С. 411–422.
- Львівський відділ Інституту історії України АН УРСР: від створення до ліквідації. *Історіографічні дослідження в Україні* / гол. ред. кол. В. Смолій, відп. ред. О. Удод. Київ, 2012. Вип. 22: Інститут історії України на зламі епох, у світлі традицій та перетворень. 75 років інституціонального буття: доп. та матер. Міжнар. наук. конф. (Київ, 20–21 жовт. 2011 р.). С. 85–104.
- Інститут суспільних наук АН УРСР у другій половині 80-х – на початку 90-х років XX століття: пошуки нових орієнтирів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 653–670.
- Науково-організаційна діяльність Івана Крип'якевича в 50–60-ті роках XX ст. *З історії західноукраїнських земель* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 125–133.

- Львівський відділ Інституту археології АН УРСР (1940–1951): здобутки і втрати. *З історії західно-українських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 10–11. С. 278–294.
- Наукові дослідження істориків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (90-ті роки ХХ століття): основні публікації, тематика, ідеї. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред. І. Соляр; відп. секр. М. Чебан; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 400–421.
- Іван Крип'якевич та Інститут суспільних наук: директорський період діяльності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин, упоряд. Ф. Стеблій; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 596–617.
- Національно-культурні процеси в західних областях України (кінець 60-х – середина 70-х років ХХ ст.: загальні тенденції і особливості. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 280–315.
- «Історія міст і сіл Української РСР. Львівська область» (1968): історія видання. *Видавничий рух в Україні: середовища, артефакти*: доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 24–25 жовт. 2019 р.). Львів, 2019. С. 86–89.
- Від споглядання до спілкування: жмут спогадів про Миколу Миколайовича Кравця. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*: зб. наук. праць. Львів, 2020. Вип. 21. С. 396–401.
- Двадцятип'ятитомне видання творів І. Франка: львівський внесок. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 88–121.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Українське друковане слово під німецьким контролем. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: зб. наук. праць. Рівне, 2013. Вип. 24. С. 298–300 [на]: Головата Лариса. Український Легальний видавничий рух Центрально-Східної Європи, 1939–1945. Київ; Львів, 2014. 582 с.

Статті в інших виданнях

- Інститут суспільних наук АН УРСР (1951–1993): джерельна база дослідження. *Книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база*: тези доп. і повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 17–18 трав. 2012 р.) / упоряд., наук. ред. Л. Головатаї. Львів, 2012. С. 43–47.
- Політичні репресії проти академічної науки в західних областях України у повоєнні роки. *Великий терор і масові репресії в Україні (1920–1950 рр.)*: тези доп. Всеукр. наук. конф. (Львів, 8 черв. 2018 р.) / Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Львів, 2018. С. 43–45.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія історії України*: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.: **Т. 9**. Київ, 2012 [статті: Семчишин Тиміш Євстахійович. С. 528; Сімович Василь Іванович. С. 577–578]; **Т. 10**. Київ, 2013 [статті: Тимчасові управління. С. 83].
- Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки* / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголова ред. ради М. Литвин, І. Соляр та ін.: **Т. 2**. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2019 [статті: Котиль (Котель) Степан. С. 301 (співавт. К. Науменко); Лащук Микола. С. 384 (співавт. К. Науменко); Левицький Іполит. С. 392 (співавт. К. Науменко); Маланяк Антін. С. 508 (співавт. К. Науменко); Мацук Василь. С. 546 (співавт. К. Науменко); Мосора Володимир. С. 655 (співавт. К. Науменко); Навальковський Ярослав-Іван. С. 671 (співавт. К. Науменко); Обух Олекса. С. 739 (співавт. К. Науменко); Олексин Андрій. С. 754 (співавт. К. Науменко); Ольшанський Мирон Денисович. С. 761 (співавт. К. Науменко); Осмак Володимир Романович. С. 781 (співавт. К. Науменко); Остап'як Іван. С. 785–786 (співавт. К. Науменко); Охримович Любомир Юліанович

С. 788–789 (співавт. К. Науменко)]; Т. 3. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2020 [статті: Палій Андрій Михайлович. С. 27–28 (співавт.: К. Науменко); Паращук Дмитро. С. 68 (співавт.: К. Науменко); Пашкевич Іван. С. 82–83 (співавт.: К. Науменко); Петришин Федір. С. 119 (співавт.: К. Науменко); Петруняк Дмитро. С. 124 (співавт. К. Науменко); Петруняк Михайло. С. 124–125 (співавт. К. Науменко); Підкович Антін. С. 146 (співавт.: К. Науменко); Прокіп Гнат Осипович. С. 262 (співавт. К. Науменко); Прудіус Петро. С. 278 (співавт. К. Науменко); Пушкар Іван. С. 285 (співавт. К. Науменко); Семків Іван. С. 413 (співавт. К. Науменко); Скрипчук Іван. С. 451 (співавт. К. Науменко); Снилик Денис. С. 465 (співавт. К. Науменко)].

Олег МУРАВСЬКИЙ
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник
вчений секретар

Народився 13 серпня 1983 р. у с. Туринка Жовківського району Львівської області.

2000–2005 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка, 2005–2009 рр. – на правничому факультеті.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2005 р.: аспірант (2005–2008), молодший науковий співробітник (2009–2013), вчений секретар (від 2013 р.).

У 2009 р. – захистив кандидатську дисертацію на тему «Суспільно-політичні процеси в західних областях УРСР (1985–1991): міжнаціональний та міжконфесійний аспекти» (керівник – д-р іст. наук, проф. Іван Патер).

Відповідальний секретар серійного видання «Галичина: історія, політика, культура». Науково-технічний редактор «Енциклопедії історії України» (т. 7–8).

2014–2015 рр. – вчений секретар спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України й Інституту народознавства НАН України.

Нагороджений премією Львівської обласної ради та Львівської обласної державної адміністрації для працівників наукових установ і закладів вищої освіти (2009). Стипендіат Президента України (2011), Національної академії наук України (2014).

Наукові зацікавлення: суспільно-політичні, соціокультурні процеси на сучасному етапі українського державотворення, державно-церковні відносини в історичній ретроспективі.

Монографії

Західні землі України: шлях до незалежності. Львів, 2011. 268 с.

Розділи в колективних працях

Державно-церковні відносини в сучасній Україні: стан, проблеми, перспективи. *Український парламентаризм і політична культура суспільства* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. С. 125–152.

Національна ідентичність населення України: регіональний вимір. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 163–186.

«Неформальні товариства» як сегмент громадянського суспільства в останні роки існування СРСР. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 424–433.

- Перебудова, гласність, демократизація: реалії Української РСР (1985–1991). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 623–642.
- «Важливо, коли військова людина приносить мир...» [післямова]. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2018. С. 321–323 (співавт. І. Патер).
- «Гібридна війна»: міжнародний та український досвід протистояння викликам ХХІ століття. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2018. С. 222–232. (співавт. О. Гулима).
- Застосування Збройних Сил України у заходах цивільно-військового співробітництва: керівні документи та їхня реалізація. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2018. С. 254–262.
- Освітня складова у діяльності національно-культурних товариств Львова (кінець 80-х – початок 90-х рр. ХХ ст.). *Освіта національних меншин в Україні: історичні моделі, правові засади, сучасні виклики* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 346–354.
- Вступ України до Європейського Союзу та НАТО: соціологічний вимір. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 67–76 (співавт. Б. Гудь).
- Місцевий прикордонний рух між Україною та Республікою Польща: правові засади регулювання, соціально-економічний ефект (2008–2018). *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 303–309 (співавт. М. Романюк).
- Українсько-польські державні кордони й етнічні межі. Історичний огляд. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 151–190 (співавт. І. Патер).
- Вплив національно-культурних товариств на гармонізацію міжнаціональних відносин в західних областях України (1988–1991). *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 603–614 (співавт. Б. Гудь).

Статті в наукових виданнях

- Товариство польської культури Львівщини: історія і сучасність. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 234–239.
- Мітингова демократія 1989 р. у західних областях УРСР. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2011. Чис. 34. С. 146–151.
- Вибори 1989 р. до Верховної Ради СРСР: специфіка Львівщини. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21. С. 585–589.
- Виборча кампанія 1990 року до Верховної Ради УРСР та місцевих органів влади: особливості західноукраїнського регіону. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 683–689.

- Відновлення національної пам'яті про ЗУНР опозиційними силами в УРСР наприкінці 80-х рр. ХХ ст. *Національна та історична пам'ять* / Український інститут національної пам'яті. Київ, 2013. Вип. 6. С. 157–163 (співавт. О. Омельченко).
- Комуністична Партія України у період перебудови: особливості діяльності у західноукраїнських областях (1985–1991 рр.). *Komunizm: system – ludzie – dokumentacja. Rocznik naukowy*. Lublin, 2013. № 2. S. 227–238.
- Особливості соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб в західних областях України. *З історії західноукраїнських земель* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 202–216.
- Виборча кампанія 1989 р. до Верховної Ради СРСР на Львівщині: особливості, результати. *Парламентаризм в Центральній-Східній Європі: історія, національні особливості, сучасні тенденції*. Київ, 2015. С. 115–118.
- «Неформальні» молодіжні організації Львова: особливості створення, напрями діяльності (1987–1990). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 363–369.
- Особливості міжнародних відносин в західних областях УРСР у період перебудови. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2015. Вип. 93. С. 86–89.
- Автономні націоналісти в Україні: ідеологія, державотворча програма. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 555–562.
- «Бог! Україна! Свобода!». Особливості ідеології ОУН(б) (кінець 1980-х – перша половина 1990-х років). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 335–343.
- Народний Рух України за перебудову: особливості інституційної розбудови у західноукраїнському регіоні (лютий–вересень 1989 р.). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 108–113.
- Осмилюючи віхи державності та соборності України: до 60-річчя від дня народження Миколи Литвина. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 8–17 (співавт. Л. Хахула).
- Українська греко-католицька церква та націоналістичний рух в Україні: між діалогом та конфронтацією (ХХ – початок ХХІ ст.). *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник. Львів, 2017. С. 352–362.
- Військово-політичні аспекти діяльності Львівської обласної ради (1990–1991). *Військово-науковий вісник*. Львів, 2019. Вип. 32. С. 33–42 (співавт. М. Апальков).
- Діяльність Західноукраїнського товариства Ліги Націй у 1922–1924 рр. *Сторінки історії*: зб. наук. праць. Київ, 2019. Вип. 49. С. 105–121 (співавт.: І. Соляр, О. Красівський).
- Agrarian legislation of interwar Poland: specificities of its implementation in eastern Galicia. *Skhid*. Kyiv, 2019. № 4 (162). S. 23–28 (співавт.: V. Vyzdryk, O. Melnyk).
- Procesy społeczno-polityczne w Ukrainiejskiej SRR: osobliwosci, tendencje, skutki (przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w.). *Pamięć i Sprawiedliwość*. Warszawa, 2019. № 1 (33). S. 252–269 (співавт. I. Soliar).

Статті в інших виданнях

- Внутрішньопереміщені особи у Львові: особливості соціально-психологічної адаптації (2014–2016). *Історико-культурна спадщина: проблеми збереження і популяризації*: тези IV Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2017. С. 84–85.

- Злука УНР і ЗУНР в історичній пам'яті українців (кінець 80-х – початок 90-х рр. ХХ ст.). *Українське військо в національній революції 1917–1921 рр. (до 100-річчя Армії УНР): тези Всеукр. наук. конф.* Львів, 2017. С. 113–115.
- На порозі великих змін. *Яремчук Ю. Львів у роки «розвиненого соціалізму»: трансформація міського середовища.* Львів, 2017. С. 3–4.
- «При владі – націоналісти!». *Апальков М. Львівська обласна рада: державотворча діяльність (1990–1991 рр.).* Львів, 2017. С. 3–4.
- Фактор війни: адаптація переселенців у західноукраїнських областях. *Україна у світовому історичному просторі: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 27 квіт. 2017 р.).* Маріуполь, 2017. С. 54–57.
- Гарматні автомобілі української революції (1917–1920). *Перспективи розвитку озброєння та військової техніки Сухопутних військ: зб. тез доп. Міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 16–17 трав. 2019 р.).* Львів, 2019. С. 341–342 (співавт. Л. Скорич).
- «Неформали» – провісники громадянського суспільства в Українській РСР (1987–1989 рр.). *Процеси формування в Україні громадянського суспільства та політичної нації: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 26 квіт. 2019 р.).* Маріуполь, 2019. С. 63–66.

Наукове упорядкування

- Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.): колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. 498 с.
- Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 312 с.
- Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 392 с.

Кім НАУМЕНКО
науковий співробітник

Народився 19 серпня 1930 р. у м. Барвінкове Харківської області. У 1973 р. закінчив заочне відділення історичного факультету Благовещенського державного педагогічного інституту (Росія).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працював у 1989–2011 рр.

Відзначений орденом «За заслуги».

Наукові зацікавлення: військова історія України, національно-визвольних змагань першої половини ХХ ст.

Відійшов у вічність 18 грудня 2013 р.

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.: Т. 8. Київ, 2011 [статті: Паліїв Дмитро. С. 40–41; Палій Андрій. С. 41; Пересада-Суходольський. С. 134–135; Перацький Броніслав. С. 204; Покровський Андрій Георгійович. С. 319].

Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголова ред. ради: М. Литвин, І. Соляр та ін. Т. 2. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2019 [статті: Котиль

(Котель) Степан. С. 301 (співавт. О. Луцький); Лашук Микола. С. 384 (співавт. О. Луцький); Левицький Іполит. С. 392 (співавт. О. Луцький); Маланяк Антін. С. 508 (співавт. О. Луцький); Мацук Василь. С. 546 (співавт. О. Луцький); Мосора Володимир. С. 655 (співавт. О. Луцький); Навальковський Ярослав-Іван. С. 671 (співавт. О. Луцький); Обух Олекса. С. 739 (співавт. О. Луцький); Олексин Андрій. С. 754 (співавт. О. Луцький); Ольшанський Мирон Денисович. С. 761 (співавт. О. Луцький); Осмак Володимир Романович. С. 781 (співавт. О. Луцький); Остап'як Іван. С. 785–786 (співавт. О. Луцький); Охримович Любомир Юліанович С. 788–789 (співавт. О. Луцький)]; **Т. 3.** Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2020 [статті: Палій Андрій Михайлович. С. 27–28 (співавт. О. Луцький); Паращук Дмитро. С. 68 (співавт. О. Луцький); Пашкевич Іван. С. 82–83 (співавт. О. Луцький); Петришин Федір. С. 119 (співавт. О. Луцький); Петруняк Дмитро. С. 124 (співавт. О. Луцький); Петруняк Михайло. С. 124–125 (співавт. О. Луцький); Підкович Антін. С. 146 (співавт. О. Луцький); Прокіп Гнат Осипович. С. 262 (співавт. О. Луцький); Прудіус Петро. С. 278 (співавт. О. Луцький); Пушкар Іван. С. 285 (співавт. О. Луцький); Семків Іван. С. 413 (співавт. О. Луцький); Скрипчук Іван. С. 451 (співавт. О. Луцький); Снилик Денис. С. 465 (співавт. О. Луцький)].

Юрій ПАВЛОВИЧ
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народився 3 травня 1993 р. у м. Львів.
2010–2015 рр. – навчався на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2015 р.: аспірант (2015–2018), молодший науковий співробітник (від 2018 р.).

У 2020 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Образ Білорусі та білорусів в українській суспільно-політичній думці (1991–2004)» (керівник – д-р іст. наук Ігор Соляр).

Наукові зацікавлення: суспільно-політичні процеси в Республіці Білорусь та українсько-білоруські відносини 1991–2004 рр.; українська громадська думка щодо внутрішньополітичних процесів у Республіці Білорусь та еволюції українсько-білоруських відносин 1991–2004 рр.

Розділи в колективних працях

Роль Львівщини у становленні культурно-освітніх зв'язків українців і білорусів (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.). *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі:* колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 615–623.

Статті в наукових виданнях

Українсько-білоруські відносини у візії української суспільно-політичної думки (1991–2010). *Емінак:* наук. щоквартальник. Київ; Миколаїв, 2016. № 3 (15) (липень–вересень). Т. 3. С. 61–66.

Україна і Білорусь сьогодні: проблеми та перспективи взаємин. *Первый независимый научный вестник.* Київ, 2016. № 3. С. 22–26.

Внутрішня політика Республіки Білорусь у візії українських істориків та політологів (1991–2004 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія.* Тернопіль, 2017. Вип. 1, ч. 2. С. 51–55.

Культурно-освітні зв'язки Республіки Білорусь та України (1991–2010). *Емінак:* наук. щоквартальник. Київ; Миколаїв, 2017. № 1 (17). Т. 2. С. 65–69.

Образ Білорусі та білорусів в українській суспільній думці (1991–2010). *European philosophical and historical discourse*. Praha, 2017. Vol. 3. Issue 1. P. 65–70.

Україна й Республіка Білорусь сьогодні: проблеми й перспективи відносин. *Науковий вісник Східно-європейського університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки*. Луцьк, 2017. № 5 (354). С. 137–141.

Особливості внутрішньої політики Республіки Білорусь в українській візії (1994–2004). *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. С. 41–56.

Статті в інших виданнях

Методологія та актуальні теми сучасної історичної науки. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій*: матер. Всеукр. наук. конф. (Дніпро, 24–25 лист. 2017 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. Ч. II. С. 134–136.

Українсько-білоруські відносини та їх значення для європейської політики. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах*: матер. III Всеукр. наук. конф., присвяч. 100-річчю Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. (Дніпро, 30–31 берез. 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 75–76.

Українсько-білоруські відносини в контексті європейської політики. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 7 лют. 2019 р.). Тернопіль, 2019. Вип. 9. С. 92–94.

Відносини Республіки Білорусь з Україною (1994–2004). *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. юридичного та історичного спрямування (Тернопіль, 11 черв. 2020 р.). Тернопіль, 2020. С. 76–78.

Внутрішня політика Білорусі в оцінці української суспільної думки. *Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність*: матер. II Міжнар. наук. конф. (Дніпро, 26–27 черв. 2020 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. С. 101–103.

Автореферати

Образ Білорусі та білорусів в українській суспільно-політичній думці (1991–2004): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 20 с.

Оксана ПАСІЦЬКА
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 10 серпня 1984 р. у с. Соколя Яворівського району Львівської області.

2001–2006 рр. – навчалася на історичному факультеті, а у 2004–2008 рр. – на факультеті міжнародного права і бізнесу Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2008 р.: аспірант (2008–2011), молодший науковий (2012–2016), науковий співробітник (2016), докторант (2016–2018), старший науковий співробітник (від 2018 р.).

У 2011 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Українське робітництво Львова 20–30-х років ХХ ст.» (керівник – д-р іст. наук, проф. Іван Патер).

У 2019 р. – докторську дисертацію на тему «Соціально-економічна діяльність українців Галичини (1919–1939)» (науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Іван Патер).

Стажувалася у Центрі Східноєвропейських студій Варшавського університету (2016), Інституті історії Польської академії наук (2018).

Лавреатка премії НАН України для молодих вчених (2016), обласної премії молодим ученим і дослідникам Львівської обласної державної адміністрації (2018). Стипендіатка Президента України (2018–2019).

За монографію «Львів і львів'яни»: переможець конкурсу «Найкраща книга XXII Форуму видавців» (2015); конкурсу на кращі українськомовні видання львівських видавництв Львівської міської ради (2015); конкурсу на підтримку українського книговидання Львівської обласної державної адміністрації (2014). За монографію «Львівський Манчестер і Галицька Каліфорнія» (2019): переможниця Конкурсу на підтримку українського книговидання Львівської обласної державної адміністрації (2019); XXVI BookForum в номінації «Місто» (2019); лавреатка НАН вищої освіти України «Краще видання року» (II премія конкурсу в номінації «Монографії») (2019).

Наукові зацікавлення: соціальна й економічна кон'юнктура України, господарська діяльність УГКЦ, українсько-польські відносини, етнодемографічні процеси в Галичині, львовознавство.

Монографії

Львівська «Зоря» – товариство українських ремісників, промисловців і торговців (1884–1939): історичний нарис / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 88 с.

Львів і львів'яни: український соціум та промисел (20–30-ті рр. XX ст.) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. 400 с.

«Львівський Манчестер» і «Галицька Каліфорнія»: соціально-економічна діяльність українців Галичини (20–30-ті роки XX ст.) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 572 с.

Розділи в колективних працях

Українські землі у міжвоєнний період (1921–1939). *Історія України: підруч.* / за ред. В. Качкана. Київ: ВСВ «Медицина», 2014. С. 259–279.

Інституційно-організаційні форми українського приватного підприємництва. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.): колект. моногр.* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 382–395.

Етносоціальний та економічний виміри Галичини 1920–1930-х років. *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі: колект. моногр.* / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 119–139.

Статті в наукових виданнях

Товариство українських ремісників, промисловців і торговців «Зоря» (1884–1939 рр.). *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис.* Івано-Франківськ, 2011. Чис. 18–19. С. 233–238.

Етнічний склад населення Львівського повіту у 20-х роках XX ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21: Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 595–601.

Етнодемографічні процеси населення Львівського повіту у 1920–1930-х роках XX ст. *Wieki Stare i Nowe.* Katowice: Wyd-wo Uniwersytetu Śląskiego, 2012. Tom specjalny: Lydzie i elity pogranicza. S. 75–85.

Культурно-освітня діяльність українських робітничих організацій Галичини у 1920–1930-х рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 475–484.

Підготовка робітничих кадрів в українських фахових школах Львова у 1920–1930-х рр. *Слов'янський вісник. Серія: Історичні та політичні науки* / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. Рівне, 2013. Вип. 16. С. 46–50.

- Святкування роковин Шевченка в українських ремісничих та робітничих організаціях Львова у 1920–1930-их роках. *З історії західноукраїнських земель* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 124–132.
- Український промисел Львова у 1920–1930-х рр. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 52–59.
- Умови праці львівських робітників та їх правове регулювання у 1920–1930-х рр. *Проблеми гуманітарних наук*: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія». Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2013. Вип. 32. С. 32–46.
- Історія святкування Першого травня у Львові. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2014. Вип. 84 (5). С. 71–75.
- Професійне та естетичне виховання галицької молоді в українських ремісничо-промислових бурсах Львова упродовж кінця ХІХ ст. – 20–30 рр. ХХ ст. *Педагогіка і психологія професійної освіти*: наук.-метод. журнал. Львів, 2014. № 4. С. 265–272.
- Робітництво Львова у міжвоєнний період ХХ ст.: соціальний портрет. *Слов'янський вісник. Серія: Історичні та політичні науки* / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету. Рівне, 2014. Вип. 17. С. 56–60.
- Товариство «Українська ремісничо-промислова бурса» у Львові (1898–1939). *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2014. Вип. 12. С. 87–93.
- Історія тернопільської фабрики «Калина» (1910–1939 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. Вип. 2, ч. 1. С. 123–127.
- Історико-політичний та соціально-економічний аспекти діяльності кооперативу «Будучність» у Тернополі в першій третині ХХ ст. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2015. Вип. 13. С. 150–154.
- Тернопільський кооператив «Будучність» в контексті розвитку тютюнового та паперового промислів у Галичині в першій третині ХХ ст. *Україна – Європа – Світ*. Міжнар. зб. наук. праць: у 2-х ч. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. Вип. 16, ч. 2. С. 102–107.
- Українські політичні партії та громадські організації Галичини: від політичних впливів до співпраці. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 69–77.
- Вплив митрополита Андрея Шептицького на господарське життя галицьких українців (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.). *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2014. Вип. 105 (2). С. 31–35.
- «Український Манчестер»: невідома сторінка соціально-економічної історії Львова. *Карпатський край: наукові студії з історії, культури, туризму*. Івано-Франківськ, 2016. Вип. 1 (8). С. 92–98.
- Міжнародний ярмарок «Східні торги» у Львові (20–30-ті роки ХХ ст.): світовий досвід та українські реалії. *Історія торгівлі, податків та мита*: тези ХІ Міжнар. наук. конф. Київ, 2017. С. 103–104.
- Міжнародний ярмарок «Східні торги» у Львові (20–30-ті роки ХХ ст.): світовий досвід та місцеві реалії. *Історія торгівлі, податків та мита*: зб. наук. праць. Дніпро, 2017. № 1–2 (15–16). С. 175–180.
- The tobacco monopoly: the world and domestic experience. «EUREKA»: *Social and Humanities*. Tallin, 2017. Vol. 1 (7). P. 31–35.
- Polish tobacco monopoly in 1919–1939: origins and development. *Evropský politický a právní diskurz*. Praha, 2017. Sv. 4. Vyd. 1. P. 97–102.
- Розвиток агротехнічної освіти в Західній Україні та в еміграції у першій третині ХХ ст. *Virtus: Scientific Journal*. 2018. March № 22. Part 2. P. 85–90.
- Економічне питання у програмах українських політичних партій та організацій Галичини кінця ХІХ – першої третина ХХ ст. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2019. Вип. 141 (2). Ч. 1. Історичні науки. С. 131–137.

- Розвиток нафтового бізнесу в Галичині: від «нафтової столиці Європи» до кризи «галицької Каліфорнії». *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2019. Вип. 142 (3). Ч. 1. Історичні науки. С. 118–122.
- Участь українців Галичини у місцевих та світових виставках народного мистецтва у 20–30-х роках ХХ ст. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. № 22. Part 2. P. 227–230.
- Підприємницька діяльність галицьких жінок у першій третині ХХ ст. *Молодий вчений*: Херсон: науковий дім «Гельветика», 2019. № 5 (69). С. 89–93.
- Ukrainian individual entrepreneurship in Halychyna in the first third of the 20th century: state and features of development. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 3–11.
- «Свій до свого по своє»: сільськогосподарські виставково-ярмаркові заходи в Галичині у 20–30-х роках ХХ століття. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 19–27.

Статті в інших виданнях

- Товариство українських греко-католицьких робітниць «Будучність» під покровом Пречистої Діви Марії (1929–1939). *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник. Львів: «Логос», 2013. Кн. 1: Історія. С. 670–675.
- Андрей Шептицький у контексті суспільно-економічного розвитку Галичини 20–30-х років ХХ ст. *Науковий вісник Івано-Франківського Богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Івано-Франківськ: ІФБУ, 2015. Вип. 8: До 150-річчя від дня народження митрополита Андрея Шептицького. С. 71–77.
- Морально-етичне та естетичне виховання української молоді у професійних організаціях Львова у 20–30-х роках ХХ ст. *Етичне та естетичне у людському світовідношенні*: тези Міжнар. наук. конф. «XXVII-мі Читання, присвячені пам'яті засновника Львівсько-Варшавської філософської школи Казимира Твардовського» (Львів, 11–12 лют. 2015 р.). Львів: «Ліга-Прес», 2015. С. 216–218.
- Релігійне виховання в ремісничих та робітничих організаціях Львова у 1920–1930-х рр. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник. Львів: «Логос», 2015. Кн. 1. С. 359–363.
- Тарас Шевченко в культурній пам'яті галицьких українців наприкінці ХІХ – першій третині ХХ ст. *Тарас Шевченко: Апостол правди і науки*: матер. Міжнар. наук. конф. Львів, 2015. С. 305–314.
- Товариство українських греко-католицьких робітниць «Будучність» під опікою митрополита Андрея Шептицького. *Український Мойсей (До 150-ліття від дня народження митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького)*: статті та матеріали. Львів: «Логос», 2015. С. 57–60.
- Жінка-підприємець у галицькому суспільстві у 20–30-х роках ХХ ст. «Антропний принцип в контексті актуальних проблем філософії науки»: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 15–16 груд. 2016 р.). Львів, 2016. С. 186–188.
- Особливості соціальної структури населення Галичини у 20–30-х роках ХХ ст.: методологічний та теоретичний аспекти. *International Scientific-Practical Conference Actual questions and problems of development of social sciences* (Kielce, June 28–30, 2016). Kielce: Holy cross university, 2016. S. 47–49.
- Приватне підприємництво у Галичині (друга половина ХІХ – перша третина ХХ ст.): європейський досвід та українські реалії. *Культурна спадщина нафтової столиці Передкарпаття*: матер. наук.-практ. конф. Львів: НВФ «Карти й Атласи», 2017. С. 17–19.
- Вплив Греко-католицької церкви на економічну свідомість населення Галичини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.). *Свідомість, мозок, мова: актуальні проблеми та міждисциплінарні досягнення*: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 квіт. 2018 р.). Львів, 2018. С. 179–181.
- Економічна освіта у Галичині першої третини ХХ ст.: світовий досвід. *Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів*: матер. доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 16–17 квіт. 2018 р.). Ужгород: ВД «Гельветика», 2018. С. 82–85.

Автореферати

Українське робітництво Львова у 20–30-х роках ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. 20 с.

Соціально-економічна діяльність українців Галичини (1919–1939): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01, 07.00.02 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 36 с.

Іван ПАТЕР

**доктор історичних наук, професор
головний науковий співробітник**

Народився 12 серпня 1948 р. у с. Підсоснів Пустомитівського району Львівської області.

У 1969 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1972 р.: молодший науковий співробітник, вчений секретар, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи, провідний науковий співробітник, завідувач відділу, головний науковий співробітник.

У 1983 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Антинародна діяльність автокефальної церкви на Волині (1921–1939 рр.)», у 2000 р. докторську – «Союз визволення України: проблема державності і соборності».

Від 2003 р. – професор кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. І. Франка (за сумісництвом). Від 2010 р. – професор.

Лавреат премії НАН України за кращу наукову працю з історії боротьби за незалежність України та розбудову української державності (2001). Заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові зацікавлення: політична історія України першої половини ХХ ст.

Монографії

Українсько-польські відносини у Галичині в роки Першої світової війни (Нариси історії) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 196 с.

Розділи в колективних працях

Особливості етнонаціонального життя Західноукраїнської Народної Республіки. *Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси*. Київ, 2012. С. 149–155.

Союз визволення України: заснування, політична програма, міжнародно-інформаційна діяльність. *Велика війна і Україна*. Київ, 2013. С. 363–378.

Галичина: історія, політика, культура: в 11-ти т. / гол. ред. ради М. Литвин, відп. ред. І. Патер. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна [статті: Українські землі в планах Центральних держав і Антанти перед війною. С. 101–126; Головна Українська Рада – виразник інтересів галичан. Відносини в українському політикумі (серпень 1914 р. – квітень 1915 р.). С. 127–146; Союз визволення України – політична репрезентація наддніпрянців. С. 147–162; Галицька битва. Наступні бої. С. 213–232 (співавт. І. Чорновол); Окупаційний режим. С. 249–269; Міське населення. С. 291–308; Селянство. С. 309–330; Карпатські битви. С. 331–344; Горлицький прорив. Відступ російського війська. С. 345–364; Виселенці в австрійських таборах. С. 379–400; Галичани в італійському полоні. С. 401–426; Загальна Українська Рада. С. 427–452; Листопадові акти 1916 року. С. 453–472; «Брусіловський» прорив. Літній наступ 1917. С. 473–490; Реалії відновлення господарського життя. С. 651–672 (співавт. К. Кондратюк); Політика воєнних блоків щодо українських земель (серпень 1914 р. – лютий 1917 р.). С. 683–710; Політична ситуація в

- краю (до квітня 1918 р.). С. 751–768; Напередодні Листопадового чину. С. 769–784 (співавт.: М. Литвин, О. Реєнт)].
- Українські громадські організації в роки Першої світової війни. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2017. С. 653–700.
- Неоголошена війна 2014 року: трагічна сторінка історії України, каталізатор військово-політичних реформ (замість передмови). *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 5–7.
- Освітня праця серед полонених українців у таборах Австро-Угорщини та Німеччини (1914–1918). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 202–209.
- Російська окупація Галичини і Буковини у 1914–1917 роках. *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 37–56.
- Холмщина і Підляшшя під австро-німецькою займанщиною (1915–1918). *Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи (2014–2018 рр.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 57–72.
- Ідея об'єднаної Європи в українському суспільному дискурсі першої третини XX ст. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 40–55 (співавт. І. Соляр).
- Українські школи на Волині, Холмщині, Підляшші та Поліссі під австро-німецькою займанщиною (1915–1918). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)* / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 173–198.
- Українсько-польські державні кордони й етнічні межі. Історичний огляд. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 151–190 (співавт. О. Муравський).
- Волинь, Холмщина і Підляшшя у 1915–1918 роках: українсько-польське противенство. *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 38–77 (співавт. Д. Каменцев).

Статті в наукових виданнях

- Українська еміграція до Південної Європи (за матеріалами ЦДІАУ у Львові). *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. С. 183–187.
- Листопадові акти 1916 року. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини*: зб. наук. праць. Чернівці, 2012. Вип. 607–609. С. 36–47.
- Спротив галичан тоталітарному режимові у повоєнний час (1944–1953). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21: Ювілейний збірник на пошану Б. Якимовича. С. 607–627.
- Галичани на Сербському та Італійському фронтах і в таборах військовополонених. *З історії західноукраїнських земель* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 39–60.

- Галичина в Союзі визволення України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 348–354.
- Міжнародна діяльність союзу визволення України (1914–1918 рр.). *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2013. Чис. 22–23. С. 174–186.
- Національний дискурс у науковій творчості Михайла Швагуляка. *Швагуляк М. Історичні студії. Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина XIX – перша половина XX ст.)*. Львів, 2013. С. 7–22.
- Українські землі в планах Центральних держав і Антанти напередодні Першої світової війни. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 19–41.
- Репресії та депортації населення Галичини у 40-х – 50-х роках XX ст. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 49–62.
- 1914 рік у національно-політичному житті Галичини: сподівання і реалії. *З історії західноукраїнських земель* / відп. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 10–11. С. 226–243.
- 28 червня 1914 р. – пролог Української державності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 49–58.
- Кооперативна діяльність Андрія Жука в 1930-х роках. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 214–225.
- Українсько-польські відносини (1914–1916). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 8. С. 69–85.
- Шевченкіана Союзу визволення України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 25–271.
- Ідеологічно-пропагандистський наступ сталінського режиму на галичан (1944–1953). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015–2016. Вип. 3–4. С. 35–58
- Видатний український історик зі Срібної землі. *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 271–280.
- Невтомний трудар науки. *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 265–270.
- Просвітня праця галичан серед військовополонених українців російської армії в таборах Австро-Угорщини та Німеччини (1914–1918). *З історії західноукраїнських земель* / наук. ред. і упоряд. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016–2017. Вип. 12–13. С. 121–143.
- Союз визволення України і Ольгерд Іполит Бочковський: практичний зв'язок з національно-визвольним рухом. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 5. С. 3–59.
- Українці та поляки у Галичині (березень 1917 – лютий 1918). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 343–360.
- Видавнича діяльність Союзу визволення України. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. С. 3–19.

- Суспільно-політичні процеси в Галичині 1919–1920 рр. в оцінці Євгена Чикаленка (за матеріалами «Щоденника»). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 156–169.
- Грушевська Яна Ярослава Малика. *Малик Я. Спогади про пережите далеке й близьке*. Львів: Априорі, 2019. С. 128–146.
- Ольгерд Бочковський: ставлення чехів і Томаша Гаріґта Масарика до українського питання. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 178–216.
- Іван Пулюй – український патріот, політик, державник. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 270–293.
- Іван Крип'якевич і наддніпрянська політична еміграція: взаємини і співпраця (1910-ті–1930-ті роки). *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 150–177.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Вісник НТШ*. Львів, 2012. Ч. 48. С. 67–69 [на кн.]: Новітня історія Західної Європи та Північної Америки: навч. посібн. / за ред. М. Швагуляка. Львів: Тріада плюс; Київ: Алерта, 2011. 356 с.
- [Рец.]: *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 577–579 [на кн.]: Гаврилів І. Західна Україна у 1921–1941 роках: нарис історії боротьби за державність. Львів, 2012. 472 с.
- [Рец.]: Вагоме дослідження з українського націотворення. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2013. Чис. 24. С. 375–379 [на кн.]: Райківський І. Ідея української національної єдності у громадському житті Галичини ХІХ століття: монографія. Івано-Франківськ, 2013. 932 с.+16 с. іл.
- [Рец.]: *Вісник НТШ*. Львів, 2013. № 49. С. 87–89 [на кн.]: Збожна О. Учнівські та студентські «Громади» – школа виховання української національної еліти. 2-ге вид., випр. і допов. Тернопіль: Горлиця, 2003. 188 с.

Статті в інших виданнях

- «Черемошу» рідні хвили. *Черемошу грають хвили*. Львів, 2013. С. 72–84.
- Роль та місце туристичної галузі в соціально-економічному розвитку регіону. *Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Мукачево, 14–15 трав. 2015 р.). Мукачево, 2015. С. 60–62.
- Подвижник науки. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2016 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2017. С. 173–176 (співавт. Л. Батрак).

Енциклопедичні статті

- Львів. *Комплексний атлас*. Київ: ДНВП «Картографія», 2012 [стаття: Львів у Першій світовій війні (1914–1918)]. С. 65].

Наукове редагування, упорядкування

- Галичина: історія, політика, культура / відп. ред. І. Патер. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна. 900 с.
- Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 392 с.
- Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 698 с.

Микола ПОСІВНИЧ
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 2 грудня 1980 р. у с. Воцанці Самбірського району Львівської області.

У 2003 р. закінчив магістратуру історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2003 р.: молодший науковий (2003–2014), науковий (2014–2019), старший науковий співробітник (від 2019 р.).

Член редколегії наукового збірника «Український визвольний рух» (№ 1–3), редакційної ради «Літопис УПА. Нова серія» (від 2010 р.), редколегії наукового видання «Дмитро Донцов. Вибрані твори: у 10-ти т.», відповідальний редактор «Літопису УПА» (2017–2018).

Автор монографій, брошур і понад 165 статей.

Лавреат Обласної премії ім. Героя України Степана Бандери Львівської обласної ради в номінації «Політична діяльність» (2013).

Нагороджений відзнакою Львівського міського голови «100-річчя ЗУНР» (2018) та орденом «За заслуги» III ступеня (2018).

Наукові зацікавлення: український визвольний рух ХХ ст.

Монографії

Життя на тлі історії ОУН: Білас і Данилишин. Львів, 2012. 172 с.

Нарис життя Дарії Ребет – «Орлян». Торонто; Львів: Літопис УПА, 2013. 112 с., іл. (Серія «Події і люди»; кн. 26) (співавт. В. Брелюс).

Національні сили в розбудові державності Карпатської України в 1938–1939 роках / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів: «БОНА», 2014. 192 с. (співавт. П. Лепісевич).

Степан Бандера. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015. 256 с. (Серія «Українці. Історія нескорених»).

Степан Бандера. Дрогобич: Посвіт, 2018. 332 с.

Збірники документів

Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали. 4-те вид., доп. / ред. і упоряд. М. Посівнич. Тернопіль: Астон, 2014. 528 с., іл.

Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали / ред. і упоряд. М. Посівнич. Тернопіль: Астон, 2018. 642 с., іл.

Розділи в колективних монографіях

Гітлерівська окупація Львова, 1941–44 рр. *Львів. Комплексний атлас* / ред. О. Шаблій. Київ: ДНВП «Картографія», 2012. С. 73.

Праворадикальний рух УВО–ОУН у міжвоєнний період. *Українсько-польсько-єврейські взаємини у Східній Галичині (перша половина ХХ ст.): вибрані питання*. Дрогобич: Посвіт, 2018. С. 140–154.

Ставлення ОУН до Польщі та поляків у міжвоєнний період. *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 152–171 (співавт. М. Романюк).

Статті в наукових виданнях

Архітектура українського резистансу: криївки та бункера в контексті підпільної діяльності ОУН і УПА в 1940–1950 роках. *Українська Повстанська Армія інакше (в літературі, мистецтві, культурі)* / упоряд. А. Лукачова. Прага: НБ ЧР – Слов'янська бібліотека, 2011. С. 197–200.

- Полковник Михайло Колодзінський: військовий теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 398–408.
- Ув'язнення Степана Бандери в польських тюрмах. *Український визвольний рух* / відп. ред. Р. Забілий; Центр досліджень визвольного руху; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Зб. 17. С. 87–102.
- Жінка у проводі ОУН: Дарія Ребет – «Орлян». *«І слова стали чином живим...». Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських долі та стосунків: зб. біограф. нарисів* / відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2014. С. 147–176.
- Формування й діяльність Легіону Сушка в червні–жовтні 1939 р. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 112–118.
- Участь членів ОУН у Карпатській Січі. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 240–252.
- Державотворча діяльність Степана Бандери в 1939–1941 роках. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 5. С. 158–165.
- Приватне життя Степана Бандери у 1940–1950 роках. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 236–243.
- Діяльність Андрія Шукатки («Шрама», «Савченка») в структурах ОУН(б). *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія»*. Дрогобич, 2019. Вип. 2/44. С. 180–196 (співавт. Р. Хоменець).
- Життя і діяльність полковника Михайла Колодзінського. *Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів* / упоряд.: В. Рог, М. Посівнич. Київ: Основа, 2019. С. 255–271.
- Отець Степан Онишкевич – творець і будівничий ЗУНР. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 217–225.
- Міжнаціональні стосунки в публіцистиці Степана Бандери. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 178–184.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Наукові записки*. Збірник праць молодих вчених та аспірантів / НАН України, Інститут археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2012. Т. 25. С. 639–641 [на кн.]: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині ОУН і УПА. 1944–1954 рр. Київ; Торонто: Літопис УПА, 2011. 1024 с.

Статті в інших виданнях

- Акти індивідуального терору в діяльності ОУН в 1929–1939 рр. *Український національно-визвольний рух ХХ ст.: ідейно-політичний, організаційний та військовий аспекти: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 18–20 лист. 2011 р.)* / за ред.: Ю. Малихіна, Г. Махоріна, С. Стильніковича. Житомир: Рута, 2011. С. 25–43.
- З когорти незламних (до 100-тя Володимира Макара). *Шлях перемоги*. 2011. 19 січ. С. 12.
- З когорти незламних. *Гомін України*. 2011. 1 лют. С. 10.
- Крізь терни до волі (до 100-ліття від дня народження Петра Башука). *Шлях перемоги*. 2011. 30 лист. С. 7.
- Секретар парламенту Воюючої України. *Шлях перемоги*. 2011. 14 груд. С. 8.
- Творець ОУН (до 120-ї річниці полк. Євгена Коновальця). *Наше слово*. 2011. 23 серп. С. 9 (співавт. Я. Сватко).

- Вступ. *Літопис Української повстанської армії. Каталог 1973–2012* / упоряд.: І. Гомзяк, М. Кулик, М. Посівнич, П. Потічний, Н. Солтис. Торонто; Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2012. С. 4–7.
- Відійшов у засвіти сл. пам. Богдан Кульчицький. *Шлях перемоги*. 2012. 23 квіт. С. 7.
- Видання Літопису УПА про життя і творчість Ніла Хасевича. *Заграва*. 2012. Ч. 7 (216). С. 7.
- Военний теоретик і практик ОУН (до 110-ї річниці з дня народження Михайла Колодзінського). *Шлях перемоги*. 2012. 18 лип. С. 6.
- Ідеолог і провідник української державності. *Наше слово*. 2012. 11 берез. С. 9 (співавт. Я. Сватко).
- Ідеолог і провідник українського націоналізму. До 100-річчя Ярослава Стецька. *Нескорені. Часопис Львівської обласної СПВУ*. 2012. № 1 (221). С. 1.
- Нові видання Літопису УПА про Тернопільщину. *Нескорені. Часопис Львівської обласної Спілки політичних в'язнів України*. 2012. № 2 (222). С. 1.
- Операція ВВ НКВД по ліквідації ОУН і УПА на Підгаєччині (22.04–5.05.1945 р.). *Міська брама*. 2012. Ч. 1 (11). С. 3.
- Повернення «Горнового». *Шлях перемоги*. 2012. 26 черв. С. 3.
- Провідник й ідеолог українського націоналізму. Ярослав Стецько: До 100-річчя від дня народження. *Львівщина в 2012 році: знаменні і пам'ятні дати краю. Календар* / упоряд. І. Зінченко. Львів: ЛОУНБ, 2012. С. 14–16.
- «Розложити нас з нутра і знищити, це глибоко продуманий план енкаведівської зграї...». *Наше слово*. 2012. 30 верес. С. 11.
- Стрийський період життя Степана Бандери 1919–1927 рр. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. Львів, 2012. Ч. 70. С. 144–152.
- Бандера в німецьких тюрмах. *Наше слово*. 2013. 13 жовт. С. 9.
- Григорій Мацейко – «Гонта»: до століття з дня народження. *Шлях перемоги*. 2013. 14 серп. С. 6.
- До питання діяльності ОУН і УПА. *Нескорені. Часопис Львівської обласної СПВУ*. 2013. № 6 (239). С. 2.
- Життєвий шлях Петра Башука. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2013. Чис. 24. С. 226–237.
- Літописець українського визвольного руху. Петро Мірчук: До 100-річчя від дня народження. *Львівщина в 2013 році: знаменні і пам'ятні дати краю. Календар* / упоряд. І. Зінченко. Львів: ЛОУНБ, 2013. С. 64–67.
- Літопису УПА – 40 років. *Шлях перемоги*. 2013. 11 верес. С. 5.
- Міжнародна наукова конференція про ОУН і УПА. *Шлях перемоги*. 2013. 30 жовт. С. 2.
- Пам'яті Друга Миколи Кулика. *Шлях перемоги*. 2013. 23 жовт. С. 7.
- Український націоналістичний рух на Закарпатті та репресії угорської окупаційної влади у 1938–39 рр. *Геноцид України у ХХ столітті: Україна під окупаційними режимами – історія та наслідки: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф.* (Львів, 25–26 берез. 2011 р.). Львів, 2013. С. 171–179.
- Як донести книгу до читача? *Шлях перемоги*. 2013. 9 жовт. С. 7.
- Вони боролись за Україну. *Шлях перемоги*. 2014. 26 берез. С. 7.
- Діяльність Легіону Сушка в липні–вересні 1939 року. *Шлях перемоги*. 2014. 3 верес. С. 4.
- Дослідник українського визвольного руху. Володимиру Косику – 90! *Шлях перемоги*. 2014. 26 лист. С. 7.
- Міжнародна наукова конференція про ОУН і УПА. *Шлях перемоги*. 2014. 19 лист. С. 8.
- Образ українсько-німецьких націоналістів в комуністичній пропаганді. *ОУН в контексті українського національно-визвольного руху ХХ століття: матер. Всеукр. наук. конф.* (Бережани, 4 лют. 2014 р.) / упоряд.: О. Лугова, Н. Голод. Бережани, 2014. С. 33–35.
- «Я приймаю вирок смерті». Як КГБ вбив Степана Бандеру. *Нація і держава*. 2014. 30 жовт. С. 4–5.
- Діяльність розвідувального відділу Карпатської Січі в 1938–39 рр. *Шлях перемоги*. 2015. 25 лют. С. 6.
- Закарпаття в концепціях ОУН у 1937–1938 рр. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2015. Спецвипуск II. С. 173–178.
- Особливості захисту адвокатами членів УВО–ОУН у 1921–1939 роках. *Адвокатура України: історія та сучасність: зб. матер. Всеукр. круглого столу на пошану адвоката, президента УНР в екзилі Степана Витвицького* (Львів, 24 лист. 2015 р.). Київ, 2015. С. 101–104.
- Посмертна згадка про Йосипа Йосифіва. *Шлях перемоги*. 2015. 18 лют. С. 7.
- Роман Шухевич: людина і вояк. *Шлях перемоги*. 2015. 11 берез. С. 3.

- Слово про Степана Бандеру. *Шлях перемоги*. 2015. 18 лют. С. 6.
- Феномен Степана Бандери: від містики до політики. *Бандерівські читання. Матеріали перших та других бандерівських читань* / упоряд.: Т. Бойко, Ю. Сиротюк. Київ; Івано-Франківськ, 2015. С. 47–55.
- Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945–1954). *Шлях перемоги*. 2016. 2 лист. С. 6.
- Степан Бандера в польських тюрмах. «Зродились ми великої години...». *ОУН і УПА. Бібліотека Історичної правди* / упоряд. В. Кіпіані. Харків, 2016. С. 83–92.
- Теорія «Будови держави від першого села» в діяльності ОУН. *Шлях перемоги*. 2016. 24 лют. С. 6.
- Творець ОУН. (До 125-ї річниці від дня народження Євгена Коновальця). *Шлях перемоги*. 2016. 8 черв. С. 1–2 (співавт. Я. Сватко).
- Білас і Данилишин. *За вільну Україну*. 2017. 28 груд. С. 1, 3, 10.
- Підпільно-революційна діяльність Василя Біласа і Дмитра Данилишина: до 85-ї річниці героїчного чину. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Спецвипуск III. С. 188–197.
- Зовнішня політика ОУН в 1929–1939 рр. *Місія України та національні інтереси в глобалізованому світі: візія націоналістів*: зб. матер. V Бандерівських читань / упоряд.: Т. Бойко, Б. Галайко, Ю. Сиротюк. Київ; Львів, 2018. С. 87–122.
- Роман Шухевич на Тернопільщині. *Шлях перемоги*. 2018. 8 серп. С. 7.
- Роль Романа Шухевича в становленні ОУН і УПА в першій половині 1943 р. *III Надзвичайний Великий Збір – державотворчий чин Воюючої України в 1940-х рр.*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2018. С. 49–52.
- Нарис життя Дарії Ребет. *Дарія Ребет. Спогади*. Львів, 2018. С. 17–52 (Бібліотека «України модерної», серія «Спогади, щоденники, інтерв'ю»; ч. 4); (співавт. В. Брелюс).
- Час триумфу ідей і чину Степана Бандера настав. *Заграв*. 2018. Ч. 9 (286). С. 2.
- ОУН. Дев'яносто років звитяги. *Шлях перемоги*. 2019. 6 лют. С. 2.
- Степан Бандера – символ нації. *Нація і держава*. 2019. С. 3.
- «Я приймаю Ваш вирок смерті». (Виступ на урочистій академії в Мюнхені 19 жовтня). *Шлях перемоги*. 2019. 30 жовт. С. 3.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія Львова*. Т. 4 / за ред. А. Козицького. Львів, 2012 [стаття: Літопис Української Повстанської Армії. С. 175–177].
- Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки* / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголова ред. ради М. Литвин, І. Соляр та ін.: Т. 1. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018 [статті: Атаманчук Василь Іванович. С. 64–65; Бабій Олесь Йосипович. С. 67; Бандера Андрій Михайлович. С. 84–85; Бойдуник Осип. С. 152; Вассиян Юліан Іванович. С. 230–231; Голинський Петро Йосипович. С. 377; Головінський Юліан Миколайович. С. 382; Горбовий Володимир Григорович. С. 397; Дужий Микола Атанасійович. С. 602–603]; Т. 2. [статті: Коновалець Євген Михайлович. С. 262–265 (співавт. І. Хома); Коновалець Мирон Михайлович. С. 265–266; Кравців Михайло Миколайович. С. 312; Мельник Андрій Опанасович. С. 551–552; Навроцький Осип Іванович. С. 672; Онишкевич Степан Іванович. С. 764–765 (співавт. М. Вітенко)].

Наукове редагування, упорядкування

- Степан Бандера: ...коли один скаже: Слава Україні! / упоряд. М. Посівнич. Івано-Франківськ, 2015. 160 с.
- Купецький Г. Напад на пошту 30 листопада 1932 р. / упоряд. і ред. М. Посівнич. Львів: Афіша, 2016. 144 с.
- Коваль О. Спомини мого життя / упоряд. М. Посівнич. Львів, 2016. 240 с.
- Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів / упоряд.: В. Рог, М. Посівнич. Київ: Основа, 2019. 287 с., іл.
- Стецько Я. 30 червня 1941. Проголошення відновлення державности України / відп. ред. М. Посівнич; упоряд.: М. Посівнич, О. Ісаюк; післямова І. Патриляк; Центр досліджень визвольного руху. Львів; Дрогобич; Торонто, 2019. 484 с.
- Бандерівці – провісники держави / упоряд.: М. Посівнич, В. Рог, Я. Сватко. Львів, 2020. 120 с.

Оксана РУДА
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 23 грудня 1979 р. у с. Волсвин Червоноградського району Львівської області.

У 2002 р. закінчила магістратуру історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2005 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Дослідження історії України в польській історіографії кінця XIX – початку XX століття» (керівник – д-р іст. наук, проф. Леонід Зашкільняк).

У 2019 р. – докторську дисертацію на тему «Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках XX століття: реалізація та рецепції» (науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Микола Литвин).

2006–2007 рр. – доцент кафедри нової та новітньої історії України Українського католицького університету.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2007 р.: молодший науковий (2007–2013), науковий (2014–2017), старший науковий співробітник (від 2017 р.).

Стипендіатка Visegrad Scholarship Program (2015–2016), Канадського інституту українських студій Альбертського університету (Scholarship holder of the Canadian Institute of Ukrainian Studies University of Alberta, 2008–2009, 2013–2014), Programu Stypendialnego Kasy im. Józefa Mianowskiego (Instytut historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, 2008), Programu Stypendialnego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej dla Młodych Naukowców (2003–2004), а також Президента України для молодих учених (2009–2011).

Учасниця міжнародних наукових проєктів: «Galicja 1772–1918» (2010–2015), «Historia-mentalność-tożsamość. Miejsce i rola historii oraz historyków w życiu narodu polskiego i ukraińskiego w XIX i XX wieku» (2006–2010), «Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.» (2003–2006).

Наукові зацікавлення: українсько-польські відносини XX ст., етнокультурні та освітні процеси у країнах Центрально-Східної Європи першої половини XX ст., польська й українська історіографія.

Монографії

Освальд Бальцер: наукова та громадська діяльність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 132 с. (Серія «Історики України»; № 9).

Історія як навчальний предмет у початкових школах Галичини (1867–1918) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 146 с.

Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках XX століття: реалізація та рецепції / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 802 с.

Розділи в колективних працях

Мультикультурний простір Галичини. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / автор. колект.: В. Вісин, Р. Голик, В. Голубко та ін.; авт.-упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2017. С. 363–408.

Національне питання в Польщі в 20–30-х роках XX століття. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 305–329.

Освітні процеси в Галичині в контексті українсько-польських відносин. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин, НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 337–353.

- Роль культурно-освітніх товариств у формуванні національної свідомості населення міжвоєнної Галичини. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 573–614.
- Єврейське початкове шкільництво міжвоєнної Галичини та Підрадянської України: порівняльний аналіз. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 224–241.
- Проблеми функціонування української мови в шкільництві польсько-українського пограниччя у 20–30-х роках XX ст. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 231–244.
- Єврейське питання в міжвоєнній Польщі у контексті освітніх процесів. *Міжнаціональні відносини в Україні у XX – на початку XXI ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 78–118.

Статті в наукових виданнях

- Формування історіографічного образу українського козацтва в польській історичній думці. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 250–267.
- Вплив історичних міфів на висвітлення української проблематики в польській історичній науці кінця XIX – початку XX ст. *Історична наука, історична пам'ять та національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі* / упоряд.: В. Масненко, Ю. Присяжнюк. Черкаси: Вертикаль, 2011. С. 50–59 (Серія «Історичні студії»).
- Образ козацтва в польській історіографії другої половини XIX – першої третини XX ст. *Історія–ментальність–ідентичність*: колект. моногр. / за ред.: Л. Зашкільняка, Й. Пісулінської, П. Серженьги. Львів: ПАІС, 2011. Вип. 4: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття. С. 267–276.
- Міжнародна наукова конференція «Історія, політика і культура у Східній Європі». *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука С. 241–243.
- Поширення українсько-польських історичних міфологем у польській історіографії кінця XIX – першої третини XX ст. *Wieki Stare i Nowe*. Katowice, 2012. Т. 4 (9). S. 114–128.
- Рецензійна діяльність Мирона Кордуби на сторінках «Kwartalnika Historycznego» («Історичного квартальника»). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука. С. 141–152 (співавт. О. Піх).
- Історія України та українсько-польські відносини в науковій творчості Освальда Бальцера (1858–1933). *Історичні та культурологічні студії*. Львів, 2013. Вип. 5. С. 102–133.
- Методика навчання історії в народних школах Галичини (1867–1918). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 216–232.
- Українська проблематика в дослідженнях польських науковців Львівського університету (кінець XIX – початок XX століття). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2013. Вип. 49: Ювілейне видання з нагоди 350-річчя Львівського університету. С. 114–129.
- Українсько-польські відносини XVII ст. в інтерпретації Ольгерда Ґурки (1887–1955). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 55–69.
- Громадська діяльність Освальда Бальцера (1858–1933). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 32–44.

- Національна політика Другої Речі Посполитої в освітній сфері (на прикладі Галичини). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Історія*. Тернопіль, 2014. Вип. 2, ч. 1. С. 142–147.
- Освітня політика Другої Речі Посполитої у 1918–1924 роках. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія»*. Дрогобич, 2014. Вип. 34. С. 232–246.
- Державна політика Другої Речі Посполитої в національній сфері у 1918–1926 роках. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія»*. Дрогобич, 2015. Вип. 36. С. 160–174.
- Культурно-освітнє життя Львова (1923–1939). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 153–171.
- Національна політика Другої Речі Посполитої в сфері початкової освіти (на прикладі міжвоєнного Львова). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2015. Вип. 2, ч. 2. С. 138–143.
- Національна політика Польської держави у 1926–1939 роках. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2015. Вип. 44. Т. 2. С. 76–80.
- Правове становище населення Другої Речі Посполитої. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 8. С. 125–139.
- Розвиток освітніх процесів у Львові (1923–1939). *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: зб. наук. праць*. Львів, 2015. Вип. 16. С. 221–235.
- Діяльність кураторії Львівського шкільного округу у 1921–1939 роках. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2016. Вип. 46. С. 192–196.
- Мовна політика Другої Речі Посполитої та Чехословацької Республіки в сфері освіти (на матеріалах Галичини і Закарпаття). *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2016. Вип. 65. С. 53–64.
- Національно-освітня політика Другої Речі Посполитої в Галичині у 1924–1939 роках. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 91–109.
- Роль єврейських культурно-освітніх товариств у розвитку національного шкільництва в Галичині (1923–1939). *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія»*. Дрогобич, 2016. Вип. 38. С. 89–106.
- Роль українських культурно-освітніх товариств у розвитку національного шкільництва в Галичині (1923–1939). *Rocznik Lubelski*. Lublin, 2016. Т. 42. S. 95–104.
- Мовний утравізм як спроба асиміляції українського населення міжвоєнної Галичини. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 10. С. 56–71.
- Освітнє питання у діяльності єврейських політичних партій міжвоєнної Галичини. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія»*. Дрогобич, 2017. Вип. 40. С. 114–130.
- Особливості мовної політики Другої Речі Посполитої в освітній сфері. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 374–386.
- Релігійні чинники у процесі формування національної ідентичності населення українсько-польсько-чехословацького пограниччя (1918–1939) (на прикладі українців Східної Галичини та Закарпаття). *Wieki Stare i Nowe*. Katowice, 2017. Т. 12 (17). S. 128–144.
- Polityka językowa Polski i Czechosłowacji wobec mniejszości ukraińskiej w okresie międzywojennym (na przykładzie szkolnictwa Galicji i Zakarpacia). *Wrocławskie Studia Politologiczne*. Wrocław, 2017. № 23. S. 131–142.
- Освітнє питання в діяльності Законодавчого сейму Другої Речі Посполитої (1919–1922). *Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць*. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2018. Вип. 132 (5). С. 131–135.

- Просвітницька діяльність польського педагогічного товариства «Християнсько-національний союз учителів загальноосвітніх шкіл» у міжвоєнній Галичині. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2018. Вип. 134 (7). С. 69–73.
- Роль польського «Товариства школи людової» у розвитку приватного шкільництва в міжвоєнній Галичині. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2018. Вип. 50. С. 329–335.
- Освітнє питання у програмних документах польських політичних партій (1919–1939). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 78–98.
- Educational issue in the Polish Socialist Party activities during the interwar years. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 86–96.
- Політика «критичного діалогу» у відносинах між Польщею та Білоруссю (1996–2004). *Сторінки історії*. Київ, 2019. Вип. 48. С. 238–251 (співавт. О. Піх).
- Освітнє питання в діяльності єврейських парламентарів у Законодавчому сеймі Польської держави (1919–1922). *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 3–18.
- Роль політичної партії «Мізрахі» у розвитку єврейського приватного шкільництва в міжвоєнній Польщі. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 69–80.

Рецензії

- [Рец.]: Інтерпретація історії Великого князівства Литовського у слов'янській історіографічній традиції XIX століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 331–338 [на кн.]: Błachowska K. Wiele historii jednego państwa. Obraz dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego do 1569 roku w ujęciu historyków polskich, rosyjskich, ukraińskich, litewskich i białoruskich w XIX wieku. Warszawa: Neriton, 2009. 410 s.

Статті в інших виданнях

- Українське питання в національній політиці Другої Речі Посполитої. *Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат*: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 берез. 2017 р.). Київ: «Міленіум», 2017. С. 50–51.
- Роль товариства «Шуль-Культ» у піднесенні освітнього рівня євреїв міжвоєнної Польщі. *Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*: матер. Міжнар. наук. конф. (Дніпро, 29–30 берез. 2019 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. Ч. 1 / наук. ред. О. Висоцький. С. 252–254.
- На захисті освітніх прав українців: діяльність послів від Української парламентської репрезентації у сеймі Польщі (1922–1927). *Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*: матер. II Міжнар. наук. конф. (Дніпро, 27–28 берез. 2020 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. Ч. I / наук. ред. О. Висоцький. С. 253–254.

Наукове редагування, упорядкування

- Історичне краєзнавство (за матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / упоряд.: О. Піх, О. Руда; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Ч. 1: Історичне краєзнавство, історична географія та картографія українських земель. 316 с.

Автореферати

- Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках XX століття: реалізація та рецепції: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01. та 07.00.02 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 40 с.

Андрій СОВА
доктор історичних наук, доцент
старший науковий співробітник

Народився 14 серпня 1980 р. у м. Львів.

1997–2002 рр. – студент історичного факультету, 2002–2003 рр. – магістрант (спеціальність – «Історія»), 2003–2007 рр. – аспірант Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2009 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Символіка українських молодіжних організацій “Сокіл”, “Січ”, “Пласт” та “Луг” у Галичині (кінець XIX століття – 1939 р.)» (керівник – канд. іст. наук, с.н.с. Андрій Гречило).

У 2020 р. – докторську дисертацію на тему «Суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність Івана Боберського (1873–1947)» (науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Ігор Соляр).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2020 р. на посаді старшого наукового співробітника (за сумісництвом).

Член Ради Українського геральдичного товариства, Групи з історії та музейництва «Пласту» «На сліді», Науково-культурологічного товариства «Бойківщина», Львівського центру олімпійської просвіти. Засновник і заступник директора Центру незалежних історичних студій у Львові. Дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка.

Заступник головного редактора видавництва «Літопис УПА», член редакційних колегій наукових збірників і журналів: «Генеалогічні записки», «Сфрагістичний щорічник», «Пластовий шлях», «Новітня доба», «Українська тіловиховна традиція».

Відзначений подякою міського голови Самбора за організацію урочистої Академії з нагоди 140-річчя від дня народження Івана Боберського (2013); подякою Львівської обласної державної адміністрації за багаторічну дослідницьку діяльність (2017); нагороджений відзнакою Львівського міського голови «100-річчя ЗУНР» (2018); лавреат Обласної премії ім. Героя України Степана Бандери в номінації «Науково-навчальна національна державотворча діяльність» (2019).

Наукові зацікавлення: джерелознавство, історіографія та історія України ХХ ст., спеціальні історичні дисципліни, український визвольний рух, українська тіловиховна традиція і спорт.

Монографії

Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; Центр незалежних історичних студій. Львів, 2019. 512 с.

Розділи в колективних працях

Українсько-чеські відносини в контексті діяльності гімнастичних товариств «Сокіл» (кін. XIX ст. – 1914 р.). *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 13–37 (співавт. Н. Кравець).

Статті в наукових виданнях

Іван Боберський: формування світогляду. *Літопис Дрогобиччини* / ред. В. Ханас. 2-ге вид., виправл. і допов. Дрогобич: Посвіт, 2020. Вип. І. С. 158–175.

Обставини загибелі шефа Головного Військового Штабу Української Повстанської Армії Дмитра Грицяя. *Літопис Дрогобиччини* / ред. В. Ханас. 2-ге вид., виправл. і допов. Дрогобич: Посвіт, 2020. Вип. І. С. 176–191.

Співпраця Івана Боберського з Науковим товариством імені Шевченка у 1920–40-х роках. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2020. Вип. 153 (2). С. 183–186.

Освітньо-виховна діяльність Івана Боберського у Канаді. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 294–305.

Іван Боберський та Михайло Грушевський: співпраця Батька українського тіловиховання з Видатним істориком України. *Українська тіловиховна традиція* / гол. ред. А. Сова. Львів, 2020. Вип. 1. С. 51–63.

Невідомі документи про спортивну діяльність Романа Шухевича в «Пласті». *Українська тіловиховна традиція* / гол. ред. А. Сова. Львів, 2020. Вип. 1. С. 111–115.

Перша наукова конференція «Українська тіловиховна і спортова традиція». *Українська тіловиховна традиція* / гол. ред. А. Сова. Львів, 2020. Вип. 1. С. 116–119 (співавт. С. Легін).

Іван Боберський і Листопадові події у Львові 1918 року. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 185–211.

Статті в інших виданнях

Невідомі документи про діяльність УСК «Богун» у Бродах (1930-ті роки). *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2020. Вип. 11. С. 49–53.

Прапор товариства «Сокіл-Батько» – символ соборності України. *Наша спадщина. Науково-популярний журнал*. 2020. № 1 (21). С. 46–50.

«В здоровому тілі – здорова душа!»: життєвий шлях професора тіловиховання Степана Гайдучка (з нагоди 130-річчя від дня народження). *Десяті Липівські читання: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 24–25 верес. 2020 р.)* / ред., упоряд. С. Кучеренко. Івано-Франківськ: ІФНМУ, 2020. С. 28–36.

Мальовничими стежками Українських Карпат, або мандрівка Петра Франка 1911 року в Урич і околиці. *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Львів: Простір-М, 2020. Кн. 4. С. 336–348.

Автореферати

Суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність Івана Боберського (1873–1947): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 36 с.

Ігор СОЛЯР
доктор історичних наук, професор
директор

Народився 30 січня 1968 р. у м. Жовква Львівської області.

У 1991 р. закінчив історичний факультет Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаника.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1991 р.: аспірант (1991–1994), історик-архівіст (1994–1997), молодший науковий (1997–2006), науковий (2006–2011), старший науковий співробітник (2011–2013), заступник директора з наукової роботи (2013–2015), директор (від 2018 р.).

У 1995 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Проблема консолідації національно-державницьких сил Західної України (1923–1928)» (керівник – д-р іст. наук, проф. Юрій Сливка).

У 2012 р. – докторську дисертацію на тему «Зовнішні орієнтації національно-державницьких партій Західної України (1923–1939)» (науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Іван Патер).

Член експертної комісії Департаменту атестації кадрів і ліцензування МОН України з історичних наук (від 2015 р.).

Член спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України, від 2013 р. – заступник голови спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01, від 2019 р. – голова спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01.

Член редколегії наукових збірників «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», «Новітня доба».

Наукові зацікавлення: історія Західної України між двома світовими війнами ХХ ст., військова історія, сучасні державотворчі процеси.

Монографії

Зовнішні орієнтації національно-державницьких партій Західної України (1923–1939) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. 356 с.

Розділи в колективних працях

Історія українського війська: курс лекцій / Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Львів, 2016. 145 с. (співавт.: П. Ткачук, А. Харук, В. Виздрик, Л. Трофимович).

Консолідація політичних сил Наддніпрянщини і Галичини навколо ідеї державності та соборності України (березень 1917 – лютий 1918). *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. / гол. ред. ради М. Литвин, відп. ред. І. Патер. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна. С. 711–724.

Вплив ідей української революції на суспільно-політичне життя Західної України в 1920–30-х роках. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 241–250.

Ідея консолідації в громадсько-політичному житті Західної України в 1920–1923 рр. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 231–240.

Між ідеями негачії Польської держави і здобуття автономії. *Галичина і Волинь у складі міжвоєнної Польщі*. Харків: Фоліо, 2017. С. 44–110.

Спроби консолідації політичних сил Наддніпрянщини і Галичини (1920–1923). *Революція, державність, нація: Україна на шляху самоствердження (1917–1921)*. Київ, 2017. С. 87–95.

УНДО і УСРП у міжпартійній боротьбі в Західній Україні за впливи нанаціонально-культурні товариства (на прикладі «Рідної школи») (1923–1939). *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 271–282 (співавт. П. Хмельовський).

Історія України та українського війська. Практикум / Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Львів, 2018. 284 с. (співавт.: П. Ткачук, А. Харук, В. Виздрик, Л. Трофимович, С. Лук'янченко, М. Верхотурова).

Ідея об'єднаної Європи в українському суспільному дискурсі першої третини ХХ ст. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 40–55 (співавт. І. Патер).

Національні проблеми в Європі на конгресах національних меншин: бачення представників українців у 1925–1938 роках. *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 172–216 (співавт. Р. Костишин).

Статті в наукових виданнях

Проблема автономії Західної України у складі Польщі в діяльності УНТП–УНДО. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2011. Чис. 18–19. С. 215–222.

Ставлення УРП–УСРП до Радянської України. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів, 2011. Вип. 10. С. 365–371.

- Європейські міжнародні відносини 1920–1930-х років в оцінці УРП–УСРП. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2012. Вип. 59 (4). С. 100–105.
- Закордонне представництво українського політикуму Західної України у 1920-х роках. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2012. Чис. 20–21. С. 220–227.
- Ставлення УРП–УСРП до Польщі. *Проблеми гуманітарних наук*: зб. наук. праць ДДПУ. Серія «Історія». Дрогобич, 2012. Вип. 25. С. 34–41.
- Зовнішньополітична діяльність української соціалістично-радикальної партії в міжвоєнний період ХХ століття. *З історії західноукраїнських земель* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 79–94.
- Євген Петрушевич у 1923–1920 роках: спроба політичного портрета. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 122–136.
- Український політикум і міжнародні організації в 1920–1930-х рр.: формат Міжпарламентської унії. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2013. Чис. 22–23. С. 220–224.
- Зовнішні орієнтації національно-державницьких партій Західної України (1923–1939). *Ukraina – Polska – Unia Europejska: ze studiów nad przekształceniami ustrojowymi na przełomie XX i XXI wieku: praca zbiorowa* / pod red.: Н. Strońskiego, J. Goloty, O. Krasiewskiego. Lwów; Olsztyn; Ostrołęka, 2014. S. 508–515.
- Зовнішні орієнтації Української народно-трудової партії (1923–1925). *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2015. Вип. 93. С. 60–63.
- Перша світова війна в історичній пам'яті галичан. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 26. С. 211–218.
- Юрій Сливка як історик та організатор історичної науки. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 2–8.
- Українська революція 1914–1923 років в національній пам'яті галичан у міжвоєнний період ХХ ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер; упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 157–164.
- Діяльність Західно-Українського товариства Ліги Націй у 1922–1924 рр. *Сторінки історії*. 2019. Вип. 49. С. 75–84 (співавт.: О. Красівський, О. Муравський).
- Procesy społeczno-polityczne w Ukrainńskiej SRR: osobliwości, tendencje, skutki (przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w.). *Pamięć i Sprawiedliwość*. 2019. № 33. S. 252–270 (співавт. О. Murawski).
- Ukrainian issue at the National Minorities Congresses in the second half of the 1920-ies (based on the periodical «Dilo»). *Східноєвропейський історичний вісник*. 2019. Вип. 11. С. 142–168 (співавт. К. Sholota).

Рецензії та огляди

- [Рец.]: «Інтеграція» галицьких українців до Польської держави (1920–1939). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 408–415 [на кн.]: Федевич К. Галицькі українці у Польщі 1920–1939. (Інтеграція галицьких українців до Польської держави у 1920–1930-ті роки). Київ: Основа, 2009. 280 с.
- [Рец.]: *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015–2016. Вип. 3–4. С. 139–141 [на кн.]: Машкевич М. Східна польська політика у ХХ – на поч. ХХІ ст.: концепції та інтерпретації. Київ, 2015. 312 с.
- [Рец.]: Моделі польсько-українського порозуміння в першій третині ХХ ст. в дослідженнях польських політиків. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 10 [на кн.]: «Ми не є українофілами. Польська політична думка про Україну і українців. Антологія текстів». Київ: ВД «Кієво-Могилянська академія», 2012. 440 с.

Статті в інших виданнях

- 22 січня 1918 і 1919 років в національній пам'яті галичан у міжвоєнний період ХХ ст. *Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу. Національна історична пам'ять*: зб. наук. праць. Київ, 2011. С. 259–270 (співавт. О. Омельченко).
- Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928). *Трансформація суспільно-політичних процесів в Україні воєнного та післявоєнного періоду*: зб. наук. праць за матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Мукачево, 21–22 жовт. 2011 р.). Мукачево, 2011. С. 214–216.
- Українська революція 1914–1923 рр. в національній пам'яті галичан у міжвоєнний період ХХ ст. *Національна революція: загальноєвропейська традиція та український контекст*: матер. Всеукр. наук. конф. з міжнародною участю (Івано-Франківськ, 2–3 берез. 2012 р.). Івано-Франківськ, 2012. С. 549–558.
- Виборчі кампанії українських партій до польського парламенту (1922–1938). *Парламентаризм в Центральній-Східній Європі*. Київ, 2015. С. 95–100.
- Безпекова політика українських партій. *Виклики політики безпеки: історія та сучасність*: зб. тез і доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 16–18 черв. 2016 р.). Львів, 2016. С. 103–104.
- Військово-політична діяльність Михайла Матчака. *Людина і техніка у визначних битвах світових воєн ХХ ст.*: тези Міжнар. наук. конф. (Львів, 15–17 черв. 2017 р.). Львів, 2017. С. 35–36.
- Воєнні паралелі Української революції в науковій спадщині Матвія Стахіва. *Українське військо в національній революції 1917–1921 рр. (до 100-річчя Армії УНР)*. Львів, 2017. С. 42–43.
- Великий терор і масові репресії в УСРР/УРСР в діяльності УНДО. *Великий терор і масові репресії в Україні (1920–1950 рр.)*: тези Всеукр. наук. конф. (Львів, 8 черв. 2018 р.). Львів, 2018. С. 12–14.
- Стратегії національної безпеки України 2007 і 2015 рр.: порівняльний аналіз. *Виклики політики безпеки: історія і сучасність*: зб. тез доп. Міжнар. наук. конф. (Львів, 18–19 жовт. 2018 р.). Львів, 2018. С. 9–10.

Енциклопедичні статті

- Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки* / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголова ред. ради М. Литвин, І. Соляр та ін. **Т. 1**. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018 [статті: Академічна гімназія. С. 35; Бараник Василь Матвійович. С. 89 (співавт. Б. Паска); Бачинський Василь Левович. С. 103 (співавт. П. Артимішин); Бачинський Володимир Миколайович. С. 103; Бачинський Євген Васильович. С. 104. (співавт. П. Артимішин); Вибори 1922 р. до польського сейму і сенату. С. 243; Волинець Степан Олександрович. С. 286; Гладкий Григорій (Гриць). С. 367. (співавт. П. Артимішин); Думін (Думин) Осип Олексійович. С. 604 (співавт. П. Артимішин); Думка Павло Андрійович. С. 604].

Наукове редагування, упорядкування

- Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2017. 748 с.
- Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. 436 с.
- Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть) / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. 400 с.
- Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 312 с.

Автореферати

- Зовнішні орієнтації національно-державницьких партій Західної України (1923–1939): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: спец.: 07.00.01 / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2012. 34 с.

Олександра СТАСЮК
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 8 травня 1962 р. у м. Антрацит Луганської області.
1980–1984 рр. – навчалася на філологічному факультеті Державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника.

У 2004 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Видавничо-пропагандистська діяльність ОУН 1941–1953 рр.» (керівник – д-р іст. наук, проф. Юрій Сливка).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1990 р.: інженер (1990), молодший науковий (1991–2005), науковий (2006–2007), старший науковий співробітник (від 2008 р.), завідувач сектору досліджень національно-визвольного руху середини ХХ ст. (2008–2015), докторант 2014–2017 рр.

Членкиня редколегії журналу «Український визвольний рух» (2009–2019). Заступниця головного редактора журналу «Новітня доба» (2013–2019).

Стипендіатка Канадського інституту українських студій Альбертського університету (Scholarship holder of the Canadian Institute of Ukrainian Studies University of Alberta, 2011), Наукового товариства ім. Шевченка в Америці (2017).

Авторка понад 100 наукових і науково-популярних публікацій.

Наукові зацікавлення: історія України середини ХХ ст., соціологія, політологія, мікроісторія, біографістика.

Монографії

Підпільні друкарні ОУН (1941–1953 рр.). Львів, 2011. 295 с.

Розділи в колективних монографіях

Вибори до Верховної Ради СРСР 10 лютого 1946 року та реакція населення. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.):* колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 236–245.

Статус радянського депутата та його становище в суспільстві. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.):* колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 227–235.

Питання національних меншин у політиці ОУН. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (ХХ – початок ХХІ століть):* колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 302–314.

Україно-польські відносини у світлі документів ОУН періоду Другої світової війни. *Міжнаціональні відносини в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. Західні землі:* колект. моногр. / відп. ред. І. Патер; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 334–344.

Статті в наукових виданнях

Митці у лавах ОУН–УПА. *Українська повстанська армія інакше (в літературі, мистецтві, культурі) / упоряд. А. Лукачова. Прага, 2011. С. 83–93.*

Облаштування та оснащення підпільних друкарень ОУН. *Український визвольний рух / відп. ред. Р. Забілий. Львів, 2011. Зб. 15. С. 63–118.*

Радянські виборчі кампанії повоєнного періоду та політика радянзації західноукраїнського суспільства. *Радянські виборчі кампанії в Західній Україні (1946–1950-ті роки):* зб. док. і матер. / упоряд. і відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2011. С. 3–35 (співавт. В. Ільницький).

- Невідомий нарис підпільниці ОУН з Київщини Людмили Фої (М. Перелесник). *Український археографічний щорічник*: зб. наук. праць. Київ, 2012. Вип. 16/17. С. 531–544.
- Степан Федак – штрихи до портрета львівського адвоката і громадського діяча. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць / за ред. О. Аркуші, М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 1: Влада і суспільство [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск 2012]. С. 115–128.
- Листи з підпільної пошти повстанського поета Михайла Дяченка (Марка Боеслава). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'кевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 201–212 (співавт. М. Гавришко).
- Міжнародна наукова конференція «Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи». *Український історичний журнал*. 2013. Вип. 2. С. 226–230.
- Національно-державна платформа українського визвольного руху середини ХХ століття. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'кевича. Львів, 2013. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 36–46.
- Міжнародна наукова конференція «Проблеми дослідження українського визвольного руху 1920–1950-х рр.». *Український історичний журнал*. 2014. Вип. 3. С. 233–237.
- Михайло Дяченко «Марко Боеслав»: «Дзвени, моє слово, хоробрим металом...». «І слова стали чином живим...» (*Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків*): зб. іст.-біограф. нарисів / відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2014. С. 117–146.
- Українська інтелігенція та націоналістичне підпілля під час Другої світової війни. *Боротьба за Україну в 1943–1944 рр.: влада, збройні сили, суспільство*: зб. наук. праць / гол. редкол. В. Смолій; НАН України; Інститут історії України; Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої вітчизняної війни 1941–1945 років»; Національний університет оборони ім. І. Черняхівського. Київ, 2014. С. 467–475.
- Український визвольний рух в контексті українського державотворення. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'кевича. Львів, 2014. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 3–15.
- Файда Григорій – бойовик ОУН на псевдо «Бомба». «І слова стали чином живим...». (*Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків*): зб. іст.-біограф. нарисів / відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2014. С. 31–46.
- Формування демократичних інституцій та виборчого права на території України у першій половині ХХ століття. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'кевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 27–36.
- Форсована радянська організація західноукраїнських земель в світлі виборів представницьких органів влади. *Парламентаризм в Центрально-Східній Європі: історія, національні особливості, сучасні тенденції*. Київ, 2015. С. 195–201.
- Особливості підготовки радянських виборчих кампаній у західноукраїнських областях у повоєнний період (1946–1947 рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2016. Вип. 46. С. 178–181.
- Проблема соблюдения законности во время проведения избирательных кампаний сталинского периода в западноукраинских областях. *Leges et Vita (Закон и жизнь)*. *Международный научно-практический правовой журнал* / гл. ред. Л. Арсене. Республика Молдова, 2016. № 12/2. С. 97–101.
- Протистояння влади та націоналістичного підпілля під час виборчих кампаній 1946–1947 років у західноукраїнських областях. *Військово-науковий вісник*: зб. наук. праць / Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Львів, 2016. Вип. 26. С. 174–188.
- Вибори до т. зв. Народних зборів Західної України у світлі електорального досвіду населення регіону. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин;

- НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 136–144.
- Критика радянської виборчої системи ідеологами та публіцистами ОУН. *Вісник Львівського університету. Серія історична* / за ред.: І. Підкови, Р. Тарнавського. Львів, 2017. Вип. 53. С. 424–436.
- Особливості організації та проведення перших виборів до Верховних Рад СРСР та УРСР у західноукраїнських областях. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2017. Вип. 124 (9). С. 63–66.
- Структура та компетенція радянських органів представницької влади. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 5. С. 87–96.
- Stosunki polsko-ukraini w swietle dokumentow OUN z chasow II wojny swiatowej. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2017. Чис. 29–30. С. 58–66.
- Демократія по-сталінськи або як фальсифікували вибори у Радянському Союзі. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк. Львів, 2018. Вип. 6. С. 243–248.
- День виборів до Верховної Ради СРСР 10 лютого 1946 року у західноукраїнських областях УРСР. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2018. Вип. 136 (9). С. 77–81.
- Заходи режиму з підготовки виборів до ВР СРСР 9 лютого 1946 року в західних областях Української РСР та реакція населення. *Молодий вчений*. Херсон, 2018. № 7. С. 28–31.
- Організаційно-технічна складова виборів в Українській РСР. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія* / за ред. проф. І. Зуляка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 1, ч. 3. С. 190–197.
- Радянські виборчі кампанії 1950–1951 років у західноукраїнських областях УРСР. *Емінак: наук. щоквартальник*. Київ; Миколаїв, 2018. № 3 (23) (липень–вересень). Т. 2. С. 58–64.
- Радянські виборчі кампанії як вияв політичних репресій режиму (1936–1989 роки). *Масавья рэпрэсіі СССР у гістарчных даследаваннях і калектнай памяці*: науковий збірник / пад рэд. А. Смаленчука і к.г.н. А. Кандрацюк. Мінськ: Зміцер Колас, 2018. С. 275–289.
- Радянські виборчі кампанії як засіб індоктринації суспільства (на прикладі Української РСР повоєнного періоду). *Український історичний журнал*. 2018. Вип. 4. С. 84–97.
- Роль Рад у процесі радянзації західноукраїнських областей УРСР (1939–1941 рр.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 26–37.
- The Peculiarities of formation of the representative branch of power in the west Ukrainian regions of the Ukrainian soviet socialist republic in the post war period. *Східноєвропейський історичний вісник* / гол. ред. В. Ільницький. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 7. С. 151–160.
- Політичні настрої західних українців під час виборчих кампаній повоєнного періоду. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 113–124.
- Роль місцевих Рад у політичних та економічних трансформаціях західних областей УРСР повоєнного періоду. *Український історичний журнал*. 2020. Вип. 4. С. 97–110.
- The nomination of candidates for deputies as a ritual element of soviet ostensible democracy. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. С. 77–87.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: *Новітня доба* / відп. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 155–157 [на кн.]: Вронська Т., Лисенко О. Тюремний мартиролог окупаційного режиму: написи на стінах нацистських казематів. Харків: Права людини, 2014. 583 с.

Статті в інших виданнях

- «Демократія» по-сталінськи. Як Кремль намагався легітимізувати приєднання Західної України до СРСР за допомогою виборів. *Український тиждень*. 2012. 25 жовт.
- Виборчі кампанії до Верховних Рад СРСР та УРСР в системі форсованої радянзації західноукраїнських земель (1946–1947, 1950–1951 рр.): матер. VII Волинської Всеукр. істор.-краєзн. конф. (до 95-річчя заснування Житомирського державного університету імені Івана Франка). Житомир, 2014. С. 70–72.
- Міжнародна наукова конференція «Українська повстанська армія в контексті боротьби народів Центрально-Східної Європи». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 182–187.
- Передвиборча агітація і пропаганда у західних областях УРСР повоєнного періоду та реакція суспільства. *Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті*: зб. наук. праць за матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Львів, 11–12 черв. 2020 р.) / наук. ред. Т. Єщенко. Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 377–381.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія історії України*: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 8. Київ, 2011 [стаття: Позичанюк Йосип. С. 314].

Наукове редагування, упорядкування

- Радянські виборчі кампанії в Західній Україні (1946–1950-ті роки): зб. док. і матер. / відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2011. 725 с.
- Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи / гол. редкол. М. Литвин; упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк. 588 с.; Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин / гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк. Львів, 2014. 462 с.
- «І слова стали чином живим...» (Боротьба ОУН і УПА крізь призму людських доль та стосунків): зб. іст.-біограф. нарисів / відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2014. 250 с.
- Новітня доба / відп. ред. І. Соляр; упоряд.: М. Романюк, О. Стасюк. Львів, 2013–2017. Вип. 1–5.

Іванна ЧЕРЧОВИЧ
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 16 серпня 1989 р. у с. Ільник Турківського району Львівської області.

2006–2011 рр. – навчалася на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка.

Від 2011 р. – в аспірантурі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2014 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Жінки у громадському і приватному житті українців Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ століття» (керівник – канд. іст. наук Олена Аркуша).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала у 2014–2018 рр.

Наукові зацікавлення: гендерна історія в антропологічному, культурологічному контекстах, у контексті історії повсякденного життя Галичини другої половини XIX – початку XX ст.

Статті в наукових виданнях

Жінки в ролинах греко-католицьких священиків у Галичині другої половини XIX – початку XX століття. *Історія релігій в Україні*: наук. щорічник. Львів, 2012. Кн. 1. С. 503–516.

Образ жінки-русинки в русофільській публіцистиці Галичини кінця XIX – початку XX століття. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2012. Чис. 20–21. С. 121–126.

Емансипація жінок в інтерпретаціях національної еліти Галичини другої половини XIX – початку XX століть. *Українознавчий альманах*. Київ, 2013. Вип. 14. С. 86–89.

Українки у Львові на початку XX століття: у світлі щоденних практик. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2013. Вип. 1, ч. 1. С. 13–19.

Джерела до вивчення повсякдення українок в Галичині зламу XIX–XX ст. *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»*. Львів, 2014. Вип. 8. С. 207–219.

Професійна реалізація жінок кінця XIX – початку XX століття: на прикладі українського суспільства Галичини. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 7–18.

Spółeczna wizja życia codziennego kobiety Ukrainki we Lwowie na przełomie XIX i XX wieku. *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura. Studia z dziejów miasta* / pod red.: K. Karolczaka i Ł. T. Sroki. Kraków, 2014. T. 9. Życie codzienne miasta. S. 244–254.

Realizacja zawodowa kobiet końca XIX – początku XX w. na przykładzie społeczeństwa ukraińskiego w Galicji. *Przegląd nauk historycznych* / pod red. Z. Anusiaka. Łódź, 2014. R. XIII. № 2. S. 147–161.

Українки в Галиції Вschodniej в другій половині XIX – на початку XX століття: між традиційними цінностями родинними а викликами емансипації. *Obrazy kobiecości* / pod red. M. Jabłońskiego, B. Koperskiego i in. Kraków, 2014. S. 227–243.

«Не дружилися Русин з Полькою – буде суперечка»: до історії змішаних шлюбів у Галичині другої половини XIX – початку XX століття. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 81–88.

Подружні зради в галицьких сім'ях кінця XIX – початку XX століття. *Україна модерна*. 2015. 14 груд. URL: <http://uamoderna.com/md/cherchovych-galicia-adultery>

Miłość, obowiązek i zdrada w małżeństwach galicyjskich drugiej połowy XIX w. *Emocje mieszkańców miast na przestrzeni dziejów* / pod red.: A. Buczyły, J. Możdżeń, A. Mutrynowskiej. Toruń, 2015. S. 29–42.

Громадська праця жінок на Гуцульщині зламу XIX–XX століть. *Łemkowie, Bojkowie, Rusini historia, współczesność, kultura materialna i duchowa* / pod red. B. Halczaka, S. Dudry. Zielona Góra, 2015. T. V.

Zdrowa, niemoralna, bez najmniejszego wykształcenia: kobiety w sprawach karnych na podstawie dokumentów Sądu Krajowego we Lwowie (druga połowa XIX – początek XX wieku). *Kobieta w Galicji. Nowoczesność i tradycja. Zbiór studiów*. Rzeszów, 2016. С. 100–109.

Емансипаційні ідеї vs консервативні практики: жінки у середовищі української інтелігенції Галичини зламу XIX–XX століть. *Українські жінки в горнилі емансипації*. Харків, 2017. С. 32–51.

Рецензії та огляди

[Рец.]: *Український історичний журнал*. 2016. Вип. 4. С. 198–201 [на кн.]: Ніколаєнко О. Польські жінки Наддніпрянської України в другій половині XIX – на початку XX ст.: громадське й приватне життя. Харків: НТМТ, 2015. 360 с.

Христина ЧУШАК
кандидат політичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 5 травня 1980 р. у м. Львів.

У 2002 р. закінчила факультет міжнародних відносин Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Країнознавець» (країни Центрально-Східної Європи)); перекладач. Навчалася в аспірантурі Львівського національного університету ім. І. Франка, Європейському колегіумі польських і українських університетів (Люблін).

У 2007 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Україна та українці в концепціях польської опозиції 1976–1989 років», яка здобула перше місце на I конкурсі ім. Єжи Гедройца Посольства Республіки Польща в Україні.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала впродовж 2008–2019 рр., зокрема у 2015–2018 рр. перебувала в докторантурі.

Стажувалася в Амстердамському університеті (2009), Центрі українознавства ім. М. Зерова при Мельбурнському університеті ім. Дж. Монаша (2011–2012).

Наукові зацікавлення: польсько-українські відносини другої половини ХХ ст.; Центрально-Східна Європа після 1989 р.

Монографії

Немає вільної Польщі без вільної України: Україна та українці в дискурсі польської опозиції (1976–1989). Львів, 2011. 304 с.

Розділи в колективних працях

Донецькі інтелектуальні середовища: конструювання регіональної ідентичності напередодні Революції Гідності та війни на сході України. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу і Криму. Західноукраїнський вектор*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 145–162.

Україна у польській повоєнній незалежній думці. *Українсько-польські відносини. Новітня доба*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 480–493.

Українська тематика в польській опозиційній пресі 1976–1989 рр. *Українсько-польські відносини. Новітня доба*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 509–520.

Статті в наукових виданнях

Шляхи вирішення питання кордону Польщі з Україною у публікаціях польських опозиціонерів (1976–1989). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 195–211.

Nie ma niepodległej Polski bez niepodległej Ukrainy, Białorusi i Litwy. Ukraina w geopolitycznych koncepcjach środowisk opozycyjnych (1976–1989). *Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej Kultury* / pod red.: M. Semczyszyn, M. Zajączkowskiego. Warszawa; Lublin; Szczecin, 2014. S. 254–271.

Polska opozycja w okresie PRL a mniejszość ukraińska: w poszukiwaniu dialogu. *Opozycja antykomunistyczna w krajach bloku wschodniego w latach 1945–1989* / pod red. K. Łabędź, M. Świder. Kraków, 2014. S. 143–161.

Українсько-польські відносини між ідентичністю та безпекою: погляд польського дипломата. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2016. Вип. 9. С. 293–303.

Розвиток громадянської компетентності через демократизацію шкільного середовища: можливості та виклики. *Педагогічна думка*. 2017. № 3. С. 44–50 (співавт. І. Сабор).

Рецензії та огляди

[Рец.]: *Australian Slavonic and East European Studies*. 2013. Vol. 27. № 1–2. P. 139–142 [на кн.]: Andryczuk M. *The Intellectual as Hero in 1990s Ukrainian Fiction*. Toronto, 2012. 176 p.

[Рец. на]: Mark Andryczuk. *The Intellectual as Hero in 1990s Ukrainian Fiction*. Toronto, 2012. 176 p. *Australian Slavonic and East European Studies*. 2013. Vol. 27. № 1–2. P. 139–142.

[Рец.]: Нова історія радянського Львова. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 248–253 [на кн.]: William J. Risch. *The Ukrainian West. Culture and the Fate of Empire in Soviet Lviv*. Cambridge, Massachusetts, 2011. 360 p.

[Рец.]: Під мурами європейської фортеці. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 234–240 [на кн.]: Karolina S. Follis. *Building Fortress Europe: The Polish-Ukrainian Frontier*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2012. 296 p.

[Рец. на кн.] Anna Fournier. *Forging Rights in a New Democracy. Ukrainian Students Between Freedom and Justice*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2012, ix + 214 pp. *Europe-Asia Studies*. 2014. Vol. 66. Issue 4. P. 666–667.

Статті в інших виданнях

Розвиток громадянської компетентності через демократизацію шкільного середовища: можливості та виклики. *Педагогічна думка*. 2017. № 3. С. 44–50 (співавт.: І. Сабор).

Енциклопедичні статті

Український дипломатичний словник. Київ, 2011. 495 с. [статті: Брозіо (Brosio) Маніло. С. 65–66; Вьорнер (Wörner) Манфред. С. 99; Галі (Ghali) Бут рос. С. 102; Голокост. С. 112–114; Даунінг-стріт. С. 121; Ісмей (Ismay) Гастингс Лайонел. С. 99; Каррінгтон (Carrington) Петер Александер Руперт. С. 207–208; Кед'Орсе. С. 213; Клаас (Claes) Віллі. С. 219; Латинський союз (The Latin Union). С. 244; Лунс (Luns) Йозеф Марія Антуан Юбер. С. 253; Робертсон (Robertson) Джордж Іслей Мак-Нейл. С. 400; Спаак (Spraak) Поль-Анрі. С. 414; Співдружність Націй (Commonwealth). С. 414–416; Спільнота португаломовних держав (Comunidade dos Países de Língua Portuguesa). С. 417–418; Стіккер (Stikker) Дірк. С. 419; Схеффер (Scheffer) Яап де Хооп. С. 421–422; Франкофонія (Organisation internationale de la Francophonie). С. 463–464].

Наукове редагування, упорядкування

Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5–9 клас. Посібник для вчителя / упоряд., авт. післямови Х. Чушак. Харків: Вид. група «Основа», 2017. 136 с.

Автореферат дисертації

Україна та українці в концепціях польської опозиції 1976–1989 рр.: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2007. 18 с.

ВІДДІЛ «ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН»

Науковці, насамперед представники соціогуманітаристики, – це не лише суб'єкти, а й об'єкти суспільно-інтелектуального простору, особливо в час кардинальних державно-політичних трансформацій ХХ – початку ХХІ ст. Це відчули представники розпущеного тоталітарною владою 1940 р. Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ), які в період повоєнних сталінських репресій і соціалістичних експериментів влилися до новоствореного 1951 р. Інституту суспільних наук АН УРСР, а також ті, хто напередодні незалежності змушені були позбавлятися марксистсько-ленінської методології, покидати науку та йти в політику чи нові демократичні органи влади. Основна ж частина істориків, насамперед західного регіону, досить швидко перелаштувалася на рейки етноцентричності, пошук не абсолютної правди чи придатних на всі випадки життя «урокув історії», а власне пошук її смислів.

Колектив інституту, незважаючи на багатолітню політичну кон'юнктуру, прагнув досліджувати історію та культуру західного регіону України крізь призму загальнонаціональних і східноєвропейських процесів. Зокрема, цілеспрямовано вивчав внутрішню та зовнішню політику сусідніх держав, насамперед Польщі, Австро-Угорщини, Угорщини, Чехословаччини. У багатопрофільній установі функціонування не лише історична полоністика, а й філологічна і філософська, частково мистецтвознавча. Не втратив наукової актуальності та практичного значення двотомний «Польсько-український словник» (1958–1960; співавт. – Уляна Єдлінська, Іван Керницький, Лукія Гумецька, Антон Генсьорський). Важливі й студії, присвячені мові депортованих українців із Надсяння, Холмщини та Лемківщини (Михайло Онишкевич, Надія Осташ, Ольга Кровицька, Віра Шелемех), а також діалектам пограниччя (Тетяна Ястремська). У радянську добу філософ Марат Верніков та інші намагалися реконструювати спадщину Львівсько-Варшавської філософської школи, насамперед творчість Тадеуша Котарбінського (Tadeusz Kotarbiński), Казімежа Твардовського (Kazimierz Twardowski), його ерудованого учня, члена НТШ й академіка Польської академії наук (ПАН) Степана Балея.

Добре знаними в Україні та Польщі були публікації науковців відділу історії України, насамперед Івана Крип'якевича і Ярослава Ісаєвича, присвячені українсько-польському пограниччю у княжу та козацьку доби, Володимира Бориса й Феодосія Стеблія – польському суспільно-політичному життю в ХІХ ст.

Не втратили інформаційної цінності полоністичні праці відділу історії соціалістичних країн (згодом – відділ історії дружби народів і соціалістичного інтернаціоналу), який у 1973–1981 рр. очолював директор Інституту суспільних наук АН УРСР Володимир Чугайов, що мав досвід дипломатичної праці в Посольстві СРСР у Варшаві. Власне він активізував студії з історії Польщі новітньої доби, насамперед аналіз відносин СРСР і ПНР (Польської Народної Республіки) після Другої світової війни (Володимир Мороз, Кость Чавага, Сергій Іващук, Сергій Дорошенко, Володимир Парубій). Дослідники вивчали також соціально-економічний розвиток західних земель України в міжвоєнний період ХХ ст. (Григорій Ковальчак), ліворадикальний рух у Польщі (Сергій Дорошенко), польсько-радянські відносини після Першої світової війни (Олександр Удовенко), співпрацю радянських і польських партизан у роки Другої світової війни

(Сергій Іващук), робітничий рух у ПНР (Володимир Парубій). Творчі здобутки вчених цього й інших відділів презентовано в 1976–1980 рр. на III–VII конференціях істориків-полоністів, що проходили у Львові на базі інституту.

Особливості суспільно-політичного життя в Західній Україні 20–30-х років XX ст., перебіг депортаційних акцій у 1944–1951 рр. досліджували науковці відділу історії соціалістичного будівництва (згодом – новітньої історії): Юрій Сливка, Іван Патер, Михайло Швагуляк, Олександра Стасюк, Ярослав Лялька, Ігор Соляр, Микола Литвин та ін.

Відновлення незалежності України, налагодження українсько-польських наукових зв'язків через грантову підтримку Каси М'яновського, осередку «Карта», організацію літніх і зимових Східних шкіл Варшавського університету, активізацію новостворених суспільно-культурних товариств депортованих «Надсяння», «Холмщина», «Лемківщина» (входили до об'єднання «Закарзоння» на чолі з Володимиром Середою, батьком співробітника інституту Остапа Середи) актуалізували необхідність створення спеціального державного академічного осередку, який би комплексно досліджував українсько-польські міждержавні й міжнаціональні зв'язки, особливо у XX ст. Власне на виконання Указу Президента України від 23 вересня 2005 р. № 1313/2005 «Про заходи у зв'язку з 60-ю річницею примусового виселення етнічних українців з території Польщі», Постанови Президії НАН України № 251 від 30 листопада 2005 р. «Українсько-польські відносини: спадщина історії і суспільна свідомість» (прийнята на основі доповіді директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, співголови Українсько-польської історичної комісії при НАН України і ПАН, акад. НАН України Ярослава Ісаєвича), листа віцепрезидента НАН України Володимира Литвина від 23 лютого 2007 р. наказом директора інституту № 13-К від 2 березня 2007 р. створено Центр дослідження українсько-польських відносин, керівником якого призначено д-ра іст. наук Миколу Литвина. До цієї структури приєднано сектор наукових та інформативних видань. Додатково Президія виділила центру дві наукові посади. Розробці програми центру та базових установчих документів сприяв науковий співробітник організаційного відділу Президії Володимир Попик. Новостворена структура стала науково-організаційним партнером і засобом реалізації планів Українсько-польської історичної комісії НАН України (голова – Микола Литвин, секретар – Оксана Руда) та Представництва ПАН (керівник – Микола Литвин).

Основними напрямками досліджень стали: історія українського та польського національних рухів у контексті західноєвропейського суспільно-політичного розвитку XIX – початку XX ст.: їхня структуризація, типологічні аналогі взаємовпливів; українсько-польські відносини в період політичних та ідеологічних конфронтацій першої половини XX ст.; національно-культурне життя поляків в УРСР: доба піднесення і період репресій; польсько-українське збройне протистояння на західноукраїнських землях у 1938–1947 рр.; депортації 1939–1951 рр. у контексті міжнародної і внутрішньої політики; проблема формування й подолання історичних стереотипів, творення нової якості українсько-польської співпраці: інтеграція переселенців/депортованих, їхня участь у визвольному русі; контакти українців та поляків у діаспорі: негативний досвід і здобутки; роль Церков у формуванні стереотипів взаємної ворожості та їх подоланні; співпраця українських і польських дисидентських груп; польсько-українське співробітництво на рівні держав та соціумів у контексті політичних змін кінця XX – початку XXI ст.

Студії науковців центру підтвердили, що пригадування історії може об'єднувати або роз'єднувати народи. Тому історична пам'ять – невід'ємний чинник формування ідентичностей: від локальних до національних. Особливо рельєфно це відображалось на прикордонних поліетнічних/поліконфесійних територіях. Однак українсько-польське військово-політичне протистояння після Першої світової війни, час відродження національних державностей та в роки Другої світової одержало протилежне відображення в історичній пам'яті українців і поляків. Його й можна трактувати як конфлікт історичної пам'яті. Саме з метою гармонізації міждержавних відносин та толерування міжнаціональних взаємин працівники центру започаткували цикл колективних й індивідуальних праць, які виконували в межах планових тем: «Українці – поляки: взаємовпливи, протистояння, співпраця (друга половина XIX – початок XXI ст.) (2007–2009)», «Українсько-польські взаємини у контексті європейської історії: роль

історичної спадщини у формуванні сучасних культурних і політичних пріоритетів України і Польщі» (2010–2012), «Роль польського чинника у формуванні національно-політичного простору сучасної України» (2013–2015), «Українсько-польські взаємини на західноукраїнських землях (кінець XIX – початок XXI ст.): історичні моделі, етнічний, політичний та загально-людський виміри» (2016–2018).

Насамперед науковці досліджували внутрішньополітичні та геополітичні обставини, що впливали на перебіг і наслідки українсько-польських відносин у новітню добу; узагальнювали особливості розвитку українського й польського національних рухів у роки Першої світової війни та повоєнне десятиліття (дослідження Леоніда Зашкільняка, Миколи Литвина).

Простежено висвітлення історії України й українсько-польських відносин польськими істориками кінця XIX – першої третини XX ст., розвиток історичної науки й освіти Галичини за значеного періоду, а також формування національної свідомості населення міжвоєнної Галичини та Волині крізь призму освітніх процесів (дослідження Оксани Рудої, Марини Чебан, Андрія Портнова). Показано джерела міфологізації українського минулого в польській історіографії, формування історико-політичних міфів і стереотипів, які донині впливають на сприйняття українців польським суспільством (дослідження Л. Зашкільняка, О. Рудої). За участю Оксани Рудої, Олега Піха, Ігоря Чорновола, Андрія Портнова підготовлено низку просопографічних праць, що розкривають внесок учених, зокрема Освальда Бальцера, Мирона Кордуби, Василя Біднова, Володимира Пархоменка, Омеляна Терлецького, Миколи Андрусика, Івана Крип'якевича, у розвиток української та польської історичної науки. Водночас О. Піх упорядкував інститутську історичну картотеку М. Кордуби, за її матеріалами видав два бібліографічні покажчики з історії українсько-польських відносин, історичного краєзнавства Галичини.

О. Руда узагальнила національно-освітню та мовну політику міжвоєнної Польщі, з'ясувавши, що перша була спрямована на полонізацію, асиміляцію та окатоличення непольського населення, а це зумовило радикалізацію політичних сил національних меншин. Марина Чебан, Олег Піх, Тарас Горбачевський реконструювали особливості функціонування українських і польських наукових та культурно-освітніх товариств у Галичині в міжвоєнний період XX ст. Водночас Тарас Горбачевський та здобувачки Тетяна Голдак, Ольга Цимбал проаналізували етноконфесійні процеси й культурно-мистецьке життя міжвоєнної Галичини, зокрема простежили діяльність Греко-Католицької та Римо-Католицької Церков, їхню харитативну працю, соціальні ініціативи, суспільно-політичні акції. Андрій Портнов, докторантка Руслана Давидюк комплексно вивчали суспільно-політичну й культурно-освітню діяльність української військово-політичної еміграції у міжвоєнній Польщі. Здобувач Іван Пусько, докторанти Ігор Любчик, Дмитро Білий розкрили особливості етносоціокультурних трансформацій на крайніх етнічних західних землях України – Берестейщині та Лемківщині, Кубані.

Узагальнено складну внутрішньо- і геополітичну ситуації на західних землях України в роки Другої світової війни. Особливу увагу Андрій Боляновський, Леонід Зашкільняк звернули на зовнішні чинники (радянський, німецький), які впливали на розпалювання українсько-польського військово-політичного протистояння, зокрема на Холмщині й Волині. Актуалізовано Волинську трагедію 1943 р., відповідальність за яку повинні нести провідники обох національних рухів, яким так і не вдалося домовитися та порозумітися наприкінці Другої світової війни. Доведено, що не знімається відповідальність також із зовнішніх провокаторів конфлікту – німецьких структур і радянських партизан. Підтверджено, що в сусідній Польщі переважає негативна оцінка діяльності підпілля ОУН (Організації українських націоналістів) і відділів УПА-Захід (Української повстанської

Учасники міжнародної конференції, присвяченої Волинській трагедії 1943 р. Зліва направо: Микола Литвин, Гжегож Мотика, Володимир Баран. Луцьк, 2016 р.

армії) як «бандитів» та «різунів», пов'язана насамперед з українсько-польським конфліктом на Волині в 1943–1944 рр. Польські автори здебільша «забувають» писати про політику дискримінації українського населення в регіоні, руйнування у 1938 р. понад сотні православних церков на Холмщині, національні й релігійні утиски українців. Водночас оригінальний погляд Богдана Гудя, який в українсько-польському військово-політичному протистоянні насамперед виділяє соціальну складову (боротьбу за землю між українськими селянами та польськими колоністами тощо). Отже, зібраний у центрі емпіричний матеріал засвідчує суттєві відмінності історичної пам'яті у спільнот України, Польщі, Росії та Німеччини. Автори вважають, що історична (колективна) пам'ять – це стійкий елемент історичної і в ширшому розумінні соціальної (суспільної) свідомості; вона відіграватиме значну роль у соціальній ідентифікації окремих людей та національних спільнот обох країн у найближчі десятиліття.

За сприяння науковців центру і здобувача Івана Пуська записано спогади 7 500 осіб із 1 369 населених пунктів Волинської, Рівненської і Тернопільської (Кременеччина) обл., які дають змогу ствердити, що в 1943–1944 рр. лише на цій території загинуло до 8 500 поляків і понад 14 000 українців. Виділено також інформацію зі спогадами мешканців 120 сіл Волинської та Рівненської обл., у кожному з яких під час міжетнічного конфлікту загинуло не менше 20 українців. Зібрана електронна історико-мемуарна база дасть можливість краще реконструювати трагедію українсько-польського протистояння на Волині й Холмщині напередодні та в роки Другої світової війни.

Ярослав Кондрач, Юлія Павлів, Микола Литвин досліджували передумови, перебіг й етнополітичні наслідки депортаційних процесів на пограниччі в 1939–1951 рр., довівши, що польська та радянська влади повинні спільно нести відповідальність за масові депортації (понад 800 тис.) українців із Надсяння, Лемківщини, Холмщини і Підляшшя в 1944–1951 рр. Насамперед звернуто увагу на депортаційну акцію «Вісла» 1947 р., у ході якої польська комуністична влада за сприяння СРСР та Чехо-Словаччини депортувала на північно-західні землі понад 150 тис. українців. Комплексний аналіз офіційних польських документів засвідчив, що цю депортацію здійснено за етнічною ознакою, а тому її необхідно кваліфікувати етноцидом; на той час на прикордонні вже не діяла УПА, а була лише невелика мережа українського підпілля, яка не становила загрози для Польської держави. Юлія Павлів показала функціонування депортацій у

Науковці України та Польщі, учасники Зеленосвятчного походу до Пікулицького стрілецького цвинтаря. Зліва направо: Олег Павлишин, Тамара Литвин, Олександр Колянчук, Станіслав Стемпень, Микола Литвин. Перемишль, 2016 р.

регіональній пам'яті України і ствердила, що травматичний досвід війни та міжнаціональних взаємин залишається загалом замкнутим у межах історичної пам'яті спільноти переселенців; у загальноукраїнському контексті репрезентація цих подій фрагментарна, а інтерес до трагедії депортованих західних українців з'являється епізодично – лише напередодні трагічних роковин.

За участю науковців центру, обласних державних адміністрацій західних областей України, суспільно-культурних товариств та об'єднань «Закерзоння», «Надсяння», «Холмщина», «Лемківщина», «Любачівщина» проведено низку семінарів і круглих столів, слухань у комітетах Верховної Ради України, на яких обговорено наслідки депортацій українців у 1944–1951 рр., здійснені тоталітарними владами Польщі, Чехословаччини та СРСР/УРСР. Науковці вважають за необхідне вимушено переселеним особам надати статус депортованих. Водночас важлива не лише історична оцінка цієї трагедії, а й експертиза спеціалістів із міжнародного та національного законодавства.

Як свідчать експертизи науковців центру Леоніда Зашкільняка, Миколи Литвина, Любомира Хахули, пам'ять про депортаційну акцію «Вісла» 1947 р. продовжує розділяти польське суспільство і сьогодні. Свідченням цього були дебати 2007, 2012, 2016 рр. щодо проекту ухвали, який напрацювала Комісія національних і етнічних меншин Сейму Республіки Польща (РП), загалом повторюючи тексти ухвал Сенату від 3 серпня 1990 р., де засуджено «притаманний тоталітарним режимам принцип колективної відповідальності». Проте деякі політики Польщі продовжують використовувати наявні у свідомості населення стереотипи для власних маніпуляцій. Незважаючи на узагальнення польських й українських істориків, спільні багатотомні видання джерел, частина послів до Сейму (переважно представники «Права і справедливості») й надалі називають акцію «Вісла» «слухною відповіддю за злочини УПА» і вимагають засудити «геноцид польського народу на Волині в 1943 році». Ставлення волинських чехів та чеських «русинів» до депортацій 1940-х років виокремила докторантка Світлана Шульга.

Андрій Боляновської, Леонід Зашкільняк, Микола Литвин, Любомир Хахула, Олексій Попович узагальнили історичну політику сучасної України та Польщі, показали особливості існування і видозміни в польській суспільній свідомості кінця ХХ – початку ХХІ ст. історичних стереотипів України й українців, пов'язаних з історією нашої країни та польсько-українськими відносинами у ХХ ст., розкрили генезу основних негативних і позитивних польських історичних стереотипів про Україну й українців від ХІ ст. до сучасності. Л. Зашкільняк, А. Боляновський проаналізували розбіжності між історичною пам'яттю та історіографією, зокрема у сприйнятті українсько-польського збройного протистояння у середині ХХ ст., українського національно-визвольного руху в роки Другої світової війни населенням сучасної України та Польщі. Любомир Хахула, Олексій Попович, докторантка Оксана Каліщук критично узагальнили польський медійний і політичний дискурс про українсько-польські відносини в роки Другої світової війни та повоєнний період.

Загалом дослідження співробітників центру підтвердили, що в останнє десятиліття у країнах Центральної та Східної Європи, насамперед Польщі, спостерігається політизація історії та історизація політики. Особливо неоднорідна і суперечлива площина історичної політики/політики пам'яті сучасної Польщі, яку формують Сейм, Інститут національної пам'яті Польщі, окремі державні наукові інституції (зокрема Інститут політичних студій ПАН, Інститут

Виступ Григорія Купріяновича (Люблін) на круглому столі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, присвяченому 70-річчю депортаційної акції «Вісла». Львів, 2017 р.

Науковець центру Любомир Хахула отримує диплом про закінчення Східної літньої школи Студіум Східної Європи Варшавського університету від директора школи Яна Маліцького (справа) та професора Збігнева Крушевського (зліва). Варшава, 2017 р.

що сучасна українська історіографія лише фрагментарно відображає складність міжетнічних процесів на українсько-польсько-білоруському пограниччі в Новітню добу. Потребують детальнішої реконструкції етнокультурні процеси в західних областях УРСР, а особливо – проблеми формування етнонаціональної політики сучасної України. Тривалий час дослідники віддавали перевагу суспільно-політичним аспектам етнополітики державної влади, збройно-політичному протистоянню на українсько-польському пограниччі. Водночас, як стверджують О. Аркуша, Т. Горбачевський, І. Чорновол, належно не розкрито взаємини між етнонаціональними групами і конфесіями, українською та польською інтелігенцією в західному регіоні України. Тому для зміцнення довіри до державоформаційної нації необхідно зберегти культурну самобутність національних меншин – поляків, німців, євреїв, вірмен,

Візит Генерального консула Республіки Польща у Львові Рафала Вольського до «Центру дослідження українсько-польських відносин». Зліва направо: Микола Литвин, Рафал Вольський, Любомир Хахула. Львів, 2017 р.

історії ПАН), громадські структури й ініціативи, які фінансує Міністерство закордонних справ Польщі (товариство «Полонія», Оссолінські читання у Львові, акції пам'яті т. зв. кресов'яцьких товариств на території західних областей України тощо). Все це спонукає науковців центру до критичного осмислення польського наукового та суспільного дискурсів щодо новітньої історії України, трагічних сторінок українсько-польських відносин першої половини ХХ ст., загалом конфліктного досвіду світових і локальних війн та міжнародних конфліктів. Оскільки політика пам'яті – це складова процесу формування національної ідентичності, національної пам'яті, то науковці центру намагалися: подолати радянський/інтернаціональний канон міждержавних і міжнародних відносин, нейтралізувати мову ненависті, сформовану до національних історій у добу СРСР/УРСР і ПНР. Вказана проблематика, зокрема, представлена в монографії Л. Хахули «“Різуни” чи побратими? Сучасні польські дискурси про Україну» (2016).

У студіях Олени Аркуші, Христини Чушак, Анни Вараниці, Оксани Рудої доведено, що сучасна українська влада повинна сприяти високому ступеню інтеграції до національно-культурного буття всіх національних спільнот, які при цьому не зазнали би обов'язкової/шкідливої акультурації представників національних меншин (груп), насамперед поляків, що мають у регіоні мережу культурних споруд Римо-Католицької Церкви, навчальних закладів, громадсько-культурних товариств (дослідження Т. Горбачевського, М. Литвина). Цю тематику скоординовано з науковими планами Інституту історії України НАН України. Зокрема, О. Аркушу цей інститут залучив до написання колективних праць з історії державного управління та політичної

системи, українського парламентаризму, національних відносин, а також синтетичних робіт з історії України «довгого» ХІХ ст.

Актуалізовано потребу удосконалення підходів щодо регулювання політики історичної/колективної пам'яті, яка акумулювала складні сторінки депортацій українців і поляків, міжнародні протистояння, зокрема в західному регіоні у 40-ві роки ХХ ст. У зв'язку з цим історики спільно з правниками й управлінцями повинні створити нову нормативно-правову базу, яка б охоплювала норми і правила врегулювання постконфліктних ситуацій. Наголошено, що в перехідний період виваженою повинна бути історична освіта, музейна діяльність, монументальна пропаганда, топонімічні зміни, зображення національно-культурних символів, портретів діячів культури на грошових банкнотах і поштових марках, візуально-інформаційному просторі міст і сіл прикордонних територій України та Польщі.

Матеріал польського самвидаву 70–80-х років ХХ ст. Х. Чушак узагальнила в монографії «Немає вільної Польщі без вільної України. Україна та українці у політичній думці польської опозиції (1976–1989)» (2011; лауреат Першого конкурсу ім. Єжи Ґедройця Посольства РП в Україні), реконструювавши місце України й українців у політичній думці польської опозиції, актуалізувавши погляди дисидентів сусідньої країни, які стосуються визнання польським суспільством кордону з Україною, утвердження значення незалежності України для Польщі та регіону, боротьби з негативними стереотипами українців у польському суспільстві, пошуку шляхів польсько-українського примирення, а також місця й ролі української меншини в майбутній незалежній Польській державі. При цьому довела, що образ України, змальований опозиціонерами, вплинув на політику РП щодо України після 1989 р.

Олег Піх, Тарас Горбачевський, Іван Козловський (нині спецкореспондент газети Верховної Ради «Голос України» у Варшаві, перекладач українських офіційних делегацій) резюмували: з огляду на проголошений Україною курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, важливо використати як зовнішньополітичний досвід Польщі, так і уроки демократичної трансформації цієї країни. Особливо цінний – проведення територіально-адміністративної реформи Польщі, який співробітники центру О. Піх, М. Литвин виклали на міжнародній науковій конференції науковцям, викладачам та студентам Львівського регіонального інституту державного управління Академії державного управління при Президентові України.

Докторанти центру Роман Корсак, Ігор Любчик вивчали особливості сучасних відносин України та Чехії, їхній вплив на гармонізацію етнокультурної ситуації на українсько-польсько-чеському пограниччі. Аналізувалися зовнішні та внутрішні чинники, які впливали на перебіг сучасної російсько-української війни. Виокремлено російські чинники (політичний, військовий, медійний, спортивний тощо) українсько-польських відносин новітньої доби. Спільно з відділами новітньої та нової історії, української літератури реконструйовано соціокультурну інтеграцію й адаптацію переселенців із Донбасу та Криму до

Науковий семінар центру, присвячений сучасним геополітичним викликам для України. Зліва направо: Роман Сольчаник (США), Ігор Марков, Микола Литвин. Львів, 2019 р.

Учасники наукової конференції «Польща: війна і кордони у ХХ ст.» у Бульведері. Зліва направо: Любомир Хахула, Еліза Дзвонкевич (Генеральний консул РП у Львові), Микола Литвин. Варшава, 2019 р.

Учасники науково-методичного семінару центру щодо науково-освітніх інновацій та актуальних питань міжнародної освіти. Зліва направо: Микола Литвин, Георгій Хобуа (Німеччина), Дмитро Герцюк, Павло Хобзей, Мар'ян Мудрий, Олена Аркуша. Львів, 2019 р.

західного регіону України; підготовлено картосхему з історії і культури Донбасу, охопно з періодом тимчасової окупації російськими військами. Узагальнено досвід міжнародних структур, зокрема й Польщі, щодо допомоги та соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб. У колективній праці «Про гідність. Волонтерський рух в Україні в 2014–2017 роках» (2018) відзначено важливі громадські ініціативи волонтерського руху в Україні, Польщі й Литві, особливо в перший період антитерористичної операції (АТО). У публікаціях Т. Горбачевського, М. Литвина стверджено необхідність юридичної легалізації капеланської служби у Збройних силах України й інших силових структурах у зоні АТО.

До відзначення 100-річчя ЗУНР (Західноукраїнської Народної Республіки) співробітники центру О. Аркуша, М. Литвин, Л. Хахула, І. Чорновол підготували низку статей до трьох томів довідкового видання «Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія» (2018–2020), атлас «Західно-Українська Народна Республіка» зі серії «Українська революція 1917–1921 рр.» (2018), а також план пам'ятко-охоронних заходів щодо вшанування діячів ЗУНР, важливих битв і операцій Галицької армії (реалізований Львівською облдержадміністрацією у 2017–2020 рр.). У зв'язку з відзначенням 100-річчя українсько-польського військово-політичного договору 1920 р. для органів виконавчої влади України й Польщі підготовлено низку пропозицій щодо відновлення українських військових меморіалів на території Польщі (Ланцут, Стшалків, Щепйорно, Вадовіце й ін.).

Доробок центру популяризувало найбільше українське книжкове видавництво «Фоліо» (Харків) у серії «Проект “Україна”», зокрема книги «Галичина в Українській революції 1917–1921 рр.» (2015), «Австрійська Галичина» (2016), «Галичина і Волинь у міжвоєнній Польщі» (2017); серії «Справжня історія» – «Повсякденне життя галичан у ХІХ – на початку ХХ століття» (2020). Головні наукові результати вчених центру апробовано у виступах на міжнародних (у Польщі, Литві, Чехії, Німеччині, Швеції, США, Австралії) і всеукраїнських конференціях, у статтях фахового збірника інституту «Україна–Польща: історична спадщина, суспільна свідомість» (вип. 2–13. Львів, 2007–2020; Міністерство освіти і науки України 2020 р. внесло його до категорії «Б» фахових видань) й викладені в колективній узагальнювальній праці «Українсько-польські відносини. Новітня доба» (Львів, 2017), до написання якої залучено також провідних дослідників із наукових установ і вищих навчальних закладів України й Польщі.

Проблеми, здобутки та перспективи досліджень українсько-польських відносин М. Литвин виклав у доповідях на засіданнях бюро Відділення історії, філософії та права НАН України (2014, 2018), яке визнало науково актуальними й суспільно важливими між-дисциплінарні напрями діяльності центру. На обговоренні виступили акад. НАН України Валерій Смолій, чл.-кор. Геннадій Боряк, Олександр Реєнт, Андрій Кудряченко, д-р іст. наук Олександр Рубльов.

До розробки тематики роботи центру, насамперед його науково-видавничих планів, залучалися провідні полоністи України: Олександр Рубльов, Ігор Цепенда, Микола Кугутяк, Володимир Комар, Степан Качараба, Оксана Каліщук, Людмила Стрільчук, Юрій Макар, Леся Алексієвець, Орест Красівський, Володимир Баран, Микола Кучерепа, Ігор Срібняк, Юрій Макар, Андрій Руккас; а також україністи Польщі: Олександр Колянчук, Роман Дрозд, Юрій Гаврилук та ін.; історики з інших відділів інституту: Леонтій Войтович, Тимофій Гаврилів, Роман Голик, Володимир Пашук, Ірина Орлевич, Ігор Соляр, Микола Посівнич та ін.

Науковці центру підтримують творчі контакти з провідними українцями Польщі, насамперед Інституту історії ПАН (Володимир Менжецький (Vlodzimierz Mendzetsky)), Інституту політичних студій ПАН (Гжегож Мотика (Grzegorz Motyka)), Інституту національної пам'яті Польщі (Мирослав Шуміло (Mirosław Szumiło), Петро Олеховський (Piotr Olechowski)), спеціалізованими кафедрами Варшавського, Вроцлавського, Торунського (Збігнев Карпусь (Zbigniew Karpus), Міхал Клімецький (Michał Klimecki)), Жешувського (Ян Пісулінський (Jan Pisuliński), Анджей Бонусяк (Andrzej Bonusiak)), Краківського (Ярослав Мокляк (Jarosław Moklak)), Люблінського університетів (Анджей Гіль (Andrzej Gil), Григорій Купріянович (Grzegorz Kuprianowicz), Володимир Осадчий (Włodzimierz Osadczy)), Південно-Східним науковим інститутом у Перемишлі (Станіслав Степень (Stanisław Stępień), Олександр Колянчук), Педагогічним університетом у Кракові (Казімеж Карольчак (Kazimierz Korolchak), Лукаш Томаш Срока (Łukasz Tomasz Sroka)), Військовою технічною академією у Варшаві (Адам Останек (Adam Ostanek), Войцех Влодаркевич (Wojciech Włodarkewyh)).

Центр став організатором Міжнародної наукової конференції «Українсько-польські відносини в контексті суспільно-політичних і етнокультурних процесів в Центрально-Східній Європі (XX – початок XXI ст.)» (Львів, 2015–2019). За участю науковців центру проведено

Микола Литвин презентує карту «Західно-Українська Народна Республіка» в Музеї Української революції. Київ, 2019 р.

*Учасники Українсько-польського наукового форуму, співорганізованого центром.
Луцьк, 2019 р.*

прикінцеве засідання міжнародного наукового семінару «Україна–Польща: важкі питання» (Львів, 2008), на якому поряд із досвідченими й молодими українськими вченими Михайлом Швагуляком, Леонідом Зашкільняком, Іваном Патриляком, Сергієм Кокінім, Андрієм Боляновським виступили польські фахівці Гжегож Мотика, Гжегож Грицюк (Grzegorz Hryciuk), Міхал Клімецький, Чеслав Партач (Czesław Partacz), Антоніна Козирська (Antonina Kozyrska). Етапними стали міжнародні наукові конференції: «Операція “Вісла”» (Перемишль, 2007), «Українсько-польсько-білоруське сусідство» (Дрогобич, 2008), «Волинська трагедія: через історію до порозуміння. Спроба перегляду історичних взаємостереотипів» (Луцьк, 2013), «Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи» (Львів, 2014), «Етнічні конфлікти у роки Другої світової війни: досвід Центрально-Східної Європи» (Луцьк, 2016), «Депортації українців Польщі: науковий та суспільно-політичний дискурси, історична пам'ять» (Тернопіль, 2016), «Етнічні конфлікти у роки Другої світової війни: досвід Центрально-Східної Європи» (Луцьк, 2016), «Волинь-1943» (Луцьк, 2018), Українсько-польський науковий форум «Волинська платформа діалогу» (Луцьк, 2018), «Український визвольний рух першої половини ХХ ст.: регіональні контексти» (Дрогобич, 2019). А. Боляновський, Л. Зашкільняк, Б. Гудь, М. Литвин регулярно дискутують із польськими істориками, політиками та дипломатами на вересневих Яремчанських українсько-польських зустрічах, історичних панелях львівського Форуму видавців.

Проблеми творення моделей національних історії України й Польщі, історичного міфотворення Л. Зашкільняк висвітлив на форумі «Польща–Україна: політика пам'яті» (Варшава, 2013) та Міжнародних наукових конференціях: «Історія історіографії і методологія історії в Польщі та Україні – традиції і сучасність» (Ряшів (Жешув), 2013), «Росія, Європа і польська боротьба за незалежність в ХІХ століття» (Варшава, 2013), «Яка Польща, який світ до і після 1914 р.? В колі дослідницьких зацікавлень професора Романа Вапінського» (Гданськ, 2014) тощо. Вчений виконував обов'язки члена Експертної ради Американської ради наукових товариств (ACLS), члена Міжнародної асоціації гуманітаріїв, створеної за участю України, Білорусі, Росії та США; виконував обов'язки голови Львівського осередку Українського історичного товариства.

А. Боляновський у ході наукового стажування в Меморіальному музеї Голокосту США у Вашингтоні та Національному архіві США (2016–2017) досліджував українсько-польсько-єврейські відносини в першій половині ХХ ст.; результати роботи репрезентував на Міжнародних

наукових конференціях: «Чеські полоністичні студії в європейському контексті» (Прага, 2013), «Досліджуючи прикордоння» (Вільнюс 2014), «Інтернаціональна міліція Гімmlера. Участь місцевих сил у частинах СС і поліції у контексті Другої світової війни» (Торунь, 2014), публікував студії у виданнях Гарвардського університету й ін.

Уроки комуністичної спадщини ПНР і СРСР/УРСР Х. Чушак презентувала на міжнародних наукових конференціях Асоціації українців Австралії та Нової Зеландії (Мельбурн, 2013), XVIII Всесвітній конвенції Асоціації вивчення націй (Нью-Йорк, 2013), семінарі «Україна: минуле і майбутнє» (Чикаго, 2013), конференції «За межами парадигми переходу: нові напрями у вивченні Центрально-Східної Європи» (Лунд, Швеція, 2013) та ін. Експертне бачення освітніх реформ в Україні дослідниця як представниця України в мережі Ради Європи з питань освіти презентувала в доповіді на пленарному засіданні VIII Празького форуму «Освітні реформи в Європі» (Прага, 2017). О. Руда у межах гранту Вишеградської четвірки (2014–2015) дослідила етносоціокультурні процеси в Центрально-Східній Європі у ХХ ст. і пройшла наукове стажування в Католицькому університеті ім. папи Івана Павла II у Любліні; презентувала концепцію дослідження на міжнародній науковій конференції «Жінка в Галичині 1772–1918. Приватний простір – публічний простір» (Чудець, Польща, 2014).

Пройшли наукове стажування у Східній літній школі Варшавського університету М. Чебан (2015), Л. Хахула (2017), на якій презентували свій доробок, присвячений сучасному польському й українському науковому дискурсу. Л. Хахула також відбув стажування в Науковому осередку «Пам'ять і майбутнє» (Вроцлав, 2017), Коледжі Європи в Натоліні (Варшава, 2019), Національному закладі ім. Оссолінських (Вроцлав, 2020). Співробітники центру були залучені до виконання міжнародних проєктів: «Історія – ментальність – ідентичність. Місце і роль історії та істориків у житті українського і польського народів у ХІХ і ХХ століттях» (2008–2011; партнери – Лодзинський, Жешувський, Познанський, Львівський і Дрогобицький університети. Координатор – Л. Зашкільняк), а також «Україна–Польща: історична спадщина, історіографічні перспективи» (автор ідеї та координатор – Л. Хахула) між Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інститутом історії ПАН (2018–2020).

Центр є науково-організаційною базою діяльності Українсько-польської історичної комісії НАН України, до якої входили його працівники: М. Литвин (голова), Л. Зашкільняк, А. Боляновський (члени), О. Руда (секретар). М. Литвин призначений представником НАН України в ПАН (2016); спільно з представником ПАН у НАН України організував низку міжнародних наукових конференцій і семінарів. На науковій сесії Комісії польсько-українських культурних зв'язків відділу ПАН у Любліні обраний іноземним членом ПАН (2014).

Представники науково-освітніх закладів Львова, Луцька, Тернополя, Ужгорода, Донецька, Дрогобича на базі центру підготували понад 30 докторських і кандидатських дисертацій. Серед них нині знамі науковці й педагоги, доктори історичних наук: Павло Ткачук, Богдан Гудь, Володимир Комар, Віталій Виздрик, Руслана Давидюк, Василь Ільницький, Світлана Шульга, Богдан Левик, Марія Ярмоленко, Костянтин Нікітенко, Дмитро Титаренко, Дмитро Білий, Роман Голик, Петро Шкраб'юк, Оксана Каліщук, Володимир Клапчук, Роман Корсак, Олег Малярчук, Тетяна Пронь, Василь Футала та ін.

За матеріалами аналізу українсько-польсько-російських відносин підготовлено експертно-аналітичні доповідні й історичні довідки для Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Міністерства закордонних справ

Дослідник центру Богдан Гудь із депутатом Європарламенту Павлом Залевським під час Форуму «Європа–Україна». Ясьонка–Жешув, 2020 р.

*Науковці «Центру дослідження українсько-польських відносин».
Зліва направо: Андрій Боляновський, Юлія Шелеп, Анна Вараниця, Олена Аркуша,
Любомир Хахула, Микола Литвин, Олег Піх, Тарас Горбачевський*

України, Посольства України у Варшаві, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, обласних державних адміністрацій та обласних рад. Спільно з народними депутатами України Михайлом Косівим, Олегом Пянькевичем, Тарасом Батенком підготовлено законопроекти щодо депортованих українців.

Науковці центру пропагували історичні знання у передачах об'єднання «Історична правда» Вахтанга Кіпіані (ZIK, Еспресо), «Машина часу» (5 канал), краєзнавчих передачах Національного радіо, Львівського, Івано-Франківського, Волинського, Тернопільського телерадіокомітетів, «Радіо Свобода», телеканалах Польщі, педагогічній періодиці, соціальних мережах. За участю наших співробітників творилися експозиції Музею визвольної боротьби України, Музею міста (Львівський історичний музей), організовувалися пропам'ятні заходи на честь століття битв Легіону Українських січових стрільців (УСС) на г. Лисоня 1916 р. і с. Конюхи на Тернопіллі 1917 р., численні вшанування в Україні та Польщі жертв депортацій із Надсяння, Лемківщини, Холмщини і Підляшшя. Великий суспільний резонанс 2020 р. мав з'їзд депортованих мешканців із надсянського села Лішня, на який до Львова прибуло понад 300 осіб із різних областей України та Німеччини; членом оргкомітету заходу і головним доповідачем виступив М. Литвин. Перебіг з'їзду висвітлювали національні («Прямий», «П'ятий») і регіональні («Західний інформаційний» та ін.) телеканали. За поданням науковців розпочато відновлення місць перебування Андрея Шептицького у Винниках під Львовом. Надано інформаційно-методичну допомогу Бібліотеці-музею С. Петлюри в Парижі, проведено низку книжкових презентацій й інших науково-просвітницьких заходів у Народному домі м. Перемишля. Ініційовано підготовку краєзнавчих і просопографічних видань про Перемишль та Перемишльську землю (Михайло Козак, Степан Заброварний, Володимир Середа), українців Варшави (Роман Шагала) і Холмщини (Олександр Колянчук).

Розроблено спецкурси для вищих навчальних закладів Львова (О. Аркуша, Т. Горбачевський, М. Литвин, Л. Хахула, А. Вараниця). Підручники Олени Аркуші у співавторстві з Мар'яном Мудрим для 10-го та 11-го класів, закладів загальної середньої освіти «Історія: Україна і світ» (2019) спрямовано на реалізацію компетентісно орієнтованого навчання історії, зокрема розвиток критичного мислення і творчих здібностей у школярів, що вивчають взаємодію української та світової історії.

Державні та громадські органи неодноразово відзначали творчі здобутки науковців. М. Литвин удостоєний звань заслужений діяч науки і техніки України (2007), почесний краєзнавець України (2017), почесний доктор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (2017), медалей НАН України «За виховання наукової зміни» (2013), «За професійні здобутки» (2017), грамоти Міністерства освіти і науки України (2017), почесних відзнак до 100-річчя

ЗУНР Львівської обласної ради, Львівської міської ради (2018). Л. Зашкільняка відзначено Кавалерським хрестом ордена «За заслуги» Польщі, нагородою Люблінського архієпископа «Пам'ять праведників» за заслуги в розвитку діалогу культур, званням почесного професора Жешувського університету ім. королеви Ядвіги (2008). Х. Чушак нагороджено першою премією Першого конкурсу ім. Єжи Ґедройца Посольства Республіки Польща в Україні (2010). Б. Гудь, Л. Хахула (2018) удостоєні Премії ім. Івана Виговського Варшавського університету. Обласні премії в галузі науки і техніки отримали: А. Боляновський, І. Чорновол, О. Піх, Л. Хахула, Т. Горбачевський.

Майбутнє центру – у підготовці польськомовних праць з історії України й україномовних праць з історії Польщі, студій із практик інструменталізації історії, ролі історичної пам'яті в гармонізації міждержавних та міжнаціональних відносин.

Микола ЛИТВИН
Тарас ГОРБАЧЕВСЬКИЙ
Любомир ХАХУЛА

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Микола ЛИТВИН
доктор історичних наук, професор
завідувач відділу

Народився 10 квітня 1957 р. у м. Тернопіль.

1974–1979 рр. – навчався на історико-педагогічному факультеті Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаника.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1979 р.: старший лаборант, стажист-дослідник, молодший науковий, науковий, старший науковий співробітник відділу новітньої історії (1979–1995), завідувач відділу наукових та інформативних видань (1995–2007), завідувач відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (2007–2010), заступник директора з наукової роботи (2010), в. о. директора (2010–2013), директор (2013–2018), завідувач відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (від 2018 р.).

Стипендії і стажування: 1992–1993 рр. – Південно-Східний науковий інститут у Перемишлі; 1992 р. і 2018 р. – Інститут історії Польської академії наук; 1994 р. – Варшавський університет; 1996–1997 рр. – науковий осередок «Карта» у Варшаві; 2002 р. – Університет М. Коперника в Торуні.

Наукові зацікавлення: українсько-польські відносини новітньої доби, Українські визвольні змагання ХХ ст., геополітика державно-соборного процесу в Україні; державотворча праця уряду та Національної Ради ЗУНР, зовнішньополітичні акції дипломатії УНР і ЗУНР, Польської Республіки, Чехословаччини у країнах Європи та Америки, функціонування української військово-політичної еміграції у Польщі, Чехословаччині, Німеччині, Румунії першої половини ХХ ст.; політика пам'яті в Україні та Польщі; просопографія, картографія, джерелознавство, краєзнавство та регіоналістика.

Монографії

Тарас Шевченко: галицький вимір. Львів, 2014. 36 с. (співавт.: Д. Каднічанський, І. Орлевич, О. Серета, Ф. Стеблій, Л. Хахула).

Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр. Харків: Фоліо, 2015. 380 с.

Мойсей українського народу. До 150-річчя від дня народження митрополита Андрія Шептицького. Львів, 2015. 32 с.

Директорія Української Народної Республіки. Серія карт «Українська революція 1917–1921». Київ: Українська картографічна група, 2020. (співавт.: В. Верстюк, В. Грицяк, Р. Сосса).

Розділи в колективних працях

Український патріот, талановитий командарм, громадський діяч: Мирон Тарнавський (1869–1938).

Генерал Мирон Тарнавський (1869–1938): зб. статей і матеріалів / упоряд. В. Стрільчук. Броди, 2011. С. 4–23.

Украинский вопрос в годы Первой мировой войны: проблема исследования. *Народы Габсбургской монархии в 1914–1920 гг.: от национальных движений к созданию национальных государств / отв. ред.: М. Волос, Г. Шкундин. Москва, 2011. Т. 1. С. 179–184.*

ЗУНР: національний і європейський досвід парламентаризму. *Український парламентаризм: проблеми історії та сучасної політичної практики. Київ, 2012. С. 284–292.*

Львів – столиця ЗУНР. Зародження і становлення ЗУНР: жовтень–листопад 1918 р. *Львів. Комплексний атлас / ред. О. Шаблій. Київ: ДНВП «Картографія», 2012. С. 66.*

- Проблеми дослідження українсько-польських відносин новітньої доби. *Від Гадяцької угоди до Європейського Союзу*. Жешів; Львів; Івано-Франківськ, 2012. Т. 3: Польсько-українське стратегічне партнерство: реалії та перспективи. С. 53–56.
- Легіон Українських січових стрільців: військове навчання, виховання, бойовий шлях. *Велика війна 1914–1918 рр. і Україна*. Київ: ТОВ «Видавництво “КЛІО”», 2013. С. 159–179.
- Передумови та наслідки депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя (1944–1951). *Від білих хорватів до українців*: матер. наук. конф. «Русини Закарпаття – хто ми?». (Ужгород, 21 жовт. 2012 р.). Ужгород, 2013. С. 44–56.
- Петро Шкраб'юк: штрихи до біографії. *Шкраб'юк П. Імена близькі й далекі: Україна в національному і світовому вимірах*. Львів, 2013. С. 388–391.
- Проблеми державності та соборності в діяльності уряду ЗУНР. *Українська революція 1917–1921 років: погляд із сьогодення* / Український інститут національної пам'яті; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. С. 106–117.
- Соціально-політичні передумови та наслідки депортаційної акції «Вісла» 1947 р. *Акція «Вісла» – завершальний етап депортації українців Польщі. Історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2013. С. 6–24.
- Суспільно-політичні передумови та етнокультурні наслідки депортаційних акцій у Польщі та СРСР (1944–1951). *Український парламентаризм і політична культура суспільства*. Львів, 2012. С. 121–135.
- Наукові зв'язки українських і польських істориків: здобутки та проблеми дослідження. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України і Польщі*: зб. наук. праць / відп. ред. В. Кравців. Львів, 2014. Вип. 2 (106). С. 3–18.
- Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини. *Україна Тараса Шевченка: історико-краєзнавчі нариси* / упоряд.: Р. Маньковська, В. Мельниченко. Харків: Фоліо, 2014. С. 433–446 (співавт.: Д. Каднічанський, І. Орлевич, О. Середа, Ф. Стеблій).
- Українсько-польські відносини новітньої доби: конфлікт історичної пам'яті. *Пушук І. Волинь та Холмщина в 1943–1944 роках. Українські жертви*. Львів, 2014. С. 3–10.
- Украинская проблема в годы Первой мировой войны. *Неизвестная война*. Москва, 2014. Ч. 1. С. 234–241.
- Дослідження історії краю в краєзнавстві. *Основи краєзнавства*. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. Реєнта; ХНУ імені В. Каразіна; Національна спілка краєзнавців України. Харків, 2015. С. 182–206 (співавт.: В. Голубко, А. Середяк).
- Мужилівичі: його будівничі та літописці. *Цебенко А., Цебенко М. Мужилівичі в суспільно-культурних та релігійних процесах Галичини: історико-краєзнавче дослідження*. Львів, 2015. С. 11–12.
- Утворення національних мілітарних формувань. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна / голова ред. ради М. Литвин; відп. ред. І. Патер; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. С. 187–212.
- Напередодні Листопадового чину. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна / голова ред. ради М. Литвин; відп. ред. І. Патер; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. С. 769–784.
- Від війни до ... війни. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Р. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Харків: Фоліо, 2017. С. 3–19.
- Між історією та політикою: Іван Крип'якевич як вчений і громадський діяч. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Р. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Харків: Фоліо, 2017. С. 311–322 (співавт. Т. Литвин).
- Митрополит Андрей: ідеалом нашого національного життя є наша рідна всенаціональна хата – Батьківщина. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Р. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Харків: Фоліо, 2017. С. 323–337.

- Уроки «польської» / нерадянської доби: замість післямови. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Р. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Харків: Фоліо, 2017. С. 434–441.
- Загрози та перспективи українського державотворення: замість вступу. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 5–11.
- Будуймо Україну разом: післямова. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 442–452.
- Галичина у вирі Великої війни і революції. *Конюхи у Першій світовій війні*. Тернопіль, 2017. С. 3–9.
- Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017 [статті: Міжнаціональні відносини в умовах відродження української та польської державності: Українські та польські соціуми в роки Першої світової війни та вибуху Української революції. С. 82–101; Західно-Українська Народна Республіка: особливості етнодержавотворення. С. 101–112; Українсько-польська війна 1918–1919 років: етапи та геополітичні наслідки. С. 112–122; Російсько-польсько-українська війна 1920 року. С. 122–132; Партійно-політичне протистояння на західних землях України у міжвоєнний період ХХ століття. С. 221–230; Депортаційні акції у Польщі та СРСР/УРСР в 1944–1951 рр.: суспільно-політичні передумови та етнокультурні наслідки. С. 447–457; Соціокультурні особливості функціонування польської громади в незалежній Україні. С. 667–674 (співавт. Я. Кондрач); Українсько-польське наукове співробітництво. С. 694–710; Післямова. Сучасні українсько-польські відносини: актуалізація нових «мобілізаційних» маркерів історії. С. 723–731].
- Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Уряди. Постаті* / упоряд.: М. Литвин, І. Патер, І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018 [статті: Передмова. С. 3–14; Вітовський Дмитро. С. 115–116 (співавт. К. Науменко); Курманович Віктор. С. 128–138 (співавт. К. Науменко); Левицький Кость. С. 142–156 (співавт. К. Науменко); Петрушевич Євген. С. 244–258 (співавт. К. Науменко)].
- Депортації з українсько-польського пограниччя середини ХХ ст. як практика та інструмент репресій політики тоталітарних режимів. *Репресії радянського тоталітарного режиму на західних землях України (1939–1953): причини і наслідки, політика пам'яті* / за ред. В. Ільницького, М. Литвина, М. Галіва. Дрогобич; Херсон: вид. дім «Гельветика», 2019. С. 106–125.
- Возз'єднання/приєднання/інкорпорація Західної України до СРСР/УРСР як конфлікт історичної пам'яті. *Репресії радянського тоталітарного режиму на західних землях України (1939–1953): причини і наслідки, політика пам'яті* / за ред. В. Ільницького, М. Литвина, М. Галіва. Дрогобич; Херсон: вид. дім «Гельветика», 2019. С. 175–190.
- Wokół bitwy o Lwów w 1918 roku. Historia, prawda, terazniejszość. *Jak prowadzić stosunki międzynarodowe w kontekście przeszłości? Diagnozy, recepty, zapis debat* / red. D. Bełowski. Warszawa, 2019. S. 241–255 (співавт.: J. Pisuliński, D. K. Markowski).
- Українсько-польське бойове братерство в антибільшовицькій кампанії липня–вересня 1920 року. *Sojusz Polsko-Ukraiński 1920 roku. Refleksie nad przeszłością – myśl o przyszłości* / pod. red.: I. Matkowskiego i S. Stępnia. Warszawa: Fundacja im. J. Kurtyki, 2020. S. 63–76.
- Союз Петлюри–Пілсудського: відзначення 100-річчя в Україні та Польщі. *Український історичний журнал*. 2020. № 6. С. 234–235 (співавт. Л. Хахула).

Статті в наукових виданнях

- Галицькі осередки у Радянській Росії (1920 рік). *Студії з історії Української революції 1917–1921 років: на пошану Руслана Яковича Пирого*: зб. наук. праць / голова редкол. В. Верстюк. Київ, 2011. С. 344–356.
- Історія та культурологія. *Наука західного регіону України (1990–2010)*. Львів, 2011. С. 384–395.
- Леонтій Войтович: вірний лицар музи Клію. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 20: Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. С. 5–14.

- На службі Клію і Україні: до 70-річчя Степана Дмитровича Гедея. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки*. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гедея. С. 6–10.
- Питання українсько-польських відносин у науковій спадщині та громадській діяльності Ярослава Ісаєвича. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 5–12.
- Проблеми археології західного регіону України. *Бюлетень Західного наукового центру*. 2011 / НАН України, МОНМС України, Західний науковий центр. Львів, 2011. С. 98–105 (співавт. О. Ситник).
- Депортації українців з Надсяння, Лемківщини, Холмщини і Підляшшя 1944–1951 років: основні етапи та етнополітичні наслідки. *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. 20–21. С. 311–319.
- Перспективи академічного українознавства. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / голова редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 21: Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 492–499.
- Фінансово-господарська діяльність ОУН і УПА. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / упоряд. і наук. ред.: О. Стасюк, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 297–305.
- Українсько-польська війна 1918–1919 років як конфлікт історичної пам'яті. *Україна–Європа–Світ*. Міжнар. зб. наук. праць / гол. ред. Л. М. Алексієвець. Тернопіль, 2012. Вип. 10. С. 106–111 (Серія «Історія, міжнародні відносини»).
- Волинська трагедія: через історію до порозуміння. Спроба перегляду історичних взаємостереотипів. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 258–261 (співавт. Л. Хахула).
- Зарубіжне українознавство: здобутки та перспективи дослідження. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / голова редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 3–11.
- III наукові читання імені академіка Я. Ісаєвича. *Український історичний журнал*. 2013. № 4. С. 223–225 (співавт. О. Серєда).
- Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині. *Краєзнавство*. 2014. Вип. 1 (86). С. 10–19 (співавт.: Д. Кадничанський, І. Орлевич, О. Серєда, Л. Хахула).
- Польсько-українсько-російська війна 1920 року. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 20–31.
- Українсько-польські зв'язки у гуманітарній сфері. Стан та перспективи розвитку. *Spheres of culture*. Lublin, 2014. Vol. 9. S. 16–29.
- Украинская проблема в годы Первой мировой войны. *Знание – сила*. 2014. № 9. С. 82–87.
- Андрей Шептицький: суспільно-культурні ініціативи, державно-політичний чин (До 150-річчя від дня народження). *Вісник НТШ*. Львів, 2015. Ч. 53–54. С. 37–43.
- Шевченків стяг стрілецької звитяги. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. С. 261–267.
- Російська військова адміністрація та соціум Львова у 1914–1915 роках. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. кол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 26. С. 202–210.
- Війна в українській історії: російський чинник, західноукраїнський контекст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 379–389.

- Українсько-польські наукові зв'язки у гуманітарній сфері. За матеріалами наукової доповіді на засіданні Бюро Відділення історії, філософії і права НАН України 27 листопада 2014 року. *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 3. С. 73–83.
- Західно-Українська Народна Республіка: досвід та уроки державотворення. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2015. Спецвипуск II. С. 67–74.
- Український та польський політикум у період відродження національних держав (1914–1918). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 26–44.
- Українсько-польські наукові зв'язки у гуманітарній сфері (1991–2016 рр.). *Проблеми всесвітньої історії*. 2016. № 2. С. 203–218.
- VI наукові читання імені академія Я. Д. Ісаєвича. *Український історичний журнал*. 2016. № 3. С. 231–233 (співавт. Л. Хахула).
- Від відповідального редактора. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 5–6.
- Іван Крип'якевич як історик, бібліофіл, громадсько-політичний діяч. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин. НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 527–534 (співавт. Т. Литвин).
- Краєзнавчі студії Івана Крип'якевича. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Спецвипуск III. С. 362–371.
- VII наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича. *Український історичний журнал*. 2017. № 2. С. 231–234.
- Львів історичний. Наукові здобутки вчених академічних установ та вищих навчальних закладів. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 181–186.
- The chronicle of the Ukrainian Liberation movement of the middle of the century on the Ukrainian–polish border. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2018. № 7. С. 209–210.
- How and why do politicians use history. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2019. № 10. С. 196–199.
- Українська спільнота пам'яті в Польщі (друга половина XX – початок XXI ст.). *Східноєвропейський історичний вісник*. 2019. № 12. С. 178–191.
- Obertyn. Obergin. Opowieść o życiu miasteczka. *Український історичний журнал*. 2019. № 3. С. 207–212.
- Західноукраїнський вересень 1939 р.: маркери політики пам'яті. *Український історичний журнал*. 2019. № 5. С. 25–35.
- Czy Ukraina była osamotniona w dobie nowożytnej? *Pamięć i sprawiedliwość*. 2019. Nr 33. S. 547–553.
- Wojna polsko-ukraińska 1918–1919 jako przedmiot i podmiot polityki historycznej. *Pamięć i sprawiedliwość*. 2019. Nr 34. S. 547–553.
- Військові освітні заклади Львова у XIX – першій третині XX століть. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 12. С. 31–49 (співавт.: Т. Горбачевський, А. Щеглов).

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Особливості еміграції та рееміграції в міжвоєнній Польщі. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2014. Вип. 7. С. 227–230 [на кн.]: Шваб А. Еміграційна політика Польщі (1918–1939): монографія. Луцьк, 2014. 492 с. (співавт. Л. Хахула).
- [Рец.]: *3 історії західноукраїнських земель*. Львів, 2014–2015. Вип. 10–11. С. 300–303 [на кн.]: Пасіцька О. Львів і львів'яни: український соціум та промисел (20–30-ті рр. XX ст.). Львів, 2014. 400 с.
- [Рец.]: *Український історичний журнал*. 2019. № 5. С. 202–208 [на кн.]: Kolańczuk A. Ukraińscy. Emigranci polityczni w życiu naukowym, kulturalnym, społecznym i gospodarczym Drugiej Rzeczypospolitej. Przemysł: Południowo-Wschodni instytut naukowy w Przemysłu, 2017. 392 s.; Колянчук Олександр. За нашу і вашу свободу. Учасники Українських визвольних змагань 1917–1921 рр.: місце пам'яті в Польщі. Довідник. Дрогобич: Вид-во «Коло», 2018. 288 с.

- [Рец.]: *National Academy of Managerial Staff Culture and Arts Herald*. 2019. N 1. S. 442–444 [на кн.]: Литвин Сергій. Симон Петлюра у боротьбі за самостійну державу. Київ: Смолоскип, 2017. 680 с.
- [Рец.]: Український націоналізм: суспільний та особистісний виміри. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2019. № 4 (спецвипуск). С. 155–159 [на кн.]: Посівнич М. Степан Бандера. Стрий: Щедрик, 2018. 332 с.; Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920–1939 рр. Спогади, документи, світлина / упоряд. і відп. ред. А. Сова. Львів: Априорі, 2018. 816 с.
- [Рец.]: У пошуку забутої незалежності. *Lithuanian Historical Studies*. 2019. Vol. 23. S. 189–194 [на кн.]: Петрик А. «Світло та тіні» Першої республіки: Литовська держава у 1918–1944 рр. Київ: Гілея, 2018. 320 с. (співавт. О. Лукачук).
- [Рец.]: Коротка історія Польщі: інструмент формування національної пам'яті. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 12. С. 209–211 [на кн.]: Путівник з історії Польщі. 966–2016 / Інститут національної пам'яті. Warszawa, 2016. 218 s.
- [Рец.]: Станиславів та Станиславівщина: локальна історія новітньої доби. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 12. С. 212–216 [на кн.]: W obliczu nowej rzeczywistości. Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w latach 1918–1923 / red. nauk. M. Kardas, A. Adrian Ostanek, P. Semków. Warszawa; Iwano-Frankiwnsk, 2018. T. 1: Polityka–Wojskowość. 286 s.; W obliczu nowej rzeczywistości. Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w latach 1918–1923 / red. nauk. M. Kardas, A. Adrian Ostanek, P. Semków. Warszawa; Iwano-Frankiwnsk, 2018. T. 2: Administracja–Kultura. 274 s.
- [Рец.]: Друга світова війна: український вимір. *Військово-науковий вісник*. Львів, 2020. Вип. 33. С. 311–315 [на кн.]: Середницький Я. Павло Шандрук. Друга світова війна. Львів: Каменяр, 2018. 278 с.

Статті в інших виданнях

- Українські визвольні змагання на Тернопіллі у першій половині ХХ ст. *Лев Зацний в національно-визвольному русі першої половини ХХ століття*: матер. наук.-практ. конф. Козова, 2011. С. 4–9.
- «Маємо з'ясувати механізми націєтворення...»: інтерв'ю. *За вільну Україну плюс*. 2011. 1 груд.
- Народ хотів об'єднання, але... 22 січня українці офіційно відзначають День соборності України: інтерв'ю. *Експрес*. 2011. 20–27 січ. (Запис І. Лопух).
- ЗУНР: уроки державотворення. *Львівщина*. 2012. 2 листоп.
- Передумови та наслідки депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя (1944–1951). *Від білих хорватів до українців*: матер. наук. конф. «Русини Закарпаття – хто ми?» (Ужгород, 21 жовт. 2012 р.). Ужгород, 2013. С. 44–56.
- Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: здобутки та перспективи досліджень. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2012. С. 10–22.
- Наукові читання імені академіка Ярослава Ісаєвича. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2012. С. 192–197 (співавт. О. Середа).
- Академія до 125-ліття від дня народження видатного українського історика Івана Крип'якевича. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень* / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2012. С. 197–199.
- Петро Шкраб'юк: штрихи до біографії. *Шкраб'юк П. Імена близькі й далекі: Україна в національному і світовому вимірах*. Львів, 2013. С. 388–391.
- Президент «Швейцарії Сходу». Політичний портрет Євгена Петрушевича. *Воля народу*. 2013. 6, 13 черв.
- Галичани встановили державу за три години. *Українська правда*. 2013. 1 листоп. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/11/1/138906/>
- 1946 рік. Війна після війни. *Лемківський календар на 2016 рік*. Львів, 2015. С. 13–14.
- «Як громадянин і фахівець з історії я – типовий соборник»: інтерв'ю записав Б. Залізник. *Слово «Просвіти»*. 2015. 27 квіт.

- Волонтерський рух в Україні: історія та сучасність. *Людина і техніка у визначних битвах світових воєн ХХ ст.*: тези Міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 15–17 черв. 2017 р.). Львів, 2017. С. 13–17.
- Війни проти ЗУНР 1918–1919 рр.: передумови, етапи та геополітичні наслідки. *Історія в рідній школі*. 2019. № 1–2. С. 4–10.
- Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923): уроки історії. До 100-річчя ЗУНР. *Історія в рідній школі*. 2019. № 1–2. С. 19–26.

Енциклопедичні статті

- Велика Українська Енциклопедія*. Т. 1. Київ, 2016 [статті: Академічна громада. С. 479; Академічне братство. С. 480–481; Академічний кружок. С. 481–482].
- Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.*: Т. 8. Київ, 2011 [статті: Польська військова організація. С. 379 (співавт. І. Лісевич); Польська ліквідаційна комісія. С. 379]; Т. 9. Київ, 2012 [статті: Сейбр-Світло. С. 506; Стелецький Борис Семенович. С. 844–845 (співавт. К. Науменко)].
- Енциклопедія історії України. Україна – Українці*. Кн. 2. Київ: Наукова думка, 2019 [статті: Українська Галицька армія. С. 551–555; Українсько-польська війна 1918–1919; Польсько-українська війна 1918–1919. С. 807–810].
- Енциклопедія Львова*. Т. 4. Львів, 2012 [статті: Левицький Йосип. С. 64–65 (співавт. П. Гуцал); Матіїв Іван. С. 558–559 (співавт. П. Гуцал)].
- Енциклопедія сучасної України*. Т. 11. Київ, 2011 [статті: Зубов Володимир Кирилович. С. 30 (співавт. К. Науменко); Іванов Володимир Степанович. С. 95 (співавт. К. Науменко); Іванов Євграф Дмитрович. С. 98 (співавт. К. Науменко); Іванов Микола Петрович. С. 102 (співавт. К. Науменко); Ігнатович Володимир Євграфович. С. 187 (співавт. К. Науменко); Ігнатович Микола Євграфович. С. 188 (співавт. К. Науменко); Ізергін Сергій Михайлович. С. 218 (співавт. К. Науменко); «Ісаєвич Ярослав Дмитрович». С. 527; «Ісаїв Володимир Костянтинівич». С. 528 (співавт. К. Науменко); Ісаїв Іван Георгійович. С. 528 (співавт. К. Науменко)].
- Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: у 2-х т.* Т. 1: А–К. Львів, 2011 [стаття: Крип'якевич Іван Петрович. С. 673–674].
- Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголови ред. ради М. Литвин, І. Соляр та ін.*: Т. 1. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018 [статті: Андрух Іван Антонович (співавт. К. Науменко). С. 48–49; Артилерія ГА. С. 81 (співавт. Л. Кривизюк); Бербецький Леон. С. 115; Бережанська окружна військова команда (ОВК). С. 116; Бредов Микола-Павло-Костянтин Емілійович. С. 174–175; Віденська Збірна станиця Галицької Армії. С. 259; Військове будівництво ЗУНР (співавт. П. Ткачук). С. 265–266; Вітовський Дмитро. С. 271–272; Вітошинський-Доброволя Йосиф. С. 274; Вовчухівська операція ГА (16.02.–18.03.1919) (співавт. Я. Марченко). С. 279–281; Вольф Арнольд. С. 29; Галицька армія (ГА). С. 311–316; Галицький організаційний комітет КП(б)У 1920 (Галоргком). С. 322; Генбачов Володимир Йосипович. С. 350–351; Греков (Греків) Олександр Петрович. С. 408; Герега Петро (Олесь, Олександр) Федорович. С. 455; Дельвіг Сергій Михайлович. С. 480; Державний Секретаріат Військових Справ (ДСВС). С. 503; Долуд Андрій Данилович. С. 575; Єнджеєвський Владислав. С. 631; Жандармерія Західно-Української Народної Республіки. С. 638; Желіговський Люціан. С. 640]; Т. 2. 2019 [статті: Залізнична (залізнодорожна) військова управа (ЗВУ) УГА. С. 42; Західно-Українська Народна Республіка. С. 54–64 (співавт. М. Кугутяк); Зелінський Зигмунд. С. 82–83; Золочівська окружна військова команда. С. 92; Івашкевич Вацлав. С. 109 (співавт. Л. Хахула); Інваліди Української Галицької Армії. С. 114; Ітендатура Української Галицької Армії. С. 119; Інтернування вояків Української Галицької Армії. С. 119–120; Какурін М. Є. С. 149; Капустянський М. О. С. 183–184; Кіннота (кавалерія) УГА. С. 284–286; Коломийська окружна військова команда. С. 243–244; Комбатантські українські організації. С. 252–253; Консульські і закордонні представники Західно-Української Народної Республіки. С. 268–270; Кравс Антін. С. 311–312; Крип'якевич І. П. С. 325 (співавт. Т. Литвин); Курах М. С. С. 352–353; Курманович Віктор. С. 360–361; Липа І. Л. С. 421; Личаківський цвинтар. С. 436–437 (співавт. Л. Хахула); Луценко І. С. 486–487; Лямезан-Халінс Роберт. С. 488; Мариневич М. П. С. 518; Мішковський (Мишковський, Мешковський)

Є. В. С. 640; Науменко К. Є. С. 699; Начальна Команда Галицької Армії. С. 709–7124; Озброєння Української Галицької Армії. С. 746–747; Окружні військові команди. С. 749–750; Омелянович-Павленко І. В. С. 781–782; Омелянович-Павленко М. В. С. 782; Карта «Західно-Українська Народна Республіка». С. 58–60]; Т. 3. 2020 [статті: Перемишська окружна військова команда. С. 95; Подвійський Микола Ілліч. С. 176–177 (співавт. Б. Паска); Польське військо. С. 191–193; Польські військові цвинтарі та поховання 1918–20. С. 199 (співавт. Л. Хахула); Польсько-радянська війна 1920. С. 200–202; Польсько-українська війна 1918–19. С. 202–209; Порохівський Гнат Єрмилович. С. 232–233; Пухальський Станіслав. С. 283–284 (співавт. Б. Паска); Ридз-Смігли Едвард. С. 326; Росія радянська (Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка, Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка) і Західно-Українська Народна Республіка. С. 349–351; Сікорський Владислав Євгеніуш. С. 429; Сталін (Джугашвілі) Йосип Віссаріонович. С. 484; Станіславівська окружна військова команда. С. 484; Стефанів Гнат Петрович. С. 498–499; Стрийська окружна військова команда. С. 529].

Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Уряди. Постаті / упоряд.: М. Литвин, І. Патер, І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018 [статті: Передмова. С. 3–14; Вітовський Дмитро. С. 115–116 (співавт. К. Науменко); Курманович Віктор. С. 128–138 (співавт. К. Науменко); Левицький Кость. С. 142–156 (співавт. К. Науменко); Петрушевич Євген. С. 244–258 (співавт. К. Науменко)].

Наукове редагування, упорядкування

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України [2011–2016]. *Інформаційний бюлетень* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. Крип'якевича. Львів, 2012–2017.

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / голова ред. М. Литвин. НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 20: Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. Львів, 2011. 822 с.; Вип. 21: Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. Львів, 2012. 964 с.; Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. Львів, 2012. 588 с.; Вип. 23. Львів, 2013. 706 с.; Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті, подій та обставин. Львів, 2014. 462 с.; Вип. 25: Тарас Шевченко і Соборна Україна. Львів, 2014. 608 с.; Вип. 26. Львів, 2015. 376 с.; Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. Львів, 2015. 442 с.; Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Львів, 2016. 716 с.; Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. Львів, 2017. 374 с.

Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 3–4. Львів, 2010–2011. 348 с.; Вип. 5. Львів, 2012. 264 с.; Вип. 6. Львів, 2013. 282 с.; Вип. 7. Львів, 2014. 266 с.; Вип. 8. Львів, 2015. 358 с.; Вип. 9. Львів, 2016. 340 с.; Вип. 10. Львів, 2017. 174 с.; Вип. 11. Львів, 2018. 192 с.; Вип. 12. Львів, 2019. 228 с.

Атлас історії української державності: Українські землі від найдавніших часів до сьогодення / авт.-упоряд.: В. Грицеляк, І. Дикий, І. Ровенчак; редкол.: Л. Войтович, А. Гречило, В. Грицеляк, І. Дикий, М. Литвин, Р. Новоженець, І. Ровенчак, Р. Шуст. Львів: НВФ «Карти і атласи», 2013. 128 с. Обвинувачується Михайло Сорока: слідчі справи 1940–1950-х років / упоряд. Ю. Зайцев; член редкол. М. Литвин. Київ, 2014. 271 с.

Голик Р. Й. Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині / наук. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. Крип'якевича. Львів, 2015. 424 с.

Буквар Івана Федоровича 1574 року. Путівник / упоряд.: І. Жук, М. Литвин, А. Миронюк. Львів, 2015. 116 с.

Історичні та культурологічні студії / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. 478 с.

Давидюк Руслана. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів; Рівне, 2016. 704 с.

- Хахула Любомир. «Різуни» чи побратими? Сучасні польські дискурси про Україну / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. 244 с.
- Галичина: історія, політика, культура: в 11-ти т. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна / голова ред. ради М. Литвин; відп. ред. І. Патер; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 900 с.
- Проект «Україна». Австрійська Галичина / авт.-упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2016. 410 с.
- Чин Святого Василя Великого: із народу – народові / член редкол. М. Литвин та ін. Шяуляй, 2017. 413 с.
- Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі / авт.-упоряд. М. Р. Литвин. Харків: Фоліо, 2017. 444 с.
- Українсько-польські відносини. Новітня доба / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 732 с.
- Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 454 с.
- Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Уряди. Постагі / упоряд.: М. Литвин, І. Патер, І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. 350 с.
- Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2014–2017 рр. / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. 840 с.
- Репресії радянського тоталітарного режиму на західних землях України (1939–1953): причини і наслідки, політика пам'яті / за ред. В. Ільницького, М. Литвина, М. Галіва. Дрогобич; Херсон: вид. дім «Гельветика», 2019. 268 с.
- Гайова О., Перун М. На скелі віри. Митрополит Андрей Шептицький / ред. кол. М. Литвин та ін. Львів: Апріорі, 2019. 546 с.
- Іван Іванець (1893–1946). Стрільцькі мемуари, творча спадщина / упоряд.: А. Яців, Р. Яців; наук. ред. М. Литвин. Львів, 2019. 476 с.
- Західно-Українська Народна Республіка. Серія карт «Українська революція 1917–1921» / кер. авт. кол. М. Литвин. Київ: Українська картографічна група, 2019. 2,37 д. а.
- Повсякденне життя галичан в ХІХ – першій половині ХХ століття / авт.-упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. 352 с.
- Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголови ред. ради М. Литвин, І. Соляр та ін. Івано-Франківськ, 2020. Т. 3. 688 с.

Олена АРКУША
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народилася 27 квітня 1970 р. у м. Львів.

У 1992 р. закінчила історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1992 р.: аспірантка (1992–1995), історик-архівіст (1995–1997), молодший науковий (1997–1998), науковий (1998–2000), старший науковий співробітник відділу новітньої історії (2001–2018), старший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (від 2019 р.).

У 1997 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Українське представництво в Галицькому сеймі (1889–1901 роки)».

Стипендії: Каси ім. Ю. Мянорського, фонду Королеви Ядвіги, Музею історії Польщі, Студій Східної Європи Варшавського університету, Президента України та Президії НАН України для

молодих учених, Американської ради наукових товариств. Неодноразово проходила наукові стажування в Ягеллонському університеті, Педагогічному університеті ім. Комісії національної освіти у Кракові, Варшавському університеті.

Брала участь у спільному міжнародному науковому проєкті Львівського національного університету ім. І. Франка та Педагогічного університету ім. Комісії національної освіти у Кракові «Львів: місто – суспільство – культура».

Наукові зацікавлення: історія України кінця XVIII – початку XX ст., формування модерної політичної культури та національної ідентичності, українсько-польські відносини, історія українського парламентаризму, культурно-інтелектуальна історія України XIX ст., історична біографістика, історія повсякденного життя, джерела та методологія досліджень з історії України XIX–XXI ст., історія сучасної російсько-української війни, підручникотворення.

Підручники, посібники

Час народів. Історія України XIX століття: навч. посібн. / за заг. ред. М. М. Мудрого. Львів: Вид-во «Літопис», 2016. 408 с. (співавт.: К. К. Кондратюк, М. М. Мудрий, О. М. Сухий).

Історія. Україна і світ. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Генеза, 2018. 288 с. (співавт. М. М. Мудрий).

Історія: Україна і світ. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Генеза, 2019. 304 с. (співавт. М. М. Мудрий).

Історія: Україна і світ. Громадянська освіта. 10 клас: навч. матеріали / Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України». Харків: Інтелект України, 2020. Ч. 1. 64 с. (співавт.: І. В. Гавриш, М. М. Мудрий, Р. Я. Пастушенко, Л. М. Хлипавка).

Історія: Україна і світ. Громадянська освіта. 10 клас: навч. матеріали / Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України». Харків: Інтелект України, 2020. Ч. 2–3. 88 с. (співавт.: І. В. Гавриш, М. М. Мудрий, Р. Я. Пастушенко, Л. М. Хлипавка).

Історія: Україна і світ. Громадянська освіта. 10 клас: навч. матеріали / Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України». Харків: Інтелект України, 2020. Ч. 3–4. 72 с. (співавт.: І. В. Гавриш, М. М. Мудрий, Р. Я. Пастушенко, Л. М. Хлипавка).

Історія: Україна і світ. Громадянська освіта. 10 клас: навч. матеріали / Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України». Харків: Інтелект України, 2020. Ч. 5–6. 80 с. (співавт.: І. В. Гавриш, М. М. Мудрий, Р. Я. Пастушенко, Л. М. Хлипавка).

Колективні монографії

Національна політика царського і провінційних урядів. *Аркуша О. Г., Верстюк В. Ф., Віднянський С. В. та ін. Національне питання в Україні XX – початку XXI ст.: історичні нариси* / ред. рада: В. М. Литвин (голова); відп. ред. В. А. Смолій, кер. авт. кол. Л. Д. Якубова. Київ: Ніка-Центр, 2012. С. 75–98.

«Найсильніший інтелект з-поміж політичних діячів Галицької України»: громадсько-політична біографія Євгена Олесницького. Вступ. стаття. *Олесницький Є. Сторінки з мого життя* / упоряд.: М. М. Мудрий, Б. О. Савчик. Львів: Медицина і право, 2011. С. 15–129.

Формування образу «ідеального» українського депутата: історія і сучасність. *Український парламентаризм і політична культура суспільства* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. С. 27–69.

Галицький політикум. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна / голова ред. ради М. Литвин; відп. ред. І. Патер; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. С. 49–100.

Статус краю. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна / голова ред. ради М. Литвин; відп. ред. І. Патер; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. С. 17–48.

Stosunki ukraińsko-polskie w Galicji w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku. O czym mówi i o czym milczy ukraińska historiografia. *Polacy i ich sąsiedzi w Europie Środkowej. Związki polityczne i ich odbicie w historiografii* / red.: A. Cetnarowicz, S. Pijaj. Warszawa: Wyd-wo DiG, 2016. S. 69–93.

- Громадські дискусії про формування модерної національної ідентичності українців Галичини в середині XIX – на початку XX століття. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.)* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 17–45.
- Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років* / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018 [статті: Те, що стає історією (Передмова). С. 9–24; Суспільні настрої в Україні напередодні та на початку воєнного конфлікту 2014 року: безсилля держави, сила людини. С. 25–69; Combat-ua. С. 318–332; Крила Фенікса. С. 397–416; Не будь байдужим. С. 443–452; Янголи милосердя. С. 478–489].

Статті в наукових виданнях

- Місце Львова в дискусіях про національний характер Східної Галичини на зламі XIX–XX століть. *Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць* / за ред. О. Аркуші, М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 1: Влада і суспільство [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск 2012]. С. 365–410.
- Історичні дослідження в інтелектуальних та політичних контекстах півдавстрійської Галичини. *Вісник Львівського університету. Серія історична* / за ред. Р. Сіромського та Р. Тарнавського. Львів, 2014. Вип. 50: До 75-річчя історичного факультету. С. 19–41 (співавт. Мудрий).
- XIX-wieczna arystokracja polska w Galicji Wschodniej wobec ruskich (ukraińskich) aspiracji narodowych. *Krakowskie Pismo Kresowe. Pismo pod patronatem naukowym Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ oraz Instytutu Historii UJ* / red. A. Świątek. Kraków, 2012. R. 4 (2012): Galicja jako pogranicze kultur. S. 145–171 (співавт. М. Mudryj).
- «Высказати ясно и полякамъ, и Европе»: Європа в уявленнях галицьких українців XIX – початку XX століття. *Nowa Ukraina. Zeszyty historyczno-politologiczne* / Uniwersytet Jagielloński, Instytut Historii; Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska, Instytut Stosunków Międzynarodowych. Kraków; Przemysł, 2012. Nr 12. S. 15–41 (співавт. М. Мудрий).
- Від січневого повстання до захисту вітчизни «на кресах»: еволюція політичної програми східно-галицької шляхти в другій половині XIX – на початку XX століття. *Galicja a powstanie styczniowe* / pod red. M. Hozzowskiej, A. Kawalec i L. Zaszkilniaka. Warszawa; Rzeszów: Wyd-wo DiG, 2013. S. 391–410.
- Образ Австрії у висвітленні українських істориків Галичини другої половини XIX – початку XX століття. *Historia – mentalność – tożsamość. Rosja i Europa Zachodnia w polskiej i ukraińskiej historiografii XIX i XX wieku* / pod red. E. Koko, M. Nowak i L. Zaszkilniaka. Gdańsk: Uniwersytet Gdański, 2013. S. 182–195.
- Повсякденне життя українського інтелігента у Львові кінця XIX – початку XX століття (за матеріалами фонду родини Грушкевичів). *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura. Studia z dziejów miasta* / red. nauk. K. Karolczak i Ł. T. Sroka. Kraków: Wyd-wo naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2014. T. IX: Życie codzienne miasta. S. 210–243.
- Політичні настрої селянства в гуцульських повітах Галичини другої половини XIX – початку XX століття. *Lemkowie, Bojkowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa* / red. nauk.: B. Halczak, S. Dudra, R. Drozd i in. Słupsk; Zielona Góra; Świdnik: Uniwersytet Zielonogórski, 2014. T. 5. S. 19–38.
- Вибори в Галичині другої половини XIX – початку XX століття: до проблеми політичної модернізації українського суспільства. *Парламентаризм в Центрально-Східній Європі: історія, національні особливості, сучасні тенденції*: зб. наук. праць / НАН України, Київський університет права, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Київ: Ліра-К, 2015. С. 22–32.
- Щоденники Теофіла Грушкевича як джерело до вивчення світогляду української інтелігенції в Галичині кінця XIX – початку XX століття. *Україна XX століття: культура, ідеологія, політика* / відп. ред. В. Даниленко; НАН України, Інститут історії України. Львів: Растр-7, 2015. Вип. 20. С. 236–262.
- Andrzej Potocki: życie i śmierć c.k. namiestnika galicyjskiego na tle stosunków polsko-ukraińskich przełomu XIX–XX stuleci. *Między polityką, historią a pamięcią historyczną. Studia z dziejów Polski okresu*

porozbiorowego / pod red. W. Łazugi i S. Paczosa [Publikacje Instytutu Historii, 128]. Poznań, 2015. S. 189–203.

- «Ми не знаємо кордонів»: моделі поведінки польських землевласників у Східній Галичині зламу XIX–XX століть щодо українців. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 5–61.
- Представники політичної еліти Галичини у Львові початку XX століття: між офіційним і приватним просторами. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / за ред. О. Аркуші, О. Віниченка, М. Мудрого. Ч. 1. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2016]. С. 272–309.
- «Вимагаєте від нас поваги до шляхетської старовини?»: роздуми українських інтелектуалів XIX – початку XX століття про роль спадщини Речі Посполитої у формуванні модерної української нації. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 27–55.
- Rusini galicyjscy drugiej połowy XIX – początku XX wieku między ukraińskim a wszechruskim wariantem tożsamości narodowej. *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace historyczne*. Kraków, 2017. N 144. Z. 2: Kształty galicyjskich tożsamości / pod red. A. Świątka. S. 277–302.
- «Під безпечним дахом шаліє хуртовина обструкції»: нова тактика українського представництва в Галицькому сеймі на початку XX століття. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2019. Спецвипуск: до 75-річчя проф. К. Кондратюка. С. 277–303.

Статті в інших виданнях

- Щоденники Теофіла Грушкевича як джерело до вивчення світогляду української інтелігенції в Галичині кінця XIX – початку XX століття. *Книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база*: тези доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 17–18 трав. 2012 р.). Львів, 2012. С. 127–131.
- Соціально-професійна група українських адвокатів у Галичині другої половини XIX – початку XXI століття: методологія і контексти досліджень. *Адвокатура України: історія і сучасність*: матер. Всеукр. круглого столу (Київ, 25 січ. 2013 р.). Київ; Тернопіль, 2013. С. 63–67.
- «Органічна праця»: з досвіду південно-східної Галичини. *Zaxid.net*. 2011. 25 листоп. URL: https://zaxid.net/organiczna_pratsya_z_dosvidu_pidavstriyskoyi_galichini_n1241909
- Межі безвідповідальності. *Zaxid.net*. 2012. 13 січ. URL: https://zaxid.net/mezhi_bezvidpovidalnosti_n1245284
- Українсько-польські дискусії про Львів у кінці XIX – на початку XX століття. *Zaxid.net*. 2012. 24 трав. URL: https://zaxid.net/ukrayinskopolski_diskusiyi_pro_lviv_u_kintsi_hih__na_pochatku_hh_stolittya_n1255890
- Львів початку XX століття очима українського інтелігента. *Zaxid.net*. 27 липня. URL: https://zaxid.net/lviv_pochatku_hh_stolittya_ochima_ukrayinskogo_inteligenta_n1261006
- Виборча система в Галичині у другій половині XIX – на початку XX століття. *Zaxid.net*. 2012. 6 верес. URL: https://zaxid.net/viborcha_sistema_v_galichini_u_drugiy_polovini_hih__na_pochatku_hh_stolittya_n1264478
- Виборчі зловживання в Галичині у другій половині XIX – на початку XX століття. *Zaxid.net*. 2012. 8 листоп. URL: https://zaxid.net/viborchi_zlovzhivannya_v_galichini_u_drugiy_polovini_hih__na_pochatku_hh_stolittya_n1270165
- Від наукового редактора. Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Жовква: Місіонер, 2015. С. 5–9.

Рецензії

- [Рец.]: Про мистецтво політичної гри. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 429–439 [на кн.]: Waldemar Łazuga. Kalkulować... Polacy na szczytach s.k. monarchii. Poznań: Wyd-wo «Zysk i s-ka», 2013. 458 s.

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.: Т. 8. Київ, 2011 [статті: Подоляки. С. 310–311; Потоцький Анджей. С. 453–454]; Т. 9. Київ, 2012 [статті: Сеймова угода 1914. С. 507; Сембратович Йосиф. С. 521; Сембратович Сильвестр. С. 521].

Енциклопедія Львова / за ред. А. Козицького. Т. 4. Львів: Літопис, 2012 [стаття: Марков Осип (Йосиф). С. 520–521].

Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія. Т. 1. Івано-Франківськ, 2018 [статті: Галичина. С. 325–329 (співавт. М. Мудрий); Австро-Угорщина (Австро-Угорська монархія). С. 23–28 (співавт. М. Мудрий); Барвінський Богдан. С. 90–91; Барвінський Олександр. С. 91–92; Галицький крайовий сейм. С. 320–322].

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія / ред.: О. Купчинський, О. Савула, Н. Федорчак; Наукове товариство ім. Шевченка; НАН України, Інститут енциклопедичних досліджень: Т. 1. Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [статті: Австрія. С. 67–76 (співавт. М. Мудрий); Барвінський Олександр. С. 442–449]; Т. 2. Київ; Львів; Тернопіль, 2014 [стаття: Будзиновський В'ячеслав. С. 375–378]; Т. 3. Київ; Львів; Тернопіль, 2016 [стаття: Галицький крайовий сейм. С. 383–390]; Т. 4. Київ; Львів; Тернопіль, 2019 [стаття: Грушкевич Теофіл. С. 405–407].

У ратуші міста Львова... Від бурмістрів до міських голів: Довідник / упоряд.: І. Мацевко, М. Мудрий. Львів: Галицька видавнича спілка, 2016. 84 с.: іл. [статті: Президенти Львова. С. 40; Зем'ялковський Флоріан. С. 41; Ясінський Олександр. С. 41; Гноїнський Міхал. С. 42; Домбровський Вацлав. С. 42; Мохнацький Едмунд. С. 42; Малаховський Годзімір. С. 42–43; Міхальський Міхал. С. 43; Цюхцінський Станіслав. С. 43–44; Нойманн Юзеф. С. 44; Рутовський Тадеуш Клеменс. С. 44–45].

Годзімір Малаховський. *Інтерактивний Львів*. 2020 / URL: <https://lia.lvivcenter.org/uk/persons/malachowski-godzimir>

Наукове редагування, упорядкування

Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць / за ред. О. Аркуші й М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 1: Влада і суспільство. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2012]. 476 с.

Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць / за ред. О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Львів, 2012. Т. 8. Ч. 1: Культура, освіта, наука, церква. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2012]. 432 с.

Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття / наук. ред. О. Аркуша; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Жовква: Місіонер, 2015. 372 с.

Історичні та культурологічні студії / відп. ред. М. Литвин, заст. відп. ред. О. Аркуша; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. 478 с.

Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / за ред. О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Ч. 1. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2016]. 396 с.

Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / за ред. О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Ч. 2. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2017]. 476 с.

Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. 816 с.

Андрій БОЛЯНОВСЬКИЙ
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 13 листопада 1974 р. у м. Львів.

У 1996 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. Аспірант, згодом докторант кафедри нової і новітньої історії цього університету.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2007 р.: науковий (2007–2008), старший науковий співробітник відділу» (від 2008 р.).

У 2000 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Нацистська окупаційна політика в Галичині у контексті гітлерівського “нового порядку” в Європі (липень 1941 р. – липень 1944 р.)».

У 2013 р. – докторську дисертацію на тему «Іноземні військові формування у Збройних силах Німеччини (1939–1945 роки)».

Стипендіат Німецького історичного інституту у Варшаві (2002), Фондації Петра Яцика (2003), Фонду Мянновського (2003), Фонду Герди Генкель (Gerda Henkel Stiftung, (2007–2008)).

У 2005 р. – наукове стажування (Visiting Scholar) у Лондонському Метрополітенському університеті (London Metropolitan University).

У 2017 р. – наукове стажування (Visiting Scholar) у Центрі поглиблених єврейських студій (The Centre for Advanced Holocaust Studies) і збору матеріалів до історії українсько-єврейських відносин в архіві та бібліотеці Меморіального музею Голокосту США (United States Holocaust Memorial Museum).

Наукові зацікавлення: українсько-польські, українсько-німецькі й українсько-єврейські відносини першої половини ХХ ст., політика Радянського Союзу в Україні у 1918–1953 рр., нацистська окупаційна політика, Голокост і рух Опору в Україні у 1941–1944 рр.

Монографії

Убивство польських учених у Львові в липні 1941 року: факти, міфи, розслідування / Національний університет «Львівська Політехніка»; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. 188 с.

Іноземні військові формування у Збройних силах Німеччини (1939–1945 рр.). Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. 878 с., іл.

Статті в наукових виданнях

Розстріли польських професорів у Львові в липні 1941 року: історичні факти, юридичні звинувачення, політичні інсинуації. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 107–146.

Українці, росіяни й поляки у Збройних силах Німеччини у 1939–1945 роках: порівняльний аналіз. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5. С. 71–91.

Ставлення Романа Шухевича до вирішення проблеми українсько-польського конфлікту в Західній Україні у 1943–1945 рр. *Волинь і волиняни у Другій світовій війні: зб. наук. праць* / упоряд. М. М. Кучерепа; Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Луцьк, 2012. С. 439–444.

Международными устремлениями и колониализмом Гитлера: восточноевропейские военные формирования в Вооруженных силах Германии в 1941–1945 гг. *Ab-Imperio. Исследования по новой имперской истории и национализму в постсоветском пространстве*. Москва, 2012. № 3. С. 134–170.

- Національний рух опору і відступ Вермахту з українських земель (літо–осінь 1944 р.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / голова редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред.: О. Стасюк, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. Львів, 2012. С. 130–160.
- Інонаціональні військові відділи в складі УПА (1943–1944 рр.). *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2013. С. 122–132.
- Особливості українсько-єврейських взаємин у Західній Україні у роки нацистської окупації. *Історична пам'ять про війну та Голокост*. Дніпропетровськ, 2013. С. 66–89.
- Проблема кількості польських жертв Волинської трагедії 1943 року. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 129–142.
- Український повстанський рух і німецькі окупаційні інстанції на Волині на початку 1944 р.: між протистоянням і нейтралітетом. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / голова редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. С. 181–210.
- Участь дивізії «Галичина» у битві під Бродами. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди: Просвіта, 2013. Вип. 6: Матеріали сьомої краєзнавчої конференції, присвяченої 70-тій річниці створення української дивізії «Галичина» (Броди, 19 квіт. 2013 р.). С. 7–14.
- «Чорна середа» села Кортеліси 23 вересня 1942 року. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 6. С. 129–142.
- Українське питання у планах кайзерівської Німеччини у роки Першої світової війни. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. кол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 26. С. 21–48.
- Українці і поляки Галичини під сталінським режимом у споминах очевидців: перший досвід. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 110–127.
- Між християнською мораллю і нелюдським злом (реакція Митрополита Андрея Шептицького на окупаційну політику націонал-соціалістичної Німеччини в Галичині у 1941–1944 рр.: від формальної лояльності до критики і протестів). *Друга світова війна та долі мирного населення у східній Європі*: матер. Міжнар. наук. конф. пам'яті Митрополита Андрея Шептицького (Київ, 30 лист. – 1 груд. 2015 р.). Київ: Дух і літера, 2016. С. 7–70.
- Міжетнічна конфронтація на українсько-польському прикордонні у Другій світовій війні. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 406–431.
- Eastern Europe: Belarusian auxiliaries, Ukrainian Waffen-SS soldiers and the special case of the Polish 'Blue Police'. *The Waffen-SS. A European History* / edited by J. Böhler and R. Gerwarth. New York: Oxford University Press, 2017. P. 165–209 (співавт.: J. A. Mlynarczyk, L. Rein, O. Romanko).
- Шляхетські протистояння як чинник загострення етносоціальних конфліктів в Україні наприкінці ХVI ст. – у першій половині ХVII ст. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 5–26.
- Поляки Західної України у першій третині ХХ ст.: критичний аналіз офіційних статистичних даних. «Волинь-43»: міфи і реальність: зб. наук. праць / упоряд. М. М. Кучерепа, А. Г. Шваб. Луцьк, 2019. С. 250–276.
- Нацистський табір примусової праці у Львові: історія, воєнні злочинці, жертви. *Українсько-польське співжиття під час Голокосту. На матеріалі Західної України*. Наукове видання / наук. ред., упоряд. А. Боляновський; Український інститут вивчення Голокосту «ТКУМА»; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Дніпропетровськ, 2019. С. 3–20.

Московське царство і козацько-польські конфронтації в Україні у 1591–1638 роках. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 12. С. 5–30.

Українсько-польське прикордоння у роки Другої світової війни. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення* / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 269–300.

Галицькі землі України у контексті нацистської деформації концепції об'єднаної Європи у 1941–1944 роках. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України* / відп. ред. І. Соляр, упоряд. О. Муравський; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 56–66.

Нереалізовані можливості: спроби українсько-польського порозуміння (осінь 1939 – перша половина 1941 рр.). *Український історичний журнал*. 2020. № 1. С. 63–88.

Статті в інших виданнях

Росіяни як «радянські військові колабораціоністи» у 1941–1945 рр. *Історична правда*. 2014. 10 верес. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/09/10/144608/>

«Сам розвіював посіяні ним ілюзії щодо незалежної України» [інтерв'ю]. *Високий замок*. 2014. 20 квіт. С. 5.

Друга світова – наслідок ілюзії безпечного світу [інтерв'ю]. *Високий замок*. 2014. 31 серп. URL: http://www.wz.lviv.ua/far_and_near/128358

Наукове редагування, упорядкування

Українсько-єврейське співжиття під час Голокосту. На матеріалі Західної України / наук. ред., упоряд. А. Боляновський; Український інститут вивчення Голокосту «ТКУМА»; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Дніпропетровськ, 2019. 172 с.

Автореферати

Іноземні військові формування у Збройних силах Німеччини (1939–1945 рр.): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.02 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; НАН України, Інститут народознавства. Львів, 2013. 36 с.

Анна ВАРНИЦЯ
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 15 березня 1992 р. у м. Львів.

У 2014 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2014–2017 рр. – навчалася в аспірантурі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2017 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Учителі народних шкіл Галичини у другій половині XIX – на початку XX століття».

Наукові зацікавлення: початкова освіта Галичини другої половини XIX – початку XX ст., між-етнічні відносини у Галичині в період автономії на прикладі народного шкільництва, модернізація галицького єврейства, сіонізм у Галичині, гендерна історія, історична біографістика.

Розділи в колективних працях

Освітні стратегії в мультикультурному суспільстві: приклад шкільництва підавстрійської Галичини. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі*

(кінець XIX – початок XXI ст.) / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 310–341.

Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018 [статті: Волонтерство як предмет аналізу політичних і соціальних наук. С. 211–225; Митці. С. 303–317; Андрій Салюк. С. 643–656; Юлія Ярова. С. 678–687; «Армія SOS». С. 345–357; «Львівський Лицар». С. 418–430].

Статті в наукових виданнях

Народна вчителька в Галичині другої половини XIX – початку XX століття (до питання про емансипацію жінки). *Галичина: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ. 2013. Ч. 22–23. С. 361–370.

Гендерний аспект виховання у Східній Галичині другої половини XIX – початку XX століття. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. Вип. 1. С. 26–34.

Вчителі народних шкіл у структурі інтелігенції Галичини другої половини XIX – початку XX століття. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 152–166.

«Менше з тим, якої природи адвокатські витівки, аби тільки справа вдалась»: службові зловживання у адвокатській практиці в Галичині другої половини XIX – початку XX ст. *Нарис історії адвокатури*. 2015. Вип. 2. С. 152–169.

Учителі народних шкіл Галичини другої половини XIX – початку XX ст. в контексті польсько-українських відносин: мотиви і моделі поведінки. *Польські студії* / Національний університет Києво-Могилянська академія. Київ, 2015. Вип. 8. С. 83–102.

Про можливості просопографічного методу в дослідженні народних учителів Галичини другої половини XIX – початку XX століття. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 7–8. С. 344–365.

«Die Schule ist ein Politikum»: Шкільництво як політична стратегія Габсбургів у підавстрійській Галичині. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ, 2017. Вип. 125 (1). С. 114–120.

«Я – вчитель, і мої учні – це лише діти»: Життєва історія Віктора Баліцького на тлі польсько-українських відносин у Галичині кінця XIX – початку XX століття. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ, 2017. Вип. 116 (9). С. 102–106.

Простір початкової освіти Львова другої половини XIX – початку XX століття: школи, учні та вчителі. *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / за ред. О. Аркуші, О. Вінниченка, М. Мудрого. Ч. 2. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск '2017]. С. 128–159.

Фінансове забезпечення народних учителів Королівства Галичини та Лодомерії (друга половина XIX – початок XX століття). *Історичні етюди*. Дніпропетровськ, 2017. Вип. 5. С. 168–173.

«А всі мене несправедливо таврують Цербером»: шкільні інспектори Галичини другої половини XIX – початку XX століття. *Польські студії* / Національний університет Києво-Могилянська академія. Київ, 2018. Вип. 12. С. 64–88.

Народні вчителі в національному русі. Польсько-український контекст шкільництва Галичини другої половини XIX – початку XX століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 56–72.

«Jaka szkoła, taki nauczyciel», czyli narodowościowe konteksty pracy nauczyciela ludowego w Galicji drugiej połowy XIX i początku XX wieku. *Ogrody Nauk i Sztuk*. Wrocław, 2015. Т. 5. С. 235–244.

Polscy ukrajinofili – ukraińscy polonofili w Galicji w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku na przykładzie nauczycieli szkół ludowych. *Rocznik Kresowy*. Warszawa, 2015. Nr 1. С. 7–54.

Міędzy izolacją a asymilacją: oświata jako czynnik modernizacji Żydów galicyjskich. Próba określenia schematu. *Rocznik Kresowy*. Warszawa, 2016. Nr 2. С. 45–85.

Awans kobiety – «kłęska» mężczyzny: Zawód nauczyciela szkół ludowych w Galicji w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku. Aspekt genderowy. *Rocznik Kresowy*. Warszawa, 2018. Nr 4. С. 37–64.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Чи буває освіта вільною від політики? *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 7–8. С. 452–455 [на кн.]: Karol Sanojca. Relacje polsko-ukraińskie w szkolnictwie państwowym południowo-wschodnich województw Drugiej Rzeczypospolitej. Kraków: Historia Iagellonica, 2013. 477 s.

Рецензія на монографію Лукаша Томаша Сроки та Матеуша Сроки «Польське коріння Ізраїлю. Вступ до теми. Вибрані джерела». *Польські студії* / Національний університет Києво-Могилянська академія. Київ, 2018. Вип. 12. С. 216–219 [на кн.]: Sroka L. T., Sroka M. Polskie korzenie Izraela. Kraków; Budapest: Austeria, 2015. 714 s.

Статті в інших виданнях

«Мій труд увесь для людей. А проте – де запорука, що зможу людину звернути до кращого? Вірю, що зможу, можу різьбити дитячі душі...»: Юлія Шнайдер (Уляна Кравченко) – народна вчителька між покликанням і обов'язком. *Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини і Наддніпрянщини*: тези Першої міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 125-літтю Ольги Басараб (Львів, 23–24 верес. 2014 р.). Львів, 2014. С. 7–9.

Учительки народних шкіл Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ століття: моделі і мотиви професійних образів. *Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини і Наддніпрянщини*: тези Другої міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 140-літтю Катрі Гриневичевої (Львів, 19–20 трав. 2016 р.). Львів, 2016. С. 85–89.

З життя «Голіції і Глодомерії»: повсякденні практики учителів народних шкіл Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ століття. *Повсякденне життя галичан у ХІХ – на початку ХХ століття*. Харків: Фоліо, 2020. С. 242–277.

«Євреїв був у нас чималий гурт»: дитячий світ євреїв Галичини. *Повсякденне життя галичан у ХІХ – на початку ХХ століття*. Харків: Фоліо, 2020. С. 277–317.

Автореферати

Учителі народних шкіл Галичини у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 23 с.

Тарас ГОРБАЧЕВСЬКИЙ кандидат історичних наук молодший науковий співробітник

Народився 18 березня 1988 р. у м. Сквиря Київської області.
У 2010 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2010–2013 рр. – аспірант відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».

У 2013 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Національно-релігійне та культурно-мистецьке життя поляків у Львові в міжвоєнний період ХХ століття» (керівник – д-р іст. наук, проф. Микола Литвин).

Наукові зацікавлення: міжконфесійні відносини на теренах Галичини, історія Римо-Католицької Церкви в Україні, релігієзнавство.

Монографії

Римо-католицька церква у Львові в міжвоєнний період ХХ століття / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 112 с.

Розділи в колективних працях

Церковно-релігійні трансформації. *Галичина: історія, політика, культура*: в 11-ти т. Львів; Тернопіль, 2016. Т. 6: Перша світова війна / голова ред. ради М. Литвин; відп. ред. І. Патер; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. С. 563–576 (співавт.: І. Гаюк, В. Любащенко, І. Смільський).

Волонтерський рух на підтримку захисників Вітчизни, захист переселенців. *Між війною та соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: колект. моногр. / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 392–432.

Інструмент інтеграції некатолицького населення до польської держави: Римо-католицька церква та її вірні у міжвоєнну добу. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Р. Литвин. НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Харків: Фоліо, 2017. С. 338–362. Міжконфесійні взаємини в Галичині міжвоєнного періоду. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 376–384.

Статті в наукових виданнях

Діяльність товариств Римо-католицької церкви у Львові в рамках Католицької акції (30-ті рр. ХХ ст.). *Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2011. Вип. 6. С. 82–89.

Інформаційно-культурний простір радіомовлення у міжвоєнному Львові (1921–1939 рр.). *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ, 2012. Вип. 66. С. 156–160.

Польський театр у Львові в міжвоєнний період ХХ століття. *Краєзнавство*. Київ, 2012. Вип. 4. С. 169–174.

Польське образотворче мистецтво у Львові в міжвоєнний період ХХ ст.: осередки та їх виставкова діяльність, митці. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2012. Вип. 2. С. 197–201.

Римо-католицька громада у Львові в міжвоєнний період (1921–1939). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колячука. С. 44–57.

Виникнення та діяльність Католицьких ліг у Львові у 1920-их роках. *Spheres of Culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies* / ed. I. Nabytovych. Lublin, 2013. Vol. IV. S. 260–266.

Львівська архидієцезія РКЦ у взаєминах з ГКЦ та радикальними ідеологіями у міжвоєнний період ХХ ст. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 75–87.

Економічний розвиток Львівської архидієцезії РКЦ у міжвоєнний період ХХ ст. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. Львів, 2014. С. 110–120.

Римо-католицька громада Львова міжвоєнного періоду ХХ ст. *Zagadnienia religijne i narodowościowe we współczesnych badaniach polskich, słowackich i ukraińskich na terenie euroregionu karpackiego. Aspekt historyczny, prawny, socjologiczny, filozoficzny i etyczny*. Jarosław, 2015. S. 54–65.

Римо-католицька Церква в незалежній Україні: інституалізаційний розвиток та освітня діяльність. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. С. 123–134.

Польські громадські літературні товариства в суспільно-культурному житті міжвоєнного Львова. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 415–424.

Музейно-архівні установи міжвоєнного Львова в культурно-комунікативних процесах польської громади міста. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Гуманітарні науки*. Львів, 2018. Вип. 15. С. 181–188.

Україна – Ватикан: міждержавні та міжцерковні відносини (1991–2005). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 56–63.

Військові освітні заклади Львова у XIX – першій третині XX століть. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 12. С. 78–92 (співавт.: М. Литвин, А. Щеглов).

Мережа волонтерських організацій допомоги АТО (2014–2017 роки). *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Гуманітарні науки*. Львів, 2019. № 16. С. 124–131.

Міжнародна наукова конференція «Вересень 1939 р. у долі держав та народів» (до 80-річчя початку Другої світової війни). *Український історичний журнал*. 2019. № 5. С. 223.

Рецензії

[Рец.]: *З історії західноукраїнських земель* / голова ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 213–217 [на кн.]: Кирчів Р. Студії з українсько-польського етнокультурного пограниччя. Львів, 2013. 462 с.

[Рец.]: *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. С. 180–183 [на кн.]: Галагіда І. Між Москвою, Варшавою та Ватиканом. Розвиток Греко-католицької церкви в Польщі 1944–1970 (Między Moskwą, Warszawą i Watykanem Dzieje Kościoła grekokatolickiego w Polsce 1944–1970). Варшава, 2013. 517 с. + іл.

[Рец.]: *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 154–160 [на кн.]: Ormiański pasterz Lwowa ksiądz arcybiskup Józef Teodorowicz na tle dziejów ormiańskich / за ред. В. Осадчого, о. М. Каліновського, М. Яціва. Lublin; Lwów, 2015. 271 s. (співавт. О. Руда).

[Рец.]: *З історії жіночої освіти Надсяння. Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2019. Вип. 12. С. 228–231 [на кн.]: Заброварний С. П державна жіноча вчительська семінарія в Перемишлі (1872–1936). Львів, 2018. 210 с. (співавт. Т. Голдак-Горбачевська).

Статті в інших виданнях

Відродження козацького руху в середовищі української еміграції Північної Америки (міжвоєнний період XX ст.). *Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України (до 360-річчя Конопської битви)*: матер. II Всеукр. наук. конф. (Львів; Руда, 30 черв. 2019 р.). С. 56–58 (співавт. Т. Голдак-Горбачевська).

Автореферати

Національно-релігійне та культурно-мистецьке життя поляків Львова міжвоєнного періоду XX століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 20 с.

Богдан ГУДЬ
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 30 квітня 1956 р. у с. Літятин Бережанського (тепер – Тернопільського) району Тернопільської області.

У 1978 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працює від 2019 р.

Наукові зацікавлення: українсько-польські відносини XIX–XXI ст.

Статті в наукових виданнях

- Polacy i Ukraińcy w walce o niepodległość. Sojusz Piłsudski-Petlura. *Muzeum archeologiczno-historyczne w Głogowie. Głogowskie zeszyty naukowe. 10.* Głogów, 2019. S. 33–41.
- Ad vocem. *Przegląd geopolityczny (Geopolitical Review).* Kraków, 2019. T. 28. S. 180–184.
- Wrzesień 1939 r. w Galicji Wschodniej i na Wołyniu. *Między sąsiadami. Wojna obronna Rzeczypospolitej w 1939 r.: konferencja naukowa w związku z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej zorganizowana przez Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Głogowie.* Głogów, 2019. S. 29–35.
- Українсько-польський кордон: історія, сучасність, перспективи. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення:* колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 125–136.
- Вступ України до Європейського Союзу та НАТО: соціологічний вимір. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України:* колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 67–76 (співавт. О. Муравський).

Енциклопедичні статті

- Світова історія XX–XXI століть. Енциклопедичний словник.* 2-ге вид. Львів, 2019 [статті: Бартель Казимір. С. 93; Галлер Юзеф. С. 232; Грабський Владислав. С. 293; Дмовський Роман. С. 328; Миколайчик Станіслав. С. 697; Мосцицький Ігнацій. С. 719; Ридз-Смігли Едвард. С. 899].

Леонід ЗАШКІЛЬНЯК
доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 25 серпня 1949 р. у м. Львів.

У 1971 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працював у 2007–2012 рр. на посадах: заступника директора з наукової роботи Інституту (2007–2010), старшого наукового співробітника (2010–2012).

Наукові зацікавлення: нова і новітня історія Польщі й українсько-польських відносин, українська та зарубіжна історіографія XIX–XXI ст., теоретичні проблеми історичної науки.

Розділи в колективних працях

- Галичина в працях українських істориків XIX – початку XX століття. *Historia i dziedzictwo regionów w Europie Środkowo-Wschodniej w XIX i XX wieku / pod red. M. Stolarczyka, A. Kawalec, J. Kuzickiego.* Rzeszów, 2011. S. 17–29.
- Дослідження історії та культури Галичини в Україні. *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań / pod red. A. Kawalec, W. Wierzbieńca, L. Zashkilniaka.* Wstępem opatrzył J. Maternicki. Rzeszów, 2011. T. 1. S. 28–42.
- Передмова. *Історія – ментальність – ідентичність:* колект. моногр. / за ред. Л. Зашкільняка, Й. Пісулінської, П. Серженги. Львів, 2011. Вип. 4: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття. С. 11–17.
- Історична пам'ять і соціальні функції історії в сучасному світі. *Історія – ментальність – ідентичність:* колект. моногр. / за ред. Л. Зашкільняка, Й. Пісулінської, П. Серженги. Львів, 2011. Вип. 4: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття. С. 21–26.

- Представления украинских интеллектуальных элит первой половины XIX века о Восточной Европе и ее исторических разделениях. *Историки-слависты МГУ*. Москва, 2011. Кн. 8: Славянский мир в поисках идентичности. В ознаменование 70-летия кафедры и 175-летие учреждения славистических кафедр в университетах Российской империи. С. 895–907.
- Українсько-польські стосунки на Волині і в Галичині в 1939–1944 роках: міжнаціональний конфлікт чи неоголошена війна? *Polska, Słowacja, Europa Środkowa w XIX–XXI wieku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Ewie Orlof* / pod red. J. Pisulińskiego, E. Rączy, K. Żarny. Rzeszów, 2011. S. 310–320.
- Міфологічні підстави конструювання української історії в постмодерну добу. *Mity i stereotypy w dziejach Polski i Ukrainy w XIX i XX wieku* / pod red. A. Czyżewskiego, R. Stobieckiego, T. Toborka, L. Zaskilniaka. Warszawa; Łódź, 2012. S. 26–34.
- Метаморфози сучасної Кліо (про нові тенденції світового історіописання на початку XXI століття). *Theatrum Humanae Vitae. Студії на пошану Наталі Яковенко*. Київ, 2012. С. 595–604.
- Оскар Галецький, його концепція Центрально-Східної Європи та українська історіографія. *Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя*. Львів, 2012. С. 617–630.
- Oscena dorobku naukowego doktora nauk historycznych, Profesora Mykoły Hryhorowycza Krykuna, profesora Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki. *Mykoła Hryhorowycz Krykun doktor honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*. Lublin, 2012. S. 37–41.
- Історична пам'ять та історіографія: методологічні аспекти взаємодії. *Національна та історична пам'ять*: зб. наук. праць. Київ: ДП НВЦ «Пріоритети», 2012. Вип. 2. С. 218–234.
- Про нові тенденції в сучасній історіографії. *Kultura. Historia. Książka. Zbiór studiów* / red.: A. Dymmel, B. Rejakowa. Lublin: Wyd-wo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012. S. 593–604.
- Волинь, Галичина: суперечки навколо українсько-польських стосунків у роки Другої світової війни. *Відгомін Волинської трагедії в історичній пам'яті польського та українського народів*: моногр. / редкол.: В. Ф. Солдатенко та ін. Київ: ДП НВЦ «Пріоритети», 2013. С. 142–154.
- Галичина на ментальних мапах українців XIX – початку XX століття. *Galicyjskie drogi i bezdroża. Studium infrastruktury, organizacji i kultury podróżowania* / pod red. J. Kamińskiej-Kwak. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, 2013. S. 275–292.
- Польське Січневе повстання 1863–1864 років у висвітленні сучасної української історіографії. *Galicja a powstanie Styczniowe*. Інформаційний бюлетень 2013. № 139 / pod red. M. Hoszowskiej, A. Kawalec, L. Zaskilniaka. Warszawa; Rzeszów: Wyd-wo «DiG», 2013. S. 449–456.
- Про нові шляхи в сучасному історіописанні (з Ярославом Дашкевичем у тлі). *Українське джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни на порозі XXI ст.*: матер. Міжнар. конф., присвяченої 85-літтю від дня народження Ярослава Дашкевича (Львів, 13–14 груд. 2011 р.) / упоряд.: М. Капраль, Н. Кит, А. Фелонюк. Львів, 2013. С. 63–69.
- Ukraińsko-polskie stosunki w czasie drugiej wojny światowej: badania i interpretacji. *Jubileusz 90-lecia profesorów Richarda Pipesa, Piotra Wandyszcza, Zbigniewa Wójcika. Konferencja 17 września 2013 r. Abstrakty Tomu jubileuszowego. Bibliotheca Europae Orientalis. Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Parva 9*. Warszawa, 2013. S. 28–29.
- Парламентська діяльність як інструмент формування історичної пам'яті в сучасній Україні. *Український парламентаризм і політична культура суспільства* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. С. 259–283.
- Polityka tożsamości i pamięci na Ukrainie. Dyskusja. *Pamięć i pytania o tożsamość. Polska. Ukraina* / pod red. T. Horbowskiego, P. Kosiewskiego. Warszawa: Fundacja imienia Stefana Batorego, 2013. S. 42–43, 97–99.
- Historia a lekcja Giedroycia. Giedroyc a Ukraina. *Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej Kultury*. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2014. S. 273–279.

Статті в наукових виданнях

- До генези українсько-польського конфлікту у XX столітті. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 22–41.

- Українсько-польські стосунки на Волині і в Галичині в 1939–1944 роках: міжнаціональний конфлікт чи неоголошена війна? *Україна–Європа–Світ*. Міжнар. зб. наук. праць / гол. ред. Л. М. Алексієвець. Тернопіль, 2011. Вип. 5, ч. 2. С. 89–95. (Серія: Історія, міжнародні відносини).
- Polska, Słowacja, Europa Środkowa w XIX–XXI wieku. *Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ewie Orlof* / pod red. J. Pisulińskiego, E. Rączy, K. Żarny. *Україна–Європа–Світ*. Міжнар. зб. наук. праць / гол. ред. Л. М. Алексієвець. Тернопіль, 2011. Вип. 5, ч. 2. С. 310–320.
- Ukraińskie niespełnione nadzieje i ich optymistyczny epilog. *Przegląd Wschodni*. Warszawa, 2010. T. 11, z. 1 (41). S. 21–30.
- Stosunki ukraińsko-polskie w XX wieku w świadomości społecznej Ukraińców i Polaków. *Przegląd Wschodni*. Warszawa, 2011. T. 11, z. 4 (44). S. 808–819.
- Галичина на ментальних мапах українців XIX – початку XX століття. *Україна–Європа–Світ*. Міжнар. зб. наук. праць / гол. ред. Л. М. Алексієвець. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Вип. 10. С. 94–105. (Серія: історія, міжнародні відносини).
- Polska i Ukraina w Europie Środkowo-Wschodniej: spojrzenie z Ukrainy. *Sensus Historiae. Studia interdyscyplinarne*. Poznań, 2013. Nr 4. S. 161–172.
- У тіні волинської трагедії: «Форум Україна – Польща». *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 258–262.
- Волинь, Галичина: спори навколо українсько-польських стосунків у роки Другої світової війни. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 164–184.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Від «різні» до порозуміння чи навпаки? *Україна модерна*. 2011. Ч. 18. С. 246–255 [на кн.]: Grzegorz Motyka. *Od rzezi wołyńskiej do Akcji «Wisła»: Konflikt polsko-ukraiński 1943–1947*. Kraków, 2011. 522 s.
- [Рец.]: Dwugłós historyków. Rozliczenie własnej przeszłości jako element drogi do Europy. Pojednanie przez trudną pamięć. Wołyń 1943. Lublin: Stowarzyszenie «Panorama kultur», 2012. S. 12–24. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 575–576 [на кн.]: Радянські виборчі кампанії в Західній Україні (1941–1951 рр.). Збірник документів і матеріалів / упоряд. і відп. ред. О. Стасюк. Львів, 2011. 776 с. (співавт. Г. Мотика).
- [Рец.]: Гілея: науковий вісник. Київ, 2013. Вип. 74. С. 415–416 [на кн.]: Барвинська П. И. Между наукой и политикой. Интерпретации Восточной Европы в академической среде немецкоязычного пространства в конце XIX – начале XXI ст. Одесса: Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, 2012. 450 с.
- [Рец.]: Гілея: науковий вісник. Київ, 2013. Вип. 73. С. 375–376 [на кн.]: Боляновський А. Іноземні військові формування у Збройних силах Німеччини (1939–1945 рр.). Львів, 2013. 880 с.

Статті в інших виданнях

- Волинь, Галичина: суперечки довкола українсько-польських стосунків у роки II світової війни. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. Львів, 2013. Ч. 74: Волинь 1943. С. 288–300.
- Про Волинські міфи і вчених, які про них пишуть. *Наше слово*. 2013. 21 лип.; 28 лип.

Енциклопедичні статті

- Енциклопедія історії України*: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. **Т. 8**. Київ, 2011 [статті: Періодизація в історії. С. 152–155; Польське повстання 1830–1831. Листопадове повстання. С. 381–382; Польське повстання 1863–1864. Січневе повстання. С. 382–383; Польща. Республіка Польща. С. 396–405; Постмодернізм в історичній науці. С. 439–443].
- Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*: у 2-х т. **Т. 1**: А–К. Львів, 2011 [статті: Грушевський Михайло Сергійович. С. 389–390 (співавт. В. Тельбак); Дубецький Мар'ян Кароль. С. 484; Зашкільняк Опанас Степанович. С. 526–527 (співавт. Б. Вол); Ісаєвич Ярослав Дмитрович. С. 558; Карпенко Олександр Юхимович. С. 587].

Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Київ, 2013. Вип. 4: Предметно-тематична частина: П–Я [статті: Польське повстання 1830–1831 (Листопадове повстання). С. 59–61; Польське повстання 1863–1864 (Січневе повстання). С. 62–64].

Дарія КЛИМ
лаборант

Народилася 13 січня 1945 р. у с. Кути Стрийського району Дрогобицької області (тепер – Львівська).

У 1963–1968 рр. навчалася на механіко-математичному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1968–1977 рр. працювала інженером у Фізико-механічному інституті АН УРСР.

1977–2001 р. – програміст Львівського державного ювелірного заводу.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2002 р.: завідувач канцелярії, лаборант відділу (від 2018 р.).

Допомагала в науково-організаційній роботі директорам інституту акад. Ярославу Ісаєвичу й д-ру іст. наук, проф. Миколі Литвину. Брала участь в упорядкуванні наукових збірників «Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість».

Олена ЛУКАЧУК
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 7 серпня 1987 р. у с. Грицьків Городоцького району Хмельницької області.

2004–2009 рр. – навчалася на історичному та юридичному факультетах Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2012 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Литва і литовці в українській громадсько-політичній думці (1989–2009 рр.)» (керівник – проф. Костянтин Кондратюк (Львівський національний університет ім. І. Франка, Україна), науковий консультант – проф. Алдона Василяускене (Шяуляйський університет, Литовська Республіка)).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2013 р. на посадах: старший інспектор відділу кадрів (2013–2014), молодший науковий співробітник відділу новітньої історії (2014–2019), молодший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (від 2019 р.).

Наукові зацікавлення: литуаністика, усна історія, публічна історія, культурна дипломатія, травматичний досвід в усних свідченнях, історія українсько-російської війни.

Розділи в колективних працях

Чин оо. василіян в українсько-литовських культурних зв'язках початку ХХІ століття. *Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: iš liaudies liaudžiai. Mokslinių straipsnių rinkinys / Sudarytojas: A. Vasiliauskienė,*

- O. Lukačuk; red.: prof. D. Jurgaitis, prof. habil. G. Kačiušienė, I. Ramaneckienė, M. Litvinas, dr. t. Vasyli (Andrijus Parasiukas) OSBM. Šiauliai, 2017. S. 211–223.
- Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas XXI amžiaus pradžioje ukrainiečiųlietuvių kultūrinių ryšių plėtros kontekste. *Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: iš liaudies liaudžiai. Mokslinių straipsnių rinkinys* / Sudarytojos: A. Vasiliauskienė, O. Lukačuk; red.: prof. D. Jurgaitis, prof. habil. G. Kačiušienė, I. Ramaneckienė, M. Litvinas, dr. t. Vasyli (Andrijus Parasiukas) OSBM. Šiauliai, 2017. S. 292–296.
- Громадянське суспільство та посткомуністичні трансформації на східноєвропейському пограниччі: взаємини українців з литовцями. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: західні землі (кінець XIX – початок XXI ст.):* колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 94–109.
- Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років* / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018 [статті: «Мова волонтерів»: звертання за допомогою і способи комунікації. С. 224–235; Допомогаючи фронту: медики для зони АТО. С. 263–278; «Волонтерський полк». С. 363–374; «Допомога Армії України». С. 275–285; «Повернись живим». С. 453–472; Волонтерство в/для України в закордонному інформаційному просторі: приклади Польщі та Литви. С. 512–535 (співавт. Л. Хахула); Назарій Гординяк. С. 569–577; Юрій Дмитришин. С. 578–592; Євгенія та Роман Іванови. С. 593–602; Оксана Льода. С. 618–625; Світлана Сидоренко. С. 655–667].

Статті в наукових виданнях

- Україна та Литва: геополітичне партнерство на сторінках української преси (1991–2009 рр.). *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*: зб. наук. праць. Львів, 2011. Вип. 12. С. 67–79.
- Основні напрями досліджень історії ВКЛ в сучасній українській історіографії. *Вісник Львівського університету. Серія Історична*. Львів, 2011. Вип. 46 / ред. Р. Сіромський. С. 235–251.
- Пам'ятки литовської культури у Львові. *Історичні пам'ятки Галичини*: матер. п'ятої наук. краєзн. конф. (Львів, 12 листоп. 2010 р.). Львів, 2011. С. 44–48.
- Литовська тема в українській навчальній літературі. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во УАН ТОВ «НВП ВІР», 2012. Вип. 58. № 3. С. 62–67.
- Литовський чинник у євроінтеграційних проектах України. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 1. С. 105–121.
- Образ Литви на сторінках західноукраїнської неформальної преси (1989–1991 рр.). *З історії західноукраїнських земель* / голова редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 143–153.
- Образы «своих» и «чужих» в украинском и литовском общественном мнении 1991–2014 гг.: попытка сравнения. *Перекрестки. Журнал исследований восточноевропейского пограничья* / Европейский гуманитарный университет. Вильнюс, 2014. № 3–4. С. 356–372.
- Українки в Литві кінця ХХ – початку ХХІ століття: між громадським і приватним простором. *Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини*: матер. першої міжнар. наук.-практичної конф., присвяченої 125-тій річниці з дня народження Ольги Басараб. (Львів, 23–24 верес. 2014 р.). Львів: СПОЛОМ, 2014. С. 88–90.
- Lvovas sugebėjo išsaugoti lituanistinę mokyklą. *Lietuvos Aidas*. 2014 m. Birželio 15 d. S. 4–5.
- Vilniuje viešėjo mokslininkai iš Ivano Kripjakevičiaus instituto Lvoje. *Lietuvos Aidas*. 2014 m. Gegužė 05 d. S. 5–7 [Bendraautoris – Aldona Vasiliauskienė].
- Литуаністичні зацікавлення працівників Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 167–175.
- Українське питання в діяльності європарламентарів у 2004–2015 рр.: досвід депутатів з Литви. *Парламентаризм в Центрально-Східній Європі: історія, національні особливості, сучасні тенденції*: зб. наук. праць / НАН України, Київський університет права, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Київ: Ліра-К, 2015. С. 127–139.

З молитвою поміж двох Батьківщин... України і Литви (І частина). *Місіонар. Український християнський часопис*. 2015. № 5 (276). С. 39–44.

Источники к изучению общественного мнения современной Украины: пример формирования образа Литвы в информационном пространстве. *Перекрестки. Журнал исследований восточноевропейского пограничья* / Европейский гуманитарный университет. Вильнюс, 2015. № 1–2. С. 228–253.

Даля Грібаускайте: конструювання образу політика в сучасному інформаційному просторі. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 364–406.

Допомагаючи воїнам: священики, лікарі, волонтери та рятувальники в зоні бойових дій на сході України: [інтерв'ю з отцем Полікарпом Марцелюком]. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 161–178.

Кар'єрні практики в сучасній Україні: [інтерв'ю з Ігорем Зінкевичем]. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 407–428.

Формування міського простору Львова і Каунаса: пошуки європейської ідентичності в пострадянських культурних столицях. *Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць*. Львів, 2016. Т. 10: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики / ред.: О. Аркуша, О. Вінниченко, М. Мудрий. Ч. 1. [Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск'2016]. С. 372–394.

«Біль і радість, туга й щастя – отак і живемо з дня на день...»: конструювання образу сучасного українського воїна в громадській думці жителів військового містечка (на прикладі Яворова). *Усна історія (не)подоланого минулого: подія – наратив – інтерпретація* / упоряд. Г. Грінченко / Харківський національний університет ім. В. Каразіна. Харків, 2016. С. 146–162.

Громадські ініціативи та проекти учасниць Львівського Майдану (за спогадами Ольги Лозинської, Уляни Мороз та Марти Дармограй). *Сестри по обидва береги Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянищини», присвяченої 140-ій річниці з дня народження Катрі Гриневицевої: матер. другої Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 трав. 2016 р.)*. Львів: Сполом, 2016. С. 116–119.

Material Cultural Heritage and Historical Memory of Lithuania in Lviv and Western Ukraine. *Acta humanitarica universitatis Saulensis*. 2016. Issue 24. P. 106–112 (співавт. Simonas Strelcovas).

History and things: commemorative features of the Lithuanian monuments (based on collections from Lviv). *Acta humanitarica universitatis Saulensis*. 2017. Issue 25. P. 167–171.

Міжнаціональні взаємини у сучасній Литві: досвід для України. *Lithuanian Historical Studies*. 2018. Vol. 22. S. 113–147.

Вчений-литуаніст в Україні та Польщі: створення колективного портрету. *Lithuanian Historical Studies*. 2019. Vol. 23. S. 123–151.

Статті в інших виданнях

Революція гідності 2013–2014 рр. в усних свідченнях львів'ян і жителів Львівської області (за матеріалами проекту «Майдан: усна історія»). *Українська асоціація усної історії. Офіційний сайт*. 2015. URL: <http://oralhistory.com.ua/novini/akadem-zhittya/revoliucia-gidnosti-za-materialami-proektu-majdan-usna-istoria.html>

Ukrainoje įamžinamas LDK istorinis paveldas. *LRT TV naujienų tarnyba*. 2016. Liepos 30 d. URL: http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/144148/ukrainoje_iamzinamas_ldk_istorinis_paveldas

Усна історія та гуманітаристика: з досвіду діяльності Української асоціації усної історії. *Українська асоціація усної історії. Офіційний сайт*. 2017. URL: <http://oralhistory.com.ua/novini/akadem-zhittya/usna-istoriia-ta-gumanitarystyka.html>

Рецензії

[Рец.]: Про постаті в українсько-литовській співпраці. *Записки ЧСББ–Analecta OSBM*. Series II. Opera. Т. 53. 2014 [на кн.]: Vasiliauskiene A. Vasilijaus Zinko studija «Sesuo Rafaila»: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija / Васіляускене А. Студія Василя

Зінька «Сестра Рафаїла»: історико-бібліографічний контекст, наукові коментарі і богословська термінологія: моногр. Рим: «Записки ЧСБВ–Analecta OSBM». 2014. Series II. Opera. Т. 53. 680 с. [Рец.]: Що говорять про сучасну Україну в Литві? *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 463–466 [на кн.]: Ландсбергіс В. Українська Голгофа 2013–2014. Вільнюс, 2015. 234 с. [Рец.]: У пошуку забутої незалежності. *Lithuanian Historical Studies*. 2019. Vol. 23. S. 189–194 [на кн.]: Петрик А. «Світло та тіні» Першої республіки: Литовська держава у 1918–1904 рр. 213 с. (співавт. М. Литвин).

Наукове редагування, упорядкування

Навчальні матеріали до запису поглиблених інтерв'ю в рамках виконання науково-дослідного завдання з курсу «Історія України другої половини ХХ – початку ХХІ століття» / упоряд.: Г. Боднар, В. Качмар, О. Лукачук. Львів, 2017. 76 с.

Програма з курсу «Історія України» для студентів факультету журналістики та методичні рекомендації по виконанню науково-дослідних завдань / уклад.: Г. Боднар, В. Качмар, О. Лукачук. Львів, 2019. 60 с.

Автореферати

Литва і литовці в українській громадсько-політичній думці (1989–2009 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. 20 с.

Олег ПІХ

*кандидат історичних наук
старший науковий співробітник*

Народився 23 жовтня 1979 р. у м. Львів.

У 2002 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2002–2005 рр. – навчався в аспірантурі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2007 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Науково-бібліографічна діяльність Мирона Кордуби».

2017–2019 рр. – навчався у докторантурі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2002 р.: молодший науковий співробітник (2005–2011), завідувач сектору наукових та інформативних видань (2012–2016), старший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (2016–2017), докторант (2017–2019), від 2020 р. – старший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».

Стипендії, гранти, стажування: 2008 р. – Інститут історії ПАН; 2008–2009 рр. – Канадський інститут українських студій (Scholarship holder of the Canadian Institute of Ukrainian Studies University of Alberta); 2013–2014 рр. – Канадський інститут українських студій (Scholarship holder of the Canadian Institute of Ukrainian Studies University of Alberta);

Наукові зацікавлення: українсько-польські відносини ХХ–ХХІ ст.; етнополітичні та трансформаційні процеси у країнах Центрально-Східної Європи кінця ХХ – початку ХХІ ст.; польська й українська історіографія.

Монографії

Мирон Кордуба (1876–1947). Львів, 2012. 72 с. (Серія: «Історики України»; вип. 10).

Розділи в колективних працях

Реформування адміністративно-територіального устрою у Республіці Польща: корисний досвід для України. *Адміністративно-територіальний устрій України: методологічні основи та практика реформування*: монографія / НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. ред. В. С. Кравців. Львів, 2016. С. 164–175 (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

Державні програми і стратегії щодо розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб: національний та регіональний вимір. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: монографія / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 272–306.

Діяльність міжнародних організацій щодо допомоги та соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: монографія / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 307–320.

Налагодження політичних взаємин України і Республіки Польща (1991–2004). *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 521–541.

Між партнерством і сусідством: міждержавні відносини України і Польщі у 2005–2015 роках. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 541–561.

Адміністративно-територіальна реформа в Польщі: приклад системної трансформації для України. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 580–593.

Наука у міжвоєнній Польщі: до історії взаємин українських і польських учених. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 354–376 (співавт. М. Чебан).

Освітня політика України та Польщі в етнонаціональній сфері крізь призму їх міжнародно-правових зобов'язань. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 400–408.

Україна в Європейській політиці сусідства: виклики і перспективи. *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 189–199.

Збірники документів

Історичне краєзнавство (за матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / упоряд. О. Піх, О. Руда; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Ч. 1: Історичне краєзнавство, історична географія та картографія українських земель. 316 с.

Статті в наукових виданнях

Історія–наука–культура–релігія: дослідження українсько-польських відносин у «Варшавських українознавчих записках». *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 307–328.

Український театр і драматургія у XIX столітті крізь призму картотеки Мирона Кордуби «Бібліографія історії України». *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2011. Т. 157. Праці Театрознавчої комісії. С. 511–521.

Варшавський період життя Мирона Кордуби: нариси з біографії вченого. *Wieki stare i nowe*. Katowice, 2012. Т. 4 (9). S. 129–140.

Мирон Кордуба і Микола Андрусак: до історії взаємин. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колячука.

- С. 158–171 (співавт. М. Чебан); Додаток: Листування Мирона Кордуби і Миколи Андрусяка. С. 172–178 (співавт. М. Чебан).
- Науково-освітня діяльність Мирона Кордуби у Варшаві (1928–1940). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука. С. 184–191.
- Рецензійна діяльність Мирона Кордуби на сторінках «Kwartalnika Historycznego» («Історичного квартальника»). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука. С. 141–152 (співавт. О. Руда).
- Українсько-польські наукові взаємини у міжвоєнний період. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / голова редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 509–516.
- Адміністративно-територіальна реформа 90-х років ХХ століття в Республіці Польща: завдання та результати. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 107–118.
- Впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні через призму польського досвіду. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Суспільно-економічні аспекти транс-кордонної співпраці України і Польщі*: зб. наук. праць / відп. ред. В. С. Кравців; НАН України, Інститут регіональних досліджень. Львів, 2014. Вип. 2 (106). С. 231–239.
- Дотримання міжнародних стандартів в етнопольській політиці України і Польщі. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 390–399.
- Особливості формування східної політики Республіки Польща в кінці 80-х – першій половині 90-х років ХХ століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 8. С. 223–242.
- Становлення системи місцевого самоврядування в Польщі у 90-х роках ХХ ст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2015. Вип. 2, ч. 1. С. 76–87.
- Наукові контакти М. Кордуби та І. Крип'якевича (на основі взаємного листування учених). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 297–325.
- Східна політика Республіки Польща в контексті її зовнішньополітичних пріоритетів (1991–2004). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 162–178.
- Українсько-польські відносини в період президентства Віктора Ющенка (2005–2010): асиметрія очікувань і можливостей. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agree. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 584–604.
- Політика Республіки Польща щодо агресії Росії в Україні. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 10. С. 107–114.
- Польсько-білоруські відносини у 2005–2015 роках. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 11. С. 140–153.
- Налагодження політичних взаємин України і Республіки Польща (1991–2004). *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 521–541.

Політика «критичного діалогу» у відносинах між Польщею та Білоруссю (1996–2004). *Сторінки історії*. Київ, 2019. Вип. 48. С. 238–251 (співавт. О. Руда).

Геополітичні розбіжності як чинник відносин Польщі та Росії (1994–2004). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 177–193.

Рецензії та огляди

Наукова конференція «Мирон Кордуба: вчений і громадсько-політичний діяч (до 135-річчя з дня народження)». *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 342–344.

Міжнародна наукова конференція «Українсько-польські відносини в контексті суспільно-політичних і етнокультурних процесів у Центрально-Східній Європі (XX – початку XXI століття)». *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2015. Вип. 8. С. 321–322.

[Рец.]: Україна і Польща в історичній ретроспективі та перспективі майбутнього. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2015. Вип. 8. С. 292–297 [на кн.]: Стрільчук Л. В. Україна – Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець XX – початок XXI століття): монографія. Луцьк: Волинські старожитності, 2013. 608 с.

Статті в інших виданнях

Мирон Кордуба – життя і творчість (до 140-ї річниці від дня народження). *Вісник НТШ*. Львів, 2016. Ч. 55. С. 43–47.

Роль Польщі у формуванні політики ЄС щодо України. *Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*: матер. II Міжнар. наук. конф. (Дніпро, 27–28 берез. 2020 р.) / наук. ред. О. Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. Ч. II. С. 47–49.

Енциклопедичні статті

Енциклопедія Львова / за ред. А. Козицького. Т. 4: Л–М. Львів: «Літопис», 2012 [статті: Ліске Францишек Ксаверій. С. 214–215; Лозинський Броніслав. С. 241–242; Лозинський Владислав. С. 243].

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія / ред. О. Купчинський, О. Савула, Н. Федорчук; Наукове товариство ім. Шевченка; НАН України Інститут енциклопедичних досліджень: Т. 1. Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [статті: Am Ur-Quell. Monatsschrift für Volkskunde. С. 143–144; Archiv für slavische Philologie. С. 307–310; Beilage zur Allgemeinen Zeitung. С. 498–499; Byzantinische Zeitschrift. С. 554–556; Бібліографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1909–1940). С. 567–572 (співавт.: Л. Ільницька, М. Мороз); Бібліографічне бюро Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. С. 573–574 (співавт. Н. Рибчинська); Бібліографія та бібліографічні дослідження в Науковому товаристві ім. Шевченка та інших західноукраїнських установах (до 1940 року). С. 578–596]; Т. 2. Львів; Тернопіль, 2014 [статті: Бйорнсон (Б'єрнсон) Бйорнстерне Мартініус. С. 167–170; Богословській в'єстник. С. 204; Брех Олаф. С. 341–342; Bulletin de la Commission pour l'Étude des Problèmes Polono-Ukrainiens. С. 430–431; Bulletin d'Information des sciences historiques en Europe Orientale. С. 432; Biuletyn Polsko-Ukraiński. С. 435–437; Варшавські українознавчі записки («Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze»). С. 480–481; Věstník slovanské filologie a starožitnosti. С. 499; Věstník Slovanských Starožitnosti. С. 500].

Наукове редагування, упорядкування

Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 3–4. Львів, 2010–2011. 348 с.; Вип. 5. Львів, 2012. 264 с.; Вип. 6. Львів, 2013. 282 с.; Вип. 7. Львів, 2014. 266 с.; Вип. 8. Львів, 2015. 358 с.; Вип. 9. Львів, 2016. 340 с.; Вип. 10. Львів, 2017. 174 с.

Любомир ХАХУЛА
кандидат історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 27 квітня 1984 р. у м. Угнів Сокальського (тепер – Червоноградського) району Львівської області.

У 2006 р. закінчив історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

2008–2011 рр. – навчався в аспірантурі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2013 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Історичні стереотипи про Україну та українців у сучасній Польщі (1991–2005)».

2018–2020 рр. – навчався в докторантурі Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2013 р.: молодший науковий (2013–2016), науковий співробітник (2017), заступник директора з наукової роботи (2017–2018), старший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (2018), докторант (2018–2020), старший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (від 2020 р.).

2015–2018 рр. – вчений секретар спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України й Інституту народознавства НАН України.

З 2016 р. секретар Історичної комісії Наукового товариства ім. Шевченка.

Стажування:

2010–2011 рр. – в Історичному інституті Варшавського університету в межах Стипендійної програми Уряду Республіки Польща для молодих науковців;

2017 р. – у науковому осередку «Пам'ять і майбутнє» (Вроцлав), Західному інституті (Познань), Сілезькому інституті (Ополе), Музеї Другої світової війни у Гданську в межах науково-освітньої програми консорціуму «Мережа Земель Західних і Північних» (Республіка Польща);

2019 р. – у Коледжі Європи в Натоліні (Варшава, Польща) в межах Нагороди ім. Івана Виговського;

2020 р. – у Національному Закладі ім. Оссолінських (Вроцлав, Польща).

2017 р. – навчався в Літній школі Студіум Європи Східної Варшавського університету.

Координатор проекту академічних обмінів «Україна–Польща: історична спадщина, історіографічні перспективи» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту історії ПАН (2018).

Наукові зацікавлення: історія Польщі, українсько-польські відносини у ХХ–ХХІ ст., політика пам'яті на пострадянському просторі, історична пам'ять, місця пам'яті, інформаційно-комунікаційні технології формування суспільної думки в Польщі й Україні.

Монографії

«Різуни» чи побратими? Сучасні польські дискурси про Україну / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. 302 с.

Розділи в колективних працях

Ukraino-polskie dyskusje w końcu XX – początku XXI wieku: sprawa Cmentarza Orłąt we Lwowie.

Między wyobrażoną a polityczną wspólnotą. Warszawa, 2011. S. 217–235.

Військово-політичне протистояння на Волині наприкінці Другої світової війни: офіційний та медійний дискурси сучасної Польщі. *Волинська трагедія: через історію до порозуміння.* Луцьк, 2013. С. 177–187.

- Тарас Шевченко: галицький вимір. Львів, 2014. 36 с. (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, О. Середа, Ф. Стеблій).
- Соціокультурний аспект адаптації вимушено переміщених осіб: громадський дискурс. *Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор*: монографія / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 340–364.
- Українсько-польські відносини в історичній пам'яті та суспільній думці. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 46–81 (співавт. О. Каліщук).
- Українці в ПНР, поляки в УРСР: особливості культурної і релігійної асиміляції та шляхи протидії. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 494–503.
- Регіональні особливості міжнаціональної співпраці: пам'ятко-охоронна діяльність. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 630–656.
- Українські громадські організації в Польщі. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 630–656 (співавт. Я. Кондрач).
- Волонтерство в/для України в закордонному інформаційному просторі: приклади Польщі та Литви. *Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років* / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 512–535 (співавт. О. Лукачук).
- Wojna Ojczyźniana vs Walka Wyzwoleńcza: muzealne narracje o II wojnie światowej w Kijowie i we Lwowie. *Miejsca (Nie)Pamięci*. Kraków, 2019. S. 150–163.
- Історична пам'ять та політика пам'яті: теоретико-концептуальні засади дослідження. *Репресії радянського тоталітарного режиму на західних землях України (1939–1953): причини і наслідки, політика пам'яті* / за ред. В. Ільницького, М. Литвина, М. Галіва. Херсон, 2019. С. 9–29.

Статті в наукових виданнях

- Україна й українці в офіційному та медійному дискурсах сучасної Польщі (перша половина 1990-х років). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2010–2011. Вип. 3–4. С. 222–233.
- Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни (за матеріалами часопису «Na Rubieży»). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2011. Вип. 1 (19). С. 228–237.
- Українсько-польські відносини міжвоєнного двадцятиліття ХХ ст. (на матеріалах експозиції ЛІМ). *Наукові записки Львівського історичного музею*. Львів, 2012. Вип. 15. С. 204–215.
- Образ Української повстанської армії в сучасних польських дискусіях щодо волинської трагедії 1943 року. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи. С. 234–243.
- Незалежна Україна в польській суспільно-політичній думці початку 1990-х років. *Слов'янський вісник. Серія «Історичні та політичні науки»*. Рівне, 2012. Вип. 13. С. 116–121.
- Релігійне та національно-культурне життя української громади у Польщі наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 160–172.
- Львівський період творчості скульптора Валентина Борисенка. *Наукові записки Львівського історичного музею*. Львів, 2014. Вип. 16. С. 181–191.
- Польські суспільні настрої щодо України у 1991–2014 рр. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України і Польщі*. Львів, 2014. Вип. 2 (106). С. 19–26.

- Проблема відновлення Польського військового меморіалу у Львові в польській та українській пресі кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 119–138.
- Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині. *Краєзнавство*. 2014. Вип. 1 (86). С. 10–19 (співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Середа, Ф. Стеблій).
- Державотворчі та національно-демократичні процеси в Україні 1991–2014 рр.: польський суспільно-політичний дискурс. *Український історичний журнал*. 2015. № 1. С. 93–108.
- Долаючи травматичне минуле: Україна в суспільно-політичній думці Польщі. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agree. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 605–613.
- 1918 рік в Україні з перспективи польської політики пам'яті (1989–2015). *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. праць Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне, 2018. Вип. 30. С. 143–148.
- Інституціоналізація історичної політики Республіки Польща наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2018. Вип. 11. С. 154–164.
- The Ukrainian memory community in Poland (second half of XX – beginning of XXI centuries). *East European Historical Bulletin*. Drohobych, 2019. Issue 12. P. 178–191 (співавт. М. Lytvyn).
- Wojna polsko-ukraińska 1918–1919 jako przedmiot i podmiot polityki historycznej. *Pamięć i Sprawiedliwość*. 2019. Nr 2 (34). S. 478–501 (співавт. М. Lytwyn).
- Особливості польської культурної політики у 2001–2005 роках. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. 2019. Вип. 12. С. 101–113.
- Союз Петлюри–Пілсудського: відзначення 100-річчя в Україні та Польщі. *Український історичний журнал*. 2020. № 6. С. 234–235 (співавт. М. Литвин).

Рецензії

- [Рец.]: Особливості еміграції та рееміграції в міжвоєнній Польщі. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2014. Вип. 7. С. 227–230 [на кн.]: Шваб А. Еміграційна політика Польщі (1918–1939). Луцьк, 2014. 492 с.
- [Рец.]: Львів у «кресов'яцькому» дискурсі сучасної Польщі. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2013. Вип. 6. С. 254–257 [на кн.]: Nałaj M. Oddajcie nam Lwów. Warszawa, 2012. 141 s.
- [Рец.]: Під пильним наглядом держави: Греко-Католицька Церква в «народній» Польщі. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2014. Вип. 7. С. 241–244 [на кн.]: Nałajda I. Między Moskwą, Warszawą i Watykanem. Dzieje Kościoła greckokatolickiego w Polsce 1944–1970. Warszawa, 2013. 518 s.
- [Рец.]: Особливості еміграції та рееміграції в міжвоєнній Польщі. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2014. Вип. 7. С. 227–230 [на кн.]: Шваб А. Еміграційна політика Польщі (1918–1939). Луцьк, 2014. 492 с.
- [Рец.]: Пам'ять, письмо та історія Галичини: погляд із сучасності. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2016. Вип. 9. С. 283–284 [на кн.]: Голик Р. Й. Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині. Львів, 2015. 424 с.
- [Рец.]: Множинність ідентичності сучасного українсько-польського пограниччя. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2017. Вип. 10. С. 162–164 [на кн.]: Чмелик Р. Сучасний українсько-польський кордон: виміри ідентичності. Львів, 2017. 352 с.
- [Рец.]: Czy Ukraina była osamotniona w dobie nowożytnej? *Pamięć i Sprawiedliwość*. 2019. Nr 1 (33). S. 546–553 [на кн.]: Klimecki M., Karpus Z. Czas samotności. Ukraina i Ukraińcy w latach 1914–2018. Warszawa, 2018. 320 s. (співавт. М. Lytwyn).

[Рец.]: How and why do politicians use history? *East European Historical Bulletin*. Drohobych, 2019. Is. 10. P. 196–199 [на кн.]: Касьянов Г. Past continuous: історична політика 1980-х – 2000-х. Україна та сусіди. Київ, 2018. 420 с. (співавт. М. Лутвун).

[Рец.]: Нові підходи до вивчення локальної історії: польсько-українсько-білоруський досвід. *Український історичний журнал*. 2019. № 3. С. 207–212 [на кн.]: Obertyn: opowieści o życiu miasteczka / red. nauk. M. Jakimowicz, P. Zubowski. Wrocław, 2018. 510 s. (співавт. М. Литвин).

Енциклопедичні статті

Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки / голова ред. ради і редкол. М. Кугутяк; співголови ред. ради М. Литвин, І. Соляр та ін.: Т. 1. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018 [стаття: Гузар Любомир. С. 434–435].

Наукове редагування, упорядкування

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / відп. ред. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. 618 с.

Автореферати

Історичні стереотипи про Україну та українців у сучасній Польщі (1991–2005): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут народознавства, Львів, 2013. 20 с.

Марина ЧЕБАН
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 16 березня 1984 р. у м. Котовськ (тепер – Подільськ) Одеської області.

У 2006 р. закінчила історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Архівознавство»).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала у 2006–2016 рр.: 2006–2012 рр. – інженер II категорії сектору наукових та інформативних видань, 2013–2016 рр. молодший науковий співробітник відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».

У 2012 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Громадська та науково-організаційна діяльність Миколи Андрусяка (1902–1985)» (керівник – д-р іст. наук, проф. Микола Литвин).

Стипендії, премії: лавреатка премії молодих вчених Львівської обласної державної адміністрації (2013), стипендіатка П резидента України (2014), випускниця 25-ї ювілейної східної школи при Варшавському університеті (2015).

У 2016 р. видала монографію «Микола Андрусяк. Історія історика», яка того ж року здобула спеціальну відзнаку на XXIII Форумі видавців у Львові.

Наукові зацікавлення: історія історичних досліджень в Галичині у XIX – першій третині XX ст., джерелознавство, просопографія.

Монографії

Андрусяк Микола (1902–1985) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 86 с. (Серія: «Історики України». Вип. 11).

Микола Андрусяк. Історія історика / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 356 с.

Розділи в колективних працях

Mykola Andrusiak. *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku* / pod red. J. Maternickiego, P. Sierżęgi, L. Zaskilniaka. Rzeszów, 2014. T. 2. S. 565–578.

Українсько-польське наукове співробітництво. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 696–711 (співавт. М. Литвин).

Українські студенти-історики в Університеті Яна Казимира (1919–1939). *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 278–293.

Українські студенти на гуманітарному факультеті Університету Яна Казимира (1924–1939): про-сопографічний портрет. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр, упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 270–284.

Статті в наукових виданнях

Мирон Кордуба і Микола Андрусак: історія взаємин. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 5. С. 158–178 (співавт. О. Піх).

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: співпраця з польськими науковими установами, студії з полоністики (1991–2013). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 6. С. 173–192.

«Історіографія українських державних змагань у 1917–1921 рр.»: неопублікований рукопис Миколи Андрусак. *Історіографічні дослідження*. Київ, 2014. Вип. 25. С. 223–240.

Архівна справа у міжвоєнному Львові. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 7. С. 195–207.

Юрій Сливка як історик та організатор історичної науки. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / голова редкол. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 3–9 (співавт. І. Соляр).

Микола Андрусак та Львівський університет. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)*: колект. моногр. / за ред. Л. Зашкільняка, П. Серженги. Львів, 2015. С. 295–301.

25-та ювілейна Східна літня школа у Варшаві. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 8. С. 324–326.

Невідомий нарис Миколи Андрусак з української історіографії кінця XVIII–XIX століття. *Історіографічні дослідження*. Київ, 2015. Вип. 26. С. 125–139.

Співпраця Миколи Андрусак та Івана Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / відп. ред. М. Литвин, упоряд. Ф. Стеблій. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 571–581.

Олександр Лотоцький як член НТШ (на матеріалах ЦДІА України у Львові). *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 9. С. 264–278.

Наука у міжвоєнній Польщі: до історії взаємин українських і польських вчених. *Українсько-польські відносини. Новітня доба* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів. С. 354–375 (співавт. О. Піх).

Осередки української історичної науки у Львові (1918–1939). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. І. Патер, упоряд. Л. Хахула; НАН України,

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів. 2017. Вип. 29: Primum agere. Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 397–405.

Українські вчені на міжнародних наукових форумах (1919–1939): організація, участь, тематика. *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів. 2017. Вип. 10. С. 72–89.

Рецензії

[Рец.]: Багатонаціональне місто: «білі плями» в соціальній історії ранньомодерного Львова. *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2019. Вип. 12. С. 205–208 [на кн.]: Гуль О. Львів у XVI столітті: місто конфліктів і порозумінь / НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львів, 2018. 304 с.

Енциклопедичні статті

Encyklopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: у 2-х т. Т. 1 (А–К). Львів, 2011 [стаття: Андрусяк Микола Григорович. С. 142–143].

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія / ред.: О. Купчинський, О. Савула, Н. Федорчак; Наукове товариство ім. Шевченка; НАН України Інститут енциклопедичних досліджень: Т. 1. Київ; Львів; Тернопіль, 2012 [стаття: Микола Андрусяк. С. 170–174].

Упорядкування

Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 2001–2010 / упоряд.: О. Рак, М. Чебан. Львів, 2011. 432 с.

Автореферати

Наукова та громадсько-культурна діяльність Миколи Андрусяка (1902–1985): автореф. дис. ... канд. іст. наук.: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 20 с.

Ігор ЧОРНОВОЛ

доктор історичних наук
старший науковий співробітник

Народився 1 травня 1966 р. у с. Радівці Деражнянського району Хмельницької області.

У 1990 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1995 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Польсько-українська угода 1890–1894 рр.: генеза, перебіг подій, наслідки».

У 2016 р. – докторську дисертацію на тему «Компоративні фронтири: світовий і вітчизняний вимір».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1991 р.: аспірант, молодший науковий, науковий, старший науковий співробітник відділу нової історії, з 2017 р. по 2018 р. – новітньої історії, з 2019 р. по 2020 р. – відділу «Центр дослідження українсько-польських стосунків».

У 2004 р. гостьовий професор Інституту українських студій Гарвардського університету.

Стипендіат Фондації Фулбрайта 2007–2008 рр.

Наукові зацікавлення: польсько-українські стосунки, порівняльна історія XIX ст., методологія історії, теорія фронтиру.

Монографії

Нариси з історії Галичини / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 432 с.

Українська фракція Галицького крайового сейму / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. 370 с.

Розділи в колективних працях

Bohdan Barwinski. *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku* / red.: J. Maternicki, P. Sierżęga, L. Zaskilniak. Rzeszów, 2014. Т. II. S. 301–312.

Статті в наукових виданнях

Дискурс колонізації в українській історіографії у світлі теорії фронтиру. *Історія – ментальність – ідентичність*. Львів, 2011. Т. IV: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття. С. 151–164.

Фронтір – ідентичність – націоналізм. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2014. Вип. 17–18. С. 197–208.

Батьки, діти та ідентичність. Микола Ганкевич і Генрик Верещицький. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 73–77.

Рецензії

[Рец.]: *Ab imperio. Исследования по новой имперской истории и национализму*. Казань, 2012. № 4. С. 450–456 [на кн.]: Віктор Брехуненко. Козаки на Степовому Кордоні Європи. Типологія козацьких спільнот XVI – першої половини XVII ст. Київ: Інститут археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2011. 513 с.

[Рец.]: *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Ю. Сливки. С. 432–435 [на кн.]: Від Порубіжжя до Пограниччя. Владимир Кравченко. Харків/Харків: столиця пограниччя. Вільнюс: Европейський гуманітарний університет, 2010. 357 с.; Кравченко В., Мусієздов А., Филиппова О. Представлення о Пограничье и практики их использования. Вільнюс: Европейський гуманітарний університет, 2012. 172 с.

Статті в інших виданнях

150 років «Полякам та індіанцям» Людвіка Повідая. *Збруч*. 2014. 18 берез. URL: <https://zbruc.eu/node/18805>

Донбас як новий фронтір. *Ipress.ua*. 2014. 20 листоп. URL: https://ipress.ua/articles/donbas_yak_novyy_frontyr_96199.html

Брідщина у світлі регіональної історії. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2015. Вип. 8: Матеріали ІХ краєзнавчої конференції, присвяченої Міжнародному дню пам'яток історії та культури (Броди, 24 квіт. 2015 р.). С. 12–15.

Релігія та культура на фронтах. *Фронтири міста*. Дніпропетровськ, 2015. № 4. С. 8–21.

Інтернат отців-змартвихвстанців як камінь спотикання в українсько-польських стосунках. Спогади Івана Франка про князя Романа Чарторийського і о. Валеріяна Калінку. *Релігійно-інформаційна служба України*. 2015. 26 черв. URL: https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/events_people/60367/

Українські клерикальні партії Галичини (1896–1939). *Релігійно-інформаційна служба України*, 2015. 26 серп. URL: https://risu.org.ua/ua/index/studios/studies_of_religions/60925/

«Владика для всіх вірних». Митрополит Андрей Шептицький у спогадах Олександра Барвінського. *Релігійно-інформаційна служба України*. 2015. 24 лип. URL: https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/events_people/60632/

Як шукали могилу митрополита Ангеловича на Городоцькому цвинтарі у Львові. *Релігійно-інформаційна служба України*. 2015. 12 верес. URL: https://risu.org.ua/article_print.php?id=61041&name=events_people&lang=ua&

Греко-католицьке духовенство в системі місцевого самоврядування Галичини. *Релігійно-інформаційна служба України*. 2015. 23 жовт. URL: https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/events_people/61487/

Юлія ШЕЛЕП
кандидат історичних наук
молодший науковий співробітник

Народилась 31 січня 1990 р. у с. Бутини Сокальського району Львівської області.

2007–2012 рр. – навчалася на історичному та юридичному факультетах Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2012 р.: аспірант (2012–2015), молодший науковий співробітник відділу новітньої історії (2015–2018), молодший науковий співробітник відділу «Центр досліджень українсько-польських відносин» (від 2019 р.).

У 2016 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Партійна номенклатура в Українській РСР у 1970-х – першій половині 1980-х років» (керівник – канд. іст. наук Олена Аркуша).

Наукові зацікавлення: усна та соціальна історія, формування історичної пам'яті, візуальна історія, етносоціальні процеси та міжнаціональні відносини.

Розділи в колективних працях

Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років / за ред. О. Аркуші, М. Литвина; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів 2018 [статті: Правова база волонтерського руху. С. 236–251; Допомога населенню, що постраждало від бойових дій. С. 490–502; «Hand made по-львівськи для армії руками волонтерів». С. 333–342; «Допоможи фронту». С. 386–396; Сергій Глотов. С. 555–563].

Конструювання образів партійно-державної номенклатури в українській громадській думці останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. *Взаємодія інституцій держави та громадянського суспільства в Україні: Західні землі (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 69–82.

Статті в наукових виданнях

Партійний працівник 1970-х – на початку 1980-х років: світогляд, повсякденне життя та образ у суспільстві. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2013. Вип. 2, ч. 1. С. 106–115.

Партійний працівник в Радянській Україні 1970–1980-х років: між офіційним і приватним простором. *Українознавчий альманах*. Київ, 2013. Вип. 14. С. 237–242.

Партійні працівники в Українській РСР 1970 – першої половини 1980 років: особливості дослідження. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми історії України*. Харків, 2014. Вип. 54. С. 141–155.

Службова етика радянського чиновника 1970-х – першої половини 1980-х рр. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 304–316.

Джерела до вивчення партійно-радянської номенклатури в УРСР у 70 – першій половині 80-х рр. ХХ ст. *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»*. Львів, 2015. Вип. 9. С. 174–187.

Інтерв'ю із сином першого секретаря Львівського міському, а згодом першого секретаря Закарпатського обкому КПУО. Г. Бандровським. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. Вип. 2. С. 131–137.

Конструювання образів партійних працівників в українській радянській літературі 1960–1980-х рр. *Галичина: науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2015. Ч. 27. С. 150–158.

Партийная номенклатура Украинской ССР 1970 – начала 1980-х годов: карьерные практики. *Перекрестки. Журнал исследований восточноевропейского пограничья* / Европейский гуманитарный университет. Вильнюс, 2015. С. 121–136.

Рецензія

[Рец.]: Радянологія в пошуках тематики та методології дослідження. *Історичні та культурологічні студії* / відп. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 455–462 [на кн.]: Конструюючи «советское»? Политическое сознание, повседневные практики, новые идентичности. Материалы девятой междунар. конф. студентов и аспирантов (Санкт-Петербург, 16–18 апреля 2015 г.) / сост. и ред.: Е. Жданкова, Р. Гильминтинов и др. Санкт-Петербург: Изд-во Европейского университета, 2015.

Статті в інших виданнях

Образ представника партійної номенклатури в Українській РСР 1970–1980 років (за матеріалами усної історії). *Комунікативні горизонти усної історії*: Міжнар. наук. конф. організована ДВНЗ «Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним університетом імені Григорія Сковороди» і Навчально-науковим центром усної історії та Українською асоціацією усної історії (Переяслав-Хмельницький, 17–18 трав. 2013 р.). Переяслав-Хмельницький, 2013. С. 168–178.

Партійний працівник в Радянській Україні 1970–1980-х років: між офіційним і приватним простором. *Українська еліта як чинник цивілізаційного поступу українства*: матер. Міжнар. наук. конф. (Київ, 24 жовт. 2013 р.). Київ, 2013. С. 237–242.

Конструирование образа советской номенклатуры 1970–80-х годов (литература, публицистика, устная история). *Эволюция управления: от Древнерусского государства до современной России*: матер. I Всерос. науч.-практ. конф. (Чита, 22–23 апреля 2014 р.). Чита, 2014. С. 28–36.

Образ партійного працівника УРСР 1970 – першої половини 1980-х рр. в колективній пам'яті населення сучасної України. *Усна історія як важлива складова краєзнавчої діяльності*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 21–22 жовт. 2014 р.). Вінниця, 2015. С. 36–43.

Архівні та усноісторичні джерела до вивчення партійних працівників радянської України 1970 – початку 1980-х рр.: інформаційний потенціал і досвід інтерпретації. *Усна історія (не)подоланого минулого: подія – наратив – інтерпретація*: матер. Міжнар. наук. конф. (Одеса, 8–11 жовт. 2015 р.). Харків, 2016. С. 203–214.

Влада і людина крізь призму особистих досвідів партійних працівників (на матеріалах західних областей Української РСР 1970-х – першої половини 1980-х рр.). *Суспільні злами і поворотні моменти: макроподії крізь призму автобіографічної розповіді*: матер. Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–26 верес. 2014 р.). Львів, 2014. С. 195–210.

Службова етика партійної номенклатури в Українській РСР 1970 – початку 1980-х років (на матеріалах скарг на зловживання). *Матеріали VII Волинської Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції (до 95-річчя заснування Житомирського державного університету імені Івана Франка)* (Житомир, 7–8 листоп. 2014 р.). Житомир: Полісся, 2014. С. 72–74.

Пам'ять про радянське минуле в середовищах «ровесників незалежності»: джерела, відбір та інтерпретації інформації. *Радянська повсякденність у культурній пам'яті суспільства (Із циклу «Повсякденність: візії та смисли)*: зб. матер. III Всеукр. наук.-теорет. семінару (Вінниця, 7–8 квіт. 2017 р.). Вінниця: ФОП «Корзун Д. Ю.», 2017. С. 312–318.

Повсякденне життя населення України у радянський період (кінець 1940-х рр. – початок 1990-х рр.). *Навчальні матеріали до запису поглиблених інтерв'ю в рамках виконання науково-дослідного завдання з курсу «Історія України другої половини ХХ – початку ХХІ століття»* / упоряд.: Г. Боднар, В. Качмар, О. Лукачук. Львів, 2017. С. 21–31.

Енциклопедичні статі

У ратуші міста Львова... Від бурмистрів до міських голів: довідник / упоряд.: І. Мацевко, М. Мудрий. Львів: Галицька видавнича спілка, 2016. 84 с.: іл. [стаття: Голови виконкому Львівської міськради. С. 71].

Автореферати

Партійна номенклатура в Українській РСР у 1970-х – першій половині 1980-х рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. 20 с.

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Із когорти славного НТШ у Львові¹

Будинок на пл. Ринок, 10, у Львові – колишній палац Любомирських, який придбало товариство «Просвіта» 1895 р., слугував у різний час локацією чи не всіх українських культурно-освітніх організацій та установ, зокрема й Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) та його книгарні, «Рідної школи», редакції і друкарні газети «Діло», «Громадський голос» тощо, сюди навідувалися Іван Франко, Леся Українка, Василь Стефаник, інші діячі української культури.

Після радянської окупації Львова 1939 р. НТШ, що до того часу функціювало як багато-профільна академія наук, пріоритетним напрямом студій якої було українознавство, припинило діяльність і згодом лише частково поновлювало її в часи німецької окупації. Із заборонаю діяльності НТШ і його розформуванням у січні 1940 р. розпочала свій відлік історія нової інституції, яка продовжила об'єднувати знакових постатей із когорти товариства, – відділу української мови, підпорядкованого тоді Інституту мовознавства ім. О. Потебні АН УРСР. Відділ очолив відомий галицький діяч – акад. Всеукраїнської академії наук (ВУАН) Кирило Студинський. В академічному осередку працювали проф. Іларіон Свенціцький, молоді науковці: Марія Пшеп'юрська – дослідниця надсянських говірок (її наукова праця «На пограниччях надсянського говору», що постала як результат тривалих діалектологічних експедицій 1939–1941 рр. у понад 156-ти селах різних повітів Надсяння і Засяння, вийшла друком щойно 1954 р. у «Записках Наукового товариства ім. Шевченка» в Нью-Йорку), Кость Кисілевський (його праця «Надпрутський говір» опублікована 1954 р. на еміграції), Василь Лев – професор Львівського університету, вчений із широким діапазоном дослідницьких зацікавлень. Науковці відділу брали активну участь у діалектологічних експедиціях, організованих Інститутом мовознавства, публікували наукові розвідки, виступали з доповідями, разом із київськими колегами готували збірник наукових праць.

Завданням новоствореного відділу, відповідно до директиви Інституту мовознавства ім. О. Потебні, стало укладання «Польсько-українського словника». Його актуальність тоді була зумовлена практичними потребами – значна кількість переселених зі східних областей, опинившись у частково польськомовному середовищі, потребувала розуміти польську мову, вивчати її. За короткий час було зібрано матеріал для цієї лексикографічної праці, проте роботу над словником припинили, адже в період німецької окупації у Львові відновлено діяльність НТШ, і кабінет мовознавства очолив проф. Василь Сімович, його заступником став Кость Кисілевський, секретарем – Василь Лев. Плани роботи цього кола мовознавців відображали кілька наукових напрямів: діалектологію, історію мови та практичні аспекти сучасної мови, відтак «Польсько-український словник», здавалося, уже не мав перспектив стати реалізованим проектом.

¹ В архівній документації інституту засвідчено кілька модифікацій назви відділу: мовознавства, історичних словників, історичної лексикографії. Сьогодні відділ української мови функціонує як структурний підрозділ Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України (Львів).

Лексикографічна траєкторія: академічний «Польсько-український словник»

Академічний мовознавчий осередок у Львові – відділ української мови Інституту мовознавства ім. О. Потебні АН УРСР – продовжив діяльність у другій половині 1944 р. у будинку на пл. Ринок, 10. Зі спогадів Юліяна Редька (рукопис) відомо, що «у кінці 1944 або на початку 1945 р. приїхали до Львова з Інституту мовознавства АН УРСР І. К. Білодід і Ф. Т. Жилко, які

Професор Іларіон Свенціцький з аспірантами Нонною Копистянською та Олегом Назаруком. 1950-ті роки

провели широку нараду з львівськими мовознавцями-україністами», а це: Антін Генсьорський, Пилип Деркач, Дмитро Бандрівський, Павло Приступа, Іван Керницький, Юліян Редько (декан Львівського педінституту), Мирон Онишкевич та Іван Ковалик (професори університету). Керівником став Іларіон Свенціцький – відомий учений-славіст, директор Національного музею у Львові (колись – Музей українського мистецтва), а його заступником – Лукія Гумецька. Постать І. Свенціцького стала уособленням тягlosti й неперервності традицій академічного мовознавства у Львові. Маючи широкий спектр наукових зацікавлень, унікальні організаторські здібності, значний досвід координування інституційної роботи, проф. Свенціцький згуртував колектив навколо реалізації давно очікуваного проекту – «Польсько-українського словника». Попри те, що в науковому доробку І. Свенціцького був перекладний польсько-український

Лукія Гумецька – завідувач відділу української мови впродовж 1956–1971 рр.

та українсько-польський словничок (надрукований у Львові 1920 р. і містив 8 000 реєстрових слів), професор призначив керівником лексикографічного проекту Л. Гумецьку – свого заступника і «єдиного мужчину в колективі» (такими жартівливо-правдивими словами він називав Лукію Лук'янівну). Проф. Свенціцький тим часом зосередився на вивченні мови пам'яток староруського письменства до XIII ст.

Умови реалізації цього завдання були непростими: з одного боку, відсутність в авторського колективу досвіду лексикографічної роботи, неможливість у коротких часових межах сформувати джерельну базу писемних текстів і картотеку, фактично зародковий етап української академічної лексикографії, а з другого – ґрунтовна славістична освіта, яку Л. Гумецька здобула у Львівському університеті, високого рівня знання польської мови й літератури, надзвичайна наукова активність і незмінний інтерес до найбільш актуальних лінгвістичних проблем, незвичайна цілеспрямованість керівника створили передумови для ефективної роботи колективу.

Зліва направо: Антін Генсьорський (на задньому плані), Павло Приступа, Олександр Тисовський, Іван Керницький. Львів, пл. Ринок, 10. 1950 р.

Лексикографічне повсякдення. Зліва направо: Уляна Єдлінська, Пилип Деркач, Антін Генсьорський (на задньому плані). 1949 р.

1949 р. журнал «Мовознавство» публікує статтю Л. Гумецької «Принципи створення Польсько-українського словника», а двотомна (на той час найповніша) лексикографічна праця такого типу (близько 100 тис. слів) вийшла друком у 1958–1960 рр. До складу редакційної колегії увійшли: Антін Генсьорський, Лукія Гумецька (головний редактор), Іван Керницький, рецензенти Мирон Онишкевич і Михайло Рудницький; укладачами зазначені Дмитро Бандрівський, Антін Генсьорський, Лукія Гумецька, Пилип Деркач, Уляна Єдлінська, Іван Керницький, Олександр Тисовський. Своє завдання – відобразити словниковий склад сучасної польської літературної мови в усіх його стилістичних планах – словник повністю виконав, адже охопив не лише загальноновживану лексику, а й термінологію різних галузей науки, фразеологію. Праця над «Польсько-українським словником» стала важливою сторінкою української лексикографії і водночас започаткувала лексикографічний напрям наукової діяльності відділу української мови. Робота над цим виданням ще в першій половині 50-х років започаткувала львівську лексикографічну школу.

Поза магістральною лексикографічною темою у відділі безперервно тривали дослідження староукраїнської мови на матеріалі писемних пам'яток, її функціонування передусім у ділових документах. Результати студій учені публікують у серійному виданні відділу «Дослідження і матеріали з української мови» (АН УРСР; Інститут суспільних наук, т. 1–6, Київ, 1959–1964), що стало продовженням традиції, започаткованої довголітнім керівником відділу проф. І. Свенціцьким.

Виходять монографії А. Генсьорського (учений працював у відділі від 1951 р. до 1963 р. і напрямом власних студій розвивав наукові погляди свого вчителя – проф. О. Шахматова) про мову Галицько-Волинського літопису: «Значення форм минулого часу в Галицько-Волинському» (1957), «Галицько-Волинський літопис: процес складання, редакція і редактори» (1958), «Галицько-Волинський літопис: лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості» (1961).

Іван Керницький, учень Яна Янова – професора-україніста Львівського та Ягеллонського університетів (Краків), системно досліджує граматичні особливості українських писемних пам'яток XIV–XVI ст. Мову листів Богдана Хмельницького, ділову мову другої половини XVIII ст. на Закарпатті (палеографія, графіка, граматики) на матеріалі документів вивчає У. Єдлінська. Мирон Онишкевич зосереджується на народномовних елементах у творах Івана Вишенського – таке дослідження творів видатного полеміста проводилося вперше.

Окрім наукових студій із полоністики (праця над словником спонукала до теоретичних узагальнень щодо особливостей перекладу польських віддієслівних іменників, фразеологізмів), Л. Гумецька поступово зосереджується на історично-лінгвістичних студіях і 1957 р. успішно захищає докторську дисертацію «Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст.» (монографія під цією назвою надрукована 1958 р. у Києві), поступово окреслює концепцію історичного словника, опрацьовує теоретичні питання історичної лексикографії.

Дослідження українського діалектного простору: «Атлас української мови», міжнародні лінгвогеографічні проекти: «Общеславянский лингвистический атлас» та «Общекарпатский диалектологический атлас»

Традиція академічних діалектологічних студій у Львові, започаткована працями Марії Пшеп'юрської та Костя Кисілевського, продовжилася – від початку 50-х років Павло Приступа працює над дисертаційною роботою «Говірка села Зашків Брюховицького р-ну Львівської області».

Робота над «Атласом української мови». Зліва направо: Ярослава Закревська, ?, Антін Залеський, Павло Приступа, Лідія Коць-Григорчук. Кінець 1950-х років

Д. Бандрівський із лінгвістичного погляду досліджує Бойківщину – говірки Підбузького, Турківського і Боринського р-нів тодішньої Дрогобицької обл. Матеріал для студій мовознавці збирають у численних діалектологічних експедиціях. У відділі мовознавства їх об'єднала праця над фундаментальним «Атласом української мови» (АУМ).

Отож від другої половини ХХ ст. в українській лінгвістиці впроваджено нові методи дослідження діалектного простору – лінгвістичної географії. У 1948 р. і 1949 р. опубліковано «Програму для збирання матеріалів до діалектологічного атласу української мови», й відтоді розпочалося записування відповідей респондентів-діалектоносіїв на запитання цієї

програми, 1956 р. розпочалося картографування матеріалів першого тому АУМ, хоч дозаписування тривало до 1961 р. й участь у ньому брали викладачі та студенти університетів і педінститутів, працівники Інституту мовознавства ім. О. Потебні АН УРСР, Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові (тепер – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).

Загальнонаціональний атлас – ареальна проекція просторових виявів української мови в системно-структурних зв'язках її елементів з урахуванням діахронійного вектора їхнього розвитку. Вперше весь український діалектний простір зображено в його континуальності, що зумовило дослідження еволюції діалектного мовлення не лише в межах говорів, а й у міжмовному та міждіалектному суміжжях, у накладанні ареалів діалектних явищ і тенденцій, а також у зонах міграцій.

1957 р. у відділі вирує активна діалектологічна праця – група діалектологів відділу мовознавства починає роботу над другим томом «Атласу української мови», мережа якого охопила понад 600 населених пунктів Волині, Наддністрянщини й Закарпаття (її сформував П. Приступа). Експедиції, розписування записів, виготовлення бланків, картографування матеріалів, жваві дискусії між колегами не лише в межах відділу, а й із Києва та з-за кордону, участь у Республіканських діалектологічних нарадах. Важливо, що загальнонаціональний атлас мав на меті відобразити в лінгвістичному просторі особливості українського діалектного мовлення

Зліва направо: Ярослава Закревська, Розалія Керста, Левко Полюга, Ольга Федик

з усіх етнічних українських земель – для другого тому впродовж 1948–1968 рр. експедиції Інституту суспільних наук під керівництвом Дмитра Бандрівського, Лідії Григорчук, Ярослави Закревської, Олександри Захарків, Мирона Онишкевича, Антона Залеського, Павла Приступи обстежили 181 населений пункт, серед яких 43 за межами кордонів України: 13 – у Молдові, 24 – у Брестській обл. Білоруської РСР, 6 – у Східній Словаччині. Сіткою накрито українські населені пункти Польщі (Холмщина й Лемківщина), Угорщини, Румунії та Югославії.

Унікальність другого тому АУМ, його наукова цінність і значний інформаційний потенціал виявляються у надзвичайному багатстві експонованого матеріалу, який став предметом високого рівня наукової інтерпретації. Атлас послідовно відображає українські говори південно-західного наріччя з точною локалізацією мовних явищ і визначенням меж їхнього поширення, враховуючи українсько-білоруське, українсько-молдовське, українсько-польське й українсько-румунське порубіжжя.

Робота авторського колективу над систематизацією, картографуванням та інтерпретацією діалектного матеріалу, написанням розлогіх коментарів до кожної карти, редагуванням 408-ми лінгвістичних карт закінчилася 1970 р. (упродовж 1957–1965 рр. редакторську групу очолював П. Приступа, відтак проєкт координувала Я. Закревська – відповідальний редактор другого тому). Авторами карт «львівського» тому АУМ, який вийшов друком 1988 р., стали: Д. Бандрівський (15 карт), Л. Григорчук (86 карт), Я. Закревська (110 карт), А. Залеський (16 карт), М. Онишкевич (82 карти), П. Приступа (77 карт), автори з-поза відділу: головний редактор усіх трьох томів АУМ Ф. Жилко (20 карт ареалів) і Т. Назарова з Києва. На різних етапах науково-технічне редагування виконували Олександра Захарків, Валентина Черняк, Євген Жеребецький. Авторів цієї фундаментальної праці, важливої не лише для України, а й для всього слов'янського світу, 2006 р. відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки.

Поза основною науковою темою науковці відділу плідно працюють над кандидатськими дисертаціями: 1958 р. Я. Закревська закінчує дослідження «Казки Івана Франка (мовно-художній аналіз)», керівником якої був І. Свенціцький; 1960 р. відбувся захист дисертації Л. Григорчук «Дієприслівник в сучасній українській літературній мові» (керівник – проф. Л. Гумецька). За кілька років ці студії вийшли як монографії.

Лексику поетичних творів Миколи Бажана, Ярослава Галана й інших письменників досліджувала Валентина Карпова, яка під час роботи у Львові доопрацювала кандидатську дисертацію й опублікувала її під назвою «Термін і художнє слово: термінологічна лексика в мові сучасної української поезії» (1967). Згодом перейшла на роботу до Інституту мовознавства в Києві.

Учасники Міжнародної наради з питань створення «Общекарпатского диалектологического атласа». Зліва направо: Валентина Черняк, Ярослав Ісаєвич, Дмитро Гринчишин, Івор Рібка (Ivor Ripka, Словаччина), Розалія Керста, Галина Клепикова (Росія), Ольга Кровицька, Ганна Войтів, Марія Чікало, Уляна Єдлінська. Львів, вул. Радянська (тепер – вул. Винниченка), 26. Початок 1990-х років

II Міжнародний конгрес українців. Зліва направо: Ольга Кровицька, Дмитро Гринчишин, Розалія Керста, Богдан Якимович, Валентина Черняк, Наталія Хобзей, Лариса Крушельницька, Галина Гузар (Мазур), ?, Олег Купчинський, Юрій Шевельов, Ярослава Закревська, Уляна Єдлінська, Василь Горинь, Надія Осташ, Феодосій Стеблій, Ганна Войтів. Серпень 1993 р.

Окрім загальнонаціональних лінгвогеографічних тем, відділ був залучений до співпраці діалектологів і лінгвогеографів на міжнародному рівні – 1958 р. Я. Закревська стала учасницею IV Міжнародного з'їзду славистів у Москві, де відбулося обговорення програмної доповіді Р. Аванесова, С. Бернштейна, З. Штібера «Про принципи Загальнослов'янського лінгвістичного атласу». Упродовж багатьох років Я. Закревська була співвиконавицею, членкинею робочої групи та міжнародних редколегій двох фундаментальних міжнародних проектів: «Общеславянського лінгвістичного атласу» (ОЛА) – першого в історії науки атласу групи споріднених мов, подальша інтерпретація мовного матеріалу якого посприяла вирішенню історико-порівняльних і синхронно-типологічних проблем мовознавства (у збиранні матеріалів за програмою ОЛА взяли участь, окрім Я. Закревської, Л. Григорчук, Д. Гринчишин, М. Онишкевич, Л. Мельник, П. Приступа), а також «Общекарпатського діалектологічного атласу» (ОКДА) – від 1977 р. Я. Закревська та М. Онишкевич у межах багатосторонньої співпраці з Інститутом слов'янознавства і балканістики

Зліва направо: Розалія Керста, Ольга Кровицька, Марія Чікало, Уляна Єдлінська, Валентина Черняк, Галина Гузар (Мазур), Ярослава Закревська, Лариса Гонтарук

Зліва направо: Дмитро Гринчишин, Ярослава Закревська, Левко Полюга, Уляна Єдлінська, Михайло Худаш, Антін Генсьорський. Львів, вул. Радянська (тепер – вул. Винниченка), 26. Кінець 1950-х років

АН ССРСР, академічними Інститутами Молдавії (Молдови), Югославії, тодішньої Чехословаччини й Польщі беруть участь у міжнародних нарадах та експедиціях. ОКДА – частина 7-томної фундаментальної праці й водночас має цілком самостійне значення, охоплюючи надзвичайно цікаву групу лексики, пов'язану з народними звичаями та традиціями, з характеристиками фізичних властивостей людини, частин її тіла, з народними назвами рослин. Значна частина фактичного матеріалу вперше потрапила до наукового обігу, було впроваджено нові методи і способи картографування, що стало цінним внеском у теорію і практику слов'янської лінгвістичної географії. На базі Інституту українознавства видано 4-й випуск ОКДА (вийшов друком 1993 р. у Львові), який підготували та зредагували діалектологи відділу: Ярослава Закревська (відп. ред. випуску), Євген Жеребецький, Галина Гузар.

*Ярослава Закревська –
завідувач відділу
української мови в
1987–1999 рр.*

Довготривала й плідна робота Я. Закревської над просторовими виявами мовних явищ і їх картографуванням стала імпульсом до наукових пошуків у цьому напрямі – 1976 р. вийшла друком монографія, а 1985 р. відбувся захист докторської дисертації «Український діалектний словотвір в ареальному аспекті».

З періодом праці над АУМ пов'язані наукові зацікавлення Л. Коць-Григорчук, зосереджені навколо інтерпретації лінгвістичних карт, які склали основу докторської монографії «Лінгвістично-географічне дослідження українського діалектного простору» (2002).

Відділ у всі періоди своєї історії перебував в епіцентрі наукового життя. За два десятиліття діяльності чітко викристалізувалися два магістральні напрями наукової роботи – українська діалектологія, лінгвогеографія, діалектна лексикографія і текстографія та історія української мови й історична лексикографія.

Біля джерел української діяхронійної лексикографії: проєкт «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.»

1958 р. Москва. IV З'їзд славистів. Л. Гумецька виступає з доповіддю «Принципи створення історичного словника української мови». Уже на той час зріла концепція історичного словника постала як результат тривалих консультацій і дискусій, сумнівів та пошуків оптимального рішення в не надто сприятливих для такої теми історичних обставинах. І якщо на сучасному етапі розвитку академічного мовознавства в Україні проф. Гумецькій можна було б дорікнути надто «пізнім» староукраїнським періодом, обраним для лексикографічного опрацювання – XIV–XV ст., то в часи створення концепції на її адресу лунали претензії про надто віддалений від сучасності період. В умовах постійного відстоювання перед тогочасним чиновництвом наукової вагомості цієї проблематики розпочалися призибування матеріалів і формування джерельної бази та картотеки майбутнього словника мови ділових документів XIV–XV ст. Під керівництвом Л. Гумецької цю роботу від 1958 р. виконують Д. Гринчишин, У. Єдлінська, Л. Полюга, М. Худаш. Сама ж концепція історичного словника Л. Гумецької зайняла важливе місце в теорії і практиці слов'янського діяхронійного мовознавства.

Українська історична лексикографія, щоправда, має давніші корені. У 50-х роках ХХ ст. до відділу мовознавства Інституту суспільних наук у Львові (тепер – відділ української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України) перевезено цінні матеріали – лексичну картотеку «Історичного словника українського язика», створену під керівництвом фундатора української історичної лексикографії Євгена Тимченка. Як відомо, від 1918 р. Тимченко очолив Комісію для складання історичного словника української мови Української академії наук, яка заповзялася систематизувати лексику з історичних, юридичних, полемічних, духовних, побутових текстів, як зазначив Є. Тимченко, – «вичерпати той слівний скарб, що ми маємо в пам'ятках нашого письменства з найдавнішого його часу до ХІХ віку». Понад 400 пам'яток української мови – датованих та недатованих манускриптів і стародруків з українських етнічних територій – було охоплено лексичною картотекою із понад 300 тис. карток із цитатами. Словникові не судилося стати закінченим – у складних для українського мовознавства

Зліва направо: Уляна Єдлінська, Левко Полюга, Ярослава Закревська (сидить), Марія Чікало

обставинах вийшов друком його перший том у двох частинах на літери А–Ж, хвиля репресій та арештів зупинила укладання і друк словника, редактора Є. Тимченка 1938 р. заарештували за сфальсифікованою справою, оголосили буржуазним націоналістом та вислали до Краснояського краю. Основна частина вже готового рукопису не вціліла під час Другої світової війни. Картотека, знайшовши прихисток у стінах академічної установи у Львові, водночас стала імпульсом до відродження, хоч і в надскладних для академічної науки обставинах, історичної лексикографії у середовищі мовознавців – авторського колективу, який очолювала Л. Гумецька, на той час уже скоординованою працею над двотомним «Польсько-українським словником».

Отож 1957 р. започатковано важливу сторінку української академічної лексикографії – «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.» (ССУМ^{14–15}), два томи якого вийшли друком у Києві в 1977–1978 рр., зафіксувавши 11,5 тис. слів, властивих українській мові названих століть, і ставши переконливим свідченням того, якого високого ступеня розвитку сягнула застосовувана в документації XIV–XV ст. писемна мова. Концепцією історичного словника визначено його завдання – щонайповніше репрезентувати мову конкретного історичного періоду як систему. Метою проекту стало системне лексикографічне опрацювання ділової мови XIV–XV ст., а джерелами слугували опубліковані й неопубліковані тексти офіційно-ділового стилю (грамоти, акти, листи, тестаменти, описи замків, інвентарі, привілеї купцям, люстрації земель, судові справи, привілеї, написи на твердих поверхнях, вкладні записи – загальна кількість суцільно розписаних джерел сягнула 939 одиниць, а вже готова картотека налічувала понад 260 тис. цитат), написаних староукраїнською мовою незалежно від території їх виникнення: це і західно- й східноукраїнські тексти, а також із території Білорусі, Литви, Польщі, якщо вони виявляють риси, властиві староукраїнській мові. Було створено перший в історії українського мовознавства реєстр пам'яток староукраїнської мови XIV–XV ст. із Волині, Галичини, Поділля, Закарпаття, Центральної України тощо.

Словникова робота вимагала не лише знань із діахронійного мовознавства, передусім історичної лексикології, діалектології, а й історико-культурного контексту епохи, історії права, торгівлі, суспільних відносин, еволюції суспільної свідомості тощо, адже в численних випадках укладачеві доводилося, окрім перекладу, давати у тлумаченні довідково-енциклопедичну інформацію. Про цінність цієї праці для українського й слов'янського мовознавства написано в понад 20-ти наукових рецензіях: словник дає матеріал для поглибленого вивчення проблем міжмовних контактів і впливів, історичної фонології, історичної діалектології, етимології та порівняльного вивчення слов'янських мов, історичної фразеології тощо.

На момент виходу це був єдиний у слов'янській історичній лексикографії повний і завершений словник, лексикографічне дослідження, яке засвідчило історію словникового складу української мови. Колектив співавторів – Д. Гринчишин, Л. Гумецька (відп. ред.), У. Єдлінська, О. Захарків, В. Карпова, І. Керницький, Р. Керста, Л. Полюга, М. Сенів, М. Худаш – 1978 р. нагороджено Премією НАН України ім. І. Франка.

Окрім магістральних багаторічних лексикографічних проектів, науковці, які працювали у відділі, створювали і видавали словники й довідники, лексикографічно опрацьовуючи сучасну українську літературну мову. У доцифрову епоху порівняно великі тиражі навчальних словників суттєво покривали попит на такі видання серед учительства й учнівства України. Упродовж багатьох років їх укладав проф. Л. Полюга: «Короткий тлумачний словник» (Київ, 1978, у співавт.), «Тлумачний словник» (Київ, 1999, у співавт.), «Словник українських морфем»

Дмитро Гринчишин у картотеці «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.»

*Зліва направо: Уляна Єдлінська, ?,
Валентина Карпова*

(Львів, 2000), «Словник антонімів» (Київ, 1987), «Словник синонімів української мови» (Київ, 2001). У наступні роки ці словники неодноразово перевидавали.

Важливо, що така лексикографічна праця посилювала міжінституційну співпрацю, адже до авторських колективів окремих словників входили науковці з-поза відділу: О. Сербенська, З. Терлак з університету ім. І. Франка у співпраці з Д. Гринчишином підготували актуальний та інноваційний на той час універсальний «Словник труднощів української мови» (Київ, 1989).

«Словник паронімів української мови», який уклали Д. Гринчишин та О. Сербенська, описує понад 1 000 паронімів – близьких за звучанням, але різних за значенням слів, які найчастіше трапляються в підручниках, науково-популярних виданнях, публіцистиці, засобах масової інформації, художній літературі та побутовому мовленні.

Від початку 90-х років у фахових і широких суспільних колах актуалізувалися питання стилістики й культури мовлення – їх відображенням став комбінований (містить різномірну інформацію про лексичну одиницю) «Словник-довідник з культури української мови» Д. Гринчишина, А. Капелюшного, О. Сербенської, З. Терлака (Львів, 1996). Ця лексикографічна праця визнана однією із кращих серед словників, поданих на конкурс у межах програми «Трансформація гуманітарної освіти в Україні».

Праця кількох поколінь лексикографів: «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.»

Історичні словники репрезентують лексику, властиву періодові тривалістю сторіччя чи кілька сторіч, маючи на меті систематизувати весь масив слів, простежити розвиток значень і форм. Створення словника мови минулих епох як багатоетапна робота (від створення концепції, інструкцій і правил, добирання, дослідження текстів та формування корпусу джерел, створення масштабних картотек слів до укладання словникових статей, наукового редагування й підготовки до друку) вимагає чимало зусиль і часу. Отже, склад колективу авторів і редакторів на початку проекту відрізняється від його складу ближче до закінчення. У цих обставинах важливо зберігати неперервність лексикографічної традиції та тривкість наукової школи.

Хронологічним продовженням «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.» став наступний лексикографічний проект – загальнонаціональний «Словник української мови XVI – першої половини XVII століть» (СУМ^{16–17}), покликаний системно репрезентувати книжно-писемну й народно-розмовну лексику української мови зазначеного періоду. Джерелами для формування фундаментальної картотеки слугували вибірково розписані понад 3 500 писемних пам'яток різних стилів і жанрів із території Волині, Галичини, Наддніпрянщини, Поділля, Закарпаття, а також пам'ятки, що походять із територій сучасних Польщі, Литви, Білорусі, Румунії, Угорщини тощо і за мовними особливостями належать до української писемності ранньомодерного часу. Матеріал добирали з найширшого спектра жанрів: ділової писемності (грамоти, листи, судові справи, універсали тощо), сакральних канонічних і неканонічних (Євангелія церковнослов'янською мовою

української редакції, учительні Євангелія, казання, повчання, полемічні послання тощо) текстів, а також із документів-інвентарів замків, церков та монастирів, статутів братств, граматик, травників, літописів і хронографів, творів давньої літератури. Формуючи канон джерел, пріоритет надавали оригіналам рукописів або ж якісним фотокопіям, що їх виконували за відповідними замовленнями в Петербурзі чи Москві, оскільки видані друком не для лінгвістичних «потреб» пам'ятки, часто передусім для історичних студій, втрачали важливі в контексті лінгвістичної атрибуції наголоси, придиhi, титла, графічні варіанти літер і спеціальні їх позначення.

Від 1975 р. тривали фахові консультації авторського колективу, який очолював Дмитро Гринчишин, із професорами Степаном Бевзенком, Олексою Горбачем, Йосипом Дзендзелівським, Олегом Купчинським, Інною Чепігою, Василем Німчуком щодо канону джерел, які б повнокровно репрезентували мову періоду. Безпосередня робота над укладанням СУМ¹⁶⁻¹⁷ розпочалася 1982 р. – у різний час у цьому проєкті сумлінно працювали: Уляна Єдлінська, Розалія Керста, Лев Полюга, Мирон Онишкевич, Ольга Федик, Богдана Крися, Олександра Захарків, Марта Сенів, Роман і Надія Осташи, Ольга Тріль. Триває вона й до сьогодні – авторський колектив, до якого належать Ганна Войтів (наук. ред.), Ольга Кровицька, Ганна Дидик-Меуш, Ірина Черевко, Юрій Осінчук, Ольга Заневич і Наталя Багнюк, очолює Марія Чікало (відп. ред.), словникар-практик із 40-річним досвідом роботи в авторському колективі історичного словника від моменту формування корпусу його джерел. 17 випусків словника – до літери М – опубліковано, зараз готується 18-й.

Праця львівських лексикографів – помітне явище не лише української, а й загальнослов'янської лексикографії, зокрема історичної, яку репрезентують багаторічні наукові проєкти, лише частина з яких завершена, як-от: «Słownik staropolski» (Kraków, 1953–2002, t. 1–11), «Słownik polszczyzny XVI wieku» (Wrocław; Warszawa, 1966–1994, t. 1–37), «Гістарычны слоўнік беларускай мовы» (Мінск, 1982–2017, т. 1–37), «Словарь древнерусского языка XI–XIV вв.» (Москва, 1988–2019, т. 1–12), «Словарь русского языка XI–XVII вв.» (Москва; Санкт-Петербург, 1975–2015, вип. 1–30), «Словарь русского языка XVIII века» (Санкт-Петербург, 1984–2019, вип. 1–22), «Словарь обиходного русского языка Московской Руси XVI–XVII вв.» (Санкт-Петербург, 2004–2019, вип. 1–8) та ін.

Процес укладання словника – праця насамперед дослідницька, і свідченням цього стали численні наукові праці з історичної лексикології, які опублікували учасники авторських колективів ССУМ¹⁴⁻¹⁵ і СУМ¹⁶⁻¹⁷, монографії науковців: М. Худаша «Лексика українських ділових документів

*Зліва направо: Ольга Кровицька, Ярослава Закревська, Розалія Керста, Левко Полюга, Наталя Хобзей, Агафія Рибка, Олександра Захарків, Ганна Войтів, Марта Сенів, Роман Осташи, Мирон Онишкевич.
Кінець 1980-х років*

*Колектив авторів «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» (зліва направо):
Марія Чікало (відп. ред.), Ганна Войтів, Ольга Кровицька, Наталія Багнюк, Ганна Дидик-Меуш,
Юрій Осінчук, Ірина Черевко*

кінця XVI – поч. XVII ст.: на матеріалах Львівського Ставропігійського братства» (1961), його ж «З історії української антропонімії» (1977); У. Єдлінської «Питання історичного синтаксису української мови (на матеріалі листів Богдана Хмельницького)» (1961); Д. Гринчишина «Явище субстантивзації в українській мові» (1965); І. Керницького «Система словозміни в українській мові: на матеріалах пам'яток XVI ст.» (1967); Л. Полюги «Слово в поетичному тексті Івана Франка» (1977), «Українська абстрактна лексика XVI – першої половини XVII ст.» (1991); Р. Керсти «Українська антропонімія XVI ст.: Чоловічі іменування» (1984); О. Кровицької «Назви осіб в українській мовній традиції XVI–XVIII ст. Семантика і словотвір» (2002); Г. Дидик-Меуш «Українська медицина: історія назв» (2008). А також блискучі захисти дисертацій: Г. Войтів «Назви одягу в пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.» (1995), О. Кровицької «Семантична та словотвірна характеристика назв осіб у пам'ятках української мови XVI–XVIII ст.» (1995), М. Чікало «Назви кольорів у пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.» (1994), М. Сенів «Українська антропонімія XVI ст.: Жіночі іменування», Р. Осташа «Українська антропонімія першої половини XVII ст. Чоловічі власні особові імена (на матеріалі Реєстру Запорозького Війська 1649 р.)» (1987) та ін.

У 90-х роках XX ст. вийшли друком колективні монографії та збірники наукових праць науковців відділу «Українська лексика в історичному та ареальному аспектах» (відп. ред. Р. Керста, Київ, 1991) та «Українська історична та діалектна лексика» (відп. ред. Л. Полюга, Київ, 1985, 1995; відп. ред. Д. Гринчишин, Львів, 1996; відп. ред. Г. Войтів, О. Кровицька, Львів, 2003, 2007) та інші, які до сьогодні не втратили наукової вартості.

Наступні покоління лексикографів, науковців, що працюють у відділі у XXI ст., сфокусувалися на дослідженнях із теорії і практики історичної лексикографії, історичної граматики, вивчення мови ранньомодерних українських текстів методами психолінгвістики, прагмалінгвістики, когнітивістики, етнолінгвістики, антрополінгвістики тощо.

Викликали резонанс в українському та слов'янському мовознавстві монографії науковців: І. Черевко «Фразеологія пам'яток української мови XVI–XVII століть: семантика, структура, стиль» (2013), О. Заневич «Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об'єкт» (2015), Г. Дидик-Меуш «Комбінаторика української мови XVI–XVIII ст.: теорія, практика, словник» (2018). Особливою подією для лінгвістичної медієвістики стали видання писемних

пам'яток (Ю. Осінчук підготував до друку та дослідив із погляду лінгвістики Добрилове, Бу-чацьке Євангелія та інші давньоукраїнські сакральні тексти). Результати ґрунтовних наукових студій автори СУМ¹⁶⁻¹⁷ упроваджують у лексикографічну практику, удосконалюючи підходи до опрацювання мовного матеріалу для словника, заглиблюючись у свідомість мовців, реконструюючи картину світу тогочасного українця, пізнаючи епоху.

Історики мови відділу організують і з успіхом проводять Тимченківські наукові читання, готують збірники наукових праць за результатами роботи цих міжнародних зустрічей у межах видавничої серії «Історія мови». Дотепер її репрезентують чотири колективні монографії: «Мовні обрії» (2013) (відп. ред. – О. Сімович), «Писемні пам'ятки: сучасне прочитання» (2011), «Писемні пам'ятки: від картотеки до словника» (2013), «Писемні пам'ятки: текст і контекст» (2015) (відп. ред. – Г. Дидик-Меуш).

Сьогодні налагоджена й активно триває постійна співпраця з колегами з України (Інститут української мови НАН України, Київський національний університет ім. Т. Шевченка), налагоджено контакти з істориками мови з Житомира, Умані, Чернівців, Івано-Франківська, Польщі, Угорщини, Білорусі. Науковці беруть участь у роботі міжнародних наукових конференцій в Україні та за кордоном.

Сьогоднішня «цифрова ера» ставлять перед колективом СУМ¹⁶⁻¹⁷ нові завдання: формування електронного корпусу текстів доступних джерел (із суцільними, а не фрагментарно опрацьованими текстами), використання новітніх технологій у лексикографічній практиці, створення концепції електронного СУМ¹⁶⁻¹⁷ із можливістю постійного оновлення та удосконалення, що в перспективі введе цю фундаментальну працю до ширшого наукового обігу, приверне увагу дослідників до феномена української мови ранньомодерного часу.

Українська історична лексикографія з її багатолітньою історією і перевіреною часом традицією сьогодні розвивається разом зі світовою лінгвістичною наукою, оновлюючи підходи, методологію та інструментарій досліджень. Головні її здобутки – тисячі опрацьованих писемних текстів і фундаментальні історичні словники української мови конкретних періодів – залишаються важливим та авторитетним матеріалом, без якого неможливе вивчення історичного минулого народу, його культури й мови.

Лексикологічне та лексикографічне дослідження гуцульського говору. Картотека «Словника гуцульського говору». «Гуцульські світи: Лексикон»

Упродовж багатьох років праці науковців відділу над атласами експедиції і наукові мандрівки часто пролягали через Гуцульщину. Ці архаїчні терени української етнічної території, люди й говірки настільки зачарували проф. Я. Закревську та її колег, що від середини 80-х років ХХ ст. упродовж кількох десятиліть працівники відділу відбирали лексичний матеріал для створення картотеки «Словника гуцульських говірок», до якої увійшли розписані польові записи з усієї території Гуцульщини, рукописні словники, фольклорні та художні твори тощо.

Ярослава Закревська та Дмитро Гринчишин (на передньому плані). Кінець 1980-х років

В основі цієї картотеки – діалектний матеріал, що послідовно охоплює говірки Верховинського і Косівського р-нів Івано-Франківської обл., які зібрав учитель із с. Гринява Верховинського р-ну В. Курильчук у співпраці з відділом. Згодом картотека поповнилася матеріалами, які зібрали діалектологи відділу, обстежуючи гуцульський діалект для другого тому АУМ, ОЛА й ОКДА. Крім цього, було організовано кілька спеціальних експедицій на Гуцульщину.

Поступово викристалізовувалася концепція академічного «Словника гуцульських говірок» – це має бути лексикографічна праця диференційного типу, що охопить притаманні

Зліва направо сидять: Любов Голошук, Надія Осташ, Ольга Кровицька; стоять: Роман Осташ, Ольга Тріль, Тетяна Ястремська, Марія Чікало, Роман Голик, Наталя Хобзей, Левко Полюга. Початок 2000-х років

для мовлення гуцулів слова, яких немає в українській літературній мові та які різняться від загальнономовних значенням, структурою і формою.

Гуцульську тематику реалізовано в низці видань за редакцією Я. Закревської, які стали своєрідною апробацією лексикографічних засад великого «Словника гуцульських говірок»: 1991 р. у Києві вийшла книжка «Гуцульщина: Лінгвістичні етюди», 1997 р. опубліковано «Гуцульські говірки: короткий словник» (укладачі: Г. Гузар, Я. Закревська, У. Єдлінська, В. Зеленчук, Н. Хобзей), 2000 р. побачило світ меморіальне видання «Гуцульські говірки: лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження» – пам'яті натхненниці відділівської «Гуцулії» Я. Закревської. Відділ очолила учениця проф. Закревської – Наталя Хобзей.

Низка дисертаційних робіт, які підготували діалектологи відділу, дала змогу поглибити знання про цей регіон, його мешканців та їхні світогляд і мовлення: Н. Хобзей «Міфологічна лексика українських творів карпатського ареалу» (1995), М. Олійник «Фразеологія гуцульських говірок» (2002), Т. Ястремська «Структурно-семантична організація та географічна диференціація пастушої лексики гуцульського говору» (2002).

Опубліковано монографії Н. Хобзей «Гуцульська міфологія: Етнолінгвістичний словник» (2002), Т. Ястремської «Традиційне гуцульське пастухування» (2008).

Лексикографічне опрацювання гуцульського говору продовжено у словнику «Гуцульські світи. Лексикон» (Львів, 2013; автори: Н. Хобзей, Т. Ястремська, О. Сімович, Г. Дидик-Меуш), надрукований у серії «Діалектологічна скриня» (її започатковано 2003 р.). Словник зафіксував лексичне багатство гуцульських говірок ХІХ–ХХІ ст., почерпнуте з картотеки «Словника гуцульських говірок», етнографічних матеріалів, а також власних експедиційних записів укладачів цього словника.

Діалектологічний семінар. Наукове видання «Діалектологічні студії».

Серія «Діалектологічна скриня»: діалектні словнички й «Лексикони»

Науковий збірник «Діалектологічні студії» («ДС») упродовж майже двох десятиріч займає особливу нішу в колі спеціалізованих видань із проблем української та слов'янської діалектології, етнолінгвістики, лінгвогеографії. Це видання (відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей), започатковане у

Після виступу професора Павла Гриценка на засіданні НТШ. Зліва направо: Наталія Хібеба, Ганна Дидик-Меуш, Тетяна Ястремська, Уляна Єдлінська, Наталя Хобзей, Павло Гриценко (Київ), Галина Гримашевич (Житомир). 2007 р.

відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів) у тісній співпраці з Інститутом української мови НАН України (Київ), здобуло популярність і авторитет у мовознавчих середовищах України, Польщі, Росії, Угорщини, Хорватії, Австрії, Німеччини, Словаччини, Норвегії тощо.

До слова, одну з головних ролей у цьому процесі відіграв непересічний науковий форум – міжнародний семінар «Актуальні проблеми української діалектології» (започаткований на початку 2000-х, 16-й – 2019 р.), який щоразу гуртував близько сотні науковців і на кілька днів ставав епіцентром слов'янського лінгвістичного світу, де пульсували нові ідеї, започатковувалися співпраці, зокрема й міжнародні, де презентовано нові результати досліджень: і

цінні теоретичні узагальнення, і мовні скарби, зібрані в польових експедиціях, де оприлюднено й обговорено нові методи опрацювання діалектного матеріалу, презентовано нові видання, які згодом, за сприяння учасників, потрапляли в різні наукові й освітні осередки в Україні та світі.

Ця, без перебільшення, діалектологічна «лавина» вже незадовго після семінару трансформувалася у впорядкований, удосконалений, системно поданий науковий продукт – розлогі наукові статті в науковому збірникові «Діалектологічні студії». Втім, канонічний науковий жанр – статті – зазвичай займав дві третини збірника, на сторінках якого відбулася апробація матеріалів до низки діалектних словників, опубліковано діалектні тексти з різних діалектних обширів, унікальні архівні записи, бібліографії наукових праць відомих мовознавців, хроніки знакових наукових подій в Україні та закордоном. Неодмінний атрибут збірника – огляди й рецензії, що надають вичерпну інформацію про цінні, часто малотиражні локальні й унікальні видання, тим самим залучаючи їх до загальноукраїнського та загальнослов'янського наукового обігу, популяризуючи здобутки авторів.

Зліва направо сидять: Анна-Галя Горбач, Марія Чікало; стоять: Наталя Хобзей, Ганна Дидик-Меуш, Роман Остап, Ольга Тріль, Ганна Войтів, Левко Полюга, Уляна Єдлінська, Ольга Кровицька. 2005 р.

Серія «Діалектологічна скриня», завдання якої від моменту заснування – поповнювати корпус текстів і слів, з яких постане «Словник українських говорів», багата на унікальні наукові видання, які відразу ж із друкарні потрапляли на робочі столи діалектологів та етнолінгвістів не лише України, а й Польщі, Росії, Австрії, Німеччини, Угорщини тощо. У цій серії, окрім уже названих видань, опубліковано за редакцією Н. Хобзей словнички та збірники діалектних текстів: М. Неґрич «Скарби гуцульського говору: Березови» (2008), Г. Шило «Наддністрянський регіональний словник» (2008), М. Грицак «Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство у текстах)» (2008).

Зліва направо: Ганна Дидик-Меуш, Уляна Єдлінська, Ольга Тріль, Анна-Гая Горбач, Марія Чікало. 2000 р.

А також кількасотсторінкові лексикони: Юрій Гнатишак «Слова з Болехова» (словник вийшов 2017 р. завдяки співпраці з лексикографами-науковцями відділу, адже потребував фахового опрацювання зібраного діалектного матеріалу), вже згаданий «Гуцульські світи: Лексикон» (2013). Знаменно, що тиражі цих видань, щойно вийшовши друком, відразу ж розходилися світами: книжки займали місце на робочих столах мовознавців не лише всіх куточків України, а й Польщі, Росії, Німеччини, Австрії, Угорщини. Доброю нагодою для обміну науковим доробком ставали міжнародні конференції із традиційною участю близько 70–80 учасників – щирих приятелів відділу.

Співпраця з родиною Олекси Горбача, що тривала від 1993 р., вилилася в низку видань і перевидань його студій та листування. Найбільший резонанс у мовознавчому середовищі викликало видання у Львові 2006 р. головної справи всього життя проф. Горбача – його докторської дисертації «Арго в Україні». Символічно, що у складі редакційної колегії цієї монографії працювала Анна-Гая Горбач, дружина професора, а також Марія Чікало, Наталя Хобзей, Тетяна Ястремська, Оксана Сімович. Численні візити п. Галі Горбач до відділу були водночас і науковим святом, і розкішшю душевного приятельського спілкування.

Пам'ять про родину Горбачів трепетно зберігається у відділі й після їхнього відходу до вічності. Непересічна наукова подія відбулася 22 лютого 2018 року у стінах Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – конференція «Український простір родини Горбачів», присвячена 100-річчю від дня народження проф. Олекси Горбача.

Учасники Міжнародної наукової конференції «Український простір родини Горбачів», присвяченої 100-річчю від дня народження проф. Олекси Горбача. 22 лютого 2018 р.

*Міжнародна наукова конференція «Книжки про слова. Історична та діалектна лексикографія».
13–16 вересня 2017 р.*

До храму Святої Софії – Премудрості Божої, щоб пом'янути в молитві великого Вченого та його дружину, знану перекладачку Анну-Галю Горбач, зійшлося чимало людей – це ті, кому пощастило особисто знати Професора чи п. Анну-Галю, і вдячні учні та послідовники.

Відкрила власне наукову частину цього заходу його організатор Наталія Хобзей, зачитавши вітального листа від Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич, у якому мовилося про величезний і вагомий науковий спадок Олекси Горбача, про його подвижницьку працю як видавця заборонених на той час праць, про дуже важливу перекладацьку діяльність Анни-Галі Горбач. Фундаментальні доповіді учасників конференції – Міхаеля Мозера (Michael Moser) (Відень), Наталії Пуряєвої (Київ), Марії Чікало (Львів), Галини Тимошик (Львів), Юрія Ясіновського (Львів), Наталії Хобзей (Львів) – дали змогу рельєфно уявити й осмислити наукову спадщину Вченого, хоча б частково осягнути безмежний простір його наукових зацікавлень.

Окреме місце в «Діалектологічній скрині» займає видання 2009 р., книжка-володар Гран-прі Форуму книговидавців у Львові, словник, що витримав чотири перевидання (2009, 2012, 2015, 2019) – «Лексикон львівський: поважно і на жарт», який підготував незмінний колектив авторок – майстрів цього жанру: Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш. Це – унікальний та новаторський спосіб лексикографічної репрезентації мовлення міста – його роз-

*Авторки «Лексикону львівського» (зліва направо):
Ганна Дидик-Меуш, Тетяна Ястремська,
Наталія Хобзей і Оксана Сімович*

логі тексти-цитати занурюють у світ львівської вулиці та затишної кав'ярні, ошатної кухні галицької господині чи культових текстів галицьких авторів. Ця книжка стала візитівкою відділу серед широкої аудиторії, саме завдяки їй дослідники з-поза Галичини, читачі-шанувальники зі всього світу довідалися про діяльність львівського осередку академічного мовознавства та його видавничі проекти.

У серпні 2018 р. на пікові творчого лету раптово й передчасно завершився земний шлях довголітнього завідувача відділу – Наталі Хобзей. 2020 р. наукове видання «Діалектологічні студії», засновницею і натхненницею якого вона була, поповнилося 13-м випуском (відп. ред. П. Гриценко, Т. Ястремська) – «Збірником пам'яті Наталі Хобзей», який умістив тексти доповідей, виголошених восени 2019 р.

на Міжнародній конференції «Діалектний часопростір. Світлої пам'яті Наталі Хобзей», а також спогади колег і друзів про цю неповторну Особистість, відомого діалектолога, лексикографа. До цього наукового форуму колеги (О. Сімович, Н. Багнюк (завідувач відділу від 2019 р.) та Т. Ястремська) встигли підготувати й видати в серії «Діалектологічна скриня» том праць Н. Хобзей – її науковий спадок – «Наукові студії: Діалектологія. Етнолінгвістика. Лексикографія» (Львів, 2019).

2019 р. вийшла друком книжка, наклад якої вичерпався за кілька місяців і увага до якої не стихає до сьогодні, – «Скарби українських говорів: тексти про борщ» (автор ідеї Н. Хобзей, відп. ред. В. Леснова (Старобільськ), Н. Хібеба (Львів)). Видання діалектних текстів про традиції приготування борщу, записаних від діалектоносіїв з усієї української етнічної території – від кордону з Польщею до Луганської обл., визнано однією з найкращих українських книжок 2019 р. за версією PEN (у рубриці нон-фікшн).

Сьогодні діалектологічні дослідження у відділі української мови зосереджені на кількох наукових проєктах: триває робота над «Словником гуцульського говору» – єдиним повним діалектним словником, що охоплює матеріал зі всього регіону; впродовж останніх років відбувалося формування корпусу діалектних текстів; продовжуються вивчення діалектного мовлення південно-західного наріччя й публікації діалектних текстів (дослідження І. Романини «Наддністрянські тексти про чуда», Н. Хібеби «Структурно-семантична організація весільної лексики бойківських говірок», В. Різник «Назви їжі та кухонного начиння в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя», Л. Хомчак «Лексика родинної обрядовості надсянських говірок»); триває доповнення й укладання словника вербальних символів в українській мові, що вийде як частина монографії «Вербальна символіка: етнолінгвістичний лексикон основних

Учасники Міжнародної наукової конференції «Говори південно-західного наріччя у слов'янському контексті». Травень 2008 р., с. Славське

Учасники Міжнародної наукової конференції «Діалектний часопростір. Світлої пам'яті Наталі Хобзей». Будинок вчених. 10–11 жовтня 2019 р.

Діалектологи відділу української мови (зліва направо): Ірина Романина, Тетяна Ястремська, Наталія Хібеба й Оксана Сімович

мовнокультурних символів в українській мові» (О. Сімович); розпочато роботу над колективною монографією «Діалектний простір Галичини: Розсохи» (Н. Хібеба, О. Сімович, І. Романина), триває підготовка до друку «Атласу говорів Надсяння та суміжних областей» М. Онишкевича. Діалектологи відділу опрацьовують питання теорії сучасних лексикографічних студій, досліджують семантику та граматику діалектних слів, застосовуючи в лексикографічній практиці головні здобутки своїх студій.

Міжнародна співпраця

Важлива сторінка в сучасній історії відділу української мови – міжнародна співпраця. Від початку 2000-х і до сьогодні тривала активна комунікація та участь у спільних наукових проєктах та заходах діалектологів й істориків мови відділу з мовознавцями із Варшавського університету, Польща (д-р габ., проф. Януш Рігер (Janusz Riger), д-р габ., проф. Януш Сятковський (Janusz Syatkowsky), д-р габ., проф. Галіна Карась (Galina Karas)), Познанського університету ім. А. Міцкевича, Польща (д-р габ., проф. Єжи Сероцьок (Jedzy Serotsyuk), д-р Блажей Осовський (Błazej Osowski), д-р Юстина Кобус (Justina Kobus)), Лодзького університету, Польща (д-р габ., проф. Славомір Галія (Slawomir Galia), д-р габ., проф. Ірена Яроч (Irena Jaros), д-р Катажина Сецінська (Katarzyna Sicińska)), з Університету Марії Кюрі-Склодовської, Люблін, Польща

Учасники Міжнародної наукової конференції «Українці XVI–XVII століть крізь призму слова». Зліва направо: Оксана Івасюк (Чернівці), Ольга Кровицька, Оксана Ковач (Оксана Kovach, Угорщина), Людмила Ткач (Чернівці), Тетяна Ястремська, Адам Фаловський (Adam Fałowski, Польща). 11 травня 2006 р.

(д-р габілт., проф. Фелікс Чижевський (Felix Czyzewski), д-р габілт., проф. Любов Фроляк (Lyubov Frolyak), д-р Марек Олейнік (Marek Oleynik), д-р Матеуш Ястрембський (Mateusz Jastrzębski), д-р Марцін Койдер (Marcin Kougeur)), Ягеллонського університету, Польща (д-р габ. Казімеж Сікора (Kazimesh Sikora), д-р габ. Адам Фаловський (Adam Falovski), д-р Мацей Рак (Mateusz Rak)), Будапештського університету ім. Лоранда Етвьоша, Угорщина (д-р габ., проф. Андраш Золтан (András Zoltán), д-р Оксана Ковач (Oksana Kovach)), Ніредьгазького університету, Угорщина (д-р Єлизавета Барань (Erzsébet Baranyne), д-р Вікторія Ште-

Учасники Міжнародної наукової конференції «Галичина – простір, люди, мови». 28–29 березня 2008 р.

фуца (Victoria Stefutsa)), Софійського університету, Болгарія (д-р габ. Албена Проданова Стаменова Albena Prodanova Stamenova), Університету Осло, Норвегія (Тамара Льоннгрен (Tamara Lónngren)), Єнському університеті ім. Ф. Шиллера, Німеччина (PhD Кіра Задоя (Kira Zadoya)).

Традиційно тривають наукові контакти відділу з академічними установами інших країн, зокрема з Інститутом славістики ПАН (Польської академії наук) (д-р габ. Дорота К. Рембішевська (Dorota K. Rembiszewska)), з Інститутом польської мови ПАН (д-р габ. Анна Тирпа (Anna Tırpa)), з Інститутом слов'янознавства РАН (Російської академії наук) (с.н.с. Марфа Толстая), з Інститутом російської мови ім. В. Виноградова РАН (канд. філол. наук Александра Тер-Аванесова), із Центром дослідження білоруської культури, мови і літератури Інституту мовознавства ім. Якуба Коласа НАН Білорусі й ін.

Понад десятиліття не переривається тісна співпраця відділу української мови з Міхаелем Мозером (Michael Moser) – відомим австрійським лінгвістом, президентом Міжнародної асоціації українців, професором Віденського університету (Австрія), професором Католицького університету ім. Петра Пазманя (Будапешт, Угорщина), професором Українського вільного університету (Мюнхен, Німеччина). Її результат – не лише постійна «присутність» проф. Мозера в житті відділу, а й реалізовані проекти: у серії «Історія мови» 2012 р. вийшла монографія «Тарас Шевченко і сучасна українська мова: спроба гідної оцінки», результатом міжнародної конференції «Галичина – простір, люди, мови» (Львів, 2008) став збірник наукових праць «Українська мова в Галичині: Історичний вимір» (2011), відповідальними редакторами якого були акад. НАНУ Я. Ісаєвич, проф. М. Мозер і завідувач відділу Н. Хобзей.

Отже, в українському та слов'янському мовознавстві наукові здобутки працівників відділу української мови всіх поколінь – від часу заснування і непевних перших років діяльності й до сьогодні – посідають вагомe місце та заповнюють малодосліджену або й узагалі невивчену сторінку української мовознавчої науки. Тематика наукових студій, над якими зараз триває робота, доволі широка: теорія та історія лексикографії, лексикологія української мови XVI–XVIII ст., опрацювання й публікація писемних пам'яток української мови, фразеологія українських пам'яток

Пленарне засідання Міжнародної наукової конференції «Галичина – простір, люди, мови». На передньому плані справа: Роман та Надія Осташи. 28–29 березня 2008 р.

Зліва направо сидять: Марія Чікало, Юрій Осінчук, Ольга Кровицька; стоять: Наталія Багнюк, Тетяна Ястремська, Ольга Заневич, Ірина Черевко, Ганна Дидик-Меуш, Ганна Войтів, Ірина Романина, Оксана Сімович, Наталія Хібеба

XVI–XVII ст., теоретична грамати́ка, історична грамати́ка, динаміка семантичної структури слова, комбінаторна лінгвістика, етнолінгвістичні дослідження, семантика та грамати́ка діалектних слів, діалектний словотвір, діалектна текстологія. Отож у найближчій перспективі – нові словники, монографії, збірники діалектних текстів, успішні захисти дисертацій і велика втіха від «сродної» праці*.

Наталія БАГНЮК

* Для написання історії відділу української мови використано інформацію з архіву інституту (річних звітів, аналітичних записок, особових справ науковців тощо), а також із наукових публікацій Я. Закревської, Л. Коць-Григорчук, У. Єдлінської, Д. Гринчишина, Л. Полюги, Н. Хобзей, Г. Войтів, О. Кровицької.

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Наталія БАГНЮК
кандидат філологічних наук
завідувач відділу

Народилася 7 травня 1981 р. у м. Буськ Львівської області.
Закінчила філологічний факультет (2003) та аспірантуру на кафедрі української мови (2006) Львівського національного університету ім. І. Франка.

2011 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Середньошрифтове Четвероевангеліє: лінгвістичний та палеографічний аналіз» (керівник – д-р філол. наук, проф. Лідія Коць-Григорчук).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2007 р.: молодший науковий (2007–2015), науковий співробітник (2015–2018), в. о. завідувача (2018), завідувач відділу української мови (від 2019 р.).

Членкиня лексикографічної групи «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» (2006–2019) та редколегії наукової серії «Історія мови», збірника наукових праць «Діалектологічні студії». Від 2010 р. – в оргкомітеті Тимченківських наукових читань, від 2018 р. – Міжнародного наукового семінару «Актуальні проблеми діалектології».

Членкиня Наукового товариства ім. Шевченка.

Викладачка курсів «Українська мова: академічне письмо», «Основи палеографії та епіграфіки», «Українська мова: публічний виступ» в Українському католицькому університеті (від 2014 р.).

Наукові зацікавлення: історія української мови, історична лексикологія та лексикографія, теорія лексикографії, палеографія та епіграфіка, антрополінгвістика.

Словники

Лисичий–Личитися. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 16 / відп. ред. М. Чікало. С. 45–77.
Малобачний–Масличний. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 29–61.

Розділи в колективних працях

Програми з української мови для українських шкіл з польською мовою навчання в контексті проблеми задоволення освітніх потреб національних меншин у незалежній Україні. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 390–399 (співавт. І. Романина).

Статті в наукових виданнях

Особливості системи займенників у тексті середньошрифтового Євангелія. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 84–90.

Синтаксичні особливості тексту середньошрифтового Євангелія. *У силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Ченіги* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 33–36.

- Зі спостережень над мовою українських пам'яток проповідницького жанру кінця XVI – початку XVII століть. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 61–170.
- Наукова цінність покрайніх записів на стародруках у візії Ярослава Ісаєвича. *З історії західноукраїнських земель* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 9. С. 120–124.
- Особливості графіки середньошрифтового Євангелія. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 24–33.
- Мовні засоби впливу на слухача / читача в українській пам'ятці XVI ст. «Страсті Христові». *Ucrainistica: зб. наук. праць* / відп. ред. М. Вербовий; Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг, 2015. С. 39–49.
- Повтор як стилетворчий засіб у мові українських проповідей кінця XVI – початку XVII ст. *Лінгвістика: зб. наук. праць* / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2015. № 2 (33). С. 71–79.
- Українська рукописна пам'ятка другої половини XVI століття «Страсті Христові»: з історії дослідження. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 22–30.
- Дослідження писемних пам'яток у контексті зміни наукових парадигм. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. статей*. Київ, 2016. С. 445–449.
- Українська пасійна проповідь XVI століття: мовні контрасти. *Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць*. Чернівці, 2016. Вип. 772: Романо-слов'янський дискурс. С. 159–162.
- Середньошрифтове Четвероєвангеліє в лінгвістичному вимірі. *У координатах мови: зб. наук. праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук* / відп. за вип. О. М. Костів; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів: ПАІС, 2016. С. 129–145.
- Номо Lingualis XVI–XVII століть: сучасні дослідження. *Лінгвістика: зб. наук. праць* / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2018. № 2 (39). С. 158–165.
- Researching written monuments in the context of changing scientific paradigms. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 233–239.
- Мовні інструменти персвазії та сугестії в українських проповідях XVI – початку XVII століть. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 287–299.
- Проповіді Данила Смотрицького середини XVI століття. Казання про Христові страсті. Антрополінгвістичний аналіз тексту. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2019. Т. CCLXXII. Праці філологічної секції. С. 346–362.
- Мовна картина світу в діяchronії та історична лексикографія: кілька точок перетину. *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* / red. nacz. I. Jaros; Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Łódź, 2020. Т. LXVIII. S. 7–30.
- [Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 424–426.

Рецензії та огляди

- Зі здобутків діалектологічної науки: нові видання (2012–2015). *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 587–591.
- Міжнародна наукова конференція «Книжки про слова: Історична та діалектна лексикографія». *Українська мова*. 2017. № 4. С. 150–153.
- Хроніка. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 368–370.

[Рец.]: Задля актуалізації української писемної спадщини. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 529–531 [на кн.]: Лавришівське Євангеліє XIV століття. Видання факсимільного типу. Дослідження. Київ: Горобець, 2018. 468 с., іл.

[Рец.]: Перлини барокового проповідництва в сучасному виданні. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 535–536 [на кн.]: Радивиловський Антоній. Барокові проповіді XVII ст. / підгот. наук. дослідж., тексту, покажчиків: О. Ніка, Ю. Олешко. Київ, 2019. 381 с.

[Рец.]: Діахронійне словництво: нові видання. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 545–548.

Автореферати

Середньошрифтове Четвероевангеліє: лінгвістичний і палеографічний аналіз: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2011. 16 с.

Оксана ВАРФОЛОМІЄВА (ШПИТЬ)

кандидат філологічних наук
молодший науковий співробітник

Народилася 4 листопада 1988 р. у с. Березець Городоцького району Львівської області.

У 2011 р. закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2012 р.: аспірант відділу (2012–2015), молодший науковий співробітник (від 2015 р.).

У 2016 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Граматика і семантика займенника в українській мові XVI–XVII ст.» (керівник – канд. філол. наук Ганна Дидик-Меуш).

Лавреатка премії Львівської обласної державної адміністрації та Львівської обласної ради талановитим молодим ученим (2016).

Членкиня Наукового товариства ім. Шевченка.

Наукові зацікавлення: історія української мови, граматики, історична лексикографія.

Статті в наукових виданнях

Займенники у діловій мові XIV–XV століть. *Мова і культура*. Київ, 2014. Т. II (170). С. 384–389.

Присвійний займенник *вашь* у пам'ятках XVI–XVII століть. *Filologia i kultura: problemy i perspektywy. Zbiór raportów naukowych*. Warszawa, 2014. S. 53–55.

Семантика і граматики займенника *я* (*азь, язь*) у пам'ятках XVI–XVII століття. *Українське мовознавство: міжвід. наук. зб.* / відп. ред. А. К. Мойсієнко. Київ, 2014. Вип. 1/44. С. 333–337.

Граматика і семантика присвійних займенників у пам'ятках української мови XVI – першої половини XVII століття. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 168–180.

Займенник в українських граматах. *Українське мовознавство: міжвід. наук. зб.* / відп. ред. А. К. Мойсієнко. Київ, 2015. Вип. 1/45. С. 422–428.

Займенники гоноративності в пам'ятках XVI–XVII століття. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»* / гол. ред. Н. Скотна. Дрогобич: ВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. Вип. 36. С. 127–138.

- Особові займенники *вы (ви)* і *ты (ти)* у пам'ятках XVI–XVII століть: граматики. *Filologia i kultura: problemy i perspektywy. Zbiór raportów naukowych*. Warszawa, 2015. S. 28–32.
- Особові займенники та омонімі до них форми в українських пам'ятках XVI–XVII століть. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2016. Вип. 63. С. 138–143.
- Особливості семантики займенника української мови XVI–XVII століть (за матеріалами граматик). *Мовознавчий вісник*. Черкаси, 2016. Вип. 21. С. 47–52.
- Присвійний займенник *свой* в українській мові XVI–XVII століть: семантика і граматики. *Лінгвістика: зб. наук. праць / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка*. Старобільськ, 2016. № 2 (35). С. 47–57.
- Зворотний займенник в українській мові XVI–XVII століть: семантика і граматики. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2017. Вип. 64, ч. 1. С. 425–434.
- Шанобливо-ввічливі вислови з особовими і присвійними займенниками в українській історичній лексикографії. *Галактика Слова. Галині Макарівні Гнатюк / відп. ред. Є. А. Карпіловська; НАН України, Інститут української мови*. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2020. С. 172–178.

Автореферати

- Граматики і семантика займенника в українській мові XVI–XVII століть: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2016. 20 с.

Ганна ВОЙТІВ
кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 8 березня 1952 р. у м. Добромиль Львівської області.
У 1974 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1995 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Назви одягу в пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1980 р.: старший лаборант (1980–1986), молодший науковий (1986–1987), науковий (1987–1999), старший науковий співробітник (від 2000 р.).

Працювала над створенням картотек «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» і «Словника гуцульських говірок».

Учасниця діалектологічних експедицій на Гуцульщину.

Членкиня лексикографічної групи та наукова редакторка «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.».

1996–2004 рр. (за сумісництвом) – доцент кафедри української мови Львівського національного університету ім. І. Франка.

Від 2010 р. – керівниця лекторію «Мова і суспільство» у Львівському обласному Будинку вчителя.

Наукові зацікавлення: історична лексикографія, діалектологія, семасіологія, ономасіологія, словотвір.

Словники

Легкомыслность–Леживати. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 16 / відп. ред. М. Чікало. С. 3–17.

Медикамента–Меринь. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 88–126.

Мерка–Мирянинъ. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 126–201.

Статті в наукових виданнях

Євангельський текст і «Словник української мови XVI – першої половини XVII століття». *У сило- вому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Чепігу* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 47–55 (співавт. О. Кровицька).

Геральдична поезія XVI–XVII століть як джерело історичного словника. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 187–209 (співавт. О. Кровицька).

Критерії добору ілюстративного матеріалу в історичному словнику. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Ле- вка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 34–48 (співавт. О. Кровицька).

Семантична історія слова «мир» в українській мові XVI – I пол. XVII ст. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць, присвячений 100-річчю від дня народження І. К. Свешнікова. Київ, 2015. Вип. 24. С. 412–416.

Семантичний компонент «благодать» у значеннєвій структурі абстрактних іменників української мови XVI – I пол. XVII ст. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 30–40.

Мовна репрезентація поняття «Богородиця» у картотеці Словника української мови XVI – I пол. XVII ст. *У координатах мови*: зб. наук. праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук / відп. за вип. О. М. Костів. Львів: ПАІС, 2016. С. 146–158.

Науковий осередок українського словникарства у Львові: історія і досвід. *Теле- та радіожурналі- стика*: зб. наук. праць / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2019. Вип. 18. С. 245–255 (співавт. О. Кровицька).

Портрет конкретного місця і часу: із щоденникових записів 1939 року Ольги Долгун. *Україна–Поль- ща: історична спадщина і суспільна свідомість* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 12. С. 165–193.

Статті в інших виданнях

Жіночі традиційні головні убори на Лемківщині. *Лемківський календар на 2015 рік*: альманах / наук. ред. М. Литвин, упоряд. О. Кровицька. Львів, 2014. С. 56–61.

Нас єднала любов до давніх книг і їхніх авторів. *Професор Василь Німчук у спогадах сучасників*. Ужгород: «Карпати», 2018. С. 37–42.

Наукове редагування

Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 16 (Легкомыслность–Лачи). Львів, 2013; Вип. 17 (М–Моавитанка). Львів, 2017.

Ганна ДИДИК-МЕУШ
доктор філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 10 березня 1970 р. у м. Трускавець Львівської області.
У 1992 р. закінчила філологічний факультет Дрогобицького дер- жавного педагогічного університету ім. І. Франка.

У 1994–1998 рр. – аспірантка відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2001 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст.» (керівник – канд. філол. наук Дмитро Гринчишин).

У 2018 р. – докторську дисертацію на тему «Комбінаторика в українській мові XVI–XVIII ст.: теорія, практика, словник (ад'єктивно-субстантивні словосполучення)» (науковий консультант – д-р філол. наук, проф. Лідія Гнатюк).

Членкиня лексикографічної групи «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» (2006–2019) та редколегії «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» (вип. 15, 16, 17). 2010–2016 рр. – в оргкомітеті Тимченківських наукових читань.

Членкиня редколегії серії видань «Історія мови» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича, відповідальна редакторка збірників наукових праць за матеріалами Тимченківських наукових читань (Львів, 2010–2015).

Секретар Мовознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка (2005–2018). Від листопада 2018 р. – голова цієї комісії.

Наукова співпраця з Колумбійським університетом (Нью-Йорк, США) (2019–2021). Наукова редакторка-лексикографиня видання Ю. Шевчука «The Ukrainian-English Collocations Dictionary» («Українсько-англійський комбінаторний словник»).

Наукові зацікавлення: комбінаторна лінгвістика, лексикологія і лексикографія, історія мови, історична лексикографія, історичний синтаксис, історична діалектологія, богословська термінологія, культура мови і стилістика.

Монографії

Комбінаторика української мови XVI–XVIII ст.: теорія, практика, словник: монографія. Львів: Коло, 2018. 688 с.

Словники

Лексикон львівський: поважно і на жарт. 2-ге вид. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 852 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 3-ге вид. Львів, 2015. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 4-ге вид. Львів: Вид-во Старого Лева, 2019. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Н. Хобзей, К. Сімович, Т. Ястремська).

Гуцульські світи. Лексикон / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 667 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремська).

Лежня–Лисица. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 16 / відп. ред. М. Чікало. С. 17–45.

Масло–Медений. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 61–88.

Українські краєвиди XVI–XVIII ст.: слово – текст – словник. Львів: Коло, 2015. 400 с.; (співавт. О. Слободзяник).

Комбінаторний словник української мови XVI–XVIII століть (А–Б). Дидик-Меуш Г. Комбінаторика української мови XVI–XVIII ст.: теорія, практика, словник. Львів: Коло, 2018. С. 503–687.

Розділи в колективних працях

Українська мова в державній середній школі з польською мовою навчання: стан забезпечення освітніх потреб меншини. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 380–389 (співавт. О. Сімович).

Українська мова в державній середній школі з польською мовою навчання: стан забезпечення освітніх потреб меншини. Початкова школа. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 312–317 (співавт. О. Сімович).

Статті в наукових виданнях

Велми и докторсто есть потрѣбно на свѣтъ: Же кождыи бы доктора хотѣлъ собѣ мѣти (староукраїнські назви осіб, які лікують хворих). *У силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Чепіги* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 209–213.

- Вільний атрибутив чи термінологічно зв'язаний елемент словосполучення в українському тексті XVI–XVIII ст. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Ужгород, 2011. Вип. 24. С. 114–117.
- Диалектизми как вспомогательное средство при составлении «Словаря украинского языка XVI–XVII веков». *Славянская диалектная лексикография*: матер. конф. / отв. ред.: С. А. Мызников, О. Н. Крылова, И. В. Бакланова. Санкт-Петербург, 2011. С. 32–33.
- Інтерпретація частин мови у «Словнику української мови XVI – I половини XVII ст.». *Badania historycznojęzykowe. Stan, metodologia, perspektywy* / pod red.: B. Dunaj, M. Rak. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2011. T. 14: Biblioteka «LingVariów». S. 209–216.
- Скрушене серце, чиста душа і побожний умисель. Атрибутивна панорама староукраїнського тексту. 1. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 40–68.
- Українська медична мова в Галичині кінця XIX – початку XX ст.: слово – термін – словник. *Українська мова в Галичині: історичний вимір* / відп. ред.: Я. Ісаєвич, М. Мозер, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 176–203.
- Українські медичні назви XVI–XVIII ст. і їхні паралелі в гуцульських говірках. *Вісник Прикарпатського університету* / гол. редкол. В. Матвішин. Івано-Франківськ, 2012. Вип. XXXII–XXXIII. С. 33–36.
- Жива віра, досконала надія і любовь взаємна. Атрибутивна панорама староукраїнського тексту. 2. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 7–28.
- Жіночі образи в документах Львівського ставропігійського братства (із циклу «Мова львівських пам'яток»). *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 49–59.
- Староукраїнська номінація: усталена структура – нова семантика. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць / відп. ред. О. М. Титова; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. Київ, 2014. Вип. 23. С. 476–482.
- Лемківські риси в мовній тканині староукраїнського неканонічного євангельського тексту. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* / за заг. ред. П. Ю. Гриценка. Київ: КММ, 2014. С. 172–175.
- Атрибутив і жанр (за текстом львівської пам'ятки 1631 р.). *Проблеми гуманітарних наук*: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія» / гол. ред. Н. Скотна. Дрогобич: ВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. Вип. 36. С. 173–180.
- Всеомогучий Богъ, добродійний чоловік і жива церковь. Атрибутивна панорама староукраїнського тексту. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 41–70.
- З історії створення лексикону «Українські краєвиди: слово – текст – словник»). *Студентський вісник. Часопис Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2015. № 11. С. 4.
- Львівські пам'ятки ділового стилю XVI–XVII ст. як джерело вивчення історії граматичних класів слів. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць / відп. ред. О. М. Титова; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. Київ, 2015. Вип. 24. С. 471–481.
- Про словник. *Дидик-Меуш Г., Слободзяник О. Українські краєвиди XVI–XVIII ст. Слово. Текст. Словник*. Львів, 2015. С. 5–14.
- Українські складені найменування XVI–XVIII ст.: особливості лексикографічної кодифікації. *Українське мовознавство: міжвід. наук. зб.* / відп. ред. А. К. Мойсієнко. Київ, 2015. Вип. 1 (45). С. 42–49.
- Атрибутив і жанр. 2 (за львівськими пам'ятками I половини XVII ст. *У координатах мови*: зб. наук. праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук / відп. за вип. О. М. Костів. Львів: ПАІС, 2016. С. 171–180.
- Атрибутив і жанр. 3 (за текстом львівської пам'ятки II половини XVII ст.). *Лінгвістика*: зб. наук. праць / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Стара-Робітьськ, 2016. № 2 (35). С. 5–15.

- Здоров'я фізичне і духовне: до мовного портрету людини у львівських пам'ятках XVI–XVII ст. «Сучасна українська нація: мова, історія, культура» з нагоди 15-річчя кафедри українознавства: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16 берез. 2016 р.) / відп. ред. Т. Єщенко. Львів: Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького, 2016. С. 23–26.
- Образ – слово – фраза у пам'ятці української мови із Галичини. *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne* / pod red. A. Budizak i W. Hojsak. Kraków, 2016. T. 11. S. 181–194.
- Писемні пам'ятки в оцінці І. Франка: прикметник-означення і мандрівний євангельський сюжет. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»* / гол. ред. Н. Скотна. Дрогобич: ВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. Вип. 38. С. 92–100.
- Прикметник-атрибутив в українській мові XVI–XVII ст. як когнітивно-дискурсивне явище. *Рідне слово в етнокультурному вимірі* / гол. ред. М. Федурко. Дрогобич: П'світ, 2016. С. 80–89.
- Сполучуваність слів в українській мові XVI–XVII століть: атрибутивно-субстантивний комплекс і метонімія. *Gwary dziś* / red. nac. J. Sierociuk. Poznań, 2016. T. 8. S. 159–166.
- Топопеліятиви XVI–XVIII ст. як відображення культури і традиції українців. *Цінності та виклики. Értékek és kihívások* / szerk.: V. Gazdag, Z. Karmacs, E. Tóth. Ужгород (Ungvár): Autdor-Shark, 2016. S. 25–32.
- Український текст XVI–XVII ст.: прикметникові атрибутиви-композиції. *Studia Russica*. Budapest, 2016. V. XXV. P. 121–127.
- Атрибутиви в українській мові XVI–XVII століть: ад'єктивна маркованість виразу і ад'єктивна насиченість тексту. *Język w regionie – region w języku. 2* / pod red. B. Osowskiego, J. Kobus, P. Michalskiej-Góreckiej i A. Piotrowskiej-Wojaczyk. Poznań 2017. S. 85–102.
- Атрибутивно-субстантивний комплекс в українській мові XVI–XVII ст.: первинна чи вторинна функція ад'єктива в тексті. *Волинь – Житомищина*. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем / гол. ред.: В. Єршов, В. Мойсієнко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. Вип. 28. С. 139–145.
- Сполучуваність слів в українській мові XVI–XVIII ст. Спроба лексикографічного опису. *Studia Slavica Hungarica*. Budapest, 2017. T. 62. № 2. P. 401–408.
- Сполучуваність слів в українській мові XVI–XVIII ст. Спроба лексикографічного опису. 2. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* / гол. ред. Т. Салига. Львів, 2017. Вип. 64, ч. I. С. 369–377.
- Староукраїнська номінація: усталена структура – нова семантика. 2. *Українська мова на осі часу*. *Василеві Васильовичу Німчукові* / упоряд.: Г. В. Воронич, Н. В. Пуряєва. Київ: КММ, 2017. С. 167–174 (Серія «Не все спливає рікою часу...»).
- Українська мова XVI–XVIII ст. у сфері комбінаторної лінгвістики: ад'єктивно-субстантивні словосполучення і їх лексикографічна інтерпретація. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди* / гол. ред. К. Ю. Голобородько. Харків, 2017. Вип. 46. С. 199–205.
- Комбінаторика в українській мові XVI–XVIII ст.: ад'єктивно-субстантивні словосполучення і шкала композиційної семантики. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди* / гол. ред. К. Ю. Голобородько. Харків, 2018. Вип. 48. С. 68–75.
- Малі і великі історичні словники української мови. *Метамова словників різних типів: будова та застосування: зб. праць Міжнар. школи-семінару (Київ, 5–6 черв. 2018 р.)* у рамках проєктів Інституту української мови НАНУ та Інституту славістики ПАН «Онлайн-бібліографія світового славістичного мовознавства» і «Лексичні, словотвірні та фразеологічні інновації у слов'янських мовах». Київ; Варшава, 2018. С. 44–60.
- Українські писемні тексти XVI–XVIII ст. як джерело історико-лінгвістичних студій: пам'ятка і картотека. *Studia Russica*. Budapest, 2018. Vol. XXVII. P. 141–150.

Контекст і дистрибуція як базові терміни для вивчення сполучуваності в українській мові XVI–XVIII століть. *У вимірах слова: зб. наук. праць на пошану професора Ірини Кочан / відп. ред. О. Туркевич. Львів, 2019. С. 449–458.*

Сполучуваність у межах ад'єктивно-субстантивного комплексу: матеріали пам'яток XVI–XVIII ст. і записи автора із Наддністрянщини. *Gwary dziś / red. nacz. J. Sierociuk. Poznań, 2019. T. 11. S. 67–80.*

Сполучуваність і спроба її лексикографічного опису: історичний комбінаторний словник української мови. *Українська мова. 2019. № 2. С. 65–75.*

Українська мова XVI–XVIII ст.: можливість традиційного і нового дослідження. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 243–274.*

Історичний словник і комбінаторика (деякі міркування про словник сполучуваності). *Галактика Слова. Галині Макарівні Гнатюк / відп. ред. Є. А. Карпіловська; НАН України, Інститут української мови. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2020. С. 197–206.*

Мисткиня свого життя [Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яток Наталі Хобзей / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська. Львів, 2020. С. 447–451.*

Українська історична лексикографія, питання сполучуваності і комбінаторний словник української мови XVI–XVIII ст. *TeKa Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych / pod red.: A. Dudek-Szumigaj, M. Olejnik. Lublin, 2020. S. 44–62.*

Наукове редагування

Писемні пам'ятки: сучасне прочитання / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011.

Писемні пам'ятки: від картотеки до словника / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013.

Писемні пам'ятки: текст і контекст / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015.

Автореферати

Комбінаторика в українській мові XVI–XVIII ст.: теорія, практика, словник (ад'єктивно-субстантивні словосполучення): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 37 с.

Ольга ЗАНЕВИЧ (РИМ'ЯК) *кандидат філологічних наук* *старший науковий співробітник*

Народилася 24 червня 1982 р. у м. Львів.

Закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (2004) й аспірантуру у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (2009).

У 2011 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Перехідні та неперехідні дієслова в пам'ятках української мови XVI – I половини XVII ст.» (керівник – канд. філол. наук Наталя Хобзей).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2005 р.: здобувач (2005), аспірант (2006–2009), молодший науковий (2010–2015), науковий (2016–2019), старший науковий співробітник (від 2020 р.).

Стипендіатка Kasy im. J. Mianowskiego, Instytut Języka Polskiego PAN (2006, 2008), Президента України для молодих вчених (2012–2014).

Лавреатка Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим у галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок (2018).

Монографія «Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об'єкт» за версією Всеукраїнського рейтингу «Книжка року – 2017» ввійшла до десятки найкращих у номінації «Обрії» (підномінація «Спеціальна література / довідкові видання»).

Членкиня лексикографічної групи «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.».

Наукові зацікавлення: історія української мови; історична лексикологія, історична граматики та історичний синтаксис; теоретична граматики (у контексті слов'янських мов, зокрема східнослов'янських).

Монографії

Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об'єкт / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 308 с. (Серія «Історія мови»).

Розділи в колективних працях

Українські граматики в Австро-Угорській імперії. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 197–201.

Статті в наукових виданнях

Імплицитна перехідність: абсолютне вживання та семантичне стягнення (в українській мові XVI – I половини XVII ст.). *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 69–83.

Прямий об'єкт у конструкціях з дієсловами конкретної фізичної дії. I (на основі пам'яток української мови XVI – першої половини XVII ст.). *У силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Чепиги* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 167–171.

Типи генітивних моделей при запереченні в українській мові XVI – I половини XVII ст. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2011. Вип. 23. С. 105–114.

Акузатив при запереченні в українській мові кінця XIX – початку XX ст.: типи структурних моделей. *Дослідження з лексикології та граматики української мови* / Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 12. С. 80–86.

Структура семантичного поля дієслів конкретної фізичної дії (на матеріалі пам'яток української мови XVI – I половини XVII ст.). *Актуальні проблеми гуманітарних і суспільних наук: тези III-ї університетської конференції студентів і молодих науковців* (Львів, 27 квіт. 2012 р.). Львів, 2012. С. 56–58.

Знахідний відмінок в українській мові XVI–XVII ст.: формування, значення, особливості. *Trendy współczesnej nauki*. Gdańsk, 2013. Cz. 5. S. 69–72.

Семантичні зміни в структурі перехідних дієслів (на матеріалі пам'яток української мови XVI–XVII ст.). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2013. № 1 (250). С. 30–34.

Перехідні дієслова із загальним значенням 'здійснювати конкретний вид діяльності' (в українській мові XVI – I половини XVII ст.). *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 234–241.

Родовий прямого об'єкта в конструкціях із дієсловами конкретної фізичної дії (в українській мові XVI – I половини XVII століть). *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 76–90.

Терміни на позначення перехідних дієслів: особливості номінації. *Українська термінологія і сучасність*. Київ, 2013. Вип. IX. С. 70–74.

Семантико-синтаксические особенности глаголов физического действия в украинском языке XVI–XVII вв. *Актуальные проблемы современной лингвистики*: матер. III Межвуз. науч.-практ. конф. (Санкт-Петербург, 15–16 апреля 2014 г.). Санкт-Петербург, 2014. С. 13–15.

Родовий відмінок: формування системи значень у східнослов'янських мовах. *Filologia i kultura: problemy i perspektywy*. Szczecin, 2014. Cz. 2. S. 50–53.

- Знахідний відмінок в українській мові XVI–XVII ст.: основні засоби вираження. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш. Львів, 2015. С. 138–145.
- Родовий відмінок об'єкта в українській мові: особливості та значення. *Сучасна філологія: теорія і практика*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 берез. 2015 р.). Херсон, 2015. С. 10–15.
- Відсуб'єктні зворотні дієслова із загальним значенням 'задовольняти побутові потреби' в українській мові XVI–XVII ст. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв, 2016. Т. 278. № 266. С. 46–50.
- Функціонування відмінкових форм іменника в заперечних конструкціях: родовий чи знахідний. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* / Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2016. Вип. 17. С. 69–81 (співавт. М. Гнатюк).
- Відсуб'єктні зворотні дієслова деструктивної семантики в українській мові XVI–XVII ст. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2017. Вип. 64, ч. I. С. 378–384.
- Власне зворотні дієслова: статус, особливості, концепції. *IX Міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. (До 100-річчя Національної академії наук України)* / гол. ред. Г. Скрипник / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2018. С. 466–473.
- Становлення української літературної мови: рукописні граматики XVII–XIX ст. *Людина в мовному просторі: історична спадщина, проблеми, перспективи розвитку*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Бердянськ, 17–18 трав. 2018 р.) / упоряд.: І. Я. Глазкова, В. В. Богдан. Мелітополь, 2018. С. 75–78.
- Власне зворотні дієслова в граматиках і в словниках: ілюстративний матеріал та інтерпретація значень. *Галактика Слова. Галині Макарівні Гнатюк* / відп. ред. Є. А. Карпіловська; НАН України, Інститут української мови. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2020. С. 248–253.

Автореферати

- Перехідні та неперехідні дієслова в пам'ятках української мови XVI – I половини XVII ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2011. 20 с.

Ольга КРОВИЦЬКА
кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник

- Народилася 15 грудня 1958 р. у м. Львів.
- У 1981 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.
- В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1982 р.
- У 1995 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Семантична та словотвірна характеристика назв осіб у пам'ятках української мови XVI–XVIII ст.».
- Членкиня лексикографічної групи та редколегії «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», Мовознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка, редколегії альманаху «Лемківський календар», Фондації дослідження Лемківщини у Львові, Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина», Львівського обласного відділення Товариства зв'язків з українцями за межами України.
- 1996–2004 рр. (за сумісництвом) – викладач кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету ім. І. Франка.
- Авторка понад 120 наукових публікацій, 2 монографій.

Нагороджена Почесною грамотою від Львівської обласної державної адміністрації (2014), Почесною грамотою від Президії НАН України (2018), Грамотою від Західного наукового центру НАН України і МОН України (2018).

Наукові зацікавлення: історична та сучасна лексикографія, історичний словотвір та лексикологія, історія українського мовознавства, культурологія, лемкознавство.

Словники

Личко–Луска. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 16 / відп. ред. М. Чікало. С. 77–115.

М–Мало. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 3–29.

Статті в наукових виданнях

Евангельський текст і «Словник української мови XVI – першої половини XVII століття». У *силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Ченігу* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 47–55 (співавт. Г. Войтів).

Геральдична поезія XVI–XVII століть як джерело історичного словника. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 187–209 (співавт. Г. Войтів).

Критерії добору ілюстративного матеріалу в історичному словнику. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 34–48 (співавт. Г. Войтів).

«Лексис» Лаврентія Зизанія в сучасних лексикографічних інтерпретаціях. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 91–99.

Лексикографія Лаврентія Зизанія і Памва Беринди у сучасному лінгвістичному просторі. *ПРОСФОНІМА. Текст і контекст: зб. наук. праць*. Львів, 2013. Вип. 4. С. 129–137.

Лемки в сучасному етнокультурному просторі. *Акція «Вісла» 1947 р. – заключний етап депортації українців Польщі. Історична спадщина та суспільна свідомість: зб. наук. праць*. Львів, 2013. С. 125–131.

«Слово твоє до пам'яті нашої взяти» (до 80-ти річчя від дня народження Розалії Керсти). *Українська мова*. 2013. № 2. С. 165–174 (співавт. Ю. Осінчук).

Київські стародруки XVII ст. у корпусі джерел історичного словника. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць*. Київ, 2014. Вип. 23. С. 514–518.

Волинські пам'ятки XVI–XVII ст. у корпусі джерел історичного словника. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць, присвячений 100-річчю від дня народження І. К. Свешнікова*. Київ, 2015. Вип. 24. С. 400–406.

Пам'ятки художнього стилю як джерело історичного словника. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 13–21.

Військова лексика у пам'ятках української мови XVI–XVII ст. (*nomina personalia*). *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць*. Київ, 2016. Вип. 25. С. 455–460.

Жертвна праця на ниві української науки. У *координатах мови: зб. наук. праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук* / відп. за вип. О. М. Костів. Львів: ПАІС, 2016. С. 5–14.

Життєві й науково-педагогічні простори Стефанії Панцьо (до 70-річчя від дня народження). *Українська мова*. 2016. № 4. С. 158–165 (співавт. Ю. Осінчук).

Міждисциплінарна взаємодія в історичному словнику української мови. *Українська мова на осі часу. Василеві Васильовичу Німчукові* / упоряд.: Г. В. Воронич, Н. В. Пуряєва; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2018. С. 479–485 (Серія «Не все спливає рікою часу...»).

Науковий осередок українського словникарства у Львові: історія і досвід. *Теле- та радіожурналистика: зб. наук. праць / Львівський національний університет імені Івана Франка*. Львів, 2019. Вип. 18. С. 245–255 (співавт. Г. Войтів).

Одеса. Французький бульвар [Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 471–472.

Статті в інших виданнях

Фестиваль коляди з лемківськими мотивами. *Лемківський календар на 2012 рік: альманах*. Львів, 2011. С. 239–240.

Марія Старчак-Вавричин: мандрівка в часі і просторі. *Вавричин В. Відтворення України: історія картографії, краєзнавство, біографістика* / НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львів, 2012. С. 508–510.

«Въ надѣи плодови съеть, и працѣ подыимѣеть...». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 140–143.

Міжнародна наукова конференція «Акція “Вісла” 1947 р. – заключний етап депортації українців Польщі. Історична спадщина та суспільна свідомість». *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2013. С. 165–166.

Розкриваючи таємниці рідного слова (до 80-річчя від дня народження Розалії Керсти). *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 190–193 (співавт. Ю. Осінчук).

Відзначення роковин Богдана-Ігоря Антонича. *Дзвони Лемківщини*. 2014. № 4 (92). С. 2 (співавт. Л. Смереканич).

Отець доктор Дмитро Блажейовський. *Лемківський календар на 2015 рік: альманах*. Львів, 2014. С. 154–156.

У її серці завжди жила Лемківщина. *Лемківський календар на 2015 рік: альманах*. Львів, 2014. С. 144–146.
Душа нехай ніколи не старіє... (до 70-ліття від дня народження Івана Панця). *Лемківський календар на 2017 р.: альманах*. Львів, 2016. С. 104–106 (співавт. Ю. Осінчук).

Особливості ментальності лемків у сучасній мемуаристиці. *70 років депортації українців Закарпаття: матер. наук.-практ. конф.* (Львів, 12 груд. 2015 р.). Львів, 2016. С. 31–34.

В його очах світився промінь знання і пізнання нового. *Галицька брама*. 2016. № 1–3 (253–255). С. 25.
Натхнення – це його життя (до 80-ліття від дня народження академіка Миколи Мушинки). *Дзвони Лемківщини*. Тернопіль, 2016. № 1. С. 1–2.

Лідія Коць-Григорчук на тлі епохи. *Лемківський календар на 2018 рік: альманах*. Львів, 2017. С. 109–117 (співавт. З. Терлак).

Рецензії та огляди

[Рец.]: *Лемківський календар на 2010 рік: альманах*. Львів, 2011. С. 241 [на кн.]: Воробель М. Спогади дивізійника з Лемківщини. Львів. 2009. 96 с.

[Рец.]: *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»*. Львів, 2012. Вип. 6. С. 257–258 [на кн.]: Беркешук І. С. Структура словотвірних парадигм іменників у сучасній українській мові (назви знарядь праць, частин тіла, металів). Кам'янець-Подільський, 2010. 157 с.

[Рец.]: *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. С. 236–238 [на кн.]: Падовська О. Книжка про Малковичі. Львів, 2014. С. 928.

[Рец.]: Нове видання у серії «Могилянський підручник». *Українська мова* / гол. ред. П. Гриценко. Київ, 2020. № 2. С. 112–116 [на кн.]: Лаврінець О. Я., Симонова К. С., Ярошевич І. А. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник / за ред. О. Я. Лаврінець. Київ: Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2019. 524 с. (співавт. Ю. Осінчук).

Наукове редагування, упорядкування

Лемківський календар на 2012–2018 рік: альманах / ред., упоряд. О. Кровицька. Львів: Фондація дослідження Лемківщини, 2011–2019.

Кишчак С. Лемківські різьбярі у Львові після депортації 1945–1947 років. Історичні нариси / ред. О. Кровицька. Львів, 2013. 136 с.

Юрій ОСІНЧУК
кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник

Народився 4 грудня 1980 р. у смт Лопатин Радеківського (тепер – Червоноградського) району Львівської області.

Закінчив філологічний факультет Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (2003) й аспірантуру у відділі української мови Інституту української мови НАН України (2006).

У 2008 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Історія богослужбово-обрядової лексики української мови» в Інституті української мови НАН України (керівник – член-кор. НАН України Василь Німчук).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1 вересня 2009 р.: науковий (2009–2019), старший науковий співробітник (від 2020 р.).

Член лексикографічної групи, яка працює над укладанням і редагуванням «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.».

Автор понад 70 наукових публікацій.

Старший викладач кафедри філології гуманітарного факультету Українського католицького університету (курси – «Історія української мови», «Церковнослов'янська мова»).

Наукові зацікавлення: релігійний стиль, пам'ятки української писемності, історична лексикологія та лексикографія, ономастика.

Словники

Луциперъ–Лачи. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 16 / відп. ред. М. Чікало. С. 115–199.
Миса–Мней. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 201–220 (співавт. О. Тріль).

Статті в наукових виданнях

Антропонімікон давньоукраїнського періоду: народномовні вкраплення (на матеріалі Добрилового Євангелія 1164 року). *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 156–170.

Картотека «Історичного словника українського язика»: минуле і сучасне. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія* / відп. ред. І. С. Гнатюк; НАН України, Інститут української мови. Київ, 2011. С. 494–503.

Історія назв молитов, молитовних формул і літургійних виголосів в українській мові. *У силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Чепіги* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 156–161.

Спостереження над полонізмами в церковній лексиці (на матеріалах картотеки «Історичного словника української мови XVI – першої половини XVII ст.»). *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць* / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2011. Вип. 20, ч. II. С. 44–52.

Живомовні особливості в Бибельському Апостолі XIV ст. *Українська мова у XXI столітті: традиції і новаторство: тези доп. II Всеукраїнського лінгвістичного форуму молодих учених.* (Київ, 24–26 квіт. 2012 р.) / відп. ред.: П. Ю. Гриценко, В. Л. Іващенко. Київ, 2012. С. 20–22.

Українська історична лексикографія: від витоків до словників. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць* / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2012. Вип. 21, ч. I. С. 254–260 (співавт. О. Осінчук).

- «Слово твоє до памати нашої взяти» (до 80-ти річчя від дня народження Розалії Керсти). *Українська мова*. 2013. № 2. С. 165–174 (співавт. О. Кровицька).
- Спостереження над лексикою церковно-богослужбових пам'яток (на матеріалах картотеки «Історичного словника української мови XVI – першої половини XII ст.»). *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2013. Вип. 22, ч. II. С. 191–197.
- Староукраїнські переклади богослужбових текстів: Крехівський Апостол. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 171–186.
- Українська мова в Добриловому Євангелії. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 99–110.
- Бучацьке Євангеліє як пам'ятка давньої української культури. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2014. Вип. 23. С. 438–444.
- Із досліджень старослов'янських пам'яток східнослов'янської редакції: іменники з основою *-а (*-ја). *Науковий потенціал славістики: історичні здобутки та тенденції розвитку*: тези доп. Міжнар. наук. конф. до Дня слов'янської писемності і культури (Київ, 21 трав. 2015 р.). Київ, 2015. С. 34–36.
- Словник мікротопонімів Радехівського району Львівської області. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 519–535.
- Особові та зворотний займенники у давніх перекладних канонічних текстах: морфологічний аспект. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 146–165.
- Церковно-обрядова лексика різдвяного циклу в староукраїнських текстах. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць, присвячений 100-річчю від дня народження І. К. Свешнікова / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2015. Вип. 24. С. 462–470.
- «Історичний словник українського язика» за ред. Є. Тимченка як джерело дослідження релігійної лексики XIV–XVIII ст. «Глобалізація / європеїзація і розвиток національних слов'янських культур»: матер. Міжнар. наук. конф. до Дня слов'янської писемності і культури (Київ, 24 трав. 2016 р.). Київ, 2016. С. 43–45.
- Назви свят в «Історичному словнику українського язика» за ред. Є. Тимченка. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2016. Вип. 25. С. 477–483.
- Церковнослов'янізми в українській поезії XVI–XVII ст. (на матеріалах «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.»). *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne* / ред.: А. Budziak, W. Hojsak. Kraków: Skriptum, 2016. № 11. С. 315–328.
- Життєві й науково-педагогічні простори Стефанії Панцьо (до 70-річчя від дня народження). *Українська мова* 2016. № 4. С. 158–165 (співавт. О. Кровицька).
- Бучацьке Євангеліє XII–XIII ст. [Передмова]. *Бучацьке Євангеліє XII–XIII ст.* / відп. ред. В. В. Німчук; підгот. до видання Ю. В. Осінчук. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2017. С. 5–20 (Серія «Пам'ятки української мови») (співавт. В. Німчук).
- Лексика на позначення виконавців та учасників богослужіння в «Історичному словнику українського язика» за ред. Є. Тимченка. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. праць / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2017. Вип. 26. С. 455–465.
- Лексичні особливості давньоукраїнських пам'яток. *Українська мова на осі часу. Василеві Васильовичу Німчукові* / упоряд.: Г. В. Воронич, Н. В. Пуряева; НАН України, Інститут української мови. Київ, 2017. С. 222–230 (Серія «Не все сплива рікою часу...»).
- Структурні типи мікротопонімів Радехівщини (двослівні, багатослівні та прийменникові мікротопоназви). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство* / відп. ред. Т. П. Вільчинська. Тернопіль, 2017. Вип. 1 (27). 2017. С. 231–234.

- Структурні типи мікротопонімів Радехівщини (однослівні назви). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* / гол. ред. Т. Салига; відп. за вип. О. Костів. Львів, 2017. Вип. 64, ч. II. С. 82–90.
- Апостол Апракос повний (Бибельський Апостол). *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць* / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2018. Вип. 27. С. 379–383.
- Історія неопублікованої частини словника за редакцією Євгена Тимченка. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 249–262.
- Лексика на позначення Божих осіб, святих і ангелів в українському історичному словнику за редакцією Євгена Тимченка. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр. Львів, 2018. Вип. 31. С. 213–232.
- Церковнослов'янськи, пов'язані з церковними таїнствами в українському письменстві XVI–XVIII століть. *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* / red.: I. Jaros, J. Sosnowski. Łódz, 2018. T. LXVI. С. 351–369.
- Церковнослов'янськи з богослужбово-обрядовою семантикою в українській мові XVI–XVIII ст. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*. Budapest, 2018. Vol. 63. N 2. P. 297–306.
- Дієслово давньоукраїнського періоду (на матеріалі Добролювого Євангелія 1164 року). *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць* / відп. ред. О. М. Титова. Київ, 2019. Вип. 28. С. 394–400.
- Історичні словники як джерело вивчення церковнослов'янських запозичень. *Записки з українського мовознавства: зб. наук. праць* / гол. ред. Т. Ю. Ковалевська; у 2-х т. Одеса, 2019. Т. 1. С. 68–77.
- Мікротопонімія Радехівщини (лексико-семантичний аналіз). *Львівська ономастична школа: хрестоматія* / відп. ред. З. О. Купчинська. Львів, 2019. С. 459–463.
- Релігійна лексика в українських пам'ятках XVII–XVIII ст. (на матеріалах «Історичного словника українського язика» за редакцією Є. Тимченка). *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2019. С. 318–340.
- Церковнослов'янська лексика зі семантикою 'Бог; Божа особа' у староукраїнських текстах. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*. Budapest, 2019. Vol. 64. N 2. P. 385–398.
- Лексика з коренем *-муж-* в українській мові XVI–XVIII ст. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. праць* / ред. кол.: О. М. Титова (відп. ред.), С. О. Біляєва, Л. І. Виногородська та ін. Ніжин, 2020. Вип. 29. С. 356–366.
- Церковнослов'янськи із коренем *-мук-/муч-* в староукраїнських пам'ятках XVI–XVII ст. *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* / red.: I. Jaros, J. Sosnowski. Łódz, 2020. T. LXVIII. С. 183–205.
- Церковнослов'янськи як компоненти фраземіки XVI–XVII ст. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2020. Вип. 1 (43). На честь професора Валерія Михайловича Мокієнка (до 80-річчя від дня народження). С. 231–236.
- Церковнослов'янські запозичення в лексичній системі української мови XVI–XVII ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 379–393.
- Церковнослов'янська лексика із коренем *жи-* (*жив-*) в українській мові XVI–XVII ст. *Українська мова*. 2020. № 1. С. 80–97.

Статті в інших виданнях

- Незабутні імена українського мовознавства. Розалія Керста. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2012. Вип. 5. Матер. шостої краєзн. конф., присвяченої Міжнародному Дню пам'яток історії та культури (Броди, 20 квіт. 2012 р.). С. 175–179.
- Розкриваючи таємниці рідного слова (до 80-ти річчя від дня народження Розалії Керсти). *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2014. С. 190–193 (співавт. О. Кровицька).
- Мікротопонімія Радехівщини (лексико-семантичний аналіз). *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*. Броди, 2014. Вип. 7. Матер. восьмої краєзн. конф., присвяченої Міжнародному дню музеїв (Броди, 24 трав. 2014 р.). С. 62–68.

У вічному пошуку нового... *Красу слова поцінуючи...* (До 70-річчя від Дня народження професора Панцьо Стефанії Єлимеївни) / упоряд.: Н. Свистун, Н. Лісняк, І. Бабій, Т. Вільчинська. Тернопіль: Вектор, 2016. С. 56–57.

Роман Остап. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2015 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2016. С. 219–221 (співавт. О. Кровицька).

Душа нехай ніколи не старіє... (до 70-ліття від дня народження Івана Панця). *Лемківський календар на 2017 р.*: альманах. Львів, 2016. С. 104–106 (співавт. О. Кровицька).

Історія назв церковних священнодій в українській мові. *Індиктіон. Український православний церковний календар-альманах 2018 рік*. Львів: Святогорець, 2018. С. 90–95.

Він жив не єдиним хлібом... *Професор Василь Німчук у спогадах сучасників* / упоряд. В. Шаркань. Ужгород: Карпати, 2018. С. 109–114.

Бучацьке Євангеліє XII–XIII ст. як пам'ятка давньої української писемності. *Індиктіон. Український православний церковний календар-альманах 2019 рік*. Львів: Святогорець, 2019. С. 107–112.

Рецензії

[Рец.]: Нове видання у серії «Могилянський підручник». *Українська мова* / гол. ред. П. Гриценко. Київ, 2020. № 2. С. 112–116 [на кн.]: Лаврінець О. Я., Симонова К. С., Ярошевич І. А. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник / за ред. О. Я. Лаврінець. Київ: Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2019. 524 с. (співавт. О. Кровицька).

Наукове редагування, упорядкування

Добрилове Євангеліє 1164 року [фрагмент] / упоряд. Ю. Осінчук. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 191–209.

Четья 1489 року [фрагмент] / упоряд. Ю. Осінчук. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 210–231.

Словопоказчик до тексту А. «Пакти і Конституції» *Української козацької держави (до 300-річчя укладення)* / відп. ред. В. А. Смолій; упоряд.: М. С. Трофимук, Т. В. Чухліб; НАН України, Інститут історії України; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Державна архівна служба України; Центральний державний історичний архів. Київ; Львів, 2011. С. 425–439.

Добрилове Євангеліє 1164 року / відп. ред. В. В. Німчук, упоряд. Ю. В. Осінчук; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 804 с. (Серії: «Історія мови», «Пам'ятки української мови»).

Віра РІЗНИК (ШЕЛЕМЕХ) кандидат філологічних наук молодший науковий співробітник

Народилася 24 липня 1982 р. у с. Середкевичі Яворівського району Львівської області.

1999–2004 рр. – студентка філологічного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

2007–2010 рр. – аспірантка відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Упродовж 2011–2017 рр. працювала на посаді молодшого наукового співробітника відділу української мови.

У 2017 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Назви їжі та кухонного начиння в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя» (керівник – канд. філол. наук Наталя Хобзей).

Наукові зацікавлення: діалектологія, фольклористика, етнографія.

Статті в наукових виданнях

Назви хліба у календарній обрядовості в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя. *Gwary dziś* / red. nac. J. Sierociuk. Poznań, 2012. Т. 6. S. 65–73.

Назви посуду для рідини в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 204–212.

Семантика слова борщ у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 358–363.

Назви молочних продуктів у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя. *Język w regionie, region w języku* / red.: B. Osowski, J. Kobus i in. Poznań: PSP, 2016. S. 139–152.

Слово про Вчителя [Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 482–484.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Традиція Надсяння в текстах. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 343–347 [на кн.]: Глушко М., Хомчак Л. Надсяння: традиційна культура і побут (етнолінгвістичні скарби). Львів, 2017. 592 с.

Автореферати

Назви їжі та кухонного начиння в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. 20 с.

Ірина РОМАНИКА
кандидат філологічних наук
науковий співробітник

Народилася 2 березня 1987 р. у м. Червоноград Львівської області.
У 2009 р. закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2009 р.: аспірант (2009–2012), молодший науковий (2017–2018), науковий співробітник (від 2019 р.).

У 2015 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Структурно-семантичні особливості діалектних текстів про чуда в наддністрянському говорі» (керівник – канд. філол. наук Тетяна Ястремська).

Учасниця діалектологічних експедицій на Наддністрянщину та Бойківщину.

Членкиня редколегії збірника наукових праць «Діалектологічні студії».

Лавреатка премії Львівської обласної державної адміністрації та Львівської обласної ради для працівників наукових установ НАН України (2017).

Наукові зацікавлення: діалектологія, лінгвістика тексту, етнолінгвістика, лексикологія.

Розділи в колективних працях

Програми з української мови для українських шкіл з польською мовою навчання в контексті проблеми задоволення освітніх потреб національних меншин у незалежній Україні. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок*

XXI століть): колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 390–399 (співавт. Н. Багнюк).

Статті в наукових виданнях

- Вияви когезії в діалектних текстах про чуда. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2011. Вип. 52. С. 290–295.
- Діалектні тексти про кару як мовне відображення свідомості українців. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. Харків, 2012. Вип. 66. С. 81–84.
- Особливості вияву категорій діалектного тексту (наддністрянські тексти про чуда). *Українська мова у XXI столітті: традиції і новаторство: тези доп. II Всеукраїнського лінгв. форуму молодих учених* (Київ, 24–26 квіт. 2012 р.). Київ, 2012. С. 78–81.
- Структурно-семантична специфіка наддністрянських текстів про зцілення. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2012. Вип. 57. С. 322–327.
- Тексти про чуда з Наддністрянщини: структурна специфіка. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) / гол. ред. Н. Л. Іваницька*. Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер»», 2012. Вип. 16. С. 317–321.
- Текст як джерело діалектного словника. *Лінгвістика: зб. наук. праць / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка*. Старобільськ, 2012. № 3 (27), ч. 1. С. 95–100.
- Темарій діалектних текстів про чуда в наддністрянських говірках. *TeKa Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych*. Lublin: OL PAN, 2012. T. VII. S. 143–149.
- Мовна картина світу бойків крізь призму діалектних текстів про чуда. *Region Karpacki: historia, język, kultura / pod. red.: W. Hojsak, J. Stępnik-Szeptyńskiej, A. Zięby*. Kraków: Koło Naukowe Ukrainistów UJ, 2013. S. 85–92.
- Текстові категорії як критерії аналізу діалектного тексту. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2013. С. 118–127.
- Особливості вияву текстових категорій цілісності та зв'язності в діалектних текстах про чудесні місця й чудотворні предмети. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2015. С. 468–475.
- Лексико-семантичний простір діалектних текстів з Наддністрянщини: тематична група лексики «Духовна культура». *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2018. С. 262–270.

Рецензії та огляди

- Науковий семінар «Олаф Брок і Україна», присвячений 150-річчю від народження Олафа Брока, першого професора слов'янських мов Університету Осло (Львів, 2 листоп. 2017 р.). *Вісник НТШ*. 2017. Ч. 58. Осінь–зима. С. 118–119.
- Українсько-норвезькі семінари «Олаф Брок і Україна». *Українська мова*. 2018. № 1. С. 149–154 (співавт. Г. Сікора).
- [Рец.]: Гуцульщина в рецепціях найвидатніших українських прозаїків кінця XIX – початку XX століття. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2019. С. 528–531 [на кн.]: Салій О. «Сей край невичерпаної краси»: гуцульський текст в українській художній прозі кінця XIX – початку XX століття: монографія. Київ: Наукова думка, 2018. 325 с.
- [Рец.]: Поліськими стежками – діалектні тексти з Житомирщини. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2019. С. 514–517 [на кн.]: Єдність у різноманітності. Поліщуки. Навчально-методичний посібник / упоряд.: В. М. Мойсієнко, Г. І. Гримашевич. Житомир, 2018. 144 с.

Упорядкування

Бібліографія праць Наталії Хобзей. *Gwary Dziś* / red. nac. J. Sierociuk. Poznań, 2018. Т. 10. S. 23–31.

Автореферати

Структурно-семантичні особливості діалектних текстів про чуда в наддністрянському говорі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2015. 20 с.

Оксана СИМОВИЧ

кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 10 березня 1971 р. у м. Львів.

1993 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

1993–1996 рр. – аспірантка відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 1999 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Семантична характеристика традиційних слів-символів в українській мові» (керівник – д-р філол. наук, проф. Лев Полюга).

Членкиня редколегії серії видань «Діалектологічна скриня» Наукового товариства ім. Шевченка.

Учасниця діалектологічної експедиції на Гуцульщину. Авторка понад 60 наукових публікацій.

Викладацька діяльність (за сумісництвом): Інститут внутрішніх справ при НАВС України (2000–2005, 2007–2008), Львівський національний університет ім. І. Франка (2012–2013), Львівська філія Київського національного університету культури і мистецтв (2014–2015).

Стипендіатка дослідницького гранту від Канадського інституту українських студій (1998).

Наукові зацікавлення: етнолінгвістика, діалектологія, діалектна лексикографія; літературне редагування.

Словники

Лексикон львівський: поважно і на жарт. 2-ге вид. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 852 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 3-ге вид. Львів, 2015. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 4-те вид. Львів: Вид-во Старого Лева, 2019. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Н. Хобзей, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш).

Гуцульські світи. Лексикон / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 667 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Н. Хобзей, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш).

Слова з Болехова / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 635 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Ю. Гнатишак, Н. Хобзей, Т. Ястремська).

Розділи в колективних працях

Українська мова в державній середній школі з польською мовою навчання: стан забезпечення освітніх потреб меншини. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. / відп. ред. І. Соляр; упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Кн. 1. С. 380–389 (співавт. Г. Дидик-Меуш).

Українська мова в державній середній школі з польською мовою навчання: стан забезпечення освітніх потреб меншини. Початкова школа. *Освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні виклики (XX – початок XXI століть)*: колект. моногр. /

відп. ред. І. Соляр; упоряд. Н. Колб; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Кн. 2. С. 312–317 (співавт. Г. Дидик-Меуш).

Статті в наукових виданнях

- Архетип *вогонь* у гуцульському мовному просторі. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. 32–33. С. 175–176.
- Вербальний символ в обрядовому контексті. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. Харків, 2012. № 1021. С. 93–96.
- Евфемізми і табу у весільному фольклорі. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 128–133.
- Передне слово. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 7–8.
- Добре знаний у мовознавчих колах (до роковини пам'яті Л. М. Полюги). *Українська мова*. 2013. № 2 (46). С. 175–176.
- Символ в контексті української культури. *Мовне і культурне розмаїття у Східній та Центральній Європі: цінності та виклики*: матер. Міжнар. інтердисциплінарної конф. (Берегово, 26–28 берез. 2015 р.). Берегово, 2015. С. 132–136.
- Формування семантики традиційних вербальних символів. 1: об'єктивні чинники. *Literatura i kulturoznawstwo: zбір raportów naukowych*. Warszawa, 2015. Z. 1. S. 119–124.
- Формування семантики традиційних вербальних символів. 2: суб'єктивні чинники. *Literatura i kulturoznawstwo: zбір raportów naukowych*. Warszawa, 2015. Z. 2. S. 116–123.
- Проблеми лексикографічної репрезентації символу в діалектних словниках. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: зб. наук. праць. Ужгород, 2016. Вип. 21. С. 131–134.
- Символи в українській мові: репрезентація в тлумачних та спеціальних словниках. *Сучасна українська нація: мова, історія, культура*: матер. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Львів, 16 берез. 2016 р.). Львів, 2016. С. 52–55.
- Символ – значення – словник: шляхи інтерпретації. *Gwary dziś* / red. nacz. J. Sierociuk. Poznań, 2018. T. 10. С. 111–125.
- Словник вербальних символів. Зірка, зоря. Сонце. Місяць. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 304–322.
- Словник і символ: точки перетину. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 104–113.
- Предслово. *Хобзей Н. Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія* / упоряд. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 9–12.
- Словник вербальних символів: кінь. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 423–437.
- Простір у мовно-фольклорній картині світу українців. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 260–281.
- [Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 492–497.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: «Гербарій» Михайла Лесева. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 576–578 [на кн.]: Михайло Лесів. Мої мовні поради. Статті і діалоги з читачами. Перемишль, 2015. 486 с.

[Рец.]: *Кгда оузроу вас, тогда возрадується срдце*: фразеологія пам'яток української мови XVII–XVIII ст. *Діалектологічні студії 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 531–534 [на кн.]: Черевко І. Фразеологія пам'яток української мови XVII–XVIII століть: семантика, структура, стиль. Львів, 2013. 236 с.

[Рец.]: Концептуальні форми вираження людської драми в oral history про війни XX–XXI століття. *Діалектологічні студії 12. Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 537–544 [на кн.]: Кузьменко О. Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої воєн). Львів, 2018. 727 с.

Наукове редагування, упорядкування

Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 232 с.

Хобзей Н. Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія / упоряд. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 832 с.

Ольга ТРІЛЬ
молодший науковий співробітник

Народилася 13 травня 1971 р. у м. Львів.

У 1996 закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала від 1991 р. до 2015 р.

Членкиня лексикографічної групи «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.». Наукові зацікавлення: історична лексикологія та лексикографія.

Словники

Миса–Мней. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 201–220 (співавт. Ю. Осінчук).

Статті в наукових виданнях

Назви небесних світил у Пересопницькому Євангелії. *У силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Чепіги* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 181–184.

Назви сузір'їв в українській мові XVI–XVII століть. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут української мови. Львів, 2011. С. 107–112.

Слово зодіак у пам'ятках української мови. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут української мови. Львів, 2013. С. 152–159.

Велика Ведмедиця в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст. *Studia Linguistica*: зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 7. С. 46–49.

Наталія ХІБЕБА
кандидат філологічних наук, доцент
старший науковий співробітник

Народилася 9 січня 1972 р. у м. Львів.

У 1995 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

2005–2007 рр. – здобувач відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

У 2007 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Структурно-семантична організація весільної лексики бойківських говірок» (керівник – канд. філол. наук Наталя Хобзей).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працює від 2018 р.

Членкиня редколегії серії видань «Діалектологічна скриня» (від 2018 р.) та Наукового товариства ім. Шевченка.

Учасниця діалектологічних експедицій на Бойківщину. Авторка понад 60 наукових публікацій.

Доцент кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету ім. І. Франка (від 2008 р.).

Стипендіатка Канадсько-Української фундації (2008).

Наукові зацікавлення: діалектологія, лексикографія, етнолінгвістика, лінгвоукраїнознавство, українська мова як іноземна.

Монографії

Бойківське весілля в текстах та світлинах: давнє й сучасне. Київ: ТОВ «Новий друг», 2019. 200 с.

Статті в наукових виданнях

Обрядова функція весільного печива та його мовна проєкція в бойківських говірках. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 152–166.

Слово *коровай*: діалектний текст та обрядовий контекст. *Gwary Dziś* / red. J. Sierociuk. Poznań, 2018. Т. 10. С. 33–48.

Традиційні засади створення сім'ї в паремійному вимірі «Галицько-руських народних приповідок» Івана. *Іван Франко: «Я єсть пролог...»*: матер. Міжнар. наук. конгр. до 160-річчя від дня народження Івана Франка (Львів, 22–24 верес. 2016 р.): у 2-х т. Львів, 2019. Т. 2. С. 520–536.

Бойківське весілля: обряд і слово. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 106–132.

Матеріали до словника говірки села Росохи Старосамбірського району Львівської області. *Лінгвістика: зб. наук. праць* / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2019. № 2 (41). С. 83–103.

[Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 498–499.

Фонетичні особливості бойківських говірок Рожнятівщини. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2020. № 1, ч. II. С. 65–76.

Фонетичні особливості бойківських говірок Турківщини. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей* / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 334–359.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Мовно-культурний світ Болехова на сторінках Словника. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 334–339 [на кн.]: Гнатишак Ю. Слова з Болехова / співавтор-лексикографи: О. Сімович, Н. Хобзей (відп. ред.), Т. Ястремська. Львів, 2017. 636 с.

[Рец.]: Мовні скарби Гуцульщини: говірка села Тюдів. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 505–510 [на кн.]: Голянич М. Мовний портрет села Тюдів. Словник: у 2-х т. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. Т. 1: А–М. 1000 с.

Наукове редагування, упорядкування

Скарби українських говорів: тексти про борщ / відп. ред.: Н. Хібеба, В. Лєснова; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 320 с. (Серія «Діалектологічна скриня»).

Наталя ХОБЗЕЙ

*кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник*

Народилася 24 травня 1964 р. у м. Львів.

Закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка та аспірантуру у відділі історичної лексикографії.

У 1995 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Міфологічна лексика українських говорів Карпатського ареалу» (керівник – д-р філол. наук, проф. Ярослава Закревська).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1987 р.: 1987–1990 – старший лаборант відділу історичної лексикографії (тепер – української мови) та відділу історико-культурних пам'яток (тепер – історії середніх віків), 1990–1994 – аспірантка, відтак – молодший науковий (1994–1997), науковий співробітник (1997–2000) і завідувач відділу української мови (2004–2018).

Ініціаторка наукового семінару «Актуальні проблеми діалектології».

Відповідальна редакторка наукового видання «Діалектологічні студії», наукових серій «Діалектологічна скриня», «Історія мови».

Членкиня Наукового товариства ім. Шевченка, голова його Мовознавчої комісії, членкиня Президії.

Членкиня етнолінгвістичної та діалектологічної комісії Міжнародного комітету славистів та редакції серійних видань «Gwary dziś» (Познань, Польща), «Studia Łomżyńskie» (Ломжа, Польща).

Наукові зацікавлення: діалектологія, етнолінгвістика, теорія лексикографії, діалектна лексикографія, міське мовлення.

Відійшла у вічність 21 серпня 2018 р.

Монографії

Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія: монографія / упоряд. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 832 с. (Серія «Діалектологічна скриня»).

Словники

Лексикон львівський: поважно і на жарт. 2-ге вид. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 852 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 3-ге вид. Львів, 2015. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 4-ге вид. Львів: Вид-во Старого Лева, 2019. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: К. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш).

Гуцульські світи. Лексикон / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 667 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: О. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш).
Слова з Болехова / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 635 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Ю. Гнатишак, О. Сімович, Т. Ястремська).

Розділи в колективних працях

Український указатель. Index Ukrainian. *Общекарпатский диалектологический атлас. Указатели* / под ред. Я. Ригера; Институт польского языка ПАН. Краков, 2012. С. 122–155 (співавт. Т. Ястремська).

Статті в наукових виданнях

Багатозначні дієслова в говорах південно-західного наріччя: *выводити–вивести*. *Мовознавчий вісник* / відп. ред. Г. Мартинова. Черкаси, 2011. Вип. 12–13. С. 100–105.

Багатозначні дієслова в говорах південно-західного наріччя: *вискакувати / вискочити*. *Лінгвістика*: зб. наук. праць / гол. ред. К. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2011. № 1 (22), ч. II. С. 85–90.

Глагол в українських діалектних словарях. *Славянская диалектная лексикография: матер. конф.* / отв. ред.: С. А. Мызников, О. Н. Крылова, И. В. Бакланова. Санкт-Петербург, 2011. С. 98–99.

Дієслова руху *знизу – вгору* в говірках південно-західного наріччя. *Лінгвістика* / гол. ред. К. Глуховцева. Луганськ, 2011. № 3 (24), ч. I. С. 120–125.

Історичний та ареальний аспекти в дослідженні дієслів із префіксом *ви-*. *Badania historycznojęzykowe. Stan, metodologia, perspektywy* / red.: B. Dunaj, M. Rak. Kraków, 2011. S. 297–310.

Південно-західне наріччя української мови у студіях другої половини XIX століття. *Діалектна мова: сучасний стан і перспективи дослідження*: матер. та тези доп. Всеукр. наук. читань, присвячених пам'яті діалектолога Валентини Прокопенко / відп. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці, 2011. С. 70–72.

Префікс *ви-* на українських лінгвогеографічних картах. *Науковий збірник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Ужгород, 2011. Вип. 24. Присвячується 90-річчю від дня народження Й. О. Дзендзелівського. С. 195–198.

У просторах воєнного часу. Про Першу світову війну в записках для «Атласу української мови». *Українська мова в Галичині: історичний вимір* / відп. ред.: Я. Ісаєвич, М. Мозер, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 267–310.

Гуцульський «всесвіт» у форматі діалектного словника. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. 32–33. С. 281–285.

Дієслова руху із префіксом *ви-* в говірках південно-західного наріччя української мови: *виходити / вийти*. *Gwary dziś* / red. nac. J. Sierociuk. Poznań, 2012. T. 6. S. 97–104.

Місто у слові. *Lwów: Lustró. Obraz wzajemny mieszkańców Lwowa w narracjach XX–XXI wieku*. Warszawa, 2012. S. 67–78.

Слова з гуцульських світів. *Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон*. Львів, 2013. С. 7–14.

Галицька кухня в словах. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2013. Ч. 73: Філософія галицької кухні. С. 162–172.

Аспекти дослідження дієслівного префікса *ви-* у говірках південно-західного наріччя української мови. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* / за ред. П. Гриценка; НАН України, Інститут української мови. Київ, 2014. С. 490–494.

Культурний контекст «словника-пам'ятника» Олекси Бевки. *Мовне і культурне розмаїття у Східній та Центральній Європі: цінності та виклики*: матер. Міжнар. інтердисциплінарної конф. (Берегово, 26–28 берез. 2015 р.) / за ред. В. Газдаг. Берегово, 2015. С. 126.

Мовний світ гуцулів у форматі словника: Іван Вагилевич. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2015. С. 51–61.

Назви *русин, руський* в словниках і поза ними. *Писемні пам'ятки: текст і контекст* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш. Львів, 2015. С. 82–90.

- Текст і словник: площини перетину. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій* / відп. ред. П. Ю. Гриценко; НАН України, Інститут української мови. Київ, 2015. С. 432–439.
- Говірки суміжжя в діалектній лексикографії: до проблеми опису. *Сучасні проблеми мовознавства і літературознавства*: зб. наук. праць. Ужгород, 2016. Вип. 21. С. 162–166.
- Структура діалектного словника: ілюстрація. *Сучасна українська нація: мова, історія, культура*: матер. наук.-практ. конф. Львів, 2016. С. 63–65.
- «Словник бойківського говору» о. Юрія Кміта та проблеми лексикографічного опису. *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne* / pod red. A. Budzjak i W. Hojsak. Kraków, 2016. T. 11. S. 85–95.
- Життєві та наукові стежки Івана Панькевича (до 130-річчя від дня народження). *Лінгвістика*: зб. наук. праць / гол. ред. К. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2017. № 2 (37). С. 24–33.
- Українська історична лексикографія. *Українська лексикографія та лексикологія: проблеми, завдання* / гол. редкол. П. Ю. Гриценко; НАН України, Інститут української мови, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин; Київ, 2017. С. 123–133.
- Етноніми південно-західного наріччя в діалектній лексикографії. *IX Міжнародний конгрес україністів: Мовознавство* (До 100-річчя Національної академії наук України) / гол. ред. Г. Скрипник; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2018. С. 521–531.
- Українське тло лінгвістичних студій Олафа Брока. *Слов'янський світ Олафа Брока* / відп. ред.: Т. Льоннгрєн, Н. Хобзей. Львів, 2018. С. 246–262.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Українська діалектна морфологія сьогодення. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 578–580 [на кн.]: Колесников А. О. Морфологія українських південнобессарабських говірок: генеза і динаміка / відп. ред. П. Гриценко. Ізмаїл, 2015. 676 с.

Ірина ЧЕРЕВКО
кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 25 січня 1977 р. у м. Львів.

У 2000 р. закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2002 р.: аспірант (2002–2005), молодший науковий (2005–2013), науковий (2014–2019), старший науковий співробітник (від 2019 р.).

У 2006 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Семантико-структурна та стильова характеристика фразеологізмів у пам'ятках української мови XVI–XVII ст.».

Членкиня редколегії «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» та лексикографічної групи, яка працює над укладанням і редагуванням словника. Упорядниці фонотеки 2-го тому «Атласу української мови».

Членкиня Наукового товариства ім. Шевченка від 2010 р.

Наукові зацікавлення: історична фразеологія, лексикологія та лексикографія.

Монографії

Фразеологія у пам'ятках української мови XVI–XVII ст.: семантика, структура, стиль / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 236 с. (Серія «Історія мови»).

Словники

Мнейший–Моавитанка. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало. С. 220–247.

Статті в наукових виданнях

Поведінка людини як сукупність дій та вчинків крізь призму фразеології української мови (від XVI ст. до сучасності). *У силовому полі мови. Пам'яті Інни Петрівни Чепіги* / упоряд. Г. Воронич; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2011. С. 203–207.

Системні зв'язки у фразеології староукраїнської мови. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 128–138.

Концептосфера мовленнєвої діяльності людини у фразеосистемі староукраїнської мови. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 180–188.

Принципи репрезентації фразеологічних та стійких словосполучень в українській лексикографії ХХ століття. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 127–134.

Антін Генсьорський – дослідник пам'яток української мови. *Серце чистеє, думка чесная*: зб. наук. праць і матеріалів на пошану Ірини Ощипко. Львів, 2018. С. 637–645.

Здобутки української діалектної фразеології ХХІ ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 240–250.

Образна основа фразеологічних одиниць із соматизмом *кров* (на матеріалі пам'яток української мови XVI – першої половини XVII ст.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2020. Вип. 1 (43). На честь професора Валерія Михайловича Мокієнка (до 80-річчя від дня народження). С. 282–287.

Репрезентація вигуківих фразеологізмів у «Словнику XVI – першої половини XVII ст.». *Галактика слова: Галині Макарівні Гнатюк* / НАН України, Інститут української мови. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2020. С. 223–229.

Статті в інших виданнях

Люкія Гумецька. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р. Інформаційний бюлетень*. Львів, 2012. С. 175–177.

Лемківський фольклорист-пісенник (До 100-річчя від дня народження Ореста Гижі). *Лемківський календар на 2013 р.*: альманах. Львів, 2012. С. 154–155.

Світлої пам'яті Юліана Тарновича. *Лемківський календар на 2018 рік*: альманах. Львів, 2017. С. 52–55.

Рецензії та огляди

[Рец.]: Дієслівна перехідність в українській мові пам'яток XVI–XVII ст. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 362–365 [на кн.]: Заневич О. Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об'єкт: монографія. Львів, 2015. 308 с.

[Рец.]: Фразеологічний доробок Анатолія Свидницького. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 518–521 [на кн.]: Фразеологізми в ідіюстилі Анатолія Свидницького. Словник / уклад.: Б. О. Коваленко, Н. Д. Коваленко. Кам'янець-Подільський, 2019. 364 с.

[Рец.]: Образні вислови з Поділля. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 521–524 [на кн.]: Коваленко Н. Д. Фразеологічний словник подільських і суміжних говірок. Кам'янець-Подільський, 2019. 412 с.

Марія ЧІКАЛО
кандидат філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 10 січня 1949 р. у м. Львів.

У 1973 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1994 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Назви кольорів у пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1978 р.: старший лаборант (1978–1982), молодший науковий (1982–1995), науковий (1995–1997), в. о. завідувача відділу (2001–2004), старший науковий співробітник (від 1997 р.).

Працювала над створенням картотеки та формуванням лексикографічних засад «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.».

Відповідальна редакторка «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», координаторка колективу укладачів словника.

Наукові зацікавлення: історична лексикографія, історична лексикологія, джерелознавство.

Словники

Медикамента–Меринь. *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* Вип. 17 / відп. ред. М. Чікало; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 88–126.

Наукове редагування

Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / відп. ред. М. Чікало; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 16 (Легкомыслность–Лачи). Львів, 2013; Вип. 17 (М–Моавитанка). Львів, 2017.

Тетяна ЯСТРЕМСЬКА
кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
заступник директора з наукової роботи

Народилася 2 жовтня 1974 р. у м. Червоноград Львівської області.

У 1997 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1997 р.: аспірант (1997–2001), молодший науковий (2001–2003), науковий (2003–2009), старший науковий співробітник (2009–2018), заступник директора з наукової роботи (від 2018 р.).

У 2002 р. в Інституті української мови НАН України захистила кандидатську дисертацію на тему «Структурно-семантична організація та географічна диференціація пастушої лексики гуцульського говору» (керівник – д-р філол. наук, проф. Павло Гриценко).

Стипендіатка Президії НАН України для молодих науковців (2003–2004).

Від 2000 р. – співорганізаторка Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми української діалектології».

Учасниця діалектологічних експедицій на Гуцульщину та Бойківщину.

Членкиня редколегії наукових збірників «Діалектологічні студії», «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» та серій видань «Діалектологічна скриня», «Історія мови».

Наукові зацікавлення: діалектологія, лексикографія, лексикологія, семантика, словотвір, мотивація.

Словники

Лексикон львівський: поважно і на жарт. 2-ге вид. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 852 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 3-тє вид. Львів, 2015. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня»); 4-те вид. Львів: Вид-во Старого Лева, 2019. 896 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Н. Хобзей, К. Сімович, Г. Дидик-Меуш).

Гуцульські світи. Лексикон / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 667 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Н. Хобзей, О. Сімович, Г. Дидик-Меуш).

Слова з Болехова / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. 635 с. (Серія «Діалектологічна скриня») (співавт.: Ю. Гнатишак, О. Сімович, Н. Хобзей).

Розділи в колективних працях

Український указатель. Index ukrainian. *Общекарпатский диалектологический атлас: Указатели* / под ред. Я. Ригера; Институт польского языка ПАН. Краков, 2012. С. 122–155 (співавт. Н. Хобзей).

Говірки української мови обабіч кордону. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення*: колект. моногр. / відп. ред. І. Патер, упоряд.: О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 51–91.

Статті в наукових виданнях

Діалектний простір Галичини: говірки української мови. *Українська мова в Галичині: історичний вимір* / відп. ред.: Я. Ісаєвич, М. Мозер, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 55–106.

Рефлексація сполук на зразок *trьt у говірках південно-західного наріччя: *кров*. *Мовознавчий вісник*: зб. наук. праць. Черкаси, 2011. Вип. 12–13. С. 72–79.

Словарь одного говора. *Славянская диалектная лексикография*: матер. конф. / отв. ред.: С. А. Мызников, О. Н. Крылова, И. В. Бакланова. Санкт-Петербург: «Наука», 2011. С. 109–110.

До проблеми членування говорів південно-західного наріччя. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. Харків, 2012. № 1021. Вип. 66. С. 185–189.

Збереження другого повноголосся в говірках південно-західного наріччя. *TeKa Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych* / pod red.: M. Borciuch, L. Frolak. Lublin, 2012. T. VII. S. 64–72.

Чиє верем'я, того й погода: метеонім *верем'я* в гуцульських говірках. *Вісник Прикарпатського національного університету. Серія: Філологія*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. XXXII–XXXIII. С. 297–302.

Лексема *верем'я* в часовому та просторовому вимірах. *Мовні обрії. Збірник пам'яті Левка Полюги* / відп. ред. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 213–229.

Номінація пастушої культури карпатського регіону: паралелі та взаємовпливи. *Region Karpatzki: historia, język, kultura* / pod red. W. Hojsak. Kraków, 2013. S. 53–66.

Система дериватів із коренем *-кров-*: історичний та діалектний виміри. *Писемні пам'ятки: від картотеки до словника* / відп. ред. Г. Дидик-Меуш; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. С. 90–102.

Гунгаризми в гуцульських говірках. *Українсько-угорські міжмовні контакти: минуле і сучасність. Az ukrán-magyar nyelvíkapsolatok múltja és jelene*. Ужгород: Вид-во В. Падака, 2014. С. 344–355.

Діалектне підґрунтя «Біблійної історії» (початок ХХ ст.): фонетичний аспект. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст* / за ред. П. Гриценка; НАН України, Інститут української мови. Київ: КММ, 2014. С. 518–522.

Текст як джерело дослідження діалектної системи. *Badania dialektologiczne: Stan, perspektywę, metodologia* / pod red.: M. Rak, K. Sikora. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2014. S. 123–135.

The lexeme *verx*: its phonetic and semantic features, and derivative resources in south-western dialects of Ukrainian. *LingVaria*. Rok X (2015). № 1 (19). S. 221–239.

- «Біблійні історії» у контексті становлення української мови початку ХХ століття. *Мовне і культурне розмаїття у Східній та Центральній Європі: цінності та виклики*: матер. Міжнар. інтердисциплінарної конф. (Берегово, 26–28 берез. 2015 р.) / ред. В. Газдаг. Берегово, 2015. С. 128.
- Деривати з коренем *-верх-*: українсько-польські паралелі. *Teka Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych* / pod red. L. Frolak. Lublin: PAN OL, 2015. T. X. S. 105–114.
- Динаміка семантичних змін у гуцульських говірках. *Streszenia referatów na międzynarodową konferencję naukową z cyklu «Dialektologia słowiańska»*. Dynamika rozwoju gwar słowiańskich w kontekście dziedzictwa narodowego i kulturowego (11–12 czerwca 2015 r.) / opr. D. K. Rembiszewska. Warszawa, 2015. S. 18.
- Динаміка діалектних явищ у тексті. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій* / відп. ред. П. Гриценко; НАН України, Інститут української мови. Київ, 2015. С. 476–488.
- Система дериватів із коренем *-верх-*: історичний та діалектний виміри. *Діалектологічні студії. 10: Традиції і новаторство* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 370–392.
- «Біблійні історії» у контексті становлення української мови початку ХХ століття. *Цінності та виклики. Értékek és kihívások* / szerk.: V. Gazdag, Z. Karmacsi, E. Tóth. Ужгород (Ungvár): Autdor-Shark, 2016. С. 71–77.
- Деривати з коренем *-верх-* у говорах південно-західного наріччя: семантичний аспект. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: зб. наук. праць. Хмельницький, 2016. Вип. 10. Т. 3 / гол. ред. М. Є. Скиба; відп. М. М. Торчинський. С. 278–282.
- Словотвірне гніздо з вершиною *-верх-* у говорах південно-західного наріччя: моделі деривації. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: зб. наук. праць. Ужгород, 2016. Вип. 21 / відп. ред. І. В. Сабадош. С. 192–197.
- Межі діалектного простору: південно-західне наріччя. *У координатах мови*: зб. наук. праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук / відп. за вип. О. М. Костів. Львів: ПАІС, 2016. С. 108–126.
- Динаміка словотвірного гнізда з вершиною *-верх-*. *Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. Діалог мов – діалог культур. Україна і світ*: VII Міжнар. наук. Інтернет-конф. з україністики / Herausgegeben von O. Novikova, U. Schweier, P. Hilkes. München: Verlag readbox unipress Open Publishing LMU, 2017. С. 183–190, 794–802.
- Динаміка семантичних змін у гуцульських говірках. *Dynamika rozwoju gwar słowiańskich w XXI wieku* / pod red. D. K. Rembiszewskiej. Warszawa, 2017. S. 81–96.
- Динаміка семантичної структури лексеми *верх* у говірках південно-західного наріччя. *Діалекти в синхронії та діахронії: Трансформація діалектного континууму і проблеми лінгвоекотології* / відп. ред. П. Ю. Гриценко; НАН України, Інститут української мови. Київ, 2017. С. 502–514.
- До проблеми кореляції формальної і семантичної структури дериватів із коренем *-верх-*. *Język w regionie – region w języku. 2* / pod red.: B. Osowskiego, J. Kobus, P. Michalskiej-Góreckiej i A. Piotrowskiej-Wojaczyk. Poznań 2017. S. 121–140.
- Семантична опозиція *gori – dołi* в говірках південно-західного наріччя української мови. *Gwary dziś* / red. nac. J. Sierociuk. Poznań, 2017. T. 9. S. 159–174.
- Семантична опозиція «верх» – «низ»: прислівники в говорах української мови (формально-структурний аспект). *Język w regionie – region w języku. 3* / pod red.: B. Osowskiego, J. Kobus. Poznań, 2017. S. 115–131.
- Словотвірне гніздо: проблема множинної мотивації. *Вісник Львівського університету: Серія філологічна*. Львів, 2017. Вип. 64, ч. 1 / відп. за вип. О. М. Костів. С. 119–129.
- Діалектна мапа Львівщини. *Культура слова*. Київ, 2018. Вип. 89 / гол. ред. С. Я. Єрмоленко. С. 249–259.
- Епідигматичний діалектний словник: ідея, концепція, засади. *Діалектологічні студії. 11: Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 273–301.
- Наталя Хобзей: життєві стежки та мовознавчі світи. *Вісник НТШ*. Львів, 2018. Ч. 60. С. 109–111.
- Наталя Хобзей: у силовому полі української мови. *Діалектологічні студії. 11. Слово – словник – корпус* / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. С. 7–13 (співавт. П. Гриценко).

- Прислівники місця в говорах української мови: статична локалізація. *Лінгвістика: зб. наук. праць / гол. ред. К. Д. Глуховцева; Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2018. № 1 (38). С. 70–84.*
- Світло пам'яті Наталі Василівни Хобзей (24.05.1964 – 21.08.2018). *Мовознавство. 2018. № 3. С. 134–136.*
- Семантична опозиція «верх» – «низ»: прислівники в говорах української мови (епідигматичний аспект). *Gwary dziś / red. nacz. J. Sierociuk. Poznań, 2018. T. 10. S. 59–78.*
- Система дериватів у контексті лексикографії. *IX Міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. (До 100-річчя Національної академії наук України) / гол. ред. Г. Скрипник / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2018. С. 588–599.*
- До проблеми семантичного аналізу дериватів у говірках української мови. *Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 2019. Т. ССLXXII. Праці Філологічної секції. С. 460–478.*
- Концепт «верх»: лексико-семантична інтерпретація в діалектному просторі. *Діалектологічні студії. 12: Діалект і пам'ятка / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 163–239.*
- Локативні прислівники в говірках української мови: лексикографічне моделювання. *Prace filologiczne. Warszawa, 2019. T. LXXIV. S. 67–78.*
- Наукові світи Наталі Хобзей: in memoriam. *Хобзей Н. Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія / упоряд. О. Сімович; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. С. 13–16.*
- Проблема частиномовного (не)розрізнення: прислівник чи конструкція «прийменник + іменник»? *Філологічний часопис / гол. ред. О. Ю. Зелінська. Умань, 2019. № 1 (13). С. 165–175.*
- Картина світу і концепт: проблема (пере)осмислення. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. ред. І. Соляр, упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 394–410.*
- «Мій Львів самотній буде...» [Спогади про Наталю Хобзей]. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 501–503.*
- Реалізація просторової семантики дериватів. *Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 405–417.*
- Слово про Вчителя: до ювілею Павла Юхимовича Гриценка. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. ред. І. Соляр, упоряд. М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 533–536.*
- Слово *gori*: лексикографічна інтерпретація. *Галактика Слова. Галині Макарівні Гнатюк / відп. ред. Є. А. Карпіловська; НАН України, Інститут української мови. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2020. С. 237–244.*

Рецензії та огляди

- [Рец.]: «Dialectological studies»: history of the creation, subjects, structure. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 300–304 [на кн.]: Діалектологічні студії. Вип. 1–11 / відп. ред.: П. Гриценко, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2003–2018.*

Енциклопедичні статті

- Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія / ред.: О. Купчинський, О. Савула, Н. Федорчак; Наукове товариство ім. Шевченка; НАН України, Інститут енциклопедичних досліджень. Львів, 2019. Т. 4 [статті: Павло Гриценко. С. 310–314; Гуцульський говір. С. 61–67].*

Наукове редагування

- Діалектологічні студії. 13: Збірник пам'яті Наталі Хобзей / відп. ред.: П. Гриценко, Т. Ястремська; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 504 с.

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Історія відділу української літератури Інституту суспільних наук у своїй першій половині відображає трагізм існування, притаманний для гуманітарної думки в тоталітарному суспільстві. Військова операція у вересні 1939 р., унаслідок якої до СРСР відійшла територія Західної України, становила перший етап запланованої радянської експансії на захід. Наступним було взяття під жорсткий контроль і чітке підпорядкування суспільно-політичного й культурного життя на привласнених територіях. Цей процес мав свої «хвилі» і відбувався в одних випадках рішуче та категорично (через ув'язнення, табори, розстріли), а в інших – поступово, але послідовно та неухильно. При цьому радянська влада досить успішно грала на національних почуттях українців у Галичині, історія стосунків із поляками яких не була безхмарною; розіграла карту об'єднання українців по обидва боки Збруча в одну «велику вільну сім'ю»; використовувала культурні традиції, що існували в західноукраїнських наукових і культурно-освітніх установах тощо.

Відтак відділ української літератури свій відлік починає від засідання Президії Академії наук (АН) УРСР, яке відбулося 9 грудня 1939 р., де було визнано недоцільним перехід НТШ (Наукового товариства ім. Шевченка) до АН УРСР і рекомендовано на базі товариства й інших наукових установ організувати у Львові сектори відділу суспільних наук академії, зокрема української літератури ім. Шевченка. Отож 14 січня 1940 р. загальні збори НТШ під головуванням Кирила Студинського оголосили про ліквідацію товариства і в такий спосіб започаткували створення сектору української літератури при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. Необхідно відзначити, що на той час у Львові працювала ціла плеяда авторитетних літературознавців. Так, у званні академіків АН УРСР були відновлені Кирило Студинський, Василь Щурат, Михайло Возняк і Філарет Колесса. Сектор української літератури тоді очолив Михайло Возняк. Працівниками стали більш чи менш відомі літературознавці: Кирило Студинський, Василь Щурат, Степан Тудор, Веніамін Гуфельд, Марія Деркач, Михайло Тершаковець, Яким Ярема, Юрій Стефаник, Григорій Лужницький, Степан Щурат, Докія Приступа, Ярослав Чума.

У червні 1941 р. німецькі війська захопили Львів – на зміну радянській окупації прийшла німецька. За нової влади спроба відновлення НТШ не увінчалася успіхом, адже німці не дозволили створювати установи й товариства, де могла б розгорнутися науково-дослідницька праця. Водночас загалом українське культурне життя у Львові стало інтенсивнішим, ніж в інших регіонах окупованої України. Так, у межах заснованого на початку липня 1941 р. Літературно-мистецького клубу діяла Спілка українських письменників, до якої входили й літературознавці – як місцеві, так і ті, які приїхали сюди з Харкова та Києва. На сторінках журналу «Наші дні» із літературознавчими статтями виступали Михайло Возняк, Олександр Оглоблин, Дмитро Козій, Юрій Шевельов, Юрій Лаврінченко, Микола Шлемкевич та ін. Попри однакову жорстокість радянської та німецької

Михайло Возняк

окупацій між ними існували певні відмінності. Остап Тарнавський у книжці спогадів «Літературний Львів, 1939–1944» (Львів, 1950) писав, що радянська влада вдавалася до цинічної брехні, приховуючи свої справжні цілі, натомість німці відкрито й чітко проголошували власні загарбницькі наміри. Перша намагалася встановити контроль над думками в голові громадян («влізти з чобітьми в душу людини»), друга – не прагнула цього. Тому за німецької окупації, хоч і певною мірою, творчим особистостям можна було виявити власну ініціативу та думку.

Із поверненням у липні 1944 р. радянських військ до Львова постало питання відновлення радянського суспільно-політичного та культурного життя. У доповідній записці комісії Центрального комітету Комуністичної партії (більшовиків) України (ЦК КП(б)У), поданій Микиті Хрущову (Никита Хрущов), одним із перших пунктів записано: вирішити питання про відновлення роботи львівських відділів Академії наук, що й було здійснено. Михайло Нечиталюк у книжці «Честь праці!» (Львів, 2000) наводить склад львівського відділу київського Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка: Михайло Возняк (завідувач), Іванна Грінкевич (секретар і друкарка), наукові співробітники: Марія Деркач, Микола Матвійчук, Михайло Нечиталюк, Михайло Пархоменко, Іван Романченко, Василь Щурат, Степан Щурат, Яким Ярема. Однак відділ під керівництвом М. Возняка проіснував недовго – 14 вересня 1946 р. постановою Президії АН УРСР він разом із відділами історії України й економіки був ліквідованим. До цього спричинилася, передусім, кампанія, спрямована проти львівських учених, зокрема літературознавців Михайла Рудницького та Михайла Возняка, яких звинувачували в українському буржуазному націоналізмі. Марію Деркач і Якіма Ярему перевели до Києва, куди був перевезений архів Івана Франка та його бібліотека, інші працівники відділу перейшли в університет й інші установи.

Однак за 5 років, згідно з постановою Ради Міністрів УРСР від 21 лютого 1951 р., у Львові створено філіал Академії наук УРСР і в його складі – Інститут суспільних наук (1953–1962 рр. його директором був Іван Крип'якевич – голова (від 1934 р.) історичної секції НТШ, а згодом (від 1958 р.) дійсний член Академії наук УРСР); і вже в цьому інституті був створений відділ літератури. У 1951–1975 рр. тут працювали: М. Возняк, М. Деркач, М. Мундяк, М. Вальо, О. Дей, О. Мороз, М. Матвійчук, П. Малий, С. Щурат, С. Трофимук, І. Цапенко, Г. Нудьга, Я. Шуст, М. Нечиталюк, М. Іщук, Л. Сенік, Р. Кирчів, М. Родько, П. Ящук, З. Нестер, М. Гурладі, І. Моторнюк, Я. Білоштан, М. Мольнар, М. Мороз, С. Пінчук, П. Загайко, Ф. Неборячок, Р. Осташ, Б. Криса, Л. Бондар, Т. Салига, Н. Андрусів.

Про науковий потенціал та роботу відділу, зокрема, свідчать такі факти. М. Возняк, який очолював його від 1951 р. і до смерті в 1954 р., у 1904–1908 рр. навчався на філософському факультеті Львівського університету, де студював українську філологію як першу спеціалізацію і класичну – як другу. Вже від 1904 р. на сторінках «Записок НТШ» почав публікувати перші наукові розвідки, а у 1911 р., за рекомендацією К. Студинського, став дійсним членом філологічної секції. На перші публікації Михайла Возняка звернув увагу Іван Франко, який відзначив у молодого дослідника «точний, скрупульозний до найменших дрібниць дослід язикових та літературних явищ». Михайло Возняк написав близько 600 друкованих праць з історії української літератури. Сфера його наукових зацікавлень простягалася від українських казок через давню та нову українську літературу і до творчості І. Франка. Саме М. Возняк виступив фундатором франкознавства, який вказав на необхідність комплексного вивчення спадщини письменника. Також зробив чимало для вивчення творчості членів «Руської Трійці». У 1946 р. у Києві вийшла його книжка «Григорій Квітка-Основ'яненко: Життя і творчість», а у Львові – «Титан праці. Життя і творчість І. Франка» («перше узагальнююче дослідження

Роман Кирчів

Ірина Мольнар,
Марія Вальо (справа)

життєвого і творчого шляху Івана Франка», за Марією Вальо); і вже після смерті з'явилися «Нариси про світогляд Івана Франка» (Львів, 1955) та «З життя і творчості Івана Франка» (Київ, 1955). В архіві інституту дотепер зберігається його велика праця «Шлях праці і боротьби Івана Франка», написана в 1950-х роках.

Марія Деркач у 1926 р. закінчила філософський факультет Карлового університету у Празі, здобувши ступінь доктора філософії. Досліджувала життя і творчість Лесі Українки; брала участь у виданнях її творів, зокрема підготувала книжку «Неопубліковані твори / Леся Українка; з рукописів підготувала до друку Марія Деркач» (Львів, 1947), склала примітки й була консультантом видання «Леся Українка. Твори: у 5-х т.» (Київ, 1951–1956). Також є авторкою низки публікацій про Івана Франка, Михайла Павлика, Ольгу Кобилянську, Ольгу Рошкевич, Любов Яновську, Євгенію Ярошинську, Костянтину Малицьку й ін. М. Деркач тривалий час (у 1950-х роках) працювала над темою «Літопис життя і творчості Лесі Українки». Згодом її напрацювання використав М. Мороз, який видав книжку «Літопис життя і творчості Лесі Українки» (Київ, 1992).

Григорій Нудьга навчався у Харківському та Київському університетах (останній закінчив у 1938 р.). У 1945 р. заарештований зі звинуваченням в «антирадянській агітації», перебував у таборах ГУЛАГу й був звільнений наприкінці 1951 р., а після смерті Сталіна добився зняття судимості та обмеження у правах. Його ранні публікації помітили Максим Рильський, Філарет Колесса, Михайло Возняк. Магістральний напрям досліджень Г. Нудьги – взаємовідносини літератури та фольклору, які він прагнув розглянути в різних ракурсах і на різних культурно-історичних етапах. Написав кілька монографічних праць та уклав низку збірників зі вступними статтями, примітками й коментарями: «Пісні та романси українських поетів: у 3-х кн.» (Київ, 1941, 1956, 1960), «Українська народна сатира і гумор» (Львів, 1959), «Українська пісня серед народів світу» (Київ, 1960), «Пародія в українській літературі» (Київ, 1961), «Листування запорожців з турецьким султаном» (Київ, 1963), «Українська сатира і гумор» (Київ, 1969), «Чумацькі пісні» (Київ, 1969), «Українська балада: з теорії та історії жанру» (Київ, 1970), «Український поетичний епос: (думи)» (Київ, 1971).

Григорій Нудьга

Олексій Дей

Роман Кирчів у 1953 р. закінчив Львівський педагогічний інститут. Під час роботи у відділі опублікував монографії «Комедії Івана Франка» (Київ, 1961), «Україніка у польських альманахах доби романтизму» (Київ, 1965), «Український фольклор у польській літературі (період романтизму)» (Київ, 1971).

У відділі також працював Олексій Дей, який написав монографію «Іван Франко і народна творчість» (Київ, 1955), а також докторську дисертацію, що вийшла 1959 р. у Києві під назвою «Українська революційно-демократична журналістика: проблема виникнення і становлення». У 1962 р. переїхав до Києва, де обійняв посаду завідувача відділу

фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, і вже там уповні розкрився його науковий потенціал (водночас саме О. Дей разом із В. Беляєвим стали уповноваженими представниками Президії АН УРСР, які «приймали» закриття відділу в 1975 р.).

Нетривалий час тут працював і Мирослав Мороз, який, як і Григорій Нудьга, зазнав політичних репресій та вже в післясталінські часи був реабілітованим. Під час роботи у відділі він працював над бібліографією невиданих творів М. Возняка, матеріалами до бібліографічного покажчика «Радянське франкознавство за двадцять років (1939–1959)», а також запропонував проспект укладання бібліографії творів І. Франка. У 1959 р. за рішенням Президії АН УРСР М. Мороза переведено до Львівської наукової бібліотеки АН УРСР для роботи над складанням бібліографії критичної літератури про Т. Шевченка.

Мирослав Мороз

Наведені факти, а їх можна продовжувати, – виразне свідчення того, що у відділі працювали люди, які відчували внутрішній поклик до філології, наукової праці; вважали, що необхідно працювати за будь-яких обставин, а вже час «пересіє» зроблене, відокремивши те, що робилося згідно з науковими принципами та любов'ю до рідного слова, від того, що писалося для «кесаря», на вимогу радянських ідеологічних органів. А вимоги були жорсткими, й запроваджувалися неухильно та послідовно. Хоча, на перший погляд, усе відбувалося вільно та демократично: відділ «сам формував» планову тему, її обговорювали на вченій раді інституту й затверджувала Президія Академії наук. І це – ще один вияв облудності радянської влади, про яку писав Остап Тарнавський. Насправді ніхто би не дозволив визначити тему, яка б так чи так не вписувалася в радянську ідеологічну парадигму. На це, зокрема, вказують протоколи засідань і загальних зборів у наукових інституціях того часу, зовнішні рецензії тощо. А ще ж були непроцольовані приватні розмови із представниками партійного комітету, а також органів Міністерства державної безпеки / Комітету державної безпеки (МДБ / КДБ), які в різний спосіб контролювали ідеологічний клімат у країні. З другого боку, у самому науковцеві також спрацьовував «внутрішній цензор», який означував допустимі ідейні тенденції в дослідженні та межі свободи висловлювання. Частина науковців відділу брала участь в експертних комісіях, які на запити КДБ визначали або антирадянськість якогось тексту, або його належність певній особі. У різний час такими експертами були Михайло Нечиталюк, Микола Матвійчук, Федір Неборячок.

*Михайло
Нечиталюк*

Загалом роботою відділу в період 1951–1975 рр. курував партком інституту. Це була загальнопоширена тогочасна практика. Також використовувався прийом «зовнішнього рецензування», коли на планові теми, дисертації і навіть наукові статті працівників писали відгуки дослідники з інших наукових інституцій, зокрема Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. І якщо рецензії Олександра Білецького відзначалися конструктивним науковим підходом у розгляді дослідницьких текстів, широтою бачення проблем, то цього не можна сказати про рецензії Степана Крижанівського, у яких домінуючою виступала ідеологічна складова. Тоді було поширене правило обговорювати на засіданні публікації членів відділу; також на засіданні наукові працівники звітували про конференції, у яких брали участь. Усе це теж у певний спосіб сприяло їхньому ідеологічному контролю. Крім того, працівники повинні були брати активну участь у роботі Товариства по поширенню політичних і наукових знань УРСР (т. зв. «Товариство знання»), зокрема читати публічні лекції на підприємствах і в колгоспах. Зрозуміло, вони мали виразну ідеологічну складову; їхньою метою було поширення радянських ідеологем у ширших суспільних групах, аніж та, представники якої безпосередньо цікавилися науковою літературою. Водночас читання лекцій оплачувалося: 10 крб за одну (при місячному окладі молодшого наукового співробітника у 105) – це була можливість трохи додати до зарплатні. Радянська влада, крім «батого», доволі широко використовувала методику «пряника».

Загалом треба сказати, що певні епізоди тогочасного наукового життя виявляли як посилення упровадження ідеологічного чинника в дослідницькі тексти, так і певне його послаблення й вияв власне наукових зацікавлень.

Марія Вальо

Оразно кажучи, у 1950–1970-х роках існували приливи та відпливи ідеологічної складової в наукових дослідженнях, що було пов'язане зі суспільно-політичними тенденціями в самій державі. Але, потрібно визнати, що у працях дослідників того часу не могло бути нічого, щоби виразно опонувало радянській соціокультурній парадигмі.

У 1954 р. відділ мав дві магістральні лінії дослідження: «Український літературний процес в його історичному розвитку» та

Посвідчення Марії Вальо

«Соціалістичний реалізм в радянській літературі». У 1959 р. такими були: «Іван Франко і його роль у розвитку української демократичної літератури» та «Творчість українських радянських письменників та їх роль в становленні і розвитку соціалістичного реалізму». Тобто ставилися завдання вивчення української класичної літератури (звичайно, в певному ідеологічному ракурсі) й дослідження радянського літературного поля. І в цих двох магістральних лініях кожен дослідник шукав свій об'єкт, свою «нішу». І тут могло бути так, що в одному випадку вчений змушений братися за виразно ідеологічну тематику, а в іншому – працював над темою, у якій, принаймні в назві, не ставилася ідеологічна проблематика. Так, Марія Вальо в 1954 р. працює над темою дисертації «Образ Богдана Хмельницького в українській радянській літературі» (і це співвідноситься із загальною темою відділу «Воз'єднання України з Росією в українській радянській драматургії»), а вже у 1957 р. приступає до порівняно «нейтральної» – «Творчість Ірини Вільде» (що, знову ж таки, відображає загальну – «Становлення і розвиток соціалістичного реалізму в творчості західноукраїнських письменників»).

Загалом теми досліджень можна умовно поділити на дві групи. Перші виявляли чітке ідеологічне спрямування: «Іван Франко – борець проти реакційної течії в українській літературі» (Іван Романченко), «Ідейно-художні особливості радянської літератури» (Яків Білоштан), «Роль прогресивної періодики в розвитку революційної літератури в Західній Україні» (Степан Трофимук), «Іван Вишенський – борець проти Ватикану і унії» (Петро Загайко), «Боротьба Івана Франка проти ідеології буржуазного націоналізму» (Олексій Дей, Степан Щурат). Загальні планові теми відділу теж відображали подібну риторичку: «Ярослав Галан – публіцист», «Воз'єднання України з Росією в українській радянській драматургії», «Становлення і розвиток соціалістичного реалізму в творчості західноукраїнських письменників» тощо. Члени відділу брали участь у великій колективній праці «Торжество історичної справедливості: закономірність воз'єднання західноукраїнських земель в єдиній українській радянській державі» (відп. ред. Мирослав Олексюк, Львів, 1968), що її підготував інститут до 30-ліття воз'єднання Західноукраїнських земель із підрадянською Україною.

Теми другої групи представляли нейтральну з погляду ідеології тематику: «Іван Франко – дослідник усно-поетичної творчості» (Олексій Дей), «Спостереження над генезисом билин» (Іван Цапенко), «Рання творчість Івана Франка» (Степан Щурат), «Українська тема в польських альманахах ХІХ ст.» (Роман Кирчів), «Життєвий і творчий шлях Лесі Українки» (Марія Деркач), «Питання бібліографії та атрибуції творів Івана Франка» (Мирослав Мороз).

Варто згадати укладання збірників, які – попри акцентований ідеологічний ракурс та лакуни у представленні – все ж мали певну наукову й інформаційну значимість. Так, Олексій Дей підготував і видав «Вибрані статті про народну творчість / І. Я. Франко» (Київ, 1955), «Іван Франко у спогадах сучасників» (співавт. Н. Корнієнко, Львів, 1956); Степан Щурат

Степан Щурат

Любомир Сеник

«Вибрані праці з історії літератури / В. Г. Щурат» (Київ, 1963) тощо. Загалом вивчення і представлення літератури дорадянського періоду давало більше простору для свободи дослідницького «маневру», ніж це було у випадку із представленням літератури радянського часу, де ідеологічна складова домінувала. І цей момент принаймні для частини науковців став визначальним у виборі періодів дослідження та проблематики.

Після Михайла Возняка відділ очолювали Олексій Мороз (згодом пішов працювати у Львівський державний університет ім. І. Франка), Степан Щурат, Федір Неборячок (пізніше виїхав до Полтави, щоб очолити кафедру української літератури в педінституті), Мирослава Гурладі. Кожен із завідувачів мав своє нюансоване бачення актуальних завдань роботи відділу й по-своєму намагався формувати наукову проблематику – звичайно, у контексті прийнятої ідеологічної парадигми.

І якщо Степан Щурат підтримував порівняно ширше бачення літературних явищ, то цього не можна сказати про його наступників. За керівництва С. Щурата, відділ взяв участь у виданні (упорядкування, написання коментарів) «Іван Франко. Зібрання творів: у п'ятдесяти томах» (Київ, 1976–1986). Власне Степан Щурат, Роман Кирчів, Любомир Сеник, Микола Родько, Григорій Нудьга, Степан Трофимук, Ігор Моторнюк взяли участь у роботі над 26–28 томами цього видання. Також відділ взявся за тему «Історія українського літературознавства: від XVI ст. до сучасного періоду», яку планував видати у двох томах. Однак ця важлива й цікава в науковому вимірі тема, окремі частини якої вже були написані, так і не завершена. І пізніше стане зрозуміло чому. У 1970 р. до відділу для написання кандидатської дисертації «Життєвий і творчий шлях Михайла Яцківа» був прикріплений Микола Ільницький, який на той час очолював відділ критики журналу «Жовтень» (його консультантом призначено С. Щурата). За три роки на спеціалізованій раді в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка М. Ільницький захистить дисертацію «Творчість Михайла Яцкова в контексті ідейно-естетичної боротьби в українській літературі початку ХХ століття».

Як уже сказано, робота відділу залежала від політичних тенденцій у державі. У 1972–1973 рр. в УРСР пройшла хвиля репресій, яка згодом одержала назву «Генерального погрому». Його метою

На передньому плані зліва направо: Лариса Бондар, Богдана Криса

було не лише знищення дисидентського руху в республіці (який швидко сформувався за часів хрущовської «відлиги»), а й «нейтралізація культурно-інтелектуального середовища, яке живило активність інакомислення» (Григорій Касьянов). Масштабна хвиля репресій, що пройшла по всій республіці, не оминула ні інституту, ні відділу. У 1972 р. знімають із посади директора інституту Мирослава Олексюка. Степана Щурата «відправляють на пенсію». Також одразу ж по досягненні пенсійного віку випроводжують «на заслужений відпочинок» Григорія Нудьгу (він як був зарахований на посаду «молодшого наукового співробітника», так і пішов на пенсію). Звільняють Романа Кирчіва й Марію Вальо. У листопаді 1973 р. жорсткій критиці піддано Любомира Сеніка як автора праці «Становлення українського радянського роману» за «відхід від класових, партійних, історичних принципів в оцінці як окремих літературних явищ, так і літературного процесу 1920–30-х років загалом». У відділі з'являються нові, молоді, працівники – Тарас Салига, Лариса Бондар, Богдана Криса.

Зліва направо: Любомир Сенік, Микола Ільницький, Богдана Криса, Богдан Завадка

Після недовгого керівництва Федора Неборячка відділ у 1973 р. очолює дослідниця (сучасного) радянського літературного процесу Мирослава Гурладі, яка працювала тут із 1961 р. Показовий у контексті нових політичних «віянь» у республіці загалом і гуманітаристиці зокрема перспективний план роботи відділу на п'ять років, який вона представила як завідувачка. Він складається із таких проблемних блоків: 1. Взаємини української літератури з літературами народів СРСР і країн соцреалістичної співдружності. 2. Теорія соціалістичного реалізму. 3. Зв'язки літератури із життям. 4. Питання художньої майстерності. Не можна не зауважити, що в означеній проблематиці немає вивчення класичної літератури взагалі. Натомість обрано єдину магістральну тенденцію – дослідження радянської літератури в її відповідній культурній парадигмі та зв'язках. Показова з цього погляду планова тема М. Гурладі за 1975 р. «Ідейно-естетична єдність художнього нарису в радянській літературі». Під її керівництвом Тарас Салига в 1973–1975 рр. написав кандидатську дисертацію «Типологічні риси сучасної російської, української та білоруської балади».

Існує версія того, що закриття відділу – справа рук самої М. Гурладі. Висловлені критичні зауваження до її праці під час переобрання на посаді (оскільки, як згадували її колеги, вона «як науковець не відзначалася нічим помітним, займалася поточною критикою – здебільшого рецензуванням творів львівських літераторів») викликали в неї активний самозахист і в подальшому «інформаційний» наступ на тих, хто піддав її критиці. Будучи партійною і маючи зв'язки в львівському обкомі партії, М. Гурладі розгорнула широку ідеологічну кампанію, спрямовану проти «ворожих антирадянських елементів, що діють і мають вплив в інституті». Як наслідок, їй вдалося не лише утриматися на посаді, а й стати завідувачкою відділу. Однак розкручену до рівня ЦК компартії України «історію», зрештою, у владних кабінетах вирішено закінчити просто – закрити сам відділ, що й зроблено 1975 р. Насправді ж причина не в М. Гурладі, яка почала активно писати скарги в різні інстанції на колег з інституту, а у зміні політичного клімату в УРСР, у рішенні владної верхівки взяти під жорсткий контроль суспільно-культурний простір у республіці. За інших обставин вся ця історія навряд чи закінчилася б ліквідацією відділу. Однак за часів нового впровадження ідеологічного терору в нього не було шансів. Образно кажучи, майбутня завідувачка відділу (усвідомлюючи чи ні далекосяжні наслідки своїх вчинків) лише означила точку прикладання сил контролю, а коли прийшов час, сам механізм контролю спрацював рішуче та чітко.

З послабленням в УРСР у другій половині 1980-х років ідеологічного контролю суспільства загалом і наукових установ зокрема в інституті виникає ідея відновлення відділу української літератури. Розмови про це починають вестися вже від 1988 р. У 1989-му директором Інституту суспільних наук стає д-р іст. наук Ярослав Ісаєвич, який свого часу працював під керівництвом акад. Івана Крип'якевича. У серпні 1990 р. відділ української літератури відновлюють. Його керівником стає Микола Ільницький – на той час уже доктор філологічних наук, людина з недогматичними поглядами на літературні явища. Також М. Ільницький був одним із членів ініціативної групи щодо відновлення НТШ, обраний його дійсним членом і головою філологічної секції.

За задумом ініціаторів, відновлення відділу літератури, обрання його керівника та працівників, з одного боку, мало опиратися на кращі традиції попереднього існування, а з другого – вибудовувати нові засади осмислення літературних явищ, позбавлених ідеологічної зашореності, на позиціях суверенітету та державної незалежності України (якої тоді праглося і яка незабаром прийшла, хоч і не повною мірою), а також на позиціях наукової сумлінності та з урахуванням нових дослідницьких методологій і підходів.

Отож у відновлений відділ повертаються Любомир Сенік (працюватиме до 2006 р.) і Богдана Криса (до 2008 р.), які уособлюють зв'язок із попереднім періодом наукової роботи. Нові працівники Ярослава Мельник (до 2012 р.) та Богдан Завадка (до 2007 р.) продовжують відділівську традицію дослідження проблем франкознавства і драматичних творів в українській літературі. Надія Пікулик (до 2010 р.) звертається до філософської візії літературних явищ. Тарас Лучук (до 2006 р.) і Мирослав Трофимук (до 1996 р.) метою досліджень ставлять проблему укоріненості української літератури в європейській літературно-культурній традиції. Показовими для роботи в нових умовах стають планові теми: «Література як фактор національного відродження», «Література Західної України в системі національно-культурного відродження», «Літературний Львів у системі української культури», «Українська література та ідеї християнської етики: європейський контекст», «Міжкультурна взаємодія в Галичині другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст.», «Літературне життя в Галичині у міжвоєнний період ХХ ст.: ідейно-тематичні напрями», «Рецепція минулого і сучасного в мандрівній та мемуарній літературі західноукраїнських письменників другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.».

До аспірантури при відділі в 1994 р. вступає Лілія Сирота (керівник – М. Ільницький), яка у 2000 р. захищає кандидатську дисертацію «Літературна група “Митуса” в західноукраїнському літературному процесі 1920-х рр.» Також тут навчалися: Лариса Козак – досліджувала тему «Василь Щурат у літературознавчому процесі кінця ХІХ – початку ХХ ст.» (у 2013 р. упорядкувала, написала передмову, коментарі й покажчик до видання «Франкіяна Василя Щурата: листи, статті, спогади» (Львів, 2013)), Ольга Белявцева – «Міський текст Львова в українській та польській прозі міжвоєнного десятиліття» і Христина Рутар – «Травмована пам'ять в сучасному історичному романі» (на матеріалі текстів «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко та «Танго смерті» Юрія Винничука).

У гуманітаристику на материковій Україні наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років приходять п'янке відчуття свободи, яке, зокрема, полягало в можливості вільно обирати дослідницьку тематику й писати без жодних ідеологічних приписів згори. Перед дослідниками української літератури академічних установ постають два магістральні напрями роботи. Перший полягав у трактуванні чи перетрактуванні літературних явищ у контексті новітніх запитів часу загалом і нової методології (розвиток якої був зупинений у радянський час, однак яку успішно розробляли на Заході) зокрема. Другий – у представленні та належному осмисленні того, що в радянський час замовчували або хибно трактували. Треба було творити нову історію української літератури – позбавлену радянських ідеологем, суголосну із західними стандартами в гуманітаристиці; таку, що більш адекватно представляє літературний процес від давнини до сучасності.

У 2007 р. до відділу приходять Тимофій Гаврилів; у 2008 р. – Віктор Мартинюк (працюватиме до 2018 р.); у 2013 р. – Петро Шкраб'юк (від 1987 р. працював у відділі нової історії), Данило Ільницький (працюватиме до 2019 р.) та Наталія Ощипок (до 2017 р.); у 2015 р. – Ольга Белявцева (до 2016 р.); у 2017 р. – Софія Когут; у 2018 р. – Тарас Пастух; у 2019 р. – Валентина Прокіп та у 2020 р. – Наталія Мочернюк. У 2009 р. М. Ільницький у зв'язку із звантженістю

Н А К А З № 129.

по Інституту суспільних наук АН УРСР

м. Львів

від 15 вересня 1975 р.

§ 1.

У відповідності до Постанови Президії АН УРСР № 379 від 26 вересня 1974 р. "Про науковий профіль і структуру Інституту суспільних наук АН УРСР", та враховуючи завершення планової теми розформувати відділ літературознавства з 1 жовтня 1975 р. Кошти по фонду заробітної плати вивільнені після розформування відділу літературознавства спрямувати на зміцнення висококваліфікованими кадрами відділів філософського та історичного напрямів.

§ 2.

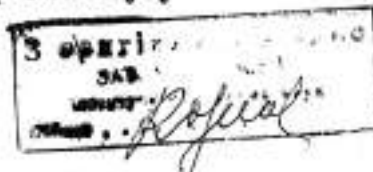
У зв'язку із розформуванням відділу літературознавства увільнити з 1 жовтня 1975 р. співробітників відділу: зав. відділом Гурладі М.С., старших наукових співробітників Моторюка І.Л., Нестер З.М., Родька М.Д., Сеника Д.Т. та Трофимука С.М.; молодших наукових співробітників Бондар Л.П., Крису Б.С., Осташа Р.І., Салигу Т.Ю. та старшого лаборанта Колотай Д.С. з посад, які вони займають.

§ 3.

Питання про трудовлаштування з 1 жовтня ц.р. товаришів Гурладі М.С., Моторюка І.Л., Нестер З.М., Родька М.Д., Сеника Д.Т., Трофимука С.М., Бондар Л.П., Криси Б.С., Осташа Р.І., Салиги Т.Ю. та Колотай Д.С. вирішити у відповідності до поданих ними заяв та рішення МК профспілки інституту від 12 вересня 1975 р.

Директор інституту

В.П.Чугайов

(будучи завідувачем кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка), а також маючи поважний вік (75 років), залишає посаду завідувача відділу і на його місце приходить Ярослава Мельник. Під її керівництвом відділ перебуває до 2012 р., коли Я. Мельник переходить на посаду завідувача кафедри класичних, візантійських і середньовічних студій в Українському католицькому університеті. У 2012–2013 рр. відділ очолював Тимофій Гаврилів; у 2013–2018 рр. – Петро Шкраб'юк; а від 2019 р. – Тарас Пастух.

Занепад і розпад наприкінці 1980-х років радянської економіки, непросте становлення економіки вже незалежної України неминуче відобразилися на фінансуванні наукових установ у системі Академії наук загалом й Інституту суспільних наук (від 1993 р. – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) зокрема. Затримки із виплатою заробітної плати в 1990-х роках (особливо складними були 1995 р. і 1996 р., коли заборгованість сягала 13-ти місяців); проблеми із фінансуванням у наступні два десятиліття (яке, зрештою, закінчилося переведенням наукових працівників на неповні ставки із виплатою 0,5 окладу) – все це негативно позначилося на матеріальному становищі працівників, і зумовило те, що вони почали шукати інших, краще фінансованих, місць праці – переходити на роботу, наприклад, до Львівського університету ім. І. Франка. Треба сказати, що ще в 1950–1980-х роках Інститут суспільних наук мав 2-гу категорію фінансування, тоді як Львівський державний університет ім. І. Франка – 1-шу (відтак престижніше виглядало працювати в університеті, ніж в інституті). У 1990-х роках і дотепер ситуація з фінансуванням інституту й університету стала ще разючішою. І це пояснює плинність кадрів в інституті загалом та відділі зокрема. Та навіть за таких непростих умов працівники – відповідно до здібностей, вмінь і зусиль – чимало зробили в українському літературознавчому просторі.

І тут насамперед варто говорити про роботу М. Ільницького, який за час праці у відділі видав низку монографічних досліджень, літературно-критичних нарисів, упорядкував чимало історико-літературних видань, написав велику кількість статей, передмов, рецензій тощо. Серед зробленого потрібно згадати книжки: «Богдан-Ігор Антонич: Нарис життя і творчості» (Київ, 1991); «Від “Молодої Музи” до “Празької школи”» (Львів, 1995), «Критики і критерії: літературно-критична думка в Західній Україні 20–30-х рр. ХХ ст.» (Львів, 1998), «Драма без катарсису: Сторінки літературного життя Львова першої половини ХХ століття» (Львів, 1999), «Ключем метафори відімкнені уста... Поезія Ігоря Калинця» (Париж; Львів; Цвікау, 2001), «Драма без катарсису: сторінки літературного життя Львова другої половини ХХ століття. Кн. 2» (Львів, 2003), «У фокусі віддзеркалень: статті, портрети, спогади» (Львів, 2005), «На перехрестях віку: у 3-х кн.» (Київ, 2008–2009), «Знаки доби і грані таланту» (Київ, 2014), «Читаючи і перечитуючи... Літературознавчі статті, портрети, роздуми» (Тернопіль, 2019).

Серед упорядкованих збірників, які дослідник зазвичай супроводжував передмовою і примітками, варто назвати: «Розсипані перли: поети “Молодої Музи”» (Київ, 1991), «Богдан Лепкий. Твори: в 2-х т.» (Київ, 1991), «Святослав Гординський. Колір і ритми: поезії, переклади» (Київ, 1997), «Леонід Білецький. Основи української літературно-наукової критики» (Київ, 1998), «Над рікою часу: західноукраїнська поезія 20–30-х років» (Харків, 1999), «Поети Празької школи: Срібні сурми» (Київ, 2009), «Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30-х років ХХ ст.» (Львів, 2010). Також він виступав відповідальним редактором чималої кількості історико-літературних видань, і тут не можна оминати увагою збірник «Шашкевичіана», сім випусків якого вийшло з 1993 р. по 2004 р. Визнанням значного внеску М. Ільницького в українське літературознавство стало обрання його у 2003 р. членом-кореспондентом Національної академії наук України.

Микола Ільницький – літературознавець із широкими зацікавленнями та добрим знанням літературного процесу, що дає йому змогу вільно орієнтуватися у матеріалі. Для його письма притаманне багатоаспектне бачення літературних явищ, асоціативний спосіб розгортання дослідницького сюжету, увага до індивідуального стилю письменника, вираженість й аргументованість в оцінюванні літературних явищ. Загалом Микола Ільницький зосереджував увагу на літературному процесі Західної України, що, зокрема, відзначив Іван Дзюба. Тут насамперед варто згадати новаторську працю дослідника під назвою «Драма без катарсису: сторінки літературного життя Львова ХХ століття», яка вийшла у двох книгах (1999, 2003). Саме він першим взявся за складне завдання: реконструювати літературне життя Львова у ХХ ст., що мало чимало несподі-

ваних поворотів (нерідко драматичних), підводних течій, устремлінь, трагедій. У цьому показова назва праці «Драма без катарсису», що ознаменовує відсутність морального «очищення» душі через мистецтво в українському суспільстві ХХ ст. Адже замість співпереживання і співчуття, які власне й уможливають настання катарсису, століття закінчилося «абсурдистським дійством» насмішок та глузування. Теперішній час блискуче демонструє слухність міркувань дослідника...

Ярослава Мельник займалася складною темою – останні роки життя Івана Франка. Її брошура «... І остатня часть дороги... Іван Франко в 1914–1916 роках» (Львів, 1995) згодом переросла у книжку «З останнього десятиліття Івана Франка» (Львів, 1999), яка викликала чималий читацький інтерес і згодом мала два доопрацьованих та розширених видання «... І остатня часть дороги... Іван Франко: 1908–1916» (Дрогобич, 2006; 2016). Також дослідниця написала монографію «Іван Франко і Biblia Aposcypna» (Львів, 2006) і в 2006 р. у Львівському національному університеті ім. І. Франка захистила докторську дисертацію під назвою «Апокрифіка Івана Франка: проблеми рецепції та інтерпретації». Ярослава Мельник – найавторитетніший в Україні знавець біографії Івана Франка, а також теми Іван Франко й апокрифи. У монографії про останні роки його життя на основі вивчення великої кількості спогадів, архівних матеріалів, публікацій того часу вона реконструювала найважливіші епізоди з 1908 р. по 1916 р. і виважено, тонко, делікатно представила драматичні моменти. У дослідженні «Іван Франко і Biblia Aposcypna» детально розглянула як Франкові студії в царині апокрифічної літератури, так і апокрифічні образи й алюзії у його оригінальній поетичній та прозовій творчості. У контексті зацікавлення цією темою написала передмову до перевидання п'ятитомного корпусу «Апокрифів і легенд з українських перекладів. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко» (Львів, 2006). Тонка аналітика, виваженість суджень, густота письма визначають її дослідницький стиль.

Любомир Сенік видав брошуру «Микола Хвильовий і його роман “Вальдшнепи”» (Львів, 1994), а пізніше монографію «Роман опору: Український роман 1920-х років: проблема національної ідентичності» (Львів, 2002). В останній зробив цікаву спробу перепрочитання українського роману доби «Розстріляного відродження» в контексті творення «новітнього роману» (Гнат Михайличенко «Блакитний роман»), «політичного роману» (Микола Хвильовий «Вальдшнепи»), «утопічного роману» (Володимир Винниченко «Сонячна машина»), «лівого роману» (Майк Йогансен «Подорож ученого доктора Леонардо...») тощо. Поява цієї праці знакова з огляду на те, що її автор – після чотирьох десятиліть панування радянської ідеології, зазнавши жорсткої ідейної критики за дослідження про прозу 1920–1930-х років, – в умовах незалежної України таки написав дослідження, яке відображає його справжнє бачення та розуміння літературних подій і художніх творів періоду «Розстріляного відродження». Також Л. Сенік уклав двотомну хрестоматію «Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років» (Львів, 2002). І під час роботи у відділі написав книжку «Студії ліричної драми Івана Франка “Зів’яле листя”» (Львів, 2007), де розглянув філософські й естетичні виміри однієї з найкращих поетичних збірок Франка. Літературознавчий ідіостиль Л. Сеніка характеризує добре відчитування механізмів, які визначають розвиток певних літературних подій і тенденцій, дохідливе представлення складних явищ та феноменів, легкість стилю.

У 1995 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Б. Криса захистила докторську дисертацію під назвою «Образ світу в українській поезії XVII–XVIII століть». А згодом за її текстом видала книжку «ПереСотворення світу: Українська поезія XVII–XVIII століть» (Львів, 1997). У ній авторка розглянула засадничі складові світотворення в українській бароковій поезії, а також визначила її основні естетичні ознаки. Також Б. Криса як одна з організаторів львівських медієвістичних студій виступила ініціаторкою укладання збірника наукових праць «Дмитро Туптало у світі українського бароко» (Львів, 2007). Для її текстів притаманні добра обізнаність із літературознавчим дискурсом досліджуваної теми, структурний підхід до літературних явищ, тонке відчуття матерії образного слова.

Богдан Завадка на час роботи у відділі видав книжку «Серце чистее подай. Проблеми релігії у творчості Тараса Шевченка» (1993) та дві брошури: «Орієнтир життя. До 130-річчя вшанування пам’яті Т. Шевченка» (1991) і (співавт. Квітка Гриньків) «Місія папи Климента очима Івана Франка» (2001). У цих працях він прагнув подивитися на те, як у творчості й поведінці українських діячів виявляються та утверджуються націєтворчі культурні чинники. Загалом текстам

Мирослав Трофимук

Б. Завадки властивий есеїстично-публіцистичний стиль письма. Н. Пікулик видала дві невеликі брошури (співавт. Любомир Сенік) «Климентій Шептицький – слуга Божий» (Львів, 1997) та «Ідея українського месіанізму» (Львів, 2002).

Тарас Лучук у 1990 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР захистив кандидатську дисертацію під назвою «Західноєвропейське коріння творчості Йоганнеса Бобровського». За час роботи у відділі написав низку статей наукового і науково-популярного стилів, до того ж – вельми широкого тематичного спектру. У сфері його інтересів: література та культура лужицьких сербів; перекладацька майстерність Бориса Тена, Андрія Содомори та Йосипа Кобіва; чесько-німецька стефанікіана; українська гетмана; творчість Остапа Луцького, Святослава Гординського, Володимира Лучука, угруповання ЛуГоСад та ін. Мирослав Трофимук написав низку наукових статей, присвячених темам інтертекстуальних зв'язків давньої української з латиномовною літературою, бароковій українській поезії, проблемам історії української літератури тощо.

Тимофій Гаврилів видав німецькою мовою монографію «Identitäten in der österreichischen Literatur des XX. Jahrhunderts» (Львів, 2008). Наступного року – українську версію тексту про ідентичність у художньому просторі австрійської літератури під назвою «Форма і фігура: Ідентичність у художньому просторі» (Львів, 2009). У 2009 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України захистив докторську дисертацію «Феноменологія художньої ідентичності: (на матеріалі німецької та австрійської літератури)». Видав книжки есеїстики «Моя Україна» (Львів, 2008), «На наш бік» (Львів, 2015), а також збірник літературознавчих ескізів під назвою «Шкіц філософії сум'яття. Австрійська література у XIX і XX сторіччях» (Львів, 2011). Виступив упорядником колективних наукових збірників (співавт. Оксана Гаврилів) «Нова подорож до Європи» (Львів, 2012) та «Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії» (Львів, 2015). Також Т. Гаврилів – автор чималої кількості літературознавчих рецензій, есеїв, відгуків, розміщених в онлайн виданнях, де простежує та осмислює події в українському культурному полі. Для наукових праць дослідника притаманні широкі культурні обрії, у яких спостерігається певне літературне явище, глибоке проникнення в сутність культурних феноменів та академічний стиль письма.

Богдан Завадка

Віктор Мартинюк у 2008 р. у Львівському національному університеті ім. І. Франка захистив кандидатську дисертацію під назвою «Принцип абсурдного в організації художнього простору драматичних творів Миколи Куліша». Разом із Данилом Ільницьким на платформі «Інтерактивний Львів» Центру міської історії Центрально-Східної Європи створив цифровий мультимедійний проєкт «Уявна мапа літературного Львова ± 1939 р.».

Наталія Ощипок у 2009 р. у Львівському національному університеті ім. І. Франка захистила кандидатську дисертацію «Михайло Мочульський у літературному процесі кінця XIX – початку XX ст.», яку згодом, доопрацювавши, видала книжкою під назвою «Повернення із забуття: Михайло Мочульський у літературному процесі кінця XIX – початку XX ст.» (Львів, 2015). У ній на основі архівних і друківаних матеріалів простежений процес формування Мочульського як творчої особистості, його взаємини з Іваном Франком, розглянуто теоретико-методологічні основи літературознавчих праць про творчість Тараса Шевченка, «українська школа» в польській літературі. Для наукових текстів Н. Ощипок властиве сумлінне опрацювання джерел, пов'язаних із досліджуваною темою, відповідна до промовляння матеріалу інтерпретація літературних фактів і точність реконструкції суспільно-культурних явищ.

Тарас Лучук

Данило Ільницький у рік приходу у відділ в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України захистив кандидатську дисертацію «Теоретичні аспекти мистецького світогляду Богдана-Ігоря Антонича».

Він – автор текстів й упорядник видання «Антонич від А до Я» (Львів, 2017), один з упорядників видання «Муза і чин Остапа Луцького» (Київ, 2016). Став організатором (разом із В. Мартинюком) засідання наукового семінару відділу української літератури, учасниками якого, зокрема, були Михайло Гнатюк, Ростислав Чопик, Галина Крук, Дарія Сироїд, Ришард Купідур (Ryszard Kupidura), Оксана Загороднюк, Микола Крупач, Андрій Дрозда, Катажина Гліанович (Katarzyna Glianowich). Згодом у контексті семінару постала окрема варіація – «зустріч із відомим літературознавцем», що одержала назву «Інтелектуальна біографія». Учасниками останньої були Андрій Содомора, Микола Ільницький, Максим Тарнавський, Олег Ільницький, Наталія Пилип'юк. Данило Ільницький написав тексти про Назара Гончара, Нонну Копистянську, Романа Іваничука тощо.

Петро Шкраб'юк видав книжки «Імена близькі й далекі: Україна в національному і світовому вимірах» (Львів, 2013), «Історії, прожиті тричі: події, документи, спогади» (Львів, 2015), «Над простором і часом» (Львів, 2017), «Пробудились серед ночі, або Преображення людське» (Львів, 2018). Також перевидав (із виправленнями й доповненнями) книжку про Ігоря та Ірину Калинців (перше видання з'явилося 1997 р. і стало бібліографічною рідкістю) «Попід Золоті ворота: шість елегій про родину Калинців» (Львів, 2018). П. Шкраб'юк – автор великої кількості науково-популярних статей, публікацій із культурно-просвітницькою метою. Есеїстичний стиль текстів визначає особистісне сприйняття культурних явищ, асоціативне розгортання дослідницького сюжету й широкі історико-культурні паралелі.

Тарас Пастух опублікував монографічне дослідження «Мости Олега Лишеги» (Львів, 2019), а також зібрав, упорядкував і видав «Спогади про Олега Лишегу» (Львів, 2019). Для літературознавчих текстів автора притаманне аналітичне сприйняття художніх явищ, прагнення окреслити їхні філософсько-естетичні обрії, прозорий стиль викладу.

Софія Когут закінчила дисертаційну працю, присвячену творчості Михайла Рудницького. За час роботи у відділі написала низку статей, присвячених українсько-польському діалогу міжвоєнного періоду ХХ ст., а також персоналіям – Вірі Вовк, Генріхові Гайне (Heinrich Heine), Бальтазарові Гакету (Belsazar Hacquet).

У середині 2019 р. і на початку 2020 р. у відділ прийшли Валентина Прокіп та Наталія Мочернюк. Поява В. Прокіп означає посилення текстологічної лінії роботи відділу, адже вона – авторка монографії «Доля листів Лесі Українки» (Луцьк, 2011), а також упорядниця та авторка приміток до тритомного видання листів Лесі Українки (Київ, 2016–2018). Натомість прихід Н. Мочернюк увиразнить дослідження інтермедіального дискурсу в українській літературі. Адже в 2019 р. у

Зліва направо: Богдан Якимович, Петро Шкраб'юк, Ярослав Ісаєвич, Феодосій Стеблій

Зліва направо: Софія Козут, Наталія Мочернюк, Тарас Пастух, Валентина Прокіп

Київському національному університету ім. Т. Шевченка захистила докторську дисертацію під назвою «Українська література 20–30-х років ХХ століття у взаємодії з образотворчим мистецтвом: інтермедіальний дискурс» (захисту передувала поява монографії «Поза контекстом: інтермедіальні стратегії літературної творчості українських письменників-художників міжвоєнної» (Львів, 2018)).

У 1998 р. відділ започаткував видання збірника наукових праць під назвою «Парадигма». За 15 років вийшло 7 випусків, і він став своєрідним підсумком дослідницьких зусиль науковців львівської філологічної школи й охопив доволі різнопланові літературознавчі підходи до історії насамперед української літератури періоду ХІХ–ХХ ст. Також співробітники були членами кількох спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій, редколегій багатьох фахових часописів. Вони співпрацювали з українськими й закордонними науковими інституціями, зокрема з Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (участь у написанні кількох «Історій української літератури», «Шевченківської енциклопедії» тощо), Інститутом Івана Франка (участь у підготовці «Франківської енциклопедії»), Науковим товариством ім. Т. Шевченка (участь у підготовці «Енциклопедії НТШ»), Львівським національним університетом ім. І. Франка, Українським католицьким університетом, Українським вільним університетом (ФРН), Інститутом славістики університету ім. Александра фон Гумбольдта (ФРН), Університетом Монаша (Австралія) тощо. Організували низку міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, круглих столів, зустрічей. Також взяли участь в оновленні міждисциплінарного інститутського збірника «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» відповідно до нових наукових стандартів, унаслідок чого у 2020 р. він був визнаний фаховим виданням із філології.

Історія відділу за понад 70-літній період так чи так пов'язана зі суспільно-політичними, економічними й культурними процесами в державі. Проте, незважаючи на тоталітарний ідеологічний пресинг, серйозні проблеми з фінансуванням, у відділі були і є науковці, які (кожен у міру власних талантів, намірів і зусиль) намагалися та намагаються щось зауважити, досягнути в царині художнього слова й відтак представити ці спостереження та думки гуманітарній спільноті. Було немало зроблено у плані розбудови певних літературознавчих галузей (франкознавство й шашкевичіана), дослідження давньої, нової і сучасної української літератури, її естетично-філософських обріїв та культурних зв'язків. Також у контексті новітніх тенденцій в гуманітаристиці перепрочитані певні сегменти української класичної літератури й відповідно представлено те, що в радянський час було замовчувано або хибно трактовано.

Історію відділу пишуть самі науковці своїми дослідженнями. А час потім перевіряє написане на справжність. І зроблене добре – залишається...

*Микола ІЛЬНИЦЬКИЙ
Тарас ПАСТУХ*

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦІВНИКІВ (2011–2020)

Тарас ПАСТУХ
доктор філологічних наук
завідувач відділу

Народився 5 листопада 1971 р. у м. Луганськ.
1988–1993 рр. – навчався на філологічному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1997 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Романи Івана Франка» (керівник – проф. Іван Денисюк).

У 2011 р. – докторську дисертацію на тему «Київська школа поетів та її оточення (модерні стилі в течії української поезії 1960–90-х рр.)» (науковий консультант – проф. Володимир Моренець).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2018 р.: старший науковий співробітник (2018), завідувач відділу (від 2018 р.).

Стипендіат Львівської обласної ради (2005), дослідницької програми Фулбрайта (стажування в Університеті Південної Флориди (США), 2008–2009).

Лавреат Обласної премії ім. М. Возняка в галузі літературознавства, сучасної літературної критики, перекладів (2011), Літературної премії в галузі критики ім. О. І. Білецького (2014).

У 2011 р. – номінація в загальноукраїнському національному рейтингу як «Книга року – 2011» за книжку «Київська школа та її оточення (модерні стилі в течії української поезії 1960–90-х рр.)».

Наукові зацікавлення: модерна українська поезія та проза, шевченкознавство, теорія літератури.

Монографії

Мости Олега Лишеги. Львів: ЛА «Піраміда», 2019. 192 с.

Розділи в колективних працях

«Молода Муза» в ранніх спогадах її учасників. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур за-хідноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух. Львів, 2020. С. 176–264.

Статті в наукових виданнях

Містичне поле письма Ігоря Скрипника. *Слово і час*. 2019. № 6. С. 110–117.

Про початковий текст Миколи Ільницького. *Слово і час*. 2019. № 11. С. 72–78.

Шляхи рецепції віршів Шевченка. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 465–479.

Рецензії та огляди

[Рец.]: На перехресних стежках барокових перекладів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 352–358 [на кн.]: Лучук О. Пантелеймон Куліш і Микола Лукаш: перехресні стежки перекладачів. Шекспірова драма «Троїл і Крессіда» в контексті української культури. Харків: Акта, 2018. 554 с.

[Рец.]: «Ти часом мушля, і шепоче час в тобі...» (про модерну поезію Богдана Рубчака і не тільки про неї). *Дивослово*. 2019. № 1. С. 62–64.

Наукове редагування, упорядкування

Полум'я відігріє пам'ять. Спогади про Олега Лишегу / упоряд., передм. Т. Пастуха. Львів: ЛА «Піраміда», 2019. 440 с.

Лишега О. Розлоге дерево. Збірка поезій / упоряд., комент., післям. Т. Пастуха. Львів: Піраміда, 2020. 144 с.

Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. 572 с.

Ольга БЄЛЯВЦЕВА

лаборант

Народилася 20 вересня 1988 р. у м. Первомайськ Луганської області.

2007–2011 рр. – навчалася в Національному університеті «Острозька академія» (бакалаврат за спеціальністю «Українська мова та література»).

2011–2012 рр. – Львівському національному університеті ім. І. Франка (магістратура за спеціальністю «Українська мова та література», диплом із відзнакою).

2012–2015 рр. – в аспірантурі Інституту Івана Франка НАН України (аспірантка відділу літературного процесу та компаративістики).

Працювала в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у 2015–2016 рр.

Наукові зацікавлення: компаративістика, література в Галичини першої половини ХХ ст.

Статті в наукових виданнях

Імагологічний образ Іншого в українському дискурсі про Львів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»: зб. наук. праць.* Острог, 2015. Вип. 54. С. 148–150.

Польсько-український культурний діалог на сторінках часопису «Sygnaly». *Київські полоністичні студії.* Київ, 2015. Т. 26. С. 208–315.

Тимофій ГАВРИЛІВ

доктор філологічних наук

старший науковий співробітник

Народився 18 вересня 1971 р. у м. Івано-Франківськ.

У 1998 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Граматикалізація конструкцій з модальними дієсловами *sollen* і *wollen* у сучасній німецькій мові» (керівник – Тарас Струк).

У 2009 р. – докторську дисертацію на тему «Ідентичність у художньому просторі» (науковий консультант – проф. Дмитро Затонський).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2007 р.: науковий (2007), старший науковий співробітник (від 2011р.).

Відзначений літературною премією «Благовіст» (за книжку віршів «Арабески пам'яті», 1996), міжнародною літературно-мистецькою премією ім. П. Куліша (за роман «Вийди і візьми», 2015).

Нагороджений ювілейною почесною грамотою Президії НАН України (до 100-річчя НАН України, 2018).

Автор понад 500 публікацій – наукових, енциклопедичних, художніх, науково-популярних, перекладних.

Наукові зацікавлення: українська література ХХ ст., міжкультурна взаємодія, жанрознавство, поетика й естетика художнього тексту, герменевтика.

Монографії

Шкіц філософії сум'яття. Австрійська література у ХІХ і ХХ сторіччях. Львів: ВНТЛ-Класика, 2011. 354 с.

На наш бік. Австрійська література в найновіших українських перекладах у контексті перекладної літератури. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. 198 с.

Розділи в колективних монографіях

«Воськове діло Гуцулію вбити, а наше діло її поховати». Галичина і Перша світова війна: від Івана Франка до Йозефа Рота та Кристофа Рансмайра. *Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. С. 174–212.

Галичина на літературній мапі Центрально-Східної Європи. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / авт.-упоряд. М. Р. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Харків: Фоліо, 2017. С. 255–297.

Ein Migrant par excellence. Leben und Werk von Ivan Franko als Beispiel der Multiplexität. *Transdifferenz und Transkulturalität. Migration und Alterität in den Literaturen und Kulturen Österreich-Ungarns* / ed.: A. Millner, K. Teller. Bielefeld: transcript Verlag, 2018. S. 175–188.

Західноукраїнське подорожнє письменство першої половини ХХ століття: тенденції і семантика. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 360–448.

Феноменологічна і прикладна цінність мемуаристики та тревелістики. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 8–44.

Статті в наукових виданнях

Жанротвірна функція вказівників простору і часу у книжці «Вчора в дорозі» Петера Гандке. *Питання літературознавства*: наук. зб. / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2011. Вип. 84. С. 169–176.

Мандрівка до себе. «Голоси Марракешу» Еліаса Канетті. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 6. С. 15–21.

Монархія, Галичина і поетонім Galicien у незавершеному романі «Книжка Франци» Інгеборг Бахманн. *Українська мова в Галичині: історичний вимір* / відп. ред.: Я. Ісаєвич, М. Мозер, Н. Хобзей; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. С. 258–266 (Серія «Історія мови»).

Пенталогія Томаса Бернгарда – автобіографія чи автобіографічний роман? *Вісник Львівського університету. Серія «Іноземні мови»*. Львів, 2011. Вип. 18. С. 31–41.

Переклад як прочитання іншого і впізнання себе. «Мистецтво творять шал і розум». *Творчість Богдана Ігоря Антонича: рецепції та інтерпретації*: зб. наук. праць / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2011. Вип. 11. С. 318–328. (Серія «Українська філологія: школи, постаті, проблеми»).

Подорож до джерел себе: «Голоси Марракеша» Еліаса Канетті. *Понад кордонами. Студії німецькомовної літератури* / упоряд.: Г. Р. Брітгнахер, Є. Волощук, О. Чертенко. Київ: Видавничий дім

- Дмитра Бурого, 2011. Вип. 1. Пізнавати кордони – переступати кордони – долати кордони. С. 163–171.
- Роль оповіді від першої особи в оповіданні Петера Гандке «Без бажання немає щастя». *Питання літературознавства*: наук. зб. / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2011. Вип. 83. С. 98–105.
- Gedichte, Gespräche und Geschichte. Paul Celan. *Gedichte und Geschichte* / ed. A. Knafl. Wien: Praesens, 2011. S. 145–156.
- Інакший Відень: маловідомі і невідомі грані метрополії. *Нова подорож до Європи* / упоряд.: О. Є. Гаврилів, Т. І. Гаврилів. Львів: ВНТЛ-Класика, 2012. С. 24–32.
- Traum und Trauma. Re-Konstruktionen des Hauses im Werk Joseph Roths. *Traum und Trauma. Kulturelle Figurationen in der österreichischen Literatur* / ed. A. Knafl. Wien: Praesens, 2012. S. 45–55.
- Галичина на тлі модернізаційних процесів (очима Йозефа Рота і його героїв). *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 240–272.
- Коронний край, прикордонний край, блаженний край? – Galizien Йозефа Рота і Galicien Інгеборг Бахман. *Центральні землі – коронні землі – межові землі. Понад кордонами. Студії німецькомовної літератури* / упоряд.: Г. Р. Брігтнахер, І. Штефан, Є. Волощук, О. Чертенко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2013. Вип. 3. С. 137–147.
- «Ich war dieser Platz». Canettis Reise zu sich selbst. *Reise und Raum. Ortsbestimmungen der österreichischen Literatur* / ed. A. Knafl. Wien: Praesens, 2014. S. 63–74.
- «Wir lagen in Wolhynien im Morast». Literarisch aufgearbeiteten Kriegserfahrungen aus dem Osten. *Ende einer Ära. 1914 in den Literaturen der Donaumonarchie und ihrer Nachfolgestaaten* / ed. A. Knafl. Wien: Praesens, 2015. S. 53–63.
- Przemyśl. Ein mitteleuropäisches Lehrstück von Christoph Ransmayr. *Bis zum Ende der Welt* / ed. A. Bombitz. Wien: Praesens, 2015. S. 176–187.
- Medium Zeitung. Joseph Roth als Reporter deutschsprachiger Blätter. *Medium. Medialität. Intermedialität. Beiträge zur österreichischen Kulturgeschichte* / ed. A. Knafl. Wien: Praesens, 2016. S. 83–96.
- Der unwiderstehliche Eros. Joseph Roths Liebesgeschichten. *Literatur als Erotik. Beispiele aus Österreich* / ed. A. Knafl. Wien: Praesens, 2018. S. 62–75.
- Ідентичнісні імплікації: «З країни рижу та опію» Софії Яблонської-Уден. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 251–266.
- Література в епоху джазу. Коротка проза Френсиса Скота Фіцджеральда. *Літературно-джазові імпровізації. Інтермедіальні студії* / упоряд. С. П. Маценка. Львів: Срібне слово, 2019. С. 315–319.
- Територія само(в)пізнання: «Чар Марока» Софії Яблонської-Уден. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 331–340.
- Schmerz als Grenze. Jenseits des Schmerzes von Osyf Turiansky. *Grenzen: Flucht und Widerstand. Literarische Antworten auf ein politisches Thema* / ed. S. Paulischin-Hovdar. Wien: Praesens, 2019. S. 94–110.

Наукове редагування, упорядкування

- Потяг надій та інші залізничні сполучення / упоряд. Т. Гаврилів. Львів: ВНТЛ-Класика, 2011. 384 с.
- Нова подорож до Європи / упоряд.: Т. Гаврилів, О. Гаврилів. Львів: ВНТЛ-Класика, 2012. 300 с.
- Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. 328 с.

Данило ІЛЬНИЦЬКИЙ
кандидат філологічних наук
науковий співробітник

Народився 7 вересня 1986 у м. Львів.

У 2014 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Теоретичні аспекти мистецького світогляду Богдана Ігоря Антонича» (керівник – Марія Зубрицька).

Працював в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2013–2019 рр.
Наукові зацікавлення: теорія літератури, компаративістика, антоничезнавство.

Розділи в колективних монографіях

Дискусії про зміст і форму мистецького твору (Кляйнер – Інгарден – Рудницький – Антонич).

Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. С. 125–146.

Пре-альбатроси («Молода Муза» і Остап Луцький). *Муза і чин Остапа Луцького*. Київ: Смолоскип, 2016. С. 49–80.

Статті в наукових виданнях

Культурна картографія життєвого світу Богдана-Ігоря Антонича: Сяноцька гімназія. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Львів, 2013. Вип. 7. С. 284–304.

Культурна картографія життєвого світу Богдана-Ігоря Антонича: дитинство. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 23. С. 44–59.

Львівський університет на культурній картографії життєвого світу Богдана-Ігоря Антонича. *Українська філологія: традиції і сучасність (до 160-річчя заснування кафедри української словесності у Львівському університеті)*: зб. наук. праць. Львів, 2013. С. 104–131.

Дискусія про національне мистецтво у міжвоєнній Галичині: Богдан-Ігор Антонич і контекст. «Йшла не тільки з духом часу, але й перед ним...»: *Наталія Кобринська та літературний процес кінця XIX–XX століття*: зб. наук. праць / наук. й літ. ред.: М. Легкий, О. Мельник, А. Швець, передм. М. Заяць. Львів, 2015. С. 307–318.

Статті в інших виданнях

Франко. Акценти. *Франко. Перезавантаження* / ред. А. Беницький; упоряд.: Б. Тихолоз, А. Беницький. Дрогобич: Коло, 2013. С. 65–76.

В Антонича на батьківщині. *Дзвін*. 2014. № 10. С. 135–141.

Наукове редагування, упорядкування

Муза і чин Остапа Луцького / упоряд.: В. Деревінський, Д. Ільницький, П. Ляшкевич, Н. Мориквас. Київ: Смолоскип, 2016. 936 с.; іл.

Антонич від А до Я: [ілюстрована абетка-енциклопедія] / тексти, підгот. візуал. джерел та матер. до мапи Д. Ільницького; граф. опрац.: Л. Стецькович, В. Стецькович; творча партнерка І. Старойт. Львів: Вид-во Старого Лева, 2017. 80 с.

Микола ІЛЬНИЦЬКИЙ
доктор філологічних наук
член-кореспондент НАН України
провідний науковий співробітник

Народився 23 вересня 1934 р. у с. Ільник Турківського району Львівської області.

У 1957 р. закінчив філологічний факультет Дрогобицький педагогічний інститут ім. І. Франка.

У 1973 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Творчість Михайла Яцкова в контексті ідейно-естетичної боротьби в українській літературі початку ХХ століття».

У 1984 р. – докторську дисертацію на тему «Сучасна українська радянська поезія: літературний процес і еволюція образності».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працює від 1990 р.: завідувач відділу (1990–2009), провідний науковий співробітник (за сумісництвом).

Професор кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка Львівського національного університету ім. І. Франка (1994–2001); завідувач кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського університету ім. І. Франка (2001–2018), професор кафедри (від 2018 р.).

Дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка (від 1989 р.).

Заслужений діяч науки і техніки України (2016).

Нагороджений відзнаками НАН України «За наукові досягнення» та «За підготовку наукової зміни», а також знаком «Петро Могила» МОН України та «Почесною відзнакою» Національної спілки письменників України.

Лавреат премій ім. І. Франка (1996), премій ім. О. Білецького в галузі літературно-наукової критики (1983), премії ім. Б. Лепкого (2002).

Наукові зацікавлення: історія української літератури, проблематика сучасного літературного процесу, компаративістика.

Монографії

Три формули мого осягнення Антонича. Львів; Київ, 2011. № 10. 56 с. (Серія «Університетські діалоги»).

Знаки доби і грані таланту / передм. В. Панченка. Київ: Кліо, 2014. 432 с.

Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу / вст. сл. М. Шалати. Дрогобиц: Коло, 2014. 60 с. (Серія «Doctor Honoris Causa»)

Розвиток літературознавчої науки в Західній Україні й еміграції у ХХ столітті. Львів, 2015. 64 с. (Серія «Бібліотечка “Дивослова”»).

Формули осягання Антонича. Львів: ЛА «Піраміда», 2015. 236 с.

Маркіян Шашкевич: інтерпретації, паралелі / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Наукове товариство ім. Шевченка; Шашкевичівська комісія. Львів, 2019. 84 с. (Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія).

Читаючи, перечитуючи... Літературознавчі статті, портрети, роздуми. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2019. 320 с.

Підручники, посібники

Українська літературознавча думка ХХ століття (Західна Україна, еміграція): навч. посіб. / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2015. 352 с.

Розділи в колективних працях

Франко та Гете: діалог культур і традицій. *Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. С. 13–43.

Життєві і творчі дороги Петра Карманського. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 265–290.

Статті в наукових виданнях

Дві силуетки під одним титулом: (До 80-річчя Юрія Барабаша і Григорія Сивоконя). *Слово і час*. 2011. № 8. С. 20–26.

Літературні традиції поезії «поза традиції». *Українська література двадцятого століття: Есе на пошану Дмитра Штогрини* / за ред. Я. Розумного. Київ, 2011. С. 24–42.

Літературознавство. *Наука Західного регіону України (1990–2010)*. Львів, 2011. С. 415–425.

Маркіян Шашкевич у поетичних текстах Івана Франка. *Слово і час*. 2011. № 10. С. 60–64.

Пейзажі з вікна (Віконна призма в поезії Богдана Ігоря Антонича). *«Мистецтво творять шал і розум»*. *Творчість Богдана Ігоря Антонича: рецепції та інтерпретації*: зб. наук. праць. Львів, 2011. Вип. 11. С. 243–257 (Серія «Українська філологія: школи, постаті, проблеми»).

Український топос Овідієвих метаморфоз. *Літературна компаративістика*. Київ, 2011. Вип. 4: Імагологічний аспект компаративістики: стратегії та парадигми. Ч. 1. С. 130–139.

Гуго фон Гофмансталь і Іван Крушельницький. *Нова подорож до Європи* / упоряд.: О. Гаврилів, Т. Гаврилів. Львів: ВНТЛ-Класика, 2012. Т. I. С. 64–69.

Еміграційне шевченкознавство: напрями, теорії, концепції. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2012. Т. ССLXIII. Праці філологічної секції. С. 500–529.

Маркіян Шашкевич у поетичних текстах Івана Франка. *Українське літературознавство*: зб. наук. праць / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. Вип. 76. С. 3–9.

Юрій Липа – між Празькою школою і «Розстріляним відродженням». *Шості липівські читання, присвячені пам'яті Івана та Юрія Лип*: матер. Всеукр. наук. конф. (Київ, 1–5 травн. 2012 р.). Київ, 2012. С. 102–108.

«Золота риза» і «Біла габа» природи (Варіації мотиву одного Шевченкового вірша). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2013. № 1 (29). С. 59–62.

Євген Маланюк. *Дивослово*. 2013. № 4. С. 58–62.

«Про що природа прагне розказати» [Поезія Леоніда Талалая]. *Слово і час*. 2013. № 1. С. 17–23.

Символ Ендиміона як ключ до поезії Т. Шевченка [Степан Балея]. *Слово, яке тебе обирає*: зб. на пошану проф. Володимира Моренця. До 60-річчя від дня народження. Київ, 2013. С. 119–126.

Сторінки замовчуваного шевченкознавства. *Вісник НТШ*. 2013. Ч. 49. С. 20–23.

Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу. *Слово і час*. 2014. № 9. С. 14–26.

Своє і позичене: «Лис Микита» Івана Франка і «Райнеке-Лис» Йоганна Вольфганга Гете. *Дивослово*. 2014. № 9. С. 47–53.

Ситуація пограниччя: проблема ідентичності і драма самоідентифікації. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2014. Вип. 60, ч. 1. С. 3–9.

Й. В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу. *Франкознавчі студії*: зб. наук. праць. Дрогобич, 2015. Вип. 6. С. 74–90.

«Мав у собі щось сковородинського» (Михайло Мухин). *Spheres of Culture: Journal of Philological, Historical, Social and Cultural Studies*. Lublin, 2015. Vol. 11. S. 181–196.

Своє і позичене («Лис Микита» І. Франка і «Райнеке-Лис» Й. В. Гете). *У пошуках істини*: зб. на пошану проф. Володимира Антофійчука. Чернівці; Дрогобич: Посвіт, 2015. С. 316–325.

Два варіанти лисячої одиссеї («Райнеке-Лис» Й.-В. Гете і «Лис Микита» І. Франка). *Українське літературознавство*. Львів, 2016. Вип. 80. С. 147–158.

- Збентежений талант (Штрихи до портрета Ярослава Цурковського). *Слово і час*. 2016. № 4. С. 3–15.
- Історія однієї фальсифікації [про поему «Папі в альбом»]. *Слово і час*. 2016. № 8. С. 320–325.
- Історія однієї фальсифікації. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2016. Т. CCLXIX. Праці філологічної секції. С. 262–269.
- Від «Української хати» до «Нової України» (Павло Богацький). *Творчість Павла Богацького в контексті української літератури ХХ ст.*: зб. наук. праць. Вінниця, 2017. Вип. 5. С. 8–18.
- Поруч із ним ішли два велетні: Білий і Чорний: (Міфологічна основа оповідання І. Франка «Як Юра Шикманюк брів Черемош»). *Слово і час*. 2017. № 7. С. 36–42.
- «Ми так близько долетіли до чудес...»: (Штрихи до портрета Дмитра Загула). *Дивослово*. 2018. № 5. С. 41–48.
- Модус меандра: Літературне покоління за межами державного простору. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2018. Вип. 67, ч. 2. С. 27–35.
- Історія крізь призму духовності: візія Романа Іваничука. *Слово і час*. 2019. № 5. С. 14–20.

Рецензії та огляди

- [Рец.]: Що було б, якби? Що буде, якщо?.. Альтернативна історія Василя Кожелянка та антиутопія Юрія Щербака. *Кур'єр Кривбасу*. 2012. № 268–270. С. 335–339 [на кн.]: Кожелянко В. Дефіляда в Москві. Львів: Кальварія, 2001. 192 с.; Щербак Ю. Час смертохристів: Міражі 2077 року. Київ: Ярославів Вал, 2011. 480 с.
- [Рец.]: Пілігрим під «капелюшком» сонячного годинника. *Semper tiro*: зб. на пошану проф. Володимира Панченка. Київ: ВД «Киево-Могилянська академія», 2014. С. 106–114 [на кн.]: Панченко В. Сонячний годинник. Київ: Темпора, 2013. 416 с.
- [Рец.]: Про що природа прагне розказати (Поезія Леоніда Талалая). *Буковинський журнал*. 2015. № 1. С. 215–223 [на кн.]: Талалай Л. Безпритульна течія: вибрані поезії. Чернівці: Букрек, 2011. 311 с.
- [Рец.]: Ангели косять траву, або Міфологеми щоденності. *Буковинський журнал*. 2016. № 1. С. 154–165 [на кн.]: Герасим'юк В. Кров і легіт: вибрані вірші і поеми. Чернівці: Букрек, 2014. 320 с.
- [Рец.]: Ключові слова Романа Лубківського. *День*. 2020. 7–8 серп. С. 13 [на кн.]: Лубківський Р. Ключові слова: поезії, переклади, переспіви. Львів, 2015. 184 с.

Статті в інших виданнях

- Замість «curriculum vitae». *Микола Ільницький / упоряд. В. Будний*; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2011. С. 4–22 (Серія «Слово про вченого»; вип. 2).
- У колі шашкевичівської проблематики [Про шашкевичезнавчі дослідження Ярослава Розумного]. *Дзвін*. 2011. Ч. 11–12. С. 133–135.
- Юрій Липа – між Празькою школою і «Розстріляним відродженням». *Шості липівські читання: Пам'яті Івана та Юрія Лип*: матер. Всеукр. наук. конф. (Київ, 1–5 трав. 2012 р.). Київ, 2012. С. 102–108.
- «Пізнавання власної національної своєрідности...» (Костянтин Чехович). *Література, соціум, епоха*: ювілейний зб. на пошану проф. Олександра Астаф'єва. Київ; Дрогобич, 2012. С. 300–315.
- Поезія і семіотика. *Література, соціум, епоха*: ювілейний зб. на пошану проф. Олександра Астаф'єва. Київ; Дрогобич: Посвіт, 2012. С. 69–74.
- Співзвучності і дисонанси, або Діалог О. Потєбні та Ф. де Сосюра. *Теорія літератури і гуманітарні студії*: зб. наук. праць з нагоди 75-річчя проф. Романа Гром'яка. Тернопіль, 2012. С. 8–16 (співавт. М. Гірняк).
- У пошуках загубленого голосу, або «Постскрипtum до ненаписаного»: (про творчість Ярослава Павлюка). *Літературна дефіляда: Сучасна українська критика про сучасну літературу*. Київ, 2012. С. 186–208.
- З горіха зерня. *Мистецтво поетичне: хрестоматія української літературної критики й есеїстики про поезію / упоряд. І. Лучука*. Тернопіль, 2012. С. 590–597
- Чи болить голова у дятла? *Мистецтво поетичне: хрестоматія української літературної критики й есеїстики про поезію / упоряд. І. Лучука*. Тернопіль, 2012. С. 597–603.

Слово про Шевченка (березень 1998). *Євангеліє від Тараса*: промови і доповіді на Шевченківських вечорах у Львівському університеті / упоряд.: Л. Гарасим, Г. Василькевич; наук. ред. Т. Салига. Львів, 2014. С. 37–43.

Відкритий на всі прочитання (до дискусії про природу Шевченкового вірша). *Тарас Шевченко: Апостол правди і науки*: матер. Міжнар. наук. конф. Львів, 2015. С. 147–158.

Кроки до себе, або Від тополиної заметілі до сивих ночей. *Іваничук Р. Тополина заметіль: новели та оповідання 1954–1975 років*. Харків: Фоліо, 2018. С. 3–10.

Два варіанти лисячої епопеї. *Йоганн-Вольфганг Гете. Райнеке-Лис; Іван Франко. Лис Микита*. Львів: Апріорі, 2019. С. 7–16.

Енциклопедичні статті

Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2-х т. Львів, 2014. Т. 2 [стаття: Михайло Рудницький (співавт. Я. Кравець). С. 384–385].

Шевченківська енциклопедія: в 6-ти т. / гол. редкол. М. Г. Жулинський. Київ, 2015. Т. 5 [стаття: Пеленський Євген-Юлій Йосипович. С. 31–32]; Т. 6 [стаття: Еміграційне шевченкознавство. С. 945–958].

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія / ред.: О. Купчинський, О. Савула, Н. Федорчак. Київ; Львів; Тернопіль, 2016. Т. 3 [стаття: Возняк Михайло. С. 199–204].

Наукове редагування, упорядкування

Гете Й.-В. Райнеке-Лис; Франко І. Лис Микита / упоряд. і передм. М. Ільницького. Львів: Апріорі, 2019. 340 с.

Софія КОГУТ

молодший науковий співробітник

Народилася 18 квітня 1976 р. у м. Львів.

Закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

Від 1996 р. працює у відділі бібліографії Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2017 р.

Наукові зацікавлення: історія української літератури ХХ ст.; культурологічний та літературний дискурс міжвоєнної Галичини, історія галицької преси міжвоєнного періоду, міжнаціональні стосунки та взаємовпливи в Галичині міжвоєнного періоду, літературна бібліографія, наукова та літературна спадщина Михайла Рудницького.

Статті в наукових виданнях

Європейська белетристика у західноукраїнських перекладах початку ХХ ст.: джерелознавчий аспект. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника*. Львів, 2017. Вип. 9 (25). С. 123–134.

Іван Франко очима Михайла Рудницького: спогади, роздуми, інтерпретації. *Studia Polsko-Ukraińskie*. Uniwersytet Warszawski, Wydział Lingwistyki Stosowanej, Pracownia Dziejów Polsko-Ukraińskich Stosunków Literackich. Warszawa, 2017. Т. 4. S. 159–168.

Видавничі стратегії Михайла Рудницького міжвоєнного періоду: ідеї, проекти, перспективи. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 31. С. 267–277.

- В. Заїкин і М. Рудницький: діалог двох «чужинців» про галицьку літературу. *Studia Polsko-Ukraińskie*. Uniwersytet Warszawski, Wydział Lingwistyki Stosowanej, Pracownia Dziejów Polsko-Ukraińskich Stosunków Literackich. Warszawa, 2018. Т. 5. S. 81–92.
- Українсько-польський літературний діалог міжвоєнного періоду: тенденції, контексти, «механізми» контактів. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника*. Львів, 2018. Вип. 10 (26). С. 195–212.
- Видавничі проекти Михайла Рудницького у міжвоєнний період. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. Львів, 2019. Вип. 11 (27). С. 80–98.
- Товариство письменників і журналістів ім. І. Франка як чинник формування українського видавничого ринку. *Видавничий рух в Україні: середовища. артефакти*: доп. та повід. Міжнар. наук. конф. (Львів, 24–25 жовт. 2019 р.). Львів, 2019. С. 116–117.
- Мемуарна есеїстика Михайла Рудницького у міжвоєнний період: стильові пошуки, рефлексії «Молода Муза» в ранніх спогадах її учасників. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західно-українських письменників другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 316–333.
- М. Рудницький і НТШ: до історії академічних і неакадемічних стосунків. *Слово і час*. 2020. № 4 (712). С. 32–44.

Віктор МАРТИНЮК
кандидат філологічних наук
науковий співробітник

Народився 16 червня 1981 р. у м. Львів.

У 2003 р. закінчив філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2009 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Принцип абсурдного в організації художнього простору драматичних творів Миколи Куліша» (керівник – канд. філол. наук Марія Зубрицька).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працював у 2008–2018 рр.
Наукові зацікавлення: українська модерна драматургія, письменство Галичини.

Розділи в колективних монографіях

Місце тривоги і примусу: Львівський клуб радянських письменників у спогадах про 1939–1941 рр. *Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. С. 213–234.

Статті в наукових виданнях

Остання зупинка – Венеція. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2011. Вип. 6. С. 220–233.

Переклад неперекладного: маловідома праця Богдана Лепкого. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 383–386.

Ярослава МЕЛЬНИК
доктор філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 16 травня 1954 р. у с. Годвишня Городоцького району Львівської області.

У 1976 р. закінчила філологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

У 1993 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Іван Франко в 1908–1916 рр.: проблема наукової біографії».

У 2006 р. – докторську дисертацію на тему «Апокрифіка Івана Франка. Проблема рецепції та інтерпретації».

З 1976 р. по 1990 р. працювала у Львівському літературно-меморіальному музеї Івана Франка.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала в 1990–2012 рр., 2009–2012 рр. – завідувач відділу.

Ректор Українського вільного університету (2012–2015), завідувач кафедри філології Українського католицького університету (від 2016 р.)

Дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка (від 2017 р.).

Наукові зацікавлення: франкознавство, апокрифічна література.

Статті в наукових виданнях

Два «Слова» давнього українського письменства («Слово о Лазареве воскресені» і «Слово о збуренню пекла»): причинки Івана Франка. *Українське літературознавство*. Львів, 2011. Вип. 74. С. 3–11.

«Євангеліє від Томи»: рецепція Івана Франка. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Львів, Вип. 55. С. 3–14.

«...Чого ще не згриз зуб часу»: українські рукописні збірники в науковій спадщині Михайла Возняка. *Українське літературознавство*. Львів, 2011. Вип. 75. С. 213–219.

«Маріїне євангеліє» Тараса Шевченка і biblia аросгурпа. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2012. Т. 263: Праці філологічної секції. С. 360–372.

Статті в інших виданнях

Скарб Івана Франка. *Світогляд*. 2012. № 5 (37). С. 58–65.

Наталія МОЧЕРНЮК
доктор філологічних наук
старший науковий співробітник

Народилася 1 грудня 1973 р. у с. Чернелиця Городенківського району Івано-Франківської області.

У 1996 р. закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2004 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Сновидіння в поезиці романтизму: часо-просторовий аспект» (керівник – проф. Нонна Копистянська).

У 2019 р. – докторську дисертацію на тему «Українська література 20–30-х років ХХ століття у взаємодії з образотворчим мистецтвом: інтермедіальний дискурс» (науковий консультант – проф. Степан Хороб).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2020 р.

Наукові зацікавлення: українська література ХХ ст., література еміграції, проблеми генології, міжмистецькі взаємодії (література й образотворче мистецтво).

Розділи в колективних працях

Мистецтво і мистець у мемуаристиці Івана Іванця, Івана Крушельницького, Святослава Гординського. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 291–315.

Статті в наукових виданнях

Мої мрії і твій залізний молот: творча полеміка Галі Мазуренко та Оксани Лятуринської. *Українська жінка у національному та глобальному просторі: історія, сучасність, майбутнє*: зб. наук. праць за матеріалами ІІ Міжнародного наукового форуму / ред.: С. Щудло, О. Зелена. Дрогобич: «Трек ЛТД», 2020. С. 85–92.

Пізнати й утривалити в пам'яті: мемуаристика Святослава Гординського. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*: зб. наук. праць. Філологічні науки. Київ, 2020. № 16. С. 90–96.

«Vivere memento» Івана Франка: жанр, символіка, поетика. «*Поезії дивнії чари*». *Франкознавчі та інші студії* / відп. ред. А. Швець; наук. ред.: К. Дронь, І. Котик, М. Лапій; передм. А. Швець; редкол.: Є. Нахлік (гол.) та ін.; НАН України, Інститут Івана Франка. Львів, 2020. Вип. 25. С. 48–53 (Серія «Літературознавчі студії»).

Рецензії та огляди

[Рец.]: «Живий живе гадає!»: творча спадщина і чин Івана Іванця з погляду ХХІ століття. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 494–498 [на кн.]: Іван Іванець (1893–1946). Стрілецькі мемуари, творча спадщина / упоряд.: А. Яців, Р. Яців. Львів, 2019. 476 с.: іл.

[Рец.]: Літописці «старої війни»: літературознавчий «паспорт» стрілецького покоління. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Київ, 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 243–246 [на кн.]: Роздольська І. Літературний феномен Українських Січових Стрільців: функціонування та структура покоління. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с.

Статті в інших виданнях

«Слова і слів краса невловна» Святослава Гординського. *Дивослово*. 2020. № 2. С. 49–55.

Автореферати

Українська література 20–30-х років ХХ століття у взаємодії з образотворчим мистецтвом: інтермедіальний дискурс: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.01; 10.01.05 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 38 с.

Наталія ОЩИПОК
кандидат філологічних наук
науковий співробітник

Народилася 22 січня 1975 р. у м. Берегове Закарпатської області.
У 1996 р. закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка.

У 2009 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Михайло Мочульський у літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття» (керівник – проф. Валерій Корнійчук).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювала в 2013–2017 рр.

Наукові зацікавлення: український літературний процес у Галичині першої третини ХХ ст., біографічні студії.

Монографії

Повернення із забуття. Михайло Мочульський у літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття. Львів: Ліана-М, 2015. 252 с.

Розділи в колективних монографіях

«Українська школа» в польській літературі в рецепції Михайла Мочульського. *Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. С. 100–124.

Статті в наукових виданнях

Іван Франко та Корнило Устиянович: нез'ясовані питання взаємин. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2016. Т. ССLXIX: Праці Філологічної секції [160-річчю від народження та 100-річчю від смерті Івана Франка присвячується] / ред. О. Купчинський. С. 234–241.

Валентина ПРОКІП
кандидат філологічних наук
науковий співробітник

Народилася 16 квітня 1974 р. у смт Голоби Ковельського району Волинської області.

У 2009 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Епістолярна спадщина Лесі Українки: джерелознавчо-текстологічний аспект» (керівник – доц. Надія Сташенко).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 2019 р.

У 2018 р. – найкраща книга в номінації «Класична українська література» конкурсу «Book Forum Best Book Award» за тритомне видання «Леся Українка. Листи» (видавничий дім «Комора», 2016–2018), упоряднича та авторка приміток.

Наукові зацікавлення: текстологія, літературне джерелознавство, мемуари й епістолярій українських письменників, лесезнавство.

Розділи в колективних працях

Літературний процес у Львові періоду першої радянської окупації у спогадах Остапа Тарнавського. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 334–358.

Статті в наукових виданнях

«Небуденна» жінка залізної вдачі: Олена Пчілка очима сучасників (на матеріалі спогадів про письменницю). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 32. С. 341–351.

Статті в інших виданнях

Експеримент у зашморгу: літературне життя Львова 1939–1941 рр. очима українських письменників. *Тоталітаризм як система знищення*: зб. наук. праць за матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. (Львів, 11–12 черв. 2020 р.) / наук. ред. Т. Єщенко. Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 139–143.

Світлини з минулого. *Слово і час*. 2019. № 7. С. 64–65.

Петро ШКРАБ'ЮК *доктор історичних наук* *старший науковий співробітник*

Народився 2 серпня 1943 р. у с. Пужники Тлумацького району Івано-Франківської області.

У 1994 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Михайло Павлик і Радикальна партія» (керівник – проф. Феодосій Стеблій).

У 2007 р. – докторську дисертацію на тему «Монаший Чин отців василіян у суспільно-культурному житті України» (науковий консультант – проф. Микола Литвин).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України від 1987 р.: молодший (1995), науковий (1997), старший науковий співробітник (1997); у 2015–2018 рр. – в. о. завідувача відділу; від 2019 р. – старший науковий співробітник.

Лавреат премій Фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського вільного університету в Нью-Йорку (США, 2004); обласної премії ім. В. Чорновола (2007); Всеукраїнської літературної премії ім. І. Вільде (2013); міської літературної премії ім. Я. Дорошенка (2017); премії ім. Ірини Калинець Міжнародного освітнього фонду ім. Ярослава Мудрого (2018); премії ім. Олесь Гончара Міністерства культури України та обласної премії ім. Героя України Степана Бандери Львівської обласної ради (2019).

2016 р. нагороджений медаллю святого великомученика Юрія Побідоносця (архикатедральний собор Святого Юра УГКЦ).

Наукові зацікавлення: політична і духовна історія XIX і XX ст., літературознавство, зокрема процеси реасиміляції зденационалізованої української шляхти, а також внесок українців у світову культуру й науку.

Монографії

В мінливім дзеркалі кохання: енциклопедія любові. Львів: НВФ «Українські технології», 2012. 354 с. «Ми, українські радикали...» (Михайло Павлик і Радикальна партія). Львів, 2012. 192 с.

Наріжний камінь Маркіяна: статті, есеї, вірші / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Шашкевичівська комісія. Львів, 2012. 142 с.: іл. (Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія. 11 (16)).

- Імена близькі й далекі: Україна в національному і світовому вимірах / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. 412 с.
- Сто кроків до Храму: невідоме про відоме. 2-ге вид., випр. і доп. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. 436 с.
- Історії, прожиті тричі: події, документи, спогади. Львів: НВФ «Українські технології», 2015. 444 с.
- Над Простором і Часом: трилогія незвичайного. Львів: Апріорі, 2017. 336 с.
- Попід Золоті Ворота: шість елегій про родину Калинців. 2-ге вид., випр. і доп. Львів: Сполом, 2018. 528 с.
- Пробудились серед ночі, або Преображення людське. Львів: Місіонер, 2018. 248 с.

Розділи в колективних працях

- Іван Франко, Еліза Ожешко, а також дещо про змішані шлюби як вияв міжнаціонального взаєморозуміння та пошанування. *Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Гаврилів; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. С. 44–71.
- Релігійно-духовне життя в Галичині у спогадах західноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX століть. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX ст.*: колект. моногр. / упоряд. та наук. ред. Т. Пастух / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 46–175.

Статті в наукових виданнях

- Від соціального до національного, або Три есеї про державницькі візії Івана Франка. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: гуманітарні науки*. Львів, 2011. Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея / відп. ред. І. Копич, заст. відп. ред. А. Сова. С. 162–169.
- Зібрані перли й віднайдені звізди. *Микола Ільницький*. Львів, 2011. С. 336–341 (Серія «Слово про вченого»).
- Ті, що бачать Шашкевича очі... («Руська Трійця» в дзеркалі поезії). *Світоч «Русалки Дністрової»*: зб. праць / ЛТК «Рідна школа», Шашкевичівська комісія. Львів: Корпан Б. І., 2011. С. 274–279.
- Три силуетки з життя книг і людей. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 413–427.
- У світ за піснями. До 100-річчя Григорія Нудьги. *Парадигма*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Ільницький; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2013. Вип. 7. С. 9–29.
- Жінка в умовах тоталітаризму. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 27. С. 299–309.
- З Олегом Полянським у Порт-Катоні на фоні рефлексій про Донеччину. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*: зб. наук. статей / Львівський державний університет фізичної культури. Львів: ПП Сорока П. Б., 2016. Вип. 5. С. 246–253.
- Призабута муза Горишівського-Петренка. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2016. Вип. 28. С. 488–495.
- Михайло Павлик та його незвичайний друг, або Скарби Франтішека Ржегоржа. «Дала нам Чехія чоловіка з золотим серцем»: *Франтішек Ржегорж у парадигмі українсько-чеських взаємин*: зб. наук. праць / літ.-наук. ред. М. Котик-Чубінська, відп. ред. А. Швець; передм. А. Швець; редкол.: Є. Нахлік (голова) та ін.; НАН України, Інститут Івана Франка; Інститут народознавства; ВГО Союз Українок України; Українсько-чеське товариство імені Франтішека Ржегоржа. Львів, 2017. С. 29–42.
- На шляху до «тюрми народів». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 29. С. 455–471.
- Гідна спадкоємиця, берегиня роду Каменяра професор Оксана Омелянівна Франко: ювілейна силуетка (до 80-річчя від дня народження). *Калузькі історичні студії* / за заг. ред. О. Малярчука,

І. Тиміва. Івано-Франківськ: Фоліант, 2019. Т. 3. 36. наук. статей, документів і матеріалів, присвяч. 150-річчю створення Товариства «Просвіта», С. 252–272.

У житті й боротьбі – разом (Чотири силуетки про незвичайних жінок України). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 33. С. 458–464.

Статті в інших виданнях

Національний макрокосм Степана Гелея, або Чотири мандрівки в його наукову творчість і суспільну діяльність. *Гелей С. Від національної ідеї до державності*: вибрані статті з історії України, політології, теорії та історії кооперації. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. С. 3–11.

Події, які нам освітлюють шлях. *Сучасна медіакультура: контент, концепції, перспективи (українсько-польський досвід)*: колект. моногр. / наук. ред. Й. Лось; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. С. 315–321.

Тарас Шевченко: від Галичини – до США й Великобританії... Епізоди шани і любові. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. Вип. 25. С. 475–482.

Ідеаліст, який був найбільшим реалістом. До 160-річчя Михайла Павлика. *Дивослово*. 2013. № 9. С. 45–49.

Серед книг і людей. *Дзвін*. 2013. № 4. С. 115–128.

Дороги, які нас обирають: з Книги мандрів і діянь Романа Фабрики. *Дороги, які нас обирають: книга на пошану Романа Фабрики*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. С. 4–15.

Із книги життя Юрія Сливки. *Сливка Ю. Ю. Політична історія України XIX – поч. XXI ст.* / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. С. 625–634.

На тлі столикого сонця. *Лесів В. А. Нажиток. Колінці: народознавчі обшири у слові та світлинах*. Івано-Франківськ: Сімик, 2015. С. 3–10.

Слово про дві українські еліти: на тлі особистостей митрополита Андрея та Івана Франка. *Мойсей українського духа*: науково-мистецьке видання / автор-упоряд. О. Д. Михайлюк. Львів: ВД «Артклас», 2015. С. 292–297.

Поет – це теж душпастир... або Читацькі асоціації, викликані книжкою Ірини Іванкович і передмовою Леоніда Рудиницького. *Іванкович І. Патріярх Йосиф Сліпий і красне письменство*. Львів: Артос, 2016. Т. 1. С. 201–210.

Жива історія Андрія Содомори: в осмисленні Богдана Дячишина та автора цих рядків. *Дячишин Б. Слово Андрія Содомори у дзеркалах часу: есеї, рецензії*. Львів: ЗУКЦ, 2017. С. 51–62.

У світі математичному, поетичному і... позаземному: силуетка Ольги Яворської на тлі її нової книги «Неспалима смерека». *Яворська О. Неспалима смерека*. Львів: Місіонер, 2018. С. 5–16.

Шість висот Любові Бенедишин (В огляді з ангелом Сізіфом). *Бенедишин Л. Дарунок Сізіфа: поезія*. Львів: Каменяр, 2020. С. 3–8.

Енциклопедичні статті

Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 8. Київ, 2011 [стаття: Михайло Павлик. С. 7–8]; Т. 9. Київ, 2012 [стаття: Русько-українська радикальна партія. С. 401–402].

Наукове редагування, упорядкування

Горинь В. Відслонення Шашкевичіани: Вибрані шашкевичезнавчі студії / відп. ред. П. Шкраб'юк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Наукове товариство ім. Шевченка; Шашкевичівська комісія. Львів, 2017. 416 с. (Бібліотека Шашкевичіани: Нова серія. 15 (20)).

Сеник Л. Національна ідея: від «Руської трійці» до вісниківства / відп. ред. П. Шкраб'юк; Львівський національний університет імені Івана Франка, Інститут літературознавчих студій. Львів, 2018. 216 с.

СПІВПРАЦЯ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ ПОНАД УСЕ: РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ (2010–2020)

У друге десятиліття ХХІ ст. Рада молодих вчених увійшла активною діяльністю своїх членів. У той час її очолювала Оксана Руда. 2011 р. відбулося сім засідань, проведено чотири наукові семінари, на яких виступили працівники й аспіранти інституту. Молодь відділу археології провела науковий семінар «Від колекціонування старожитностей до наукових синтез», на якому виступила в. о. завідувача «Археологічного музею», канд. іст. наук Наталя Булик і лаборантка відділу, аспірантка географічного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка Олена Томенюк. Н. Булик розповіла про розвиток археологічної науки в українських установах Львова в дослідженні літописних пам'яток Галича, Львова, Звенигорода. О. Томенюк виступила з доповіддю на тему «Коло наукових інтересів професора Юрія Полянського».

Широкий спектр питань, пов'язаних із дослідженням історії Церкви, представили в доповідях молоді працівники відділу нової історії України. Зокрема, Наталія Колб презентувала тему «Греко-католицьке парафіяльне духовенство Галичини в 90-х роках ХІХ ст.: соціальний статус, матеріальне становище, душпастирська і громадсько-політична діяльність», а Назар Кісь – «Церква і масова політика у Львові на початку ХХ ст.».

Дослідники відділу української мови зосередили увагу на «Стильових особливостях фразеологізмів української мови ХVІ–ХVІІ ст.», «Текстах про чуда з Наддністрянщини: структурній специфіці». Першу доповідь виголосила канд. філол. наук Ірина Черевко, другу – аспірантка Ірина Романина.

Молоді вчені відділу новітньої історії представили розвідки про епоху перебудови в УРСР. Олег Муравський виголосив доповідь про «Особливості суспільно-політичного розвитку західних областей УРСР у період перебудови», а Олег Сімків – «Трансформація правозахисного руху в умовах перебудови».

Важливою подією у діяльності Ради молодих вчених стало проведення 8 грудня 2011 р. наукової конференції «Культурно-історичне середовище Львова ХІХ–ХХ століття». Ця подія зуміла об'єднати дослідників різного профілю: істориків, мовознавців, географів, філософів і науково-академічних установ зі Львова та Києва (Львівського національного університету ім. І. Франка, Української академії друкарства, Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, Львівського національного аграрного університету, Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова).

2012 р. також був багатим на події. Члени Ради молодих вчених зуміли зорганізувати шість засідань, науковий семінар, під час якого виступили дев'ять науковців та аспірантів інституту, і два круглих столи.

У межах Других наукових читань ім. акад. Я. Ісаєвича проведено круглий стіл «Ярослав Ісаєвич – вчений і людина». А наступний – «Михайло Грушевський в етносоціокультурному просторі Галичини» – організований спільно з Державним меморіальним музеєм М. Грушевського у Львові. Свої тези виголосили працівників інституту, зокрема Наталя Булик «Археологія в науковій спадщині Михайла Грушевського», Олег Піх «До історії взаємин Михайла Грушевського та Мирона Кордуби», Оксана Руда «Наукова творчість Олександра Яблоновського

крізь призму критики Михайла Грушевського», Наталія Мисак (працівниця Львівського національного аграрного університету) «Михайло Грушевський та українське студентство», а також працівники музею.

У співпраці з Музеєм «Русалка Дністрова» проведено науковий семінар «“Руська Трійця” і українське національне відродження в Галичині (до 175-річчя “Русалки Дністрової”)».

Вдруге організовано конференцію «Культурно-історичне середовище Львова ХІХ–ХХ століття», у якій взяло участь 18 молодих вчених зі Львова та Києва (Львівського національного університету ім. І. Франка, Української академії друкарства, Львівського державного університету внутрішніх справ, Львівського національного аграрного університету, Державного меморіального музею М. Грушевського у Львові, Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова). Доповіді стосувалися проблем, пов'язаних із суспільно-політичним і культурно-освітнім розвитком Львова ХІХ–ХХ ст. Особливу увагу приділено особливостям соціально-політичного й економічного життя міста, регіональним особливостям етнополітичних процесів, діяльності визначних постатей і наукових інституцій, їхнім контактам з української та польської сторін.

Рада молодих вчених також організувала три екскурсії: у Державний меморіальний музей М. Грушевського у Львові, Музей «Русалка Дністрова» та Археологічний музей інституту.

Новим етапом в історії Ради молодих вчених стало обрання головою Данила Ільницького, м.н.с. відділу української літератури, канд. філол. наук, літературознавця. Заступником голови – м.н.с. відділу новітньої історії, канд. іст. наук Олени Лукачук, а секретарем – м.н.с. відділу новітньої історії, канд. іст. наук Іванни Черчович. 23 жовтня на засіданні вченої ради затверджено «Положення про Раду молодих учених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича» – нормативний документ, що визначає напрям, межі її діяльності й повноваження. 4 листопада 2014 р. новий керівник ініціював загальні збори молодих працівників, з якими було обговорено формат роботи нової ради, питання співпраці з іншими молодими дослідниками установ НАН України. Також проведено анкетування щодо роботи всередині організації, пропозицій для виступів.

Під егідою Ради молодих вчених відбувся круглий стіл «Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.», наукова конференція «Яків Головацький і українське національно-культурне відродження ХІХ століття».

Круглий стіл про Михайла Грушевського й історичне середовище Львова відбувся за сприяння та у приміщенні Державного меморіального музею М. Грушевського у Львові. Марина Чебан, канд. іст. наук, м.н.с. відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин», виступила з доповіддю, присвяченою діяльності історика-бібліографа, історіографа Миколи Андрусика в Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), комунікації з іншими відомими статтями. Доповідь «Постать Данила Романовича у рецепції Михайла Грушевського» представив Ілля Паршин, канд. іст. наук, м.н.с. відділу історії середніх віків, доц. кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету ім. І. Франка.

Упродовж 2015 р. Рада молодих вчених організувала круглий стіл «Історія – філологія: міждисциплінарний погляд на жінку», семінар – представлення результатів дослідження аспіранта Ігоря Медвіда. Також рада була співорганізатором із відділом української літератури семінару, під час якого виголошені доповіді асистентки кафедри україністики Інституту східнослов'янської філології Ягеллонського університету (м. Краків, Польща), д-ра Катажини Глінянович (Katarzyna Glinianowicz) «Імагінарій польських жінок в українській літературі»; «Чорнобриві та чорноземи. Про шляхетське колоніальне жадання України».

Разом із відділом бібліографії Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, відділом української літератури інституту Рада молодих вчених організувала наукову конференцію на пошану Марії Вальо «Життя у трьох вимірах – література, театр, бібліографія».

Наприкінці 2015 р. – на початку 2016 р. у раді відбулися кадрові зміни: заступниками голови обрано м.н.с. відділу української літератури, канд. філол. наук Віктора Мартинюка та м.н.с. відділу новітньої історії Іванну Черчович, а секретарем – Юлію Павлів, аспірантку відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».

Діяльність ради в 2016 р. була зосереджена на проведенні наукових семінарів молодих дослідників інституту та закордонних колег, усього відбулося дев'ять заходів. Також організова-

но разом із відділом української літератури три семінари з серії «Інтелектуальна біографія»: зустрічі з істориком Леонтієм Войтовичем, літературознавцем Миколою Ільницьким, фізиком і письменником Юрієм Яремком.

На першому семінарі виступив докторант інституту історії Жешувського університету (Польща) Петро Олеховський (Piotr Olechowski) із темою «Українсько-польська співпраця в повсякденному житті (на прикладі міжвоєнного Львова)», де головню використано спогади українців і поляків про міжвоєнний Львів. У наступному заході взяла участь аспірантка відділу історії середніх віків Ольга Козачок, яка представила доповідь «Галицько-візантійські відносини у другій половині XII ст.: політичний аспект». Дослідниця аналізувала руські літописні свідчення та дані з візантійських джерел XII ст., відштовхуючись від історіографічних тенденцій бачення розвитку галицько-візантійських відносин.

Частину дисертаційної роботи представила м.н.с. відділу новітньої історії Юлія Шелеп. Дослідниця виголосила реферат «Способи вивчення партійної номенклатури Української РСР 1970–1980-х років: приклад аналізу візуальних джерел».

Наступний науковий семінар Ради молодих вчених був присвячений святковим стравам Надсяння. Цю тематику розкрила м.н.с. відділу української мови Віра Різник у виступі на тему «Святкові страви Надсяння: слово та обряд». Авторка розкрила коротку історію вивчення надсянських говірок, назвала найважливіші лінгвістичні праці, присвячені назвам їжі, зосередила увагу на обрядовості та назвах конкретних страв.

«Займенники у пам'ятках української мови XVI–XVII століть: гонорифічні та шанобливо-ввічливі вирази» – з такою темою виступила на семінарі м.н.с. відділу української мови Оксана Шпить. Доповідачка зосередила увагу на гонорифічних і шанобливо-ввічливих виразах, які побутували в українській мові XVI–XVII ст., проілюструвавши конкретними прикладами з картотеки «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.».

Яна Яковишина, м.н.с. відділу археології, представила на семінарі тези з теми «Мальований орнамент на трипільському посуді як історичне джерело». Також у семінарі Ради молодих вчених взяв участь докторант Віденського університету Якоб Мішке (Jakob Mische), який представив доповідь «Станіслав Дністрянський: український вчений між наукою і націєтворенням». Дослідник розкрив основні життєві віхи С. Дністрянського, який став професором австрійського цивільного права у Львівському університеті, а у своїх наукових розвідках працював над звичаєвим і приватним правом в Австрійській монархії та як посол від Націонал-демократичної партії в австрійському парламенті боровся за права українського населення в Галичині та створення українського університету у Львові.

Доповідь на тему «Образ Русі та русів у середньовічних європейських казках: постановка проблеми» представив І. Паршин.

Ольга Заневич виступила з темою «Граматичні категорії в українській мові крізь призму століть: дієслівна перехідність», яка репрезентувала її монографію «Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об'єкт» (Львів, 2015. 308 с. (Серія «Історія мови»)).

Рада молодих вчених також була сконцентрована на організації наукових семінарів. Загалом їх проведено шість.

Дослідниця відділу археології Марія Войтович виголосила науковий реферат: «Археологічні дослідження Краківського передмістя Львова у 2013 р.: вул. Б. Хмельницького». Розповідь стосувалася експедиції Науково-дослідного центру (НДЦ) «Рятівна археологічна служба» Інституту археології (ІА) НАН України, яка проводила рятівні дослідження на вул. Богдана Хмельницького (від пл. Князя Ярослава Осмомисла).

Молоді науковці з відділу новітньої історії Павло Артимишин та Олег Костюк виступили з актуальною темою «Ідеї “окремішності” Донбасу та “російськості” Криму: від теорії до практики». Павло Артимишин представив результати дослідження ідеї «окремішності» Донбасу, висвітленої на сторінках публіцистики Дмитра та Володимира Корнілових, Олеса Бузини, Павла Губарева та Платона Беседіна протягом 1990–2010-х років, проаналізував основні концепції цих авторів щодо історії Донецького регіону, Кримського півострова та їхнього становища у складі України напередодні 2014 р. О. Костюк зосередив увагу на ставленні російської суспільно-політичної

думки до «кримського питання» в контексті розвитку російсько-українських відносин після розпаду Радянського Союзу.

На наступному семінарі аспірант відділу історії середніх віків Олег Друздев запропонував широку тематику до обговорення – «Історія в медіа-просторі: сьогодення та майбутнє».

Іванна Черчович, співробітниця відділу новітньої історії, заступниця голови Ради молодих вчених, членкиня Української асоціації дослідників жіночої історії, виступила з доповіддю «Життя без дому: практики повсякдення жіночої домашньої служби у Галичині зламу XIX–XX ст.». Дослідниця на основі матеріалів родинного листування тогочасної української інтелігенції, спогадів, щоденників та преси розкрила найбільш видимі аспекти життя жінок-служниць у Галичині.

Оксана Пасіцька, канд. іст. наук, докторантка відділу новітньої історії, запропонувала до обговорення питання «Економічна доктрина митрополита Шептицького: від теорії до практики».

Останню доповідь у 2017 р. виголосила докторантка Вроцлавського університету Магдалена Гібец (Magdalena Gibiec) «Роль української інтелігенції у формуванні національної свідомості на пограниччі (на матеріалі поточних звітів Малопольського окружного інспекторату Прикордонної служби у 1930–35 рр.)».

29 травня 2018 р. відбулися загальні збори Ради молодих вчених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, під час яких обрано нового голову – канд. іст. наук, м.н.с. відділу нової історії П. Артимишина, його заступником – Д. Ільницького (у 2019 р. – І. Паршина), секретарем – Ю. Павлів.

Першим науковим семінаром, який організувала нова команда, став виступ магістрантки кафедри історії Центральної та Східної Європи історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка Анжеліки Савчук із науковим рефератом «Новий тип державного діяча у Центральній Європі: приклад Леха Валенси і Вацлава Гавела». У доповіді розглянуто в теоретичному аспекті характеристику формування діячів демократичного періоду в регіоні Центральної Європи, а також їх вплив на процеси еволюції в Польщі та Чехії. Представлено два типи діячів, подано оцінку їхньої діяльності. Здійснено компаративний аналіз представників влади у вказаних країнах.

Аспірантки Юлія Артимишин (Павлів) (відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин») і Христина Рутар (відділу української літератури) запропонували до обговорення на семінарі тему «Документальний фільм та фотографія як місця пам'яті: історичний та літературний виміри». Доповіді розкрили низку теоретичних концептів: місця пам'яті, простір для документів з архіву в художньому творі; спогади переселенців і документальні фільми, які допомагають формувати колективну пам'ять. Перша частина виступу була присвячена теоретичним рефлексіям історикіні Ю. Артимишин про фільм як історичне джерело, відтак доповідачка говорила і про практичний зріз проблеми. Зокрема, розглянула документальні фільми й передачі, що висвітлювали депортації українців у 1944–1946 рр., операцію «Вісла». Наприкінці підсумувала, що фільм як явище – це сконструйована реальність авторів, а проаналізовані стрічки реалізують бачення депортації спільнотою переселенців. Дослідниця літератури Христина Рутар зосередила увагу на двох історичних романах сучасних українських письменників у фокусі використання фотографії як доказу та свідчення, зокрема «Музею покинутих секретів» Оксани Забужко та «Танго смерті» Юрія Винничука.

Випускник аспірантури, м.н.с. відділу новітньої історії Юрій Павлович на черговому семінарі виступив із темою «Особливості політичного та економічного життя Республіки Білорусь в оцінці української суспільно-політичної думки (1991–2004 рр.)». У доповіді висвітлено українські візії цих процесів, оцінки, які надавали їм різні середовища в Україні, як і українські прогнози щодо майбутнього політичної та економічної системи в Республіці Білорусь.

У 2019 р. Рада молодих вчених налагодила співпрацю із Науковою бібліотекою Львівського національного університету ім. І. Франка, відтак чимало наступних семінарів вони проводили спільно. Першим із них став виступ «Львів у XVI столітті: місто конфліктів та порозумінь», який представила канд. іст. наук, м.н.с. відділу історії середніх віків Ольга Гуль. І. Паршин виголосив доповідь «Русь і її королі XIII–XIV століть».

Також 2019 р. новими партнерами Ради молодих вчених стали Львівський медієвістичний клуб та Інтердисциплінарні студії «Per Aspera». У співпраці з ними рада провела розмову з головним редактором журналу «Локальна історія», м.н.с. відділу історії середніх віків Віталієм Ляскою.

Роман Лехнюк, канд. іст. наук, асистент кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини Національного університету «Львівська політехніка», презентував монографію та виступив на семінарі з темою «На порозі модерного світу: українські консервативні середовища в Галичині в першій чверті XX століття».

Ірина Луцик, аспірантка відділу археології, взяла участь у семінарі, представивши частину своєї дисертації «“[I] прилучився він до предків [своїх]”: Русько-візантійський контекст поховального обряду».

У 2020 р. продовжилася кооперація з Науковою бібліотекою Львівського національного університету ім. І. Франка, яка знову стала майданчиком для проведення семінарів Ради молодих вчених. Першим у 2020 р. був виступ П. Артимішина з доповіддю «“Русский мир”: від літературної метафори до політичного контексту».

Незважаючи на пандемію, у другій половині 2020 р. Рада молодих вчених провела два заходи в дистанційній формі. Зокрема, виступ Юлії Кшановської, аспірантки відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин», «Радянське місто: типове й унікальне (на прикладі Дніпропетровська 1960–1980)». Згодом відбувся виступ студентки 5-го курсу історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка Христини Меренюк «Турнірні змагання в Англії та Франції кінця XI–XIV століття: проблемні аспекти джерелознавчого та термінологічного характеру».

Так попри виклики Рада молодих вчених розпочинає нове десятиліття амбітно та продуктивно – плануються нові заходи, підтримуються старі наукові зв'язки та співпраця, налагоджуються й нові контакти. Попереду – нові висоти, здобутки й цікаві заходи. Адже саме молодь – той рушій, який має ініціювати зміни, динаміку та нові погляди й підходи і в суспільстві загалом, і в науці зокрема. То ж «лупаймо сю скалу» далі, бо ми цього варті. Як і справа, яку робимо.

*Павло АРТИМИШИН
Юлія АРТИМИШИН
Данило ІЛЬНИЦЬКИЙ*

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА (1994–2020)

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича АН України Постановою Президії головної ради ВАК України від 5 травня 1994 р. затверджено перший склад спеціалізованої вченої ради Д 04.09.01 для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата історичних наук за спеціальностями «Історія України» та «Всесвітня історія».

Голова спецради – директор інституту, д-р іст. наук Ярослав Ісаєвич.

Заступник голови – завідувач відділу новітньої історії інституту, д-р іст. наук, проф. Юрій Сливка.

Вчений секретар – завідувач відділу нової історії, канд. іст. наук, с.н.с. Феодосій Стеблій.

Члени: д-р іст. наук, проф. Юрій Гошко, д-р іст. наук, проф. Леонтій Дещинський, д-р іст. наук Леонід Зашкільняк, д-р іст. наук, проф. Василь Інкін, д-р іст. наук, проф. Олександр Карпенко, д-р філос. наук Марія Кашуба, д-р іст. наук, проф. Костянтин Кондратюк, д-р іст. наук, проф. Микола Крикун, д-р іст. наук Лариса Крушельницька, д-р іст. наук, проф. Степан Макарчук, д-р іст. наук Леонід Мацкевий, д-р іст. наук, проф. Степан Павлюк, д-р іст. наук, проф. Микола Пелещин, д-р іст. наук, проф. Василь Плисюк, д-р іст. наук Ігор Свешніков, д-р іст. наук Михайло Швагуляк.

У 1995–1998 рр. склад ради частково змінювався, зокрема було залучено д-ра філол. наук Романа Кирчіва та д-ра іст. наук Михайла Тиводара.

У відповідь на клопотання директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України д-ра іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвича та директора Інституту народознавства НАН України д-ра іст. наук, проф. С. Павлюка ВАК України 26 березня 1998 р. дозволив (це був єдиний випадок в Україні) створити об'єднану спеціалізовану вчену раду Д 35.222.01 із правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора кандидата історичних наук за спеціальностями 07.00.01 – «Історія України», 07.00.02 – «Всесвітня історія», 07.00.05 – «Етнологія». А з вересня 2014 р. – спецраді надано право проводити захисти дисертацій також за спеціальністю 07.00.04 – «Археологія».

Керівний склад спеціалізованої вченої ради (1994–2020)

Голова	Заступник голови	Вчений секретар
1994–2010 – д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич	1994–2006 – д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка 2006–2009 – д-р іст. наук, проф. М. Литвин 2009–2012 – д-р іст. наук, проф. Л. Зашкільняк	1994–2001 – канд. іст. наук, с.н.с. Ф. Стеблій 2001–2007 – д-р іст. наук, проф. І. Патер 2007–2012 – канд. іст. наук О. Середа

2012–2018 – д-р іст. наук, проф. М. Литвин	2012–2014 – д-р іст. наук, проф. І. Патель 2014–2019 – д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр	2012–2014 – д-р іст. наук І. Соляр 2014–2015 – канд. іст. наук, с.н.с. О. Муравський 2015–2019 – канд. іст. наук Л. Хахула
2019–2020 – д-р іст. наук, проф. І. Соляр	2019–2020 – д-р іст. наук В. Гупало	2019–2020 – канд. іст. наук В. Конопка

До роботи ради запрошували фахівців із наукових та освітніх закладів Львова, Івано-Франківська, Києва, Луцька, смт Опішня Полтавської обл., Тернополя, Чернівців, зокрема: д-ра іст. наук Вадима Ададунова, д-ра іст. наук, проф. Лесю Алексієвець, д-ра іст. наук, проф. Володимира Барана, д-ра іст. наук, проф. Леонтія Войтовича, д-ра іст. наук Віктора Войнарівського, д-ра іст. наук, проф. Олега Жерноклеева, д-ра іст. наук, проф. Степана Гелея, д-ра іст. наук, проф. Михайла Глушка, д-ра філол. наук Лідію Григорчук, д-ра філос. наук, проф. Олега Гриніва, д-ра іст. наук Мирона Капраля, д-ра філос. наук, проф. Антоніну Колодій, д-ра іст. наук, проф. В'ячеслава Котигорошка, д-ра іст. наук, проф. Михайла Кучинка, д-ра філол. наук, проф. Богдану Крису, д-ра філос. наук Вікторію Любащенко, д-ра філол. наук Ярославу Мельник, д-ра іст. наук, проф. Олесь Пошивайла, д-ра іст. наук, проф. Святослава Шеломенцева-Терського, д-ра мист., проф. Юрія Ясіновського.

Склад спеціалізованої вченої ради (2019–2020)

Голова – д-р іст. наук, проф. Ігор Соляр.

Заступник голови – д-р іст. наук, с.н.с. Віра Гупало.

Вчений секретар – канд. іст. наук Володимир Конопка.

Члени ради: д-р іст. наук, с.н.с. Володимир Александрович, д-р іст. наук Микола Бандрівський, д-р іст. наук Андрій Боляновський, д-р іст. наук, проф. Ігор Возний, д-р іст. наук Роман Голик, д-р іст. наук, проф. Богдан Гудь, д-р іст. наук, проф. Степан Качараба, д-р іст. наук Оксана Кісь, д-р іст. наук, проф. Володимир Комар, д-р іст. наук, проф. Костянтин Кондратюк, д-р іст. наук, проф. Орест Красівський, д-р іст. наук, проф. Микола Литвин, д-р іст. наук, проф. Віталій Отрощенко, д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Степан Павлюк, д-р іст. наук, проф. Іван Патер, д-р іст. наук Роман Радович, д-р іст. наук, проф. Сергій Сегеда, д-р іст. наук, проф. Олександр Ситник, д-р іст. наук, с.н.с. Ігор Скочиляс, д-р іст. наук, проф. Ярослав Тарас, д-р іст. наук, проф. Оксана Франко, д-р іст. наук, с.н.с. Петро Шкраб'юк.

Дисертації, захищені в 1994–2020 рр.

1994 рік

17 червня

Шкраб'юк Петро Васильович, м.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Михайло Павлик і радикальна партія», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. Ф. Стеблій.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка; канд. іст. наук, доц. О. Сухий.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

Зайцев Олександр Юрійович, асистент кафедри історії України Львівського державного лісотехнічного університету.

Кандидатська дисертація «Парламентська діяльність політичних партій Західної України (1922–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. О. Красівський.

Провідна установа: Інститут національних відносин і політології НАН України.

27 вересня

Боянівська Марта Богданівна, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Українська рукописна книга в XV – першій половині XVII ст.: виробництво і поширення», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Інкін; канд. іст. наук, доц. Ж. Ковба.

Провідна установа: Інститут рукопису Центральної наукової бібліотеки ім. В. Вернадського НАН України.

Войтович Леонтій Вікторович, віцепрезидент, технічний директор Берегівського меблевого комбінату.

Кандидатська дисертація «Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів у XII–XVI ст. Історико-генеалогічне дослідження», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Ковальський; канд. іст. наук, с.н.с. І. Мицько.

Провідна установа: Інститут української археографії НАН України.

22 листопада

Фрис Віра Ярославівна, н.с. відділу рідкісної книги Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України.

Кандидатська дисертація «Кирилична рукописна книга в Україні XVI – першої половини XVII ст.: кодикологія та регіональні особливості», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; д-р іст. наук Н. Яковенко.

Провідна установа: Національний університет «Києво-Могилянська академія».

Якимович Богдан Зіновійович, н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Видавнича діяльність Івана Франка (друга половина 70-х–80-ті роки XIX ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Кравець; канд. іст. наук, доц. Й. Лось.

Провідна установа: Українська академія друкарства.

27 грудня

Турій Олег Юрійович, с.н.с. Інституту історичних досліджень Львівського державного університету ім. І. Франка.

Кандидатська дисертація «Греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Галичини. 1848–1867», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Сарбей; канд. іст. наук О. Полянський.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

Білас Іван Григорович, проректор з наукової роботи Львівського університету внутрішніх справ при Українській академії МВС України.

Докторська дисертація «Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р історії, проф. Т. Гунчак.

Офіційні опоненти: д-р. юр. наук, проф., чл.-кор. Академії правових наук України В. Кульчицький; д-р іст. наук, доц. В. Сергійчук; д-р іст. наук, доц. Ю. Шаповал.

Провідна установа: Інститут українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

1995 рік

14 лютого

Меламед Володимир Миронович, с.н.с. Інституту національних відносин і політології НАН України.

Кандидатська дисертація «Єврейська громада Львова у міжвоєнний період (1918–1939). Етнополітичний і соціальний контекст», «Загальна історія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. В. Гордієнко; науковий консультант: д-р іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.; канд. іст. наук, доц. Ж. Ковба.

Провідна установа: Державний університет «Львівська політехніка».

Берест Роман Ярославович, асистент кафедри археології, античності і середньовіччя Львівського державного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Профспілковий рух в Західній Україні у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко; канд. іст. наук М. Кучерепа.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

11 квітня

Гарчева Людмила Петрівна, старший викладач кафедри філософії та соціальних наук Кримського медичного інституту.

Докторська дисертація «Політична конфронтація та збройна боротьба Росії з Україною (1917 – поч. 1918 рр.)», «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Іваненко; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; д-р іст. наук, проф. Ф. Турченко.

Провідна установа: Донецький державний університет.

19 вересня

Барановська Надія Михайлівна, асистент кафедри історії України, науки і техніки Державного університету «Львівська політехніка».

Кандидатська дисертація «Національно-визвольний рух в Україні за відновлення державної незалежності (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Л. Дещинський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. А. Снігур.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

10 жовтня

Пашук Володимир Степанович, м.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Сезонні робітники Правобережної України в післяреформовий період 1861 р. – поч. ХХ ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Задорожний; канд. іст. наук, доц. О. Кулик.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

Соляр Ігор Ярославович, історик-архівіст відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Проблема консолідації національно-державницьких сил Західної України (1923–1928 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Карпенко; канд. іст. наук, доц. О. Красівський.

Провідна установа: Ужгородський державний університет.

14 листопада

Чорновол Ігор Павлович, історик-архівіст відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Польсько-українська угода 1890–1894 рр.: генеза, перебіг подій, наслідки», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. В. Гордієнко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Л. Зашкільняк; канд. іст. наук, доц. С. Джула.

Провідна установа: Національний університет «Кієво-Могилянська академія».

Танчин Ігор Зіновійович, асистент кафедри українознавства Української академії друкарства ім. Івана Федорова.

Кандидатська дисертація «Діяльність політичних партій України серед сільської молоді в період визвольних змагань 1917–1920 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Я. Малик.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Л. Дещинський; канд. іст. наук, доц. С. Гелей.

Провідна установа: Інститут національних відносин і політології НАН України.

1996 рік

19 березня

Лазарович Микола Васильович, старший викладач кафедри українознавства Тернопільської академії народного господарства.

Кандидатська дисертація «Українське Січове Стрілецтво: формування, ідея, чин», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Б. Лановик.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, с.н.с. М. Литвин.

Провідна установа: Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича.

30 квітня

Райківський Ігор Ярославович, лаборант кафедри нової та новітньої історії Прикарпатського університету імені Василя Стефаника.

Кандидатська дисертація: «Українська соціал-демократична партія (1918–1939 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Карпенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк, канд. іст. наук, доц. В. Голубко.

Провідна установа: Волинський державний університет імені Лесі Українки.

18 червня

Расевич Василь Васильович, асистент кафедри нової та новітньої історії Львівського державного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Українська національно-демократична партія (1899–1918)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Швагуляк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Л. Зашкільняк; канд. іст. наук, доц. О. Рибак.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

2 липня

Мельничук Наталія Юріївна, м.н.с. відділу карпатознавства Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Народна мораль українців Карпат XIX – початку XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук П. Шкраб'юк.

Провідна установа: Дрогобицький державний педагогічний університет.

13 вересня

Пришляк Володимир Васильович, старший викладач кафедри історії України Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Міжрегіональна торгівля в Україні (кінець XVII – 60-ті рр. XVIII ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Задорожний; канд. іст. наук, доц. Р. Шиян.

Провідна установа: Національний університет «Києво-Могилянська академія».

12 листопада

Книш Ярослав Богданович, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Суспільно-політичний, економічний і культурний розвиток Белзького воєводства у першій половині XVII ст.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. філол. наук О. Купчинський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Інкін; канд. іст. наук, доц. Ю. Свідерський.

Провідна установа: Волинський державний університет імені Лесі Українки.

10 грудня

Слободянюк Еліна Петрівна, заступник Виконавчого секретаря Асоціації молодих українських політологів і політиків.

Кандидатська дисертація «Православ'я на Україні у 20-х – середини 30-х років XX ст.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Г. Сургай.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук М. Кашуба; канд. іст. наук, доц. М. Гайковський.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

1997 рік

14 січня

Турчак Олександр Володимирович, аспірант Львівського державного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Сільська громада у лемків (1866–1939)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко; канд. іст. наук, проф. С. Качараба.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

18 березня

Аркуша Олена Георгіївна, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Українське представництво в Галицькому сеймі (1889–1901 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Л. Зашкільняк; канд. іст. наук, доц. О. Рибак.
Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

13 травня

Баран Володимир Кіндратович, завідувач кафедри історії слов'янських народів Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Докторська дисертація «Україна 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Кульчицький; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; д-р іст. наук Ю. Шаповал.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

10 червня

Ленартович Олег Юрійович, асистент кафедри історії України Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Селянство Західної України в національно-визвольній боротьбі 1944–1950 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. І. Кічий.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко; канд. іст. наук О. Луцький.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

1 липня

Терлюк Іван Ярославович, викладач кафедри теорії та історії держави і права Львівського інституту внутрішніх справ.

Кандидатська дисертація «Росіяни західних областей України (1944–1996 рр.)» (опублікована монографія), «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук Р. Чмелик.

Провідна установа: Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Франка.

9 вересня

Білоус Віра Миколаївна, м.н.с. відділу етнографії Інституту народознавства НАН України.
Кандидатська дисертація «Етнографічні дослідження на західноукраїнських землях у третій чверті XIX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук, доц. Р. Сілецький.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

23 грудня

Шабала Ярослав Миколайович, старший викладач кафедри історії України Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Аграрна політика Польщі на Волині у 1921–1939 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Є. Франчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, проф. С. Гелей.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

1998 рік

11 листопада

Санеляк Оксана Адамівна, м.н.с. відділу фольклористики Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Українська етнографія в діяльності Наукового Товариства імені Шевченка (1898–1939 рр.)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. Т. Гонтар.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Дуда Наталія Михайлівна, асистент кафедри культурології Українського державного лісотехнічного університету.

Кандидатська дисертація «Трудові традиції українців Карпат кінця XIX – початку XX століть», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук, доц. Р. Сілецький.

Провідна установа: Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича.

8 грудня

Крамар Юрій Вікторович, асистент кафедри історії світових цивілізацій Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Політика державної асиміляції на Волині (1928–1938 роки)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. О. Карліна.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Л. Зашкільняк; канд. іст. наук, доц. О. Красівський.

Провідна установа: Національний університет «Києво-Могилянська академія».

1999 рік

8 лютого

Голубко Віктор Євстафійович, доцент кафедри історії України, науки і техніки Державного університету «Львівська політехніка».

Докторська дисертація «Військове будівництво в Україні періоду Центральної Ради», «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук В. Верстюк; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; д-р іст. наук, проф. В. Трофимович; д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк.

Провідна установа: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

9 лютого

Панишко Галина Тарасівна, старший викладач кафедри історії України Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Велике землеволодіння на Волині: 20–30-ті роки XX століття», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Колесник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. Г. Стронський.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

9 березня

Данилюк Архип Григорович, заступник директора з наукової роботи Музею народної архітектури та побуту у Львові.

Кандидатська дисертація «Традиційне житлово-господарське будівництво Українського Полісся (становлення та еволюція)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, народний архітектор України І. Могитич.

Провідна установа: Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича.

Корнейко Алла Олександрівна, викладач факультету довузівської підготовки молоді Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Суспільно-політичний розвиток України в 1953–1964 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Баран.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Васюта; канд. іст. наук О. Луцький.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

6 квітня

Бундак Олена Анатоліївна, аспірантка Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Аграрний розвиток Волинської губернії в 1795–1861 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Є. Франчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; канд. іст. наук, проф. С. Гелей.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

4 травня

Заруба Віктор Миколайович, вчитель історії Приватної гімназії № 5, м. Дніпропетровськ. Кандидатська дисертація «Синявський Антін Степанович: життя, наукова та громадська діяльність (1866–1951)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; канд. іст. наук, проф. В. Бадяк.

Провідна установа: Національний університет «Києво-Могилянська академія».

1 червня

Антонюк Наталія Володимирівна, с.н.с. відділу досліджень української періодики Науково-дослідного центру періодики при Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України.

Докторська дисертація «Українське культурне життя в Генеральній Губернії (1939–1944 роки)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Баран; д-р іст. наук, проф. П. Брицький; д-р іст. наук, проф. В. Сергійчук.

Провідна установа: Ужгородський державний університет.

8 червня

Собчук Володимир Степанович, м.н.с. Полісько-Волинського народознавчого центру Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Етнокультурна ідентифікація населення Берестейщини», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук, доц. Р. Сілецький.

Провідна установа: Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича.

22 червня

Литвин Микола Романович, завідувач відділу наукових та інформативних видань Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Українсько-польська війна 1918–1919 рр.» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Кульчицький; д-р іст. наук, проф. М. Панчук; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк.

Провідна установа: Державний університет «Львівська політехніка».

5 липня

Лильо Ігор Миколайович, асистент кафедри візантології Львівського державного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Фінансове господарство міста Львова 1730–1750 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Р. Шуст.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Котляр; канд. іст. наук, доц. В. Пришляк.

Провідна установа: Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича.

Бернадський Богдан Васильович, викладач історії Локачинської середньої школи.

Кандидатська дисертація «Волинь у роки Першої світової війни», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Б. Заброварний.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; канд. іст. наук С. Попик; канд. іст. наук, доц. О. Мазур.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

6 липня

Русначенко Анатолій Миколайович.

Докторська дисертація «Національно-визвольний рух в Україні. Середина 1950-х – початок 1990-х років» (опублікована монографія), «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Баран; д-р іст. наук І. Білас; д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич; д-р іст. наук Л. Крушельницька.

Провідна установа: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України.

2000 рік

4 квітня

Мовна Уляна Василівна, м.н.с. відділу карпатознавства Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Традиційно-побутова культура українців Галичини на сторінках львівської преси 1811–1848 рр.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. М. Паньків.

Провідна установа: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України.

11 квітня

Кріль Михайло Михайлович, доцент кафедри історії слов'янських країн Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Слов'янські народи Австрійської монархії: культурно-освітні та наукові зв'язки з українцями. 1772–1867», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Крикун.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Віднянський; д-р іст. наук, проф. М. Кірсенко; д-р іст. наук С. Троян.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

23 травня

Франко Оксана Омелянівна, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Наукова та суспільно-політична спадщина Федора Кіндратовича Вовка», «Етнологія».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України В. Наулко; д-р іст. наук, с.н.с. Л. Мацкевий; д-р іст. наук Г. Скрипник.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

6 червня

Файник Тетяна Мар'янівна, м.н.с. відділу карпатознавства Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Народні традиції дерев'яного житлового будівництва в Українських Карпатах другої половини XIX – початку XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. архіт. Я. Тарас.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук, доц. А. Данилюк.

Провідна установа: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України.

4 липня

Горін Сергій Миколайович, декан з виховної роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Кандидатська дисертація «Православні монастирі Волині другої половини XV – середини XVII ст.: чисельність, статус, релігійно-культурні функції», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; канд. іст. наук В. Фрис.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

3 жовтня

Борщевич Володимир Трохимович, науковий консультант Рівненської обласної громадської організації «Європейський молодіжний центр».

Кандидатська дисертація «Українська православна церква на Волині у 20–40-х рр. XX ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Баран.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук, проф. М. Кашуба; канд. іст. наук, доц. М. Гайковський.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

Півоварчук Віталій Миколайович, викладач кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету.

Кандидатська дисертація «Соціально-економічні процеси у західних областях України (вересень 1939 – червень 1941 років)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. В. Гайбонюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. С. Васюта; канд. іст. наук О. Луцький.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

14 листопада

Булгакова Людмила Петрівна, головний хранитель фондів Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Етнокультурна характеристика народної вишивки Поділля кінця XIX – 30-х років XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Борисенко; канд. мист., проф. З. Тканко.

Провідна установа: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України.

12 грудня

Орлевич Ірина Василівна, стажист-дослідник відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Діяльність Львівського Ставропігійського інституту (кінець XVIII – 60-ті рр. XIX ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. Ф. Стеблій.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. М. Мудрий.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

2001 рік

16 січня

Комаринська Зоряна Михайлівна, старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Львівського банківського інституту Національного банку України.

Кандидатська дисертація «Етносоціальний розвиток міста Винники з часу Другої світової війни до наших днів (1944–1999)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко; канд. іст. наук, доц. М. Паньків.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

6 березня

Смуток Ігор Іванович, викладач кафедри всесвітньої історії Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Королівські столові маєтки в Галичині наприкінці XVI–XVIII ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Колесник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко; канд. іст. наук, доц. В. Александрович.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Пономаренко Світлана Євгенівна, старший викладач кафедри теорії та методики початкового навчання педагогічного факультету Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Культурно-освітні організації Волині 1921–1939 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; канд. іст. наук І. Соляр.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

13 березня

Онищук Ярослав Іванович, асистент кафедри археології, античності та середньовіччя Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Етнокультурна історія Волино-Подільського пограниччя в I тис. н. е.», «Етнологія».

Наукові керівники: д-р іст. наук, проф. М. Пелецишин; д-р іст. наук, с.н.с. Д. Козак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; канд. іст. наук Б. Прищепа.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Бандрівський Микола Стефанович, завідувач філії Інституту релігієзнавства Львівського музею історії релігії.

Кандидатська дисертація «Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного руху в Галичині (кінець XIX–XX ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич; канд. іст. наук О. Турій.
Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

3 липня

Войтович Леонтій Вікторович, перший заступник голови Миколаївської районної державної адміністрації Львівської області, за сумісництвом – с.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.).
Склад, суспільна і політична роль» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Котляр; д-р іст. наук, проф. М. Крикун;
д-р іст. наук, проф. М. Кучинко.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

16 жовтня

Александрович Володимир Степанович, доцент кафедри давньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка, за сумісництвом – н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Західноукраїнські малярі XVI століття. Шляхи розвитку професійного середовища» (опублікована монографія), «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; д-р іст. наук Н. Яковенко; д-р мист., проф. Л. Міляєва.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

13 листопада

Олешко Петро Степанович, голова правління агрофірми «Україна» Луцького району Волинської області.

Кандидатська дисертація «Еволюція землеволодіння на Волині – друга половина XIX – початок XX століття», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Колесник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Стронський; канд. іст. наук В. Пашук.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

Свідерська Наталія Юріївна, викладач кафедри історії України Національної академії внутрішніх справ України.

Кандидатська дисертація «Українське питання в політиці держав Європи напередодні Другої світової війни (вересень 1938 – вересень 1939 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Колесник; канд. іст. наук, доц. М. Гетьманчук.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

20 листопада

Киричук Олександра Степанівна, завідувач II експозиційного відділу Львівського музею історії релігії.

Кандидатська дисертація «Ставропігійський інститут у громадському житті Галичини (друга половина XIX – початок XX ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

2002 рік

15 січня

Дядюк Мирослава Степанівна, архівіст I категорії відділу публікації та використання документів Центрального державного історичного архіву України у м. Львові.

Кандидатська дисертація «Політизація українського жіночого руху в Галичині: 1921–1939 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук І. Соляр.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

Галицька-Дідух Тамара В'ячеславівна, асистент кафедри всесвітньої історії Прикарпатського університету імені Василя Стефаника.

Кандидатська дисертація «Східна Галичина і Ризька мирна конференція (1920–1921 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Карпенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. О. Сухий.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

29 січня

Ярмоленко Марія Іванівна, викладач кафедри етнології Ізмаїльського державного педагогічного інституту.

Кандидатська дисертація «Розселення та облаштування гагаузів у Бессарабії (XIX – початок XX ст.)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Панчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук І. Терлюк.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

12 лютого

Старченко Наталія Петрівна, провідний археограф Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Кандидатська дисертація «Становище жінки-шляхтянки на Волині другої половини XVI – початку XVII ст.: майновий та правовий аспекти», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук, проф. М. Кашуба; канд. іст. наук, доц. А. Заяць.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

12 березня

Кучик Олександр Сергійович, асистент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Україна в зовнішній політиці Антанти (1917–1920 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Трофимович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Я. Малик; канд. іст. наук, доц. Р. Зінкевич.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

14 травня

Гузій Роман Богданович, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Похоронні звичаї та обряди українців Карпат (XIX–XX ст.)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. М. Паньків.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

11 червня

Кісь Оксана Романівна, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Жінка в українській селянській сім'ї другої половини XIX – початку XX ст.: гендерні аспекти», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Скрипник; канд. іст. наук, доц. О. Маланчук-Рибак.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Гудзяк Борис Олександрович.

Переатестація дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії», «Історія України».

2 липня

Філіпович Мирослава Богданівна, методист гуманітарно-виховного відділу Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Луцька “Просвіта” (1918–1935 роки)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Баран.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; канд. іст. наук І. Соляр.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

10 вересня

Вісина Тетяна Миколаївна, асистент кафедри теорії економіки та менеджменту Луцького державного технічного університету.

Кандидатська дисертація «Український кооперативний рух у Волинському воєводстві в 20–30-х роках XX ст.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. М. Кучерепа.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. Р. Давидюк.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

10 грудня

Собчук Володимир Дмитрович, викладач суспільних дисциплін Кременецького обласного комунального педагогічного коледжу ім. Т. Шевченка.

Кандидатська дисертація «Знать Південної Волині на схилі середніх віків: Історико-генеалогічне та історико-географічне дослідження», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; д-р іст. наук Л. Войтович.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

2003 рік

29 квітня

Каліщук Оксана Миколаївна, старший лаборант кафедри археології та джерелознавства Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Роль галицької інтелігенції у національно-культурному відродженні українців Волині (1914–1918 роки)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Б. Якимович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; канд. іст. наук, доц. М. Лазарович.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

6 травня

Сминтина Олена Валентинівна, завідувач кафедри археології та етнології України історичного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

Докторська дисертація «Давнє населення України в його природному середовищі (епоха ранньопервісної общини)», «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Васюта; д-р іст. наук, проф. М. Гладких; д-р іст. наук, с.н.с. Л. Мацкевий.

Провідна установа: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна.

27 травня

Рачковський Григорій В'ячеславович, асистент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Поселення, садиба і житло галицько-волинського історико-політичного пограниччя», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Гошко; канд. іст. наук, доц. А. Данилюк.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Шеремета Оксана Михайлівна, викладач історії Львівського державного коледжу харчової та переробної промисловості.

Кандидатська дисертація «Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця XIX – початку XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук, проф. З. Матисякевич.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

10 червня

Шевченко Тетяна Миколаївна.

Кандидатська дисертація «Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверті XVI – середини XVII ст.: засади функціонування навчальних закладів та освітні кадри», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук, проф. М. Кашуба; канд. іст. наук, доц. Л. Тимошенко.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

24 червня

Малець Олександр Омелянович, викладач кафедри суспільних дисциплін Ужгородського державного інституту інформатики, економіки і права.

Кандидатська дисертація «Етнополітичні та етнокультурні процеси на Закарпатті 40–80-х рр. XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук, доц. І. Терлюк.

Провідна установа: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України.

1 липня

Ковалюк Роман Теодорович, професор кафедри історії України та економічної теорії Львівської державної академії ветеринарної медицини ім. С. З. Гжицького.

Докторська дисертація «Український студентський рух на західних землях XIX–XX століття» (опублікована монографія), «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України О. Реєнт; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; д-р іст. наук, проф. В. Кондратюк.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

30 вересня

Качараба Степан Петрович, завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Еміграція з Західної України. 1919–1939», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; д-р іст. наук, проф. В. Колесник; д-р іст. наук, проф. Ю. Макар.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

14 жовтня

Бегей Сергій Ігоревич, старший оперуповноважений в особливо важливих справах Управління податкової міліції Державної податкової адміністрації Львівської області, за сумісництвом – викладач Львівського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом.

Кандидатська дисертація «Передача і поділ спадщини в селянських родинах Галичини в ХІХ – 30-их роках ХХ ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук, доц. О. Турчак.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

28 жовтня

Трофим'як Богдан Євстахійович, с.н.с. кафедри нової і новітньої історії історичного факультету Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Докторська дисертація «Гімнастично-спортивні організації у національно-визвольному русі Галичини (друга половина ХІХ ст. – перша половина ХХ ст.)» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Я. Калакура; д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; д-р іст. наук, проф. Б. Савчук; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

11 листопада

Травкіна Ольга Іванівна, головний зберігач фондів Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній».

Кандидатська дисертація «Чернігівський колегіум (ХVІІІ ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Леп'явко.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук, проф. М. Кашуба; канд. іст. наук, доц. В. Пришляк.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Чигур Руслан Юрійович, викладач гуманітарних дисциплін Галицького коледжу Тернопільської міської ради.

Кандидатська дисертація «Соціально-економічні процеси в Західному регіоні України 70–80-х рр. ХХ ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Васюта.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. М. Сеньків.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

23 грудня

Ясіновський Андрій Юрійович, викладач візантійської історії та грецької мови кафедри класичних мов Українського католицького університету.

Кандидатська дисертація «“Синтагмаціон про сім святих тайн” Гавриїла Севера в контексті грецько-українських культурних та релігійно-політичних зв'язків кінця 16 – початку 17 століть», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук, проф. М. Кашуба; канд. іст. наук, доц. Л. Тимошенко.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

2004 рік

20 січня

Поліщук Володимир Васильович, технік I категорії Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Кандидатська дисертація «Офіційні свідки в структурі Луцького замкового уряду до реформ 1564–1566 років (службове підпорядкування і правові послуги)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; канд. іст. наук, доц. В. Атаманенко.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

В'ятрович Володимир Михайлович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Закордонні рейди УПА в контексті реалізації антитоталітарної національно-демократичної революції народів Центрально-Східної Європи», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. А. Русначенко; канд. іст. наук, проф. В. Макарчук.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

10 лютого

Капраль Мирон Миколайович, с.н.с. Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Докторська дисертація «Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (соціально-правові взаємини)» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Швидько; д-р іст. наук Л. Войтович; д-р іст. наук Н. Яковенко; д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

9 березня

Козубська Ольга Богданівна.

Кандидатська дисертація «Сакральна готика середньовічного Львова: історичний контекст», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. В. Александрович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук Л. Войтович; канд. іст. наук, доц. Л. Тимошенко.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Балагутрак Микола Петрович, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Українська етнопсихологія XIX століття», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. М. Паньків.
Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

11 березня

Гетьманчук Микола Петрович, завідувач кафедри політології Національного університету «Львівська політехніка».

Докторська дисертація «Українське питання в радянсько-польських відносинах 1920–1939 рр.», «Всесвітня історія».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Вегеш; д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; д-р іст. наук, проф. В. Трифимович.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

11 травня

Жулканич Неля Михайлівна, асистент кафедри історії України Ужгородського національного університету.

Кандидатська дисертація «Сільське господарство Закарпаття: соціально-економічний аспект (друга половина 40-х – 80-ті роки ХХ століття)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Задорожний.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; канд. іст. наук, доц. М. Сеньків.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

25 травня

Заруба Віктор Миколайович, заступник начальника кафедри теорії та історії держави і права Юридичної академії МВС (м. Дніпропетровськ).

Докторська дисертація «Українське козацьке військо в російсько-турецьких війнах останньої чверті XVII століття» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук В. Горобець; д-р іст. наук, проф. М. Крикун; д-р іст. наук, проф. Ю. Мицик; д-р іст. наук Л. Войтович.

Провідна установа: Донецький національний університет.

1 червня

Лозинський Мар'ян Володимирович, викладач кафедри зарубіжної преси та інформації Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Науково-видавнича та просвітницька діяльність Василянського чину в Галичині (кінець XIX – перша половина ХХ ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук М. Литвин.

Офіційні опоненти: д.і.н, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. Б. Якимович.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

Панфілова Тетяна Олександрівна, начальник методичного відділу Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Кандидатська дисертація «Українська народно-трудова партія: боротьба за державну незалежність і соборність України. 1919–1924 роки», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук О. Павлишин.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

11 травня

Мацєжинський Веслав Лукаш Стефанович, викладач факультету журналістики Інституту журналістики Варшавського університету (Польща).

Докторська дисертація «Реклама в пресі Польського Королівства і Східної Галичини (друга половина XIX – початок XX ст.)», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Романюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; д-р іст. наук, проф. В. Трофимович; д-р іст. наук, проф. І. Крупський.

Провідна установа: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

29 червня

Зазуляк Юрій Петрович, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Шляхта Руського воєводства у XV ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Крикун.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук Н. Яковенко; канд. іст. наук В. Собчук.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Сушик Ірина Вікторівна, асистент кафедри українознавства Луцького державного технічного університету.

Кандидатська дисертація «Соціально-економічні та культурні процеси на Волині (1944–1953 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Колесник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. Р. Давидюк.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

28 вересня

Глушко Михайло Степанович, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Генезис тваринного запрягу в Україні (культурно-історична проблема)» (опублікована монографія), «Етнологія».

Науковий консультант: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України Г. Скрипник; д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; д-р іст. наук, проф. Л. Крушельницька.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

12 жовтня

Медведчук Наталія Анатоліївна, викладач кафедри гуманітарних та загальноосвітніх дисциплін Волинського інституту економіки та менеджменту Асоціації навчальних закладів України.

Кандидатська дисертація «Українсько-польське співробітництво в гуманітарній сфері: кінець 80-х – 90-ті роки XX століття», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Колесник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Трофимович; канд. іст. наук, доц. О. Озимчук.

Провідна установа: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Стоцький Ярослав Васильович.

Переатестація дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ) на тлі релігійності Тернопільщини в 1946–1989 рр.», «Історія України».

26 жовтня

Сухий Олексій Миколайович, доцент кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців ХІХ – початку ХХ ст.», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; д-р іст. наук, проф. Д. Данилюк; д-р іст. наук, проф. В. Трофимович.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

9 листопада

Гладкий Микола Іванович, старший викладач кафедри культурології та українознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Традиційне скотарство населення Українського Середнього Полісся (друга половина ХІХ – перша третина ХХ століття)», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; канд. іст. наук, доц. А. Данилюк.

Провідна установа: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України.

Стасюк Олександра Йосипівна, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Видавничо-пропагандистська діяльність ОУН 1941–1954 років», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Лисенко; канд. іст. наук, проф. М. Кучерепа.

Провідна установа: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

2005 рік

8 лютого

Тиский Михайло Григорович, голова Волинської обласної ради Всеукраїнської профспілки товаровиробників та підприємців.

Кандидатська дисертація «Народний Рух України: Волинська регіональна організація на зламі 80–90-х років», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Баран.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Сергійчук; канд. іст. наук Ю. Зайцев.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

12 квітня

Малярчук Олег Михайлович, старший викладач кафедри філософії та історії Тернопільської академії народного господарства.

Кандидатська дисертація «Аграрна політика партійно-радянської влади (1944–1964 рр., західні землі України)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. П. Когут.

Провідна установа: Львівський національний університет імені Івана Франка.

17 травня

Савченко Сергій Володимирович, викладач соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського державного політехнікуму.

Кандидатська дисертація «Рецепція спадщини Київської Русі кінця ХVІ–ХVІІ століття», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук М. Капраль; канд. іст. наук, доц. В. Пришляк.
Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Портнов Андрій Володимирович, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Науково-освітня діяльність української еміграції в міжвоєнній Польщі (1919–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Литвин; канд. іст. наук І. Гирич.
Провідна установа: Харківський національний університет імені Василя Каразіна.

20 вересня

Мрака Ігор Богданович, асистент кафедри нової та новітньої історії Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Проблема кордонів Польщі у зовнішній політиці Великої Британії у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Швагуляк.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Литвин; канд. іст. наук, доц. Р. Сирота.
Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

13 грудня

Голик Роман Йосипович, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Уявлення про надприродне в українській культурі Х–XVIII ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України Я. Ісаєвич.
Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Б. Крися; канд. іст. наук, проф. Л. Тимошенко.
Провідна установа: Львівський національний університет імені Івана Франка.

Гуцал Петро Зеновійович, начальник редакційного відділу видавництва «Економічна думка» Тернопільської академії народного господарства.

Кандидатська дисертація «Українська еміграція Канади і США та національно-визвольний рух на західноукраїнських землях (1914–1923)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. О. Павлишин.
Провідна установа: Львівський національний університет імені Івана Франка.

27 грудня

Стецик Юрій Орестович, викладач кафедри всесвітньої історії Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Василіанські монастирі Перемишльської єпархії: інституційний розвиток, економічне становище та релігійна діяльність», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Л. Тимошенко.
Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Александрович; канд. іст. наук В. Фрис.
Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

2006 рік

21 березня

Мандрик Ярослав Іванович, доцент кафедри історії та політології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Докторська дисертація «Політика радянської держави у сфері культури в українському селі (кінець 20-х–30-ті роки)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. С. Кульчицький.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Капустян; д-р іст. наук, проф. А. Морозов; д-р іст. наук, проф. В. Плисюк.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

4 квітня

Онишко Леся Володимирівна.

Кандидатська дисертація «Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі (30-і–40-і рр. ХХ ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Ю. Сливка.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. І. Гаврилів.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

11 квітня

Середа Остап Володимирович, н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Переатестація дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Формування національної ідентичності: ранні народовці у підавстрійській Східній Галичині (1860–1873)», «Історія України».

Заярнюк Андрій Васильович, м.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Переатестація дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Формування соціальних і національних ідентичностей українського селянства у габсбурзькій Галичині. (1846–1914)», «Історія України».

16 травня

Головко Олександр Борисович, головний консультант депутатської фракції Апарату Верховної Ради України.

Докторська дисертація «Волинь і Галичина в державнополітичному розвитку Центрально-Східної Європи (IX – перша половина XIII ст.)», «Всесвітня історія».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич; д-р іст. наук Л. Войтович; д-р іст. наук, проф. М. Кучинко; д-р іст. наук, проф. В. Степанков.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

27 червня

Годованська Оксана Миронівна, асистент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Народне городництво і садівництво Опілля в ХХ столітті», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожоляно; канд. іст. наук М. Гладкий.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

26 вересня

Добровичинська Валентина Анатоліївна, викладач кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету.

Кандидатська дисертація «Інтелігенція в культурному житті Західної Волині (1921–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Б. Заброварний.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Литвин; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.
Провідна установа: Львівський національний університет імені Івана Франка.

26 грудня

Нечитайло Віталій Васильович, професор кафедри політології і соціології Кам'янець-Подільського державного університету.

Докторська дисертація «Становлення селянського господарства фермерського типу в Україні: історична ретроспектива і сучасний стан», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Плисюк; д-р іст. наук, проф. В. Ботушанський; д-р іст. наук, проф. М. Стрішенець.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

2007 рік

23 січня

Рибак Оксана Зіновіївна, доцент кафедри історії і теорії мистецтв Львівської національної академії мистецтв.

Докторська дисертація «Ідеологія і суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; д-р іст. наук, проф. М. Романюк; д-р іст. наук, проф. О. Сухий.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

27 лютого

Долинська Мар'яна Львівна, доцент кафедри реставрації та реконструкції архітектурних комплексів Національного університету «Львівська політехніка».

Докторська дисертація «Історична топографія Львова ХІV–ХІХ ст.» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Крикун.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук М. Капраль; д-р іст. наук, проф. С. Леп'явко; д-р географ. наук О. Шаблій.

Провідна установа: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

5 березня

Чуйко Інна Степанівна, викладач кафедри українознавства Тернопільського національного економічного університету.

Кандидатська дисертація «Громадська та парламентська діяльність Євгена Олесницького (1860–1917 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Р. Матейко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. О. Мазур.

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Василик Ірина Богданівна, фахівець І категорії Тернопільського регіонального центру дистанційного навчання Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Костя Левицького (остання чверть ХІХ ст. – 1918 р.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. О. Полянський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Сухий; канд. іст. наук О. Аркуша.

Провідна установа: Інститут історії України НАН України.

7 березня

Петрик Андрій Михайлович, викладач кафедри методики історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Боярство Галицько-Волинської держави (XII–XIV ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Л. Тимошенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. Л. Войтович; канд. іст. наук М. Долинська.

Провідна установа: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

29 травня

Малець Наталія Богданівна, викладач кафедри гуманітарних дисциплін та української мови Закарпатського державного університету.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Яцка Остапчука (1873–1959)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. О. Босак.

Провідна установа: Львівський національний університет імені Івана Франка.

26 червня

Пануга Ярослав Богданович, заступник голови, керівник апарату Миколаївської райдержадміністрації (Львівська область).

Кандидатська дисертація «Західна Україна і голодомор 1932–1933 рр.: морально-політична і матеріальна допомога населенню УСРР», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Я. Дашкевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Крупський; канд. іст. наук М. Дядюк.

2 липня

Горошко Леся Миронівна, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Знакові функції води в обрядах і віруваннях українців Карпат», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. О. Франко; канд. іст. наук М. Гладкий.

18 вересня

Марчук Володимир Станіславович, старший зберігач фондів відділу формування та зберігання Національного архівного фонду і діловодства Державного архіву Рівненської області.

Кандидатська дисертація «Петро Федун в українському національно-визвольному русі (40–50-і рр. XX ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Трофимович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук В. В'ятрович.

9 жовтня

Радович Роман Богданович, м.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Традиційне житлово-господарське будівництво українців північно-західної Галичини і південно-західної Волині другої половини XIX – початку XX ст.: етнічні риси і локальна специфіка», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Борисенко; канд. іст. наук, доц. А. Данилюк.

Міщанин Віктор Данилович, м.н.с. Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Гончарство північної групи малих осередків Опішненського гончарного району (друга половина XIX – XX століття)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. О. Пошивайло.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. М. Глушко; канд. іст. наук М. Гладкий.

23 жовтня

Рудько Сергій Олексійович, викладач кафедри історії Національного університету «Острозька академія».

Кандидатська дисертація «Суспільно-політична діяльність Миколи Василенка», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. В. Яремчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.

Піх Олег Михайлович, м.н.с. відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Науково-бібліографічна діяльність Мирона Кордуби», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. Ф. Стеблій.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. І. Патер; канд. іст. наук, доц. О. Полянський.

25 грудня

Шкраб'юк Петро Васильович, с.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Монаший Чин Отців Василян у суспільно-культурному житті України», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р філос. наук, с.н.с. В. Любащенко; д-р іст. наук, проф. В. Марчук; д-р іст. наук, проф. О. Рубльов.

2008 рік

29 січня

Ададуров Вадим Валентинович, доцент кафедри світової історії нового і новітнього часу Українського католицького університету.

Докторська дисертація «“Наполеоніда” на Сході Європи: уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX ст.», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук Я. Грицак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Дьомін; д-р іст. наук, проф. М. Кріль; д-р іст. наук, доц. С. Потрашков.

26 лютого

Бармак Микола Валентинович, доцент кафедри історії України Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Докторська дисертація «Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. О. Красівський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. М. Стрішенець; д-р іст. наук, с.н.с. В. Шандра.

11 березня

Стороженко Іван Сергійович, н. с. науково-дослідної лабораторії історії Придніпровського регіону кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства історичного факультету Дніпропетровського національного університету.

Докторська дисертація «Богдан Хмельницький і Запорізька Січ кінця XVI – середини XVII століть (генезис, еволюція та реформування організаційної структури Січі)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України В. Смолій.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Степанков; д-р іст. наук, проф. С. Леп'явко; д-р іст. наук, проф. Л. Зашкільняк.

25 березня

Гудь Богдан Васильович, директор Інституту європейської інтеграції Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Українсько-польські конфлікти XIX – першої половини XX століття: етносоціальний аспект», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Віднянський; д-р іст. наук, проф. В. Колесник; д-р іст. наук, с.н.с. І. Патер.

8 квітня

Курилишин Костянтин Михайлович, завідувач наукового відділу україніки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України.

Кандидатська дисертація «Україномовна легальна періодика часів нацистської окупації (1939–1944)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Крупський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. О. Марущенко.

Грицишин Наталія Степанівна, директор Львівського державного училища культури і мистецтв.

Кандидатська дисертація «Опіка сиріт в народному побуті Галичини. На матеріалах XX століття», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; канд. іст. наук, доц. І. Терлюк.

17 червня

Жилюк Вікторія Миколаївна, викладач англійської мови кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Кандидатська дисертація «Діяльність ОУН та УПА на Житомирщині у 1941–1955 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Сергійчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, проф. М. Кучерепа.

Сірук Наталія Михайлівна, профконсультант відділу молодіжної політики та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Кандидатська дисертація «Політичний контроль тоталітарної держави за культурно-науковою сферою України (друга половина 40-х – початок 50-х років XX ст.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Баран.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Гетьманчук; канд. іст. наук О. Стасюк.

23 вересня

Смоляк Павло Олегович, старший викладач кафедри суспільних дисциплін Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка.

Кандидатська дисертація «Зимова обрядовість Західного Поділля: давні традиції і сучасний стан», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; канд. іст. наук, доц. О. Поріцька.

Шенцицька Любов Богданівна, старший викладач кафедри історії України, політології та права Національного лісотехнічного університету України.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Степана Барана (1879–1953)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Кондратюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Гетьманчук; канд. іст. наук І. Соляр.

21 жовтня

Галуха Василь Левкович, викладач кафедри економіки і менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету.

Кандидатська дисертація «Комасація у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. М. Кучерепа.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макаруч; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.

2009 рік

17 лютого

Шапранський Сергій Анатолійович, директор позашкільного закладу «Краєзнавчий центр» м. Нетішина Хмельницької області.

Кандидатська дисертація «Суспільно-політична діяльність Гуго Коллонтая (1750–1812)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. В. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Капраль; канд. іст. наук, с.н.с. Ф. Стеблій.

Муравський Олег Іванович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Суспільно-політичні процеси в західних областях УРСР (1985–1991): міжнародний та міжконфесійні аспекти», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. С. Кобута.

7 квітня

Ятищук Оксана Василівна, асистент кафедри стародавньої і середньовічної історії Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Кандидатська дисертація «Побут та звичаї українського народу в творчості Г. Ф. Квітки-Основ'яненка», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Алексівець.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк; канд. філол. наук, доц. З. Бичко.

Луговий Богдан Васильович, вчитель історії Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут».

Кандидатська дисертація «Військові поселення на Правобережній Україні (1836–1866)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. М. Бармак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Б. Гудь; канд. іст. наук, доц. О. Мазур.

10 листопада

Фелонюк Андрій Васильович, провідний археограф Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Кандидатська дисертація «Передмістя Львова другої половини XVII–XVIII ст.: адміністративно-правовий статус та соціотопографія», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. М. Капраль.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. М. Долинська; д-р іст. наук, доц. В. Александрович.

Подолька Тамара Анатоліївна, м.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Народознавча діяльність Зенона Кузелі», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. О. Франко; канд. іст. наук О. Шеремета.

15 грудня

Посівнич Микола Романович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Военно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. О. Марущенко.

Сілецький Юрій Романович.

Кандидатська дисертація «Етнічні гетеростереотипи в традиційному світогляді українців», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук М. Гладкий.

2010 рік

26 січня

Бежук Ольга Миколаївна, асистент кафедри історії України та економічної теорії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Ольги Левицької-Басараб», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук О. Стасюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. О. Полянський.

Івашук Володимир Михайлович, старший інспектор відділу міжнародних зв'язків Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Кандидатська дисертація «Наддніпрянська політична еміграція у громадсько-політичних процесах Західної України в 1920–1939 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Б. Буяк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; канд. іст. наук, доц. І. Соляр.

16 березня

Хаялі Рустем Ізеттович, доцент кафедри теорії і історії держави та права Економіко-правового факультету Одеської національної юридичної академії (м. Сімферополь).

Докторська дисертація «Етносоціокультурна еволюція кримськотатарського народу в ХХ ст.», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Д. Урсу.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович; д-р іст. наук, проф. О. Майборода; д-р іст. наук, проф. А. Непомнящий.

11 травня

Кобрин Наталія Володимирівна, викладач Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. М. В. Лисенка.

Кандидатська дисертація «Музична культура в національному русі галицьких українців (1891–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. Б. Якимович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Зуляк; канд. іст. наук Р. Голик.

Андрійв Емілія Пилипівна, вчитель історії та культури краю, охорони життя і здоров'я, валеології загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 3 м. Калуша.

Кандидатська дисертація «Мобілізація трудового населення Галичини нацистською Німеччиною (1941–1944)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук К. Курилишин.

25 травня

Левкович Надія Миколаївна.

Кандидатська дисертація «Народна демонологія Бойківщини», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Р. Сілецький.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

Овчаренко Людмила Миколаївна, директор Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату І–ІІІ ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному».

Кандидатська дисертація «Макарово-ярівський осередок народного гончарства в Україні (друга половина ХІХ – перша половина ХХ століття)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. О. Пошивайло.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. мист., с.н.с. А. Колупаєва.

1 червня

Кланчук Володимир Михайлович, доцент кафедри екології та рекреації Інституту туризму Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Докторська дисертація «Соціально-демографічні процеси та господарство Гуцульщини у другій половині ХІХ – першій третині ХХ ст.», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; д-р іст. наук, проф. В. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. І. Патер.

15 червня

Гавліч Ірина Богданівна, викладач кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету.

Кандидатська дисертація «Українська кредитна кооперація у Східній Галичині (остання третина ХІХ ст. – 1914 р.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. М. Лазарович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. М. Мудрий.

Ільницький Василь Іванович, викладач кафедри нової та новітньої історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Дрогобицька округа ОУН: структура та діяльність (1945–1952)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. В. Футала.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. О. Марущенко.

29 червня

Білий Дмитро Дмитрович, доцент кафедри українознавства Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Є. О. Дідоренка.

Докторська дисертація «Українці Кубані в 1792–1921 роках: Еволюція соціальних ідентичностей» (опублікована монографія), «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Патер; д-р іст. наук, доц. М. Бармак; д-р іст. наук, доц. В. Задунайський.

21 вересня

Рахно Костянтин Юрійович, с.н.с. Національного музею-заповідника українського гончарства в с. Опішному.

Кандидатська дисертація «Гончарство у традиційній культурі слов'янських народів: міфологія й обрядовість», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. О. Пошивайло.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук Р. Голик.

26 жовтня

Швед Ольга Петрівна, асистент кафедри психології, педагогіки і права Національного університету «Львівська політехніка».

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Степана Витвицького», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. О. Полянський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Гетьманчук; канд. іст. наук, доц. І. Соляр.

Боднар Ольга Миколаївна, викладач суспільних наук Львівського державного училища культури та мистецтв.

Кандидатська дисертація «Парламентська діяльність Української соціалістично-радикальної партії (1928–1935)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.

7 грудня

Клебан Леся Осипівна, зберігач фондів археологічного музею історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Наукова та громадська діяльність Михайла Возняка (1881–1954)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Романюк; канд. іст. наук, доц. В. Комар.

2011 рік

22 лютого

Скочиляс Ігор Ярославович, с.н.с. Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Докторська дисертація «Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII століть: організаційна структура та правовий статус» (опублікована монографія), «Історія України».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович; д-р іст. наук, доц. Ю. Волошин; д-р іст. наук, проф. Н. Яковенко.

15 березня

Банях Василь Михайлович, с.н.с. Львівського музею історії релігії.

Кандидатська дисертація «Російська суспільно-політична думка 1990-х років: ідеї й напрями», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Т. Полещук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Трофимович; канд. іст. наук, доц. Р. Сіромський.

29 березня

Зубашевський Назарій Петрович.

Кандидатська дисертація «Ранньодержавні інститути на Русі та у Скандинавії: порівняльний аналіз», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук О. Головка; канд. іст. наук, доц. О. Щодра.

Булачек Володимир Романович, начальник кафедри тактико-спеціальної та бойової підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ МВС України.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Ю. Романчука (1842–1932)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук П. Шкраб'юк; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.

12 квітня

Чорній Петро Ігорович.

Кандидатська дисертація «Етнічні групи Галичини міжвоєнного періоду (1919–1939 рр.): демографічні та етнокультурні процеси», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

Бориняк Олег Костянтинівич, н.с. Центру досліджень Центрально-Східної Європи кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Кандидатська дисертація «Польсько-білоруські відносини (1991–2004 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. П. Федорчак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Литвин; канд. іст. наук, доц. В. Футала.

13 вересня

Ханас Ірина Зеновіївна, асистент факультету довузівської підготовки та післядипломної освіти Національного лісотехнічного університету України.

Кандидатська дисертація «Українські традиції при номінації особи на території Опілля», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук., проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук О. Шеремета.

Півень Андрій Васильович, начальник відділу прикордонної служби «Тиса» прикордонного загону західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Володимира Загайкевича (1876–1949)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Патер; канд. іст. наук, доц. І. Лучаківська.

27 вересня

Тарас Ярослав Миколайович, завідувач відділу етнології сучасності Інституту народознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Церковна дерев'яна архітектура українців Карпат у системі традиційно-побутової культури», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; д-р іст. наук, проф. К. Кожолянко.

18 жовтня

Пасіцька Оксана Ігорівна, аспірантка Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Українське робітництво Львова у 20–30-х рр. ХХ ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. В. Комар.

Кісь Назар Данилович, м.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Греко-католицька церква в суспільно-політичних дискусіях у Галичині на початку ХХ століття», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук В. Расевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Жерноклеєв; канд. іст. наук О. Турій.

19 грудня

Борщевич Володимир Трохимович, доцент кафедри гуманітарно-соціальних дисциплін Рівненського інституту Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Докторська дисертація «Православне духовенство Волині у ХХ ст.», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. В. Баран.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Жилюк; д-р іст. наук, проф. Н. Стоколос; д-р іст. наук, с.н.с. П. Шкраб'юк.

27 грудня

Комар Володимир Леонович, завідувач кафедри історії слов'ян Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Докторська дисертація «Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Гелей; д-р іст. наук, проф. С. Качараба; д-р іст. наук, проф. В. Яровий.

2012 рік

10 січня

Колб Наталія Михайлівна, м.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. О. Аркуша.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук І. Скочиляс; канд. іст. наук, доц. Л. Гентош.

Потіха Оксана Богданівна, старший лаборант кафедри економічної кібернетики Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя.

Кандидатська дисертація «УНДО в суспільно-політичному житті Західної України першої половини 1930-х рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. В. Виздрик.

14 лютого

Гілевич Ігор Ярославович, аспірант кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Польові етнографічні дослідження Полісся України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

Мельник Віктор Анатолійович, науковий консультант-реставратор Львівської духовної семінарії Святого Духа УГКЦ.

Кандидатська дисертація «Писемні, археологічні та іконографічні матеріали до вивчення втраченого монументального малярства Галицько-Волинського князівства», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук В. Александрович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Крикун; канд. іст. наук С. Ковальчук.

13 березня

Пахолок Інна Ростиславівна.

Кандидатська дисертація «Зелені свята в українців: традиційні звичаї та обряди», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; канд. іст. наук, с.н.с. Р. Гузій.

Пахолок Світлана Богданівна, викладач історії відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут».

Кандидатська дисертація «Народний етикет українців західних областей (на матеріалах сімейної обрядовості)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макачук; канд. іст. наук, доц. Н. Дуда.

27 березня

Стецюк Наталія Миколаївна, викладач кафедри міжнародних відносин Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Кандидатська дисертація «Національно-культурна діяльність українців у Польщі (1947–1989 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Кугутяк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Патер; канд. іст. наук, доц. В. Гулай.

10 квітня

Щербань Олена Василівна, с.н.с. Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.

Кандидатська дисертація «Гончарні школи Опішні: збереження й розвиток професійних знань і традицій (1894–2000)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук Я. Тарас.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Франко; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

Тарнавський Роман Богданович, асистент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Толока та супряга в громадському побуті селян Південно-Західного історико-етнографічного регіону України: культурно-генетична проблема», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Борисенко; канд. іст. наук, доц. І. Терлюк.

24 квітня

Сілецький Роман Броніславович, завідувач кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Традиційна будівельна обрядовість українців», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; д-р мист. Г. Стельмащук; д-р іст. наук П. Федака.

12 червня

Чебан Марина Михайлівна, інженер II категорії відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. і. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Наукова та громадсько-культурна діяльність Миколи Андрусяка (1902–1985)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Александрович; канд. іст. наук А. Фелонюк.

Мелінишин Тетяна Василівна.

Кандидатська дисертація «Українське питання в національній політиці Ю. Пілсудського», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Красівський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Патер; д-р іст. наук В. Комар.

26 червня

Марков Ігор Георгійович, завідувач сектору етносоціальних досліджень, н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Українська трудова міграція кінця XX – початку XXI століть: динаміка етносоціального процесу», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Макарчук; канд. іст. наук, доц. Н. Дуда; канд. іст. наук О. Кожолянко.

2013 рік

2 квітня

Гриценко Галина Зеновіївна, аспірантка кафедри всесвітньої історії Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Білорусько-українські культурні зв'язки другої половини XIX – початку XX століть», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Кріль.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Комар; канд. іст. наук, с.н.с. Б. Янишин.

Сидорик Надія Михайлівна, вчитель історії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7, м. Івано-Франківськ.

Кандидатська дисертація «Німецька національна меншина в суспільно-політичному житті Польщі (1919–1939 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Комар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук, проф. М. Кучерепа.

21 червня

Хахула Любомир Ігорович, м.н.с. відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Історичні стереотипи про Україну та українців у сучасній Польщі (1991–2005)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Б. Гудь; канд. іст. наук, доц. О. Каліщук.

Підлісний Андрій Романович, інженер навчальної лабораторії кафедри морально-психологічного забезпечення військ Академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного.

Кандидатська дисертація «Державна інформаційна політика США у військовій кампанії в Іраку (1991–2011 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Л. Кривизюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Б. Гудь; канд. іст. наук, доц. Л. Стрильчук.

25 червня

Кузьмінська Божена Петрівна, асистент кафедри психолого-педагогічних та гуманітарних дисциплін Закарпатського державного університету.

Кандидатська дисертація «Демонологія українців Опілля», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. Р. Сілецький.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

Стефанів Василь Володимирович, старший викладач кафедри нової і новітньої історії України ВНЗ «Український католицький університет».

Кандидатська дисертація «Взаємини Греко-католицької церкви та українського організованого націоналізму в Галичині (1920–1930-ті рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. І. Гаврилів.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук П. Шкраб'юк; канд. іст. наук, доц. О. Єгрешій.

2 липня

Підкова Ігор Зеновійович, старший викладач кафедри давньої історії України та архівознавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Становлення і діяльність Народної Ради (серпень 1989 – грудень 1991 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Я. Грицак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ф. Турченко; канд. іст. наук О. Муравський.

Коцан Василь Васильович, завідувач відділу експозиції Закарпатського музею народної архітектури та побуту (м. Ужгород).

Кандидатська дисертація «Традиційний народний одяг як прояв ідентичності етнографічних груп українців Закарпаття (XIX – першої половини XX ст.)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук, доц. Н. Дуда.

27 серпня

Михайловський Віталій Миколайович, доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка.

Докторська дисертація «Подільська шляхта в другій половині XIV – 70-х роках XVI століть», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук М. Капраль; д-р іст. наук, проф. П. Кулаковський; д-р іст. наук І. Скочилас.

10 вересня

Нікітенко Костянтин Вікторович, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Львівського інституту менеджменту.

Докторська дисертація «Функціонування кредитно-банківської системи УРСР (1921–1939)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. С. Кульчицький.

24 вересня

Каліщук Оксана Миколаївна, доцент кафедри археології, давньої та середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Докторська дисертація «Українсько-польське протистояння на Волині та в Галичині у роки Другої світової війни: науковий і суспільний дискурси», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. Ю. Макар; д-р іст. наук, проф. Г. Стародубець.

Войтюк Ольга Михайлівна, викладач історії Львівського поліграфічного коледжу Української академії друкарства.

Кандидатська дисертація «Суспільно-культурна діяльність монахів Студитського уставу Греко-католицької церкви (1898–1947)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Пилипів; канд. іст. наук, проф. О. Полянський.

3 жовтня

Барвінська Поліна Іванівна, доцент кафедри нової та новітньої історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Докторська дисертація «Образ Східної Європи у німецькомовному академічному середовищі у кінці XIX – початку XXI століть», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Я. Грицак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; д-р іст. наук, проф. А. Кудряченко; д-р іст. наук, проф. С. Стельмах.

8 жовтня

Надопта Андріана Василівна, м.н.с. музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Українські етнографічні збірки музеїв Галичини кін. XIX – 30-х рр. XX ст.: в контексті народознавчих досліджень», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. Р. Чмелик.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Франко; канд. іст. наук, доц. О. Шеремета.

22 жовтня

Боляновський Андрій Валентинович, с.н.с. відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Іноземні військові формування у збройних силах Німеччини (1939–1945 рр.)» (опублікована монографія), «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Швагуляк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Гетьманчук; д-р іст. наук, доц. О. Романько; д-р іст. наук, доц. А. Харук; д-р іст. наук, проф. В. Комар.

Пусько Іван Антонович, пенсіонер.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політичне та національно-культурне життя Берестейщини в міжвоєнній Польщі (1919–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; канд. іст. наук, доц. І. Райківський.

12 листопада

Дем'янюк Олександр Йосипович, професор кафедри соціально-гуманітарних наук та суспільних відносин Луцького інституту розвитку людини ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”».

Докторська дисертація «Волинь у військово-політичних процесах Української революції 1917–1921 рр.».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Л. Дещинський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Рубльов; д-р іст. наук, проф. О. Добржанський; д-р іст. наук, доц. А. Харук.

Горбачевський Тарас Станіславович, аспірант відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Національно-релігійне та культурно-мистецьке життя поляків у Львові в міжвоєнний період (1921–1939 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук, доц. В. Виздрик.

26 листопада

Ярмоленко Марія Іванівна, декан Ізмаїльського факультету Одеської національної морської академії.

Докторська дисертація «Етнокультурні процеси в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.: регіональні особливості)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Красівський; д-р іст. наук, проф. В. Марчук; д-р іст. наук, проф. М. Панчук.

Шульгата Наталія Петрівна, вчитель історії середньої загальноосвітньої школи № 20, м. Львів.

Кандидатська дисертація «Андрій Жук у суспільно-політичних процесах Галичини і Наддніпрянщини першої третини ХХ ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Сухий; канд. іст. наук, доц. Л. Драгомирецька.

10 грудня

Камінська Оксана Зіновіївна, аспірантка кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Сидора Голубовича (1873–1938)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Сухий.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Зуляк; канд. іст. наук К. Курилишин.

Синенький Володимир Михайлович, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ.

Кандидатська дисертація «Військова та наукова діяльність Івана Карпинця (1898–1954)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; канд. іст. наук, доц. Г. Савченко.

Бойко Ігор Олександрович.

Переатестація дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Природні умови та система матеріального життєзабезпечення бойків (верховинців) в кінці XVIII – першій половині XX ст.», «Етнологія».

2014 рік

28 січня

Шендрікова Сніжана Павлівна, доцент кафедри історії України Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського.

Докторська дисертація «Театральне життя як чинник соціально-культурних процесів у Криму XIX – початок XX ст.», «Історія України» та «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. В. Ганкевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. О. Бровар; д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України В. Наулко; д-р іст. наук, проф. Ф. Турченко.

Голдак Тетяна Володимирівна, викладач кафедри державно-правових дисциплін Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права».

Кандидатська дисертація «Театрально-музичне життя українців Перемишля другої половини XIX – початку XX ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Рубльов; канд. іст. наук, доц. О. Павлишин.

11 березня

Цебенко Андрій Михайлович, викладач історії ВНЗ «Львівський кооперативний коледж економіки і права».

Кандидатська дисертація «Православна Церква в Чеських землях і Словаччині в 1945 р. – на початку XXI ст.: організаційний розвиток і діяльність», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Кріль.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Кірсенко; канд. іст. наук, доц. О. Цуп.

25 березня

Горін Сергій Миколайович, старший викладач кафедри історії Національного університету «Кієво-Могилянська академія».

Докторська дисертація «Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст.: функціонування і місце у волинському соціумі», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, с.н.с. В. Александрович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. П. Кулаковський; д-р іст. наук, проф. С. Леп'явко; д-р іст. наук, проф. І. Лиман.

29 квітня

Паршин Ілля Леонтійович, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Вектори політики володарів Галицько-Волинської Русі (за матеріалами наративних латиномовних джерел XIII–XV століть)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук І. Скочиляс; канд. іст. наук Р. Миська.

Папа Іванна Юрївна.

Кандидатська дисертація «Походження князівських родів у Великому князівстві Литовському», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. О. Головки; канд. іст. наук, доц. В. Собчук.

13 травня

Зайцев Олександр Юрійович, доцент кафедри нової і новітньої історії України ВНЗ «Український католицький університет».

Докторська дисертація «Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): генеза, еволюція, порівняльний аналіз», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Я. Грицак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; д-р іст. наук, проф. С. Кульчицький; д-р іст. наук, доц. І. Патриляк.

17 червня

Нестайко Маркіян Омелянович, м.н.с. Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.

Кандидатська дисертація «Політико-ідеологічний контроль влади за мистецтвознавцями Львова (друга половина 1960-х – перша половина 1980-х років)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. В. Качмар.

Балябас Володимир Дмитрович, заступник начальника курсу з виховної та соціально-психологічної роботи Інституту пожежної та техногенної безпеки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Кандидатська дисертація «Пожежно-рятувальна служба в Україні: становлення та розвиток», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Голубко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Я. Малик; канд. іст. наук, доц. А. Томіленко.

1 липня

Чура Василь Іванович, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Львівської державної фінансової академії.

Докторська дисертація «Розпад радянського ладу в західних областях УРСР на зламі 80–90-х років XX сторіччя», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. В. Голубко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; д-р іст. наук, проф. С. Кульчицький; д-р іст. наук, проф. Р. Офіцинський.

2 вересня

Кичак Оксана Юрїївна, аспірантка кафедри історії Стародавнього світу і Середніх віків Ужгородського національного університету.

Кандидатська дисертація «Сім'я та сімейний побут заробітчачан Закарпаття на початку ХХІ століття», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Тиводар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук, доц. О. Малець.

Московчук Марія Олегівна, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ.

Кандидатська дисертація «Товариство “Взаїмна поміч українського вчительства” у суспільно-культурному житті Галичини (1905–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Б. Андрусишин; канд. іст. наук, доц. О. Павлишин.

30 вересня

Хайруддінова Ельмаз Мухіддінівна.

Кандидатська дисертація «Мусульманські релігійні інститути у Криму (початок 1920-х – кінець 1930-х рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Ганкевич.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Срібняк; канд. іст. наук, доц. Ф. Туранли.

Пуківський Юрій Володимирович.

Кандидатська дисертація «Весняна календарно-побутова обрядовість українців історико-етнографічної Волині: загальноетнічні риси і локальна специфіка», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук, доц. А. Дмитренко.

14 жовтня

Райківський Ігор Ярославович, завідувач кафедри історії України Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Докторська дисертація «Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Кугутяк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України О. Реєнт; д-р іст. наук, проф. О. Сухий; д-р іст. наук, с.н.с. П. Шкраб'юк.

28 жовтня

Дзюбан Роман Володимирович, м.н.с. науково-дослідного відділу історичних колекцій Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника НАН України.

Кандидатська дисертація «Переміщення і втрати культурних цінностей установ м. Львова в роки Другої світової війни», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України М. Романюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. В. Чура.

11 листопада

Черчович Іванна Іванівна, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Жінки в громадському і приватному житті українців Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ століття», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. О. Аркуша.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Маланчук-Рибак; канд. іст. наук О. Седляр.

25 листопада

Титаренко Дмитро Миколайович, доцент кафедри філософії та політології Донецького юридичного інституту.

Докторська дисертація «Культурне життя в Україні під час нацистської окупації (зона військової адміністрації)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. О. Лисенко; д-р іст. наук, проф. О. Перехрест.

9 грудня

Красько Наталя Сергіївна, асистент кафедри історії та правознавства Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького.

Кандидатська дисертація «Поховально-поминальна обрядовість болгар України: територіальні та субетнічні варіанти», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. О. Прігарін.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Р. Сілецький; канд. іст. наук В. Сушко.

2015 рік

27 січня

Корсак Роман Володимирович, доцент кафедри туристичної інфраструктури і сервісу Закарпатського державного університету.

Докторська дисертація «Українсько-чеські відносини в трансформаційних процесах Центрально-Східної Європи: торговельно-економічний контекст співпраці (2000–2012 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Б. Гудь; д-р іст. наук, проф. А. Кудряченко; д-р іст. наук, проф. С. Троян.

3 березня

Конопка Володимир Михайлович, м.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Хліборобські мотиви в календарній обрядовості українців Південно-Західного історико-етнографічного регіону України», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; канд. іст. наук, доц. Н. Дуда.

Мосорко Мар'яна Іванівна.

Кандидатська дисертація «Повсякденне життя польського населення Галичини в 1939–1944 роках», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Комар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук, доц. Ю. Крамар.

24 березня

Саган Галина Василівна, заступник директора з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Докторська дисертація «Суспільно-культурні зв'язки Югославії та України (1918–1991)», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. В. Даниленко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Віднянський; д-р іст. наук, проф. С. Качараба; д-р іст. наук, проф. В. Яровий; д-р іст. наук, проф. В. Комар.

28 квітня

Старченко Наталія Петрівна, н.с. відділу теорії та методики археографії та джерелознавчих наук Інституту української археографії і джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Докторська дисертація «Конфлікт у шляхетському середовищі Волині (друга половина XVI – початок XVII ст.)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. П. Кулаковський; д-р іст. наук, доц. В. Михайловський; д-р іст. наук, с.н.с. І. Скочиляс.

12 травня

Яременко Максим Васильович, доцент кафедри історії факультету гуманітарних наук Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Докторська дисертація «Студенти Києво-Могилянської академії XVIII ст.: характеристика складу та стимули до навчання», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Н. Яковенко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. Волошин; д-р іст. наук, доц. В. Михайловський; д-р іст. наук, с.н.с. І. Скочиляс; д-р іст. наук, с.н.с. В. Александрович.

Біляковський Петро Володимирович, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Традиційна метеорологія українців Карпат», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Глушко; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

26 травня

Волощук Мирослав Михайлович, доцент кафедри всесвітньої історії Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Докторська дисертація «“Русь” в Угорському королівстві (XI–XIV ст.)» (опублікована монографія), «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Б. Боднарюк; д-р іст. наук, проф. О. Бубенок; д-р іст. наук, с.н.с. О. Головка.

Серебрякова Олена Георгіївна, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Шлюбна мантика в календарній обрядовості українців: типологія і семантика», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Я. Тарас.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Р. Сілецький; канд. іст. наук, доц. Н. Петрова.

2 червня

Войнаровський Віктор Миколайович, с.н.с. відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Промисли та допоміжні ремесла в соціально-економічному розвитку населення півдня Східної Європи I–XIII ст.», «Археологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Возний; д-р іст. наук, доц. Л. Михайлина; д-р іст. наук, проф. Р. Терпиловський.

Зюбровський Андрій Вікторович, м.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Народні традиції випікання хліба українців Південно-Західного історико-етнографічного регіону наприкінці XIX – на початку XXI ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Франко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Гримич; канд. іст. наук, доц. А. Дмитренко; д-р іст. наук, проф. О. Красівський.

23 червня

Бандрівський Микола Стефанович, с.н.с. відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза», «Археологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Л. Крушельницька.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Р. Литвиненко; д-р іст. наук, проф. В. Отрощенко; д-р іст. наук, проф. В. Ромашко.

Гончаренко Дмитро Володимирович, заступник начальника факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства і навчально-методичної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Юліана Павликовського», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. Л. Шептицька.

2 липня

Гупало Віра Деонізівна, с.н.с. відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII століттях (соціо-історична реконструкція)», «Археологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Моця; д-р іст. наук, проф. М. Кучинко; д-р іст. наук, проф. М. Парчевський (Польща).

Котов Сергій Миколайович, начальник кафедри фізичної підготовки Львівського університету внутрішніх справ.

Кандидатська дисертація «Український сокільський рух у 1923–1939 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; канд. іст. наук, доц. В. Виздрик.

27 серпня

Лук'яненко Світлана Василівна, викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Кандидатська дисертація «Український комбатантський рух у Канаді (50–80-ті рр. XX ст.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук В. Банах.

Шолота Христина Василівна, асистент кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Український жіночий рух у Канаді (50–80-ті рр. XX ст.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Комар; канд. іст. наук, с.н.с. Д. Лакішик.

8 вересня

Замостяник Ірина Володимирівна, м.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Побутова культура львівського міщанства кінця XVI – початку XVII ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Р. Сілецький; канд. іст. наук Н. Войтович.

Филипчук Галина Василівна, аспірантка відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Культові пам'ятки VIII–XII ст. в духовній культурі населення українського Прикарпаття», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; канд. іст. наук, доц. Я. Онищук.

29 вересня

Забілий Руслан Володимирович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Особливості збройної боротьби Української повстанської армії в 1942–1949 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Патриляк; канд. іст. наук, доц. В. Ільницький.

Романюк Михайло Васильович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Стародубець; канд. іст. наук, доц. В. Ільницький.

6 жовтня

Труба Руслана Іванівна, викладач кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури.

Кандидатська дисертація «Громадсько-педагогічна та наукова діяльність Омеляна Терлецького (1873–1958)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. І. Василик.

Дем'янчук Віталія Андріївна, викладач загальноосвітніх дисциплін Рівненського економіко-гуманітарного коледжу.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Івана Геля (1987–1991 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. філос. наук, с.н.с. І. Паславський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Чура; канд. іст. наук, доц. С. Кобута.

27 жовтня

Кожолянюк Олександр Георгійович.

Докторська дисертація «Календарні свята та обряди українців Буковини: семантика і символіка», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Кушнір; д-р іст. наук, проф. М. Тиводар; д-р іст. наук, проф. О. Франко.

Горда-Цибко Ольга Миколаївна, художник-реставратор творів темперного живопису науково-дослідного реставраційного відділу Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького.

Кандидатська дисертація «Археологічно-бібліографічна виставка 1888–1889 рр. й створення музею Ставропігійського інституту у Львові», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. В. Александрович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Сухий; канд. іст. наук, доц. О. Киричук.

26 листопада

Рахно Костянтин Юрійович, с.н.с. Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.

Докторська дисертація «Глиняні вироби в календарній обрядовості слов'янських етносів (на прикладі Свистопляски та Ренкавки)», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Курочкін; д-р іст. наук, проф. О. Красівський; д-р іст. наук, доц. А. Мойсей.

Цуркан Мар'яна Михайлівна, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Етнографічні дослідження у Львові кінця 30-х – 50-ті роки ХХ ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Я. Тарас.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Франко; канд. іст. наук, доц. О. Дрогобицька.

2016 рік

26 квітня

Виздрік Віталій Степанович, професор кафедри гуманітарних наук Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Докторська дисертація «Соціально-економічні та суспільно-політичні процеси в галицькому селі (1919–1939)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. І. Пилипів; д-р іст. наук, проф. О. Рубльов.

Ріккарді Галина Богданівна, асистент кафедри історії та політології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Кандидатська дисертація «Політика урядів Австро-Угорщини щодо вищих навчальних закладів Східної Галичини: національний аспект (1867–1914 роки)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук, доц. М. Вітенко.

24 травня

Панфілова Тетяна Олександрівна, доцент кафедри політичних наук і філософії Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Докторська дисертація «Українські громадські організації в суспільно-культурному та соціально-економічному житті Галичини (1923–1939)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. І. Райківський.

Безсмертний Андрій Сергійович, м.н.с. Львівського музею історії релігії.

Кандидатська дисертація «Купці та купецькі організації Львова (20–30-ті рр. ХХ ст.): економічна та суспільна роль», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Райківський; канд. іст. наук, доц. Л. Шептицька.

7 червня

Левик Богдан Степанович, доцент кафедри історії України та етнокомунікацій Національного університету «Львівська політехніка».

Докторська дисертація «Пострадянські республіки в умовах геополітичних викликів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; д-р іст. наук, проф. А. Кудряченко; д-р іст. наук, доц. Л. Стрільчук.

Шелеп Юлія Ігорівна, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Партійна номенклатура в Українській РСР у 1970-х – першій половині 1980-х років», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. О. Аркуша.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. Г. Боднар.

21 червня

Малярчук Олег Михайлович, доцент кафедри соціальних комунікацій та права Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Докторська дисертація «Соціально-економічні процеси в західному регіоні Української РСР (1964–1991)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. С. Падалка.

Коропецький Руслан Романович, м.н.с. відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Пам'ятка Кременець І (Куличівка) та її місце у верхньому палеоліті Східної Європи», «Археологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Ситник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. В. Степанчук; канд. іст. наук І. Піструїл.

27 вересня

Ільницький Василь Іванович, доцент кафедри нової та новітньої історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945–1954)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; д-р іст. наук, проф. В. Сергійчук; д-р іст. наук, проф. Г. Стародубець.

Яковишина Яна Миколаївна, м.н.с. відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Мальований орнамент на посуді заліщицької групи трипільської культури», «Археологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Ситник.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Отрищенко; канд. іст. наук Т. Ткачук.

11 жовтня

Голик Роман Йосипович, н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині» (опублікована монографія), «Історія України» та «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Рибак; д-р іст. наук, проф. О. Жерноклеєв; д-р іст. наук, проф. В. Голубко.

Стасюк Андрій Євгенович, с.н.с. науково-освітнього відділу Національного заповідника «Давній Галич».

Кандидатська дисертація «Місіонерська діяльність Ордену францисканців на Русі XIII – першої третини XV ст.», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук М. Волощук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. О. Головка; канд. іст. наук В. Мудеревич.

8 листопада

Чорновол Ігор Павлович, с.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Компаративні фронтири: світовий та вітчизняний вимір», «Історія України» та «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Л. Зашкільняк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Петречко; д-р іст. наук, проф. О. Жерноклеєв; д-р іст. наук, проф. Д. Білий.

Чорненький Роман Васильович, н.с. музею «Герої Дніпра» – філії Національного військово-історичного музею України, м. Івано-Франківськ.

Кандидатська дисертація «Повсякденне життя поляків у містах Галичини в 1921–1939 рр. (на матеріалах Станиславівського воєводства)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Комар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук., доц. А. Руккас.

27 грудня

Субботін Володимир Володимирович, асистент кафедри давньої історії України та архівознавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Греко-католицька церква в УРСР в умовах атеїстичної пропаганди радянської влади (середина 1960-х – перша половина 1980-х років)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, проф. Р. Шуст.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Б. Андрусишин; канд. іст. наук Р. Забілій.

2017 рік

7 лютого

Карпенко Андрій Анатолійович, вчитель історії, української мови та літератури вечірньої (змінної) середньої загальноосвітньої школи № 19 м. Львова.

Кандидатська дисертація «Етнографічна діяльність Володимира Шухевича», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Франко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк; канд. іст. наук, доц. Н. Дуда.

Белько Олег Олександрович, завідувач редакційно-видавничого відділу Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Котляревського.

Кандидатська дисертація «Діяльність органів земського самоврядування з розвитку й популяризації гончарного промислу Полтавщини (1876–1919)», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Пошивайло.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Красівський; канд. іст. наук, доц. Н. Дуда.

7 березня

Козачок Ольга Богданівна, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини–другої половини XII століття», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. В. Александрович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Федака; канд. іст. наук, доц. Р. Миська.

Чура Олександра Василівна, редактор пресцентру Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Трансформація комуністичних структур Львова в роки перебування», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. О. Муравський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; канд. іст. наук, доц. С. Кобута.

4 квітня

Медвідь Ігор Антонович, м.н.с. Інституту Івана Франка НАН України.

Кандидатська дисертація «Характер та еволюція релігійних поглядів Івана Франка: на прикладі ставлення до Греко-католицької церкви», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Я. Грицак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Пилипів; канд. іст. наук Л. Гентош.

Баглай Марія Василівна, секретар деканату Філософсько-богословського факультету Українського католицького університету.

Кандидатська дисертація «Традиційна літня календарно-побутова обрядовість волинян: загальноукраїнські риси та локальні особливості», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. В. Галайчук.

Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Р. Кирчів; канд. іст. наук, доц. М. Гладкий.

27 квітня

Набока Олександр Вікторович, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ).

Докторська дисертація «Політика США в Східній Азії в 30–70-х рр. XIX ст.», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. І. Михальський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Пронь; д-р іст. наук, проф. О. Жерноклеєв; д-р іст. наук, проф. С. Троян.

Цимбала Ольга Стефанівна, старший викладач кафедри теорії і практики туризму Львівського інституту економіки і туризму.

Кандидатська дисертація «Громадська та наукова діяльність Миколи Голубця (1891–1943)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук М. Чебан.

30 травня

Давидюк Руслана Петрівна, доцент кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету.

Докторська дисертація «Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства» (опублікована монографія), «Історія України» та «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Баран; д-р іст. наук, проф. В. Комар; д-р іст. наук, проф. С. Троян.

Гоцицька Тетяна Богданівна, м.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Традиційне житлово-господарське будівництво на бойківсько-підгір'янському пограниччі в середині XIX – першій половині XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький; канд. іст. наук Н. Войтович.

29 червня

Костюк Олег Анатолійович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Зовнішньополітичні орієнтири України у російській суспільно-політичній думці 1990-х рр.», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Б. Левик; канд. іст. наук Х. Шолога.

Крюков Андрій Володимирович.

Кандидатська дисертація «Польська аграрна колонізація в Галичині (1919–1939 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. В. Комар.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; д-р іст. наук, доц. А. Шваб.

28 вересня

Кривенко Анастасія-Домна Олександрівна, м.н.с. відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Календарний пласт волинської демонології: світоглядні та обрядові прояви», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. Р. Гузій.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький; канд. іст. наук Н. Войтович.

Сивак Василь Пилипович, старший лаборант відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Кандидатська дисертація «Облаштування інтер'єру народного житла українських Карпат кінця XIX – першої половини XX ст.», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький; канд. іст. наук, доц. В. Коцан.

26 жовтня

Демченко Ольга Володимирівна, провідний фахівець кафедри археології та етнології України Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Кандидатська дисертація «Природне середовище та культурна адаптація населення Дніпровського Надпоріжжя в VIII–VI тис. до н. е.», «Археологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Сминтина.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук Н. Котова; д-р іст. наук, с.н.с. Л. Мацкевий.

Яворський Андрій Анатолійович, аспірант кафедри історії слов'ян Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Кандидатська дисертація «Професійні громадські об'єднання українських емігрантів у Чехословаччині (1923–1939 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. П. Федорчак.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. С. Качараба; канд. іст. наук О. Дзира; д-р іст. наук, проф. І. Патер.

12 грудня

Вовк Леся Григорівна, директор Львівського медичного коледжу післядипломної освіти. Кандидатська дисертація «Товариство “Учительська громада” у суспільно-культурному житті Галичини (1908–1939)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Сухий; канд. іст. наук, доц. Л. Шептицька.

Іванов Олег Володимирович, директор Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва.

Кандидатська дисертація «Зовнішня політика і дипломатія Мао Цзедун: історичний аспект (1945–1976 рр.)», «Всесвітня історія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. С. Пронь.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. А. Кудряченко; канд. іст. наук, доц. І. Підберезних.

2018 рік

1 лютого

Вараниця Анна Орестівна, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Учителі народних шкіл Галичини другої половини XIX – початку XX століття», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. О. Аркуша.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Райківський; канд. іст. наук О. Седляр.

13 березня

Артимишин Павло Іванович, м.н.с. відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Суспільно-політичні процеси у Російській Федерації та російсько-українські відносини в українській громадській думці (2000–2012)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Чура; канд. іст. наук, доц. С. Кобута.

17 квітня

Кісь Оксана Романівна, с.н.с. відділу соціальної антропології Інституту народознавства НАН України.

Докторська дисертація «Повсякденне життя українських жінок у надзвичайних історичних обставинах середини ХХ ст.: гендерні аспекти досвіду та репрезентацій», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Гримич; д-р іст. наук, с.н.с. О. Боряк; д-р іст. наук, проф. М. Борисенко.

8 травня

Чмелик Роман Петрович, директор Львівського історичного музею.

Докторська дисертація «Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Борисенко; д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький; д-р іст. наук Р. Голик.

Скіра Юрій Романович, аспірант кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини Національного університету «Львівська політехніка».

Кандидатська дисертація «Участь монахів Студійського Уставу у порятунку євреїв на території Львівської архієпархії Греко-Католицької Церкви у 1942–1944 рр.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. І. Хома.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. П. Шкраб'юк; канд. іст. наук, доц. Н. Концур-Карабінович.

22 травня

Мальченко Олег Євгенович, с.н.с. відділу теорії і методики археографії та джерелознавчих наук Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Докторська дисертація «Артилерійський арсенал Київської фортеці другої половини XVII ст.: формування, структура, функції», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук Г. Папакін.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович; д-р іст. наук, проф. П. Кулаковський; д-р іст. наук, проф. С. Леп'явко.

5 червня

Щербань Олена Василівна, старший викладач кафедри музеєзнавства та пам'яткознавства Харківської державної академії культури.

Докторська дисертація «Еволюція традицій використання глиняного посуду в народній культурі харчування українців Наддніпрянщини другої половини ХІХ – початку ХХІ століття», «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко; д-р іст. наук, проф. О. Франко; д-р іст. наук М. Сополіга.

26 червня

Малець Олександр Омелянович, завідувач кафедри суспільних наук та фізичної культури Мукачівського державного університету.

Докторська дисертація «Міжнародні ліві об'єднання у першій третині ХХ століття: організаційна структура, напрями діяльності», «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, с.н.с. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Р. Давидюк; д-р іст. наук, проф. В. Комар; д-р іст. наук, проф. А. Кудряченко.

27 вересня

Овчаренко Людмила Миколаївна, директор Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I–III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» імені Василя Кричевського.

Докторська дисертація «Гончарне шкільництво як визначальний фактор творчого розвитку українського традиційного гончарства (1894–1941)» (опублікована монографія), «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. О. Пошивайло.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. О. Боряк; д-р іст. наук, проф. М. Борисенко; д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький.

Грималюк Оксана Миколаївна, викладач Технічного коледжу Національного університету водного господарства та природокористування.

Кандидатська дисертація «Благодійність Православної церкви у Волинській губернії кінця XVIII – початку XX ст.», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Л. Галуха.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук Р. Голик; д-р іст. наук, проф. С. Жилюк.

4 жовтня

Радович Роман Богданович, с.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Докторська дисертація «Поліське житло: культурно-генетичні витоки та еволюційні процеси» (опублікована монографія), «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Борисенко; д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький; д-р іст. наук, проф. Я. Тарас.

16 жовтня

Альмес Іван Іванович, референт проректора з наукової роботи Українського католицького університету.

Кандидатська дисертація «Книгозбірні у соціокультурному просторі чернечих спільнот Львівської єпархії XVII–XVIII ст.», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, с.н.с. І. Скочиляс.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. М. Яременко; канд. іст. наук, доц. В. Кметь.

Артимишин Юлія Зеновійвна, аспірантка відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Депортації українців з польсько-українського прикордоння 1944–1951 рр. у регіональній пам'яті України», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. О. Каліщук; канд. іст. наук, доц. В. Кіцак.

15 листопада

Росіцький Петро Станіславович, заступник директора з адміністративно-господарської роботи Львівського вищого професійного училища комп'ютерних технологій та будівництва.

Кандидатська дисертація «Українська народна самооборона в дистрикті “Галичина” у 1943 році», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук О. Луцький.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Ільницький; д-р іст. наук, проф. Г. Стародубець.

29 листопада

Мовна Уляна Василівна, с.н.с. відділу історичної етнології Інституту народознавства НАН України.

Докторська дисертація «Бджільництво: український обрядовий контекст» (опублікована монографія), «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Кушнір; д-р іст. наук, проф. О. Франко; д-р іст. наук, проф. Г. Кожолянко.

Соловей Віталій Олександрович.

Кандидатська дисертація «Діяльність підпілля ОУН на центрально-східному Поділлі (1941–1953)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Ільницький; канд. іст. наук В. Марчук.

4 грудня

Шульга Світлана Анатоліївна, доцент кафедри всесвітньої історії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Докторська дисертація «Чехи в Західній Волині: етносоціокультурні трансформації (60-і роки ХІХ – середина ХХ століть)», «Історія України» і «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Р. Давидюк; д-р іст. наук, проф. С. Качараба; д-р іст. наук, проф. В. Фісанов.

11 грудня

Погоральський Ярослав Володимирович, завідувач Археологічного музею історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація «Слов'янське житло другої половини І тисячоліття н. е. на Прикарпатті і Західній Волині», «Археологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Я. Онищук.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Л. Михайлина; канд. іст. наук Т. Милян.

Аблаєва Ульвіє Османівна, с.н.с. відділу східних релігій Львівського музею історії релігії.

Кандидатська дисертація «Традиційні головні убори кримських татар ХVІІ – початку ХХІ століть», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук О. Косміна.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Кушнір; канд. іст. наук, доц. В. Коцан.

2019 рік

13 червня

Гуль Ольга Володимирівна, м.н.с. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Переатестація дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Суспільні конфлікти в місті Львові в ХVІ ст.», «Історія України».

10 вересня

Онищук Ярослав Іванович, доцент кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Населення Західної Волині та Західного Поділля у першій половині І тис. н. е.: культурно-історичний аспект», (опублікована монографія), «Археологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. Л. Войтович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. Л. Вакуленко; д-р іст. наук, проф. М. Кучинко; д-р іст. наук, с.н.с. Б. Магомедов.

8 жовтня

Кізлова Антоніна Анатоліївна, доцент кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Докторська дисертація «Соціальні взаємодії населених пунктів щодо шанованих святих Києво-Печерської Успенської лаври (1786 р. – перші десятиліття ХХ ст.)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. С. Костилова.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Пилипів; д-р іст. наук, проф. О. Сухий; д-р іст. наук, с.н.с. П. Шкраб'юк.

Галушак Михайло Михайлович, м.н.с. Центру українських військових традицій та патріотичного виховання Науково-дослідного інституту українознавства МОН України, м. Київ.

Кандидатська дисертація «Військово-політична думка ЗУНР/ЗОУНР (листопад 1918 р. – липень 1919 р.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук Б. Галайко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. М. Литвин; канд. іст. наук, доц. О. Павлишин.

12 листопада

Пилипчук Ярослав Валентинович, старший викладач кафедри історії та археології слов'ян Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Докторська дисертація «Соціальна історія кипчаків у IX–XIII ст.», «Історія України» і «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Журба.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. О. Моця; д-р іст. наук, проф. А. Добролюбський; д-р іст. наук, проф. В. Рубель.

Король Василь Васильович, с.н.с. відділу фондів Закарпатського музею народної архітектури та побуту.

Кандидатська дисертація «Народна демонологія гуцулів Закарпаття», «Етнологія».

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. І. Ліхтей.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. У. Мовна; канд. іст. наук, доц. Н. Войтович.

3 грудня

Руда Оксана Василівна, с.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини у 20–30-х роках ХХ століття: реалізація та рецепції» (опублікована монографія), «Історія України» і «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Литвин.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; д-р іст. наук, доц. Р. Давидюк; д-р іст. наук, проф. В. Комар.

Середюк Марія Степанівна, вихователь та вчитель Івано-Франківського академічного ліцею-інтернату.

Кандидатська дисертація «Громадсько-політична діяльність Володимира Целевича (1890–1942 рр.)», «Історія України».

Науковий керівник: канд. іст. наук, с.н.с. О. Муравський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. Л. Шептицька.

24 грудня

Пасіцька Оксана Ігорівна, с.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Докторська дисертація «Соціально-економічна діяльність українців Галичини (1919–1939)», «Історія України» і «Всесвітня історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. І. Патер.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. В. Виздрик; д-р іст. наук, доц. Р. Давидюк; д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк.

Дмитрюк Вікторія Вікторівна, зберігач фондів II категорії Національного науково-дослідного реставраційного центру України МОН України, м. Одеса.

Кандидатська дисертація «Історико-антропологічна варіативність функціонування фотографії у культурах Одещини», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, доц. О. Прігарін.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Р. Сілецький; канд. іст. наук, с.н.с. М. Балагутрак.

2020 рік

4 вересня

Засідання разової спеціалізованої вченої ради Д 35.852.19 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Ткачук Андрій Павлович, аташе з питань оборони Посольства України у Республіці Австрія.

Докторська дисертація «Збройні сили як фактор національної безпеки України у діяльності політичних партій у 1991–2018 рр.», «Військова історія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Марчук; д-р іст. наук, доц. І. Фурман; д-р іст. наук, доц. В. Чура.

27 жовтня

Павлович Юрій Осипович, м.н.с. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кандидатська дисертація «Образ Білорусі та білорусів в українській суспільно-політичній думці (1991–2004)», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. К. Кондратюк; канд. іст. наук, доц. О. Киричук.

Цицишев Сергій Іванович, заступник директора з наукової роботи Музею народної архітектури і побуту у Львові ім. Климентія Шептицького.

Кандидатська дисертація «Хлібні вироби поліщуків: технологічний та сакральнo-семіотичний аспект», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук Р. Радович.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. Р. Чмелик; канд. іст. наук Ю. Пуківський.

17 листопада

Фіногенов Олег Михайлович, виконувач обов'язків консула України в Новосибірську (РФ).

Кандидатська дисертація «Західно-Українське товариство Ліги Націй: організаційні засади та напрями діяльності», «Історія України».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. О. Красівський.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. І. Райківський; канд. іст. наук, доц. О. Павлишин.

8 грудня

Тарнавський Роман Богданович, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Докторська дисертація «Народознавство у Львівському університеті наприкінці XIX – в першій половині XX ст.: контексти, дискурси, наукові зв'язки», «Історія України» та «Етнологія».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. М. Глушко.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. В. Александрович; д-р іст. наук, доц. В. Кушнір; д-р іст. наук, с.н.с. Р. Чмелик.

Черленяк Іванна Василівна.

Кандидатська дисертація «Традиційна сімейна обрядовість українців Закарпаття кінця XIX – першої половини XX століть», «Етнологія».

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф., акад. НАН України С. Павлюк.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, с.н.с. Р. Чмелик; канд. іст. наук Ю. Пуківський.

22 грудня

Сова Андрій Олегович, доцент кафедри олімпійської освіти Львівського державного університету імені Івана Боберського.

Докторська дисертація «Суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність Івана Боберського (1873–1947)», «Історія України».

Науковий консультант: д-р іст. наук, проф. І. Соляр.

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. В. Голубко; д-р іст. наук, проф. Р. Давидюк; д-р іст. наук, проф. І. Пилипів.

Людмила БАТРАК

СПЕЦРАДА У ФОТОГРАФІЯХ

*Зліва направо: Іван Патер (вчений секретар), Ярослав Ісаєвич (голова спецради),
Юрій Сливка (заступник голови). Початок 2000-х років*

*Захист докторської дисертації
Володимира Александровича. У президії
Іван Патер (зліва) та Юрій Сливка (справа).
16 жовтня 2001 р.*

*Захисти кандидатських дисертацій
Григорія Рачковського та Оксани Шеремети.
Виступає науковий керівник Степан Макарчук.
27 травня 2003 р.*

Після захисту докторської дисертації Володимира Александровича. Зліва направо верхній ряд: Андрій Заяць, Ігор Гирич, Віктор Голубко; середній: Василь Кметь, Володимир Александрович, Людмила Батрак, Ярослав Ісаєвич, Марія Кашуба, Леонід Зашкільняк, Мирослав Трофимук; нижній: Микола Крикун, Ярослава Павличко, Наталя Яковенко. 16 жовтня 2001 р.

Захист докторської дисертації Володимира Александровича. Зліва направо стоять: Іван Патер, Микола Литвин, Костянтин Кондратюк, Степан Гелей, Василь Плисюк, Леонід Зашкільняк, Микола Крикун, Леонід Мацкевий, Феодосій Стеблій, Наталя Яковенко, Ярослав Ісаєвич, Людмила Міляєва, Юрій Сливка; сидять: Лідія Коць-Григорчук, Марія Кашуба, Людмила Батрак. 16 жовтня 2001 р.

Захист кандидатської дисертації Миколи Балагутрака. Зліва направо: Микола Литвин, Микола Балагутрак, Юрій Сливка, Роман Кирчів. 3 вересня 2004 р.

Після захисту докторської дисертації Віктора Заруби. Зліва направо стоять: Костянтин Кондратюк, Василь Горинь, ?, Людмила Батрак, Феодосій Стеблій, Юрій Сливка, Юрій Зайцев, Микола Литвин, Іван Патер; сидить: Віктор Заруба. 25 травня 2004 р.

Захист кандидатської дисертації Андрія Петрика. Зліва направо стоять: Андрій Петрик, Леонід Тимошенко, Василь Плисюк, Микола Литвин, Леонтій Войтович, Леонід Мацкевий, Людмила Батрак, Степан Гелей, Богдана Криса, Мар'яна Долинська, Олександр Ситник, Роман Кирчів, Юрій Лукомський, Михайло Глушко; сидять: Степан Макарчук, Ярослав Ісаєвич, Лариса Крушельницька, Іван Патер, Микола Крикун. 7 березня 2007 р.

Захист кандидатських дисертацій Оксани Ятищук і Богдана Лугового. Зліва направо 1-й ряд: Роман Кирчів, Ярослав Ісаєвич, Оксана Ятищук, Вікторія Любащенко, Василь Плисюк, Богдан Луговий, Оксана Франко; 2-й ряд: Леонід Зашкільняк, Микола Литвин, Леонід Мацкевий, Остап Серєда. 7 квітня 2009 р.

Захист докторської дисертації Андрія Сиви. За трибуною докторант. 22 грудня 2020 р.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ¹

Спочатку було Слово...

Івана 1, 1

Фраза, винесена в епіграф, безпосередньо стосується видавничої діяльності загалом та Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича зокрема, адже і тут усе починалося зі *слова*. На зорі незалежності України, коли науковці, досліджуючи різні сфери життя українського народу, його проблеми й історію, мову та культуру, традиції, говори, діалекти, літературу, міжнаціональні та конфесійні відносини, писали своє слово про замовчуване впродовж тривалого часу, не так легко було його опублікувати. На тоді єдиною структурою, що надавала додрукарські та друкарські послуги академічним установам, було видавництво «Наукова думка». Як можна здогадуватися, будучи в цій сфері монополістом, воно мало колосальні обсяги роботи, що створювало додаткові труднощі – графіки, які не тільки і не лише забезпечували порядок та його роботу, але не завжди враховували інтереси науковців. Також, очевидно, був обмеженим обсяг друку (друковані аркуші, д. а.), що, як знаємо, часто і в теперішніх умовах створює неабиякі проблеми для дослідників. У радянський час інститут мав певну квоту на видання – близько 100 д. а. Як пригадує колишній очільник відділу, згодом директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича (2013–2018) Микола Литвин: «Ми, науковці, знали, що маємо право на друк книг десь так 10, максимум 12 аркушів. Усе більше потребувало спеціальних ухвал Президії, бюро відділення і таке інше. Тому в “Науковій думці” видавали 7–8, максимум 10 книг»². Як бачимо, тоді йшлося не про окремих осіб із розлогим викладом думки, а про цілу установу, яка мала репрезентувати свої напрацювання – своє слово, – вмістивши все на кількох сторінках.

«Лихі 90-ті» позначилися як на економіці України, яка щойно відновила свою незалежність, загалом, так і на видавничій діяльності зокрема – видавництво «Наукова думка» збільшило вартість своїх послуг. Отже, як уже зазначено, спочатку було слово... Слово, яке просилося до життя і апробації в науковій сфері. Тому в 1992 р. дирекція інституту на чолі з Ярославом Ісаєвичем прийняла економічно (удвічі зменшує собівартість друку) та функційно (самостійно встановлений графік, обсяг і кількість видань) правильне рішення про створення власної структури з надання додрукарських послуг (набір текстів, редагування, коректура, верстка). Відтак був створений сектор видавничих та інформативних видань.

У 1993 р. в. о. завідувача сектору став Юрій Бабік, який очолював його до 1995 р., а в 1996 р. за власним бажанням покинув інститут. На той час у секторі працювали: Оксана Рак (набір, верстка, упорядкування бібліографічного апарату), Богдана (Надія) Пікулик (до 2016 р., верстка), Люба Дейнека (до 2014 р., набір текстів), Галина Леськів (набір текстів), Ольга Войтюк (до 2008 р., набір текстів). Тут потрібно нагадати, що тоді світ був не настільки комп'ютеризованим,

¹ Для написання використано матеріали з: Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників. 2001–2010 / відп. ред. М. Литвин, упоряд.: О. Рак, М. Чебан. Львів, 2011. 432 с.

² Інтерв'ю з Миколою Литвином, яке записала авторка 15.12.2020 р.

не було й Інтернету та електронних бібліотек, картотек, каталогів... Тому працівникам, які саме отримали перші комп'ютери, самим доводилося вчитися на них працювати (тоді ще з англійськими програмами), а водночас забезпечувати функціонування видавничого процесу. Тоді силами інституту здійснювався набір наукових текстів, упорядкування довідкового апарату та верстка, але надалі доводилося підтримувати тісні контакти з редакторами «Наукової думки». Як пригадає М. Литвин: «Ми добре орієнтувалися в роботі редакторів, редактори добре знали авторський колектив інституту, тобто відбувалася досить непогана співпраця».

У 1995 р. почалася нова сторінка історії видавничої діяльності інституту – сектор наукових та інформативних видань перейменовано на відділ. Його очільником на 12 років (до 2007 р.) став М. Литвин. За цей час Надія Пікулик разом Петром Попадюком розробили програми для укладання бібліографії, іменних і географічних покажчиків, серійних видань; комп'ютерні методи аналізу й каталогізації українських давніх рукописів та стародруків (проект виконував відділ середніх віків). Узагальнено методіку підготовки військово-історичних картосхем, генеалогічних таблиць. Працівники писали газетно-журнальні анонси й рецензії на власні видання, громадські презентації книг, телеінтерв'ю всеукраїнським та регіональним телеканалам.

Інститут українських студій Гарвардського університету знову передав комп'ютери MAC. Відтак через несумісність програм, шрифтів виникла проблема, адже половина працівників працювала на MAC, а інша – на IBM. Із часом довелося відмовитися від «макінтошів». Щодо обладнання, то більшість техніки відділ отримував від спонсорів і лише незначна кількість купувалася за кошти Президії НАН України.

За програмне забезпечення, функціонування та роботу комп'ютерної техніки свого часу відповідали: Зеновій Матчак, Орест Рак, Олександр Єрмолович (займається цим досі), а також допомагав Петро Попадюк.

Треба зазначити, що Зеновій Матчак одним із перших у Львові освоїв верстку книг на MAC та IBM і навчав багатьох львів'ян цій справі. Розробив шрифтове наповнення «Словника української мови» (об'єднав кілька шрифтів в одну програму), намагався зробити першу мережу між комп'ютерами інституту.

Цікаві спогади М. Литвина про деяких тогочасних працівників. Крізь призму їхньої біографії привідкривається рутинне життя відділу, а водночас таємниці поліграфічного буття тієї епохи. «Любов Дейнека багато набирала текстів, складних текстів. В інституті був магнітофон із

Відділ наукових та інформативних видань. Зліва направо: Уляна Густей, Оксана Рак, Галина Леськів, Богдана Пікулик, Микола Литвин (завідувач), Любов Дейнека. Жовтень 2001 р.

ножним приводом, яким користувався директор Ярослав Ісаєвич. Він привіз його із закордону. Вночі він надиктовував свої тексти, а вранці Галина Леськів набирала їх вже на комп'ютері. Інколи цей диктофон використовувався для розшифрування текстів Юрія Зайцева, який записував інтерв'ю з Іваном Дзюбою, Ігорем Калинцем, В'ячеславом Чорноволом і багатьма іншими дисидентами. Люба Дейнека і Галя Леськів розшифрували десятки цих складних інтерв'ю. Частина з них вже опублікована в серійних виданнях інституту. Десятки ще чекають розшифрування і оприлюднення».

Ще один показовий факт із життя свого відділу його довголітній очільник описує так: «Галина Леськів працювала спочатку на машині "Ера", яка стояла на обліку в КДБ [Комітеті державної безпеки – Н. Г.], а згодом перейшла на різнограф. Різнограф в інституті працював років 5–6, бо технологічно був затратним і важким в обслуговуванні (потребував багато світла та води)».

За словами Миколи Литвина: «Надія Пікулик добре розбиралася в комп'ютерах і програмних новаціях, знала досконало польську мову, була правою рукою, помічником Ярослава Ісаєвича. Набирала тексти польською, англійською, німецькою мовами, а цього вимагав директор, який був поліглотом. Багато перекладала з інших мов, верстала монографії, інститутські збірники. Неодноразово через великі обсяги роботи доводилося засиджуватися допізна. Пам'ятаю, як одного разу верстку ми закінчили аж о 4-й ранку».

Потрібно зазначити, що одним із перших редакторів була Уляна Боянівська (до 1998 р.), яка не мала відповідної фахової освіти (закінчила Національний університет «Львівська політехніка»), але була наділена чуттям мови. Як пригадує тодішній керівник відділу, вона та ще кілька претендентів на цю посаду пройшли своєрідні «тести» у відділі української мови – їх дивилася Ярослава Закревська, і вона вибрала саме її якість редагування.

З 1995 р. у відділі як коректор почала роботу випускниця Української академії друкарства Світлана Іваник. Проте часто-густо, особливо коли редактора не було (під час кадрових пошуків) або коли керівництво вважало, що його втручання не потрібно (було й таке), їй доводилося здійснювати і редагування, і коректуру, аби якість видання залишалася на належному рівні.

Директор Ярослав Ісаєвич серед співробітників відділу наукових та інформативних видань після обрання почесним професором Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Зліва направо: Володимир Петегирич, Любов Дейнека, Микола Литвин, Марина Чебан, Оксана Рак, Орест Рак, Ярослав Ісаєвич, Богдана (Надія) Пікулик, Галина Леськів. 2007 р.

С. Іваник і сьогодні виконує свої обов'язки на дуже високому професійному рівні, інколи вилловлюючи такі помилки, які пропустили і науковий, і літературний редактори.

Унікальним явищем у житті інституту став щорічник «Інформаційний бюлетень». Цей досвід Я. Ісаєвич запозичив у Гарвардського університету, Канадського інституту українських студій, ну і звісно, такі щорічники свого часу видавало Наукове товариство ім. Шевченка. Він демонстрував напрацювання кожного працівника та головні віхи наукового життя установи загалом. Над цим проектом від початків його існування і до останнього випуску (2001–2016) працювала Оксана Рак, виконуючи колосальну роботу з упорядкування, перевірки, а інколи і збору інформації про науковий доробок кожного без винятку співробітника установи. Це – перший та єдиний бюлетень, який видавався в академічних установах накладом 30–70 примірників для головних бібліотек України і роздавався по відділах.

У 2011 р. вийшло ще одне подібне видання – «Бібліографія праць наукових співробітників. 2001–2010», до укладання якого були причетні Оксана Рак та Марина Чебан (архівіст за фахом), і вони на високому фаховому рівні виконали це завдання.

Інститут українознавства завжди намагався йти в ногу з часом, а то й випереджаючи його. Відтак видавничий відділ вперше в системі НАН України відмовився від традиційного формату книг (А5 і А4) і перейшов на західний – 70х100. На той час ні у Львові, ні в Києві так не друкували. Чи згадати хоча б малоформатну серію (т. зв. кишенькове видання) про Львів (авторства Ярослава Ісаєвича, Кіма Науменка, Миколи Литвина, Романа Голика, Ярослава Книша), здійснену разом із видавництвом «Літопис». Тоді Жовківська друкарня закупила сучасну техніку в Німеччині та Словаччині і запровадила нову технологію посадки на клей, за якою дотепер виходять наші видання. Тут треба згадати цікавий факт: неодноразово для працівників відділу були організовані навчально-виробничі екскурсії-семінари до Жовківської книжкової друкарні видавництва отців василіан «Місіонер», яка здійснювала друк більшості книг інституту.

«Перед Жовківською друкарнею ми нарізали папір відповідно до формату книги в міліцейській друкарні МВС [Міністерства внутрішніх справ – Н. Г.] на Кривоноса, – пригадує М. Литвин. – І вже звідти везли до Жовкви». Разом із поклейкою інститут від друку на газетно-журнальному папері перейшов на якісний словацький і французький без цинку, гарантійний термін придатності якого 100–200 років.

У той час відділ поповнюється новими кадрами: Уляна Густей (верстка, до 2005 р.), Марта Войтович (редактор, до 2011 р.).

У 2007 р. перегорнуто ще одну сторінку у книзі історії: після створення відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» відділ наукових та інформативних видань перетворено на сектор при ньому. Його очолив Олег Піх. На перший погляд у цей час суттєвих змін не відбувалося. Проте видавничий процес стає все більш налагодженим механізмом, який набирає обертів. Якщо на початках видавнича справа мала забезпечувати суто внутрішні потреби інституту, то як за часів М. Литвина, так і О. Піха стала спроможною надавати до друкарську допомогу іншим установам. Відтак надано організаційно-редакційну допомогу в підготовці окремих видань Львівській комерційній академії (праці С. Гелея), Львівському національному медичному університету ім. Д. Галицького (О. Кіцери), Інституту історії України НАН України (О. Реєнта, О. Лисенка, О. Рубльова), Львівському регіональному інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (О. Красівського), Львівському національному університету ім. І. Франка (О. Крикуна), Львівському державному університету внутрішніх справ (В. Ортинського), Національному університету «Львівська політехніка» (Р. Ковалюка), Волинському національному університету ім. Лесі Українки (В. Барана), депутату Верховної Ради України (М. Гориня), митрополитові УГКЦ в Аргентині (А. Сапеляка), для товариств «Лемківщина», «Надсяння», НТШ у Польщі, Об'єднання українців у Польщі.

Спільно з науковцями та громадськими діячами інших установ підготовлено низку наукових, науково-популярних, освітніх і мемуарних робіт із проблем українознавства, історії опозиційного руху й українсько-польських відносин: З. Красівського, Є. Наконечного, Б. Гориня, В. Квітневого, О. Горбача, В. Вериги.

Цікаво, що працівники відділу разом із Південно-Східним науковим інститутом у Перемишлі підготували до друку праці польських авторів у перекладі на українську мову: Я. Качмарик «Гетьман Богдан Хмельницький», Ю. Лободовський «Народ безсмертний» (1999). Взяли участь в упорядкуванні двотомного збірника документів «Polacy na Ukraine 1917–1939» (1998–2000).

У різний час із відділом співпрацювали художники і книжкові графіки: Василь Сава (розробив стильове оформлення «України: культурної спадщини, національної свідомості, державності», логотип установи, основу якого запропонував Василь Горинь), Федір Лукавий («Інформаційний бюлетень», стиль «Княжої доби»), Сергій Ванов, Василь Роган («З історії західноукраїнських земель», «Новітня доба»), Віктор Москалюк, Володимир Стасенко, Андрій Кіс, Андрій Ментух (діаспорні видання), Зеновія Юсків (релігієзнавчі).

За останні 10 років сектор поповнився новими кадрами: від 2010 р. працює Дмитро Савінов (верстка і технічне забезпечення), редактори: Наталія Галевич (від 2011 р.), Віталія Станкевич (від 2016 р.); до праці також залучено Михайла Коперсака (2012–2017, редагування), Тетяну Мигаль (2018–2019, коректура), Лесю Салій (від 2019, коректура та редагування). Від 2019 р. переклад і редагування англomовних текстів здійснює Поліна Костюк.

До редагування окремих видань за великих обсягів роботи, коли відділ своїми силами вже не справлявся, дирекція запрошувала представників відділу мови: Ганну Войтів, Марію Чікало, Оксану Сімович, Ірину Романину, Ірину Черевко. Свого часу допомогу й консультації надавали Ярослава Закревська, Дмитро Гринчишин, Наталя Хобзей, Тетяна Ястремська.

У 2011 р., як уже зазначено, редактором приходить працювати Н. Галевич. Вона саме закінчила університет (ЛНУ ім. І. Франка, кафедру «Мови в ЗМІ», яку ще на факультеті називають кафедрою «Редагування та видавничої діяльності»). Знання, перейняті від найкращих представників редакторського та коректорського фаху, дали змогу впровадити нові мовні тенденції (щодо стилістики та культури слова) – останні новинки зі сфери редагування, а також новинки технічного процесу – редагування у режимі правок. На той час видавничий процес в інституті виглядав приблизно так: автори на дисках приносили свої тексти (або їх набирали з рукописів наші працівники) – їх видруковували і давали редакторові – редакторські правки вносили працівники та видруковували на друге редагування – знову вносили правки – після цього текст

*Співробітники відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».
Зліва направо: Микола Литвин, Олег Піх, Оксана Руда, Марина Чебан, Ярослав Кондрач,
Оксана Рак, Дмитро Савінов, Галина Леськів*

давали на верстку й видруковували для коректора – вносили правки – робили звірку – давали на друк. Суттєвих недоліків такого процесу було кілька. Перший – величезний розхід паперу; другий – дуже багато було задіяно людей у наборах; третій і головний – автори не бачили правок редактора, а редактор, якщо автор не працював в інституті, не міг нічого з'ясувати з ним. Оскільки Н. Галевич уже мала досвід праці у видавництві, то запропонувала керівникові сектору перейти на редагування на комп'ютері з можливістю надсилання текстів авторам на авторизацію через електронну пошту. Спочатку зміни були сприйняті негативно і лише з часом, бачачи доцільність, зручність та правильність цього способу, керівництво погодилося на такий метод роботи. На тоді це було чимось новим та незвичним і для самих авторів, проте вони тішилися з можливості перегляду свого тексту, змоги доопрацювання та покращення. А також із нагоди повчитися, адже майже кожен лист приходив із подякою не лише за зроблену роботу, а й змогу підвищити свою культуру слова – автори швидко вчилися: часто цікавилися, чому виправлено так, а не так, запитували про те, як краще подати інформацію. Частенько виникали й дискусії щодо термінології, лексики, стилістики, які були корисні як для авторів, так і редактора, який учився разом із ними – поступово створювалися внутрішньовидавничі вимоги до написання.

Паралельно О. Рак зі свого боку постійно відстежувала та впроваджувала найновіші вимоги щодо бібліографічного опису відповідно до вимог ВАКу та ГОСТів. Якими б гострими не були дискусії, нам завжди вдавалося доходити консенсусу на благо тексту, на благо слова... Така доброзичлива атмосфера співпраці панує і сьогодні.

Водночас від 2010 р. Д. Савінов дбає про художньо-технічне оформлення видань інституту. Йому вдалося виробити й удосконалити шрифтове наповнення, підібрати відповідний формат, поєднуючи специфіку книги зі сучасними тенденціями поліграфії, – кожне наше видання тепер має власний стиль і стає легко впізнаваним серед наукової продукції.

Треба сказати, що видання інституту переважно виходили за спонсорські кошти кафедри українознавства Гарвардського університету, Канадського університету українських студій, Львівської обласної державної адміністрації, Львівської міської ради, першого в Україні акціонерного товариства «Оболонь», польського фонду «Карта» з Варшави. Частина коштів надходила з Президії НАН України, інколи їх надавали меценати (Степан Давимука, Богдан Горинь, Іван Гель), а інколи, на жаль, і самі науковці. Варто зазначити, що видавнича справа ніколи не була прибутковою: якщо книга повертає 30–60 % від затрат, то це вже добре. Тому доцільно назвати видання інституту, які принесли прибутки. Це – «Історія Львова» (у 3-х т.), «Збройні сили України: нариси з історії» Богдана Якимович, «Українсько-польська війна 1918–1919 рр.» Миколи Литвина та «Лексикон львівський: поважно і на жарт» Наталі Хобзей, Оксани Сімович, Тетяни Ястремської, Ганни Дидик-Меуш (до речі, словник витримав чотири перевидання, останнє – опубліковане у «Видавництві Старого Лева»).

Обговорення нових книжкових проєктів на Форумі видавців у Львові. Зліва направо: Алла Дудаєва, Микола Литвин, Вахтанг Кініані. 2016 р.

Популяризації видань сприяє також сайт інституту (рубрика «Наші видання»; див.: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/>), на якому можна не тільки ознайомитися з новинками, а й переглянути архів, завантажити електронні версії.

Цікаво й те, що якщо на початках наші видання по п'ять–шість книг лише через «Сейбер-Світло» потрапляли до найбільших бібліотек Німеччини, Канади, США, зокрема до Бібліотеки Конгресу, то тепер існує інший майданчик, на якому книжка знаходить свого читача – щорічний Форум видавців у Львові (Book Forum Lviv). На цих форумах працівники відділу ознайомили громадськість із новими публікаціями, здійснювався книгообмін,

залучалися до рейтингових експертиз книжкового ринку держави. Видання інституту неодноразово ставали лавреатами конкурсу: Василя Слободяна «Церкви України. Перемишська єпархія», Леонтія Войтовича «Удільні князівства Рюриковичів та Гедеміновичів у XII–XVI ст.», Ярослава Ісаєвича «Україна давня і нова», Богдана Якимовича «Збройні сили України. Нарис історії», Миколи Литвина «Українсько-польська війна 1918–1919 рр.», Наталі Хобзей, Оксани Сімович, Тетяни Ястремської, Ганни Дидик-Меуш «Лексикон львівський: поважно і на жарт», Оксани Пасіцької «Львів і львів'яни: український соціум та промисел (20–30-ті роки XX століття)» і «Львівський Манчестер і Галицька Каліфорнія» та ін. Низка видань незалежним книжковим агентством МІУС (Київ) названо серед кращих України 1997–2000 рр.

На форумах часто відбувався книгообмін. Неодноразово ми дарували книги для Української бібліотеки в Москві (ліквідована 2017 р.), яка приймала наших працівників на лекції, архівні студії. Видання інституту поширювалися в польських інститутах та університетах (Варшава, Люблін, Краків, Гданськ, Ряшів (Жешув), Перемишль, Познань, Лодзь та ін.).

У 2016 р. Президія НАН України видала розпорядження усім академічним установам про ущільнення своїх підрозділів, скорочення кадрів. «Тоді дирекція, – як зізнається М. Литвин (на той час директор інституту), – прийняла помилкове рішення про ліквідацію сектору». Працівників наказом директора переведено в інші структурні підрозділи, зокрема відділи літератури, нової історії, частина залишилася в «Центрі дослідження українсько-польських відносин». Здавалося б, книга історії відділу вже дописана й остання сторінка вже дочитана. Проте ліквідація відбулася лише де-юре, а де-факто продовжила діяти позаструктурна видавнича група, яка до жовтня 2018 р. залишалася без керівника.

Оскільки видавнича справа – це процес, у якому задіяно чимало людей, де кожен відповідає за окрему ланку роботи, то він має бути налагодженим і керованим. Наслідки безконтрольного часу діяльності стали даватися взнаки – збірники перестали виходити вчасно, почали накопичуватися видавничі борги – процес зайшов у глухий кут.

Відтак у жовтні 2018 р. нова дирекція інституту на чолі з Ігорем Соляром просить Оксану Рак очолити позаструктурний «видавничий відділ», щоб упорядкувати справи і налагодити процес. Так до її безпосередніх обов'язків з упорядкування науково-довідкового апарату всіх періодичних видань додається керівництво «відділом». І з цими обов'язками, (вже сьогодні про це можна сміливо стверджувати), вона з колективом успішно впоралася. Адже вперше за багато років дирекція – Ігор Соляр і Тетяна Ястремська – спільно з керівником позаструктурного підрозділу уклали чіткі фіксовані графіки у вигляді річних планів, була налагоджена тісна співпраця з відповідальними редакторами³ кожного зі збірників і практично всі борги до кінця 2020 р. вдалося ліквідувати.

Хоча відділ формально був розформованим, проте його працівники залишалися згуртованими, консолідованими, спільно працювали над вирішенням поточних завдань та проблем. Саме тому дуже боляче сприйняв першу втрату – у 2018 р. відходить від нас у засвіти довголітній працівник інституту Н. Пікулик. Від цього відділ оговтується досі... Часто пригадуємо її влучні дотепні висловлювання щодо рутинної професійної діяльності, неймовірний оптимізм, фаховість і професіоналізм. У серцях вона залишається з нами.

На сьогодні у «штаті» працює кілька редакторів, коректорів, упорядник науково-довідкового апарату, верстальник, перекладач і редактор англійських текстів, інженер I категорії – це професіонали й фахівці своєї справи, які займаються шліфуванням того дорогоцінного каменю, яким є слово. Оскільки прогресує технічний розвиток, то зникла потреба в наборі текстів (колись це був найбільш трудомісткий процес, над яким працювало найбільше людей), відтак акцент зміщено на якість та фаховість текстів. Про це свідчить статистика, представлена далі.

Якщо подивитися на кількісні показники, то від 1992 р. і по сьогодні інститут щорічно видає в середньому до 30 позицій, третина з яких припадає на періодичні видання – збірники. У рік у середньому виходило 10–12 монографій (колективних та індивідуальних разом). Серед

³ Особливу подяку за роботу й допомогу відділ висловлює завідувачу відділу новітньої історії Михайлові Романюку.

Видавничий відділ у сьогоднішній день. Зліва направо: Віталія Станкевич, Світлана Іваник, Наталя Галевич, Оксана Рак, Поліна Костюк, Галина Леськів

друкованої продукції були: брошури, збірники документів, підручники, посібники, словники, енциклопедичні видання, аналітичні записки.

Варто зазначити, що в інституті завжди пріоритетними були саме періодичні видання. Деякі з них мають давню історію, як-от: «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині» (з 1954 р.), «З історії західноукраїнських земель» (з 1957 р.) чи «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» (з 1992 р.), «Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість» (з 1992 р., спочатку – «Польсько-українські студії. Матеріали міжнародної конференції»), так і засновані порівняно недавно: «Діалектологічні студії» (з 2003 р.), «Княжа доба: історія і культура» (з 2007 р.), «Новітня доба» (з 2013 р.).

Віддавна кілька позицій входять до переліку ДАК України, а у 2020 р. після затвердження нового порядку формування переліку наукових видань трьома з них присвоєно категорію «Б»: «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині», «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» (від 2019 р. як міждисциплінарний – із проблем філології та історії), «Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість», «Новітня доба». З 2018 р. збірник «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині» перебуває у міжнародній наукометричній базі index Copernicus. Треба зазначити, що «Княжа доба» до початку російсько-української війни перебувала у РІНЦі (Російському індексі наукового цитування). Частина періодичних видань, зокрема «Шашкевичіана» (1992–2004), «Парадигма» (1998–2013), «Історичні та культурологічні студії» (до 2015 р.), «Українська історична та діалектна лексика» (1985–2007) і серія «Історія мови» (2011–2013), тимчасово призупинені. У планах на найближчий час подати документи на присвоєння категорії «Б» збірнику праць «З історії західноукраїнських земель». А найбільш амбітна ціль – категорія «А» для «України: культурної спадщини, національної свідомості, державності».

Хоча пересічна людина сприймає створення книги переважно як «процес і результат» – написання тексту та готову продукцію, а все решта залишається за лаштунками, проте автор знає, що видавнича діяльність – це кропітка праця і трудомісткий процес. Незважаючи на те, що на сьогодні співробітникам уже не доводиться працювати над набором текстів, але від того моменту, коли народжується слово, і до моменту, коли воно у вигляді книжки потрапляє до

читача, досі минають місяці. Видавнича діяльність залишається нелегким та багатоетапним процесом: написання тексту – наукова редакція – літературне редагування (кількаразове) – авторизація – верстка – коректура – макет обкладинки – друк. І за кожним із них криється праця фахівця, де він вносить свою лепту у проект під назвою «книжка».

Коллективні монографії

І коли цей процес стає неконтрольованим, то має негативні наслідки: як відтермінування друку, так і подання застарілої та неактуальної інформації, що неприпустимо в сучасному світі з його надшвидким технологічним процесом. Це чітко розуміє теперішній директор І. Соляр, який добре усвідомлює переваги наявності книговидавничої можливості в межах інституту, важливість оперативного, ґрунтовного й фахового представлення наукових напрацювань співробітників у фахових виданнях, прагне і надалі перебувати серед лідерів та на передовій наукової сфери як в Україні, так і поза її межами. Тому за першої ж можливості при збільшенні фінансування планує відновити роботу відділу як окремої структурної одиниці, щоби тривала не тільки історія видавничої діяльності інституту, а й належно висвітлювалася історія України, були правильно потрактовані її віхи, спростовано міфи та стереотипи, оцінена її культура, література, мова, щоб ми посіли належне місце серед побратимів у європейському і світовому бутті. Адже книга – це не тільки обличчя інституту, а й, як бачимо, репрезентант української науки в науковому світі загалом.

Наталія ГАЛЕВИЧ

БІОГРАФІЇ ПРАЦІВНИКІВ

Оксана РАК
молодший науковий співробітник
упорядник науково-довідкового апарату

Народилася 17 липня 1957 р. у м. Львів.

У 1985 р. закінчила інженерно-економічний факультет (спеціальність – «Журналістика»; спеціалізація «Редагування наукової, технічної та інформаційної літератури») Українського поліграфічного інституту ім. І. Федорова (тепер – Українська академія друкарства).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1991 р.

Наталія ГАЛЕВИЧ
редактор

Народилася 1 січня 1987 р. у м. Золочів Львівської області.

У 2009 р. із відзнакою закінчила факультет журналістики Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Журналістика»).

У 2010 р. – магістерську програму Інституту екуменічних наук при Українському католицькому університеті (спеціальність – «Релігійна журналістика»).

З 2002 р. як журналістка працювала в різних масмедіа, зокрема часописі «Місіонер», радіо «Воскресіння», всеукраїнському часописі «Християнин і світ» та ін.

Від 2008 р. як літературна редакторка співпрацювала з різними видавництвами та видавничими групами, серед яких «Місіонер», «Свічадо», «Астролябія», «Життя» та ін.

З 2020 р. – член Асоціації українських редакторів.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2011 р.

Віталія СТАНКЕВИЧ
редактор

Народилася 19 листопада 1980 р. у Львові.

У 2002 р. із відзнакою закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Чеська мова та література»).

Працювала перекладачкою чеської мови, коректоркою у Видавничому кабінеті ЛОІППО, коректоркою, а згодом редакторкою у Видавничому центрі Львівського національного університету ім. І. Франка.

Як перекладачка з англійської мови та літературна редакторка співпрацює з українськими видавництвами.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича працює від 2016 р.

Світлана ІВАНІК
коректор

Народилася 28 квітня 1973 р. у м. Добромиль Львівської області.

У 1995 р. закінчила економічний факультет Української академії друкарства (спеціальність – «Видавнича справа та редагування»).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1995 р.

Дмитро САВІНОВ
художньо-технічний редактор

Народився 1 грудня 1973 р. у м. Львів.

У 1996 р. закінчив радіотехнічний факультет Національного університету «Львівська політехніка» (спеціальність – «Інженер-конструктор – технолог радіоелектронної апаратури»).

У 2008 р. – Українську академію друкарства (спеціальність – «Технолог-видавець»).

Співпрацював із: «Атлас», «Львівська книжкова фабрика», «Вільна Україна», «Еней», «Руслан», «Галицькі контракти», «Простір-М».

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2010 р.

Галина ЛЕСЬКІВ
інженер I категорії

Народилася 8 березня 1963 р. у м. Львів.

У 1994 р. закінчила факультет технології поліграфічного виробництва Українського поліграфічного інституту ім. І. Федорова (тепер – Українська академія друкарства) (спеціальність – «Інженер-технолог поліграфічного виробництва»).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 1989 р.

Поліна КОСТЮК
перекладач і редактор англomовних текстів

Народилася 16 січня 1992 р. у м. Ужгород Закарпатської області.

У 2009–2014 рр. навчалася на історичному факультеті Львівського національного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Історія»).

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2019 р.

Людмила ГОРІШНЯ
бібліотекар I категорії

Народилася 11 січня 1947 р. у смт Луків Турківського району Волинської області.

1965–1970 рр. – навчалася на механіко-математичному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка (спеціальність – «Математика»).

Від 1970 р. до 1993 р. працювала інженером, математиком-програмістом, провідним програмістом Обчислювального центру Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР.

З 1993 р. по 2004 р. – старший науковий співробітник із комп'ютеризації у Центральному державному історичному архіві України, м. Львів.

В Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича від 2004 р. на посаді архівіста, від 2005 р. – бібліотекаря I категорії.

БІБЛІОТЕКА

Наукова бібліотека інституту була створена із книгозбірень львівських академічних відділів, заснованих на початку 1940-х років. Інститут купував нову літературу, передплачував періодичні наукові видання. Надходили книги і від головної академічної бібліотеки (тепер – Національна бібліотека України ім. В. Вернадського НАН України). Важливу роль відігравав книгообмін з іншими науковими установами.

У 1963 р., коли інститут перейшов у підпорядкування Львівського університету, вчена рада прийняла невдале, як виявилось невдовзі, рішення передати основну частину книжкового фонду до Львівської бібліотеки Академії наук (тепер – Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України). Це було зроблено з умовою, що дирекція продовжить години роботи читального залу суспільних наук (тепер – відділ україністики), що перебував у тому ж будинку, і створить спеціальні умови праці для співробітників інституту. Однак академічна бібліотека не прийняла деяких книг, наявних у кількох примірниках. Їх частково роздаровано чи списано, а низку цінних видань втрачено назавжди. Крім того, у роки загострення цензурних приписів деякі дуже важливі для науковців видання запроторено до т. зв. спецфонду. На щастя, чимало цінних книжок з археології та мовознавства збережено в бібліотеках відповідних відділів.

Від вересня 1972 р. загальноінститутська бібліотека поновлена, але колишнього багатства вже не мала. Зі старого фонду збереглися окремі цінні наукові видання XIX – початку XX ст., монографії, довідники. Її фонди почали поповнюватися публікаціями академічних інститутів. У зв'язку з вимогою приділяти основну увагу сучасній тематиці, бібліотека передплачувала щоденні обласні газети з усього західного регіону України (пізніше частину цієї колекції передано іншим). Президія Академії наук виділяла валюту для передплати іноземних наукових журналів, як-от: «*Annales Économies. Sociétés. Civilisations*» (Франція), «*Slavic Review*» (США), «*Historische Zeitschrift*» (Німеччина), «*Journal of Medieval History*» (Голландія), «*Diogenes*» (Франція), «*American Journal of Archaeology*» (США) та ін.

Упродовж 1991–1998 рр. інститут не отримував бюджетних коштів для комплектування бібліотеки. Інфляція цих років зменшила до мінімуму передплату періодики, тому комплекти видань, які збиралися роками, неповні. Від 1999 р. передплату найважливіших українських наукових періодичних видань відновлено. Бібліотека поповнюється новими бібліографічними публікаціями, з яких найважливіші бюлетені Книжкової палати («Нові книги України», «Книжковий літопис», «Літопис газетних статей», «Літопис журнальних статей»). Користуються попитом «Вісник Національної академії наук України», «Український історичний журнал», «Сучасність», «Вісник Книжкової палати», «Бібліотечний вісник». Своїми книжками щедро діляться Національна бібліотека України ім. В. Вернадського НАН України, видавництво «Наукова думка», Національна парламентська бібліотека, добротинний фонд «Сейбр-Світло», бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка та Українського католицького університету. Наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України передала всі свої публікації за останні десятиліття, серед них книги «Українська періодика: історія і сучасність», «Українська журналістика в іменах», «Збірник праць науково-дослідного центру періодики» та низку інших. Особливо цінні наукові праці з українознавства отримано від Інституту історії

України, Інституту народознавства, Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України.

Чимало видань надходить із наукових установ, з якими інститут мав спільні наукові проекти. Свої публікації надсилав Канадський інститут українських студій, Український науковий інститут Гарвардського університету (всі числа найпрестижнішого за межами України українознавчого часопису «Harvard Ukrainian Studies» за 1977–2001 pp.). Отримано також томи серій оригінальних текстів й англomовних перекладів «Гарвардської бібліотеки давнього українського письменства».

Фонд кафедр українознавства надіслав англomовну «Енциклопедію середніх віків», у якій уперше в практиці таких видань опубліковано і статті про Україну (автор – директор інституту (1989–2010), акад. НАН України Ярослав Ісаєвич).

Іноземні видання привозили співробітники, які відвідували наукові установи Польщі, Росії, Німеччини, Бразилії, Італії й інших держав. Польські колеги подарували бібліотеці малотиражні публікації з історії й археології Холмщини та Підляшшя.

Діяла домовленість про обмін виданнями з Інститутом наукової інформації з суспільних наук Російської академії наук (Москва), Російською національною бібліотекою у м. Санкт-Петербурзі, Бібліотекою Люблінського католицького університету, Публічною бібліотекою м. Холма та Південно-Східним науковим інститутом у м. Перемишль, Інститутом Середньо-Східної Європи в м. Любліні.

Інститут подарував добірки наукової літератури київським, львівським, одеським, харківським вищим школам, академічним установам і бібліотекам України, окремим книгозбірням Польщі, Чехії, Білорусі, Литви, бібліотекам посольств України у Варшаві, Москві та Празі, Українській бібліотеці в м. Москві, Українській бібліотеці ім. С. Петлюри у Франції.

У бібліотеці зберігаються комплекти цінних давніх періодичних видань. Особливе місце займають «Записки НТШ», видані у Львові (1893–1937, майже всі томи), а також за кордоном (Нью-Йорк, Париж, Сидней, Торонто, Рязів (Жешув); 1953–1993). Від 1990 р. до 2020 р. зберігається повний комплект «Записок».

У фондах бібліотеки є журнали «Wisła» (Варшава, 1887–1896), «Lud», «Pokucie» (Краків, 1869–1895), а також цінні видання, які потребують реставрації («Przegląd powszechny», «Przegląd Historyczny», «Logos», «Przegląd Prawa i Administracji», «Seminarium Ogólnej Teorii i Filozofii Prawa», збірники математично-природописно-лікарської секції НТШ та ін.).

У бібліотеці наявна велика кількість цінних енциклопедій, словників, довідників, атласів, бібліографічних покажчиків, а також комплекти «Zeszyty Historyczne» (1962–2004), «Український історик» (1965–2008), «Сучасність» (1961–2007), «Визвольний шлях» (1962–1985), «Варшавські українознавчі зошити», «ИНИОН: Библиографический указатель РАН: Новая литература по социальным и гуманитарным наукам. История. Археология. Этнография» (1989–2010), «AV IMPERIO» (Исследования по новой имперской истории и национализму в постсоветском пространстве. Россия, 1989–2020). Від 2005 р. до 2010 р. до інституту надходили газети «Українська думка» з Великобританії і «Gazeta Lwowska» від Польського товариства у Львові.

Бібліотека постійно підтримує виставки нових надходжень і видань співробітників інституту, поповнюючи їх подарованими й отриманими книгами від партнерів із книгообміну. Організовано тематичні книжкові виставки до ювілейних і пам'ятних дат учених, зокрема до 110-ї і 125-ї річниць від дня народження Івана Крип'якевича, до наукових семінарів «Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві», до 70- і 75-річчя від дня народження і до наукових читань на пошану Ярослава Ісаєвича тощо.

Бібліотека брала участь в організації книжкових виставок під час проведення міжнародних наукових конференцій: «Осмилення спадщини давньої Русі: Галицько-Волинське князівство в історіографії» (2007), «Галичина: простір, люди, мова» (2008) та ін.

У фондах бібліотеки зберігається література з питань історії, філософії, культури та мистецтва, мовознавства, літературознавства, релігії. Нею користуються не тільки науковці, а й аспіранти, студенти для написання наукових робіт. Адже тут є окремі цінні наукові та науково-популярні видання, яких немає в інших книгозбірнях Львова.

Через відсутність стабільних джерел фінансування комплектування бібліотеки здебільша випадкове – низка серій залишаються неповними, немає змоги придбати найнеобхідніші.

Таблиця демонструє, як відбувалося укомплектування бібліотеки у 2000–2020 рр.:

Роки	Книги	Журнали і газети	Брошури	Дисертації	Автореферати
2000	25	338	2	11	11
2001	46	842	–	13	13
2002	147	408	–	5	20
2003	25	175	–	15	16
2004	262	619	30	18	32
2005	1 004	750	45	8	14
2006	931	619	41	5	28
2007	905	704	24	14	35
2008	1 459	668	55	11	44
2009	1 268	851	37	8	43
2010	1 024	851	14	15	88
2011	824	857	35	13	95
2012	643	772	64	13	141
2013	445	558	36	22	126
2014	316	291	15	20	86
2015	271	165	8	27	97
2016	203	236	2	15	72
2017	205	15	7	18	66
2018	430	17	12	20	62
2019	210	38	2	9	37
2020	82	29	–	8	37

На 31 грудня 2020 р. основний фонд становить понад 46 тис. примірників. Комплектування здійснюється через книгообмін із науковими установами й організаціями України, а також завдяки подарованій літературі (нещодавно – п. Микола Тимошик, Нестор Мизак, Тетяна Кінзерська та ін.).

Постійно постачають літературу видавництва Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса, Інституту енциклопедичних досліджень, «Наукова думка» та ін.

Вагомий внесок у поповнення фонду зробив колишній директор Я. Ісаєвич. У 2004 р. започатковано створення особової колекції (книжкового зібрання) акад. Я. Ісаєвича, яку було подаровано бібліотеці. Обсяг фонду становить понад 1 400 книг, серед яких є рідкісні й особливо цінні видання. Протягом 2017–2018 рр. п. Богдан Горинь передав до інституту власну книгозбірню, яка налічує 3 450 книг.

Минулими роками в бібліотеці працювали два співробітники – завідувач і старший бібліотекар, а у зв'язку зі скороченням фінансування бібліотек тепер, на жаль, відвідувачів обслуговує лише одна особа. У різний час фахівцями цієї справи були: Олена Пристай, Ольга Березовська, Дарія Ліщинська, Віра Гнатусько, Галина Ебінгер. Від 1989 р. до 2004 р. завідувала бібліотекою Наталія Подольчак, а від 2004 р. – Людмила Горішня.

Бібліотека здійснює інформаційне забезпечення низки тем, слугує базою для створення бібліографії праць співробітників. Активізації використання фонду сприяють часто оновлювані виставки нових надходжень.

Людмила ГОРІШНЯ

АРХІВ

У результаті діяльності Інститут суспільних наук (від 1993 р. – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) спродукував величезну кількість як наукової, так і організаційної документації. Саме тому на початку 70-х років ХХ ст. виникла потреба в її систематизації, і 25 травня 1972 р. наказом директора у штатний розпис ввели посаду старшого архіваріуса¹.

За весь період існування архів інституту не був самостійною структурною одиницею, а в різний час належав до бібліотеки, адміністрації чи групи наукової інформації.

Архіваріусами переважно були особи без відповідної освіти. Наприклад, перша архівістка – Ярослава Величко – на час роботи навчалася на заочному відділенні факультету журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка².

З вересня 1977 р. по січень 1984 р. архівом завідувала Дарія Дячишин – хореограф за освітою, яка в інституті обіймала посаду техника-архіваріуса³.

На початку 1984 р. виникла необхідність скорочення «чисельності працівників апарату управління і фонду заробітної плати на управління». Саме тому посаду архіваріуса скоротили. Його обов'язки попросили виконувати Дарію Романову, яка на той час завідувала канцелярією⁴.

У 1990 р. в інституті відновили посаду старшого архіваріуса у підрозділі «Наукова бібліотека і архів», проте вона залишалася вакантною⁵. Понад рік – від серпня 1991 р. до листопада 1992 р. – архівістом працював Андрій Ясіновський. Проте він звільнився через вступ до аспірантури інституту⁶.

У підрозділі «Наукова бібліотека, інформація і архів» посада архівіста існувала до 1995 р., проте окремої особи, яка б її обіймала, не було.

Упродовж 2004–2005 рр. архівістами позмінно працювали бібліотекар Людмила Горішня та м.н.с. Богдан Микитів. Останній став незмінним працівником архіву з вересня 2005 р. по 2015 р. Хоча, як зазначено, архівістами були люди без відповідної освіти, в інституті завжди знаходилися особи, які не давали йому занепасти. Наприклад, протягом 1972–1973 рр. документи, які накопичилися за 1951–1970 рр., описали і зшили в окремі папки. Реалізували це передовсім завдяки старанням м.н.с. Михайла Гайковського, який до приходу в інститут працював у Львівському обласному державному архіві (ЛОДА, тепер – ДАЛО)⁷. Допомогали йому й колеги, запрошені з архіву. Саме тоді архіву виділили окремий кабінет із металевими стелажми. Проте вкінці 70-х років минулого століття він втратив приміщення, а наявні справи перенесли в підвал будівлі на вул. В. Винниченка, 24, де до 1995 р. перебував і сам інститут.

¹ Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 923. Арк. 65.

² Там само. Ф. 1. Оп. 3 о/с. Спр. 229. Арк. 36–45.

³ Там само. Ф. 1. Оп. 3 о/с. Спр. 235. Арк. 138–161.

⁴ Там само. Ф. 1. Оп. 3 о/с. Спр. 202. Арк. 11–12.

⁵ Там само. Ф. 1. Оп. 3-к. Спр. 272. Арк. 144, 149.

⁶ Там само. Ф. 1. Оп. 3-к. Спр. 479. Арк. 1–42.

⁷ Там само. Ф. 1. Оп. 3 о/с. Спр. 230. Арк. 1–73.

У 1990 р. запрошені архівісти обласного архіву погруппували, прошили і склали описи документів за 1971–1987 рр. Окреме приміщення, точніше два кабінети, архів отримав у 1995 р., коли інститут переїхав до нової будівлі на вул. Козельницькій, 4.

Оскільки від середини 1980-х до 2000-х років архів не мав постійного працівника – збереження справ трималося на науковцях-ентузіастах. Тут варто згадати таких наукових співробітників, як Богдан Микитів, Тамара Галайчак та Олександр Луцький. Опис документів інституту, які накопичилися від 1988 р., розпочато у 2020 р., коли посаду архівіста обійняла Марта Ониськів.

Інститут українознавства має єдиний однойменний фонд, який складається з восьми описів. Перший містить справи, що стосуються науково-організаційної діяльності установи: постанови Президії Академії наук, звіти, плани, протоколи засідань, рецензії та відгуки, загальні накази директора.

До другого входить науково-дослідна документація: звіти з теми чи роботи експедиції, монографії, збірники статей, дисертації, тези доповідей.

Третій стосується кадрових питань – тут можна знайти особові справи працівників інституту, кадрові накази директора, штатні розписи з прізвищами, книги нарахування заробітних плат, трудові угоди та договори. Опис під номером 4-МК містить документи профкому інституту за 1951–1970 рр. Зокрема, тут є протоколи його засідань і зборів, матеріали звітно-периодичних профзборів, статистичні й фінансові звіти, а також кошторис.

Оскільки Інститут суспільних наук утворили на базі відділів київських інститутів АН УРСР, які діяли у Львові до 1951 р., то архів містить і їхні документи. Зокрема, у п'ятому описі зібрано матеріали, що накопичив відділ археології протягом 1940–1970-х років. Це – звіти та щоденники експедицій, інвентарні описи матеріалів розкопок, монографії, наукові статті, а також доповіді тодішніх археологів інституту.

У шостому описі зібрано документи львівського відділу історії України київського Інституту історії АН УРСР за 1939–1948 рр. Їх передали з Центрального державного історичного архіву України у Львові. Справ у цьому описі небагато – всього сім, і в основному це документи про науково-організаційну діяльність цього відділу: накази, протоколи, листування, характеристики наукових співробітників.

Немає номеру окремих описів документів відділу мовознавства, де зібрано звіти, стенограми нарад, довідки про роботу, доповідні записки, наукові статті та монографії його працівників за 1940–1951 рр.

До сьомого опису ввійшло всього 13 документів постійного зберігання за 1959–1965 рр., які не внесли до наявних описів.

Документи архіву цінні не тільки для внутрішньої роботи установи, а й для дослідників, передовсім біографів, адже тут збереглися особові справи наукових працівників, серед них: мовознавці Антін Генсьорський, Іларіон Свенціцький, Ярослава Закревська, Лукія Гумецька; літературознавці Михайло Возняк, Степан Щурат, Микола Ільницький, Григорій Нудьга; історики Ярослав Дашкевич, Іван Крип'якевич, Ярослав Ісаєвич, Юрій Сливка, Ярослав Грицак; археологи Ігор Свешніков, Лариса Крушельницька, Маркіян Смішко, Олександр Черниш, Леонід Мацкевий; філософи Мирослав Олексюк, Марія Кашуба, Ігор Захара.

Крім особових справ, архів має й інші документи, які допоможуть дослідити життя львівської наукової інтелігенції середини – другої половини ХХ ст. До прикладу, їхнє майнове становище стане зрозумілішим після опрацювання книг нарахування заробітних плат. Варто переглянути й протоколи засідань профкому, де, зокрема, обговорювали можливість покращення житлових умов працівників. Цікавими для біографів будуть і протоколи засідань відділів та вчених рад, які до 1989 р. дуже точно передають всю атмосферу під час обговорення питань, які виносили на розгляд відділу чи вченої ради.

В архіві збереглися цінні матеріали для дослідників економічної історії, адже до 1966 р. в інституті працював відділ економіки. Крім звичних документів (звітів, протоколів засідань, наукових праць), цей відділ зберіг річні звіти колгоспів західних областей УРСР за 1948–1965 рр. Усі вони містяться в першому описі архіву. Також працівники відділу економіки

підготували багато статистичних матеріалів про врожайність і збори сільськогосподарських культур, посівні площі, тваринництво й електрифікацію в селах західноукраїнських земель.

Вартісними для соціологів будуть матеріали відділу конкретно-соціологічних досліджень, який існував в інституті з 1964 р. як лабораторія, а в 1967–1973 рр. – як відділ. Незважаючи на короткотривале існування, його працівникам вдалося зібрати й залишити статистичні дані про кількість населення в районах і колгоспах західноукраїнських областей, провести опитування по селах щодо соціалістичних перетворень та культурних запитів селян. Серед документів збереглися й деякі анкети, зокрема «Соціологічні анкети посімейного обстеження західноукраїнського села». На основі зібраних даних соціологи інституту видали нариси та статистичні збірники, присвячені окремим селам західних областей УРСР.

У другій половині 60-х років ХХ ст. при інституті працювала й група дослідників, які збирали матеріали до «Історії міст і сіл Львівської області». Спочатку вони підготували виписки з архівних джерел про населені пункти Львівщини, а потім – рукописи нарисів про них та довідки про тодішні центри сільських рад. Усі документи погруповані в першому описі архіву за алфавітом. Наразі вони зберігаються в Державному архіві Львівської області.

Краще зрозуміти й дослідити умови релігійного життя в підрадянській Україні допоможуть документи відділу формування науково-атеїстичного світогляду, який діяв в інституті у 1974–1990 рр., час до часу змінюючи назву на «історії релігії та наукового атеїзму» чи «історії і теорії атеїзму». Досить цікаві матеріали відділу за 70-ті – першу половину 80-х років ХХ ст. Тоді його працівники моніторили стан атеїстичної пропаганди серед населення західних областей України, про що повідомляли в доповідних записках; розробляли плани атеїстичної роботи на заводах; створили карти релігійності й атеїзації працівників фабрик, а також проводили соціологічні опитування в колективах.

Окрім цих матеріалів, при архіві зберігається картотека Мирона Кордуби, яка нараховує близько 40 тис. карток до бібліографії історії України. Дослідники можуть ознайомитися і з картотекою Івана Крип'якевича, що містить картки з літературою та джерелами про міста й села Галичини.

Марта ОНИСЬКІВ

Наукове видання

**Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: історія, імена, ідеї / відп.
ред. І. Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2021. 564 с.**

Літературне редагування
Наталія Галевич

Коректура
Світлана Іваник

Упорядкування науково-довідкового апарату
Оксана Рак

Верстка, макет
Дмитро Савінов

Обкладинка
Павло Проців

Надруковано в поліграфічному центрі
Видавництва Львівської політехніки
вул. Ф. Колесси, 4, Львів, 79000
тел. +380 32 2562146, факс +38 32 2582136
vlp.com.ua, vmr@vlp.com.ua